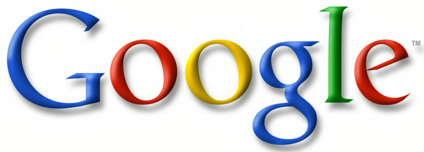
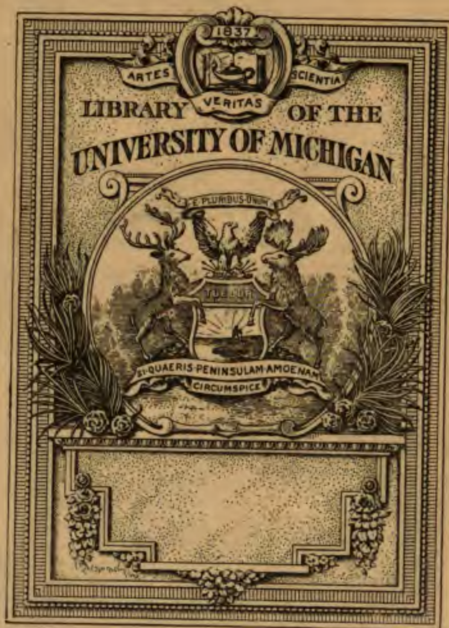

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

FJERDE RÆKKE.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE.

VED

G. L. GROVE.

4. BIND.

I KOMMISSION HOS

OTTO B. WROBLEWSKI, KJØBENHAVN OG MARIUS LUND, CHRISTIANIA

1901.

Det Hoffensbergske Etabl. — Kjøbenhavn.

Indhold.

Tillæg.

Gamle Minder¹).

Af **G. Fr. A. Graae**, meddelt af **Th. Graae**.

Studenteraar.

Kort efter at jeg i Foraaret 1829 var vendt tilbage til Kjøbenhavn for at tage fat paa Theologien, tilbød Dr. Mansa mig at bo hos sig imod, at jeg skulde hjælpe hans Broder Vilhelm, der gik i Borgerdydsskolen, med Lektierne, og jeg kom saaledes til at leve sammen med en elskværdig Familie. Efter 1½ Aars Forløb viste det sig, at det ikke vilde gaa i Skolen, hvoraf han saa blev taget ud, og jeg dimitterede ham derpaa til Universitetet i Efteraaret 1831. Han erholdt Haud illaudabilis, som var alt, hvad der kunde præsteres. Denne Undervisning sinkede mig dog ikke videre, da jeg ellers ingen Informationer havde, og jeg desuden i de første 2½ Aar ikke gjorde stort ved Examenslæsningen. Jeg hørte nok, skjønt ingenlunde stadig, Clausens exegetiske og Jens Møllers kirkehistoriske Forelæsninger, tog ligeledes strax Manuduktør, hos hvem jeg hver 8de Dag afhentede meget velskrevne Collegiehefter, og blev saa afhørt i det, jeg havde læst — forsaavidt jeg havde læst det! Min Manuduktør, Kabel, var forøvrigt meget dygtig, om end selv kun studiosus theologiæ, da han læste 7 Aar til Attestats for at faa Egregie, som han da ogsaa fik, men døde kort efter.

Min Fader skrev rigtignok til mig allerede det første Aar: „Naar Du nu ret faar fat i de theologiske Sager, lad Dig da ej forstyrre ved at have saa meget andet for. Som Forberedelse

---

[1]) Er en Fortsættelse af Meddelelserne i „Personalhistorisk Tidsskrift“ 4. Række, 1. Bind (1898).

er Historie, Philosophi og Philologi jo særdeles nyttigt og vigtigt, men en Embeds-Examen, naar den skal krones med Laudabilis, uden hvilket den ej er til stor Nytte, kræver for en ikke ringe Tid Ens fuldkomne Opmærksomhed. Naar den er lykkelig overstaaet, kan man atter hengive sig til sine Yndlingsstudier."

Det kunde nu være meget rigtigt, men jeg havde sikkert mere at kæmpe imod, end min kære Fader havde havt i sine Studenterdage! Jeg var ikke Pligt-Menneske nok til for en Examens Skyld strax saaledes uden videre at afbryde de Studier, som interesserede mig mere end det, jeg nu skulde til at arbejde mig langsomt ind i. Forinden man begynder at læse Biblen paa Græsk og Hebraisk med latinske Commentarer, skulde man først være nogenlunde fortrolig med den paa Modersmaalet, saa kunde Vejen siges at være banet for den vordende Theolog. Men det var langtfra at være Tilfældet med mig. Jeg maatte først, saa at sige, „løbe Linen ud" paa de Veje eller Omveje, jeg nu en Gang var kommen ind paa. Jeg var i bogstavelig Forstand kommen ind i en „Labyrinth", nemlig Baggesens, og det var fornøjeligt nok at begynde dermed. Min Henrykkelse over denne helt igennem lyriske Rejsebeskrivelse var ubeskrivelig. Med den i Hovedet var jeg med til Festen paa „Bellevue" den 28de Juni 1829, da Studenterne fra Lund med Tegnér i Spidsen aflagde os det første skandinaviske Besøg. Det var værdt at se de to kraftige Skikkelser ved hinandens Side, Oehlenschlaeger og Tegnér! Da Oehlenschlaeger bød „Axels" og „Frithiofs" Sanger Velkommen, stod jeg tæt bagved Tegnér, der beskedent svarede med sin mandige Røst: „Jeg er kun en ringe Skjald, men Du er Nordens Ære! —" Jeg kunde ikke nægte mig den Tilfredsstillelse at røre ved Sømmen af hans Kappe. I denne Tid studerede jeg ogsaa Heinrich Steffens: „Die gegenwärtige Zeit" og Lessings Afhandling om Christendommen, betragtet som et Opdragelsesmiddel for Menneskeheden. Saadan som jeg var, trængte jeg dog fornemmelig til Noget, som kunde tilfredsstille baade Aand og Hjerte. Og om jeg end længe famlede i Mørket uden ret at kende Vej eller Sti, saa var der dog kommet Alvor i min Sjæl. Jeg øvede mig ikke blot i Selvtænkning, men

ogsaa i Selvprøvelse og Selvbeherskelse, og saaledes var den Tid ikke ganske spildt, som gik tabt for den egentlige Examenslæsning.

I Sommerferien 1830 var jeg paa Langeland. Da jeg en Dag gik op ad Tranekjær Gade, mødte jeg en Bekendt, som standsede mig med den Nyhed: „Den franske Revolution er igen udbrudt.“ Det var en Efterretning, der virkede som et elektrisk Stød. I det offentlige Liv herhjemme herskede jo den Gang Dødsstilhed. Det Ord „Revolution“ slog derfor ned som et Lyn fra en klar Himmel, og det var langtfra, at jeg blev forskrækket derved. Det var den anden verdenshistoriske Begivenhed, der efter Slaget ved Navarino satte min Phantasi i Bevægelse og lod mig føle, at der dog ogsaa i vore Dage skete Noget, som det var værdt at lægge Mærke til udenfor det Dagligdags og Hjemlige.

Det Andet, som greb mig endnu langt dybere, var ikke Noget, jeg hørte, men Synet af den, jeg endnu stedse elskede, og til hvem jeg hendroges stærkere for hver Gang, jeg efter længere Tids Fraværelse gjensaa hende. Saa traf jeg da paa Søvertorp sammen med den smukke Caroline Andersen, som nu, 18 Aar gammel, stod i sin fulde Ungdoms Skønhed. Hun var glad og munter, der var aabenbart Intet, som trykkede hende, og Ingen anede min Hemmelighed. Men efter mit Besøg gjorde jeg Bekendtskab med „Werthers Leiden“, dog, Gudskelov, uden at ende som han, om jeg end med dyb Sympathi noterede mig Linier som disse: „Mußte denn das so sein, daß das, was des Menschen Glückseligkeit macht, wieder die Quelle seines Elendes wurde?“ Saadanne Stemninger var dog kun mørke Skyer, som et Vindpust kunde jage bort.

Et Par Maaneder senere var jeg til min Broder Hansens Bryllup med den elskværdige Sophie Krogh paa Egholm. Pastor Johan Storch og Pastor Holten i Skulleløv var med til Brylluppet. En Søndag hørte jeg sidstnævnte, som var en meget begavet Prædikant. Desuden var der det Mærkelige ved ham, at, skønt han var den rige Conferentsraad Holtens eneste Søn, studerede han dog Theologi og fik Egregie til Attestats. Min Broder, som

nu var bleven Forpagter paa Selchausdal, havde som Forvalter hos den gamle Holten opholdt sig et Aarstid i Skulleløv for at hjælpe den unge Præst med Præstegaardsavlingens Drift. Forøvrigt var det et rigtigt „Landmandsliv“, som førtes der paa Egnen af de mange Forvaltere paa de nærliggende Herregaarde; og blandt disse excellerede især den kæmpestærke og joviale Cramer paa Krabbesholm. Phister havde en Gang været der paa Egnen og i et Selskab, hvor Cramer havde drukket vel meget, forsøgt at gøre sig lystig paa hans Bekostning. Men naar Cramer, hvad tidt hændtes, drak sig en Taar over Tørsten, saa fik han let Bærsærkergang. Enden paa Legen blev derfor, at Phister maatte redde sig ud af Vinduet. Min 3 Alen høje Broder var en Gang med denne Cramer og en anden Landmand inde i Kjøbenhavn paa en Restauration, hvor Livjægerne efter endt Exercits holdt sig lystige i et Sideværelse. De sang, og de tre Forvaltere stemte i med; men derover blev Livjægerne fornærmede, og da de tre gik, stormede de Andre ud paa Trappen efter dem. En lille Skræddersvend var især højrøstet og gav ondt af sig, fordi de havde dristet sig til at synge med inde fra deres Værelse. Men min Broder, som havde mere Lyst til at spøge end til at slaaes, greb den arrige Skrædder, holdt ham i sine stærke Arme ud over Rækværket og sagde blot: „Holder Du nu ikke Din Mund, saa slipper jeg Dig.“ — Skrædderen sprællede og bad ynkelig om Pardon. Dette Hærværk tiltalte imidlertid de andre Livjægere i den Grad, at de indbød de tre kraftige Landmænd til at komme ind og drikke et Glas med sig.

Det kunde jo være ganske morsomt for en kort Tid at være i Selskab med disse lystige Forvaltere, men jeg passede dog ikke i Laget og var glad ved snart igen at samles med de gode Venner i Kjøbenhavn. Der tilbragte jeg mange fornøjelige Aftentimer hos Brødrene Voigt — Sønner af Agent Voigt i Faaborg —, hvis hyggelige Stue var Samlingsstedet for nogle faa gode Venner. Christian Voigt, et ualmindelig elskværdigt Menneske, var den, som jeg i mine Studenteraar sluttede mig mest til, idet vi sympathiserede i vor fælles Interesse for Alt,

hvad der henhørte til den skønne Literatur. Der var noget jomfruelig rent i hans hele Væsen, men tillige noget saa roligt og lidenskabsløst, at vi gensidig supplerede hinanden. Der kom bl. a. H. C. Andersen, som paa en Rejse til Faaborg var bleven dødelig forelsket i den ældste Frøken Voigt[1]). Uheldigvis var hun allerede forlovet, saa at det blev en ulykkelig Kærlighed, der imidlertid inspirerede ham til flere Digte, f. Ex.:

Den vilde Hingst jeg tumler,
Vi flyve paa Sletten afsted;
Men Hjertet slipper dog aldrig
Sin dybe Kærlighed.

H. C. Andersen betroede mig en Gang, vi sad sammen i Parterret, sin Kærlighedssorg, og det gav Anledning til, at vi blev Dus med det samme. Den Tilbedte var den Aften i Theatret, og jeg havde da let ved at opdage, hvad det var, der gjorde ham saa urolig i Sædet! — Min gamle Ven, Philip M. Schlotfeldt, som jeg tidligere havde gjort Bekendtskab med, var et Aar ældre Student og meget flittig. Vi var gode Venner uden just at have de samme Interesser, og det samme var Tilfældet med Jens, eller som han senere skrev sig: Edvard Mau. Han tænkte alene paa snarest mulig at faa Examen og var færdig, før jeg fik rigtig begyndt. For Vincens Leth nærede jeg broderlige Følelser, men vi var nu saa grundforskellige, at det egentlig kun var Barndoms-Erindringerne, der forenede os.

Med Examenslæsningen gik det fremdeles saa smaat. Men det, som det kommer an paa for en vordende Theolog, er dog fremfor alt, at der er en aandelig Trang tilstede. Til at vække og nære den tjente ikke mindst et Savn og en Længsel, der

---

[1]) Agent L. P. Voigt var en anset og rig Købmand og Skibsreder, som en Tid endog drev Handel paa Vestindien, † 5/5 1859 (Voigts Legat og Anlæget „Voigtsminde"). Christian Voigt, f. 13/2 1809 og Student 1828, studerede oprindelig Theologi, men tog aldrig Embedseksamen. Var i en Snes Aar Købmand og Medinteressent i Faderens Forretning. Senere har han levet som Partikulier i Faaborg, hvor han døde 1880. Riborg Voigt, f. 1808 og gift 1831 med Skovrider Bøving, døde i Slutningen af Halvfjerdserne.

bestandig vaagnede paany, hvor tidt end det ungdomsfriske Sind kunde rive sig løs fra det, som trykkede og smertede, og frit og frejdigt hengive sig snart til Nydelsen af et Digterværk, snart til den fornøjelige Omgang i Vennernes Kreds. Jeg hørte ikke blot Sibberns philosophiske, Oehlenschlaegers æsthetiske (navnlig over Ewald og Shakespeare) og Chr. Molbechs kultur- og literærhistoriske Forelæsninger, men gik ogsaa for det Meste hver Søndag i Kirke. Allerede i Rusaaret havde jeg hørt Mynsters Afskedsprædiken for Frue Menighed, som blev holdt i Trinitatis Kirke paa 6te Søndag efter Paaske 1828. Jeg blev dybt greben af den Varme og Inderlighed, hvormed han talte, men der var saa meget andet, som den Gang gjorde Indtryk paa mig. Senere, da jeg kom til at bo paa Vesterbro, hørte jeg en Tid ofte Schjødte i Frederiksberg Kirke, men jeg vil ærlig tilstaa, at hans Prædikener fængslede mig ikke mere, end at jeg gærne skelede efter Præstens Stol, hvor hans smukke Datter Emma plejede at sidde. Af og til hørte jeg ogsaa Visby, hvis korte og klare Prædikener tiltalte mig. Iøvrigt hørte jeg Mynster hver Gang, han prædikede, og det var, som bekendt, hver anden Søndag. Ham skylder jeg mere end nogen Anden, at Evangeliet blev dyrebart for mit Hjerte, og uforglemmelige er for mig, som for saa mange Andre, de sande Andagtstimer, jeg tilbragte i Christiansborg Slotskirke. Gennem sine Prædikener, baade dem, jeg hørte, og dem, jeg læste, var han i de Aar og længe derefter i Aand og Sandhed min Sjælesørger, og det især paa et Tidspunkt, da jeg ofte kunde sige med Propheten: „Det ganske Hoved er sygt, det ganske Hjerte mat.“ Af trykte Prædikener, som jeg følte mig tiltalt af og opbygget ved, maa jeg ogsaa nævne Harms's Vinterpostille og Grundtvigs „Bibelske Prædikener“, men da jeg hørte Grundtvig holde sin Tiltrædelsesprædiken i „Frederiks-Kirke“ paa Christianshavn, følte jeg mig egentlig skuffet. Hvad jeg hørte og saa, svarede ikke til det Billede, jeg havde dannet mig af ham efter det Indtryk, som hine første vældige Taler havde gjort paa mig. Hine Dages Kirkekamp interesserede mig grumme lidt, — jeg havde Strid nok i mig selv. Jeg gik en Gang ud paa „Kalkbrænderi-

vej", hvor Magister Lindberg holdt Forsamlinger. Den Aften prædikede Slesvigeren Simonsen, men der var noget sødladent ved ham, som ikke tiltalte mig; — som Præst i Husby sluttede han sig i 1848 til Slesvig-Holstenerne.

Sidst paa Aaret 1831 skrev jeg i „Kjøbenhavnsposten" en ironiserende Anmeldelse af den theologiske Student Laurents Anmeldelse af Pastor Grundtvigs Pjece om den Clausenske Injuriesag. Adskillige Aar derefter blev Laurent og jeg Nabopræster i Jylland og rigtig gode Venner. En Dag sagde jeg til ham: „Hvad var det for Noget, der en Gang blev skrevet om Dig i Kjøbenhavnsposten?" Han saa paa mig, og da han kunde mærke, at jeg havde Noget bag Øret, udbrød han: „Det var dog vel ikke Dig?" og vi brast begge ud i en hjertelig Latter.

Hans Anmeldelse havde dog skaffet ham et lille Martyrium paa Halsen, idet Professor Jens Møller kaldte ham for sig og læste ham Texten, fordi han som theologisk Student havde formastet sig til at kritisere en theologisk Professor. Og kun ved Professor Hornemanns Hjælp lykkedes det ham at faa en Plads paa Borchs Collegium. Han fortalte, at Grunden til, at han var traadt offentlig op imod Professor Clausen, var den, at hans Venner, deriblandt hans exalterede Svoger, den bekendte Ley, syntes, at han ikke var ivrig nok som Grundtvigianer, og derfor drev ham til at gøre dette Skridt for at vise, at han mente det alvorlig. — Nu var vi To væsentlig enige.

I Oktober 1831 brød jeg overtvært med alle mine Yndlingsstudier og tog alvorlig fat paa Examenslæsningen efter en fornuftig Plan, som jeg gennemførte, idet jeg spændte mig i Aag sammen med den flittige Christopher Tobiesen[1]). Tre Aar var forløbne, siden jeg tog anden Examen. Man begyndte allerede hjemme at tale om Examen, og dog maatte jeg, saa at sige, begynde forfra. Det gjorde jeg, som sagt, den 1ste Oktober 1831, og efter 7 Fjerdingaars anstrængt Læsning var jeg færdig. Jeg tog nu grundig fat paa Exegetiken og hørte samtidig Clausens dogmatiske Forelæsninger i et helt Aar, og den Ro og Klarhed,

[1]) Senere Provst i Dannemare.

hvormed han fremsatte Alt i Korthed, var i høj Grad velgørende for mig, som var vant til at sværme hid og did, snart fordybe mig i Et, snart i et Andet. Om et eller andet Dogme var mer eller mindre orthodox fremstillet, havde for mig paa mit daværende Standpunkt mindre at sige. Hovedsagen var, at det blev fremsat saaledes, at jeg fik et klart Begreb om enhver Ting, hvad enten det var et Dogme eller et Problem. Her var ikke Tale om noget Proselytmageri. Man følte, at man havde en alvorlig og ærlig Mand for sig med en skarp Forstand og en ypperlig Fremstillingsevne, — kort sagt: En udmærket Docent, som fortjente den største Højagtelse og Tillid. Opbyggelse søgte og fandt jeg hos Mynster.

Et Rektorskifte gav Anledning til en Demonstration fra Studenternes Side, hvori jeg da ogsaa tog Del. Clausen var ingen persona grata ved Hoffet, navnlig hos Frederik VI.s Dronning, og dette, antog man, var Grunden til, at han i 1832 ikke blev Rector magnificus, men derimod, saavidt jeg erindrer, Prof. Jens Møller. Den 30te Juni, da den dermed forbundne Højtidelighed foregik i Regentskirken, var hele Regentsgaarden opfyldt af Studenter og det af alle Fakulteter, og ved de lange Borde under Træerne tæt udenfor Kirken vedtoges det under Orla Lehmanns Ledelse, at vi skulde bringe Clausen et Fakkeltog paa hans Faders Lyststed i Taarbæk. Henimod Aften samledes vi ved Bellevue, hvor den gamle Stiftsprovst Clausen red os rask forbi, efterfulgt af en Vogn med adskillige Flaskekurve. Fiskerne i Taarbæk var allerede i Seng og blev opskræmmede ved Faklernes Skin, saa der viste sig Skikkelser in puris naturalibus, idet vi svingede op paa Bakken, hvor Lyststedet laa. En Deputation bragte Professoren vor Hilsen, og paa Plænen foran Huset stod den alvorlige Mand med sin lille Søn og takkede i faa, fyndige Ord. Derefter blev nedenstaaende Sang afsungen paa Melodien „Vi Sømænd gør ej mange Ord.“

Se Blus og Faklers Flamme slaar
Mod høje Stjerners Rige!
Se Skinnet fjerne Steder naar,
Og Mørkets Skygger vige!

Hør, Bølgen larmer højt fra Sø,
Med skumbedækte Bryster,
Og bryder sig mod Sjølunds Ø,
Omkring dens lave Kyster.

Vor Tak til Dig vi bringe nu,
Vor elskte Ven og Lærer!
Det dybe Mørke spreder Du
Og Visdoms Flamme nærer.
Hør ej paa Stormens vilde Larm,
Og frygt ej Stormens Bølge;
Dit Navn staar i Studentens Barm,
Og Hæder skal Dig følge!

Efter at have slukket Faklerne paa den anden Side af Huset, hvor den gamle Stiftsprovst trakterede os med et Glas Madeira, drog vi nok saa fornøjede tilbage til Byen i den dejlige Sommernat. Da Tscherning Aaret efter var falden i Unaade og efter allerhøjeste Ordre skulde rejse udenlands, blev der bragt ham et lignende Fakkeltog i Frederiksberg Allé, under Orla Lehmanns Auspicier. Men da Examen stod lige for Døren, havde jeg ikke Tid til at tage Del deri.

Saadanne udvortes Begivenheder kan man let mindes. Vanskeligere er det efter mange Aars Forløb at gengive ungdommelige Stemninger og alle de Svingninger og Brydninger, som betegner Overgangene i det indre Livs Udvikling til Klarhed og Fasthed.

Den 16de Juni 1833 indgav jeg mit Petitum til det theologiske Fakultet. — — Nu, det gik meget godt baade til den skriftlige og mundtlige Prøve, og den 12te Juli 1833 var jeg Candidatus theologiæ med Laudabilis. Jeg fik meget hæderlige Vidnesbyrd af alle Professorerne, hvoraf nogle uden Grund roste mig for den Flid, hvormed jeg havde hørt deres Forelæsninger. I det sidste Semester havde jeg med Interesse hørt den unge Engeltofts Forelæsninger over den „naturlige Theologi".

Hermed sagde jeg indtil videre Kjøbenhavn Farvel og tog til Langeland, hvor jeg blev modtaget med Glæde i det kære Børstrup, som jeg ikke havde besøgt de to sidste Aar. Der gjorde jeg nu Bekendtskab med de tre elskværdige Søstre: Olivia, Dorothea og Natalie Suhr, der var i Besøg hos deres Stedmo-

ders Fader, den fortræffelige gamle Inspektør Scheel i Tranekjær. Disse unge Kjøbenhavnerinder, Døtre af Grosserer Didrik Suhr[1]), var godt lidt af Alle, men især syntes man godt om den livlige og hjærtensgode Dorothea, og jeg tror nok, at Folk strax bestemte os To for hinanden. Bekendtskabet var imidlertid gjort, det fortsattes i Kjøbenhavn, og inden et Aars Forløb var vi forlovede!

Da jeg var kommen hjem som Kandidat, ønskede min Fader naturligvis, at jeg skulde prædike en Gang; — Frits Wilhjelm havde allerede prædiket i Snøde et halvt Aar, efter at han var bleven Student, skøndt han først blev Kandidat i 1835; — men da jeg trykkede mig derved, sagde han: „Nu skal Du prædike paa Søndag 14 Dage, saa har Du Tid til at forberede Dig. Ellers gaar det Dig vel som Kandidat Thaning, der aldrig bliver Præst, fordi han ikke tør prædike.“ Saa prædikede jeg da første Gang paa 15de Søndag efter Trinitatis. Da jeg gik fra Sakristiet op paa Prædikestolen i Bøstrup Kirke, holdt hele Menigheden op at synge, og Alle saa paa Frits! Prædikenen var ringe nok, men jeg holdt den godt og frit; og dermed var Begyndelsen gjort. Til Oktober vendte jeg tilbage til Kjøbenhavn. Nogle Dage iforvejen havde jeg haft Brev fra min Ven Christian Voigt, der bl. a. skriver:

„— — Istedetfor mine to kære Venner (en paa Langeland og en i Italien), har jeg faaet Arnesen[2]). Men hvor tidt jeg morer mig over ham, og hvor langt anderledes han er, end man bilder sig ind, saa kan han dog ingenlunde erstatte Nogen af Eder. Det kunde da aldrig falde mig ind at blive fortrolig med ham. Jeg kan more mig, men ikke glæde mig, blive, om jeg saa maa sige, opbygget. Fra H. C. Andersen har jeg havt to Breve, siden Du forlod Byen, et fra Paris[3]), hvor han havde været i Julidagene, og hvorfra han fortæller mig en hel Del; et fra Locle i Schweitz. Nu er han i Milano.

I denne Tid er Schleiermacher her i Byen; der bliver naturligvis gjort meget af ham. Vi vilde have bragt ham et Fakkeltog, men Politiet forbød det paa Grund af, at Folk ikke kendte ham og ikke kunde udtale hans Navn. De vidste da ikke, hvorfor vi havde gjort det, og kunde saaledes tro, at det

---

[1]) Grosserer Didrik Suhr, f. 27/12 1787, † 18/5 1836, se iøvrigt C. Nyrops Skrift angaaende Handelshuset J. P. Suhr & Søn.

[2]) Forfatteren A. L. Arnesen, der var Student fra 1828 sammen med Chr. Voigt og H. C. Andersen.

[3]) Jfr. „Breve fra H. C. Andersen“ I.

var af oprørske Hensigter! — Idag har der været stort Middagsselskab paa Skydebanen, og en Del Studenter, mest Regentsianere, har sunget en Sang udenfor. Imorgen Aften kommer han til en Koncert i „Foreningen“, og der spises bagefter. Jeg har endnu ikke set ham. — Jens Møller (Prof. theol.) har været meget syg, men er nu betydelig bedre. Man siger, at han blev syg af Glæde over, at han fik Rang med Biskopper, men det er da nok Bagvaskelse.

Paa Komedie har jeg været et Par Gange. Jeg har set „Dominique“, et ægte fransk Skuespil. Der findes den grelleste Sammensætning af det Latterlige og det Rædselopvækkende blandet med nogle ret rørende elskværdige Scener. Det hele var der dog egentlig Intet ved. — — Literaturen er forresten lidt bar. Anden Del af Blichers Noveller har Du vel læst; jeg finder den ikke fuld saa god som første. — —

Jeg ser af „Adresse-Avisen“, at Schleiermacher skal prædike i Petri Kirke i Morgen. Du gav vist meget for at være her! Mynster hører jeg hver Søndag, han prædiker — det er s'gu sandt, tro mig nu da — Jeg holder meget af ham. Dog kan jeg ikke nægte, at han undertiden er lidt tør, skjønt det er sjeldnere nu end i Begyndelsen, jeg hørte ham, saa jeg tror, at Skylden tildels ligger hos mig.“ —

Vendt tilbage til Kjøbenhavn besøgte jeg Pastoral-Seminariet uden dog at have synderlig Gavn deraf. Gamle Stiftsprovst Clausen ledede de pastorale Øvelser. Det var en kraftig og livlig Olding med et praktisk Blik, men som bekendt Rationalist ud til Fingerspidserne. Mynster holdt Forelæsninger over Psychologien, efter en lille velskreven Bog af ham selv; men som Docent var han mindre heldig og temmelig tør, saa at Udbyttet var grumme ringe. Samme Aar udgav han „Betragtninger over de christelige Troeslærdomme“, der i flere Aar var mig en dyrebar Opbyggelsesbog. I Vinterens Løb prædikede jeg et Par Gange i „Abel Cathrines Stiftelse“ og paa „Almindelig Hospital“. Forøvrigt fortsatte jeg Studenterlivet og kom daglig sammen med Christian Voigt, hvis hyggelige Stue vedblev at være Samlingssted for gode Venner, kom ogsaa jævnlig til Justitsraad Andersens og Grosserer Suhrs.

Blichers Noveller gav paa en Maade Anledning til, at jeg hen paa Foraaret 1834 bestemte mig for en Huslærerplads i Jylland, der hidtil, saa at sige, havde været et terra incognita for os Øboere, som først ved Blichers ypperlige Skildringer fik Øjnene op for den ejendommelige jyske Natur. Da derfor en Bekendt en Aften spurgte mig, om jeg ikke kunde have Lyst til

en Huslærerplads paa det smukke Engelsholm, 2 Mil V. for Vejle, svarede jeg først, at jeg søgte Adjunkt-Embede. Men næste Dag gik jeg dog op paa Hotel Royal for at tale med Generalkrigskommissær Petersen, og efter en kort Samtale lod jeg mig engagere som Huslærer for hans tre unge Sønner.

Saa forlod jeg da Kjøbenhavn og mine mangeaarige Omgangsvenner; sagde ogsaa Farvel til en vis ung Pige, som jeg syntes godt om, uden dog endnu at tænke paa Frieri, og rejste lidt underlig til Mode til Langeland for der at tilbringe Maj Maaned. Paludan-Müllers smukke Ord i „Danserinden“, som jeg nylig havde læst, randt mig i Hu:

Hvad er et Ord? Farvel! — og dog en Smerte,
Den bitreste, er gjemt i dette Ord;
En Grav for Alt, som dette Bryst begjerte
Af Elskov, Lykke, Fred paa denne Jord.

Men jeg følte tillige Sandheden af:

Hvor er Erindring sød, selv naar den saarer,
Hvor fuldt af Vemod er dens lette Smil;
Hvor funklende er dog dens Blik af Taarer,
Hvor træffende dens tankerige Pil!
Hvor er den hævende, selv naar den daarer
Med svundne Drømme alle Hjertets Tvivl,
Hvor er den kjærlig, naar den Fortid maaler
Med herlige, med underfulde Straaler!

Under mit Ophold paa Langeland prædikede jeg et Par Gange i Bøstrup og Tranekjær Kirker, anden Pintsedag i Snøde, tog derpaa om Eftermiddagen til Lindelse Mølle, som min gode Ven Ferdinand Fabricius[1]), der i Decbr. 1832 var bleven gift med Caroline Andersen fra Søvertorp, havde købt, og der laa jeg om Natten. Men undervejs havde jeg i Tranekjær hilst paa Dorothea og Olivia Suhr, der var i Besøg hos Inspektør Scheel, og med dem traf jeg i den følgende Uge sammen saa at sige hver Dag. Det gik Slag i Slag med Besøg og Selskaber. En Søndag var jeg med Chr. Andersen og de unge Damer paa

---

[1]) Ferdinand F. studerede oprindelig Theologi, men opgav af Helbredshensyn Studeringerne og kastede sig over Landvæsenet. Han døde i Tredsernes Begyndelse som Forpagter paa Basnæs.

Komedie i Rudkjøbing; Dagen efter var vi samlede i Bøstrup og den følgende Dag i Tranekjær Præstegaard, og om Torsdagen, gamle Madam Andersens Fødselsdag, paa Søvertorp. Allevegne endte det med en lille Svingom, navnlig da paa Søvertorp, hvor Caroline Fabricius maa have iagttaget os godt, da hun bagefter forsikrede, at hun den Aften nok havde kunnet se, der blev et Par af Dorothea og mig. Det kan jo heller ikke nægtes, at det ogsaa var min Mening, — og denne Gang blev jeg ikke skuffet!

Engelsholm.

Den 5te Juni 1834 ankom jeg til Engelsholm, hvor „Generalen", som han kaldtes, stod paa Trappen med sine fire nette Børn og tog meget venlig mod mig. De første Dage var der saa meget, som lagde Beslag paa mig, at jeg først den 12te Juni afsendte det skæbnesvangre Brev, og den 21de om Morgenen bragte Tjeneren mig et Brev, hvis Begyndelse lyder saaledes:

„Ved at læse Deres Brev blev mit eneste, mit højeste Ønske opfyldt. Jeg rækker derfor Dig, kjæreste Graae, trofast og kjærlig min Haand, — mit Hjerte har Du forlængst. Haabet, en kjærlig Ledsagerinde her i Livet, har saa ofte tilhvisket mig: Maaske sympathisere vore Følelser, og da sees vi ganske sikkert igjen. Dit Brev lod Haab og Anelse blive til Virkelighed og mig til den lykkeligste Pige." — —

Ja, i Sandhed, det var et Hjerte, jeg havde fundet og vundet, et Hjerte saa rent og saa rigt, som det kun findes hos en Kvinde, og dertil saa megen kvindelig Ynde og elskværdig Livlighed. Intet Under derfor, at jeg følte mig usigelig lykkelig, men rigtignok fortrød, at jeg var kommen saa langt bort, — for ikke at tale om, at jeg ærgrede mig over min Dumhed: Ikke at fri, medens jeg endnu var paa Langeland. Det pinte mig lidt at skulle fortælle, at jeg var bleven forlovet, da jeg kunde sige mig selv, at det ikke var nogen behagelig Efterretning for Generalen, som havde været meget glad over, at jeg var fri og frank. Jeg maatte dog ud med Sproget Mandagen den 30te Juni, da jeg fik Brev fra Grosserer Didrik Suhr, hvori han — som var i Besøg paa Børglum Kloster — bad mig møde sig den føl-

gende Dag i Vejle og følge med til Langeland. — Saa tilbragte jeg da nogle fornøjelige Dage sammen med min unge Hjertenskær, og den 14de Juli begyndte jeg igen paa den temmelig hurtig afbrudte Skolegærning. Det Gamle var forbigangent, og Alt var bleven Nyt!

Det ensformige Liv, jeg førte paa den stille Herregaard, hvor alt gik saa regelmæssigt som i et Uhrværk, var sundt baade for Sjæl og Legeme. Fra 9—12 og fra 1—3 læste jeg med mine 3 Elever: Ferdinand, 9 Aar, Adolf, 8 Aar, og Christian, 6 Aar[1]). En yndig lille Pige, den 4-aarige Annette fulgte gærne Brødrene ned i Skolestuen, som hun da igen forlod efter først at have gjort nogle Løjer. Ferdinand var en prægtig Dreng og Generalens Øjesten. Med ham læste jeg Latin, og Faderen, der var juridisk Kandidat, forsømte aldrig de latinske Timer, som han overværede for senere at kunne gennemgaa Lektierne med Sønnen. Generalen var som ung Kandidat kommen til Engelsholm i Krigsaarene 1812—13, da Ejerinden, Enkefru Jermiin (Stamhusbesidderinde til Lønborggaard og Lundenæs) trængte til En, som kunde tale med Indkvarteringen. Hun var hans Gudmoder, men blev kort efter hans Kone. Da hun et Aarstid efter døde i Barselseng med en Søn, som ligeledes døde, beholdt den unge Enkemand kun Engelsholm. En Datter af første Ægteskab var nemlig Arving til Stamhuset[2]). Hun blev gift med en Fætter, den senere Kammerherre Benzon til Christiansdal. Petersen var imidlertid bleven Generalkrigskommissær og saaledes en fornem Mand. Efter ti Aars Enkemandsstand ægtede han en rig Enke, Fru Østergaard, f. Mourier, en fortræffelig og forstandig, men meget stille Dame, der ogsaa havde en Datter af første Ægteskab, som kort før min Ankomst til Engelsholm var bleven gift med Godsejer Peter Neergaard til Førslev.

---

[1]) Ferdinand er den senere Hofjægermester, Landstingsmand Mourier-Petersen til Rugaard; Adolf Etatsraad M.-P. til Holbækgaard; Christian Godsejer M.-P. til Gl. Ryomgaard.

[2]) Det Lønborggaardske Fideicommis, substitueret med Fideicommiskapital, c. 358,000 Kr.

Da Generalen havde Ord for at være noget stolt og opfarende, forudsagde man mig, at vi vist kom i Haarene paa hinanden. Det var dog langtfra. Fra den første til den sidste Dag omgikkes han mig med al mulig Agtelse og Opmærksomhed, og jeg lærte ham at kende fra højst agtværdige Sider. Navnlig var han en mageløs omhyggelig og kærlig Fader, som da begge Forældrene, saa at sige, levede for deres vakre Børns Opdragelse. Ligesom Fruen var en særdeles huslig Kone, saaledes drev Generalen den temmelig store Gaard uden Avlsforvalter og delte sig altsaa mellem Marken og Skolen. Præcis Kl. 3 fik vi to gode Retter Mad, og dertil skænkede han mig to Glas Vin, hvorved jeg befandt mig meget vel. Under Maaltidet politiserede vi og drøftede Dagens Begivenheder meget livlig og ugenert. Frokost og Aftensmad nød jeg paa mit Værelse og gik aldrig op til Familien, undtagen der var Fremmede, og de Gange kunde tælles!

Fra mit Vindue havde jeg en dejlig Udsigt over Nørup Sø til Nørup Kirke og Præstegaard. Der kom jeg jævnlig, da den gamle Sognepræst — hvem Generalen kaldte „Øl og Brændevin“ — havde sin ældste Søn, Peter Sveistrup, hjemme. Vi var Studenter fra samme Aar, og han var en dygtig theologisk Kandidat med gode Kundskaber og af en meget agtværdig Karakter, men lidt sær og kantet. Med ham og den elskværdige Skolelærer Johnsen omgikkes jeg meget, fik mig ogsaa imellem en L'hombre med den gamle Sognepræst. En yngre Søn, den hæderlig bekendte Hans Sveistrup i Rødding, var den Gang en ung livsglad Student. Desuden var der flere Døtre, af hvilke den interessanteste var den døvstumme Pouline, som jeg om Vinteren tog med til et Maskeradebal i Vejle, hvor hun morede sig fortræffeligt. Saalænge hun havde Masken paa, kunde Ingen begribe, hvad det var for en Dame, som Ingen kunde faa et Ord af.

En Nabo af et andet Slags har jeg skildret i et Brev ($^6/_1$ 1835), som jeg vil meddele Noget af: „Idag har jeg moret mig ved at høre paa en gammel Krigsmand, en Møller Steensen fra Vingsted Mølle her i Nærheden. Han har spist til Middag hos

os. Jeg kan saa uhyre godt lide denne Mand; han har et af disse aabne, mandige Ansigter, som straks vækker Tillid. Nu er han en velhavende Møller, henved de Halvtreds, men i sine yngre Aar var han Korporal ved Fynske Dragoner. — — Med Din Tilladelse tager jeg fat paa Dannebrogsmanden igen, thi Du maa vide, at den brave Steensen for 21 Aar siden kæmpede med i Slaget ved Sehestedt, hvor han udmærkede sig meget. Du véd jo, at de danske Tropper den 10de December 1813 slog sig igennem Fjenden. Min gode Ven, der den Gang, hvad han er endnu, var en modig og kraftfuld Karl, maatte om Morgenen tidlig gaa i Slaget med en tom Mave, men han glemte sin Hunger, saasnart han var kommen i Ilden. Op ad Dagen kom han i sin Hidsighed saa langt bort fra sine Kammerater, at han ene blev omringet af en 6—7 Fjender. Sin egen Sabel slog han itu paa dem, og ved et Sabelhug mistede han uheldigvis sin Hjelm, saa han fik 6 Sabelhug i Hovedet og et i Skulderen, men desuagtet frelste han sig ved at sætte i fuldt Firspring over en Grøft. Han maatte nu forlade Valpladsen og var saa heldig at naa et Kvarter, hvor hans dybe Saar blev forbundne. Under dette besvimede han. Arrene i Hovedet, der nu er lidt skaldet, er saa dybe, at jeg kan lægge mine Fingre deri. Et halvt Aar laa han paa Hospitalet i Rendsborg. — En Gang tidligere, da han var paa Furagering, blev han tilligemed sin Lieutenant, den bekendte Levetzow — der nylig er gjort umyndig — pludselig omringet i en Skov af en hel Del Fjender. Men da En af de fjendtlige Husarer, som slog Kreds om ham, red hen for at tage den fangne Lieutenant i Øjesyn, benyttede Korporalen sig af Øjeblikket, sporede Hesten og forsøgte en Flugt. Et Par af de Fjendtlige indhentede ham vel, men han skød den ene og nedsablede den anden, og undslap saaledes, medens Lieutenanten forblev i Fangenskab i flere Maaneder. Første Gang, Steensen var i Haandgemæng, var i det Mecklenborgske paa en Herregaard, hvor Kosakkerne pludselig overrumplede Dragonerne, just som de var i Færd med at slagte en Okse. Han stod netop og barberede sig ved sin Hest, da Kosakkerne kom, og i en Fart maatte han trække i Uniformen paa selve Hesten. Knap

havde han faaet Sablen dragen, før en Kosak anfaldt ham, men denne flygtede efter at have faaet et Sabelhug over Armen. — —"

En Modsætning til den brave Møller dannede et Par fornemme Herrer, som en Gang uventet gæstede det stille Engelsholm. Det var den bekendte „gale" Grev Raben og Stamhusbesidderen fra Ausumgaard, Ritmester Jermiin, hvilken sidste havde været fra Forstanden, forresten en kæmpestor Mand med et smukt og gemytligt Ansigt. Da de drak dygtigt ved Bordet og blev noget højrøstede, saa Generalen og jeg til hinanden og tænkte: Nu gaar det snart over Stregen, især da det var midt i Hundedagene. Efter Bordet spadserede jeg den store Have rundt med den forfløjne Greve, som uafbrudt citerede den ene latinske Autor efter den anden. Det var hans Kæphest, og jeg kunde ikke andet end beundre hans Hestehukommelse. Han boede den Gang i et Slags Forvisning, da hans Fader, som nok opholdt sig i Brasilien, ikke vilde taale hans Nærværelse paa Aalholm, eftersom han imod Faderens Vilje havde ægtet en Pige af borgerlig Herkomst. Det var vanskeligt at afgøre, om han var halvgal eller kun uopdragen og raa. Under alle Omstændigheder fortjænte han sit Tilnavn „den gale". Senere blev han veritabel Lehnsgreve og gjorde sig bekendt som Bjørnejæger i Norge.

Med større Interesse tænker jeg paa en prægtig 13-aarig Dreng, Søn af Amtsforvalteren i Vejle. Det var den senere berømte Oldgransker, Kammerherre Worsaae, der allerede i den Alder viste udmærkede Anlæg og Interesse for Oldsager. Han gik i Schousboes Institut, og som Censor ved en Examen havde jeg den Fornøjelse at kunne give ham præceteris for hans latinske Stil.

I September 1834 kom jeg første Gang til at gæste Sønderjylland, der for mig og de fleste Danske paa den Tid var et terra incognita, hvilket vil kunne skønnes af nedenstaaende Brev, dateret Hadersleben $^{9}/_{9}$ 1834:

„Idag faar Du Brev fra Holsten, thi saaledes plejer Jyderne at kalde Schleswig. I Søndags blev jeg ganske overrasket ved Tilbudet om at gøre en Tour med Generalen, Fruen og alle

fire Børn hertil. Vi kørte strax derpaa, i Wienervogn med fire Heste for. Jeg har saaledes gjort Bekendtskab med tre nye Byer, Kolding, Christiansfeldt og Hadersleben. I Christiansfeldt træffer man en hel ny Verden. Vi kom der Søndag Eftermiddag Kl. 5, desværre en Time for sent, da det den Dag just var en stor Festdag, paa hvilken der holdtes „Liebesmahl" i Kirken, hvor alle Tilhørerne trakteredes med Thevand og et Stykke Hvedebrød, hvilket Traktement just gik for sig Kl. 4. — Kl. 7 var der igen Gudstjeneste, som vi bivaanede. Kirken ligner en stor Balsal, — Sammenligningen er rigtignok noget profan. Den er meget stor, med et smukt Orgel, hvor vi, at sige Mandfolkene, havde taget Plads; thi Brødre og Søstre er skilte ad som Bukkene fra Faarene. Der blev ogsaa sungen en smuk Choral. Præsten, uden Ordensdragt, sidder ved et Bord, og rejser sig ikke en Gang, naar han taler.

Alt i Byen bærer Præg af Orden. Der er kun to Gader, snorlige, med en Rad Træer paa begge Sider. Generalen kendte Forstanderinden for Søsterhuset Madam Vindekilde, en ærværdig gammel Præsteenke, der saavelsom hendes Datter var meget vakker og uden pietistisk Sving. Alle Søstrene saa originale ud med deres lille hvide Hætte. Da alle den Dag tillige var hvidklædte, saa de ud som Nonner. De Ugifte har Alle et rødt Baand i Hætten, de Gifte et blaat og Enkerne et hvidt. Næste Dag spiste vi Frokost hos Madam Vindekilde og besaa i hendes Selskab Enkehuset og Søsterhuset. Alt var ordenligt og ypperlig indrettet; kun lugtede der i begge Huse — med Respekt at sige —, som om de gode Søstre havde Cholera.

Omegnen er venlig, kun savner man Vand. Der er smukke Haver og en net Kirkegaard, planeret med firkantede Sten, af samme Façon, over alle Gravene. Brødrene ligger paa den ene og Søstrene paa den anden Side. Alle Indvaanerne ser rolige og sædelige ud; adskillige gamle Søstre var rigtignok noget flade, men nogle af de Yngre saa ret godt ud. Det er ikke egentlig Hætter, de bærer, men lave Turbaner, som sidder bag i Nakken.

Igaar kom vi til Hadersleben, en temmelig anselig By, med en meget stor, gammel Kirke, hvor jeg har været og set et balsameret Lig, som er 200 Aar gammelt og ligner en tør Bergfisk! Der var et besynderligt Maleri. Stod man ligeoverfor det, saa man kun Striber, men set fra den ene Side var det Christi Opstandelse og fra den anden Side betragtet forestillede det hans Himmelfart. I Aftes var vi paa Komedie, hvor jeg morede mig ret godt. I Christiansfeldt og Hadersleben tales der baade Dansk og Tysk, og jeg har da ogsaa snakket begge Maal. — Kolding er den usleste Købstad, jeg har set, men den har herlige Ruiner af det gamle Koldinghus, som brændte 1808, da Spanierne var her, og fra den høje Slotsbanke, bekrandset med gamle Linde, er en henrivende Udsigt over Fjorden. — — Jeg er ganske fornøjet over den lille Udenlandsrejse, jeg nu har gjort."

I den følgende Maaned tog jeg til Kjøbenhavn; men den Gang gik det ikke saa hurtig som nu. Den 7de Oktbr. 1834 kom jeg ikke længere end til Strib, næste Dag til Slagelse, og først den 3die Dags Aften naaede jeg Kjøbenhavn. Disse Dagvognstoure kunde dog være ganske interessante ved de Folk, man traf sammen med. Fra Strib kom jeg saaledes til at rejse sammen med en gammel Bekendt fra Nyborg, Lieutenant Thrane, en lystig Broder! Han laa nu i Garnison i Fredericia, hvortil Prins Frederik efter Skilsmissen fra Prinsesse Vilhelmine var forvist af Frederik VI. Foran os sad en Jomfru eller Husholderske, der tjænte hos Prinsen. Det vidste Thrane og derfor gav han sig til at rose Prinsen af alle Kræfter, men gjorde Tegn til mig, hvoraf det var klart nok, at han ikke mente et Ord af, hvad han sagde, men kun gjorde Regning paa, at det skulde bringes videre.

Det 3 Ugers Ophold paa Vestergade, hvor Grosserer Suhrs boede, var selvfølgelig saa fornøjeligt som vel mulig, men netop derfor just ikke skikket til at gøre Hjemrejsen til min Afkrog i Jylland ligesaa glædelig. Naar man som Huslærer i Jylland har forlovet sig med en elskværdig ung Pige i Kjøbenhavn, maa man finde sig i Savn og Længsel, men det kan ogsaa være godt

for noget. Derved vil jeg nu ikke dvæle. I det Hele taget havde jeg godt af mit Ophold paa Engelsholm. Jeg passede min Gærning og nød min Frihed, om Sommeren i den fri Natur paa Spasere- og Ridetoure, om Vinteren med Læsning i de lange Aftener.

Til lærde Studier havde jeg ikke Lejlighed og vel heller ikke Lyst; men paa den Grundvold, som var lagt, byggede jeg dog videre, og opbyggedes især ved stadig Læsning i Mynsters Prædikener og Betragtninger saavelsom i Cl. Harms's Postil. Af og til prædikede jeg i Nørup og Randbøl Kirker, ogsaa for Provst Laurberg en enkelt Gang i Bresten og Skibet Kirker. Forøvrigt læste jeg, hvad jeg kunde faa fat paa af æsthetiske Sager, og min kære Walter Scott passede godt til mine Omgivelser nær ved den brune Hede, hvortil Steen Blicher havde trukket mig over. N. M. Petersens Sagnhistorie, Grundtvigs Mythologi og Saxo beskæftigede jeg mig en Del med, og Fr. Schlegels „Geschichte der alten und neuen Literatur“ udvidede min Synskreds og interesserede mig særdeles meget.

Udflugter til Fods og til Hest var mig en sand Nydelse. Jeg havde betinget mig en Ridehest, og en gammel Landsenerhest stod til min Disposition. Men Generalen blev øjensynlig overrasket, da jeg ytrede Lyst til at ride en Tour paa en smuk, stor Blodshingst, som ellers Ingen red paa uden Tjeneren, gamle Markus, der sad fast i Sadlen, selv naar han kom fra Vejle med en lille Perial. Generalen havde kun en Gang været paa Ryggen af den, men den var ham for urolig. Han var altfor høflig til at sige mig sin Mening rent ud, men gav det den Vending, at det var bedst, Markus fulgte med for at vise mig Vejen til den smukke Dal ved „Papirmøllen“. Da han imidlertid havde set, at jeg var en gammel Rytter, kunde jeg for Fremtiden ride paa den saa ofte, jeg vilde, og det kan nok være, det morede mig at ride op ad Vejle Gade paa den vælige, men vel tilredne Hingst, paa hvilken jeg oftere besøgte min gamle Ven og Lærer, Jørgen Gad i Hersløv, der ligger 4 Mil S. for Engelsholm.

En Søndag Eftermiddag kom jeg saaledes ridende dertil.

Gad havde Besøg af sine gamle Forældre og sin ældste Broder[1]). Alle sov til Middag, men den stolte Hingst vrinskede, saa de i en Fart kom paa Benene. Stenersen-Gad havde lovet at prædike næste Dag, men da han hørte, at jeg havde prædiket i Nørup forrige Søndag, sagde han: „Aah! saa kan De prædike for mig imorgen. De kan jo holde den samme Prædiken med lidt Forandring. Af Dem som ung Kandidat venter man ikke noget særdeles, men naar en kjøbenhavnsk Præst prædiker herovre, stiller man strax store Fordringer, og her paa Rejsen er jeg ikke videre oplagt til at studere.“ Jeg havde kunnet min Prædiken, saa jeg for den Sags Skyld nok mente at kunne klare for mig; sort Kjole havde jeg ogsaa paa, men derimod lysegule Benklæder, og med dem kunde jeg da ikke gaa paa Prædikestolen! „Træk mine paa,“ sagde Jørgen Gad; — nu, de var rigtignok adskillige Tommer for vide til mig, men jeg snørede dem sammen om Livet, og det gik godt Altsammen.

En anden Gang red jeg med Peter Sveistrup et Par Mil ud i Heden for at høre den meget yndede Pastor Gjellebøll[2]) holde Afskedsprædiken i Gadbjerg, en af hans 3 Kirker, og den Tour fortrød jeg ikke. Vel var Prædikenen i sig selv ringe nok, men aldrig har jeg hørt nogen Præst holde en saa hjærtelig og inderlig Bøn, som denne jævne, simple Landsbypræst, uden alle mulige Kunster. Der gik en Hulken gennem hele Menigheden, som vidnede om, hvor smertelig Afskeden blev følt af disse ærlige Hedeboer. Det var virkelig rørende at se, hvor de flokkedes om ham ved Udgangen af Kirken. Over sin grove Præstekjole havde han trukket en blaa Vadmelsfrakke, og han saa i Grunden ud som en god, ærlig Bonde. Han havde i adskillige Aar siddet i det lille, besværlige Embede med mange Børn; derfor maatte han flytte. Men det var et smukt Syn der ude paa Heden, da han næsten maatte rive sig løs, idet han stod

---

[1]) Peter Christian Stenersen Gad, den Gang res. Kap. v. Trinitatis K. i Kjbhvn., 1845 Biskop i Loll-Falsters Stift.

[2]) David Gjellebøll, f. $^{8}/_{2}$ 1786 og Kand. med Non 1809, var Præst i Ringgive, Gadbjerg og Lindeballe fra 1818 til 1835, da han blev kaldet til Stenløse og Fangel i Fyen.

der paa Kirkegaarden og strakte Haanden ud til Afsked: „Jeg kan ikke mere! Farvel kære Børn!“ — og dermed skyndte han sig bort.

I Juni Maaned 1835 gjorde jeg en fornøjelig Tour til Langeland, hvor jeg traf sammen med min kære Dorothea. I Pintseugen var Prins Christian som Fyens Guvernør paa Langeland, og i den Anledning var der forskellige Festligheder, i Rudkjøbing, Tranekjær og selv i Snøde en Æresport! Foreløbig Aftale blev truffen med Pastor Bojesen i Lindelse, at jeg skulde være hans Kapellan og derfor snarest mulig prædike for Dimis og forlade Engelsholm den 1ste Oktober. Den 23de Juni rejste jeg over Skaarupør til Odense, hvor jeg traf H. C. Andersen og spadserede en Tour med ham. Fredagen den 25de August Kl. $5^1/_2$ om Morgenen red jeg da paa „Landseneren“, med min Dimisprædiken i Lommen og i Hovedet, fra det venlige og skønne Engelsholm ud i den mørke og øde Hede. Efter Hjemkomsten fra Ribe beskriver jeg Rejsen i et Brev:

„Det Usædvanlige har altid nogen Interesse, og derfor venter jeg, at Du, om just ej med Beundring, saa dog med Forundring erfarer, at den 8 Mil lange Vej herfra til Ribe, paa den sidste halve Mil nær, gaar igennem en uoverskuelig Lynghede, der kaldes Randbøl-Hede. Dersom Du kender „Talismanen“ af Walter Scott, vil det maaske ikke undre Dig, at Begyndelsen af samme oftere faldt mig ind. Der skildres nemlig Syriens brændende Ørken, hvorigennem en enlig Korsridder drager til det hellige Land. Imellem prædikede jeg det bedste, jeg kunde, men skønt jeg ikke manglede Ensomhed, standsede jeg dog ofte i Talens Strøm næsten uden selv at mærke det. Hver Gang nemlig, jeg uvilkaarlig kom til at tænke paa en vis skelmsk lille Pige, fremtrylledes en Oase i mit Hjerte, og selv det brune Lynghav, der udbredte sig for mit Øje, antog et muntrere Farveskær. Kærlighed opliver og oplyser jo alt ligesom Solen. — — —

Omtrent midt i forrige Aarhundrede anlagdes adskillige kongelige Kolonier paa de mest øde Steder, og mange af dem bærer særdeles galante Navne, som Frederikshaab, Hofmannsgave osv.,

og for Curiositetens Skyld maa jeg ikke glemme at tilføje, at enkelte af disse Kolonister har ikke mindre straalende Navne. Saaledes hedder en fattig Stakkel Oehlenschlaeger, en anden Liebenberg. Paa Vejen, hvor øde den end er, findes flere gode Værtshuse, især i Foldingbro ved Kongeaaen, hvor der er et Toldsted. Der spiste jeg en lækker Urfugl med Rødgrød til og drak Din Skaal i et ret godt Glas Rødvin. I 3 Timer bedede jeg og tog mig en Middagshvile paa en Træbænk, men da jeg vaagnede, var jeg som mørbanket i alle mine Lemmer. Det gik dog snart over. Kl. $5^1/_2$ om Eftermiddagen red jeg ind af den gamle Port i Ribe. Jeg kom til at logere i en smuk stor Gæstgivergaard, ved Torvet overfor den gamle Domkirke. Endnu samme Aften var jeg hos Biskop Tage Müller, Stiftsprovst Frost og Generalens Ven, Hospitalsforstander Ussing, en Fætter til Algreen-Ussing."

Næste Dag var jeg inde i Domkirken, der den Gang ikke saa ud som nu efter Restaurationen. Det var en Ødelæggelsens Vederstyggelighed! De smukke Piller var overkalkede, Siderne opfyldte med Pulpiturer og Orgelet anbragt mellem Skibet og Choret. Ad et Par Hundrede Trin steg jeg op i Taarnet, hvorfra der er Udsigt til Vesterhavet og Fanø's høje Kyster. Aftenen tilbragte jeg hos Ussings, hvor man ventede Generalen. Han havde ogsaa allerede pakket ind, men lod sig afskrække af Vejret. Den gamle Ussing og Petersen havde været Skolekammerater og havde som Studenter staaet paa Volden sammen under Kjøbenhavns Bombardement 1807. — Petersen var den Gang forlovet med Ussings Søster, som endnu levede i Hospitalet i Ribe.

Den 23 August var det min 25. Fødselsdag; jeg var tidlig oppe og vel til Mode. Ussing havde nemlig fortalt mig, at Biskoppen, som havde Ord for at være en streng Censor, var godt fornøjet med min Prædiken. Jeg holdt Talen frit uden at have Concepten for mig. Senere samme Dag kathechiserede jeg, som just ikke var nogen let Sag for mig, da jeg deri manglede Øvelse og Børnene desuden var saa uvidende, at jeg neppe kunde pine et Svar ud af dem. De vidste ikke en Gang, til hvad Folk Moses og Propheterne hørte. Da jeg derefter gik op til Bi-

skoppen, var han meget elskværdig imod mig. Jeg havde faaet Laudabilis for begge Dele. „De skulde vel egentlig havt lidt mere for Prædikenen," sagde han, „men jeg giver aldrig Egregie." Imidlertid fik jeg det Vidnesbyrd i Attesten, at „Prædikenen var saa vel udarbejdet og blev holdt saa godt, at Karakteren Laudabilis med fuldeste Føje tilkendtes ham. Jeg har al Grund til at tro, at Candidat Graae, ved fortsat Flid og vedvarende Øvelse, vil blive en særdeles god christelig Prædikant."

Med det Skudsmaal var jeg godt fornøjet, men flere Aar efter erfarede jeg, at den gode Bisp havde gjort sig Skrupler, fordi han senere havde givet Leth[1]) ad modum Laudabilis. „Det burde Graae ogsaa have havt," sagde han til en af mine Venner, som han traf sammen med paa et Dampskib. Under en Samtale med Biskoppen erindrer jeg, at han i al Beskedenhed sagde om sig selv, at han nok havde læst multa, men ikke multum. Men vist er det, at han gjorde et saa godt Indtryk paa mig ved sin ærværdige Personlighed, at det mange Aar efter gav mig Lyst til at blive Præst i Ribe, hvor jeg dog saa at sige kun kom til hans Begravelse, da han 1849 kom syg hjem fra Rigsdagen og døde kort efter.

Mandag Morgen Kl. 7 sad jeg igen i Sadlen og naaede Engelsholm Kl. $8^1/_2$ om Aftenen. I September s. A. rejste Generalen efter Sædvane til Augustenborg, hvor han, ligesom andre Herremænd paa den Tid, plejede at komme til Hestevæddeløb og paafølgende Auktion. Den 29de September kom min Eftermand[2]), Dagen efter holdt jeg Examen og den 1ste Oktober forlod jeg Engelsholm, efter at Generalen med Taarer i Øjnene havde rakt mig Haanden til Afsked.

Lindelse.

Den 5 Februar 1836 blev jeg — tilligemed en Brown og en Fischer[3]) — ordineret af Biskop Faber i St. Knuds Kirke. Paa

[1]) Andreas Leth, f. $^1/_2$ 1822, senest Præst i Middelfart.
[2]) Cand. theol. Lerche-Jørgensen, f. 1807, senest Præst paa Langeland.
[3]) Peter Wessel Brown, f. 1806, senere Præst i Aarslev; Ernst Christian Fischer, f. 1806, senere Præst i Viby.

Vejen til Odense havde jeg været i Skaarup og for Seminarieforstander Holberg aflagt den befalede Prøve paa Kendskab til den saakaldte indbyrdes Undervisning. Det var en latterlig Examen; jeg kunde Ingenting, men Examinator var saa venlig at se igennem Fingre dermed. Desto hæderligere skilte jeg mig ved Bispe-Examen, som forøvrigt blev taget alvorlig. Til den skriftlige Prøve i Bispegaarden sad vi i Bispegaarden fra Kl. 9 om Morgenen til Kl. 8 om Aftenen med Undtagelse af 2 Timer om Middagen; og Lørdag Aften Kl. 9 blev vi examinerede af Bispen i Byens Gejstligheds Nærværelse. Den 28 Februar blev jeg derpaa indsat i Lindelse Kirke ved en Tale af Pastor Ortmann i Magleby.

Ferdinand Fabricius fortalte mig, at Dagen efter Indsættelsen kom en Skomager der af Sognet op til ham i Møllen og tiltalte ham strax saaledes: „Det var Tøj, der kunde holde!"

„Hvad for noget?" spurgte Fabricius.

„Ih, Prædikenen," svarede Manden; „den var fast. Det var dog meget, at den unge Mand kunde faa Taarerne i Øjnene paa saa mange Mennesker, som aldrig havde set ham før." Den 3 Marts 1836 skrev jeg imidlertid i et Brev: „Skønt jeg naturligvis er meget glad over, at Begyndelsen er godt overstaaet, saa kan Du nok vide, at jeg alligevel er lidt ængstelig især, inden jeg faar lidt mere Løb i Forretningerne. Jeg er i Grunden underlig til Mode ved allerede at være Præst; jeg føler mig saa ung og uerfaren."

Det var 3 lykkelige Aar, jeg tilbragte paa mit kære Langeland, blandt Slægt og Venner. Hidtil havde jeg kun saare lidt deltaget i det selskabelige Liv. Nu først var de udvortes og indvortes Betingelser til Stede for en frejdig Nydelse af de Glæder, Ungdomsaarene tidligere bringer de fleste. Det gærede ikke længere i mig som i Studenteraarene, og jeg følte nu ikke de Savn, som Eneboerlivet paa den jyske Hede førte med sig. Livet i Lindelse Præstegaard tilfredsstillede mig rigtignok ikke, men de færreste Aftener tilbragte jeg ogsaa der. Pastor Bojesen[1])

---

[1]) Magnus Ernst B., f. $^{29}/_{1}$ 1776 og d. $^{5}/_{6}$ 1842, havde — ifl. Fr. Barfod — i en Række af Aar en Opdragelsesanstalt i sit Hus for Børn af dannede

var en god og gemytlig Mand, altid rede til en Spøg. Han havde 7—8 Drenge i Huset, som det var hans Lyst, i Forening med den trofaste Datter Sophie, at undervise og optugte, medens hans Kone styrede Huset og Økonomien med exemplarisk Flid og utrættelig Arbejdsomhed. Alt dette kunde være meget godt, men interesserede mig dog ikke videre.

Vi kom ypperlig ud af det sammen, men jeg var sjelden hjemme undtagen fra Fredag til Søndag Middag. Den ene Uge tilbragte jeg Nord paa Landet, den anden Syd paa. Jeg havde kun en lille Løn — 120 Rd. aarlig samt Pintseofret (30 Rd.) —, men Ret til at holde Hest, som min Fader gav mig, og da jeg var en god Rytter, var jeg ikke *glebæ adscriptus*.

Den Uge, jeg var i Lindelse, tilbragte jeg mangen herlig Aften i Lindelse Mølle hos mine gode Venner Fabricius's, og var gærne en Aften paa Hjortholm hos Hastrups og en Aften hos Provst Plesners[1]) i Humble, og alle 3 Steder befandt jeg mig overmaade vel. Ferdinand Fabricius var en ualmindelig elskværdig Personlighed, i høj Grad godmodig og fuld af Lune. Vi var som Brødre, og baade han og hans Kone mine sande Venner. Gamle Julianus Hastrup paa Hjortholm var en original og jovial Mand, som gærne begyndte med paa sin Vis at sige Grovheder uden dog derfor at fornærme Nogen. Et mere gæstfrit Hus kunde ikke tænkes, Alle befandt sig vel og ugenert i den jævne og hjertelige Familiekreds, hvor der til Trods for Familiefaderens lidt grovkornede Vittigheder herskede en god Tone, som navnlig skyldtes hans rare Kone og kønne, livlige Døtre.

I Humble Præstegaard førtes der ogsaa et smukt Familieliv, men helt forskelligt fra det paa Herregaarden. Provst Plesner, med Egregie til Attestats, var en livlig og interessant Mand, og dertil en anselig Skikkelse med et fint dannet Væsen. Med ham kunde man tale om Alt, og da han tillige var en hjertensgod

Familier. Over 50 unge Mennesker har paa den Maade nydt Vejledning af hans Haand, og der kun en Stemme om den Nidkærhed, hvormed han løste sin Opgave. Kærlighed til de Unge var et lysende Træk i hans Karakter.

[1]) Provst Ulrik Adolph P., der var født 1782, tog sin Afsked 1852. Fra 1842–46 var han Stænderdeputeret.

Mand, altid frisk og frejdig og meget frisindet, følte man sig ikke trykket af hans Overlegenhed. Paa Hjortholm kunde man tidt være samlet en 30—40 Mennesker eller ogsaa en Vinteraften faa sig en L'hombre. I Humble blev der aldrig spillet, og man traf i Reglen kun Provsten og hans Familie, men begge Steder kom jeg lige gærne. I begge Familier var der en talrig Børneflok og vakre Døtre og Husmødre. Provstinden, en Cousine til min Moder, repræsenterede Husligheden i Modsætning til Provstens Aandrighed.

I Rudkjøbing var der ogsaa et Par ualmindelig elskværdige og livlige Præster, Provst Pram-Gad og Katechet Thygesen, begge den Gang unge Mænd paa nogle og tredive Aar. Men skulde jeg nævne alle de Familier, jeg kom i, maatte jeg saa at sige tage hele Langeland med, da jeg kom de fleste Steder og var velkommen overalt, da jeg medbragte et godt Humør. Gamle Pastor Ortmann i Magleby gav mig det Skudsmaal: „Jeg har aldrig hørt Dem tale ondt om noget Menneske.“ Kort sagt, det var 3 lykkelige Aar, jeg tilbragte paa min kære Fødeø, som Provst Pram-Gad besang i sin Majvise:

Langeland ejer saa gæstmildt et Sind —
Træd Vandrer ind!
Fra Hou og til Gulstav jeg fører Dig om —
Sandelig skal Du stadfæste min Dom!
Greve og Borger og Bonde og Præst,
Som hver kan bedst,
Sit Bæger fylder og viser, Du est
Kærkommen Gæst!

Gladest var jeg dog, naar jeg den næste Uge Søndag Middag sadlede min Hest og red til mit kære Bøstrup, efter undervejs at have bedet i Tranekjær, hvor jeg ofte traf mine Forældre hos min Broder, som levede der under de lykkeligste Forhold; men allergladest, naar jeg hver Sommer samledes der med min kære Dorothea, som ogsaa tilbragte en Tid hos mine og hendes fælles Venner i Lindelse Mølle. Faa Maaneder efter min Ansættelse døde hendes Fader, og Aaret efter flyttede hun med sin Stedmoder og Søstre til Sophienberg, tæt ved Nyborg, hvor jeg naturligvis ofte besøgte hende, en Gang midt om Vinteren

paa en ganske eventyrlig Tour. Fra Rudkjøbing tog jeg med Isbaad til Vemmenæs, vadede i Sne over Thorseng til Svendborg, kørte i Kane over Grøvter og Gærder til Nyborg. Paa Hjemtouren gik jeg paa Isen fra Skaarupør til Egeløkke med en Mand foran, som med en Baadshage skulde prøve Isen, og et Sted, midt imellem Fyen og Langeland, var den ikke tykkere, end at han kunde hugge den igennem med et Slag. Det gik dog godt.

Da Vinteren — det var nok 1837—38 — var haard, blev Isen saa stærk, at der kørtes med Slæder til Naboøerne. En Lørdag Eftermiddag red jeg ned til Noret uden at have til Hensigt at tage videre. Men skønt det var meget taaget, fik jeg dog Lyst til at ride ud paa Noret, og da Taagen strax efter lettede, sporede jeg Hesten og red i rask Trav lige til Strynø, 1 Mil fra Langeland, besøgte Præsten[1]) paa den lille Ø, som udgør et eneste Sogn, drak Kaffe i den venlige Præstegaard og var tilbage i Lindelse til The, som den Gang blev drukken Kl. 5. Megen Fornøjelse havde jeg ogsaa af til Fods at gennemstrejfe alle de smukke Egne omkring Lindelse, Tranekjær og Bøstrup, og der er neppe nogen Langelænder, som er bedre bekendt med og bevandret paa alle de mangfoldige dejlige Bakker, hvorpaa Langeland er saa rigt, i Modsætning til det flade, kedsommelige Lolland ligeoverfor.

Saa meget om mine Fornøjelser; nu ogsaa lidt om mine Forretninger. Gamle Bojesen turde ikke bestige Prædikestolen, da han frygtede for Svimmelhed; jeg prædikede derfor hver Søndag. Derimod læste han selv med Confirmanderne, men et Par Dage før Confirmationen fik jeg altid at vide, at jeg maatte holde den. Jeg havde Tilsyn med Skolerne og mødte i Skole- og Fattigkommissionen, men Kirkebogens Førelse og al Korrespondance besørgede han selv, saa at jeg havde meget lidt at bestille. Jeg stod i et godt Forhold til Menigheden, der efter 20 Aars Forløb gav mig et smukt Vidnesbyrd om ikke at have glemt mig, idet Sogneforstanderskabet efter Pastor Gedes Død

[1]) Andreas August Petersen, f. 1802.

indtrængende opfordrede mig, ved en Skrivelse af $^{7}/_{10}$ 1858, til at søge Lindelse Kald, hvad jeg dog maatte afslaa af Hensyn til min daværende Stilling som Præst for den frie danske Menighed i Flensborg, som jeg paa den Tid ikke kunde eller burde forlade.

Min Kærlighed til Langeland blev dog saaret lidt af min Ven fra Studenteraarene, E. Mau, som i et Brev af $^{20}/_{11}$ 1838 var meget nærgaaende mod „den langelandske Almue", om hvem han skrev, at den var bekendt for „sin Løsagtighed og Ryggesløshed", idet han samtidig fremhævede, at der i den senere Tid var „vaagnet et ikke ubetydeligt christeligt Liv", — navnlig da ved de fyenske Lægprædikanter og de gudelige Forsamlinger. Dette besvarede jeg temmelig skarpt, da jeg deri saa en Miskendelse af Præsternes Gærning og en Overvurdering af de omrejsende Prædikanters Virksomhed. Mau var den Gang stærkt paavirket af Pietismen, som slet ikke tiltalte mig. Jeg havde kun en enkelt Gang paa Embedsvegne overværet en gudelig Forsamling, hvor jeg havde hørt en Fyenbo, der midt i sin ivrige Tale blev afbrudt af Herredsfogdens Fuldmægtig i Henhold til den bekendte forældede Anordning, som da heldigvis snart blev afskaffet. De daværende Lægprædikanter mente det vistnok godt, men blev snart efterfulgte af Baptister og Methodister.

Naar Langeland, som jeg nok har hørt, blev kaldt „det lille Tyrkie", saa maatte Grunden dertil søges ikke i „Almuens" Liv og Levnet, men i det slette Exempel, som udgik fra „det lille Hof" paa Tranekjær Slot, saavelsom fra de mange Herregaarde.

I de Aar tog de uskyldige Majfester deres Begyndelse. Da jeg var i Kjøbenhavn i Foraaret 1836, tog Etatsraad Theodor Suhr mig og O. B. Suhr (den senere Etatsraad) med til Festen paa Skydebanen til Ære for de kjøbenhavnske Medlemmer af Stænderforsamlingen, og der fik jeg da at høre en af Algreen-Ussings Krafttaler. To Aar senere holdtes det første Majgilde i Rudkjøbing, og det var nok første Gang, at Bønder kom med og sad sammen med de „Kjoleklædte", og det — troer jeg nok — glædede Alle uden Undtagelse. Min gamle Fader var ogsaa med og de fleste af Landets Præster. Jeg blev opfordret til at

udbringe Langelands Skaal, og det gjorde jeg med ungdommelig Begejstring.

Inden Aarets Udgang fik jeg mit Ønske om Befordring opfyldt. I Løbet af 2 Aar havde jeg søgt 25 Kald og i Aanden holdt mit Indtog i mange Præstegaarde. Men 2den Juledag 1838, ligesom jeg kom af Kirke, blev det meldt mig, at jeg den 22 Decbr. var udnævnt til Sognepræst for Mariemalene og Kod Menigheder i Aarhus Stift. Det var en Julegave, som havde noget at betyde! Jeg var sjæleglad, og Mange glædede sig med den Glade!

Den 27 Jan. 1839 holdt jeg min Afskedsprædiken i Lindelse Kirke (Se „Prædikener, holdte i Lindelse Kirke 1836—39“), hvor der blev bragt mig et frivilligt Offer, ikke blot af Menigheden, men ogsaa af Folk udenfor Sognet, som Grev Ahlefeldt paa Vestergaard og gamle Hastrup paa Hjortholm, og senere sendte Provst Plesner mig en Ko til at begynde Besætningen med. Saa sagde jeg da Farvel til Langeland og kom paa en klar Frostdag — $^{19}/_{2}$ 1839 — til Mariemalene Præstegaard.

Mariemalene.

Ungkarlelivet skulde nu have Ende og Manddomsaarene begynde; men der var „Foraar i mit Hjerte“, da jeg rullede ind i min første Præstegaard. Jeg var usigelig glad og lykkelig ved Alt, men maatte dog strax stemmes til Medlidenhed ved Synet af den Fattigdom og daarlige Forfatning, hvori den stakkels Præstekone med sine 4-5 smaa Børn befandt sig. Min Formand, der ikke var hjemme, havde kun i 3 Aar været Præst her. Han var en uendelig godmodig, men meget forfalden Stakkel, og under ham var Alt forfaldent ude og inde. En Gang, da Provsten havde anmeldt Visitats, løb han ud i Ryomgaards Mark og skjulte sig i Kornet, saa at Provsten maatte køre hjem med uforrettet Sag og ansætte en anden Dag, da Synderen lod sig finde! Kort sagt, det var en Ynk. Men hvor forsømt Alt end var, saa kunde det jo snart faa et andet Udseende, og jeg havde let ved at være glad i Haabet!

Mariemalene, som det kaldtes, har en yndig Beliggenhed i en

lun og snever Dal, gennemrislet af en Bæk og mod Øst og Vest omgiven af høje Bakker. Dalen er ikke bredere, end at den udfyldes af Præstegaarden med Have mod Vest og Kirken med Kirkegaarden mod Øst. Bækken løber gennem den venlige Have, og den smukke gamle Kirke, der er bygget i det 15de Aarhundrede af en Rosenkrands og indviet til St. Marie Magdalene, er bl. a. mærkelig derved, at et Rønnebærtræ er voxet ud af Muren over Kirkedøren; — et smukt Sindbillede paa Kirkelivets Rod i det Skjulte. Kirkegaarden er omgivet af en Række smukke gamle Kastanietræer, men Kirkegaarden med alle sine Grave var fredet som en Græsmark, — et talende Vidnesbyrd om Menighedens Mangel paa kirkelig Sands!

Landsbyen selv bestod af en Helgaard, et Par Halvgaarde og en Del Huse, allesammen, Skolen iberegnet, saa ringe at se til som vel mulig, medens derimod Præstegaarden ved lidt Oppudsning kunde komme til at tage sig ret godt ud. Allerede næste Dag var jeg naturligvis oppe paa Bakkerne med den vide Udsigt over den milelange Engdal, der begrændser hele Pastoratet fra Pindstrup til Kolindsund, med Kalø høje Bakker mod Syd, medens Skov og Hede danner Baggrunden mod Nord. Jeg begyndte strax mine Udflugter i Skovene tæt ved med de dybe Kløfter, bevoxede med Lyng og Enebærbuske og mosgroede Træer og uendelige Tørvemoser. Det hele vidnede om Mangel paa Kultur og stod i skarp Modsætning til Alt paa Langeland; men jeg følte mig meget tiltalt af denne ejendommelige jydske Natur med sin underlige Blanding af det Vilde og det Venlige. Her skulde jeg bo og bygge, og det var nok til at kaste et romantisk Skær over alle Omgivelser.

En halv Fjerdingvej fra Præstegaarden laa Marienhof, der ejedes af Proprietær Bøeg, og en Fjerdingvej derfra det anselige Gl. Ryomgaard, hvor jeg allerede Torsdagen den 21de gjorde Bekendtskab med den elskværdige Carstensenske Familie. I Annexet ligger Vedø, under høje Bakker lige ud til Kolindsund; dens Ejer, Assessor Secher, med den skarpe Tunge, var en ganske mærkelig Mand, som man maatte tage sig i Agt for, hvor venlig han end kunde være. Disse tre Familier var de

egentlige Honoratiores i Sognet, men paa Ny Ryomgaard boede en Original ved Navn Knud Monrad, der havde noget Jætteagtigt ved sig, og Margretenlund var den Gang endnu en ren Røverrede i Heden, hvis Ejer, Frederiksen, en kæmpemæssig Karl, saa ud til Allehaande, for ikke at tale om Schaldemose (Broder til Digteren), der havde en lille Gaard ved Kragelund, men var nedsunken i Fattigdom og Usselhed. Disse to Sidste blev betragtede som et Slags Banditter og udgjorde i Forening med Monrad et sjeldent Kløverblad af Steen-Blicherske Figurer, uden at jeg dog ellers vil stille den sidstnævnte Original i Klasse med de to Andre.

Af de mindeværdige Personer fra Mariemalene maa jeg dog ikke glemme Madam Ravn, en gammel Degneenke og Præstedatter; hun kunde saamænd godt have Plads i en Walter Scottsk Roman! Hun kunde træffes her og der og allevegne, kendte alle Mennesker i en vid Omkreds og satte ikke sit Lys under en Skæppe. Det var Synd at sige, at hun udmærkede sig ved Renlighed, men et godt Skrog var hun ligefuldt, og hun gav en Sludder for en Sladder med poliske Øjne. Jo, hun kunde fortælle Historier om den gale Brockenhuus og hans Sviregilder paa Ryomgaard, hvor han red op ad Stentrappen og ind i den store Sal og skød efter Folk, der passerede forbi osv. — Der var to Personer, som hun aldrig omtalte uden at knejse lidt med Nakken. Det var hendes lille Peter, som blev min uforlignelige Kusk, og saa hendes Søsterdatter, som opnaaede at blive gift med den adelige Godsejer Lichtenberg.

Begge Degnene var skikkelige Mænd, men uden Spor af Liv, den ene snusforstandig, den anden enfoldig og gnaven. Bønderne i Kod stod paa et højere Trin end dem i Mariemalene, hvor Befolkningen var mere spredt og mindre velhavende. Kirkebesøget var kun sparsomt, navnlig i Mariemalene, og Gudstjenesten bragt fuldstændig i Forfald i min ulykkelige Formands Tid, hvor kort den end havde varet. Naar han holdt Konfirmation, stillede han et Slags Nodepult op i Kordøren, hvorpaa han lagde sin Tale, som han læste op; en Gang havde han ikke faaet det rigtige Papir og bladede fortvivlet om deri. Da en

af Assessorens Sønner blev konfirmeret, varede det Assessoren for længe. Han trak saa Uhret op af Lommen og viste Præsten det, som saa skyndte sig at bryde af. I Mariemalene blev der ofte ingen Gudstjeneste holdt. Var der Ingen, naar Præsten kom, begav han sig hjem uden at agte paa, om dog En og Anden viste sig paa Vejen til Kirken. Saaledes var Tilstanden — rigtignok helt forskellig fra, hvad jeg havde ventet.

Søndagen den 24de Febr. 1839 holdt jeg da min Tiltrædelsesprædiken; jeg blev indsat af den brave og hæderlige Provst Colding i Ørsted — Broder til min Ven fra Rusaaret. Dagen efter kom min Formand, som var det mest forstyrrede Menneske, jeg har truffet paa. Han pimpede uophørlig og kom en Gang fuld hjem fra Kod. Den sidste Aften var Carstensens og Bøegs i Præstegaarden. De fleste Ruder var itu og tilklistrede med Papir, Kakkelovnen røg, saa det sved i Øjnene, men min Formand, lyksalig med Punschebollen foran sig, udbrød hvert Øjeblik: „Er her dog ikke hyggeligt!“ — Næste Morgen græd han som et Barn ved Afskeden, og inden Aarets Udgang var han kaldt bort. Da Degnen kom for at sige ham, at han skulde paa Prædikestolen, sad han død i sin Stol i Stauning Kirke ved Ringkøbing.

Nej, hyggeligt var der ikke i Præstegaarden; det maatte jeg bekende. I et forrygende Vejr søgte jeg forgæves en Plet i min Stue, hvor jeg kunde opholde mig. Jeg havde faaet et daarligt Øje af Træk og Kulde, thi det blæste ind baade gennem Dør og Vindue, og jeg maatte nøjes med en Bilæggerovn, hvori Pigen lagde i fra Køkkenet af, saa der enten var steghedt eller iskoldt. Jeg sad derfor i en tyk Overfrakke og trak et Par store lodne Støvler paa, bandt et Tørklæde om Hovedet, — og haabede paa bedre Tider, som da, Gudskelov, heller ikke udeblev. Mine gode Naboer paa Ryomgaard og Marienhof tog sig venligst af mig, og den 11te Juni stod mit Bryllup paa Sophienberg. Min Fader viede os i Vindinge Kirke, og den næste Dag kørte jeg med min unge Hustru til Odense, hvor min lille Peter Ravn ventede os med en ny Vogn og et Par gode Heste, min kære Fader havde foræret mig. Men ak!

allerede i Middelfart viste det sig, at min smukke „Frithiof“ var bleven forfangen, saa jeg maatte lade den staa der indtil Videre. Heldigvis kom i det samme den gamle Tjener fra Engelsholm, Markus, med Generalens Køreheste, som havde været i Sjælland. Dem spændte vi for min Vogn og kom saaledes til Vejle, hvorfra vi kørte den øvrige Vej med Extra-Befordring, og en smuk Sommeraften naaede vi Mariemalene Præstegaard, der snart fik et andet Udseende.

Jeg var vel kommen til en afsides Egn, men der fandtes mange vakre Familier. Vore nærmeste Naboer paa Ryomgaard og Marienhof saa vi næsten daglig, og Boesen i Knebel, Laurent i Gjesing og la Cour i Nimtofte blev snart mine rigtig gode Venner. Og Omgangen med disse, hver i sit Slags fortræffelige Mænd og troende Præster var ligesaa fornøjelig som vækkende. Egnens Patriark var gamle Budtz i Thorsager, en grundærlig og statelig Olding, som gærne sluttede sig til os Yngre, der snart fik et Konvent oprettet, som vi havde megen Glæde af.[1])

Aaret sluttede med en Begivenhed, der varslede en ny Tid og vakte store Forhaabninger: Frederik VI.s Død 3die Decbr. 1839 og Christian VIII.s Thronbestigelse. Det kan nok være, at det gav Stof til livlige Tanke-Udvexlinger! Carstensen, la Cour og jeg var ivrige Frihedsmænd, medens Boesen og Laurent var mer tilbøjelige til at holde igen. Men vi andre havde en tapper Forbundsfælle i den kloge og livlige Madam Carstensen.

Jeg maa dog her — for Curiositetens Skyld — indskyde den Bemærkning, at den Gang blev der endnu holdt strengt over Forskellen (efter Rangforordningen) mellem Fruer og Madammer, Frøkener og Jomfruer. Dog varede det ikke længe, inden den ny Tid gjorde sig gældende paa dette Omraade. Men det gik dermed ligesom med „Constitution“ og „Skattebevillingsret“, hvormed det først blev til Alvor under Frederik VII. — Christian VIII.s Tid var jo i alle Henseender en mærkelig Over-

[1]) Carl Ulrik Boesen, f. 1801, senere Præst i Høje Taastrup; Peter Christian la Cour, f. 1805, senere i Aalsø; som Medlem af den grundlovgivende Rigsdag sluttede han sig til Bondevennerne; Harald Anton Laurent, f. 1809, senere i Borup; Konsistorialraad Bertel Christian Budtz, f. 1767.

gangstid, hvor det Nye uafbrudt brødes med det Gamle. Det sporedes selv i Overgangen fra „Du“ til „De“ i Tiltalen til Bønderne, til hvem man begyndte at sige „Han“! — Saaledes hædrede jeg den Gang de Gifte, medens jeg nu selvfølgelig siger „De“ til enhver Karl og Pige. Det er Bagateller, men som dog tyder paa et ganske mærkeligt Omsving i de sociale Forhold samtidig med den politiske Udvikling.

Fra 1ste Maj 1840 overtog jeg selv Avlingen, som var let at drive; og det var meget heldigt for mig, da jeg ikke var og aldrig blev nogen dygtig Landmand. Men Carstensen paa Ryomgaard var min gode Raadgiver, og min Kone var en dygtig Husmoder, som bragte ikke saa lidt ud af sit lille Mejeri. Vi havde 12 Malkekøer, 4 Stykker Ungkvæg og 10 Faar. Foruden den noget magre Mark hørte der til Præstegaarden en stor Eng og et Kær, som det kaldes, og dette gjorde det muligt at holde en saa stor Besætning. Vi havde 4 Heste, og den ene af Kørehestene benyttede jeg stadig som Ridehest. Jeg red ikke blot for det Meste til Annexet, hvortil der var en Milsvej, men gjorde ofte lange Ridetoure til Randers (4 M.), Aarhus ($4^1/_2$), Grenaa ($3^1/_2$), Ebeltoft ($3^1/_2$), Knebel (3), en Gang ogsaa til Himmelbjerget (9 M.)

Nu til Dags er alle Præstegaards-Avlinger bortforpagtede, men derfor studerer Landsbypræsterne neppe mere! Jeg for min Del havde megen Glæde af min lille Avling, som ikke voldte mig synderligt Hovedbrud eller hæmmede min Embedsgærning. Nu ser man sjælden eller aldrig de unge Præster eller Kapellaner uden vel indpakkede i en Vogn. Jeg derimod tænker med stor Fornøjelse paa mine Ride- og Spadsereture, i og udenfor mine Sogne, og jeg tror ikke, at min præstelige Værdighed eller Virksomhed led noget Skaar derved!

Skønt jeg i og for sig ikke er nogen Ynder af de mange verdslige Forretninger, som i sin Tid paahvilede Præsterne, maa jeg dog erkende, at de kunde betragtes som et Slags exercitia, til Øvelse i forskellige Retninger. Derved kom man ind i Adskilligt, som kunde være af Vigtighed for Landsbypræster, og traadte i nærmere Forbindelse med mange af Sognefolkene, paa

hvem saaledes ogsaa i anden Henseende kunde udøves Indflydelse. I hvert Fald har jeg vundet baade Sag- og Menneskekundskab ved Deltagelsen i Kommunens Anliggender. 1842 blev jeg valgt til Formand i Sogneforstanderskabet, hvortil Assessoren paa Vedø utvivlsomt havde betragtet sig som selvskreven. Paa Valgdagen havde han sat sig for Enden af Bordet, med Protokollen foran sig, som om det fulgte af sig selv, at Bønderne vilde vælge ham. Men da jeg blev valgt, blev han blussende rød i Hovedet, rejste sig op og lagde Protokollen foran mig med de Ord, der neppe kom fra Hjertet: „Ja, saadan skal det være!“

Da vi kort efter samledes i Præstegaarden for at lægge Fattigligningen, gjorde han saa mange Ophævelser over de største Ubetydeligheder, at Mødet varede fra Kl. 10—11 om Formiddagen til Kl. 11 om Aftenen, saa at min Kones Themaskine flere Gange gik af Kog. Han havde faaet „Kongen“ i Kod, Christen Møgeltoft, overtalt til at holde med sig, men jeg stod fast, saa at de tilsidst maatte give efter. Næste Dag red jeg til Vedø for at vise Assessoren, at det kun var paa Embedsvegne, jeg havde staaet ham imod. Jeg mødte ham udenfor Porten, og han udbrød ganske gemytlig: „Naa, det kan jeg, mi'sæl, lide; igaar stod min Præst mig imod fra Morgen til Aften, og idag kommer han og besøger mig!“ — Gæstfri var han og iøvrigt en ordentlig og dygtig Mand af den gamle jyske Skole, med mange Interesser baade i landøkonomisk og politisk Retning, og heller ikke uden kirkelig Sans. Men han var ikke god at have til Uven, da kan havde en skarp Tunge, og heller ikke at stole paa, naar han kom med venlige Ord. Han kunde ikke lide min gode Ven Carstensen paa Ryomgaard, og det gjorde Forholdet lidt vanskeligt. Vi kom imidlertid i Reglen godt ud af det sammen og havde mangen ret behagelig Time paa Vedø. Det var jo i Christian VIII.s Tid, hvor der aldrig savnedes Stof til livlig Diskussion.

Samme Assessor Secher havde tidligere ejet Katholm, men spillede Fallit i de for Landmændene saa ulykkelige Aar under

Frederik VI., og han har udgivet en Pjece herom med Motto: „Naar man snyder Lyset for stærkt, gaar det ud."

En Begivenhed fra 1843 vil jeg dog endnu lade faa Plads her: Baade la Cour i Nimtofte og jeg havde anmeldt for Øvrigheden et Par løsagtige Kvinder, som var nedkomne med det 3die eller 4de uægte Barn, og da en af mine Proprietærer holdt et saadant Fruentimmer i et af sine Huse, blev han vred paa mig. En Slægtning af ham, en afskediget Skolelærer, almindelig kaldet Løgne-Møller, der nød godt af hans Gæstfrihed, vilde gøre sig behagelig for ham og skrev anonymt en uforskammet Artikel i „Jyllandsposten", hvori han paa en højst ondskabsfuld Maade søgte at lægge os to Nabopræster for Had. Vi tog nu imidlertid ingen Notits deraf. Da bemeldte Fruentimmer igen blev frugtsommelig, fik vedkommende Proprietær en gammel affældig Husmand paa 70 Aar sig til at gifte sig med hende kort før Nedkomsten, og et Par Gaardmænd i Kod Sogn mødte som Forlovere. Den 4de November 1843 stod Brylluppet i Kod Kirke, og da jeg nok tænkte, at man vilde give Agt paa hvert Ord, jeg sagde, havde jeg med dette for Øje skrevet min Brudevielse og dertil valgt som Text Hebr. 13, 4: „Ægteskabet være hæderligt hos Alle og Ægtesengen ubesmittet, men Skørlevnere og Horkarle skal Gud dømme." Som jeg var i Færd med at træde frem foran Alteret, kom den skikkelige gamle Degn, Albek, hen til mig og hviskede: „Løgne-Møller sidder bagved Kirkedøren med Blyant og Papir for at optegne, hvad De siger." „Godt," sagde jeg, „jeg skal tale saa langsomt og saa højt, at han kan høre hvert Ord." — Proprietæren selv gik imidlertid ude paa Marken, rimeligvis i stor Spænding. Jeg ventede at komme i Avisen, og i saa Fald laa min Tale parat til at trykkes. Men Vedkommende var dog saa kloge at tie med deres Skam, da jeg ikke havde sagt Andet end hvad jeg kunde forsvare baade for Gud og Mennesker.

En anden lille Proprietær, paa Kragelund, blev ogsaa meget fornærmet paa mig et af de følgende Aar, fordi jeg ikke vilde konfirmere hans Søn, der var meget forsømt og Ingenting kunde. For at ærgre mig mødte Manden i Mariemalene Kirke paa Konfirmations-Søndagen og stillede sig med blussende Ansigt

nede i Kirken midt paa Gangen, da Børnene traadte ud for at høres. Der stod han med korslagte Arme, fortalte man, og stirrede paa mig, som vilde han sluge mig med Øjnene. Men da jeg er nærsynet og desuden var optagen af Handlingen, lagde jeg slet ikke Mærke til ham, saa han fik ikke noget for sin Ulejlighed. Aaret efter blev Drengen saa konfirmeret af min gode Nabo, la Cour, efter venskabelig Overenskomst.

For mit personlige og private Vedkommende havde jeg forresten ikke Strid med Nogen og skiltes ogsaa senere fra disse to Herrer uden Fjendskab. Ja, da jeg efter adskillige Aars Forløb var paa et Besøg i min gamle Egn, hilste jeg ogsaa paa den kuriøse M., og han blev saa glad ved at se mig, at han — i Skjorteærmer og paa Trætøfler — øjeblikkelig hentede en Flaske Champagne for at drikke min Skaal!

Den 4de Juli 1844 døde min kære Hustru efter et langvarigt og smerteligt Sygeleje. — —

Jeg var dybt grebet i mit Inderste efter Alt, hvad jeg havde gennemgaaet i de sidste to Maaneder. Jeg var bøjet, men ikke knækket, dertil var der for megen Elasticitet i min Natur. Fra det stille Lønkammer, der var blevet mig en Helligdom, traadte jeg atter ud i Livet, beriget med en uforgængelig Skat af dyrebare Erindringer og en dyrekøbt Erfaring.

Strax efter Begravelsen tog jeg til mit gamle Hjem paa Langeland, hvor jeg blev en Maanedstid. Men om jeg end ved min Hjemkomst var glad over mine to Smaapiger, var Hjemmet i Mariemalene ikke længer det gamle for mig.

Breve fra C. H. Pram til H. W. v. Warnstedt og Skuespil-direktionen 1778—1791.

Meddelt ved **H. Ehrencron-Müller.**

Under en flereårig Syslen med Forstudier til en Monografi af Pram har jeg i sin Tid taget Afskrifter af endel af hans Breve, men, da dette Arbejde af forskellige Grunde, i hvert Fald foreløbig, er stillet i Bero, har jeg mént, at Prams Breve til Warnstedt, der danner et nogenlunde afsluttet Hele, muligvis kunde have Interesse for dette Tidsskrifts Læsere, ikke mindst på Grund af det Lys, Brevene kaster over Prams hidtil kun lidet kendte Ungdomsår.

Christen Henriksen Pram var født den 4. Sept. 1756 i Læssø Præstegæld i Gudbrandsdalen, hvor hans Fader, der 1765 blev forflyttet til Slagslunde, dengang var Præst. Efter at Pram i Hjemmet havde nydt Undervisning dels af Faderen, dels af den senere Præst og „Lovtaler“ Henrik Kampmann[1]), blev han 1772 dimitteret privat af Rektor P. Bendtsen i Frederiksborg. Ved Universitetet tog han Året efter den såkaldte 2den Examen, men Valget af Studium er åbenbart faldet ham meget vanskeligt. Først hørte han en Tid filologiske Forelæsninger, men Filologien, der næppe heller har ligget synderlig godt for ham, opgav han snart. Derefter lagde han sig under J. E. Colbjørnsens Vejledning „med Flid, dog uden Hengivenhed“ efter Juraen, men heller ikke dette Studium afsluttede han med nogen Examen. Samtidigt beskæftigede han sig ivrigt med Læsning af den moderne æstetiske Literatur på de europæiske Sprog, og foruden at han derved fik sin Smag uddannet, erhvervede han sig en stor Sprogfærdighed, navnlig i fransk, der senere kom ham til megen Nytte. Da han ikke kunde gøre Regning på stor Hjælp fra Hjemmet, har han vistnok tidligt selv måttet arbejde for at bidrage til sit Underhold. Det var derfor et ikke ringe Held for ham, at han 1776 fandt Optagelse i daværende Etatsråd Vilh. Bornemanns Hus som Lærer for dennes Søn, Anker Vilhelm, den senere Justitiarius i Højesteret. De År, Pram tilbragte i dette fintdannede Hjem, har sikkert hørt til hans lyseste Ungdomsminder; men, da han 1779 havde dimitteret sin flinke og begavede Elev til Universitetet, begyndte de pekuniære Sorger, der siden trykkede ham hele Livet og som i hans høie Alderdom nødsagede ham til at søge Ansættelse som Toldforvalter på St. Thomas,

---

[1]) Det er sikkert en Fejltagelse, når Høst (Prams udv. digt. Arbejder VI, p. III) lader Edv. Storm have været hans Lærer; Pram omtaler det heller ikke selv.

hvor han kun ét År efter sin Ankomst bukkede under for en af det usunde Klima fremkaldt Sygdom. Prams Pengesorger hidrørte for en stor, ja vel den største Del fra hans fuldstændige Mangel på økonomisk Sans, en Mangel, der næsten er tragikomisk for en Mand, hvis egentlige Fag var Statsøkonomien. Hans Uduelighed til at omgås Penge omtales ideligt af hans Samtidige og desuden findes der mange Exempler på den i hans Breve, bl. a. også i de her meddelte. Han måtte derfor stadig være betænkt på at skaffe sig nye Indtægtskilder, og det var også dette Hensyn, der fra først af satte ham i Forbindelse med Skuepladsen, ved hvilken han, som han selv udtrykker det, håbede at vinde både Ære og Brød. (Dette skete allerede, medens han endnu var Huslærer i det Bornemannske Hus, som det vil ses af det første Brev). Derved stiftede han Bekendtskab med den 12 År ældre Hans Wilhelm v. Warnstedt, der efter en ret omtumlet og bugtet Livsbane 1778 var blevet ansat som Direktør ved det kgl. Teater, i hvilken Stilling han indlagde sig megen Fortjeneste ved sin kunstforstandige, dygtige og overfor Personalet humane Ledelse[1]). Han blev Pram en god og trofast Ven, der støttede ham i al den Tid, han under vexlende Forhold indtil 1792 stod i Spidsen for Teatret, uagtet Pram mere end én Gang også overfor ham viste den Fremfusenhed og Hidsighed, hvormed han optrådte selv overfor sine bedste og intimeste Venner. Det skyldtes således Warnstedt, at det blev overdraget Pram at foretage Oversættelsen af flere Syngestykker til Teatrets Brug.

Som det vil fremgå af de nedenfor meddelte Breve, udbetalte Warnstedt efterhånden Pram af sin egen Kasse et Forskud af 600 Rdlr., medens Pram flere År igennem stadig stod i den Formening, at disse Forskud hidrørte fra Teaterkassen. Da den sande Sammenhæng blev opklaret for Pram, kendte hans Taknemmelighed ingen Grænser, og han følte sig derfor forpligtet til at tage sin Velgørers Forsvar, hver Gang dennes Modstandere, særlig Rahbek, angreb ham. Warnstedt har selv i et hidtil utrykt Brev udtalt, at Pram skyldte ham alt, hvad han var[2]) — og det er sikkert også Tilfældet, thi havde ikke han og en anden god Ven, om hvem der strax skal tales, taget sig af Pram i Nødens Tid, er det vanskeligt at sige, hvordan han skulde have klaret hine vanskelige År. Det var nemlig i Året 1779 kommet så vidt med Pram, at han for blot at kunne friste Livet havde måttet optage et Lån hos en Ågerkarl og, da han ikke kunde udrede Renterne

---

[1]) Se: Overskous Teaterhistorie III; Collin: For Historie og Statistik II. Hans udførlige Biografi er desværre endnu ikke skrevet, men et godt og omhyggeligt samlet Materiale dertil findes i L. Bobé; Efterl. Papirer fra den Reventlowske Familiekreds, IV, 1900, p. 286 ff.

[2]) Denne Oplysning skylder jeg Hr, Arkivassistent Bobé's Velvilje.

endsige Kapitalen, sank han stedse dybere i Gæld. En formuende Ven, Urtekræmmer Jens Christopher Friborg, hvis Levnetserindringer er offentliggjort i Tidsskriftet „Museum“ (1891, I, p. 1 ff.) trådte da hjælpende til og friede ham ud af Forlegenheden, da Pram allerede stod på Nippet til at måtte forlade Hovedstaden og flygte hjem til sin gamle Faders Præstegård. Ved denne værdige Vens Understøttelse red Pram Stormen af, og det syntes, som om lysere Tider skulde oprinde for ham, da han 1781 blev ansat som Fuldmægtig i Økonomi- og Kommerce-Kollegiet; men allerede Året efter begik han, der dengang kun havde en Gage af 200 Rdlr., den Letsindighed at sætte Bo med sin Forlovede, Jfr. Erichsen, der intet medbragte ham og ovenikøbet var af et så svageligt Helbred, at hans Budget blev betydelig forøget ved de Udgifter, som Hensynet til hende medførte. Det stedse tilbagevendende Omkvæd i hans Breve til Warnstedt er da også: Penge og atter Penge, og det kan ikke nægtes, at hans stadige Trang undertiden har bragt ham til at opstille Fordringer, som en Direktion ikke godt kunde honorere. Vanskeligt er det jo altid at dømme i disse Forhold, hvor man kun kender den ene Parts Fremstilling, men helt berettigede synes hans Krav ikke altid at have været, ligesom hans Henvendelser til Direktionen ofte nok er temmelig stødende i Tonen — men også dette sidste søgte Warnstedt efter bedste Evne at dække over og, hvor han formåede det, at dæmpe Prams Ilterhed.

Brevene til Warnstedt slutter med Året 1791 (Året efter gik Warnstedt af), men i Teaterarkivet vil man kunne finde flere Breve fra Pram, der tydeligt viser, at hans Forhold til de senere Direktører ingenlunde blev bedre, men at han også med dem havde flere Stridigheder angående Honoraret for sine Skuespil.

De her meddelte Breve, der nu alle er samlet i Rigsarkivet (Teaterarkivet, Indkomne Sager), har oprindelig tilhørt det st. kgl. Bibliotek, hvor de med Undtagelse af XV og XIX har været indordnet i den Bøllingske Brevsamling. Af disse hidrører og XV fra den Abrahamske Autografsamling og XIX fra Ny kgl. Samling.

I.

Kjøbenhavn d. 17. Decbr. 1778.

Gunstige Herre!

I Gaar fik jeg Hævnen[1]) igjen; jeg takker Deres Høyvelbaarnhed ydmygst for Deres Omsorg for omsider at skaffe mig

[1]) Ang. dette nu forsvundne Sørgespil se: Prams literære Testamente (Prams udv. digteriske Arbejder. Supplementbind 1829, p. XXXVI) hvori han udtrykkelig frabeder sig dette „hans tidligste Ungdoms umodne Forsøg“ optaget imellem sine Skrifter.

den tilbage, som for de mange øvrige Prøver, De har viist mig paa Deres Bevaagenhed. — Altsaa bruger man den ikke! Den er dog ikke i saa høy en Grad jammerlig, at man jo med behørige Rettelser kunde brugt den; thi Deres Høyvelbaarnhed har ikke kunnet smigre mig med en falsk Dom; og jeg er lønnet for min Møye med Deres Biefald. Det er tungt, at Publicum skal bestyrkes i en Tanke, der virkelig indeholder en rigtig crimen læsæ majestatis, den, at man ikke vil ophiælpe Sørgespillet: siden Erfarenhed viser, at det maae i saa fald blot være Originaler, der hvile under Forbandelsen, da man spiller Zaire[1]), Merope[2]) (i ynkelige Oversættelser), Ines[3]) (hvoraf jeg selv har oversat en Deel), Emilie Galotti[4]), Bewerley[5]), og en heel Sværm alvorlige Stykker. — Det er tungt, at den skiændige Tanke, andre har, at den norske Nation har bagvaskende Fiender ved Hoffet, som giøre, at ingen Normand eller hans Arbejde nogen Tid maae komme i Betragtning, skal faae Bestyrkelse. — Det er tungt, at Folk kan fornedre sig, til at opmuntre andre til at skrive, for siden at have den Fornøyelse at forkaste, hvad de have skrevet. — Det er tungt, at D. H., ved ikke at ville paatage Dem den Umag selv at bedømme de Stykker, der sendes Skuepladsen, har spærret Vejen for alle dem, der vilde arbejde for Theatret. For mig er det vistnok besværligt at foragtes saa, at jeg maae see at man i 7 Maaneder ikke har været i Stand til at give mig lidt skrivtlig til Bedømmelse over min Hævn, hvilket man dog unægtelig skyldte mig — at man nægter mig det, som man efter Deres Dom skyldte mig, nemlig at forsøge paa at bruge mit Stykke, siden det er ikke reent afskyeligt thi ligesom jeg er ikke stolt nok til at troe at have skrevet et Mesterstykke, saa er jeg meget for stolt til at troe det, Commissionens Foragt synes at ville anse mig. D. H. veed, hvor sikker Regning jeg havde giort paa at nyde den Lykke at see mit Stykke spilt, De

---

[1]) Zaire var opført i Oversættelse af Lodde.

[2]) Merope i Oversættelse af H. Schierman.

[3]) Hvad Pram mener med, at han selv har oversat „en Deel“ af Ines, vides ikke; på Titelbladet findes kun hans Navn som Oversætter.

[4]) Emilie Galotti var oversat af Jfr. Biehl.

[5]) Bewerley oversat af L. C. Reerslev.

kan altsaa let slutte, hvad Virkning en saadan Omgang har havt paa mig. Thi at have forfejlet en Præmie, hvortil man behøver netop ikke at være slet, det er uden Tvivl temmelig skiændigt. Hvorvidt en, der arbejder i det skiønne, kan arbejde for Betaling eller ikke, vil jeg nu ikke undersøge, thi til Undersøgelse behøves koldt Blod, og det har man ikke, naar man er slet begegnet. Man maae kalde mig en mercenaire Siæl, hvis man vil; jeg arbejdede i et Fag, hvori jeg troede det mueligt efter bekiendtgiorte Løvter baade at vinde Ære og Brød, men nej; man mager det saa, at indrette Skiændsel og atter Skiændsel og intet videre. Men det er ikke blot jeg, det er endogsaa D. H., hvis Dom man saa smukt underkiender, som ere fornærmede; De skylder altsaa Dem selv, mig, Skuepladsens Ære, Deres Konges Ære, at De skaffer os skrivtlig Commissionens[1]) Dom over Hævnen, for at vide, om det er min Dumhed og D. H.s Fejltagelse, eller personligt eller nationalt Had eller noget andet, som giør, at mit Stykke nu sendes tilbage, og at det i 7 Maaneder er forholdt af Mænd, hvis Embede det er at befatte sig med saadanne Sager og som kunne og burde have affærdiget det i en Uge. D. H. kiender mine Finanzer; dersom jeg paa nogen Maade kunde undvære det, Skuepladsen skylder mig, dersom jeg vidste andre Udveje, saa fordrede jeg ikke det, som man ventelig ogsaa vil giøre mig Vanskeligheder for. Bekiendtgiørelsen fra 1772[2]) er reen; naar jeg (D. H. har tilstaaet mig, at det er saa) har gjort et taaleligt Stykke, saa er min Præmie en Aftens Indkomster eller 300 Rdl. Private Aarsager kan hos mig ikke komme i

---

[1]) I Foråret 1778 var Teatrets Bestyrelse blevet ordnet på den Måde, at der indsattes en bestandig Overtilsyns-Kommission, bestående af General Eickstedt, Overhofmarskallen Grev Holstein, Gehejme-Kabinetssekretæren O. Høegh Guldberg, den hidtilværende Direktør, Etatsråd Jacobi og desuden en fast Direktør, nemlig Warnstedt.

[2]) Da man efter Struensees Fald ønskede at hæve Skuepladsen efter dens lange Fornedrelsesperiode, havde man indført et nyt Betalings-Regulativ, hvorefter et originalt 5 Akts Arbejde honoreredes med den 3dje Forestillings Indtægt uden Fradrag af Omkostninger; for et Stykke i 3 Akter og paa Vers efter 3dje Forestilling 200 Rdlr.; for et Stykke i 3 Akter i Prosa og et Stykke i 1 eller 2 Akter paa Vers efter 3dje Forestilling 150 Rdlr. og endelig for et Stykke i 1 eller 2 Akter paa Prosa ligeledes efter 3dje Forestilling 100 Rdlr.

Betragtning, hvorfor man ikke vil bruge mit Stykke, jeg holder mig til den Kongelige Bekiendtgiørelse og ikke begiærer Gave, Gratification eller noget, som jeg er for stolt til at imodtage, siden Kongen detsuden selv intet kan give bort, men at belønne er hans Pligt.

Jeg kiænder D. H.'s Ædelmodighed. De vil vaage over, at jeg naar min Ret. Jeg er med oprigtig Hengivenhed D. H.'s lydigste Tiener C. Pram.

Hvis D. H. værdiger mig Svar og det ikke skeer i denne Uge, maae jeg udbede mig det sendt til Slutteriet, siden jeg ventelig i næste er indlogeret der.

II.

Kiøbenhavn d. 28 Decbr. 1778.

Gunstige Hr. Velynder!

Alt det onde, som flyder af Mangel, vil giøre min Tilstand i højeste Grad fortvivlet, hvis jeg ikke naar mit Ønske. Indlagde viser, hvad det er. Avisekræmmer, Skomager, Haarskiærer, Barberer og den heele Hær Nye-Aars-Gratulanter vil bestorme mig, og jeg overgives Stormen, hvis D. H. siger Nej. Befaler De, at jeg skal retfærdiggjøre min Begjæring dermed, saa kan jeg giøre et græsseligt Register paa saadanne Nødvendigheder, som jeg dog ikke kan afhiælpe paa den Maade, som D. H. saa ædelmodig har tilladt mig. Den yderste Vanære bliver mig uundgaaelig. Jeg vil have gjort et gandske uerstatteligt Tab, hvis jeg taber denne allereeneste Udsigt. — Jeg er forvisset om Oprigtigheden af D. H.'s Forsikkringer. Altsaa voves jo intet. Om otte Dage leveres disse 100 Rdlr. af det, Commissionen betaler mig, tilbage. Paa otte Dage 100 Rdlr.! og uden Dem at være ulykkelig for stedse. Nej De undskylder mig med sædvanlige Mildhed; De tilstaaer mig min Begjæring. Tillad mig at udbede mig Svar i Spectaclet i Aften. Jeg er etc.

III.

Gunstige Herre! Kiøbenhavn d. 22 Martii 1779.

Uagtet al D. H.'s saa overflødig udviste Bevaagenhed endnu at torde forulejlige med et Brev — dog D. H. vil tilgive det,

naar jeg, i det jeg ydmygst beder om Tilgivelse, lægger til Grund det, jeg tilforn har overbevist Dem om, at jeg kan ikke snakke, i det mindste ikke om noget af den Natur, som jeg vil skrive om og maae, uomgiængelig maae skrive om. Jeg har et Par Gange spildt D. H. en Formiddag uden at kunne bringe det frem. D. H. beviste mig ved Nye-Aar en saa vigtig Tieneste, at den fordrede i det mindste saa megen Erkiendtlighed af mig, at jeg ikke nu meere overhængte Dem. Men mine med de 100 Rdl. halv betalte Creditorer maatte jeg love Resten til nogen bestemt Tid — og jeg maatte gjøre det til Enden af denne Maaned. — D. H. gav mig Haab om, at den Belønning, De selv har forskaffet mig for Hævnen, skulde blive omtrent et Par Hundrede Rdlr., men naar disse skulde udbetales mig eller af hvad Casse eller engang om Commissionen vilde tillægge mig saa meget, vidste De da intet med Vished meere at sige mig. De har imidlertid ikke taget i Betænkning at udbetale mig det Halve. De hundrede Rdl., som reddede mig ved Nye-Aar, har jeg allene Deres Ædelmodighed at takke for. Men lad det end falde slettest ud, saa tillægger vel Commissionen mig, hvis jeg skal have nogen Præmie, i det mindste 100 Rdl., som jeg kan være vis paa at afbetale min Giæld med til D. H.

Men Skræder Bennike[1]), Jøden osv. osv. ville endda ikke være tilfredsstillede. Jeg har imidlertid tænkt paa et Raad. Jeg vil opgive reent den søde Drøm om at faae et Original Stykke opført paa Skuepladsen. Men jeg behøver ingen impertinent Stolthed for at troe, at jeg kunde tilvejebringe spillelige Oversættelser af Tydske, Franske eller Italienske Piecer. Skuepladsen behøver Syngestykker, jeg kan saa meget Musik og dertil ogsaa saa meget af det mecaniske i Versemageriet, at jeg kan paatage mig at oversætte Syngestykker. Det er en haandværksmæssig Ting. Jeg tør derfor ogsaa melde mig som Arbejder for Penge at forfærdige noget saadant. D. H. har, det slaar ikke fejl, adskillige

[1]) I Vejviseren for 1779 findes en Skræder Beenick, boende i Vognmagergade 133.

af Grétries[1]), Monsignys[2]) eller andre franske Piecer i Partitur — eller af de Italienske[3]) her opførte heroiske Operaer Allicandro, Ifigenia, Didone — eller noget andet, som nødvendig vilde gjøre Lykke paa Skuepladsen. Jeg forlanger ikke, at det ordentlig skal overdrages mig, som et bestilt Arbejde, at oversætte nogen af disse. Vil allene D. H. selv vælge et, som skulde kunne opføres og laane mig dette, saa vil jeg forsøge paa at oversætte enkelte eller sammenhængende Stykker, kort noget deraf, og forevise det som Prøve. Jeg vil ingen Flid og ingen af mine Fritimer spare for at gjøre det saa vel og saa snart som mueligt. Det forstaar sig, denne Prøve maatte jeg have færdig inden denne Maaneds Udgang, for, hvis den blev antagelig, at kunne nyde Virkningen deraf, hvilket skulde være et Forskud paa en 80 eller 100 Rdlr. ved Maanedens Udgang; thi naar, har D. H. behaget at sige mig, naar jeg havde noget Arbejde under Hænderne, som kunde ventes snart færdigt, saa kunde det, som ellers aldrig tillades, blive en Muelighed, nemlig at faae et Forskud. Er mit heele Forslag latterligt og saadant, som mine afskyelige Gigt-Smerter kan have bragt mig til at

---

[1]) André Ernest Modeste Grétry (f. 1741 † 1813), en bekendt fransk Komponist i Opéra-comique Genren, af hvis Syngespil adskillige er gået over Scenen her.

[2]) Pierre Alexandre Monsigny (f. 1729 † 1817); af hans her opførte Syngestykker kan særlig fremhæves: Deserteuren, der indtil 1816 kan opvise henimod et halvt Hundrede Opførelser.

[3]) Ved Hoffets Protektion havde forskellige italienske Opera-Selskaber fået Tilladelse til at benytte den danske Skueplads, og de store Vexler, som disse Selskaber trak på Teaterkassen, havde mere end én Gang bragt denne på Fallitens Rand. Ved Udgangen af Saisonen 1763—64 nedlagdes derfor den italienske Opera, men allerede 1768 (6. Januar) reskriberede Kongen, at Skuepladsen skulde have et årligt Tilskud af 8000 Rdlr., men til Gengæld være forpligtet til at holde et italiensk Operaselskab. Navnlig ved de kolossale Udgifter til de italienske Operisters Lønninger paadrog Teatret sig snart en så svimlende Gæld, at Kongen måtte overtage Skuepladsen mod at dække Gælden. Teatret blev nu fra Saisonen 1770—71 overdraget den italienske Kapelmester Sarti i Entreprise på 10 År; men, som bekendt, løb dette Forsøg så uheldigt af, at Sarti allerede i Maj 1772 måtte ansøge om at få sin Kontrakt hævet, hvilket også bevilgedes. Den italienske Opera førte nu en hensygnende Tilværelse, indtil den ved Udgangen af Saisonen 1777—78, samtidig med den ny Overtilsyns-Kommissions Dannelse, fuldstændigt ophævedes.

drømme det, saa belee det; men undskyld den arme Djævel, der bringer det. Er det taaleligt, saa anbefaler jeg det og mig i Deres høye Bevaagenhed og udbeder mig Tilladelse til, hvis min Gigt vil tillade, i Aften ved Skuespillet at hente Svar. Jeg er etc.

IV.

Gunstige Herre! Ankersminde[1]) d. 8de Junii 1779.

Imodtag den oprigtige Taksigelse, som jeg saa høylig skylder Dem saavel for andre Godheds Beviisninger, som fornemmelig for den meget vigtige, jeg modtog sidste Tirsdag. Andre ogsaa vigtige Pligter have gjort mig det umueligt at gjøre D. H. een Opvartning for mundtlig at aflægge min Tak; jeg tør ikke engang (uden De behager at bestemme en vis Tid, da jeg altid vil finde Muelighed til at adlyde) vente mig Lejlighed til at udbede mig en Samtale i de Timer, da D. H. er tilstede, førend maaske paa Søndag. Men i Morgen Eftermiddag har jeg Tid til at komme til Staden og, hvis Afskrivten af Syngestemmerne til Vildmanden[2]) ere til den Tid færdige, saa tør jeg udbede mig, at D. H. vilde levere dem ud, saa at jeg kunde afhente dem. Jeg udbeder mig end videre D. H.'s Bevaagenhed og er etc.

V.

Kiøbenhavn d. 3die Januarii 1780.

Gunstige Herr Velynder!

Efter D. H.'s Tilladelse har jeg mældt mig ved Deres Dør i Forgaars to Gange, i Dag tree og i Gaar fire Gange. Saa mange Opvartninger kan jeg giøre uden synderlig Ulejlighed, siden jeg ikke tør være hjemme, førend jeg har erholdt Opfyldelse af D. H.'s gunstige Løvte. Maatte jeg ikke udbede mig, at jeg maatte mælde mig i Aften ved D. H.'s Loge for at erfare,

---

[1]) Det har ikke kunnet oplyses, hvor dette Sted har ligget; det må øjensynlig have været i Nærheden af Hovedstaden, da Pram selv udtaler, at han kan komme ind den følgende Dags Eftermiddag.

[2]) Et Syngestykke af J. F. Marmontel, der havde lånt Idéen af Voltaires: Le Huron. Det opførtes med Musik af Grétry første Gang på den danske Skueplads 6 Januar 1780. Det gjorde imidlertid ikke synderlig Lykke og henlagdes efter kun 4 Forestillinger. Prams Oversættelse er trykt 1780 og pàny i den gyldendalske Samling af Syngespil (4de Bind).

om og naar jeg tør haabe det belovede; dog saa, at, i Fald endnu den saa længe omhandlede Piece skulde forkastes, D. H. da vilde have den Oprigtighed at lade mig det vide og sende mig begge Stykkerne baade *Frøknerne fra Smyrna*[1]) og *den store Skjønhed* tilbage. Deres Velbaarnhed tilgive min velgrundede Længsel! Jeg er etc.

VI.

den 9 Martii 1780.

Høyvelbaarne Herr Kammerherre!

I Forgaars var jeg to Gange, i Gaar to Gange ved Deres Dør uden at være saa lykkelig at finde Dem hjemme. D. H. havde sagt til Deres Tiener, at jeg maatte søge Dem paa Comoedien, men da jeg kom til Logen, saa formenede en deruden for posteret Karl mig Tilladelsen at pikke paa, uagtet jeg havde ligesaa vel med Etatsraad Bornemann[2]) som med D. H. noget af Betydenhed at tale, som dog ikke udfordrede længer Tid end Symphonien imellem toe Acter. D. H. veed, hvor betydeligt det er mig, det jeg har at tale med Dem om, altsaa kan det ikke forundre Dem, at jeg meget længes efter det, som De i Løverdags otte Dage, i Tirsdags, sidste Løverdag, ikke at tale om hver tredie Dag næsten i et Aar har lovet mig. Jeg maae end videre sige D. H., at det er mig overmaade besværligt baade for min Helbred og for den dermed forbundne Tidsspilde at gaae

---

[1]) Dette Stykke er, som det vil ses af Prams nedenfor aftrykte Skrivelse til Warnstedt af 10 Sept. 1791, det samme, som han senere omarbejdede under Titlen: Negeren. Hverken dette eller det ovenfor nævnte: Den store Skjønhed omtales i hans literære Testamente.

[2]) Vilhelm Bornemann (f. 1731 † 1801), der havde været Medlem af Direktionen for det kgl. Skuespilhus indtil 1778, nærede en levende Interesse for Teatret, der bl. a. gav sig Udslag i, at han 1763 oversatte Corneilles Polyeuctes Martyr på Vers. Han endte som Generalauditør og Konferensråd. Allerede 1776 var Pram trådt i Forbindelse med ham, idet han blev antaget som Huslærer for hans Søn, den senere Justitiarius i Højesteret Anker Vilhelm Frederik B., men, da denne 1779 var blevet dimitteret til Universitetet, var Forbindelsen på denne Tid ophørt. At Pram har sat stor Pris på Opholdet i Bornemanns fint dannede Hjem, ligesom han også har forstået at vinde sin Principals Yndest, får man et bestemt Indtryk af ved at læse hans Ytringer derom i hans til Ordenskapitlet indgivne Biografi (aftrykt i: Østs Archiv, I. p. 113). Fra Bornemanns Hus hentede Pram også sin senere Hustru, nemlig Jfr. Erichsen, der på samme Tid som Pram var Huslærer, indehavde Pladsen som Française.

ofte hver Dag fra Fiolstræde til Slottet[1]), helst naar den heele Gang skal være saa reent forgiæves. Og hvad fordrer jeg af Dem. Formaar De ikke at holde deres Løvte at skaffe mig Penge for mit indsendte Stykke eller Stykket opført, saa send mig det tilbage og De er frie for alt det Bryderie, som jeg foraarsager Dem.

VI.

P. M. den 15de Ap. 1780.

Jeg kan ikke nægte, at det baade undrede og smertede mig, at D. H. ikke i det mindste inden Deres Bortrejse i Gaar havde ladet mig vide min Ulykke. Jeg har da tvert imod D. H.'s Løvter intet meer at haabe? Slet intet meere? Jeg er i den forfærdeligste Stilling. Jeg har i Nat ikke turdet komme hjem, thi jeg satte min Vertinde i samme Tilstand som jeg selv var. Hun skal flytte. Vores fælles Tøy skulle være bortbragt i Gaar Eftermiddag. Men D. H. har ikke kunnet holde mig sit Løvte og altsaa jeg ikke min Vertinde mit. Ventelig bedrager en fierdemand os alle tre. Ogsaa Løvtet om at faae Statssecretairen[2]) i Tale biede jeg forgiæves efter Opfyldelsen af! Men, hvordan end alting er, saa beviis mig dog endnu engang den Bevaagenhed at lade mig faae Dem i Tale engang i Dag, naar De selv vil bestemme. Naar De bringer mig til Endelighed i denne Sag, jeg forsikkrer Dem, jeg skal ikke tiere falde Dem besværlig. Undskyld en Tone, som min Tilstand nøder mig til at tale i. Jeg tvivler ikke om Deres Bevaagenhed, som De engang har forsikret mig om; men er etc.

VIII.

Kiøbenhavn den 28de Januar 1781.

Høyvelbaarne Herr Kammerherre!

Man fortæller hinanden i Byen, at der i Aften skal være Generalprøve paa Armida[3]). Atter Tiggerie! D. H. har med for

[1]) Warnstedt havde som Adjutant sin Bolig på Christiansborg Slot.

[2]) O. Høegh Guldberg.

[3]) Armida, Opera i 3 Akter af Coltellini med Musik af Salieri, opførtes første Gang 30 Januar 1781 i en ussel Oversættelse af A. G. Thoroup, der 1779 sammen med Wessel var bleven ansat som Syngespiloversætter ved Skuepladsen. Operaen gjorde trods de store Udgifter, dens Iscenesættelse havde medført, absolut ikke Lykke og opnåede i det hele kun 4 Opførelser.

megen Eftergivenhed tilforn hørt mig i den Tone. — Jeg har en Pige, Jomfrue Ericsen[1]) heder hun; hun ønskede at se Armida; denne Lyst kan jeg af mange Aarsager ikke meget snart vente at kunne tilfredsstille; maae jeg bringe hende hen at see Prøven i Aften; at sige, hvis det samme tillades nogen anden? — Men tillades det end hende, saa kan hun ikke vel komme uden at bringe en vis Frue Melchior[2]), hos hvilken hun i Dag er i Sælskab, med; og samme Frue Melchior har en Datter eller toe, som ere ligesaa nysgiærrige som det hele øvrige Kiøn. Summa Summarum: maae jeg komme i Comoedie-Huset med tre eller fire Fruentimmer i Aften; og hvis jeg ikke i Dag kan have den Lykke at tale med D. H., vil De da ikke give mig denne Tilladelse skrivtlig med et Par Ord, som jeg Klokken et eller toe maatte afhente? Gid jeg aldrig havde nogen vigtigere Begjæring at besvære D. H. med! og ingen, paa hvilken et Afslag mindre vilde nedtrykke mig! Imidlertid undskylde De mine idelige og mangfoldige Begæringer. Denne er mig imidlertid ikke ubetydelig, da dens Opfyldelse sætter mig i Stand til at gjøre det Menneske en Fornøyelse, hvis Fornøyelse er Hovedhensigten for alle mine Foretagender. Jeg er etc.

IX.

Kiøbenhavn d. 30. Julii 1782.

Høyvelbaarne Herr Kammerherre!

Jeg har betænkt, at det vilde være mal honnete af mig, om jeg efter D. H.'s mig saa meget gunstige Forestilling for Hans Kongelige Høyhed og Høysammes Biefald og Tilladelse omarbejdede eller forandrede den Epilogue[3]), som jeg har sat bag efter Cecilia,[4]) siden bemeldte Hans Kongelige Høyhed først havde til-

[1]) Marie Magdalene Erichsen, Datter af den bekendte Projektmager og Læge Johann Gottfried Erichsen, der døde 1768. (se: Minerva. 1803. I. p. 147).

[2]) Rimeligvis gift med Købmand Moses Melchior (f. 1735 † 1817). jfr. Rahbeks Erindringer. I. p. 328.

[3]) Denne Epilog findes ikke i Udgaverne af Prams Oversættelse. Hverken Berlingske Tidende eller Adresseavisen omtaler i deres Referater af denne Fest nogen Epilog, den må dog være bleven benyttet ved de to Opførelser, om hvilke her er Tale, nemlig ved Festen d. 4. og 5. Sept. 1782 på Dronning Juliane Maries Fødselsdag, der fejredes paa Fredensborg. (Se: Prams udv. Skr. Supplementbind p. XXXVII).

[4]) Syngespil i 3 Akter, vistnok af Mabille, med Musik af Dezèdes; det op-

tænkt den iblandt dem, der vilde concurrere dertil og som best skilte sig ved sit Arbejd, den Ære at have gjort en Epilogue efter min Oversættelse, af Syngestykket Cecilia. Med al min Stolthed vil jeg dog ikke berøve nogen anden den Ære, som ikke tilhører mig urøvet. Der torde være en eller anden lille Digter ved Hoffet, som kunde ønske sig den Lejlighed til at smiggre sig ind og hvorfor skulde jeg ønske at betage en saadan en den. Kortsagt jeg vil ikke forandre i det, der staaer, det mindste andet end Skrivfejl; og i Kraft af min Autor Myndighed forbyder jeg enhver at foretage mindste Forandring, uden saa vidt de tillige paatage sig Navnet for Tingen. — Hvad jeg finder fejlskrevet eller urigtigt i Oversættelsen skal jeg forandre; og, siden jeg har oversat Syngestykket allene for at fortjene Penge derved, saa fordrer jeg Betaling. Jeg fordrer ligeledes den for fire Aar siden belovede Belønning for Sørgespillet Hævnen, som siden ikke er bleven erindret og som ikke kan være mindre end 200 Rdl. Det antagne og nu efter Rosenstands[1]) Anmærkninger rettede Lystspil den store Skjønhed skal af Hr. Oberauditeuren indsendes inden otte Dage; og Syngestykket l'erreur

førtes første Gang 25. November 1782 og gik indtil 1793 19 Gange. Pram udtaler selv, at han i dette Stykke har „behandlet det lyriske med saamegen Frihed, at det for en stor Deel nok er at ansee omtrent som mit eget.“ Oversættelsen udkom 1782 og er senere optaget i den gyldendalske Samling af Syngespil (6te Bind).

[1]) Peder Rosenstand-Goiske (f. 1752 † 1803), den bekendte Dramaturg, der som ung Student igennem 2 Saisoner (1771 —73) havde udgivet det dygtige og for Kendskaben til hine Tiders Skuespilopførelser uundværlige Tidsskrift: „Den dramatiske Journal.“ Han var 1780 på Eickstedts Anbefaling blevet ansat som Censor ved Skuepladsen. Det har dengang været et almindeligt Rygte, at hans Ansættelse skyldtes Eickstedts Frygt for, at Rosenstand i Tilfælde af, at denne Ansættelse blev ham nægtet, skulde offentliggøre et af ham forfattet Skrift, der skulde påvise, hvorledes det af Eickstedt protegerede Syngespil allerede havde skadet og vilde skade Skuepladsen. Dette Rygte, der bl. a. omtales i Rahbeks Erindringer (I. p. 259—60) og senere i Overskous Theaterhistorie (III. p. 157 ff.), bekræftes, som det synes, af Rosenstand-Goiskes Andragende om Ansættelse, hvilket er aftrykt i Museum 1893 II. p. 104. Rosenstand-Goiskes Arbejde henlå i Håndskrift til 1839, da Molbech besørgede en kommenteret Udgave af det. R. skabte sig mange Fjender i sit Embede som Censor; han synes at have været temmelig vanskelig at omgaas og navnlig skal hans sarkastiske og bidende Tone have stødt mange fra ham. Få har dog udtrykt deres Uvilje overfor ham i så kraftige Udtryk som Pram, hvorpaa der senere i Brevene vil findes Exempler.

d'un moment[1]), som jeg har oversat for tree Aars Tid siden venter jeg endnu Betaling for. Jeg takker meget inderlig for D. H.'s Mildhed, Høflighed og, tør jeg sige det? Venskab for mig i den Tid, jeg har været nødt til at søge min Tilflugt til det utaknemmelige Theater Væsen. Naar alle disse mine Fordringer blive betalte og det nye antagne Stykkes Betaling kommer til, saa venter jeg omsider den Lykke derved ikke blot at kunne betale min ædle Creditor, hvis fulde Fordring jeg ikke med Nøyagtighed veed, men endog at have noget tilovers til Erstatning for den Tids og Æres Forliis det har været saa længe at have med det forhadte Tøy at bestille. Jeg er etc.

X.

Kiøbenhavn d. 13. Februar 1783.

Høyvelbaarne Herr Kammerherre!

At ikke D. H. har givet mig den Ære at besvare det Brev, jeg for adskillige Maaneder tog mig den Frihed at skrive Dem til, tilskriver jeg samme Aarsag, som har gjort, at jeg ikke har mundtlig henvendt mig til Dem samme Sag angaaende; Mangel paa Tid har hindret D. H. som mig fra at afgjøre denne Sag. Imidlertid er Syngestykket Cecilia og siden Hyrdinden paa Alperne[2]) opførte. Jeg igjentager ikke her den i ovenmeldte mit Brev opgivne Regning, allerhelst siden jeg nu ligesaa lidet som den Gang er i Stand til at opgjøre nogen accurat Regning. Jeg veed vel, at jeg har faaet for Hyrdinden paa Alperne 50 Rdl. og for Cecilia 100, foruden 10 Rdl. som en Slags Douceur for den roeste, men ikke opførte Epilogue til Dronningen[3]); men jeg veed ogsaa, at ingen, naar alt kommer til alt, har maattet lade sig nøye med ringere Betaling eller saa ringe engang som jeg for mine Arbejder, jeg veed og, at ingen af dem, som have arbejdet for Skuepladsen, saa meget har trængt til at søge Fordeelen som jeg; og jeg veed endvidere, at jeg i Henseende til Theatret

---

[1]) „Øjeblikkets Vildfarelse" — om dette hedder det i Prams literære Testamente, (Udv. Skrifter. Supplementbind p. XXXVIII), at det aldrig blev opført.

[2]) Syngestykke i 3 Akter af Marmontel med Musik af Kohault og Hartmann den Ældre opførtes første Gang den 30. Januar 1783, men henlagdes allerede efter 3 Opførelser. Prams Oversættelse er trykt 1783 og siden optaget i den gyldendalske Samling af Syngespil (6te Bind.)

[3]) Til hvilken Lejlighed den har været bestemt, vides ikke.

skrækkeligen er bleven fornærmet, hvilket jeg aldrig skal fortie, førend jeg har lært at hykle. Jeg vil for Resten forudsætte, at hvad jeg i Forskud kan have erholdt af Theatret maae anses som betalt ved den store Skjønhed, som jeg til den Ende har omarbejdet til Skuepladsens Brug og indsendt, for Resten lige glad, enten man vil opføre det eller ikke[1]), om man dertil vil vælge den Tid, Skuepladsen besøges, eller Foraaret, naar ingen kommer der meere osv. Men D. H. har lovet mig at anvende Deres heele Indflydelse for at skaffe mig en billig Belønning for den paa Cecilia anvendte dobbelte eller tredobbelte Umag og troet, at man efter Billighed aldrig derfor vilde vægre mig 50 Rdl. Jeg er just i disse Dage formedelst en vis Persons Urigtighed, som har oppebaaret mine ordentlige Indtægter og det, hvoraf jeg skulde have Levebrød, sat i den skrækkelige Forlegenhed, at en Creditor, til hvilken jeg havde givet mit Æres Ord, har Magt til ethvert Øjeblik at prostituere mig. D. H. seer selv, hvor meget alvorligere Grund jeg har nu fremfor tilforn til at frygte for Ubehageligheder af dette Slags. Det kan altsaa aldrig fortænkes mig, da jeg roelig har biet til den yderste Knibe, at jeg nu tager min Tilflugt til D. H., og fast haaber, at De om muligt er skaffer mig endnu i Morgen den for Cecilia lovede Douceur af 50 Rdl. udbetalt, hvorved jeg halv reddes af Kniben; eller og at D. H. med et Par Ord giver mig den Ære at tilmelde mig, hvad jeg kan haabe eller ikke, thi det er mig umueligt enten i Aften eller i Morgen Formiddag at giøre Dem min personlige Opvartning. Udbedende mig Deres bestandige Bevaagenhed er jeg etc.

XI.[2])

Ædle Velgiører!

Det dramatiske Forsøg, jeg største Deelen af Sommeren har arbejdet paa og hvorom jeg har talt et Par Gange med D. H., er nu færdigt. Jeg tager mig den Frihed at sende Dem vedlagt en

---

[1]) Det blev aldrig opført.

[2]) Et Brev af 3dje Marts 1783, i hvilket Pram beklager sig over en Uhøflighed fra Schwartz's Side, udelades her, da det allerede foreligger trykt i Museum 1893 II. p. 103 (med nogle enkelte Fejllæsninger).

Afskrivt af min egen Kloe forfærdiget og altsaa, frygter jeg, til liden Nytte.[1]) Jeg ønskede ubeskriveligen at jeg en Dag maatte have Tilladelse til at forelæse Dem det; men det maatte være en Dag, da De var i saa ondt Humeur, at De ingen anden Ting gad eller kunde foretage og at De var i Stand til intet at stikke under Stoel og slet intet at skaane Forfatterstoltheden.

Hoslagte Exemplar er for D. H. selv og for Directionen. Dog, da det er det eneste læselige Exemplar der existerer, foruden et stadseligere afskrevet for Directionen, saa skal jeg, naar De har læst nok deri — desværre det er maaske gjort i 5 Minuter — bede om at maatte faae det tilbage.

Det bemeldte *stadselige, det er stortskrevne,* Exemplar for Directionen, vil Rosing frembringe, som er min Agent og Substitut til at imodtage dens Beslutninger; thi jeg er anonym og ønsker saa at blive ad interim, d. e. evig, om Piecen dumper.

Jeg har gelejdet Afskrivten, den til Directionen, med en Promemoria, hvori jeg opkaster adskillige Vilkaar for at forebygge, at ikke vor Ven Oberauditeuren skal behøve et Par eller en halv Snees Aar til Bedømmelsen; at ej en vis anden Mand, om det skulde antages til Opførelse, skal finde nødvendigt at bekoste en halv Snees tusinde Rigsdaler til Decorationer og Dragter; og en vis tredje at behøve eet Aar til at sætte Musik til et Chor, som deri forekommer og derfor at fordre 1000 Rdl. osv. De opkastede Vilkaar angaaer Direktionen, naar D. H. ikke er tilstede i den.

Gid den maa findes antagelig og blive brugt og gjøre stor Lykke, thi den er bestemt til at afdrage noget af den Gjæld, jeg skylder i saa mange Aar den ædelmodige Velgjører, som jeg i halsstarrig Uvidenhed og Utaknemmelighed saa længe har miskjendt. Det, De veed det, gjør jeg ikke længer, men er af mit Hjertes inderste med dybeste Høyagtelse etc.

XII.

Kbhvn. d. 30. Ocb. 1787.

Høyvelbaarne Hr. Kammerherre.

Mueligt i det mindste er det, at saavel vort Hof som dets

[1]) Pram skrev en temmelig uskøn og ofte vanskelig læselig Hånd.

høye Giest[1]) med Fornøyelse saae en veldrejet Compliment i Form af en Prolog tilvejebragt foran Skuespillet i Aften.[2]) Mueligt, at man modtog saadan en Ting, men ogsaa mueligt at man ingen vilde give, om man have (sic!) Aars Kald og Varsel, hvo veed de Cabinets-Forstaaelser; at frembringe en velsnoet saadan Tingest i nogle Timer er maaskee derimod reent umueligt; men vist er det, at, om alle versificerende Genier fra Homer til Otto Tønsberg[3]) vare her samlede, saa blev der intet af, om de alle, overtydede hos sig om Umueligheden, lode være at prøve paa at overvinde den.

Hoslagt følger et Forsøg til en Prolog, som skulde indeholde den omtalte Hilsen til Hans svenske Majestæt. Hvis det er vanskeligt i nogle Timer at frembringe en saadan Klump gode Vers, da er det uden Tvivl umueligt for Digteren selv at prøve og veje

---

[1]) Gustav III af Sverrig, der d. 29. Okt. 1787 aldeles uventet var indtruffet i København, så uventet, at han overraskede den kgl. Familie, der intet anende sad og drak Kaffe. Dette Besøg skyldtes Gustav IIIs Plan om enten at få Danmark til at bryde med Rusland eller i det mindste forholde sig neutral, når han angreb Rusland, der nogle Maaneder forud var bleven indviklet i Krig med Tyrkiet. Hans Plan mislykkedes som bekendt (se: Edv. Holm: Danmarks Politik under den svensk-russiske Krig 1788—90; jfr. Hist. Tidsskr. 4. R. I.), og Danmark sendte Året efter, da Gustav III var rykket frem imod den russiske Grænse, et Hærkorps under Landgrev Karl af Hessen ind i Baahuslen. Dette i Forening med de svenske Officerers Opsætsighed tvang ham til at opgive Angrebet. Gustav III opholdt sig i København fra d. 29. Okt. til den 5. November, hvorpå han efter et kort Besøg på Bernstorff tog til Fredensborg. På Grund af Storm måtte han overnatte den 7de November paa Kronborg og rejste først Dagen efter til Helsingborg.

[2]) Brevet må, hvad ogsaa en enkelt Passus tyder på, være skrevet den 30. Okt. om Natten, thi Gustav III gæstede d. 1. November Skuepladsen, hvor der opførtes: Barberen i Sevilla med den af Pram forfattede Prolog. Denne, der foreligger trykt (og også er optaget i hans Skrifter IV. p. 271), er holdt i meget svulstige Udtryk. Af hvem denne Prolog, der har det tilfælles med så mange andre Festdigte, at den ingenlunde kan siges at være noget Udtryk for den virkelige Stemning, er bleven fremsagt, kan ikke ses af Datidens Aviser, der ellers giver ret udførlige Referater af Svenskekongens Besøg. Kong Gustav belønnede Pram med en Guldmedaille for hans Prolog.

[3]) Otto Tønsberg (f. 1748 † 1808), der 1788 blev udnævnt til Auditør paa St. Croix, havde 1778 udgivet et uopført, ikke synderlig heldigt Syngestykke: De samnitiske Ægteskaber. Han har efter dette at dømme ikke nydt særligt Ry som Digter.

i saa kort Tid sine Verses Værd. Det gjør en anden dertil competent Mand i et Øjeblik.

Uagtet jeg synes, at mine gesvindt frembragte Vers ere ret gode, er det ej allene mueligt, at de ikke ere det, men at jeg selv inden 24 Timer vil see, hvad jeg endnu ikke kan, at de intet due. De dømme.

Skulde det nu hende sig, at min Prolog virkeligen var brugelig ɔ: over det middelmaadige, og skulde D. H. ikke forud vide, at man intet sligt vilde have eller Kong Gustav skulde rejse i Dag eller ikke komme i Comedien i Aften, saa vilde den vel, da der ingen Tid er at give bort, være at bringe i Brug paa følgende Maneer.

Man maatte strax lade den afskrive med en fremmed Haand, thi min maa ikke kjendes, om det skulde gaae ind igen, og flye Scwartz (sic!) eller, om han ikke kan, da Preisler[1]) eller Rosing at lære. Det er dog ingen Sag for øvede Skuespillere at lære den i nogle Timer! — Derpaa maatte man forevise den ved Hoffet, om den der ikke skulde falde igiennem.

Om nu en af de gode Venner læser et Par Timer forgjæves! Jeg har da arbejdet i Nat forgjæves. — At den maatte reciteres i en smuk Decoration og i en smuk, jeg mener vel endog græsk Dragt, dog maaskee nej — forstaaer De bedre end jeg.

Den maatte vel og trykkes, om den blev brugt, men den maatte da sendes til Schultz Bogtrykkeri inden Klokken 11, da skal jeg sørge for Resten.

Om nu og Hr. Kherren kiender min Haand, min Stiil osv., saa forbydes det dog herved D. H. førend Tingestens Antagelse at vide, hvem jeg er. Jeg er saalænge aldeles anonym og endda kun kiendt af Dem for efter Deres Raad og Anviisning at rette lidt paa Baggetellen, hvor fornøden giøres og mueligt er. Jeg vil for Resten slet ikke være kiendt.

[1]) Joachim Daniel Preisler (f. 1755 † 1809), der havde debuteret d. 26. Januar 1779, havde efterhånden erhvervet sig et ikke så lille Publikum og det var derfor ret naturligt, at Prams Tanke faldt paa ham eller Rosing, hvis ikke Schwarz, med hvem han atter synes at være kommet på en god Fod efter det ovenfor omtalte Sammenstød, vilde paatage sig Fremsigelsen af Prologen.

Det maatte, synes mig, om Tingen blot er passabel, ɔ: som sagt meere end middelmaadig, være en behagelig Surprise fra alle Sider at imodtage Gustave og i denne Snup med noget for ham.

Tilgiv min fortroelige udjaskede Raisonnering.

XIII.

Ædle Velynder og Velgjører. d. 27 Martij 1789.

Jeg sender Dem herved ej allene mit Brev til Skuespil-Directionen men endog Concepten dertil. Aarsagen er, at D. H. ikke maa brække Brevet til Directionen, men bør dog ej være uvidende om, at jeg ikke har skrevet uden hvad jeg maae og bør, hvilket alt nærmere er at see af Brevet selv. Tilgiv mig al den Ulejlighed, jeg volder Dem. Det er dog en Bagatel mod, hvad De har tilgivet mig og gjort for mig. Concepten kan jeg ved Lejlighed faae igien; men vær nu ej efter Sedvane overdreven beskeden og ædelmodig i ikke at afsende min Epistel.

XIV.

Ædle Velynder og Velgjører. (Fra 1789).

Aarsagen, hvi jeg forleden Dag bad D. H. om Sin og om at skaffe mig de øvrige Skuespil-Directeurers[1]) Minde til at lade

[1]) For rigtigt at forstå det følgende vil det være nødvendigt at oplyse, hvorledes Teatrets Direktion på denne Tid var sammensat. Som ovenfor nævnt var der 1778 blevet indsat en Overtilsynskommission med Warnstedt som administrerende Direktør; denne Kommission ophævedes 26 April 1784, og den nye Overhofmarskal, Gehejmeråd Numsen blev Teatrets Chef, medens Warnstedt, der noget før var trådt ud af Militæretaten, vedblev at fungere i sin gamle Stilling. Allerede ved Begyndelsen af Saisonen 1786—87 omordnedes Teaterbestyrelsen imidlertid efter Forslag af Numsen således, at der indsattes en Direktion bestående af Warnstedt stadig som administrerende Direktør, Etatsråd Ejler Hagerup, Justitsråd Wormskjold, Rosenstand-Goiske (som Censor), Hovedkassereren Justitsråd Lassen, den endnu ikke antagne Kapelmester og endelig Numsen selv som Præses. Denne Direktion blev strax Genstand for megen Spot, navnlig fra Personalet, der Mand og Mand imellem benævnede den med Øgenavnet „De 7 vise Mestre“. Ved Begyndelsen af næste Saison tiltrådte den indkaldte Tysker J. A. P. Schulz Direktionen som Kapelmester. Om de mange Forviklinger, som Sammensætningen af denne Direktion, af hvis Medlemmer flere stod meget skarpt overfor hinanden, således Rosenstand-Goiske og Warnstedt, affødte, kan ses i Overskous Teaterhistorie (3dje Bind). Jfr. Kringelbach: Civile Direktioner og Kommissioner. 1899, p. 92 ff.

trykke min Opera Olindo og Sophronia[1]), var, at jeg ved Publici Dom kunde komme i Erfaring, om enten det er saa, som det lader, at Capelmesteren Herr Schulz[2]) enten slet ikke eller dog kun efter en alt for lang Deliberation skulde kunne beslutte at sætte Musik dertil, efter at det af Directionen 1785 eller 1786, da det efter Begiæring var skrevet, var bleven antaget, ja til Bekræftelse paa Antagelsen betalt med 200 rdl, eller ej. At Naumann[3]) ikke satte Musik dertil, kan ingen for uden Skjæbnen, som vilde, at Jomfrue Biehl skulde komme mig i Forkiøbet og at denne med saa megen Ret yndede og berømte Componist kom bort, inden han her fik componeret meere. At man gav et Arbeid af min Ven Thaarup[4]) Fortrinnet til at give Hr. Schulz, som i Naumanns Sted kom herind, noget at gjøre sig kiendt af vort Publicum med, kunde jeg saa meget mindre have imod, som jeg fra først af, sandt at sige, ikke brændte af Længsel efter at

---

[1]) Til denne havde Pram hentet Stoffet af Tassos det befriede Jerusalem med Benyttelse af Merciers prosaiske Sørgespil over samme Emne. Det blev aldrig opført, og i sit literære Testamente udtaler Pram, at hverken han eller Publikum vilde tabe meget, om det ikke blev anset værdig til at optages imellem hans Skrifter. „Olindo og Sophronia“ blev trykt i Minerva 1789 Marts (p. 325) og Rahbek optog den trods Vennens egen Fordømmelse i hans Skrifter (I. p. 107).

[2]) Som ovenfor nævnt, var Johan Abraham Peter Schultz 1787 bleven ansat som Kapelmester med Forpligtelse til årlig at komponere en Opera.

[3]) Johan Gottlieb Naumann (f. 1741 † 1801), der på Gustav III's Opfordring 2 Gange havde aflagt længere Besøg i Stockholm for at reorganisere det svenske Kapel, gav omsider efter for de indtrængende Anmodninger, der rettedes til ham fra Danmark, og lovede ligeledes at bringe det danske Kapel i en bedre Orden. Dette udførte han under et Ophold her fra Juni 1785 til April 1786, og lovede desuden at ville skaffe Skuepladsen en dygtig Kapelmester, hvilket Løfte han ogsaa holdt, idet det var ham, der henledte Opmærksomheden på Schultz. Tillige havde Teatret anmodet Naumann om at komponere en Opera for det og, da man ikke kunde få nogen original dansk Operatext, måtte man nøjes med at levere ham Calzabigis Orpheus og Eurydice i en temmelig tarvelig Oversættelse af Jomfru Biehl. Operaen gjorde imidlertid ikke ringe Lykke, da den opførtes første Gang 31 Januar 1786, og indtil Udgangen af 1791 gik den ialt 26 Gange over Scenen.

[4]) Operaen „Alfsol“, der havde hentet sit Stof fra Suhms nordiske Fortælling fra 1783 af samme Navn (Suhms Skrifter, IV. p. 1). Af denne Opera, der aldrig fuldendtes, findes enkelte Fragmenter optagne i den af Rahbek 1822 besørgede Udgave af Thaarups efterladte poetiske Skrifter.

celebreres af en Mand af den, efter Forlydende, mere kunstrigtige end behagelige Kirnbergerske[1]) Skole; for Resten var Thaarups Udkast af vor egen Historie og efter en af vor Suhms Mesterarbejder; det blev og saa tidlig begyndt, at denne Digter, om Sygdom og mellemløbne Omstændigheder ej havde hindret det, vilde have udarbejdet sit Udkast saaledes, som man kunde vente det af ham. — Nu fik jeg paa en Gang at vide, at Thaarups Arbejde var forkastet som ej betids nok fuldfærdigt og at Hr. Schulz havde valgt et andet — ikke mit — men et Udkast af min endnu fortroligere Ven, Baggesen[2]).

Jeg har aldrig havt større Indbildning om mine Digtertalenter end at jeg uden Krænkelse vilde have anseet det, om Skuespil Directionen havde forkastet min Opera, da jeg indleverede den. Saa mange brave Mænd have gjort mislykkede Forsøg paa at skrive Skuespil, at jeg derved meget godt kunde trøstet mig for dette Vanheld, hvilket da desuden var blevet ubekjendt; men nu havde Skuespil Directionen antaget og betalt mit Arbejd og allene en fremmed Componist Hr. Schulz af Reinsberg havde forkastet det; forkastet det uden at lade mig nogen af hans Forkastelses Grunde vide; forkastet det uden at værdige mig et eeneste Forslag til Forandring eller Lempning efter Musikens Tarv, det eeneste, han maa give sig af med at dømme om. Hr. Schulz havde forkastet det, en Mand, som jeg aldrig troede, jeg i mit Arbejds Bedømmelse havde med at giøre, hvis Dom jeg aldrig havde underkastet mig; han havde forkastet det, ikke for et andet, som var erkiendt bedre og beqvemmere end mit, men for et Udkast, for et Forsæt af en anden til at skrive en Opera[3]) i Stedet for min.

---

[1]) Johan Philip Kirnberger (f. 1721 † 1783), Elev af Bach, var en bekendt og anset Musikteoretiker, hvis betydeligste Værk „Die wahren Grundsätze zum Gebrauche der Harmonie“ dog efter nogles Sigende skal være forfattet af hans her nævnte Elev: Schultz.

[2]) Baggesen var kort efter sin Afgang fra Slagelse Latinskole 1782 blevet indført i Prams Hus af Fru Prams Broder. Som bekendt vandt han i høj Grad Prams Yndest og forelskede sig på det hæftigste i hans Kone (hans Ungdomsdigtnings Zeline).

[3]) Hermed sigtes til Operaen Erik Ejegod, som Baggesen for største Delen havde udarbejdet, inden hans Opera „Holger Danske“ med Musik af

Dette forekom mig at være en Myndighed og en Ringeagtelse for mit Arbejd saavelsom og for Skuespildirectionens Dom, der havde antaget det, der paalagde mig at indhente en for Bestemmelsen af mit Stykkes Værd mere afgiørende Dom end Hr. Schulzes, som uagtet hans ypperlige Musik til den slette Aline[1]) dog vel kunde fejle i sin Dom over et dansk Drama.

Derfor bad jeg om Directionens Minde til at lade min Opera trykke. D. H. sagde mig, at man endnu vilde engang gjøre Brug deraf, at Hr. Schulz skulde sætte Musik dertil og at man derfor helst saae, at det blev utrykt. — Men bag efter beretter Baggesen mig til sin fuldkomne Retfærdiggjørelse i Henseende til alt dette, at han ej har lovet Hr. Schulz at forfatte ham nogen Opera, førend Hr. Schulz paa det bestemteste, tvertimod hans Overtalelser, havde erklæret, at han aldrig vilde befatte sig med min Olindo og Sophronia.

Min Dom, min Overbeviisning om Værdien af alt, hvad Baggesen foretager sig som Digter, er D. H., er de fleeste af Skuespildirectionens Medlemmer, bekjendt nok til at man vil troe mig, naar jeg forsikkrer, at jeg venter af Baggesen meere end nogen anden, at han ej allene meget langt vil overgaae mig i mit Forsøg, men meget meere endog enhver, der siden Quinault[2]) i dette Slags har skrevet for Skuepladsen. Høyst *rimeligt* finder jeg det, at hans nærværende Arbejd vil opfylde denne Forventning, men *afgjort* finder jeg det ikke, førend jeg eller dog nogen anden faar seet Stykket, *førend det existerer*, og haardt finder jeg det, at hans eller nogens Udkast aldeles *ubeseet* tildømmes Fortrinnet for mit fuldendte Arbejd. Publicum, hvoraf mange

---

Kunzen i Marts 1789 var gået over Scenen; i hvert Fald forelå den fuldendt, inden Baggesen i Maj s. A. tiltrådte sin første store Udenlandsrejse. (Se Baggesens Biographie, I. p. 190).

[1]) Opera i 3 Akter af Sedaine, oversat af Th. Thaarup, var opført første Gang 30 Januar 1789 under almindeligt Bifald, til Trods for at Pram og hans Venner havde af al Magt bestræbt sig for at ophidse Stemningen imod den. (Se: Overskous Teaterhist. III. p. 404).

[2]) Philippe Quinault (f. 1635 † 1688) har skrevet en hel Række Skuespil og Syngestykker, der stod i stor Anseelse hos hans Samtid og Eftertid. I sine sidste År skal han helt have fornægtet sin tidligere Produktion og udelukkende skrevet åndelige Digte.

veed, at jeg af Tassos fortræffelige Fortælling har forfattet en Opera og faaet den betalt, vil troe, at jeg har paasmurt Theatret en alt for elendig Tingest og tyvagtigen tilsneget mig Betalingen derfor, naar det mærkes, at ej allene ethvert Arbejd foredrages dette af mig, men at Hr. Schulz kan endog give en andens Forsæt at skrive en Opera Fortrinnet for den, jeg alt har skrevet og faaet betalt.

Baggesen kjender jeg heri uskyldig. Han har troet, at Hr. Schulz gjennem Directionen vel havde gjort rede for, hvi han ej satte Musik til min Olindo og Sophronia, og han gav efter for en Mands Bøn, der er hans Ven. Directionen kan heller ingen Skyld have i den Fortrydelse, jeg maa føle over Hr. Schulzes Adfærd. Den vidste, at det var Baggesens Arbejd, der sattes af Hr. Schulz i mit Arbejds Sted; den maatte troe, at dette var aftalt mellem Baggesen og mig, da han som bekjendt er hver Dag i mit Huus og er fra fleere Aar tilbage min fortroligste Ven, hvilket enhver af Directionens Lemmer ved vor fælles Tale om hinanden noksom har erfaret; man kan og vel have formodet, at Hr. Schulz, som kjender mig og undertiden besøger mig, havde selv meldt mig Forkastelsen af mit Stykke paa een af den Million Maader, hvorpaa sligt kan skee uden Fornærmelse.

Det er tolv Aar, siden De, ædle Velynder og sande Velgiører, begyndte af mig at fortjene dette Navn. At jeg med mine lever og har Udsigt til fremdeles at leve, at jeg nyder nogle Godes Agtelse — alt skylder jeg Dem. De hører nødig min Tak. De maae nu høre den. Det skal, om mueligt, blive den eeneste Ubehagelighed, jeg forvolder Dem fra den Tid, jeg har lært at kjende Dem og det, jeg skylder Dem. Jeg har derfor ej, førend jeg nu finder det uundgaaeligt, villet besvære Dem med min ærgerlige Betragtning over denne Historie. Men, da jeg nu finder det aldeles nødvendigt for min Ære at lægge min Opera for Publicum, da Hr. Schulz ikke vil befatte sig med den, og Directionen selv altsaa ikke kan skaffe den forestillet, i det mindste ikke med Musik af Hr. Schulz, som jeg nu og hjerteligen skal frabede mig; da Directionen synes mig ligesaameget

fornærmet som jeg ved denne Hr. Schulzes Fremgangsmaade, saa maae jeg herved gjentage min Bøn om Deres Minde, om hvis Erholdelse jeg ikke bør tvivle, som og om at De vil forskaffe mig de øvrige Directeurers til at lade min Opera trykke, saasom jeg nødig vil undvære dette Samtykke, men, om jeg end ikke er saa lykkelig at erholde det, dog *maa* lade min Opera trykke i denne Maaneds Hefte af Maanedsskrivtet Minerva.

Behøves der i Directionens Samling noget skrivtligt fra mig til denne Resolutions Erholdelse, da hav den Godhed der at fremlægge dette mit Brev. Jeg ønsker dette saa meget meere, som jeg derved faaer Lejlighed til dog saavidt at giøre offentlig min taknemmelige Følelse af, hvad jeg skylder Dem og den Ærbødighed, hvormed jeg altid skal giøre mig Ære af at vise, hvor aldeles jeg er etc.

XV.

Ædle Velgjører og Velynder. d. 6 November 1789.

Deres — ikke Deres Højvelbaarenheds, thi det er fremmed og stadseligt og stygt — Deres, min Velgjørers, min Vens — jeg skriver Ordet ud og er stolt — Seddel har glædet mig, inderlig glædet mig. Behøver jeg at sige det? Det var dens Forfatters Hensigt. Men den fordrer et Svar og jeg har intet at svare uden at De har ved Deres Seddel glædet mig og kold, som jeg trods Apparencerne virkelig er, sat mig i Flamme, Glædens Flamme.

Det var ikke Damon og Pythias[1]), jeg atter vilde ennuiere med. Det var en endnu, hvor utroeligt det maaske virkelig maatte forekomme en reent upartisk Mand, en endnu mindre interessant Person, mig selv. Jeg vilde fremstille mig for at nyde i et Par Øyeblikke Følelsen af, at *jeg*, den Figur jeg, har en

---

[1]) Skuespil i 5 Optog, der d. 14 Januar næste År gik første Gang over Scenen, men trods adskillige heldige Enkeltheder dog ingenlunde formåede at slå igennem, hvorfor det efter kun 6 Forestillinger henlagdes allerede Fjortendedagen derefter. Stykket foreligger trykt 1790 og er også optaget i Prams udvalgte Skrifter (II. p. 189). I sit literære Testamente udtaler Pram det Håb, at han vil kunne nå at få det omarbejdet og spørger: „Skulde det virkelig fortjene efter tre eller fire Forestillinger med tvetydigt Bifald for stedse at henlægges?“

Mands Godhed, hvis Godhed og Venskab bliver mig hver Dag, hvert Øyeblik jeg tænker mig ham, dyrebarere.

Jeg havde noget at bringe, dog rettere intet. Resultatet eller Non-Resultatet af en Samtale, jeg i Gaar havde med Financecasseren[1]). Det var virkeligen intet, jeg havde at bringe, men dog ogsaa dette intet skulde jeg komme med.

Fuldkommen rigtigt. Skal Forfatteren af Damon og Pythias foredrage Stykket, dets Indhold, Gang osv., saa er det netop, som om det ikke skulde foredrages. De veed, hvem jeg ønsker dette Foredrag af. Dog ogsaa Rosing vil giøre det ret godt. Denne Præliminair gad jeg ikke hørt, men vel Oplæsningen selv. Under Fortalen gaar jeg nu og seer paa Væggene, ud af Vinduerne osv. Jeg er, naar jeg maae være tilstede, beredt til alle Øyeblikke, kun ej i Morgen Formiddag. — Jeg modtager Tilladelsen til i Eftermiddag at see min Velgiører. Gandske Deres etc.

XVI.

d 3 Decbr. 1789.

Høyvelbaarne Hr. Kammerherre!

Köhne[2]), som med D. H.'s Consens var udseet til at spille Pythias i Skuespillet Damon og Pythias, har i Dag været hos mig og andraget om, hvorledes han ved at gjennemlæse og tænke sig ind i den ham bestemte Rolle troer, at han hverken har mandig Stemme eller anseelig Figur nok til at fyldestgjøre, hvad Rollen i saa Henseende udfordrer og ønskede derfor saavel for Stykket som for sin egen Skyld, at han om mueligt maatte befries for at spille den. Da jeg, saa godt Haab denne unge Acteur end giver, ej kan andet end for min Deel bifalde hans Betragtning, lovede jeg at interessere mig hos D. H. for at skaffe ham hans Ønske opfyldt. Saavel for Köhnes som for Stykkets og min Skyld gjør jeg mig Regning paa, at D. H. om mueligt opfylder det.

Dersom mit ydmygste Forslag om, hvorledes Rollerne der-

---

[1]) Justitsråd N. Lassen.

[2]) En kun lidet bekendt Skuespiller, der havde debuteret d. 16 April 1789 i Diderots Komedie: Faderen. Hans Teaterbane blev ikke lang, allerede 1797 blev han afskediget. † 18 November 1811.

efter skulde besættes, kan komme i Betragtning, hvorom D. H.'s sedvanlige Bevaagenhed giver mig Haab, saa troer jeg, at Stykket endog vilde vinde ved Forandringen, naar Rosing, som selv har havt den Godhed, da jeg berettede ham Köhnes Beslutning, dertil at tilbyde sig, maatte spille Pythias[1]) og Dionyses ham forhen bestemte Rolle maatte overdrages vor agtværdige gamle Musted, som jeg, naar det maatte bevilges, vil stræbe ogsaa ved min Overtalelse at disponere til med Velvillighed at paatage sig denne Rolle, hvortil jeg troer ham ret vel skikket, om den kun er skikket, det er værdig, for ham. Jeg anbefaler mig etc.

XVII.

Ædle Velgiører! d. 19. Januar 1790.

Mine Venner have den Høflighed at forsikkre mig, at det er Publicums Krav og Befaling, at jeg skal lade Damon og Pythias trykke. Man gjentager mig det saa meget, og der er saa mange, der vil have Exemplarer hos mig, at jeg har halvt besluttet at lade den træde frem, underkastende sig deslige Producters almindelige Skjæbne, Urtekræmmers og Recencents Velbehag. Men skal Tingen trykkes, saa, da det ikke er muelig at tilvejebringe Exemplarer til Torsdag, maa man i det mindste til Mandag have dem istand. Nu har jeg vel ej uden Møye faaet fat paa et Exemplar af den forrige Udgave[2]) til at trykke efter, men deri mangler dog nogle Forbedringer, som jeg blandt andre Velgiærninger skylder D. H.'s Godhed, for Ex. en, som jeg endog, uden at jeg begriber, hvorledes til er gaaet, har glemt at antegne og som derfor blev ubenyttet, i sidste Replik

---

[1]) Rosing udførte virkelig Pythias; Köhne fik i Stedet for denne Rolle den ubetydelige som Anføreren for Dionys' Vagt; Dionys selv blev spillet af Schwartz. Den gamle Musted, som Pram kalder ham (han var dengang 58 År) fik derimod tildelt Rollen som den syrakusanske Borger: Philisto.

[2]) Der foreligger to Udgaver af Damon og Pythias, den ene fra 1789, udkommen før Opførelsen og måske inden Antagelsen, den anden fra 1790, hvori de enkelte Rollers Indehavere er anført. Udgaven fra 1790 er tillige ledsaget af en Dedikation til Hds. kgl. Højhed Kronprindsessen, dateret 12. Januar 1790. Grunden til, at Pram så meget ønskede at få denne Udgave færdig til om Mandagen d. 25. Januar, var, at på denne Dag skulde Stykket gå 3dje Gang til Indtægt for Forfatteren.

i første Scene.[1]) For at faae denne og vel fleere fat bevise De mig den Godhed at laane mig Deres eget Exemplar, hvori Forbedringerne ere antegnede; lad mig beholde det en halv Time, saa har De, som er vant til at gjøre mig godt, tjene, redde mig, reddet mig i det mindste fra den Ridicule, som de rettede, af Dem rettede, Fejl i Pjecen vilde paadrage mig. Tilgiv mit Overhæng. Ovenstaaende var mit Ærinde i Forgaars og i Gaar. Tilgiv mig og trættes ikke ved D. H.'s ydmygste og taknemmeligste Tjener Pram.

XVIII.

Mod denne min Anviisning vilde det behage S. T. Hr. Justiceraad Lassen til Høyvelbaarne Hr. Kammerherre v. Warnstedt at udbetale det, som H. M. Kongen vil have mig bevilget som Honorarium for Skuespillet Frode og Fingal[2]) istedet for Beløbet af Indkomsten ved tredje Forestilling.[3])

Kbhvn., d. 22. Oktb. 1790. Pram.

---

[1]) Hvad den her omtalte Forbedring har gået ud på, kan ikke afgøres, thi den sidste Replik i første Scene er aldeles ordlydende den samme i begge Udgaver. Forøvrigt er de foretagne Forandringer kun små og består mest i, at enkelte Ord eller Vendinger er ombyttet med andre.

[2]) Det heroiske Skuespil „Frode og Fingal" var blevet til paa direkte Opfordring af Teaterdirektionen. Den daværende Kronprins Frederik havde nemlig d. 31. Juli 1790 på Gottorp holdt sit Bryllup med Marie Sophie Frederikke af Hessen-Kassel, og hans Indtog her i Byen d. 14. Sept. 1790 fejredes som en almindelig Folkefest. Også Skuepladsen ønskede at give sit Bidrag til Festlighederne, når Kronprinsparret den 16. Sept. efter Bestemmelsen gæstede Teatret. Først havde man været betænkt på at opføre Baggesens Opera: Erik Ejegod, der ved sit fra Fædrelandets Historie hentede Sujet kunde synes et meget passende Feststykke. Denne Plan strandede imidlertid på Schultz's bestemte Afslag, da han ikke så sig i Stand til i så kort Tid at fuldende Musiken dertil. Warnstedt foreslog da, at man skulde søge at formå en dansk Digter til at levere et ægte nationalt Stykke, og, da han havde faaet Direktionens Bemyndigelse, henvendte han sig til Pram, der med meget kort Varsel udarbejdede Frode og Fingal. Til sin Overraskelse modtog Warnstedt snart efter Tilbud fra Thaarup om et nationalt originalt Syngestykke; da Tilbudet modtoges med Glæde, skrev Thaarup i Hast det bekendte idylliske lille Stykke: Høstgildet. Forestillingen gjorde megen Lykke, i hvilken dog sikkert Thaarups Arbejde havde den største Andel. Prams docerende Stykke med dets lange udtværede Betragtninger over Forholdet mellem Konge og Folk og dets temmelig hårtrukne Allusioner til Kronprinsen og hans Gemalinde kunde ikke ret længe fastholde Publikum og det henlagdes da også kun 2 Måneder senere efter kun 4 Opførelser. Den almindelige Mangel på For-

En saadan Seddel skal der jo til, inden Cassen kan udlevere til min Velgjører det, jeg ved denne Lejlighed kan afbetale paa min 10—12 Aar gamle Gjeld. At dette Brug af disse Penge (som jeg for dette Brugs Skyld ønskede at være ret mange) er mig usigelig kjært, derom tvivler De ikke, ædle Mand, da De ikke har Hjærte til at troe mig enten utaknemmelig eller Hykler. Naar jeg nu herved paa min gamle Gjeld betaler 300 ja maaskee (om ikke Numsen & Comp. har besluttet at mulctere mig for sin egen Svaghed i at *bifalde Stykket med Taarer,* da jeg forelæste ham det i Manuscript og min Uforskammenhed i at ville skaane Prindsen for at gjøre Collect for at skaffe mig et Honorarium), 380 rd., saa bevilger De mig i samme Øyeblik et nyt Laan efter Løvte af 80 rd., som jeg i Morgen Aften skal for min Deel tractere bort. Det er impertinent at laane Penge til et saadant Brug; men det er tungt at hedde L . . . hund og, da Brugen har indført Theatersmauser, kan maaskee Thaarup ikke undslaae sig for at give en ved sin Tiltrædelse paa Dramaturgiens Bane, ligesom det er billigt, at jeg gjør noget deslige til Afskeed efter saa lykkeligen at have fuldendt mit Løb paa denne Bane.

ståelse overfor Stykket findes antydet i Heibergs bekendte Indtogsvise i Ordene:

Alle beglo'de, faa kun forstode Digterens Fingal og Frode.

At Stykket var kedeligt og fra Scenen maa have virket utroligt trættende, er ikke svært at indse, men at man i det hyperloyale og, som Rahbek med et snurrigt Udtryk benævner det, „saa monarkiske“ Stykke kunde finde liberale og for Kongemagten anstødelige Ting, er nu saa meget vanskeligere at fatte. Det har imidlertid alligevel været Tilfældet, og Rahbek fortæller (Erindringer IV. p. 46—47), at en formaaende Mand i den Anledning gjorde så mange Indvendinger, at Pram i sin Forbitrelse overlod Rahbek sit Manuskript og pålagde ham at våge over, „at der ikke blev det mindste, hvorpaa bemeldte Herre kunde hænge sin Beeghætte.“ Hvem denne indflydelsesrige Person har været, omtaler Rahbek ikke; skulde det mon have været Numsen, der jo som Overhofmarskalk måtte særligt drage Omsorg for, at ikke det høje Brudepar skulde blive stødt af en eller anden lidt fri Ytring? Betegnende er det forøvrigt. at man selv i Høstgildet med dets stærke Forherligelse af Kronprins og Konge troede at kunne spore „Oprørsaand.“ (Se: Rahbek a. St. p. 58; Overskous Teaterhist. III. p. 462). „Frode og Fingal“ eller, som det efter Heibergs Omstilling næsten altid benævnes Fingal og Frode foreligger trykt 1790 og er optaget i Prams udv. Skrifter III. p. 127 (jfr. Supplementbindet p. XXXII).

[8]) Denne havde fundet Sted d. 20. Sept. 1790.

Til denne Morgendagens Fest tage vi tvende Digtere os den Frihed ydmygst at indbyde D. H. i Haab og Forventning, at De ikke nænner ved et Afslag at nægte vor Fest dens ypperste Hæder og at tilintetgjøre største Deelen af dens Glæde, ganske den, jeg derved kunde hente.

XIX.

Kbhvn., d. 18. Novb. 1790.

Til den høykongelige Skuespildirection.

Den 12te November sidstafvigte Aar tog jeg mig den Frihed til den høykongelige Skuespildirection at indsende og til høysammes Bevaagenhed at anbefale en allerunderdanigst Ansøgning til Kongen[1]) om at erholde betalt en Deel i Ansøgningen

---

[1]) Denne Ansøgning har følgende Indhold:

Til Kongen. Kbh., d. 12. Nov. 1789.

Fra Aaret 1777 har jeg, opmuntret af vor Skuepladses forskiellige Directioner, overgivet samme adskillige af mine Udarbeidninger. Jeg anseer det for en sand Lykke for mig, at nogle Oversættelser have af mine Ungdomsarbejder været det eeneste, der er brugt, uagtet jeg ikke kan skjule for mig selv, at deels maaskee nogle af forrige Overtilsynscommissariers Uvillie imod mig, deels andre Biomstændigheder have, meere end mine Forsøgs Udueliged, bidraget til, at de ej ere forestillede.

Herved er at mærke, at ingen af dem ere blevne forkastede, men der er med dem kun skeet en evig Opsættelse. Denne har imidlertid været mig saa fordeelagtig, at jeg derved er undgaaet at forelægge Publikum mine Forsøg fra en Alder, hvis Umodenhed maatte have være alt for kiendelig i det Arbeyd, som da blev fremlagt. Jeg kan have det Haab, 10 til 12 Aar sildigere, maaskee at fremlægge taaleligere Forsøg.

Denne Opsættelse har havt for mig endnu en velgiørende Virkning. Den har lært mig at kjende tilfulde en Mand, hvis Hjertelag mod mig gjør mig stolt af hans Venskab. som han paa den ædleste Maade har beviist mig, et Venskab, som har været og vil blive mig opmuntrende til ogsaa at dyrke den dramatiske Kunst, saa godt som det efter mit svage Talent er mig mueligt.

Jeg udarbejdede 1777 et Sørgespil *Hevnen* kaldet. Det blev indgivet til Skuepladsen. I Aaret 1778 skal Overtilsynscommissionen have resolveret, at det (indeholdende for mørke og voldsomme Optrin og stemt i en Tone omtrent som Arnauds Fayel) ej skulde forestilles, men at Forfatteren skulde have en Gratification til Belønning for hans Arbejd eller Opmuntring til andre, meere efter det, man ønskede, indrettede Forsøg. Selskabet til de skiønne Videnskabers Forfremmelse modtog det samme Skuespil, som dertil uden Forfatterens Navn var indgivet, og opmuntrede Forfatteren til deri at foretage nogle Forandringer med Tilbud om en Plads derfor i dets Samlinger. Da det ej blev opført, holdt jeg det bedst indtil videre at lade det henligge. Storheden af den af Skuespilcassen be-

opregnede Fordringer paa Skuespilcassen, der i alt beløbe 850 rd.; hvilke jeg dog, da nogle af disse Fordringer ej vare aldeles

---

lovede Gratification var ikke bestemt. Jeg formoder, at man vilde ej have budet mig under — 100 rd.

1778 skrev jeg i Efterligning af Terentzes Eunuchus et Drama i 5 Acter, som jeg kaldte „Frøknerne fra Smyrna". At Terentzes interessante Plan maatte moderniseret, endog kun maadeligen behandlet, give et antageligt Drama, er vel upaatvivleligt. Mit havde, da det blev skrevet, det Fortrin, at det da var det første, hvori man indførte en Søemandsrolle, hvilket siden har giort det meeste til tree eller fleere forskiellige Dramaers heele Lykke. Mit blev liggende til 1783, da Skuepladsens Censor, Hr. Oberauditeur Rosenstand leverede mig det tilbage tilligemed sin Anviisning til nogle smaa Forbedringer. Det var deraf klart, at Stykket ej var forkastet, men Tiden var nu forbi, da en Søemands Rolle kunde vente Lykke. Denne Idee var i de fem mellemløbende Aar bleven gammel. Det var ikke min Skyld, at Stykket ej i Tide blev brugt, da man dog ej forkastede det. Jeg kan ej tage i Betænkning at troe (skiøndt jeg *nu* ej engang vilde have dette Stykke, som det er, opført), at Skuepladsen jo skylder mig derfor det for et Stykke i 5 Acter bestemte Honorarium eller — 300 rd.

Samme Tiid som ieg fik det sidste Stykke af Skuepladsens Censor saaledes antaget tilbage, leverede han mig endnu et, som jeg 1779 havde indleveret, „den store Skiønhed" kaldet, hvori han havde endnu mindre end i det forrige, skiøndt ogsaa her nogle Smaating, at anmærke. Efter de Aars Mellemrum var jeg kommen i Forretninger, som ej tillode mig at omarbejde dette Stykke endnu meere end Anmærkningerne fordrede, hvilket jeg havde og har endnu i Sinde. Men, som det var, var det ej forkastet og burde ej være det; men det burde ej heller været opholdt i tre til fire Aar. Jeg troer for dette, som for det forrige, at have Fordring paa Skuespilcassen for det Honorarium, det, i Tide frembragt, havde givet mig, hvilket efter Skuepladsens Statuter for et Stykke i 3 Acter er — 150 rd.

Jeg oversatte 1777 Sørgespillet Ines de Castro, som 1778 blev forestillet ej uden Bifald. Man gav mig for en Oversættelse af et Sørgespil i 5 Acter i rimede Vers ej meere end det, man har givet mig selv og alle for en Oversættelse af en flau prosaisk Operette i een Act 100 rd. Dette er dog vel ikke billigt. Jeg maa for dette Arbejd dog vel ogsaa uden Ubillighed kunne fordre et Efterskud af — 50 rd.

I Aaret 1778 oversatte jeg Marmontels Operette La bergère des Alpes i tre Acter; men efter Forlangende omarbejdede jeg det i Oversættelsen, forøgede det med adskillige Arier o. d. l. Man har altid, som meldt, for de mindste blot oversatte Syngespil betalt 100 rd. og jeg fik for dette, næsten ganske af mig forfattede, Stykke kun 50 rd. Jeg har derfor da øyensynligen et Efterskud tilgode af i det mindste — 50 rd.

Efter Forlangende oversatte jeg 1780 et Syngestykke til den af Dezèdes dertil satte Musik, det hedder l'erreur d'un moment. Oversættelsen ligger ubrugt ved Skuepladsen; at den ej er brugt, er ej min Skyld. Jeg har ligefuldt at fordre den sedvanlige Betaling — 100 rd.

1786, da Nauman var kaldet herind, blev jeg anmodet om at forfatte

liquide, ej heller forlangte fuldt udbetalte, men allene saa meget deraf, at jeg selv kunde betale min Gield til min Velgjører, Hr.

---

en Opera, som han skulde sætte i Musik. Jeg skrev Olindo og Sophronia, som siden er trykt og læst, siger man, med Bifald. Men Jomfrue Biehl kom forud med sin Orpheus, som hun havde sendt Componisten til Dresden. Nauman blev her ikke længe nok for at componere ogsaa mit Stykke. Man betalte mig 200 rd., men det fastsatte Honorarium for et antaget Stykke paa Vers i tre Acter er en Forestillings Indtægt eller 300 rd. Jeg kan altsaa endnu vente — 100 rd.

Jeg har endnu forfattet en Epilog, brugt til en theatralsk Fete paa Fredensborg Hoftheater efter Syngestykket Cecilia og noget andet deslige uden Honorarium; men uden dette har min Regning alt naaet et Beløb af — 850 rd.

Det bør billigen, al Sandsynlighed uagtet, opvække Mistanke mod min Regnings Rigtighed, at jeg, som i den Tid den saaledes er opvoxet, har stedse, som bekiendt, været fattig og kun med Møye ærligen kunnet forskaffe mig det nødtorftige, først nu efter saa mange Aars Forløb yttrer min underdanige Fordring.

Men indtil det sildigere af denne forløbne Tid har jeg selv stedse staaet i den Tanke, at jeg alt havde oppebaaret næsten alle de enkelte ovenanførte Summer.

Under den Vanskelighed, deres Udbetaling ved Skuepladsens Overtilsynskommission vilde have havt, har Hr Kammerherre v. Warnstedt havt den Ædelmodighed af sin egen Casse at udbetale mig Tid efter anden indtil en Summa af 600 rd. og det paa saadan Maade, at jeg ej formodede andet end, at disse Udbetalinger vare Forskudde, som han af Skuespilcassen erholdt godtgjorte. Dette var især i Aarene 1779 til 1781, da jeg uden denne Indtægt vilde have været aldeles uden Hjelp, overladt til yderlig Mangel. I min Uvidenhed om den rette Sammenhæng nød han saaledes ej engang min Taknemmelighed til Løn for en Velgierning, der reddede mig fra ellers uundgaaelig Undergang.

Uagtet mine opgivne Fordringer paa Skuespilcassen have for en Deel endog Retfærdighedens Form og alle den strængeste Billighed for sig, saa var det dog aldrig min Agt, naar jeg som ærlig Mand kunde undgaae det, nu at fornye dem, da dog de Arbejder, for hvilke de skulde gjelde som Betaling, for en Deel, om ej alle, blive nu Skuepladsen unyttige. Den Naade. Deres Majestæt imidlertid i min egentlige og alvorlige Vej har beviist mig og hvorved jeg, skiøndt knapt, dog kan leve, have (!) vistnok fuldkommen belønnet mine tidligere Dages Biarbejd. Men nu, da det er mig paa anden Maade umueligt at betale min Velgiører en Gjeld, hvilken det ved det Sindelav, den ædle Maade, hvorpaa han har forstrakt mig dens Beløb, bliver mig om mueligt en endnu helligere Pligt at afbetale, saa kan jeg uden den skammeligste Utaknemmelighed mod ham ej undlade i allerdybeste Underdanighed at fremlægge mit Krav.

Jeg indseer heel vel, at, uagtet Billighed vil befindes at ledsage enhver af de anførte Fordringspuncter, ere nogle af dem ej noksom understyttede af Formaliteten. Det vil blive vanskeligt, om ej umueligt, for mig at bevise, hvorvidt adskillige af mine i Beregningen anførte men hid-

Kammerherre Warnstedt, der var 600 rd. Da jeg paa denne min allerunderdanigste Ansøgning siden slet ingen Resolution har erholdet, saa tager jeg mig den underdanige Frihed herved at bringe den i Erindring og paa det ydmygste og indstændigste at bede, at en Sag, der efter min Formues Forfatning ej kan andet end være mig yderst magtpaaliggende, maa uden længer Henstand blive afgjort. Men, da jeg veed, den endnu ikke er Hans kongel. Majestæt forestillet, og det altsaa endnu er Tid, saa maatte det tillades mig ved nogle af de anførte Fordringer at føye følgende Bemærkninger.

Jeg havde Aarsag til at troe, at mit Skuespil *Frøknerne fra Smyrna* var antaget til Opførelse og at jeg altsaa derfor havde Honorarium at fordre. Man har underrettet mig om, at det ikke var saa; men, da Skuespillet *Negeren*, som i sidstafvigte Foraar blev indleveret til Skuepladsen og blev antaget til Opførelse, er af mig og er det samme Emne, som det i Frøk. fra Smyrna, omarbejdet og forandret og jeg hoslagt har den Ære at tilstille den høye Direction det igien, efterat jeg, da det i for-

---

til ubrugte Skuespil ere antagne, ja vare antagelige; ej heller kan jeg godtgjøre de mig givne Løvter om Gratification for Sørgespillet Hevnen og meere.

Imidlertid har jeg beregnet mit Tilgodehavende til 850 rd., men til min Velgiører Kammerherre Warnstedt skylder jeg 600 rd. Det er kun denne min hellige Gield jeg beder at sættes i Stand til at betale. Det er om Fond dertil jeg i allerdybeste Underdanighed anraaber Deres Majestæt. Alt, hvad jeg af de anførte Fordringer attraaer, er allene:

at Skuespilcassen mod min fuldkomne Quittering for alt, hvad jeg til denne Time hos den har at fordre, maatte beordres at udbetale paa mine Vegne til Hr. Kammerherre v. Warnstedt min Gield til ham med Sex Hundrede Rigsdaler.

Det er sandt, jeg synes ved et Arbejd af mig, som nu til Opførelse er antaget, at have Haab om af Skuepladsen at vinde en liden Sum, som jeg kunde anvende til Afbetaling paa denne Gield. Men, allernaadigste Konge, min faste Gage af Deres Majestæts Kasser er endnu kun 400 rd. aarlig, hvoraf jeg endog maa afbetale til min Comptoirfuldmægtig 50 rd. Jeg kan af disse 350 rd., af mine Passportler, der udgiøre omtrent 200 rd. og af min liden Bifortieneste ved Maanedsskrivtet Minervas Forlag trods sparsomste Husholdning dog ej undvære det mindste til en betydelig, en uundgaaelig, en ogsaa mig hellig Udgivt, Indskuddet for min Kone i Enkecassen, hvilket udgiør 500 rd. og hvortil jeg slet ingen Udsigt har, naar jeg ikke dertil kan anvende den Indtægt, et Arbejd som mit Skue spil maatte indbringe mig.

rige Saison var forsildig at spille det, fik det tilbage, saa haaber jeg og formoder, at dette Stykke, der er det samme som hint, kun at Navnet er forandret og det heele forbedret, maa træde i hints Sted og at altsaa de for hint beregnede 300 rd. nu maa atter beregnes for dette, da jeg ikke selv vil indhente det eeneste for et Fem-Acts Stykke fastsatte Honorarium eller Indkomsterne af tredje Forestilling. Jeg veed, der kan gjøres mig den Indvending, at det er mueligt, en Forestilling ikke indrenter 300 rd.; men da Forfatteren af et Stykke i tre Acter kan have Fordring paa 200 rd. (i det mindste naar det er paa Vers), hvor liden Lykke end Stykket gjør eller hvor lidet det end indbringer, saa synes det ligefrem, at Forfatteren af et i Fem Acter, naar han ej kan eller ej selv vil modtage Forestillings-Indtægterne, ikke bør affindes med mindre, ja ej engang med saa lidet som Forfatteren af et i tre Acter. En tredje Deel høyere Salarium synes i Forhold til Stykkernes Storhed ej at være upassende, helst da adskillige Forfattere af Tre Actes Stykker have faaet en Forestillings Indkomst og Publicum tilligemed mig har altid været i den Tanke, at 300 rd. var Honorarium i Steden for en Aftens Beløb.

Hvad i øvrigt Negeren angaaer, da havde jeg til en deri forekommende Rolles Udførelse bragt Danserinden Jomfrue Jensen [1]) i Forslag, hvilket Forslag Directionen, efter Hr. Oberauditeur Rosenstands Skrivelse til mig af 16 Maj sidstleden, har afslaaet. Fordi jeg ikke troer, der er nogen anden ved Skuepladsen, der kan give denne Rolle med Anstand, Sandsynlighed og Lykke og da Jomfrue Jensen siden har givet Prøve paa, at hun ikke vil fordærve Rollen, men har Anstand og Organ som Smag til dens Udførelse, vover jeg endnu at gjentage dette Forslag, dog kun

---

[1]) Mariane Jensen (f. 1768 † 1797) havde som ganske ung debuteret 1784 i en Balletrolle, men var senere ved Indtogsforestillingen optrådt i det reciterende Skuespil som den unge Prins Ryno i Frode og Fingal og forlod senere helt Balletten. 1792 ægtede hun Danseren Antoine Bournonville, der efter Gustav III.s Mord havde forladt Stockholm og var blevet knyttet til den danske Scene. Jomfru Jensen kom ikke til at udføre nogen Rolle i „Negeren“; det var Anines Rolle, om hvilken mere nedenfor, som Pram havde tiltænkt hende.

som Forslag, saa Directionen for mig kan antage det eller besætte Rollen efter Behag med en anden Person, ligesom jeg aldrig har gjort dette Forslag til nogen excluderende Betingelse, da jeg tilbød Skuepladsen dette Arbejd.

Fremdeles har jeg for mange Aar siden indleveret „den store Skjønhed“, Comedie i tre Acter, hvilket Stykke ej af Directionen var forkastet skiøndt henlagt og hvorfor jeg beregnede mig 150 rd. tilgode, da jeg efter Censors Anmærkninger alt 1783 havde omarbejdet og atter indsendt det. Men da jeg siden har omarbejdet dets Fabel i Form af en Fortælling [1]), saa troer jeg mig derefter i Stand til endnu at give dette Stykke adskillige Forbedringer. Ifald og naar dette Stykke skulde opføres, forbeholder jeg mig at maatte deri foretage disse Forbedringer, skjøndt jeg ikke vil spilde Tid paa dets Omarbejdelse, naar jeg ikke veed, om eller naar det kan bruges. Jeg indstiller ligefuldt ydmygst til den høye Directions behagelige Betænkning, om jeg ikke desuagtet bør vente mig for dette Arbejd det bestemte Honorarium, da det er brugeligt endog som det er og det ej er min Skyld, at det ej er brugt for mange Aar siden.

Endeligen er jeg kommen under Vejr med, at jeg har taget Fejl i at paastaae for Operaen Olindo og Sophronia meere end de 200 rd., jeg derfor alt har faaet, da der for et Stykke i Tre Acter paa Vers virkeligen kun er fastsat 200 rd. ikke, som jeg forlangte, 300 rd. Men til Directionens Billighed maae jeg dog indstille følgende Anmærkning: at siden Bestemmelsen af Skuespilforfatteres Honorarium ingen saadan Forfatter af Tre-Actes Stykker paa Vers eller endog i Prosa med lidt Arier iblandt har faaet mindre end en Aftens Indkomst eller 300 rd., at Olindo og Sophronia, skiøndt ej celebreret med Musik, altsaa ej opført, har, efterat den er trykt, vundet competente Skjønneres Bifald og at jeg vel ikke burde tabe ved, at en Orpheus kom tidligere i Componistens Hænder end mit Arbejd. Paa Grund heraf tør

[1]) Fortællingen af samme Navn findes optaget i Minerva 1789. II. Pram synes forresten selv at have været meget lidet tilfreds med den, i det mindste ønskede han den ikke optaget i sine Skrifter og dette Ønske respekterede Rahbek.

jeg vente Hans Kongl. Majestæts allernaadigste bifaldende Resolution, naar denne Punct af min Ansøgning tilligemed de andre, ved hvilke det kunde behøves, bley allerhøystsamme forestilt.

Jeg haaber iøvrigt at have godtgjort Billigheden af alle de fremsatte Fordringer og indstiller dem herved atter til den høye Directions Bedømmelse med ydmygst Anmodning om snart at erholde den saa længe ventede Resolution.

Jeg har ledsaget mit Krav i sidste Allerunderdanigste Ansøgning med en Opregning af det, som gjorde mig det uundgaaeligen nødvendigt dermed at komme frem. Min Embedsindtægt er saa liden, at jeg derved intet kan have tilovers til at opfylde de mig længst paaliggende Pligter, nemlig betale min Velgjører, Hr. Kammerherre Warnstedt en Gjeld, hvori jeg staaer til ham og hvis Beløb han paa den besynderligst ædelmodige Maade har forstrakt mig og at udrede det Indskud i Enkecassen, jeg er pligtig at gjøre for min Kone. Begge disse Fordringer hvile endnu lige trykkende paa mig. Jeg har maattet finde mig i, at Enkecassen gjør Beslag paa min liden Gage for at indhente sin Fordring, hvilket varer til dens 500 rd. ere betalte; imidlertid har jeg saa godt som intet bestemt at leve af, medens jeg dog har temmeligen godtgjort et Krav af halvniende Hundrede Rigsdaler af Skuespilcassen. Hvor hellig en Forpligtelse Afbetalingen af det, jeg skylder min Velgjører, end er, saa maae jeg dog bære den Krænkelse at lade den være utilfredsstillet, uagtet jeg har lagt for Dagen, at jeg har Midler i Hænde til at opfylde en Deel deraf.

Jeg haaber, at det slette Held, de i dette Aar opførte To Skuespil[1]) af mig have havt, ikke har kunnet svække mine Fordringer. Tilløb har intet af dem havt, mindst Frode og Fingal, som man ikke kunde eller ikke vilde forstaae. Men for at kjende et æstetisk Arbejdes Værd, har man sagt mig, at jeg ikke skulde tælle men veje Stemmerne og, da jeg har den Lykke at vide vist at have vundet adskillige fuldvægtige især den høje Directions Stemmer for mine Arbejder, saa seer jeg hverken med

[1]) Damon og Pythias samt Frode og Fingal.

Frygt eller Misundelse Orpheus[1]), Haandværksfolkenes[2]), Doctors og Apothekers[3]) p. p. Bekladskeres større Antal.

XX.

Ædle Velgjører. d. 24 Nov. 1790.

Her er Negeren og dens Roller. I Bogen selv ligger en Afskrivt af de Forandringer, jeg maatte gjøre deri til dét private Theaters Brug. De bestaae i, at Anines[4]) Forklædning maatte falde bort, siden et Privattheaters Damer ikke ville lade sig see i Buxer. En heel Scene faldt ved denne Lejlighed bort og maatte substitueres med en anden. Denne syntes ikke uden Virkning paa Skuepladsen og en af mine Venner finder den at have Fortrinnet for den sal. afgangne. Dersom Stykket nogensinde skulde gives offentligen og man aldeles ikke kunde faae den Anine[5]), som jeg har foreslaaet, saa kunde det maaskee fortjene et halvt Qvarters Overvejelse (længer Tid tager det ikke at læse baade den bortfaldne og den nye Scene), om ikke Forandringen ogsaa paa den store Skueplads kunde antages. — Piecen gjorde i det heele, saavidt jeg ved at udforske forskjællige af dem, der saae den og hvoraf de fleste næppe kjende mig, ret god Virkning. Bedre havde den gjort, naar ikke en Rolle i 5 Act var skrækkeligen bleven forhundsket[6]). — At jeg ikke ønsker den snart spillet, veed min Velgjører, som Grunden dertil; men jeg løy mig Beskedenhed til, dersom jeg sagde, at jeg aldeles ikke ønskede den forestilt. Lad den, om skee kan, komme i Martii

---

[1]) Jfr. Biehls ovenfor omtalte Operatext.

[2]) De forliebte Haandværksfolk, Syngestykke af Goldoni i Oversættelse af Souffløren Lars Knudsen med Musik af Gasman var siden Premièren 4 Januar 1781 gået c. 30 Gange over Scenen med stadigt stigende Besøg og holdt sig i Publikums Yndest endnu helt op til vor Tid.

[3]) Apothekeren og Doktoren, Syngestykke af Stephanie den yngre med Musik af v. Dittersdorf gik i en mådelig Oversættelse ligeledes af Knudsen første Gang over Scenen d. 17 Nov. 1789 og vandt ved Dittersdorfs udmærkede Musik og den fortrinlige Udførelse stort Bifald.

[4]) I den trykte Udg. af „Negeren" findes der intet om, at Anine har været forklædt. Rimeligvis har hun i den oprindelige Affattelse af Stykket, hvor hun første Gang viser sig, været i tyrkisk Dragt med Buxer (se p. 84).

[5]) Den ovenfor omtalte Jfr. Jensen.

[6]) En Germanisme; det tyske verhunzen betyder: fordærve, forhutle.

eller April; ikke før, ikke førend man har reent glemt Frode og Fingal; ikke fordi jeg skammer mig ved denne, men fordi den nu gjorde det modsatte af Lykke. — Lad Anine, om mueligt er, blive den, hun bør være. — Lad mig og faae at vide, om den skal gives saa betids, at jeg, om det bliver mueligt, kan slette Halvparten ud af 1 Acts 2 Scene, ikke fordi jeg jo troer dem det mindst slette i Stykket, men fordi denne Scene er deels for lang, deels for fin for Mængden og for den anseelige Pøbel, som saa meget er for fiint for.

Bliv ved at beskytte og, saa vidt jeg dertil kan qvalificere mig, at ynde mig. Opfyld det Haab, De saa glædende gav mig, om stundom paa Deres Morgenvandringer at tage Theen paa mit Qvistkammer[1]), hvilket saa inderlig vilde glæde og ophøye mig. — Arbejd for mig paa at sætte mig i Stand til at betale Dem min Pengegjeld; den Hengivenhed og Taknemmelighed, jeg skylder Dem, lader sig nu ikke betale. — Troe og føel, at jeg erkjender og evig skal erkjende Dem som min eeneste sande Velgjører, hvilken jeg skylder alt, og antag mig stedse som Deres etc.

XXI.

Kbh. d. 10 Sept. 1791.

Ædle Velynder og Velgjører[2]).

Ikke uden virkelig bydende Nødvendighed skrider jeg til det kummerlige Arbejd at forulejlige en Mand, jeg skylder saa grændseløs Forpligtelse, som jeg erkjender og altid skal erkjende at skylde Dem, med en Forestilling, gjentagen Forestilling om en Sag, som, jeg veed, var bragt i Rigtighed, dersom det ikke havde havt virkelige Vanskeligheder at bringe den i Rigtighed, nemlig Afgjørelsen af min Mellemregning med Skuespilcassen.

For at rettærdiggjøre for Dem, ædle Velgjører, at jeg ret trængende bringer denne Sag i Erindring, maa De tilgive og tillade mig at forestille Dem forud min oeconomiske Forfatning i dette Øyeblik, hvor ubehageligt det end er at lade sig under-

---

[1]) Pram boede dengang ved Holmens Kanal Nr. 399, hvilket Sted han først forlod, da det ved den store Ildebrand 1795 var aldeles nedbrændt.

[2]) Warnstedt var imidlertid fra 3 Marts 1791 ved Numsens Afgang blevet første Direktør.

holde med privat Mands, Sagen i sig selv saavidt uvedkommende, Kummer; men De maa og bør vide, at jeg ikke af impertinent Caprice, endnu mindre af Gjærrighed eller Lyst til at skaffe mig Evne til at ødsle eller deslige forulejliger og forskaffer en Velgjører ubehageligt Bryderie.

Jeg har 400 rd. Gage, hvoraf der foruden Skattedecourter endnu afgaaer 50 rd., som jeg maae betale min Comptoirfuldmægtig; jeg har endnu Pasexpeditionssportler af omtrent 200 rd. Beløb; fremdeeles har jeg af Minerva vel c. 400 rd. Fripenge; Summa Summarum 1000 rd. Deraf maatte nu en temmelig liden Familie vel kunne leve, skjøndt efter nærværende Tiders Maade intet vilde være tilovers. Men jeg er nødt til at holde temmelig kostbar Oeconomie. Minerva, som indbringer mig 400 rd., fordrer til Distribution og Besørgning, at jeg uomgjængeligen maa holde en Karl. Dens Manipulation gjør det uomgjængeligen nødvendigt, at jeg maa boe rummeligere end jeg ellers behøvede; den foraarsager for at give nogen Indtægt megen uberegnelig Udgivt til Correspondance, til Commissioners Vedligeholdelse osv. — Fremdeeles, min Kones slette Helbreds Forfatning[1]) gjør det, hvor fortræffelig Huusholderinde hun end er, nødvendigt, at vi maae boe meere luftigt og bequemt, end ellers netop fornødent var, at vi maa holde en Pige meere, at hun maa have Værelser uden for Byen paa den Aarstid, da Qualerne i Byen ellers ligefrem vilde dræbe hende. — Nu ere desuden hverken Minervas Indtægt eller Passportlerne faste Indkomster; de komme aldrig paa bestemt Tid ind og derpaa kan aldrig bygges fast Regning; Omstændigheder, der gjøre det for en Entrepreneur uden al Fond uundgaaeligt ofte at komme i trykkende Pengeknibe, i det mindste for nogen Tid, hvilket aldrig skeer uden virkelig forøget Udgivt. — Endeligen, vi begyndte vor Oeconomie aldeles tom-

---

[1]) Fru Pram synes at have været af en noget sart Konstitution; i de bevarede Breve fra Baggesen hentydes der ofte dertil og hendes Svagelighed affødte tidt et noget vrantent og umedgørligt Lune, hvorunder den hidsige og opfarende Pram led så stærkt, at han endogså nogle År efter til sin senere Omgangsven Olufsen talte om Skilsmisse. Lidt efter lidt synes der imidlertid at være indtrådt et bedre Forhold mellem Ægtefællerne.

hændede og have nu paa tiende Aar hjulpet os anstændigen, skjøndt kummerligen frem. Vi maatte gjøre Gjeld for vore allerførste emplettes; jeg havde længe kun 200 rd. fast Indtægt. Vort Etablissement er i denne Time ej rigere, end at vi mangle, for at have det anstændige, skjøndt dette til høy Grad af Tarvelighed, meget, der hvert Øyeblik føles at være en savnet Fornødenhed. — Vi have betalt enhver af alle løbende Udgifter; vor tilbageblevne Gjeld er, den til D. H. fraregnet, liden eller ingen, men Credit har jeg ikke, end ikke Udveje dertil. Jeg har maattet, thi foruden at det var min Pligt som retskaffen Mand er derfor givet en stræng Forordning[1]), gjøre Indskud for min Kone i Enkecassen. Dertil har man i Aar, da jeg ikke har kunnet finde moyens til denne extraordinaire Udgivt, indeholdt min Gage. Der er udeblevet et Par Hundrede Rigsdaler af Minervas Indtægt, som jeg havde gjort Regning paa; der er kommet i Aar et Par gamle Smaafordringer, som jeg ikke var belavet eller havde kunnet belave mig paa. Mine Pasindkomster blive i Aar usædvanligen ringe. — Hvor naturligt, at jeg i Aar er i en overordentlig Forlegenhed! Mine Embedsforretninger ere i Aar blevne saa mange, at Tiden til at fortjene noget ved anstrænget literarisk Flid uden om er mig beskaaret. For at bestride det, hvoraf jeg lever, arbejder jeg næsten uden Mellemtimers Hvile de allerfleeste Dage fra Kl. $6^1/_2$ om Morgenen til Kl. 1-2-3 om Natten. Jeg trættes og slappes, græmmer mig og ældes før Tiden. Mine, desuden ringe, Evner, ikke styrkede ved nogen væsentlig Forfriskning, ikke vedligeholdte ved nogen fornøden Læsning foruden den, som Øyeblikket fordrer, tage af og blive daglig svagere. Det forestaaer mig at maatte opgive det, hvormed jeg har hidtil anbefalet og ernæret mig, mine literariske Bestræbelser, fordi jeg overskygges af Eftermænd, som jeg ikke kan holde Skridt med, ikke duer længer til andet end mechanisk Comptoirværk. Dette er min Udsigt i nærværende Øyebliks trykkende Pengeforlegenhed. Jeg har for at betale uomgjængelige Fordringer

[1]) Af 4 Aug. 1788, hvilken blev udstedt, da Postpensionskassens Midler ikke slog til overfor de mange Begæringer om Understøttelser, der fremsattes af Enker efter Mænd, der havde været ansat i Statens Tjeneste.

maattet optage et Laan, der i Hast skal betales, af . .	100 rd.	
Jeg skal betale nu mit Halvaars Huusleje med Skatter .	90 -	
Jeg skal forsyne mit Huus til Vintren; det koster	100 -	
Jeg skal have Vinterbrændet	50 -	
Jeg skal leve til Nytaar, dertil fordres à 50 maanedl. .	150 -	
	490 rd.	
Dertil faaer jeg nu Gage	100 rd.	
maaskee af Minerva c.	100 -	
		200 -
og mangler saaledes . . .	290 rd.	

At min Mangel har været og er virkelig, derpaa vil jeg allene for Dem anføre til Beviis, at jeg for første Gang i 8 Aar har nu maattet tage Tilflugt til Assistencehuset, hvor jeg for 3 Maaneder siden har hensat en Guldmedaille, som er mig en Foræring af Kongen af Sverrig[1]), som jeg just i nærværende Øyeblik saa meget mindre ønskede at undvære, som her ere et Par Mænd fra Sverrig, hvilke jeg vanskeligen og uden Tilstaaelse om, hvor den er, ikke veed at undslaa mig for at fremviise den for, da jeg ikke kan undgaae deres Besøg.

Saadan er min Forfatning, medens jeg har én gammel og dog for 2 Aar siden indgiven Fordring til Skuespilcassen paa 850 rd. Lad denne Fordring nu være ravgalen, den allermeest ugrundede og uforskammede af Verden; sæt, at den i Steden for at give mig billigt Haab om den paagjeldende Summa kan beviises at være saadan, at mig ikke tilkommer det mindste, men tvertimod Skuespilcassen har hos mig dobbelt saa meget tilgode; saalænge jeg ikke underrettes om, at man ikke finder min Fordring saadan, bør jeg dog ikke formode, den er det; jeg kan dog have Grund til at vente mig om ikke Penge, saa dog Antegnelser, der tilintetgjøre den Forventning, som ikke er tilintetgjort, saalænge man ingen Antegnelse engang værdiger mig. Jeg veed det og har ikke glemt at antegne ligesom ej med Taknemmelighed at erindre det: jeg skylder D. H. meere end det halve — ja meere end alt dette, endskjøndt jeg i Fjor

[1]) Se ovenfor Brevet af 30 Okt. 1787.

var saa lykkelig at afdrage lidet af de 550 rd., jeg i Penge skylder Dem; men det lidet, der maatte overskyde, behøver jeg, og min Gjeld til Dem vedkommer jo dog ikke Theatercassens Regnskabsfører. Af ham er det utilgiveligt ikke at afgjøre Sagen og bør ej Directionen tilholde ham dertil.

Det er som Skuespilforfatter jeg har gjort Regning. Lad mig være den allerelendigste af alle de Fuskere, der nogensinde have stømpret Jammerligheder sammen for en Skueplads, er derfor min Fordring ej engang et Afslag, en tilintetgjørende Antegnelse værd? Som Menniske, som Undersaat i Staten beholder jeg jo dog uagtet slette Skuespil mit heele Værd. — Har Directionen som Direction gjort for mig det allerringeste, det fraregnet, hvad De, min Velgjører, som privat Velgjører har gjort for mig — hvorfor jeg ikke skulde have nu Ret til at fordre simpel retfærdig Behandling, men at det, jeg nu havde at fordre, kunde ansees compenseret ved foregaaende Velgjerninger. Jeg har jo af Directionen intet oppebaaret, neppe, ja efter min Regning ikke engang, simpel lovmæssig Betaling. Er jeg desuden en saa afgjort Usling i Henseende til Theaterforfatterskabet, hvorfor bedrager man mig da ved ikke at erklære mig det paa en forstaaelig Maade og reentud? Bør jeg efter den Lykke, jeg for Resten som Forfatter har havt, da jeg 4 Gange[1]) har vundet offentligen udsatte Præmier, da Rigets ypperste Litterati paa Tryk og privat tilkjendegive mig deres Agtelse, da indenlandske og fremmede Nationers Kunstdommere overvælde mig med Roes, da Skuespildirectionen, om ej in corpore saa dog ved enkelte af dens Medlemmer, vel alle, har fleere Gange givet mig de tydeligste Opmuntringer — bør jeg efter alt dette troe, at jeg for mine theatralske Forsøg fortjente aldeles ikke at komme i Betragtning, saa aldeles ikke, at endog min Velfærd — dertil er en Capital af 850 rd. vigtig nok — skal tilsidesættes, saa man ikke for at betrygge mig i

[1]) Pram vandt 1779 de skjønne Videnskabers første Pris for sin Heroide „Philippa til Erik“, 1787 Landhusholdningsselskabets 3dje Guldmedaille for en Afhandling om en Husmoders Pligter og 1790 den anden af de 3 af Regeringen udsatte Præmier for en Afhandling om en Nationaldragt. Hvilken den fjerde Præmie, hvortil han sigter, har været, kan ikke sés.

Henseende til den kan engang værdige mig en Resolution, en Skrivelse? — Er jeg saa elendig en Forfatter for Skuepladsen, er det da ikke Velgjærning imod mig at nedtrykke aldeles min afgjorte Lyst til at befatte mig dermed ved at tilkjendegive mig, at mine indgivne Arbejder ere ej engang den Opmærksomhed værd, at Regnskaber dem vedkommende kan besvares, end sige betales, istedenfor nu i to Aar at lade mig i den Uvished, om jeg maaskee ej allene kan gjøre mig min Lyst til at skrive for Skuepladsen nyttig, men derved at have fortjent mig en Capital af 850 rd., den jeg kan gjøre mig nyttig til Gjelds Afbetaling og Subsistence? saalænge det saa henstaaer, er det da urimeligt, om jeg lægger an paa at anvende min Tid paa maaskee at ernære mig og mine med disse Beskjæftigelser? Bør man risquere at lade en brugbar Mand — det lader man mig dog vel være — forspilde sin Tid og Flid paa noget, som han aldeles mangler Talent til? Er jeg en saa jammerlig Skuespilforfatter, hvilke ere da de bedre og brugelige, som de Opmuntringer angaae, hvilke Regjeringen gjennem Directionen endog nyelig haver tilkjendegivet at ville opmuntre og belønne? Dog jeg maaler mig med ingen; der er Mænd af meget, afgjort af meget meere Talent end jeg; men har jeg derfor just intet? har min Flid ingen Fortjeneste af denne Literaturgreen? og, hvorom alting er, bør min Fordring dog derfor ej komme saa meget i Betragtning, at den engang maa afviises formeligen?

Som Skuespildirection har Skuespildirectionen, ogsaa udenfor denne Regnskabssag, behandlet mig, om ikke med Ubillighed, dog med en synderlig Grad af Strænghed og Kulde. Skuespillet Damon og Pythias, som man modtog, som det syntes, med Begjærlighed, saalænge man ikke vidste, hvem Forfatteren var, blev omsider forestillet. Det behagede Publikum ikke ret meget. Det kunde komme deraf, at det ikke duede, men ogsaa deraf, at det var i et nyt Genre, som man ikke var vant til; at en af de interessanteste Personers Organ ikke var klart nok, kunde og bidrage dertil. Det blev givet for Forfatterens Regning og man *talte om* at supplere ham, hvad der i Indtægter manglede til at udgjøre de 300 rd., som man ansaae for Honorarium for et 5

Acts Stykke. Man gav det 3 eller 4 Gange, ej med stort Tilløb, ej heller dog med Mishag; man forsøgte det aldrig tiere, end ikke med forandret Besætning af Rollerne eller nogle af dem; man sagde til Forfatteren — fra Directionen som Direction — intet Ord, enten han havde gjort vel eller ilde. — Man behøvede et Stykke til Kronprindsens Formæling. Jeg tilbød mig ikke, end mindre paatrængte mig: man bad mig om at forfatte et Stykke og foreskrev mig, om ej just Plan, dog omtrendt Sujet. Jeg arbejdede saa godt det var mig muligt; „Frode og Fingal" var Productet. Stykket blev forestillet; det behagede ikke, i det mindste ikke ved Siden af og i Strømmen med Indtogsstads. Da der handledes om Honorarium lod man mig ved en af Betjentene (ikke Directionen skrivtlig som Direction men ved Inspecteuren, Justiceraad Lassen) proponere, da jeg ikke fandt det passeligt at gjøre Collect in publico[1]) for at faae noget for et Stykke, der var gjort efter Begjæring for at festligholde Prindsens Formæling, om jeg ikke fandt 300 rd. — den almindelige Betaling for et saa stort Skuespil at være tilstrækkeligt. Jeg takkede med et Smil, ikke uvillig til at modtage, hvorlidet det end var, skjøndt det syntes mig selsomt, at man vilde for dette Stykke affinde sig med mig med en ringere Sum end det, Stykket med Efterstykke ved 3dje Forestilling indbragte, som dog er det, der er fastsat som Honorarium for et 5 Acts Stykke, da Indkomsten skal tilhøre Forfatteren ved 3. Forestilling af Stykket med Ballet; nu gav man vel istedenfor Ballet Høstgildet, som var egentligen det, der trak; men det var dog en fiin Regning, helst i slig Begivenhed, at gjøre Decourt, fordi man gav dette Efterstykke istedenfor en Ballet, som skulde have trukket mindre. — Jeg veed, det var paa min Velgjørers Forestilling, at man dog siden virke-

[1]) Hermed sigter Pram til den Skik, at Forfatteren af et Stykke selv overtog Billetsalget til den 3dje Forestilling, hvis Indtægt skulde tilfalde ham. Denne Skik var Genstand for megen Mishag, og flere Forfattere vilde aldeles ikke indlade sig på et sådant „Tiggeri", hvortil det let udartede, idet Folk, for at forøge Forfatterens Indtægt, betalte Billetterne over Prisen. (jfr. Rahbeks Erindringer III. p. 356, hvor der fortælles, at Pram på en af sine Forfatteraftener „ikke venlig" bragte Rahbek det Beløb tilbage, han havde betalt for sin Billet ud over Prisen).

ligen betalte den mig tilkommende heele Indtægt af 3dje Forestilling og at det er *Dem*, men *ikke Directionen* jeg skylder Taknemmelighed. Directionen som Direction betalte mig da, som den maatte have betalt en anden Forfatter, der havde tilbudet sit i Mag fuldfærdigede Arbejd; men der meldtes mig hverken fra samme Direction eller fra Hoffet efter dens Forestilling nogen Stavelse, som om man skønnede paa min efter Begjæring anvendte Flid; man betalte mig, som man betaler Skomager eller Leverant uden Compliment; og dog kjender jeg ingen Instrux eller nogen Lov, som forbinder mig til at paatage mig at opofre min Tiid og anvende mine Evner paa Directionens eller Hofmarschallens Opfordring og just til den eller den Tid efter henvaagne Nætter eller tilsidesat Beqvemmelighed for den simple Betaling, som naar jeg havde hengivet Skuepladsen Producten af mine Loisirs, at levere Directionen Skuespil. — Skylder man mig nu ikke meere, saa har man dog nok heller ingen Høflighed viist mig. — Fremdeeles: jeg leverede Skuepladsen Negeren i Martii 1790; jeg foreslog en Rolle besat paa en Maade, som Directionen ikke kunde billige; nu vel; jeg maatte ved Lejlighed lade mig Uhøfligheder tilmelde af Skuepladsens Censor, Oberauditeur Rosenstand, en Mand, som jeg herved erkjender og til enhver Tid og Sted skal erkjende at sidde uværdig og uduelig til sit Embeds Hensigt i en Skuespildirection som Meddirecteur og som Censor. Negeren ansaae jeg imidlertid paa en Maade at være Skuepladsens Ejendom, forsaavidt nemlig som det er en Omarbejdning af det samme Stykke, jeg forhen har indgivet og som jeg har bragt i Regning under Navn af Frøknerne fra Smyrna. — Da det ikke blev spillet i Foraaret 1790, saa indsendte jeg det igjen d. 18. Nov. samme Aar og overlod Directionen ubetinget, som den syntes, at besætte Rollerne og lade det opføre; og dog forsøgte man det ikke heele det forrige Theateraar, medens Oberauditeur Rosenstand skurkisk gaaer om i Byen og anmelder det at være et slet Stykke.[1]) Hvor ubetydelig en Dom af saadan en Person end er, saa er han dog engang gjort til

[1]) Rosenstand-Goiske skal ifølge Overskou (III. p. 491) have udtalt, at Negeren „var en Skifting, som ikke burde have Lov til at vise sig for Folk."

Skuespildirecteur og Censor, og hans Dom gjelder altid for nogle som vigtig, car un sot trouve toujours un plus sot, qui l'admire. Jo længer man tøver, jo meere Tid faar denne sots Dom til at udbrede sig. Kan være, han har Ret, og at Stykket intet duer; men for mig og nogle faae, som kjende Censoren, er hans Dadel altid anbefalende; jeg har først faaet nogen Idee om mit Arbejds Værd, da jeg har opdaget, at det er godt nok til at mishage ham.

Min Dom om ham, og siden han er der, om Skuespildirectionen overhovedet er ikke blid; jeg har før talt omtrendt samme Sprog med Dem. De veed det, og det være herved gjentaget. De er for god, uendelig for god for at sidde ved en saadan Persons Side. Colleger som ham hindre Dem, gjøre Dem det vanskeligt, ja umueligt at handle, som De bør. De trættes ved at stride med ham og den literariske Deel af Directionen skulde dog være fortrinligen Censors Sag. Jeg skylder Dem grændseløs Taknemmelighed, men Directionen, hvori Rosenstand er literarisk Censor, bitterste Fjendskab.

Negeren blive spillet eller ej, mig ligemeget. — Men min Velfærd skylder jeg min Kone og mine Creditorer og min Familie og mig selv at sørge for. Dem min Velgjører vil jeg betale og jeg maa have det mig tilkommende til at rede for mig med. Er det umueligt for Rosenstand og Lassen, saa mag det, at min Sag paa Fredag bliver foredraget i Directionen, thi, kort sagt, jeg *vil* have Ende herpaa. Faaer jeg paa Løverdag endnu intet Svar fra Directionen paa, hvad jeg ved Ansøgning af 12. Novbr. 1789 og Skrivelse til Directionen af 18. Nov. 1790 har andraget, saa nødes jeg til at gribe alle de Mesurer, der ere muelige, for at erholde *min Ret*; men *min Ret* er enten Betaling af, hvad jeg d. 12. Nov. 1789 har fordret, eller Godtgjørelse for, at min Fordring er urigtig.

Tilgiv min Vidtløvtighed og min Hastighed. Vee den Mand, som ligegyldig anseer Midlerne til sin Æres og sine Pligters Overholdelse. Jeg skylder Dem en Summa, hvilken De ædelmodigen har forstrakt mig; denne Gjeld er Æres Gjeld. Jeg har hidtil intet uden Fortjeneste af Skuepladsen at betale den med. Jeg

skylder min Kone at anspænde alle Kræfter, for at hun ikke skal mangle; det er Ære og Pligt, der yttrer denne Fordring. Jeg har anspændt ærligen alle Kræfter. Min Fordring til Skuepladsen er en Deel af denne Stræbens Product og jeg kan ikke undvære den. Jeg har været nødt til at gjøre Gjeld hos mine Venner; det er Æres Gjeld. Jeg har ærligen anspændt alle Evner for at erhverve det, jeg skal betale dem med. Min Fordring paa Skuepladsen er det eeneste, jeg i dette Øyeblik har at holde mig til. Pligt og Ære byde mig fra alle Kanter at gjøre denne Fordring gjeldende; men Pligt og Ære fordre og, at jeg nu og altid i Dem erkjender min Velgjører i Nødens Tid, min Stytte, da jeg uden Dem havde ingen havt. De skal derfor til mit sidste Øyeblik finde mig Deres etc.

XXII.

Ædle Mand og Velgjører! Kbhv., d. 11. Oct. 1791.

Her er Negeren igien. Jeg har gjennemgaaet Hovedexemplaret og alle Rollerne. Jeg har ved et Pennestrøg sommesteder forsøgt at gjøre Dialogen lidt bøyeligere; men saa megen Umag, som det maaske endnu kunde behøve, i det mindste modtage, forbyder Kongen og hans Pensions Direction samt Gen. Land — Oec. — og Commerce Collegium, item Frue Minerva mig at anvende derpaa. Hovedsagen kan jeg dog ikke gjøre bedre. — Jeg har og baade i Hovedexemplaret og Rollerne indskaltet Forandringen med *Anines Rolle*, saa hun slipper at klædes i Mandsdragt. Observeres maatte det dog, at hun, hvor hun først sees i 3dje Act, nok maatte være klædt i en Dragt, som kunde passere for ostindisk. Hvordan skal den være? — non so. Cest là du département de Monsr. le Tailleur ou de celui de Madame Colding.[1]) — Rollernes Besætning overlader jeg aldeles Deres Hhd. Dersom Gjelstrup faaer Troms,[2]) saa faaer han og Tilladelse til at drive Carricaturen saa langt, han vil, hvilket nok her er, som det skal være. Jeg har tænkt mig Saabye: Phillip, Ludwig: Rosing, Henrik: Knudsen, Godbert:

[1]) *Mad. Colding* forrettede Tjeneste som Overpåklæderske ved Teatret.

[2]) Den storpralende Elsker udførtes af Gjelstrup.

Preisler[1]) — Julie: Mad. Preisler, Jomfr. Astrup eller Mad. Rosing — Anine — hvem jeg vilde ønske denne Rolle, veed De; det er forbudet; jeg har i den forbudnes Sted tænkt mig Morthorst heller end Fredelund—Swartz (sic!) Wolmar.

Men hvad jeg har tænkt eller ikke, gjør intet til Sagen; hvad jeg her smører, er ikke engang Forslag; det er kun en Ytting, som ikke betyder det mindste. For mig spille, hvem der vil. Mit Ønske er ingen Ting; det vilde ellers naturligen være dem, jeg troede vilde give Rollerne, om ej best, dog med meest Bifald.

Det bedrøvede mig, at det Haab, min Velgjører i Løverdags gav mig om den Glæde af sit dyrebare Besøg, blev uopfyldt. Det saae af Deres Billet ud, som om jeg kunde ventet mig den Lykke i noget at gjøre Dem en Tjeneste. Jeg qvægede min Sjæl ved det Haab. Udfind noget, hvorved jeg kan i det mindste med nogen Sandsynlighed indbilde mig, at det opfyldes.

Unddrag mig ikke Deres dyre Bevaagenhed. Den er for mig uomgjængelig fornøden til taalelig Existence — og nu den dermed forbundne Idee om et Svar fra Theaterdirectionen paa min nu paa tredje Aar ubesvarede Regning. Ved Gud! jeg maa have et Svar. Ydmygst etc.

XXIII.

d. 11. Oct. 1791 Kl. 12 Aften.

Ædle Velgjører. Min John bragte mig i Middags Deres Hhds. Befaling mundtlig, at jeg i Morgen skulde indfinde mig „i Directionen for at bivaane Negerens Forelæsning.“ Enhver Befaling af Dem er mig en Lov, som jeg adlyder, naar jeg kuns kan; og for at adlyde den kan jeg alt, hvad der er mig mueligt. Jeg arbejder altsaa i Aften og i Nat paa Pensionssagerne osv., for i Morgen virkeligen at kunne indfinde mig efter Befaling. Men til at kunne udfordres, foruden almindelig Muelighed eller Hindrings Bortrømmelse, nogen Kundskab om Tid og Sted. Paa andet dansk: Hvad Tid i Morgen skal jeg indfinde mig? og hvor? I Directionen, sagde John, men der plejer det ikke ske.

[1]) Alle disse Roller udførtes af dem, Pram havde ønsket dertil. Julie tilfaldt Mad. Rosing og Anine Jfr. Astrup.

Uden Ulejlighed vilde jeg desuden gjerne yttre nogen liden Betænkelighed ved denne min Indfindelse ved Stykkets Forelæsning. Kan jeg der udrette det mindste andet end efter Befaling at være tilstede? Men jeg bekjendtgjør mig ved Tilstedeværelsen som Stykkets Forfatter[1]) for Personerne; jeg engageres til at bivaane en af om ej alle Prøverne; jeg forbindes til at trøstes af dem, naar Stykket falder, og derpaa tractere dem.[2])

Det eeneste, jeg kunde maaskee udrette ved Oplæsningen, var at passe paa at faae rettet nogle Skrivfejl endnu i Rollerne, om der findes fleere end de, jeg alt har rettet. Dette kan vel ikke være vigtigt. Efter det Held, mine forrige to Stykker har havt, og efter den Anbefaling, den litterariske Skuespildirecteur, Hr. Oberauditeur Rosenstand, har havt den Godhed at give mit Arbejd, saa vidt han i Publico har kunnet, tvivler jeg ikke paa, at jo de spillende Personer ansee mit heele Smule Arbejd som een eeneste stor Skrivfejl. Nogle smaae, som eene Pennen har Skyld i, kan da ikke sige stort.

Et andet var, om det kunde virke, at jeg kunde meddele Personerne det Hovedbegreb, jeg ønskede hver især af dem skulde have om sin Rolle; f. Ex. at Julie skulde være en Raisonneuse, lidt jovialsk eller snaksom, men hvis Jovialitet skulde tempereres med lidt fiin Følelse; en god Pige, som de fleste — men Anine, øm Sværmerske, meere barnagtig i Anstand, Tone og Væsen; dog dette er Smaafiinheder, som ej ere at tale om til — — men at lægge Mad. Dirk paa Hjerte, at hendes ordrige Repliker ere saa lange allene i Tillid til Mad. Knudsens hurtige og klare Organ, uden hvilket de vilde blive reent utaalelige; at Forf. med denne Rolle har uophørlig tænkt paa Oberforstinden i Jægerne[3])

---

[1]) Heraf sés, at Pram, skønt kendt af Warnstedt og vel også af flere andre af Direktionens Medlemmer, dog for den store Almenhed har ønsket at være anonym.

[2]) Ved det Gilde, Pram gav efter sin Forfatter-Benefice (d. 21. November), var Warnstedt til Stede og, da Rahbek, der aldrig var Warnstedt god, efter dennes Bortgang gav sig til at rakke ned på ham, tog Pram med sin sædvanlige Ilterhed hans Parti. (se: Overskous Teaterhist. III. p. 520-21).

[3]) Komedie i 5 Akter af Iffland, der i Oversættelse ved Jfr. Biehl var opført første Gang 25. Marts 1788 og tildels netop ved Mad. Knudsens fortræffelige Spil havde gjort megen Lykke.

og andre hendes snakfulde Roller, hvor hendes Præstekone- eller Huusholderskesnaksomhed klæder hende saa uendelig godt; at Philip skal være i alt, selv i sit sentimentale og forliebte, blot Fyr og Flamme, og Vildtop; — at Ludvig skal være den sindige, dybt forliebte, men evig noget mistroiske Person, som Rosing paa Skuepladsen saa fortræffelig kan være; at Godbert maa være en langsomtalende sejg Fyr, kold som Iis; — at Trom maa være saa gal, han vil, lige til Captajn i Apotheker og Doctor osv. osv. — Men alt dette torde for en Deel være overflødigt, deels uden Nytte, i alt Fald kan det bedre foredrages af enhver anden end mig.

Men ligefuldt indfinder jeg mig, naar Deres Hhd. ved et Nik til min Karl allene gjentager Befalingen og kun betyder mig Tid og Sted, hvor jeg har at møde. Thi jeg vil altid og paa ethvert Sted, saavidt det er mig mueligt, viise mig min Velgjørers lydigste og ydmygste Tjener. Pram.

Negeren opførtes første Gang d. 10. Nov. 1791, men gjorde, som det var forudset, kun ringe Lykke. Som det vil ses af Prams literære Testamente (Udv. Skr. Supplementbd. p. XXXIII), omfattede han det endnu 25 År senere med megen Varme og ytrede levende Ønsket om, at det måtte blive ham forundt at gennemarbejde det, således at det atter kunde blive bragt på Scenen. Stykket, der først er trykt i Prams udv. Skrifter (I. p. 183) tilligemed de to Prologer, der anvendtes ved første og tredje Forestilling, opførtes indtil 1807 ialt 11 Gange.

Endnu skal kun anføres, at Rahbek havde en ikke ringe Andel i „Negeren“, idet alle Scenerne, hvori det andet Elskerpar (ɔ: Julie og Ludvig) optrådte, for største Delen skyldtes ham. (jfr. Rahbeks Erindringer. IV. p. 322—23).

En helsingørsk Bortførelse og en helsingborgsk Hospitalsgave.

Ved G. L. Grove.

Af I. G. Follins „Helsingborgs Historia“, S. 137, fremgaar det, at Gosen Hermansen, en ret velstaaende Borger i Helsingør, i Aaret 1597 maatte affinde sig med en Donation paa 100 Rd. til Helsingborgs Hospital, fordi hans Datter, skønt trolovet med en anset Borger, siden Borgmester i Helsingborg, ved Navn Thomas Hansen, var rømt bort med en anden.

Sagens videre Forhistorie omtales ikke nærmere og er forlængst gaaet i Glemme, men da den Begivenhed, der gav Anledning til Donationen, og navnlig den første Opdagelse af Bortførelsen, trods sin 300aarige Alder, gennem et Tingsvidne i Helsingsørs Bytingsprotokoller endnu vil kunne nydes saa at sige ganske frisk af den bortløbne Piges Moders protokollerede Ord, og disse give et sjældent levende Udtryk for Datidens Opfattelse af denne Familiebegivenhed, der berørte to ansete Borgerfamilier i Nabobyerne ved Sundet, fortjene de formentlig her at aftrykkes ipsissimis verbis. Enhver nærmere Kommentar er antagelig overflødig.

I Helsingørs Tingbog 1587—92 anføres under 17. Jan. 1592, at der samme Dag i Rette var skikket „David Jacobsen Borger udi Helsingborge, Oc hagde laditt vdi Rette Steffne Gaasen Hermandsen medt sin hustru Johanne Gaasens, Oc da thillsPurdde David Jacobsen Bemeldte Johanne Gaasens for Rette, om hun wiste noget aff then handel, Sig haffver begiffuet med Peither Thiitesen [ikke, som hos Follin, Thygeson], at hand haffver med Sig henførd hindis daather Gertrud, Som war throloffvit hans thomessens Søn i Helsingborg wid naffnn Tomis Hansen. Her thill Suarede forne Jahanne Gaasens oc for Rette Bekiende, att hun intet wiste ther aff førind klocken war wid 7 Om Afftenenn. Tha kom hun ind i hindis Daathers Skab, oc tha Saa hun, at hindis Kleder war Borte. Oc Saa SPurde hun dotheren ad, hvor hindes kleder wor. Hun Svarede, at Peither Tiitesen hagde

thõnnom. Moderen Suarede: O min Daather, hvad giør Peither med dine Kleder? Vi haffver troloffuet Dig med Tomis hansen udi Helsingborge, oc hannom Skalltt Du haffve. Saa gich hun hen til Peithers Søster, Meynne, oc SPurde om Peither war inde; tha Sagde hun Ney. Tha Suaride Johanne Gaasens, Gud forlade thig oc thin Broder for Sorrig og Vlycke i kommer os Paa. Meyne Suaride, hun wiste ther intett aff. Saa gick hun hiem. Oc Som ther kom Bud thill hinde, att hand war Indkommen, Gick forne Johanne Gaasens Selff ind till Peither Paa thet ny kammer, Hannom thilsPurde, Hvad hand giorde med hindis Daathers kleder. Tha Suaride hand, hun er min Brud, ieg will haffve hinde. Johanne Suaride, hun, er Tomis hansens Brud, hand Skall haffve hinde. Tha Suaride Peither, hun haffuer werritt mig loffvet før end hannom, oc Slog Saa trodßelig Knep for hindis Nese oc Sagde, Jeg haffuer hagt min willie med hinde, i Maa giørre ther thill, hvad i wille; tha Suarede Moederen, thet liuffuer du hinde Paa Som enn Skelm oc en thiuff, Oc Sagde widere, klederne Maatt Du well Beholde, men aldrig Skall du faa min daather. Ther med gick hun hiem, Oc SPurde Daatheren ad og Sagde: haffuer Peither Skemt thig. Daatheren Svarede: O Moder, thenn Enne Pige haffuer Ingen Skylldt, men Johanne haffver giortt thet. Tha Sagde Moderen: tha Skall ieg lade hugge hans hals aff hannem, vor hand en[d] Saa stor aff guldt. Tha Suaride Daatheren: Moeder Skall hand miste halsen, tha Skall ieg dreye en kniff om vdi mir hierte. Huilchenn handell Moederen Berette, at hun holtt Sørgelig hoes Sig Selff, oc iche thorde Sige thet thiell Faderen for hans Store Languarindis Siugdoms Skyldt, Oc om Natten ther effter, hinde oc hindis husbund vdi alle Maade vwitterligt, er daatheren dragen thill Skibs med forne Peither, Huilckett hun icke hagde formodett; thi winden war icke goedt om Aftennen."

At den bortførte Piges Moder hørte til Byens bedste Borgere ses bl. a. deraf, at hun Aaret i Forvejen, d. 8. April 1591 sammen med Lensmanden paa Kronborg Sten Maltesen, Bente Frands Skrivers (jfr. Frands Lauritzen i biogr. Lex.) og flere af Byens Honoratiores stod Fadder til en af Magister Anders

Christensen Schougaards Sønner. Hvilken Opsigt Bortførelsen i sin Tid har vakt, kan derfor let sluttes. At den for Faderen Herman Gosen (efter en 5aarig Proces og paafølgende Forlig) resulterede i en Gave til Helsingborgs Hospital, er alt foran bemærket. Hvad Følgerne blev for de bortrømte, melder Historien derimod intet om. Men naar det i en helsingørsk Skifteforretning over Jannicke Goesens af 26. Juni 1624 nævnes, at hendes Arvinger vare Herman Gosensen Backer „thiell Lampen“ og hendes Dattersøn Hiere Petterßen „boendis til Harlingen“, tyder den sidste Oplysning paa, at Gertrud og Peter have fundet et Asyl i Holland, hvor Forældrene efter deres Navn at dømme ogsaa have haft deres Fædreland. I Helsingør synes imidlertid Slægten herefter forsvunden. Peiter Thitesen og hans Søster Meynne vare Stedbørn af Folkvar Janssøn i Helsingør, der stævnedes paa Peiters Vegne og et Par Maaneder efter Bortførelsen søgte sit Skudsmaal til Tinge, fordi han vilde forlade Byen og drage til Holland igen, hvortil han dog ikke nævner Bortførelsen men sin Hustrus Død som Aarsag.

De 100 Rd., der betaltes til Hospitalet i Helsingborg til Oprejsning for Thomas Hansen var vistnok snarest en Tilbagelevering af dennes Festensgave. Ifølge hans Fuldmægtigs Udsagn vilde han ogsaa hverken have Penge eller Bøder af Gosen eller Peiter „ey heller begierer hannd sin Festemø igien, Gieriche Goßensdotther, aldrig att will haffve eller aage (?) y sinne Dage effter thende Tiid, men alienne begierer Rett offwer thennum.“

Meddelelse om Samfundets Anliggender.

Ved et den 23 Maj 1901 afholdt Bestyrelsesmøde udtraadte Formanden for Samfundets danske Afdeling, Gehejmekonferensraad M. H. Rosenørn, paa Grund af Helbredshensyn af Bestyrelsen. I hans Sted valgtes Rigsarkivar, Dr. phil. C. F. Bricka til Formand. Til nyt Medlem af Bestyrelsen valgtes Professor C. Nyrop.

Generalmajor Georg Reichweins Efterslægt.

Af **H. J. Huitfeldt-Kaas.**

II. Hans Børnebørn. — a. Oberst Georg Reichweins Børn.

Nicolai Christian Reichwein, en Søn af Oberst Georg R. i dennes første Ægteskab med Lisbeth Ottesdatter, er formentlig født c. 1671 paa Jørstad i Faaberg, hvor Faderen dengang boede. I en Mønsterrulle fra 1707 angives han at være 36 Aar gammel og at have tjent i $7^1/_2$ Aar i Norge og 11 Aar i Frankrige[1]), altsaa formentlig i Regimentet Royal Danois, hvor saamange andre Nordmænd og Danske fik sin militaire Uddannelse. Efter de første 6 Aars Tjeneste i Frankrige var han bleven Lieutenant og var i Begyndelsen af Aaret 1695 kommen hjem til Norge, hvor han vistnok agtede at søge Ansættelse, da han ulykkeligvis, nærmest i Selvforsvar, begik et Drab, der atter førte ham udenlands for længere Tid. Herom forklarer de afhørte Vidner følgende: 5. April 1695 kom Lieutenant Christoph Friderich Thiis af Major Tritzschlers Compagni og Gyldenløves gevorb. Infanteriregiment Kl. 9 Formiddag ind i Jens Sørensen Kandestøbers Hus paa Bragernes, hvor han havde sit Tilhold, ledsaget af en ung Person (Lieutenant Reichwein). Han gik ind i Stuen, hvor Jens Kandestøber laa syg i sin Seng, og begjærede et Glas Brændevin og siden „et Glas efter andet med Kringler til“, indtil begge Lieutenanter bleve noget beskjænkede. Imidlertid fortalte Reichwein om sin udenlandske Reise, hvilket Thiis med Behag anhørte; de talte venligt sammen og kaldte hinanden Broder. Derpaa lod T. sin Tambour indkalde og slaa haardt paa Trommen, hvormed T. ikke vilde ophøre, skjønt den syge bad derom. R., der havde undskyldt sig for at drikke mere Brændevin, hvilket Thiis slog i Ansigtet paa Tambouren, bad om at faa leiet en Hest, som dog ikke kunde ske, da den netop skulde bruges. R. tog Handsker og Kjæp og vilde gaa ud paa Gaden, men T. viste ham Kjøkkendøren ud til Gaarden og sagde, at der var Veien,

---

[1]) Meddelt af Oberstlieutenant J. C. V. Hirsch i Danske Rigsarchiv.

som R. ogsaa gik. T. befalede Trommeslageren at stille sig ved Stuedøren til Gaden og tromme og vilde danse med Kandestøberens Kone, Maren Christensdatter, hvad hun som en gammel og skrøbelig Kone undslog sig for. Reichwein kom nu ind igjen fra Gaarden, hvorpaa T. slap Konen, greb R. i begge Hænder og sagde: „Velkommen Broder, nu ville vi danse,“ og svingede ham fra Kjøkkendøren og hen mod Gadedøren, hvor Tambouren stod og trommede, trinede saa nogle Skridt tilbage og drog sin Kaarde. Da trak R. ogsaa sin og afparerede det første Stød, som T. gjorde, idet han spurgte, om det var Alvor. R. stødte igjen efter Thiis, som derved mistede Cachetten. Ved næste Stød faldt denne om paa en Stol henne ved Sengen og raabte: „Ach, mein Gott!“ og blev saa siddende stille uden videre Bevægelse eller Tale med Kaarden i Haanden, hvorpaa Trommeslageren løb paa Dør og R. efter med Kaarden i Haanden. Da Barberen, Mester Jesper Pedersen, Jens Kandestøbers Svoger, derpaa undersøgte den døde, fandt han „et Sting, 2 Finger skraa under den venstre Patte“. R. blev nu arresteret i „Kortegaarden“. Flere Vidnesbyrd afgaves om Lieutenant T.s Raahed og Brutalitet; han havde været i Byen siden Novbr. 1694 og var saa ilde seet af Borgerskabet, at de fleste havde ønsket at være ham før kvit, „dog paa en bedre Maade“[1]). Først 5. Juli 1695 blev Lieutn. Christopher Fr. Thiis nedsat i Bragernes Kirkegaard om Aftenen Kl. 9 efter Hans Høie Excellence Güldenlewes Tilladelse[2]).

Lieutenant N. Chr. Reichwein blev sat i Arrest paa Akershus, hvor Oberstlt. Nic. de Seue da var Commandant. 19. Mai faldt i Christiania Krigsretsdom over Lieutenant Reichwein i Anledning af det forefaldne Drab eller Duel. Da Feldtmarskalk Christian Gyldenløwe paa sin Inspectionsreise i Norge i 1695 spiste til Middag hos Commandanten 27. August, blev Lieutn. R. ført ind for at gjøre sin Opvartning, men under den opstaaede Uro fandt han Leilighed til at flygte, hvilket ogsaa er antegnet

[1]) N. Rigsarch., Bragernes Bythingsprot. 18. Apr. 1695 (Retsprot. Nr. 1082, fol. 22—26).

[2]) Ibid. Bragernes Ministerialbog.

i Gyldenløwes Journal over Reisen. 17. Septbr. 1695 faldt Høiesterets Votering i Sagen, hvorved R. blev dømt til Landsforvisning paa 3 Aar[1]). 28. Septbr. s. A. udgik et Kongebrev til Oberstl. de Seue, hvori udtales, at det af Generalauditeur Schade optagne Forhør i Anledning af Lieutenant Reichweins Echappering viser, at bemeldte Lieutenant, som en paa Livet siddende Fange, har havt for megen Frihed, hvilket vel alvorligen burde været anseet, men da han nu er pardonneret paa Livet, efterlades ogsaa de Seue sin Forseelse med Advarsel at være varsommere en anden Gang. Den reformerede Corporal og Grenader, hvem Vagten hos Lieutenant R. var anbetroet, skal afstraffes med nogen legere Straf paa Kroppen og efter Arresten henvises til Compagniet. — 7. Octbr. 1695 takker Lieutenant R.s Fader, Oberst G. R., fra Vingnes Kongen, for at hans Søn er pardonneret for det paa Lieutn. Thiis i Nødværge begangne Drab, og beder derhos, at Kongen hertil endnu vil lægge den Naade at pardonnere ham for hans utidige Undvigelse af Frygt for Livets Mistelse, saa at han, naar han en Tidlang udenlands har gjort sig capabel og er saa lykkelig at se sit Fædreneland igjen, atter maa kunne vise sin Troskab og Iver for Hans Majestæts Tjeneste. En kgl. Resolution af 26. Octbr. 1695 meddeler Pardon ogsaa for Arrestens Undvigelse paa Grund af Faderens tro og gode Tjeneste. Atter hjemkommen ansøger Sønnen 30. Juni 1699 fra Vingnes om ny Ansættelse, da han ikke har opnaaet nogen Avantage i Frankrige[2]), og blev nu c. 1700 ansat som Capitain ved Gudbrandsdalske Compagni af Reserven ved Oplandske nationale Inf. Regiment, men kom allerede 15. Marts 1701 i samme Egenskab til de da oprettede Nordenfjeldske Dragoner (Verdalske Compagni), blev 7. Marts 1705 Major, 21. Octbr. 1709 charakteriseret og 12. April 1710 virkelig Oberstlieutenant. 29. Januar

[1]) Velvillig Meddelelse af Jægermester C. E. A. Schøller. Jfr. N. Saml. in 8vo II, S. 117.

[2]) Dan. Rigsarch, Norske exped. Sager 1695 Nr. 74 og 82 (meddelt af Oberstlieutenant J. C. V. Hirsch). Da G. Reichwein i 1686 ansøgte om den 1. Octbr. s. A. afdøde Oberst Bülows Plads, anfører han, at han har tjent i 38 Aar og været saaret to Gange, ligesom Faderen havde tilbageerobret Throndhjems Len fra Svenskerne. (Dan. Rigsarch. Indk. Breve til Overkrigssecretairen, meddelt af Jægermester C. E. A. Schøller).

1717 fik han Obersts Charakter og blev 12. Februar s. A. Oberst ved Nordenfjeldske Dragonregiment, først med Størdalske Compagni som Livcompagni, hvilket han dog allerede 9. April s. A. ombyttede med Verdalske. Han eiede og beboede nemlig Gaarden Trones i Verdalen, hvor saavel Bygningerne som den store Frugthave skyldtes ham. Efter erholdt Permission reiste han til Holland for at søge Lægehjælp for „sin haarde Svaghed“, idet han nemlig led af Blæresten. Han opereredes herfor 30. Mai 1718 men døde allerede Pintsedag 5. Juni; 16. Juli s. A. indberetter den commanderende General B. H. v. Lützow hans Død til Kongen og Obersecretair Gabell; Liget blev hjemført og om Morgenen 18. Juli bisat i Stiklestad Kirke. Naar det i Kirkebogen heder: begraven 22. Septbr. 1720, maa dette betyde, at Tale og Begravelsesceremoni først da holdtes[1]), thi hans „blylagte Egekiste“ henstod ifølge Klüwer (Norske Mindesmærker S. 66) endnu i 1820-Aarene i hans murede Gravsted ved nordre Side af Stiklestad Kirke. Hans Vaaben, der fandtes paa to Faner i Kirken, beskrives af Klüwer som „en harnisket Haand, holdende en Vindrue i hvidt Feldt; paa Hjelmen to Hænder med en Vindrue i hver og derimellem 3 Fænniker, hvoraf den ene er hvid, den mellemste gul, og den tredie har Dannebroges Mærke, rødt med et hvidt Kors.“ Først i 1860-Aarene lod Formandskabet efter den daværende Sogneprests Initiativ Kisten nedgrave, medens Gravcapellet uden videre toges til Brug for Menigheden uden Hensyn til Oberstens Gavmildhed af sine ikke store Midler til offentlige Øiemed. Han havde nemlig, formentlig i Anledning af Reisen til Holland, gjort Testamente, dateret Throndhjem 23. August 1717 og confirmeret af Kongen 21. Januar 1718, hvorved han bestemte, at om han ved sin snart ventede Død som hidtil var ugift og uden Livsarvinger, 1) hans resterende Tractamente fra første Halvaar 1711 skulde tilfalde den kongelige Krigskasse[2]); 2) at han efter al Gjælds Betaling skulde have en

---

[1]) General Lützows Correspondance-Protokol paa Thom og Verdalens Ministerialbog i Throndhjems Stiftsarchiv.

[2]) Som constitueret Skifteforvalter i Oberst R.s Bo i Generalmajor Buddes Sted udbeder O. Holck fra Throndhjem 29. Juni 1720 sig af Overkrigs-

efter sin Stand nogenledes reputerlig Begravelse; 3) hvad der blev tilovers af hans ringe Midler, skulde deles i 2 Parter, hvoraf den ene Del skulde tilfalde hans Halvsøskende, den anden gaa til Underhold for „de fattige Guds Lemmer i Throndhjems Hospital“ og bestyres af Hospitalsforstanderne. Testamentet er underskrevet af Hans Pedersen Evroppidan, Medtjener i Verdalen, og Peder Olsen Blix, Feldtprest ved Oberst Reichweins Regiment. Beløbet, der efter Commissionsprotokollen af 1733 blev indbetalt i Aaret 1722, udgjorde 800 Rdlr.[1]). Til Verdalens Kirke havde han foræret en Messehagel af Fløiel, hvorpaa et Crucifix og hans Vaaben af Sølv. En Erindringsfane om ham hang over Indgangen til Choret, og i Kirken havde han bekostet en smuk indlukket Stol[2]).

Som Oberstlieutenant indgav N. C. Reichwein 15. April 1710 fra Trones et Forslag til Kongen om Troppernes Forstærkelse i Norge i Anledning af Krigen med Sverige. Det omfattede følgende Punkter: 1) Udskrivning af dobbelt Reserve ved Infanteri-Regimenterne som i sidste Krig. 2) Forstærkning af Dragon-Regimentet med 2 à 3 Compagnier af tidligere afskedigede Dragoner. 3) Oprettelse af 2 à 3 Compagnier à 200 Mand af de bedste af Infanteri-Regimenterne; de skulde være Grenaderer om Sommeren og Skiløbere om Vinteren og stadig ligge paa Grændserne. 4) Af Nordland kunde oprettes et skjønt Infanteri-Regiment paa 2000 Mand. 5) Det befalede „Landsens Rytteri“ bør strax at stilles paa Fode for Disciplins og Øvelses Skyld. Enhver af alle Stænder paalægges efter Evne at skaffe en Rytter; selv er han villig dertil efter 14 Dages Varsel. 6) Ved fiendtligt Indfald gaar Mand af Huse mellem 15 og 50 Aar. Bønderne skulle, saavidt muligt, skaffe Bøsser og Gevær, og hver Mand

---

commissair Sverdfeger Underretning om, hvad Oberst R.s Tilgodehavende fra 24. August 1717 til 12. Juni 1718, „da han døde“, kan beløbe sig til, hvilket tilkommer hans Arvinger, da hans Tilgodehavende fra 1711 til 23. Aug. 1717 er testamenteret Hs. Kongl. Mait. Skiftets Afslutning udstaar efter denne Meddelelse. (N. Rigsarch., Personalia, Reichwein).

[1]) N. Stiftelser I, S. 206 f. og III, S. 747.

[2]) Topogr. Journal 12. Hefte S. 66 og N. Stiftelser III S. 809 og 1005 f.

forsyne sig med 3 à 4 Dusin skarpe Ladninger eller dog en 3 Alens Stage med en skarp tveegget Ljaa eller en Esponton (ɔ: Korsgevær). Disse Mandskaber maatte altid have 6 Ugers Kost liggende. — Feldtmarskalk Grev Wedel foreslaar, at Reichweins Memorial tilstilles Generalmajor Schultzen, Brigadier Heins, Stiftamtmand v. Ahnen og flere Civilbetjente, for at det kan undersøges, om det er iverksætteligt, hvilket Kongen bifalder. Missive til Slotslovens Committerede derom udgik 17. Mai 1710[1]. — 27. Octbr. s. A. sender Slotsloven Forslaget til Betænkning af Stiftamtmænd og commanderende Officierer. Baron Løvendal sees 10. Octbr. s. A. at befale Udskrivningen i Nordlandene efter Forslaget indstillet[2].

Reichwein solgte som Oberstlieutenant 20. Febr. 1716 Vingnes i Faaberg for c. 710 Rdlr. til Corporal Henning Larsen og kort efter en Del Fiskerier i Laugen, de samme, som ovenfor under Faderen ere omtalte, til Ole Baarud i Faaberg ved Skjøde af 7. Marts 1716, thinglæst 13. Juni s. A. Dette fremlagdes under en Retssag 24. Novbr. 1722[3].

N. C. Reichwein stadfæstede, Throndhjem 7. Marts 1716, mod en udbetalt „Fornøielse“ det 16. Juni 1712 til Peder Pedersen udstedte Skjøde paa øvre Jørstad i Faaberg, som denne nu vil overlade Svigersønnen Erik Pedersen, der har indløst Gaarden fra fremmede, til hvem den var pantsat, og som skal stille Peders ældste Søn tilfreds[4].

Jørgen Otto Reichwein er formentlig af Faderens første Ægteskab og altsaa foregaaendes Helbroder, da hans to Navne sandsynligvis hidrøre fra Opkaldelse efter Farfader og Morfader (Jørgen Reichwein og Otte Mogensen). Han blev 23. Juni 1698 Lieute-

---

[1]) N. Rigsarch., „Indlæg“ af denne Dato.
[2]) N. Rigsarch., Slotslovens Correspond. Prot. 1710.
[3]) N. Rigsarch., Retsprot. Nr. 765 fol. 108 f. Jfr. nedenfor under Søsteren George Catharina R.
[4]) Document paa Jørstad, indlaant til Rigsarch. i April 1900. Thingl. p. Sundgaarden i Faaberg 10. Septbr. 1776 af H. Jacobsen Schmidt. Faderen, Oberst G. Reichwein, havde (Sorgendal 17. Juni 1707) fæstet sin Gaard øvre Jørstad, 4 Huder, hvoraf han eier 2 og har Bygsel over de 2 andre, til fornumstig Mand Peder Pedersen og hans Hustru paa Livstid tilligemed Reersvolden og Bakseteren. (Docum. ibid.).

nant (fra 1704 kaldet Premierlieutn.) ved Capitain J. H. Rummelhofs Compagni af nationale Oplandske Infanteriregiment, ved hvilket han stod til 1706, da han sees at være død før 8. Juni; Eftermanden er udnævnt 12. Juni s. A.

Lorentz Reichwein, uden Tvivl ældste Barn af Faderens, Oberst G. Reichweins, andet Ægteskab med Catharina Larsdatter Sverdrup og født omkring 1680. I Decbr. 1694 nævnes han sammen med Moderen og i Marts 1697 med begge Forældre og sin ældste Søster som Fadder til to af hans Morbroders, Presten Nils Larsen Sverdrups, Sønner ved deres Daab i Vang paa Hedemarken. Ved disse Leiligheder kaldes han Lars, men fra den Tid, han indtræder i Armeen, benævnes han mest med Navneformen Lorentz, der siden bliver den constante. 21. Decbr. 1697 blev han Fændrik ved Capitain Brüneckers Compagni af Oplandske Infanteri-Regiment og 12. Febr. 1698 ved Capitain C. F. Lautzaus Compagni af 1. gevorbne Inf. Regiment (under Feldtmarskalk-Lieutenant Chr. Gyldenløve), kaldes 1701, som de øvrige Fændriker, Secondlieutenant og fik 16. Aug. s. A. Reisepas til fremmede Lande, blev 22. August 1702 Premierlieutenant ved Capt. D. v. Bestenbørstels Comp. af det gev. Inf. Reg. under Brigadier C. H. v. Hausmann, i hvilket Gyldenløves Regiment i 1701 gik op, og kaldes da Laurits. I 1703 (Eftermanden udnævnt 21. April) afgik han fra sit Regiment i Norge, idet han da blev Capitain i 1. danske gev. Inf. Reg. i keiserlig Tjeneste i Italien, først under Chr. Gyldenløve, senere under Trampe og Gersdorff; fra 1704 kjæmpede Regimentet i Ungarn. 3. Juni 1709 fik han Majors Charakter og vendte hjem fra keiserlig Tjeneste om Høsten s. A. 11. August 1712 blev han Oberstlieutenant, 29. Septbr. 1716 charakt. Oberst og 16. Febr. 1717 Chef for Regimentet, der siden bærer hans Navn. 12. August 1717 kom han med sin Livbataillon til Norge og henhørte først til Smaalenske Canton, men fik i Juni 1718 Commandoen i Hølands Canton under Generalmajor Gafrons Overcommando (Kongsvinger Canton). Kort efter Svenskernes Indfald underlagdes Reichwein helt Gafrons Overcommando (Vingers Canton og Oplandske Corps). Imidlertid var ogsaa R.s anden Bataillon i Slutningen af Octbr.

1718 kommen til Norge ved Larkullen og henførtes til Smaalenske Corps, der 18.—19. Novbr. marcherede over Glommen og posteredes paa Vestsiden af samme, da man ikke mente at kunne modstaa den overlegne Svenske Armee, der stod paa Østsiden[1]. I Marts 1719 omtales det, at R.s Bataillon ventedes til Frederiksstad, men 15. April s. A. skriver L. Reichwein fra Holmestrand til Generalkrigscommissair Bertouch i Christiania, som han benævner „Broder“, med Bøn om en speciel Ordre angaaende Levering af Fourage til Artilleri- og Officiershestene paa det Sted, enhver ligger, da det ellers vægres dem; Artillerihestene kunne bedst faa Staldrum i Tønsberg. — 16. Mai s. A. tilskriver R. ham fra Tønsberg og takker for Anvisning paa Fourage til 9. Juni samt beder, at 11 Portioner maa leveres i Holmestrand og Resten i Tønsberg. Han beklager sig over det fra Bragernes sendte Brød, hvoraf en Prøve medsendes, og beder om herefter at faa det fra Tønsbergs Magazin, hvor det altid har været godt. Amtsforvalteren i Grevskabet vil ikke mere skaffe Heste til dets Afhentning, men siger, at der i Holmestrand skal skaffes Baad dertil, hvorfor han beder om Ordre i denne Anledning. Disse Breve ere skrevne paa Tydsk, formentlig mest af Hensyn til Modtageren. Vaabenet er det sædvanlige Reichweinske, kun at de 2 yderste Faner paa Hjelmen holdes af 2 harniskede Arme[2]). 15. Juli 1719 indrykkede R.s to Batailloner i Campementet ved Rosneskilen og 17.—18. Juli vare de blandt de Tropper, der under Oberst Hartvig Huitfeldts Commando førtes over Svinesund for at besætte Strømstad. 17. Aug. mønstredes hans Regiment der, og i Slutningen af Maaneden udmarcherede igjen den norske Armee af Bahus Len[3]). — Om Høsten 1719 vendte Regimentet, der kaldes R.s Slesvigske Regm., tilbage til Danmark[4]).

---

[1]) Det er derfor ham, der omtales af E. Kraft 1718, ikke Halvbroderen, Oberst N. Chr. R., som døde i dette Aar, se (Dansk) Hist. Tidsskr. 3. R. VI S. 461.

[2]) N. Rigsarch., Personalia, Reichwein.

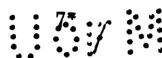
[3]) Munthe, Optegn. af Gen. Maj. P. Todderud, Reg. Jfr. ogsaa Vaupell, Den dansk-norske Hærs Hist. I. 590, 92, 96, 601.

[4]) Personalhist. Tidsskr. 3 R. I, S. 225, 233 f., 260 f. Anker, Biogr. Data om norske Generalspersoner S. 309, O. Munthe, Optegn. af Genmaj. P. Todderud, S. 122 f.

I Aaret 1720 udtraadte Reichwein af Armeen og sendtes derpaa som Envoyé extraordinaire til det keiserlige Hof i Wien, hvorhen han med Suite erholdt Reisepas 17. Septbr. s. A.[1]). Reisen foregik paa Grund af hans Sygelighed langsomt og lagdes over Brunsbüttel, Hamburg, hvor Legationssecretairen G. Ed. Frankenau stødte til ham, samt Prag, og først ved Nytaarstid 1721 naaede han Wien, hvor hans første Audients hos Keiseren, hvis Svar kun hørtes utydeligt, fandt Sted 7. Januar. Heller ikke meget kunde opfattes ved Audientsen 1. Februar, noget, hvorover R. ogsaa senere beklager sig. Fra denne Sendelse til Keiserhoffet er der i Danske Rigsarchiv bevaret 102 originale Skrivelser (mellem 15. Octbr. 1720 og 22. August 1722), hvoraf 90 med hans Underskrift; af disse ere 73 paa Tydsk og stilede til Kongen, alle fra Wien og de fleste i Chifres. 14 ere skrevne til Oversecretairen i Tydske Cancelli, Christian Sehested, 2 formentlig til Storkantsleren, Grev Ulr. Ad. Holstein, og 1 til Etatsraad Frantz v. Hagen, samtlige 17 paa Fransk. Endelig findes 12 Breve paa Fransk fra Legationssecretair Frankenau, antagelig til Storkantsleren og skrevne, medens R. var paa Reise til Slesvig for at træffe sammen med Kongen. Det var under Reichweins Ophold i Wien, at Kong Frederik IV.s Dronning, Louise af Mecklenburg, døde 15. Marts 1721, og at Fyrstinden af Slesvig (Anne Sophie Reventlow) tre Uger senere blev ægteviet til Kongen. Justitiarius J. Chr. Berg[2]) beretter, at da dette gik saa hurtigt for sig, havde Envoyéerne ved de udenlandske Hoffer ikke faaet betimelig Underretning, saa det først blev dem fortalt af vedkommende Landes Ministre. Reichwein skal da have ladet falde nogle ubetænksomme Ord, der altsaa formentlig er blevne berettede hjemme. Hvorom alting er, lykønsker imidlertid Reichwein 26. April Kongen til Ægteskabet, medens han først 14. Juni omtaler at skulle meddele Keiserhoffet Dronningens Kroning og 5. Juli omtaler Keiserens Svar paa Notificationen om Formælingen og Kroningen som holdt i almindelige Udtryk og lidet hørligt. — 7. Juni har Reichwein foreslaaet at møde

[1]) Prot. i Dan. Rigsarch. „Patenten de annis 1720 et 21.“

[2]) Genealogiske Saml. i N. Rigsarch., Reichwein.

Kongen i Holsten for at forklare Hindringerne i den Slesvigske Garantisag, som ikke kunne betroes Pennen; Reisen vil medtage 5 Uger. 19. Juli erklærer han saa efter modtagen Ordre at ville møde Kongen, men er 26. Juli forsinket og endnu i Wien. 2. August, da R. staar paa Reisen til Danmark, begynde Frankenaus Rapporter, og 25. Octbr., efter at R. er kommen tilbage Tirsdag Aften (21. Oct.), er atter hans første Rapport skreven. Foruden den rent Europæiske Politik omhandle disse Indberetninger af Danske Sager især de dengang brændende Slesvigske og Holstenske Spørgsmaal samt den Rantzowske Mordsag, idet Keiseren betragtedes som øverste Lensherre; 6. Decbr. udtaler R. den Mening, at Keiseren forhaabentlig vil confirmere tidligere Aftaler om Grevskabet Rantzow og Herskabet Breitenburg, men spørger dog, hvormeget han kan tilbyde Vicekantsleren for Opnaaelsen heraf. 29. Novbr. beretter han, at den Engelske og den Chursachsiske Minister have meddelt ham, at Czaren i en hemmelig Tractat har lovet Sverige Hjælp til at erobre Norge eller en Del deraf til Erstatning for Afstaaelser. R. havde dertil svaret, at han ikke troede, at Sverige lod sig blende heraf. Norge med sine mange Bjergsnævringer og væbnede Indbyggere, der gjorde saa god Tjeneste som de bedste Soldater, stod ikke saaledes til at erobre, og i Sverige er Stemningen efter de to sidste Krige afgjort imod at marchere ind i Norge.

Det har været sagt, at R. ikke skal have vist synderlig Dygtighed paa sin Ministerpost, og at Chr. Aug. Berkentin derfor blev sendt som hans Afløser[1]). Det er imidlertid vist, at R. selv allerede 31. Januar 1722 anholder om Tilbagekaldelse, og Grunden hertil tør maaske allernærmest søges i hans slette Helbred, hvorfor han under sit Ophold i Wien har maattet bruge Bad og Brøndkur. 6. Juni 1722 takker han Kongen, fordi han vil lade Etatsraad Berkentin afløse ham. Da B. ankom 8. August til Wien, erklærer Reichwein strax at ville søge Afskedsaudients, som dog først erholdtes 17. Aug., hvorpaa han 22. Aug. udtaler Haabet om at kunne reise om 14 Dage. Han blev

[1]) Jfr. E. Holm, Danmark-Norges Hist. (1720—1814) I S. 109; Henvisn. S. 21.

ogsaa, som nedenfor omtales, af Keiseren benaadet med en kostbar Cadeau, bestaaende i en Ring med Ædelsten[1].

26. Marts 1725 udnævntes Reichwein til Amtmand i Rendsborg (Confirm. af 22. Janr. 1731), 8. Januar 1730 til Generalmajor af Infanteriet og 6. Octbr. 1731 til Stiftsbefalingsmand over Agershus Stift og Amtmand over Agershus Amt[2], ved hvilken Leilighed der udfærdigedes en Instruction for ham i 17 Puncter, angaaende Archivets Overlevering, de kongelige Rettigheders og Regaliers Bevarelse, kongelige Befalingers Publication og Overholdelse, Tilsyn med de underordnede Embedsmænd og deres Embedsprotokoller, med Skifterne samt Byernes Styrelse, Skattevæsen og tilreisende, om halvaarlige Relationers Indsendelse, Forholdet til Superintendenten og Geistligheden, Kirkerne og deres Gods, Skoler, Hospitaler og Fattigvæsen etc.[3]. — 28. Novbr. 1732 blev Reichwein Ridder af Danebroge og valgte til Symbolum: Prudens qui patiens. I Anledning af Kong Christian VI.s Reise i Norge 1733 havde han et stort Arbeide med at sørge for Herskabernes og den talrige Suites Befordring tillands og tilvands inden hans Stift, idet der f. Ex. tiltrængtes flere hundrede Heste om Dagen. Da den kongelige Esqvadre Thorsdag 4. Juni var ankommen paa Verlen ved Moss Kl. 1 om Natten, indfandt sig om Morgenen ombord Statholder Christian Rantzow, Biskop Peder Hersleb, Generallieutenant Patroclus Rømeling og Generalmajor Lorentz Reichwein og efter aflagte allerunderdanigste Gratulation gik strax tilbage til Christiania igjen[4]. Reichwein omtales ikke i Journalen ved de kongeliges Ankomst til Christiania, der fandt Sted Kl. 12 om Natten samme Dag. Han vides imidlertid at have fulgt de kongelige Herskaber til Throndhjem, paa hvilken Reise han var fraværende fra Christiania en Maanedstid (fra de første Dage af Juli til samme Tid i August). Han maa derfor have hørt til den Del af Suiten, der fra Thrond-

[1] Efter Uddrag, gjorte i Dan. Rigsarch. ved Cand. mag. F. Jessen.
[2] Dan. Rigsarch., Bestallingsprotokol.
[3] Afskr. i Chra. Univ. Bibl.s. Mscr. Saml. Nr. 284 in fol.
[4] Se Journal og Beskr. ov. K. Chr. VI.s Reise til Norge 1733 ved Jonas Kierulf, S. 13.

hjem reiste hjem over Land, medens de kongelige Personer med en anden Del reiste Kysten rundt fra Throndhjem til Laurvigen[1]).

I F. A. Wessel Bergs Rescr. Saml. I S. 550 findes en kgl. Approbation af 17. Janr. 1733 paa en Anordning om Brandvæsenet i Christiania; Udkastet er gjort af Magistraten og revideret af Stiftsbefalingsmanden efter Statholderens Befaling. Ibid. S. 578 nævnes et Rescript til Generallieutn. Patroclus Rømeling og Generalmajor og Stiftsbefalingsmand L. de Reichwein om Commissarier, angaaende de Bøder, som en Del Bønder af Berg og Skjeberg Sogne foruden anden Straf ere tildømte at betale ad pios usus for Mytteri og et ondskabsfuldt Klageskrift til Kongen mod deres Øvrighed. — R.s Helbred var imidlertid vaklende, og hans Virksomhed i Fødelandet blev derfor kortvarig. Allerede i Februar 1734 fik han for sin Helbreds Skyld Tilladelse at reise til Kjøbenhavn, og her afgik han ved Døden 22. April 1735, ugift.

Efter Faderen havde han arvet en Del Jordegods. Omkring 1725 omtales Oberst og Amtmand R. at have solgt 3 Skind med Bygsel i Gaarden Gliming (Glømen) i Thrøtten Annex til Øier i Gudbrandsdalen til Erik Olsen Gliming for 20 Rdlr.[2]). — 3. April 1734 udsteder Lorentz v. Reichw., Ridder, Generalmajor af Infanteriet, Stiftsbefalingsmand over Agershus Stift og Amtmand over Agershus Amt, fra Christiania Odelsskjøde paa *Dok Fiskevand*, Skyld 1 Hud, i Almendingen til Gausdals Prestegjæld i Gudbrandsdalens Fogderi, hvilket har tilhørt hans sal. Fader, Oberst Georg v. R., over Hævdstid, men som ved Auction i 1716, da han selv var uden Riget i kgl. Krigstjeneste blev solgt uden Lovbydelse for 100 Rdlr. til to Mænd i Valders, der igjen have solgt Vandet til Foged Svend Stenersen, som nu paa egne og medinteresserede Bønders Vegne i Gausdal har betalt Lorentz

---

[1]) I Maanedsskriftet „Bien", 6 B. 2. H. S. 1—50 findes en Novelle „Kongereisen eller Carl og Lovise", hvori Generalmajor Reichwein, der her omtales som militair Chef i Christiania (med Adjutant), spiller en Rolle; af Hensyn til Fortællingens Økonomi har han ogsaa faaet en Hustru. En Sølieutenant Peter (ikke Carl) Ørn (f. 1703, † 1754, Garde IV) var virkelig med paa denne Reise, men forøvrigt er Fortællingen vistnok helt opdigtet.

[2]) N. Rigsarchiv, Retsprot. Nr. 636 fol. 290.

v. R. 60 Rdlr. i Odelsløsning[1]). — Det omtales omtrent ved denne Tid, at han ikke, ligesom sine Søstre, vides at eie Skovstykker eller Jordeparter i Tryssil. — Under sit Ophold i Kjøbenhavn havde han ved Kongebrev af 28. Septbr. 1734 erholdt Tilladelse paa sin Livstid til en aarlig afgiftsfri Skjørsel af 50,000 Bord paa egne eller leiede Sauger, dog ei i Agershus Stift[2]).

Skiftet efter Generalmajor og Stiftsbefalingsmand L. Reichwein paabegyndtes allerede 29. April 1735 i Christiania med Registrering og Forsegling efter Ordre af den constituerede Stiftsbefalingsmand Etatsraad P. Vogt, da Dødsfaldet var ham meldt baade af Admiral Rosenpalm, i hvis Hus Reichwein havde boet og var død, samt af afdødes Fætter, Capitain N. Fr. Reichwein. I de første Skiftesamlinger udleveredes de for Embedet nødvendige Archivalier til R.s Fuldmægtig, Sr. Gotfred Coppy. Arvingerne vare hans 4 Søstre eller deres Børn: 1) Lisbeth Sophie R., afgangne Major Knoffs Enkefrue, paa hvis Vegne mødte Sønnen, Lieutenant Lorentz Knoff; 2) afg. Gertrud Cathrine R.s, sal. Oberstlieutn. Johan Caspar Brockenhuus's, Børn (1 Søn og 2 Døtre); 3) Fru Sophie Reichwein, afg. Oberstlieutn. Medings og 4) George Cathrine R., gift med Oberstlieutn. Møllerop, der var nærværende tilligemed Arvingernes Fuldmægtig, Procurator Stub. Indboet var ret rigeligt; af Sølvtøi kan mærkes: 12 Skeer og 12 Gafler, 2 Knive, 2 Potageskeer, 4 Lysestager, 1 Par Forskjærknive, 1 Sølvkaarde, en „uægte" Danebrogsorden. Blandt Klæderne kan nævnes: 1 rød Klædes Reisekjol, underforet med Islandsk Graaværk, Klædninger af forskjellige Farver; blandt Skindtøi fandtes 2 Finnekjoler af Rensdyrskind. Ligeledes fandtes meget Lintøi, en Del Porcellain, Daaser og Rivjern til Snus samt flere Geværer og Pistoler. I Vinkjælderen var der 240 Bouteiller god „Margo" Vin, 250 do. „Medog" Vin, 100 do. fordærvet „Ermotes" Vin, 100 do. fordærvet Rødvin, 2 Oxehoveder hvid „Grav" Vin. — R. efterlod ogsaa en Del Bøger, der bleve katalogiserede og vurderede af Høreren ved Christiania Latin-

---

[1]) Efter en Udskr. af Gudbrandsdalens Skjøde- og Pantebog for 1734.
[2]) Ifølge Skiftebrevet i Christiania Skifteprotokol.

skole, Laurits Bierregaard; de udgjorde c. 120 forskjellige Verker (ikke Bind), mest af historisk Indhold. — Ved Skjøde af 24. April 1731 havde R. af Baltazar v. Ahlefeldt til Lindau og Behrenbrock, Eutinsk Geheimeraad, kjøbt Gaarden Haale i Rendsborg Amt for 1100 Rdlr. Ved Gavebrev, dateret 2. Febr. 1732, havde R. overdraget Gaarden til Frøken Margrete Elisabeth v. Colditz, Datter af Oberstlieutenant J. D. v. Colditz i Fridericia, paa Grund af det Venskab, han nærede for hende; dog skulde hun først tiltræde Gaarden efter hans Død, men da Generallieutenant H. J. Arnoldt var Panthaver deri for en større Sum, end Gaarden ved Auction 16. Apr. 1737 udbragtes til, blev Gaven uden Betydning. Den kjøbtes for 572 Rdlr. af Monsr. Jørgen Sivers, der af General Arnoldt erholdt Skjøde derpaa 3. Juli 1737. — Blandt R.s Efterladenskaber var en Diamantring, der var ham skjænket af „den Romerske Keiser“ under hans Sendelse til Wien og ansaaes da at have en Værdi af 3000 keiserlige Gylden. Den var ved R.s Død pantsat for 331 Rd., men da dens angivelige Værd skulde være 500 Rd., blev den indløst og vurderedes af 2 Guldsmede i Christiania til 1500 Rd. (senere 2000 Rd. Courant); den tilbødes i Juni 1736 gjennem Hofmarskalk Gram Kongen til Indløsning. Deraf blev dog intet, og endelig solgtes den ved Auction i Christiania i August 1736 for 385 Rd. til Messieurs Sentorp & Bindingshagen, formentlig udenlandske Guldsmede. Hans Tjenerskab i Kjøbenhavn bestod af en Tjener, en Jæger (Skytte) og en Kok. Han beboede i Christiania først „den nye Raadstuegaard“ og siden Oberst O. F. Rappes Gaard. Skiftebrevet nævner meget betydelige Regninger for Vin, Medicin (sidstnævnte vise, at han blandt andet led af Podagra) samt endelig for Kjøring i Kjøbenhavn 1734. Endnu i 1735 kjørte han et Par Gange udenfor Staden. Boets Indtægt var c. 2735 Rd., Gjælden c. 4110 Rd. Underskuddet, c. 1375 Rd., fordeltes paa de uprioriterede Creditorer. Boet sluttedes paa Christiania Raadstue 7. August 1737. — R.s Lig, der foreløbig var indsat i Holmens Kirke i Admiral M. Billes Begravelse, bestemtes paa Grund af Boets Forfatning at skulle forblive der,

hvorfor erlagdes 48 Rd.[1]). Det er kjendeligt, at R.s høie Stillinger tildels have nødt ham til at leve paa en noget større Fod, end hans Indtægter egentlig tillod, men hvis de antagelig største Activer i hans Bo (Gaarden Haale og Diamantringen) ikke vare gaaede saa uventet langt ned i Værdi, som det viste sig, vilde Boet dog formentlig have kunnet dække Forpligtelserne.

I Katalogen over den historiske Udstilling i Bergen 1898 S. 8 nævnes et Portrait, tilhørende „Enkefru Grønvold“ i Bergen og forestillende Generalmajor Reichwein, idet der udtales Tvivl, om dermed skal forstaaes Generalmajor N. F. Reichwein († 1761) eller ovenomtalte Lorentz R. Det sidste maa dog ansees constateret derved, at Billedet, der er malet 1734 af P. Wichmann, viser en Mand med Generalsdistinctioner, medens Lorentz R.s Fætter, N. F. Reichwein, dengang kun var Major. Det paa Billedet malede Vaaben viser det adelige Reichweinske Mærke (med de 3 Danebrogsfaner paa Hjelmen), hvilket Halvbroderen Oberstlieutn. N. C. Reichwein, som ovenfor omtalt, ogsaa brugte. skjønt disse tilhørte den rangadelige Linie. Hertil kommer, at der i den fra Generalmajor N. F. Reichwein nedstammende Huitfeldtske Familie existerer et Miniaturportrait af sidstnævnte, der ingensomhelst Lighed har med det i Bergen bevarede Billede.

Elisabeth Sophie Reichwein, formentlig ældste Datter af Oberst Georg R.s andet Ægteskab og født i Begyndelsen af 1680-Aarene samt opkaldt efter Faderens første Hustru og Mormoderen Sophie Toller. 1697 nævnes hun som Fadder til en Søn af Sogneprest Nils Sverdrup i Vang (Hedemarken) sammen med Forældrene og Broderen „Lars“. Hun blev 1703 gift med Wilhelm Philip Knoph, der i alle Fald senere boede paa Sukkestad paa Thoten og vistnok var Søn af Daniel K. den yngre, Skibsmaalingsdirecteur i Drammen († 1703) og Maren Hansdatter († 1720), idet Angivelsen hos C. Giessing (Jubellærere II. 2. S. 75), at han var Søn af den ældre Daniel K. (Amtmanden), maa være urigtig, ligesom hans der nævnte andet Navn Philip tør være tvivlsomt, da det ikke forekommer i Militairetaterne. Han havde før sit

[1]) Se Skiftebrevet i Christiania Skifteprot. i N. Rigsarchiv (Retsprot. 239) fol. 181—219.

Ægteskab ført et dissolut Liv, bl. a. havde han besvangret en adelig Jomfru. Marthe Sophie v. Hadeln, en Skjebne, der en Menneskealder senere rammede hans egen Datter ved Frederik Cicignon. Som det synes, har W. Knoph ikke villet ægte M. S. v. Hadeln, ja endog villet gjøre dette umuligt ved at indgaa et andet Ægteskab, thi 27. August 1703 ansøger han fra Christiania Statholderen om Tilladelse til Vielse med E. S. Reichwein uden foregaaende Trolovelse og Lysning, og først 10. Novbr. s. A. døbes hans Søn med M. S. v. Hadeln. Denne Søn Philip Wilh. K., døde som Premierlieutenant 10. Octbr. 1781, efterladende Enke, 85 Aar gl., og 3 Børn, der 1782 boede i Svendborg.

Wilhelm Knoph (i Militaretaterne: Knopf) var antagelig født i 1670-Aarene og blev 10. Octbr. 1699 Lieutenant ved Oberstlieutenant Ove Winds Compagni af nationale Oplandske Infanteri-Regiment, 7. Mai 1701 Capitain ved første (Gudbrandsdalske) Compagni af Reserven ved samme Regiment, fik 10. Juni 1707 Thotenske Comp. ved selve Regimentet samt 22. August 1711 Majors Charakter. 1716 udgaar han af Calenderen og er da vistnok død; Eftermanden er udnævnt 22. Juni s. A. — 24. Mai 1717 fik Major Knophs Efterleverske, Fru E. S. Reichwein, ved kgl. aabent Brev Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo med deres fælles umyndige Børn uden Registrering og Vurdering. De kjendte Børn af dette Ægteskab nævnes i Personalh. Tidsskr. 3. R. II. S. 260, hvorved dog er at mærke, at Sønnen Lorentz Friderich K. 1732 blev Lieutenant ved Nordenfjeldske Dragonregim., søndre Hedemarkske Comp., 1750 Capitain og kom 1766 til 2. Søndenfj. Drag. Reg., hvorfra han før 1772 havde erholdt Afsked, da han boede som Pensionist paa Moss (se ovenfor under Lorentz Reichweins Skifte og nedenfor under George Catharina R.). Det omtales, at Major Knophs Frue ligesom hendes Søskende havde eiet Skovstykker eller Gaardeparter i Tryssil, hvoraf hendes 1 Hud og 4 Skind i søndre Sørby i Decbr. 1724 solgtes til Opsidderen, der var Medeier for 1 Hud og 6 Skind[1]).

---

[1]) N. Rigsarch, Rentek., Skov- og Sagbrugsvæsen 1733—60.

I Lillehammers Kirke fandtes 1722 en Oblatæske, hvorom Provsten beretter, at den var foræret af sal. Major „Knop“ [1]).

Gertrud Karine Reichwein, Oberst G. Reichweins anden Datter og vistnok opkaldt efter Faderens 1672 afdøde Halvsøster, hvorfor denne Form for Navnet er rigtigere end G. Cathrine, som ogsaa forekommer. Hun maa være født i 1680-Aarene og nævnes 1707 som „velbaarne Jomfru G. Catharina Reichwind“, der da forærede Furnes Kirke (Ringsaker) „en Liusekrone med 12 Armer i Choret hengende“ [2]). Da Faderen havde skiftet med sine Børn i levende Live, erholdt hun 30. April 1712 kgl. aabent Brev at maatte være sin egen Værge og selv raade for sine Arvemidler under en Curators Tilsyn. Vaaren 1714 blev hun gift med Johan Caspar Brockenhuus [3]), en uægte Søn af Generalmajor Caspar Christopher B. og født c. 1677 før Faderens Ægteskab. Under Navn af Johan Caspersen blev han efter at have været flere Aar i udenlandsk Tjeneste [4]) 29. Juli 1699 Lieutenant ved nat. Oplandske Infanteri-Regiment og 21. Marts 1702 Capitain sammesteds (Nordre Hedemarkske Compagni); 27. Juni 1707 (ikke 1717, da Faderen, Regimentschefen, allerede var død 1713) blev han legitimeret og adlet og kaldes derfor fra 1708 i Militaircalenderen med Navnet Brockenhuus. 22. August 1711 blev han charakteriseret og 15. August 1718 virkelig Major ved samme Regiment. Herom havde han 6. Januar 1718 henvendt sig til den nylig udnævnte commanderende General, Baron Erhard Wedel, da Oberstlieutenantsposten ved Regimentet snart sagdes at ville blive ledig. Han oplyser da, at han har tjent uden og inden Riget i alt i 25 Aar, blev Compagnichef for 16 og Secondmajor for 7 Aar siden. I Juli s. A. beordredes

---

[1]) N. Rigsarch., Lillehammers „Kirkestol“.

[2]) Furnes „Kirkestol“ fol. 142 (N. Rigsarch. Bispearchivet).

[3]) Hans Copulationsansøgning til Statholderen er dateret Christiania 20. Marts (N. Rigsarch., Personalia Brockenhuus).

[4]) Oplandske Regiments Lister fra 1723 (i N. Rigsarch.) angive, at han da er 46 Aar gammel og har tjent ialt 29 Aar, hvoraf 21 ved Oplandske Regm., 4 Aar i Frankrige, 1 i Holland og 3 i Brandenburg, men hvorledes disse Angivelser kunne stemme overens er uklart; sandsynligvis ere de lidet nøiagtige, hvis han ikke har været udenlands ogsaa efter Ansættelsen i Oplandske Regiment.

han med sit Compagnie til Posteringen i Solør, i Slutningen af Septbr. udgik Ordre om at marschere til det nordenfjeldske, i Midten af Octbr. var han naaet til Røraas og i Begyndelsen af Novbr. til Throndhjem, hvor han ogsaa var i Decbr. — I Juli 1720 klager en Bonde, Ole Knudsen Balsoet, over Major Brockenhuus for udvist Egennyttighed under en Udcommandering af en Del Mandskaber af hans Compagnie til Danmark i Aaret 1715, hvilket B. benegter; Klagen synes ogsaa ubegrundet og har neppe ført til noget. Brockenhuus avancerede 24. Juni 1722 til Oberstlieutenant ved Oplandske Regt. og afgik ved Døden 6. Mai 1725 (Eftermanden udnævnt 4. Juni). 23. Juli s. A. fik Enken Bevilling til at sidde i uskiftet Bo med sine umyndige Børn, men allerede 7. Septbr. 1726 døde ogsaa hun paa Refling, og i Novbr. beskikkedes efter de to Svogres, Majorerne J. B. v. Medings og H. B. Møllerops, Begjæring Oberstlieutenant Jacob Matheson og Sorenskriver Hieronymus Jensen til Skiftecommissarier; disse mødte 27. Janr. 1727 i Stervboet paa Refling i Ringsaker til Skiftets Afholdelse. Børnene vare en Søn, Caspar Christopher Brockenhuus, $7\frac{1}{2}$ Aar gl., og 2 Døtre, Frøken Catharina Hermana B., $11\frac{1}{2}$ Aar gl., og Fr. Catharina Hedevig Br., $10\frac{1}{2}$ Aar gl. Strax efter Moderens Død var Løsøret registreret og forseglet 12. Septbr. 1726 af Major Leffelmand og Capitain Eimhausen. Proclama blev udstedt 30. Novbr. og publiceret paa Christiania Bything 12. Decbr. 1726. Auction holdtes 29. Janr. 1727 over Løsøret: Sølv, Tin, Messing, Kobber, Sengklæder og Sengomhænger, Linklæder, Jernboskab, Gevær, Træboskab, Heste og Creature, alle Slags Kornvare, samt en Del Hø og Halm og indbragte 1637 Rd. 1 ß. Gaarden Refling havde Enken paa Grund af Svagelighed 5. Juli 1726 solgt til Lars Haagensen Rør og Lars Nilsen Soug for 2400 Rd. I Kjøbet medfulgte Kirketienden, 4 Kakelovne (1 i Storstuen, 1 paa Salen, 1 i Sengkammeret og 1 i Barnekammeret), Kornstør og Humlestænger. Husene havde hun forbeholdt sig til Faredag 1727, men Skiøde var ikke udstedt, da Fruen døde kort efter Overenskomsten. Gaarden skyldte 2 Huder og 6 Bismerpund Smør. Endvidere eiede Boet ifølge Skiftebrev efter afg. Oberst G. Reichwein, dat.

31. Marts 1710, Gaarden nordre Sørby i Tryssil Annex, skyldende 1 Hud med Bygsel, hvis 2 Opsiddere kjøbte samme for 100 Rdlr. 14. August 1726 havde Oberstlieut. B.s Enke ved Auction over Krongods for Mandens tilgodehavende Afregning indkjøbt Gaarden Findstad i Romedal, hvilken Lieutenant Ole Blichfeldt igjen havde overladt Christen Pedersen Løgen af Ringsager. Boets beholdne Formue var c. 3495½ Rd., hvoraf Sønnen fik c. 1747½ Rd. og hver Datter c. 873½ Rd. Skiftet sluttedes 29. Mai 1727 paa Sten paa Ringsager. Ældste Datter fik til Gave af Moderens Svoger, Major Meding 200 Rd.s Capital, hvoraf dog ei skulde svares Renter, saalænge Frøkenen forblev hos ham, hvorimod de skulde begynde at løbe fra den Tid, hun forlod hans Hus, ifølge hans Skrivelse af 13. Janr. 1727 fra Kise til Skiftecommissairerne. Paa samme Maade og Betingelser forærede Major Møllerop den yngste Datter 200 Rdlr.[1]). — Af de nævnte Børn døde Sønnen Caspar Christopher Br. (f. c. 1719) som Capitain ved Nordjydske nat. Inf. Regm. c. 1749[2]). Den ældste Datter, Catharina Hermana Br., blev gift 23. Marts 1740 paa Thoten med Capitain Joachim Henrich Stielou. Hun blev begravet i Nordre Aurdal 1. Novbr. 1756, hvorefter han 5. Novbr. 1757 paa Thoten blev gift anden Gang med Maria Sommerfeldt Nærenst, en Datter af Cancelliraad og Sorenskriver over Thoten, Hadeland og Valders Caspar N. og Hustru Kirstina Elisa Sommerfeldt[3]). Maria S. N. var født 1726 og døde i Aas Sogn paa Follo, vistnok paa Vennersgaard, 19. Decbr. 1783 (begravet i Aas Kirke 5. Janr. 1784). Joach. Henr. Stielou var født i Kjøbenhavn[4]) 1711, blev 10. Decbr. 1734 „reformeret" Fændrik ved 2. eller Vester-Oplandske nat. Inf. Reg. og 29. Novbr. 1735 virkelig ved Thotenske Compagni af Regimentet[5]). 13. Janr.

[1]) Hedemarkens Skifteprot. i N. Rigsarch. (Retspr. Nr. 636 fol. 287—92 og Nr. 638 fol. 24 og 403).

[2]) Danmarks Adels Aarbog 1897 (XIV Aarg.) S. 103.

[3]) Om dette Ægtepars Indskud i den Kjøbenhavnske Pensionskasse se B. Moe, Tidsskr. f. norsk Personalhist. II R. S. 50.

[4]) I de blandt Regimentsdocumenterne liggende Ruller angives han født i Norge, som vistnok er urigtigt.

[5]) 22. Mai 1736 absolveredes ved Skrutvold Anna Tollefdatter Gjelde for Leiermaal med Fændrik Stielou ved Oberstlieut. C. Langelands Compagni.

1738 blev han Premierlieutenant ved Gran og Jevnagers Comp. og 9. Marts 1739 Capitain ved ytre Valderske Comp. af samme Regm. Dette skede efter Accord med Faderen Joachim S., der 19. April 1720 havde erholdt dette Compagnie og nu afgik med Oberstlieutenants Charakter, 60 Aar gl. Han var uden Tvivl en Tydsker og skriver 14. Marts 1724 fra Aurdal paa Tydsk til Regimentschefen Oberst Pentz angaaende høie Soldater, formodentlig til Garden[1]). Hans Enke begravedes i Nordre Aurdal 30. Mai 1753, 70 Aar gl. — Sønnen Joach. Henr. S. fik 27. Septbr. 1757 Majors Charakter, blev 10. Mai 1758 Secondmajor og 11. Juli 1759 Premiermajor samt 3. Septbr. 1772 Oberstlieutenant. 13. Mai 1778 bevilgedes der ham Afsked med 400 Rdlr. Pension „som virkelig Oberstlieutenant ved 1. nat. Throndhjemske Infanteri-Regiment". 1781 boede han paa Vennersgaard i Aas Sogn ved Drøbak og døde paa Sofienlund i Aurdal 14. Novbr. 1791, 80 Aar gl. I sit første Ægteskab havde han 8 og i andet 5 Børn. Af Børnene af 1ste Ægteskab kjendes følgende: 1. Anne Sophie S., døbt i Kolbo Kirke (Thoten) 11. Janr. 1741 (Moderen introd. 19. Febr.), confirmeret i Aurdal 1756. Hun blev 20. Septbr. 1764 gift med Hr. Jonas Landt, Sogneprest til Aurdal i Valders (f. 1733, † 1777). Hun levede endnu 1786[2]). — 2. Joachim Johan S., døbt i Thotens Hovedkirke 10. Janr. 1745, confirmeret i Aurdal 1760. Han maa være død før 1786 uden Efterkommere. — 3. Georg Lorentz S., døbt i Aurdal 9. Janr. 1749,

[1]) Medens den ældre Oberstlieutenant Stielou i sit Signet kun findes at have brugt et Navnetræk, sees den yngre at bruge et Vaabenskjold, hvis Indhold og Farver paa 2 Lyseskildter i Nordre Aurdals Kirke ere følgende: i Skjoldets øverste Feldt tilhøire en brun Fugl med udslagne Vinger paa en Klippe i hvidt Feldt; til venstre en blaa, væbnet Arm med Sværd mod høire i sort; nederste Del udgjør et Feldt, hvori en brun Træstamme med grønlige Grene paa grønlig Jord. Paa Hjelmen en otteoddet Stjerne mellem 2 Vinger. Den ældre Obrlt. S.s Død anføres i Aurdals Kirkebog baade ved Octbr. 1743 og 3. Apr. 1744; sidstnævnte Dag er vel den, da Ligpr. etc. blev holdt.

[2]) En Datter Hermana Sophie L. døbtes 28. Juli 1766 i Aurdal og en anden Sophia Reichwein L. 12. Octbr. 1767. Hun døde i Christiania 4. Novbr. 1834 og var Eierinde af det i nærværende Tidsskr.s 4. R. B. III S. 82 omtalte Reichweinske Sølvbæger.

confirmeret sammesteds 8. Mai 1763. Han var Lieutenant 1786[1]. — 4. Catharina Hedevig S., døbt i Aurdal 23. Marts 1751, confirmeret sammesteds 8. Juni 1766. Hun er vel den „Jomfru“ Cath. Hed. S., der 24. Marts 1771 blev gift i Strømmen (Hudrum) med Monsr. Ole Holter, Kjøbmand paa Bragernes. Hun maa i saa Fald være død uden Efterkommere før 1786. — 5. Christian Friderich S., døbt i Aurdal 14. Novbr. 1753. Han var død før 1786 uden Efterkommere. — 6. Georgia Cathrine S. levede 1786 ugift, myndig under Curatel. — 7 og 8. To Børn, der vare døde før 1786 uden Efterkommere. — Af Oberstlieut. J. H. Stielous Børn af 2det Ægteskab kjendes: 1. Joachim Caspar Henrichsen S., døbt i Aurdal 31. Janr. 1761 og begravet sammesteds 21. Marts 1761, 7 Uger 1 Dag gl. — 2. Christian David Henrichsen Stielou, døbt i Aurdal 27. April og begr. sammesteds 15. Juni 1762, 7 Uger gl. — 3. Christine Hermana S., døbt i Aurdal 18. Juli 1763, der 1786 (og formentlig allerede 1783) levede i Ægteskab med Friderich Ditlev Bay, Tolder ved Sand (Hudrum), siden Toldkasserer i Drøbak († 27. Septbr. 1795). — 4. Henricha Christiana S., døbt i Aurdal 12. Novbr. 1765 († 1852), levede 1786 under Formynderskab af sin senere Mand, med hvem hun dengang formentlig var forlovet, thi 3. Marts 1787 i Aas Sogn p. Follo blev hun gift med Toldvisiteur Hans Peter Bay, f. 1752 † 14. August 1831 som Toldkasserer i Drøbak (fra 1808)[2]. — 5. Et Barn † før 1786 uden Afkom.

Oberstlieutn. J. C. Brockenhuus's yngste Datter Catharina Hedevig B. blev 28. Decbr. 1753 gift i Svogerens, Capt. J. H. Stielous, Hus i Aurdal efter kgl. Bevilling af 21. Novbr. s. A. med Lieutenant Christian Friderich Stielou, der 1770—73 boede i Svelvigen, i hvilket sidste Aar han 25. Aug. blev begravet i Strømmen, 54 A. og 4 Maaneder gl. Hans Enke begravedes sammesteds 13. Octbr. 1781, 65 Aar gl.

---

[1]) Se om ham og hans Søster Fru C. Dunkers „Gamle Dage“ S. 125 f.

[2]) De havde 2 Døtre: a. Hedevig Sophie Nærenst Bay († 1855), gift 29. Novbr. 1825 m. Sogneprest til Vestby Jens Glatved, f. 1792, † 1837. b. Elise Bay, gift m. Kjøbmand Siegwardt Blumenthal Petersen i Christiania.

George Catharina Reichwein, kjendelig opkaldt efter begge Forældre, Oberst Georg R. og Catharina Sverdrup, er født 9. Marts 1687, vistnok paa Kongsvinger, og fik samtidig med Søsteren Sophia R. 2. Febr. 1714 kgl. Bevilling til selv at raade sine Arvemidler under Curator. I 1720-Aarene omtales hun som Eier af en Hud i Eltous (Tryssil, Østerdalen), der angives at være en Eng med liden Skov til, uden Bebygning. 1718 blev hun gift med Ritmester Hans Bugge Møllerop og nævnes i Marts 1719 som „Madame Møllerop" sammen med Søsteren Sophia Reichwein som Fadder i Stange til en Datter af Capitain Knud Gyldenstjerne Sehested.

H. B. Møllerop, der var født c. 1683, var en Søn af Oberst og Commandant paa Kongsvinger Nicolas M. († 1700) og hans anden Hustru Helvig Bugge († 1747). Han blev 21. Decbr. 1706 Secondlieutenant ved Capitain Wiborgs Compagni af Oplandske nat. Infanteriregiment (Østerdalske Comp.), 3. Mai 1710 Premierlieutenant ved Thotenske Comp. af samme Regiment (Capitain W. Knoph) og 1. Juni 1711 Lieutenant ved Oplandske eller Hedemarkske Comp. af Oberst U. C. Kruses nationale Dragoner, blev 5. August 1713 Ritmester ved samme Comp. og overflyttedes 26. Marts 1719 med hele Compagniet til det Nordenfjeldske Dragonregiment under Oberst P. v. Motzfeldt. 18. Marts 1726 blev han Secondmajor og 10. April 1730 virkelig Major, fremdeles ved Oplandske eller søndre Hedemarkske Comp., fik 25. Juli 1733 Oberstlieutenants Charakter og blev virkelig 5. 5. Juni 1740 (med samme Comp.). Han døde i Stange 5. Januar 1749 og begravedes sammesteds 28. Januar, 66 Aar gammel. Han havde i mange Aar beboet Gaarden Kjonerud i Stange, hvor Auction holdtes 7. Octbr. 1749 og 16. Marts 1750, den første med et Udbytte af c. 88 Rdlr., medens den sidste indbragte c. 93 Rdlr.

Allerede 7. Marts 1725 havde Ægtefællerne paa Kjonerud oprettet Testamente, der erholdt kgl. Confirmation 1. Octbr. s. A., og hvorefter den længst levende skulde beholde det hele Bo til sin Død, da det skulde deles mellem begges Arvinger. De havde da været gifte i 7 Aar og havde ikke havt Børn.

Vilde en af dem indgaa nyt Ægteskab, skulde der til den andens Arvinger udbetales 50 Rdlr. Testamentet var medunderskrevet af Capitainlieutn. Anders Molbech og Sorenskriver Hieronimus Jensen samt forseglet med den Variant af det Reichweinske Vaaben, som den rangadelige Linie førte, nemlig med 2 Arme paa Hjelmen, der holde i de 2 yderste Faner; Møllerops Vaaben er firdelt med en Fugl i 1. og 4. Felt, i 2. og 3. tre af Jorden opvoxende Træer. Om hans Forhold ved Skiftet efter Svogeren, Oberstlieutenant J. C. Brockenhuus og Frue 1726 og Omsorg for den ene Datter er talt ovenfor. Fra Kjonerud flyttede Enken til Christiania, hvor hun 16. Octbr. 1751 klager til Byfogden over en dansk Pige Anne, der havde fæstet sig hos hende som Kokkepige for et Aar, men efter 7 à 8 Ugers Forløb blev hun opsætsig og forlod sin Tjeneste, da hun agtede at reise fra Landet for at giftes. Dette bevidnes ogsaa 19. Oct. s. A. af den hos Fruen boende Frøken C. E. Lillienschiold, der tilføier, at de vare vel fornøiede med hende, saalænge de boede „neden i Byen i Justitsraad Juels Leiegaard“, men efter at de vare flyttede i Mad. Beens Gaard, blev hun opinatre og reiste sin Vei uden Varsel etc.

I 1757 synes Enkefru M. at have tænkt paa at indløse sin Fædrenegaard Vingnes i Faaberg eller maaske snarere at faa en Pengesum udbetalt i Odelsløsning, idet hun 9. Septbr. stevner Opsidderen paa Vingnes Iver Olsen og fortsætter 19. Aug. 1758 Sagen, idet hun (med Lagværge Oberstlieutenant Chr. Petersen) indvarsler ham og hans Hustru Mari Pedersdatter, 2 Formyndere og 7 Vidner til førstkommende Thorsdag 26. Oct. paa Christiania Bything at paahøre de Vidnesbyrd, hun agter at fremføre for sin retmæssige Odelspætension angaaende Gaarden som afgangne Oberst Reichweins Datter og eneste nulevende Barn siden hendes sal. Broder Generalmajor og Stiftamtmand R.s dødelige Afgang. Som sine lovfaste Vidner og paarørende Venner nævner hun sin Sjælesørger Hr. Otto Holmboe, Sorenskriver Mogens Winsnes, Generalmajor Mangelsen, Fru Oberstinde Storms og mulig flere, der ville forklare hendes Sags Rigtighed. Stevningen forkyndtes paa Vingnes 25. Aug. s. A. — Paa Christiania

Bything 26. Novbr. 1758 fremlagdes et Thingsvidne, dat. Christiania 18. Octbr. s. A., hvorved Fruerne A. M. Stindt, née de Reichwein, og B. M. sal. Brockenhuus, Oberstlieutenant C. de Seue og Stiftsprovst O. Holmboe som gamle bekjendte Venner paa Begjæring af Fru George Catharina Reichwein, høiædle og velbr. afgangne Oberstlieutenant Møllerops Enke, attestere, at hun er Datter af afg. Oberst Georg R., der boede paa Gaarden Vingnes i Faaberg, og er hans eneste nulevende Barn, da hendes Brødre, afg. Generalmajor og Stiftamtmand R. og Oberst R., Chef for Throndhjemske Dragonregiment, tilligemed hendes tre Søstre, de afg. Fruer, Oberstlieutenanterne Brockenhuus's og Medings samt Major Knophs, forlængst ere afgangne ved Døden[1]). Sagen fortsattes gjennem flere Retssessioner i Gudbrandsdalen, hvorunder det oplystes, at Oberstlieutenant N. C. Reichwein 20. Febr. 1716 havde solgt Vingnes for c. 710 Rd. til Corporal Henning Larsen, der endnu levede 1758 som en mere end ottiaarig Føderaadsmand; hans Søn Christen Henningsen var død, efterladende en Datter Birthe, 4 à 5 Aar gl., og Enken var nu gift med Iver Olsen. Vel havde Generalmajor Lorentz Reichvein 1734 og Lieutenant (nu Capitain) Lorentz Friderich Knoph 1742 paatalt Salget og efter udbetalte Løsningspenge givet Skjøder 7. April 1734 og 12. Novbr. 1742, men dette kunde ikke komme Fru M. tilgode, da Hævdstiden var oversiddet mere end to Gange, hvorfor hendes Odelsret 30. Juli 1759 erklæres tabt, men Processens Omkostninger ophæves[2]).

G. C. Reichwein havde ved Skjøde af 17. April 1752 af Madame Else Dorothea, Jens Plades, kjøbt en Gaard i Christiania paa Hjørnet af Kirkegaden og Revierstrædet. Af denne sees hun 3. Novbr. 1758 at være tilkjendt Husleie af Visiteur Siebenberg tilligemed Procesomkostninger[3]). I denne Gaard døde hun 31. Januar 1760, og samme Dag begyndte Registreringen i Nærværelse af Fru Capitain Stindts, der ikke vidste, om afdøde havde siddet i uskiftet Bo, men opgav, hvad hun vidste om

[1]) N. Rigsarch., Personalia, Reichwein.
[2]) N. Rigsarch., Retsprot. for søndre Gudbrandsdalen 1758-59.
[3]) N. Rigsarch., Christiania Bythingsprot. 1758, S. 586.

Arvingerne paa begge Sider; senere opgav Generalmajor Møllerop i Brev af 9. Febr. nøiagtigere de Mølleropske Arvinger. Af Fruens egne Søskende havde en Søster, Major (ɔ: Oberstlieutenant) Brockenhuus's, efterladt 4 (ɔ: 3 Børn), ligesom der ogsaa efter Søsteren, Major Knophs, var Børn. Ved nyt Møde i Boet 11. Februar 1760 var tilstede Frøken Cathrine Elisabeth Lillienschiold, der ved Dødsfaldet havde været fraværende i Valders, og som var indsat til Universalarving ved et fremlagt Testamente af 4. Aug. 1757, confirmeret 16. Septbr. s. A., hvorefter afdøde havde forandret Bestemmelsen i sit og Mands reciproke Testamente af 1. Octbr. 1725 om Deling mellem begges Arvinger, idet hun indsatte ovennævnte Frøken C. E. Lillienschiold, yngste Datter af afg. Major L., til Arving lige med Mølleroрs Arvinger mod Udbetaling af 20 Rdlr. til Arvingerne paa hendes Side. Stervbogaarden, der havde 4 Jernkakelovne og var beliggende mellem Krigscommissair Heins Vognskur og Regimentskvartermester Lunds Leiegaard, vurderedes til 600 Rdr. og blev solgt for 675. Blandt Boets Sølvtøi nævnes et Bæger med Laag, veiende 17 Lod à 2 ℔, tilsammen af Værdi 8 Rd. 2 ℔, hvilket maaske er det ovenfor nævnte Bæger med Faderens Navn, som endnu er bevaret i Familien Stabel i Christianssand. Af Familieportraiter nævnes Generalmajor Reichweins og Stiftamtmand R.s[1]), hvilke begge kjøbtes af Frøken Lillienschiold, samt Oberstlieutenant Mølleroрs og Oberstinde Places, der kjøbtes af Lieutenant Stielou. Boets samlede Indtægt var efter Auctionen 1434½ Rd. Blandt Gjælden var en Obligation til Byens Fattighus paa 150 Rd., dat. 17. April 1752 (altsaa i Anledning af Gaardkjøbet), en til Major Joachim Henrich Stielou paa 200 Rd., dat. 11. Juli 1755, samt en til Lieutenant Christian Friderich Stielou ifølge et Gavebrev af hendes Mand af 15. Janr. 1727 til Lieutenantens Frue paa 200 Rd., dat. 10. April 1758. Begravelsesomkostningerne udgjorde c. 154 Rd., fordelte paa 50 forskjellige Poster. En Mængde Vin sees at være kjøbt i de Aar, Fruen boede i Christiania. Boets Gjæld var c. 1055 Rd., den beholdne Formue

[1]) Vistnok dem, der nu eies af Familien Grønvold i Bergen, og som fandtes paa Udstillingen i Bergen 1898 se (Norsk) Hist. Tidsskr. 3. R. V, S. 412.

henimod 380 Rd., hvoraf c. 187 tilfaldt de Mølleropske Arvinger og ligesaa meget Frøken Lillienschiold, hvoraf dog afgik de 20 Rd. til de Reichweinske Arvinger. Skiftet sluttedes 20. Octbr. 1760[1]).

Ligesom mange andre Standspersoner af Slotsmenigheden var Fru M., hvis Begravelse foregik 15. Februar 1760 med Sang af Latinskolens Disciple, bisat i Akers Kirkes Kjælder, hvor Kisten henstod til 1852, da Kirken skulde restaureres. Som sædvanlig ved slige Anledninger bleve nu samtlige der staaende Kister nedgravne paa Kirkegaarden, medens Inscriptionspladerne (mod Sædvane) bleve aftagne og overgivne til Bevarelse i Rigsarchivet. Indskriften paa Fru Møllerops Kiste er trykt i nærværende Tidsskrifts 1. Række, 1. Bind, S. 64 f.

Sophia Reichwein, maaske opkaldt efter Mormoderen Sophia Toller, er født c. 1689[2]), fik 2. Febr. 1714 kgl. aabent Brev om selv at være sine Arvemidler raadig under en Curators Tilsyn. I Marts 1719 nævnes hun („Jomfru" R.) sammen med (Søsteren) Madame Møllerop som Fadder i Stange Kirke til en Datter af daværende Capitain Knud Gyldenstjerne Sehested, og 22. Mai s. A. blev hun („Frøken" S. R.) i Stange copuleret med Capitain Jørgen Bjelke von Meding, uden Tvivl en Søn af Hans Christian Meding og Margrethe Brockenhuus († paa Thoten 1745, 103 Aar gl.). Han blev 25. Novbr. 1699 Fændrik ved Capitain J. H. Rummelhoffs Compagni af Oplandske nationale Inf.-Regiment, 29. Juli 1702 Lieutenant ved Major J. O. Brockenhuus's Compagni af samme Regiment og 2. Novbr. 1706 Capitain ved et af de 3 Reservecompagnier ved Regimentet. 22. Juni 1718 fik han efter Major Wilhelm Knoph Thotenske Compagni ved selve Regimentet, der fra 15. Aug. 1718 deltes, hvorved han kom til 2. eller vestre Oplandske Regiment. Her blev han 8. Aug. 1719 Major og 10. Janr. 1729 Oberstlieutenant med Bibehold af samme Compagni. Han døde formentlig i Begyndelsen

---

[1]) N. Rigsarch., Christiania Skifteprot. (Retspr. Nr. 2395) fol. 262 b—67 a.

[2]) Ifølge Aldersangivelsen ved hendes Død; i Opregningen af Søstrene blandt Faderens Arvinger staar hun imidlertid foran George Catharina, der var født 1687. 1746 angives hun 60 A. gl., altsaa f. c. 1686, som vel er rigtigt.

af April 1732, da han blev begravet ved Thotens Hovedkirke 25. April, og Eftermanden udnævntes 30. s. M. Som Capitain deltog han i Krigen mod Sverige og omtales i Juli 1717 liggende paa Posteringen ved Snorebro i Solør. — I Januar 1729 var han som Major beordret til Assessor i Krigsretten (under Præsidium af Oberst H. J. Huitfeldt) over Capitain Lillienschiold af Oberst Motzfeldts Regiment, der i Duel havde ihjelstukket Lieutenant Mohrsen. Da han omtrent samtidig avancerede til Oberstlieutenant, forespørger han fra Kise, om dette foraarsager nogen Forandring i den trufne Bestemmelse[1]).

Hans Hustru omtales i 1720-Aarene som Eier af 1 Hud i østre Lunde i Tryssil i Østerdalen med god Skov, hvori andre Medeiere havde 1 Hud og 2 Skind. — Paa Kise 8. Juli 1726 oprettede Major Meding og Fru Sophia Reichwein, der ikke havde Børn i deres Ægteskab, reciproct Testamente, hvorefter længstlevende skulde beholde det hele Bo, saalænge vedkommende forblev ugift, men ellers udbetale 50 Rdlr. til den andens Arvinger. Efter begges Død skulde Boet deles mellem deres Arvinger. Vitterlighedsvidner vare Oberstlieutenant Jacob Matheson og Capitain Hans de Lillienschiold. Fruen bruger det adelige Reichweinske Vaaben, dog med de 2 Arme holdende Fanerne paa Hjelmen, ligesom hendes Fader. Bogstaver: S. R. W. Hans Segl (uden Bogstaver) viser et fra det Tydske Medingske Vaaben helt forskjelligt Segl: Skjoldet delt efter Længden, i første Feldt en skraatliggende Stige, i andet et Timeglas; paa Hjelmen en Arm med en Lynstraale (?) mellem 2 Veselhorn. — E. Holst anholder som Commissionair 16. Aug. 1726 om kgl. Confirmation, der meddeles 19. s. M. — I Henhold til dette Testamente sad nu Enken i uskiftet Bo og gjorde 12. Februar 1737 sit Testamente paa Kise paa Thoten, hvorefter hendes Søsterdatter, „Jomfru“ Cathrine Hermana Brockenhuus, der baade i hendes Mands Levetid og i hendes Enkestand har været i deres Hus til Opdragelse og Forsørgelse, skulde være Arving af det hele Bo med Mobilier, Jordegods etc. uden Krav af andre Arvinger.

[1]) N. Rigsarch., 2. Opland. Regiments Documenter 1717, 1729.

Medbeseglet af Oberstlieutenant P. C. Klein og Major H. P. Coucheron. Ansøgning af s. D. om Confirmation, der meddeltes ved kgl. aabent Brev, dat. Fredensborg 31. Mai 1737[1]). 25. Nov. 1746 paa Kise (kgl. Confirm. af 17. Febr. 1747) fledfører hun sig til nævnte Søsterdatter og hendes Mand, Capitain J. H. Stielou, og hos dem døde hun i Nordre Aurdal i Valders, hvor hun begravedes 10. Juli 1750, 61 Aar gl.

II. b. Capitain Friderich Christian Reichweins Børn.

Andreas Georg Reichwein er vistnok den ældste af Capitain F. C. Reichweins Sønner af første Ægteskab. Han er tydeligvis opkaldt efter Morfaderen Major Andreas Bildt og Farfaderen Generalmajor Georg Reichwein, men benævnes i sine tidligere Aar kun med Navnet Andreas. Han er formentlig født i 1680-Aarene og begyndte sin militaire Løbebane ved Smaalenske Regiment, hvor han var Sergeant, da han 28. Decbr. 1709 blev Secondlieutenant i dette Regiments Reserve, men allerede 15. Februar 1710 blev han Fændrik i Prins Georgs 2. Bataillon i Engelsk-Hollandsk Tjeneste i Braband. I den Norske Militaircalender anføres han 3. Februar 1712 ansat af General Løwendal som Secondlieutenant ved Tuneske Compagni af Smaalenske nat. Inf.-Regim., hvor han staar indtil 1715 (Eftermand udnævnt 15. Marts), men maa dog vistnok være den Secondlieutenant R. i Smaalenske Regiment, der i Mai 1713 klager over at være sat fra sin Charge af Generallieutenant Hausmann og søger om Ansættelse i Danmark. 23. Janr. 1714 gav han sin Fader Afkald for sin Arvepart[2]). Den ovennævnte Bataillon vendte 1714 hjem fra Braband og indlemmedes fra 8. April 1715 i sit Regiment, der fra den Tid har Navn efter Cheferne (Scholten, Eickstedt etc.). Andreas Reichwein blev Premierlieutenant ved Eickstedts gevorbne Infanteri-Regm. 14. Mai 1718, fra hvilken Tid han benytter sit andet Navn Georg. Ved Reductionen i 1721 fik han Afsked.

---

[1]) N. Rigsarch. Aabne Breve 1737. Indlæg af s. D.

[2]) Thinglysning heraf foregik 9. Novbr. 1722, se Retsprot. 3619 fol. 22 i N. Rigsarch.

Han maa være den Premierlieutenant R., der nævnes blandt dem, der bare Danebrogsstandarter ved Frederik IV.s Begravelse i 1730[1]). — Han ansattes atter som Premierlieutenant i Fynske nat. Inf. Reg. 11. Febr. 1733 og commanderedes ad interim til Fynske gevorbne Regiment med Garnison i Helsingør 20. Septbr. 1743. Samme Aar er han udslettet i Militaircalenderen og altsaa vistnok død. Han har maaske været gift, thi 26. Marts 1759 døde i Rendsborg (begr. 1. April) Margrete, Lieutenant Reichweins Hustru[2]).

Nicolai Frederik Reichwein er ifølge Aldersangivelsen ved hans Død født c. 1694[3]), formentlig i Borge Sogn i Smaalenene, maaske paa Herregaarden Nes, hvor Mormoderen Fru Anne Høeg boede. Efter at have været i militair Tjeneste fra sit 15de Aar og været Sergeant ved Brigadier Fredr. Chr. Cicignons gevorbne Infanteriregiment blev han 20. Marts 1716 Fændrik ved Oberstlieutenant A. C. v. Oldenburgs Compagni af nævnte Regiment, hvor han 16. Octbr. s. A. blev Secondlieutenant ved Major J. W. Stuarts Compagni. Herfra erholdt han 24. Juni 1722 Afsked og opgjorde i August s. A. sine økonomiske Anliggender i Norge, idet han 2. Aug. gav sin Fader, Capitain Fr. Chr. R., Afkald for sin Arvepart (thingl. 9. Nov. s. A.) og 3. Aug. paa Nes i Forening med sine Søskende traf den Aftale med Forældrene angaaende Nes Gaard, som er omtalt i Faderens Biographi (III. S. 96). Han ansattes derpaa 4. Janr. 1723 som Secondlieutenant ved Grenadercorpset i Danmark, hvor han 6. Decbr. 1728 blev Premierlieutenant. Som charakteriseret Capitain blev han 12. Marts 1734 forsat til den nye Drabantgarde men vendte allerede 16. April s. A. tilbage til Grenadercorpset som virkelig Capitain. 24. Marts 1738 blev han charakteriseret Major og 28. Marts 1744 Premiermajor, men allerede 25. Septbr. s. A. fik han Obersts Charakter og avancerede derved et halvt Snes Oberst-

[1]) Se den trykte Beretning om Begravelsen.

[2]) Meddelelser af Oberstlieutn. J. C. V. Hirsch, Cand. L. Bobé m. fl.

[3]) Sandsynligvis er han dog født tidligere, da han vistnok maa være den Sergeant R ved Capt. Mohrsens Comp., der 1712 i Slotsmenigheden i Christiania angives at have begaaet Leiermaal med Gunhild Haraldsdatter hos Helle Cathrine Baadsmands Kvinde udenfor lille Voldport.

lieutenanter forbi[1]). 17. Juli 1748 erholdt han første eller vestre Agershusiske nationale Inf. Reg. med Agerske Compagni som Livcompagni. Han melder dette i Brev, dat. Kjøbenhavn 20. Juli, til General Arnoldt; han skal svare Oberst Rye 300 Rdlr. aarlig og antager at kunne forlade Kjøbenhavn i Slutningen af Septbr. Samme Dag underretter han ogsaa Generalkrigscommissair Hein om Udnævnelsen, hvilket formentlig ogsaa bliver ham bekjendt paa anden Vei med samme Post, og udtaler sin Glæde over at skulle komme til at arbeide sammen med „en Mand, hvis Berømmelse forlængst har været ham bekjendt“, forenet med Ønsket om, at det hidtil bestaaende gode Forhold ved Regimentet maa continuere, hvortil han selv efter Evne vil contribuere. Han antager først at komme til Norge engang i Septbr. og tilbyder sin Tjeneste i Kjøbenhavn samt hilser fra sin Svoger, Justitsraad Drejer. — 24. Aug. s. A. takker han Hein for et Brev af 17. Aug., hvori denne har givet ham „Anslag til Fornøjelse paa den vacante Gaard Hovie“, hvorom han haaber endnu betids at kunne resolvere til det bedste, da han agter at forlade Danmark 28. August[2]). 4. Octbr. sees han i alle Fald at være i Christiania. — 26. Septbr. 1754 ansøger han om et af de gevorbne Regimenter i Henhold til det Løfte, der blev ham givet ved Kongens Nærværelse i Norge 1749. Han har nu i alt udbetalt Oberst Rye 700 Rd., og de 3 Oberster, der ere ældre end han selv, ønske formentlig ikke dette Regiment. Han erholdt ogsaa 2. Novbr. virkelig det ene af disse Regimenter og blev 19. Juni 1755 Generalmajor tilfods med Kvarter i Frederiksstad. — Reichweins gevorbne Regiment var blandt de Norske Tropper, der i Mai 1758 udcommanderedes til Holsten i Anledning af det Holsten-Gottorp-Russiske Arvespørgsmaal, og i et Brev til Feldtmarskalk Arnoldt, dateret Orlogsskibet Oldenburg 23. Juni 1758, beretter R., at den kgl. Escadre 18. Juni gik under Seil fra Moss og Laurkullen men blev nødt til at gaa til Anker paa Rheden mellem Kjøbenhavn og Dragør Tirsdag Efter-

[1]) Brev, dat. Laurvigen 13. Oct. 1744, fra Oberst Andreas Harbou til Justitsraad og Overkrigscommissair Hein (N. Rigsarch., Personalia, Harbou).
[2]) N. Rigsarch., Personalia, Reichwein.

middag (ɔ: 20. Juni) Kl. 2, fordi Schoutbynachtskibet havde den Malheur, at begge dets store Stænger gik overbord og Storraaen istykker. Skibene Delmenhorst og Seyeren bleve satte paa Grund under Saltholmen, og Skibet Oldenburg mistede 3 Sejl, der i Stormen og det haarde Bøyeveir revnede fra en Raanok til en anden, samt det største Anker sprunget over Læggen. De paa Delmenhorst og Seyeren embarqverede Folk bleve igaar (ɔ: 22. Juni) satte i Land paa Amager, hvor de i Byerne ere indkvarterede og forblive, til Skibene igjen ere istand at indtage dem. Vinden er endnu contrair, men naar den føier, haaber han, de seilfærdige Skibe fortsætte Reisen uden at opholde sig efter de andre, da det er uvist, naar samme igjen kan bringes istand.

Regimentet fik sit Kvarter i Itzehoe, og tildeltes ved kgl. Ordre af 23. August 1758 Navn af det Nordenfjeldske gevorbne Regiment og skulde alternere i Rangen med det andet gevorbne Regiment, saaledes at Reichweins havde Rangen i de ulige Aarstal. Under Opholdet i Holsten afgik R. ved Døden i Itzehoe 14. Octbr. 1761 i sit 67. Aar efter 12 Dages Sygdom „ved en meget sagte og salig Død" og skulde 24. s. M. i standsmæssig Stilhed hensættes til sit Hvilested i Byens Hovedkirke[1]). Allerede 16. Octbr. havde Feldtmarskalken, Markgreve Frid. Ernst af Brandenburg, fra Hovedkvarteret Friderichsruhe meddelt Dødsfaldet til Generalauditeuren Justitsraad Caroc i Kjøbenhavn, og samme Dag meldte ogsaa Reichweins Oberstlieutenant Hans de Tonsberg det til General G. Grüner. Han havde ladet hans Efterladenskab forsegle og communiceret saavel den Danske Generalauditeur Caroc som Generalauditeur Lengnick Dødsfaldet paa Grund af defuncti i Christiania efterladte Gaard og Effecter[2]). — 28. Octbr. udgik kgl. Befaling til Generalmajor C. Schnell at overtage Nordenfjeldske gevorbne Regim. tilfods som Oberst og Chef efter afg. Generalmajor v. R.[3]). — Da denne efterlod Enke

[1]) Enkens Brev, dat. Itzehoe 20. Octbr. 1761, til General Grüner. Hun omtaler deri kun en umyndig Datter.

[2]) „Indkommet 29. Octbr. med Kjøbenhavns Post". N. Rigsarch. Regimentets Documenter.

[3]) N. Rigsarch., Personalia, Reichwein.

og Børn af 2 Ægteskaber, foreslog Generalauditeur Caroc, der modtog Efterretningen 19. Octbr., fra Kjøbenhavn 31. s. M. til Skiftecommissarier Oberst Poumeau og den i Itzehoe liggende Major H. S. v. Lilienpalm, hvilket Kongen bifaldt 11. Novbr. 1761.

Der er bevaret et Brev fra Reichwein til Krigscancelliet, dat. Itzehoe 13. Octbr. 1761, altsaa Dagen før hans Død, hvilket er ført i Pennen af en Skriver, men underskrevet af ham selv[1]). R. beretter, at han har ladet Krigscancelliets Brev af 6. sidstleden angaaende Nordenfjeldske gevorb. Inf. Regm. oplæse for Regimentet under Gevær for derved at erindre enhver om Kongens faderlige Mildhed og Omsorg for edsvorne Krigstjenere, der uden particulair Belønning bør lade det være deres høieste Hensigt at tjene tro og glæde sig ved daglig at komme til mere og mere Fuldkommenhed i det, der kan befordre Hs. Majestæts Tjeneste og vinde den allerbedste og naadigste Konges allerhøieste Velgefall. Han har ikke uden angenehm Empfindtlighed kunnet anse sine samtlige underhavendes allerskjønsomste Taknemmelighed og fundet Virkning af Nationens gamle Dapperhed i disse Tiders Nordmænd, som af egen Drift, næst at udraabe: Velsignet være Kongen, han længe leve! af fuldkommen Troskab i en rørende Uskyldighed mellem sig haver forbandet den Landsmand, som i fornøden Tilfælde agtede Liv og Blod værdig nok til Gjengjældelse for en saa ulignelig Regent. Han tilligemed samtlige sine anfortroede beder Krigscancelliets Herrer overbringe Kongen deres Taksigelse og Velsignelses Ønsker med allerunderdanigst Forsikring, at deres største Glæde til sidste Dødsstund skal bestaa i at tiltage udi deres Pligters Øvelser og i fornøden Tilfælde at ofre Liv og Blod til saa naadig en Konges Tjeneste.

Generalmajor R. var to Gange gift, første Gang 29. Juni 1735 i Vor Frue Sogn i Kjøbenhavn med Søster Scavenius, en Datter af Conferentsraad og Justitiarius i Høiesteret Christian S. (f. 1670, † 1732) og Ingeborg Christine Hiort (f. 1679, † 1740). Søster S. var født 7. Juli 1699 og døde i Novbr. 1738, efter-

[1]) Dan. Rigsarch., Krigscancell. indk. Breve 1761, meddelt af Archivassistent L. Bobé og Cand mag. F. Jessen.

ladende 2 Døtre og en spæd Søn, der døde 5 Maaneder efter Moderen. Enkemanden fik ved Kongebrev, dat. Frederiksberg 8. Decbr. 1738, Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og, naar han selv vil, at skifte ved Samfrænder, hvilket skede i Kjøbenhavn i Kjøbenhavn i Juni 1746, da han formentlig agtede at gifte sig igjen, ved ham selv og Svogeren af første Ægteskab Jens Povelsen Drejer, Justitsraad og Committeret i Kammercollegiet. Ved Skiftet opregnes af Juveler et Par Ørenringe med 4 Diamanter 130 Rd., et Kors med 6 Stene 50 Rd., et lidet Kors og en Ring 6 Rd. Af Guld nævnes et gammelt Lommeuhr til 40 Rd. Sølvtøiet udgjorde 250 Lod af Kjøbenhavns Prøve, 145 Rd. Kobbertøiet vurderedes for 25 Rd., Tin for 30 Rd., Lintøi for 140 Rd., Gangklæder med Kniplinger etc. 130 Rd. Sengklæder og Sengestæder med Omhæng, Speile, Borde, Skabe, Kister etc. etc. 60 Rd. Hest og Ridetøi 50 Rd. I rede Obligationer fandtes 2000 Rd., tilsammen 2941 Rd. 5 Mk. Gjælden var 485 Rd. 5 Mk., Skifteomkostninger 68 Rd. 3 Mk., tilsammen 554 Rd. 2 Mk. Da Enkemanden ikke gjør Fordring paa Begravelsesomkostninger, blive Boets beholdne Midler 2387 Rd. 3 Mk., deraf hans Anpart c. 1194 Rd., Børnenes ligesaa, hvoraf Sønnens Del c. 597 Rd. og Døtrenes det samme, men da Sønnen døde, tilfaldt hans Part Faderen. Døtrenes Anpart blev paa hver henved 300 Rd., men da Revenuerne heraf ere ringe, indestaar Faderen for deres Education efter Stand og Leilighed. Medundertegnere vare høiædle og velbr. Hr. Commandeurcapitain Nicolai Dominicus Arff og høiædle og velbr. Justitsraad og Generalprocureur Jens Severin Wartberg. Beseglet med R.s sædvanlige Vaaben med Krone istedenfor Hjelm i rødt Lak. — Var den økonomiske Status ved dette Opgjør af R.s Bo endnu nogenlunde tilfredsstillende, var dette langt fra at være Tilfældet ved hans Død. Fra Itzehoe 19. Janr. 1762 begjære Major H. S. Lillienpalm, Major F. O. Rappe og Auditeur H. Knoph, som beskikkede Skiftecommissairer i Boet, at General G. Grüner vil committere 2 Officierer, der med den af Generalauditeur Lengnick constituerede Person kunne registrere og vurdere de i Christiania værende Effecter samt Boets Gaard og det Hus med Udhuse, der staa paa den af Kammerherre

Scheel til den afdøde bortfæstede saakaldte Lykke eller Jordebrug udenfor Christiania, som Kammerherren nu bruger, alt til senere Forauctionering. En Specification over en Del af Effecterne i Christiania, der vare indsatte i to Kammere i Gaarden, var allerede optaget af Lieutenant Knoph 2. Januar 1760.

Kammerherre Hans Jacob Scheel, Oberstlieutenant af Fortificationen etc., havde nemlig ved Contract af Janr. 1760 leiet til Generalmajor Reichwein og Frue paa deres Levetid et Jordstykke af sin Gaard Frogner, kaldet Mellembækken, mod 14 Rd. i aarlig Afgift. De Huse, der maatte blive opførte, skulde tilhøre Leieren. 30. April 1765 overdrog Enken til Generalmajor v. Wilster sin Brugsret til dette Jordstykke. — I Christiania eiede Stervboet en Gaard ved Fæstningens Contrescarpe mellem Justitsraad og Auctionsdirecteur Bartholins iboende Gaard paa nordre og Maler Edbergs paa søndre Side, bestaaende af 2 grundmurede Vohnhuse og Baggaard med Vedskur, Hestestald, Vognskur og Hønsegaard, kjøbt af de Rømelingske Arvinger ved Skjøde af 9. Juli 1753 (Opmaalingsforretning af 6. Sept. 1740). En Del af Have-, Baggaard- og Indkjørselstomten tilhørte Fæstningens Glacis; Gaarden, der var bortleiet til en Capitains Enke, Fru Bolette Müller, havde en Etage til Gaden samt Stald og Fæhus, Bryggerhus og Bagerovn, Frugt- og Urtehave. Værelserne til Gaden vare betrukne, og i Gaarden fandtes 6 Jernkakelovne samt alle Slags Effecter, velconditionerede Bøger, Vogne, Karjoler, Slæder etc. Over Bøgerne havde R. selv i Januar 1744 optaget et Register; af Bøger (ikke Bind) nævnes 48 in fol., 138 in 4to, 255 in 8vo, 45 in 12mo og 2 in septimo (!). Derved ligge ogsaa 2 Bogbinderregninger fra J. F. Plüer, dat. Kjøbenhavn 1746. Bøgerne vare af historisk, theologisk, biographisk og militairt Indhold; endvidere fandtes adskillige Reisebeskrivelser (deriblandt den ovennævnte Fr. Bollingii Ostindiske Reisebog), ligesom Holberg er omtrent fuldstændig repræsenteret. Bøgerne vare forsynede med en indklebet, kobberstukken Seddel, hvorpaa R.s Vaaben og Navn, og Bøger med dette Mærke findes endnu saavel i offentlige som private Bibliotheker, i alle Fald i Christiania og Omegn. Denne Bogsamling vidner om en omhyggeligere

Opdragelse og ikke ganske ringe literaire Interesser, der ikke vare almindelige blandt Datidens Officierer. De fleste af Bøgernes Sprog er, foruden Dansk og Svensk, navnlig Tydsk og Fransk; Latin kun meget sparsomt repræsenteret.

Auction holdtes fra 19—22. April 1762, hvorved der solgtes Løsøre for henimod 2000 Rdr. 26. April blev Gaarden i Byen solgt til General G. Grüner for 1540 Rdr., Husene paa Løkken Mellembækken kjøbte Generalinde Reichwein selv ved Justitsraad Ancher for 61 Rd. (vurderede for 100 Rd.). 27. Mai 1762 fragik hun paa egne og Datters Vegne Arv og Gjæld efter sin afdøde Mand[1]).

Imidlertid varede det endnu længe, før Skiftet blev sluttet. Generalmajor C. J. Schnell forklarer i et Brev, dat. Christiania 29. Decbr. 1766, Generalauditeur Fleischer, at Skiftet efter Generalmajor R. hidrører fra den Tid, Regimentet laa i Holsten, og Skiftecommissairerne vare Major Lillienpalm og (nuværende)

[1]) I Chr. Br. Tullins samlede Skrifter I, S. 129 findes en Indskrift paa en Pocal, som blev foræret Hr. Generalmajor v. R**. Digtet passer vistnok snarere paa Generalmajor Reichwein end de to samtidige Generaler Reichow og Rømeling; Prosodien forlanger et Navn med to Stavelser, og Vignetten under Poemet indeholder en Vindrueklase, der kunde hentyde paa hans Navn og Vaaben. Det lyder saaledes:

En Mand, som Kongens Gavn og Landets Ære fremmer;
Som tænker paa sig selv, men ei sin Næste glemmer;
Som agter Dyden mest, men Æren ogsaa meget;
Som skatter andres Blod, men sparer ei sit eget;
Som med den samme Puls og roligt Sind anhører,
Naar Bacchus klinker, og naar Mars ved Trommen rører;
Som gjør sig ei Uven, men frygter ei hans Møden;
Som elsker Livet, og dog ræddes ei for Døden;
Til saadan Landsmand kan hvert Land i Verden trænge:
Hvers Ønske derfor er: Gid R** leve længe!

Pocalen kunde tænkes at være en Gave ved hans Afreise til Holsten i 1758. Men hvorom alting er, eier i alle Fald Forfatteren heraf en større Glaspocal med Laag, formentlig af Norsk Arbeide, der har tilhørt denne hans Farfaders Morfader og er nedarvet i Familien, og som paa den ene Side bærer det Reichweinske Vaaben, saaledes som han brugte det i sit Signet, med Krone over Skjoldet istedenfor Hjelm, paa den anden Side følgende Inscription: Kolt Land. | Warmt Blod. | Troe Folck. | Kieck Moed. Et Miniaturportrait, der har tilhørt hans Dattersøn, Oberst Nic. Fr. Reichwein Huitfeldt paa Kongsvinger, er af dennes Datter, Frøken Henriette W. K. Huitfeldt († 1884), foræret Meddeleren heraf. En større Gjengivelse af dette Billede er skjænket det militaire Samfund i Christiania.

Oberstlieutenant Rappe. Det var begyndt 11. Janr. 1762, men dets Slutning har henhvilet efter de endelige Afregningers Udfærdigelse fra Commissariatet og Likvidation med Regimentet, som nu er erholdt, hvorfor det er optaget til Slutning, som med det første vil ske. Boet var fallit, og Skiftecommissarierne have udbetalt al den prioriterede Gjæld af Boets indkomne Penge, saavidt det strakte, og alene beholdt, hvad der nødvendig behøvedes til Skiftets Omkostninger.

Generalmajor Reichweins anden Frue, med hvem han blev gift 1746, hed Anne Marie Lillienschiold og var en Datter af Oberstlieutenant Peter Montagne, der antog Moderens Navn Lillienschiold, og Ábel Catharina Hiort. Hun var født paa Handeland 14. Sept. 1708 og døde 11. Octbr. 1792 i Kjøbenhavn (begr. i Garnisonsmenigheden). Foruden en Søn, der døde ganske liden, havde hun en Datter, Søster Reichwein, der overlevede hende. 24. Marts 1783 ansøgte Generalinde R. fra Kjøbenhavn Kongen om at maatte erholde den hendes nylig afdøde Søster, Oberstinde Coucheron, af den Norske Kvesthuskasse tillagte Pension 130 Rdlr. Hun beraaber sig paa sin sal. Mands tro Tjeneste i 52 Aar og et i 1761 erholdt men aldrig opfyldt Løfte om Tillæg til sin Pension. Hun er 75 Aar gammel og uformuende og har intet Indskud i den almindelige Enkekasse, hvorfor hendes Udkomme er kummerligt i disse dyre Tider. — Hun havde af den Danske Krigshospitalskasse (senere af Skatkammeret) en aarlig Pension af 200 Rdlr. Ifølge Brev fra Grev A. Moltke, dat. Fredensborg 24. Octbr. 1761, havde Kongen af særdeles Naade tilstaaet hende en Pension af 400 Rdr. aarlig. Dette Løfte er vel det, hun omtaler som uopfyldt. — Af Boets Documenter erfares, at hun døde i sin Leilighed i Stormgade Nr. 302, hvor hun boede med en Husjomfru og havde 3 Værelser med Kjøkken for en halvaarlig Leie af 44 Rdr. Hendes Lagværge Etatsraad A. Bruun[1]) anmeldte Dødsfaldet for Skifteretten, der samme Dag

[1]) Han bekjendtgjør ogsaa hendes Død 11. Octbr. Kl. 1 i 85 Aars Alder i Kbhvns. Adresse-Contoirs Efterretninger 1792 Nr. 241. I Nr. 250 (for 27. Octbr.) findes indført „Gefüle des Herzens beym Ableben der Generalin A. M. von Reichwein, gebohrner Lillienschiold", undertegnet C. P. Digtet er uden nærmere personalhistoriske Oplysninger, idet der kun tales om hendes Dyd, Gudhengivenhed og legemlige Svaghed.

optog Inventarium over hendes Efterladenskaber, hvilke ved Auctionen udbragtes til 526 Rd. 3 Mk. 7 ß, som i Forening med en Del rede Penge og Livrenter etc. udgjorde tilsammen henved 650 Rd. Gjælden var c. 495 Rd. og Skifteomkostningerne c. 18 Rd., saa den beholdne Formue blev c. 136 Rd., der tilfaldt hendes Datter og eneste Arving Frøken Søster Reichwein, der som vanvittig var indsat „til Forflegning udi Tugthuset i Glückstadt". Her havde hun været siden Slutningen af Septbr. eller Begyndelsen af Octbr. 1789 efter først at have været et Aar i Hamburgs Tugthus som sindssyg. Forandringen af Opholdssted synes foranlediget af økonomiske Grunde[1]).

Eilert Reichwein er født i Slutningen af 1690-Aarene (1696 eller 97, Aldersangivelserne ere forskjellige) og har uden Tvivl sit Navn fra Mormoderens Fader Eiler Høeg. Han skal have tjent fra 15 Aars Alderen og træffes i Egenskab af Sergeant fra Januar 1719 til Juni 1723 som Fadder til Soldaterbørn i Frederiksstad, ligesom han vistnok ogsaa er den Vagtmester R., der nævnes i samme Anledning mellem Novbr. 1723 og Juni 1728. Endelig findes han 16. August 1743 at være bleven Secondlieutenant ved Bergske Compagni af 1. eller østre Smaalenske nat. Inf.-Regm. I Generalmajor H. J. Huitfeldts Conduiteliste for Regimentet, dat. Elingaard 31. Decbr. 1745, hedder det om ham: „Temmelig høi Statur, middelmaadig Exterieur, fører sig temmelig vel op, ingen Laster, middelmaadig Begreb, kan nok med Tiden gjøre sig meriteret til høiere Charge." I 1746 sattes han surnumerair ved Regimentet (med Gage) og kom 13. August 1747 som virkelig Secondlieutenant til Deignesiske Compagni af Landværnet ved samme Regiment, blev 13. Januar 1751 Premierlieutenant ved Tuneske Compagni af Regimentet, men 10. Marts s. A. forsat som Secondlieutn. med Premierlieutenants Charakter til Botneske Compagni af Landværnet ved 1. eller vestre Agershusiske nationale Inf. Regim. Ved et Avancement i Regimentet indstilles han i Decbr. 1752 som „den allerældste Secondlt. med Premierlieutn.s Charakter" til virkelig Premierlieutenant. I 1753

[1]) Meddelt efter Skiftecommissionens Protokoller og Documenter i Provinsarchivet i Kbhvn. ved Cand. mag. F. Jessen.

var der Tale om Accord mellem en Del Officierer ved Regimentet, men en Mængde adspurgte vægrede sig derved af Mangel paa de nødvendige Pengemidler, deriblandt Premierlieutenant Eilert v. Reichwein, der „foregiver ligeledes ei udi denne Accord at kunne entrere“ men ønsker at maatte nyde 100 Rdlr. (hidtil 80 Rd.) aarlig, ligesom han før udi det Smaalenske Regiment har havt. — I Generalmajor Poumeaus Conduiteliste, dat. Christiania 10. Marts 1764 heder det om ham: „Premierlieutenant Eilert v. Reichwein, 68 Aar gl., tjent 53 Aar, Faderen været Capitain i Dansk Tjeneste. En Broder af afgangne Generalmajor Reichwein, som i den Tid, han havde dette Regiment, har hjulpet ham til Landværnslieutenant med 100 Rdlr. aarlig Gage; er ellers til intet bekvem og henfalden til Drik samt i fattig Tilstand.“ — Han er derfor blandt de Officierer, der bestemtes at skulle afgaa 1765 ved den nye Armeordning. Han erholdt 60 Rdlr. i Pension og beholdt Feldttegnet. — Han begravedes i Stokke Sogn 13. Janr. 1768 og angives da 70 Aar gl. Han var ugift[1]).

Justina Catharina Reichwein, Capitain Fr. Chr. Reichweins ældste Datter, er født i 1688 og blev 1720 (før Mai) i Tune Sogn (Smaalenene) copuleret med Dragonlieutenant *Frederik Christian Grønvold* (i Militaircalenderne ligesom Faderen oftere skrevet Grünwald)[2]). Han var en Søn af Morten (Martin) Gr., Fændrik ved Bergenhusiske Infanteri-Regiment 1685—99, og Else Elisabeth Orning, efter hvem en anden Søn, Bernt Gr., antog Navnet Orning og efterlod en talrig, borgerlig Orningslægt. — Fr. Chr. Grønvold, der var født ca. 1692 (han angives 9 Aar gl. ved Folketællingen 1701), blev som Capitain des armes ved kgl. Ordre 25. Marts 1715 ansat som Fændrik ved Oberst J. W. Øtkens nationale Dragon-Regiment, ved hvilket han 25. Juni 1716 blev Lieutenant (Smaalenske Compagni) og kom 11. Februar 1726 som saadan til 2. nat. Dragon-Reg. søndenfjelds

[1]) N. Rigsarch., 1ste Agersh. Regim.s Breve. Liste i kgl. Ordres for 1765. Meddelelser af Oberstlieutn. Khre J. C. Anker.

[2]) Det var ikke under de bedste Auspicier Ægteskabet (istandbragt af Stifmoderen? se foreg. Bind S. 97) blev sluttet, thi omtrent i Marts 1720 blev Grønvolds uægte Datter døbt i Tune (Moderen publice absolveret 9. Juni s. A.).

under Generalmajor Øtken (vestre Smaalenske Comp., Major O. R. Sehested); 26. Novbr. 1732 fik han Capitains Charakter.

I Octbr. 1743 udtaler Regimentschefen Generalmajor P. Bendfeldt i Brev til General Arnoldt fra Cantonnerkvarteret Strube følgende om ham: „Ved Regimentet findes Capitaine. Grønvold, som staar som Lieutenant ved Hr. Oberste Sehesteds Compagni, dels af Alderdom og Svaghed befinder sig i den Stand ikke vel en Vintercampagne at kan udstaa, hvorfore jeg herved saa hørsomst vil have mig den Naade udbedet, at Deres Excell. vilde forhjælpe ham til Chef for et Landværn Compagni, hvorved han udi hans Alderdom og Skrøbelighed kunde have noget til Subsistence." — Det opnaaedes dog ikke denne Gang, men 30. Janr. 1750 foreslaar Oberst H. E. Lützow fra Christiania, at den ved Capitain Hagemanns Compagni med Capitains Charakter staaende Lieut. Fr. Chr. Grønvold, der er ældste Lieutenant og ældste charakteriserede Capitain ved Regimentet, nu maa erholde den ledige Plads efter Capitain Jørgen Leegaard, der er forflyttet til de Throndhjemske Dragoner, „thi udi hvor vel samme charakteriserede Capitaine af forrige Regimentschef ved et eller to Forslag er sat ud af sin Ancienneté formedelst hans den Tid forøvede Drukkenskab, saa haver han sig dog nu til sit Bedste og Avantage forandret, saa at udi min Tid jeg ogsaa ei andet haver erfaret end Ædruelighed, og hvorfore jeg efter disse Omstændigheder og Justice Eders Kgl. Mait. hannem allerunderdanigste til ermeldte vacante Vesterlændske Landværns Compagni foreslaar." 15. Juli s. A. blev han udnævnt til denne Stilling, men 4 Aar senere er han imidlertid heller ikke brugbar paa denne Post og ansøger derfor nu om Tilladelse til at aftræde den til Lieutenant Hans Ulrik Jonstrup, hvorom dennes Fader U. F. Jonstrup fra Eid i Høland 8. Septbr. 1754 tilskriver Feldtmarskalk H. J. Arnoldt. — 29. Octbr. s. A. anbefaler Oberst B. H. Lützow dette i Brev til Feldtmarskalken, idet han oplyser, at Landværns Capitaine Grønvold ved hans Regiment „nu befindes saa forfalden og skrøbelig, at han plat til kgl. Tjeneste at forrette er uduelig og Regimentet ved ham i alle paakommende Tilfælde er embarrasseret, saa jeg ikke uden

Ansvar længere kan dølge hans uformuende Etat. Mens da bemeldte Capitaine dog i hans bedste Aar jeg haver kjendt som en smuk og brav dygtig Officier, hvorfor nu hans Skrøbelighed desto beklageligere og ervækker Compassion.“ Han haaber derfor, at denne fattige gamle Officiers Ansøgning støttes, da saa mange andre gamle Officierer vederfares saadan kgl. Naade. Han ønsker Regimentet debarrasseret af denne ganske invalide Mand, som dog vel kan leve en rom Tid saaledes hen, og maaske ved Dødsfald dog en uventelig Formand kunde betage vedkommende (ↄ: Jonstrup) den heraf flydende liden Avancement. Den kgl. Tjeneste vilde forbedres mærkelig ved denne miserable Capitains Afgang, da J. er en virkelig artig, smuk Officier fuld af gode Apparencer og en god Conduite. Nogen ældre i Regimentet vil eller kan neppe i saadan Accord entrere. — 10. Decbr. 1754 siger Lützow at have bekommet favorabelt Svar fra Feldmarskalk Grev Schulenburg anlangende den proponerede Accord mellem Capitain Grønvold og Lieutenant Jonstrup, hvori ingen ældre Lieutenant har ønsket at entrere. — 21. Decbr. fra Thom andrager Obr. Lützow Sagen for Kongen. Den ved hans Regiment staaende Capitain ved Vesterlandske Landværns Compagni Fr. Chr. Grønvold er dels af sin Alder og lange Krigstjeneste samt deraf aarsagede Fatigue i den sidste Ufred, og dels af Svaghed i den Tilstand, at han ikke længer kan forestaa sin Charge, hvorfor Regimentet med ham tilsidst har været embarrasseret. Han har derfor for at have noget til sin og Hustrues Subsistence i deres øvrige Levetid og til Hjælp for sine Børn 5. Decbr. sluttet en Forening med Secondlieutn. Hans Ulrik Jonstrup ved Østerlandske Landværns Comp. om at afstaa til denne sit Compagni for 2000 Rdlr., hvilket nu anbefales. Dette blev bevilget, og 8. Januar 1755 fik Capitain F. C. Grønvold Afsked fra Tjenesten[1]).

Grønvold eiede i 1720 Gaarden Korseberg i Borge, som han erholdt ved Mageskifte med Svigerfaderen Capt. Fr. Chr. Reichwein mod en Andel i Nes. Med Samtykke af sin Hustru solgte han dennes Odelsgaard Korseberg til Siver Olesen og

[1]) Efter Breve bl. 2. gevorb. Drag. Regm.s Docum. i N. Rigsarchiv (Generalitetet).

Hustru Kirsti Germundsdatter for 280 Rd. ved Skjøde, dat. Finnestad 10. Marts 1724, thinglyst 29. s. M. Han bruger ved denne Leilighed og stadig ellers Familien Ornings (Moderens) Vaaben[1]). Paa den nævnte Gaard Finnestad i Tune boede han i mange Aar og døde formentlig ogsaa her 27. Juli 1757, men Indførsler for sidste Halvdel af 1757 findes i alle Fald nu ikke i Kirkebogen. Hans Hustru overlevede ham længe og døde først 1784. Et oliemalet Portrait (Brystbillede) af hende og en Copi deraf bevares i Familien[2]). Børnene, der alle ere døbte i Tune, vare følgende: 1. *Friderich Martinus Gr.,* døbt i Juni 1721. Testes: Md. Reichwein (født Storm), Jfr. Sløser (Schløsser), Oberstlieutn. Hausmann, Lieutn. Stud, Hans Davidsøn. (Født $^{14}/_{6}$ 1721, † $^{22}/_{12}$ 1803 paa Gullaug i Lier som Oberstlieutenant)[2]). 2. *Else Cathrine Gr.*, døbt 27. Juli 1727. Testes: Mad. Reichwein, Jfr. Reichwein (senere Fru Stindt), Lieutn. Koplow (sammenbragt Broder af Moderen), Mr. Wærnschiold (Jens W. til Borregaard?). Hun begravedes i August s. A., 1 Maaned gl. 3. *Cathrine Elisabeth Gr.*, døbt 6. Sept. 1724. Hun begravedes allersidst paa Aaret 1731 og angives da 7 Aar gl. 4. *Bernt Jørgen Gr.*, døbt 15. Decbr. 1727. Testes: Vagtmester paa Viste, Lensmanden, Maria i Sandesund, Margrete paa Holleby. Han maa være „Lieutn. Grønvolds Barn", der begravedes i Januar 1729. 5. *Bernt Christian Gr.*, døbt 15. Juli 1729. (Født $^{10}/_{6}$ 1729, † 1796 paa Ulleberg i Brunlaugnes som Oberstlieutn.[2]). Den ældste og den yngste Søn have efterladt talrige, endnu levende Descendenter, af hvilke en Søn af Fr. M. Grønvold benyttede Navnet Reichwein[3]) og nogle af Efterkommerne af B. C. Grønvold (i seneste Tid) bruge Navnet Orning.

Anne Maria Reichwein, Capt. Fr. Chr. R.s yngste Datter, er formentlig født i 1690-Aarene og nævnes 1727 som Fadder til Søsterens Datter, Else Cathr. Grønvold. Omkring 1730 blev hun gift med daværende Lieutenant *Anton Günther Stindt*, der

---

[1]) N. Rigsarch., Personalia, Grønvold.

[2]) Katalog ov. malede Portræter i Norge, ved Anker og Huitfeldt-Kaas, S. 48.

[3]) Han var nemlig efter Faderens Morbroder døbt Nicolai Friderich R., og blev 27. Aug. 1783 Secondlieut. à la suite ved 2. Agersh. Inf. Reg.,

var født i Grevskabet Oldenburg c. 1670, og som tidligere havde været gift; 24. Febr. 1728 begravedes nemlig i Frederiksstads Kirke Lieutenant Stindts Frue, der, ligesom Manden, i de forudgaaende Aar oftere forekomme som Faddere i Frederiksstads Ministerialbog. A. G. Stindt, der først 25. April 1718 var bleven Premierlieutenant, var 26. Marts 1722 som saadan bleven ansat ved Major Knud Gyldenstjerne Sehesteds Comp. af Oberst C. H. Poulsens gevorbne Dragoner. 1731 solgte han til Oberstlieutn. K. G. Sehested Gaarden vestre Roppestad i Borge (Thorsnes), der var hans Hustru tilfalden efter hendes Forældre[1]. — I Januar 1731 hedder det i en Conduiteliste om ham: „Lieutn. S. (m. fl.) ere alle smukke Officierer og responderer til deres havende Charger;“ og i Janr. 1732: Premierlt. A. G. Stindt (m. fl.) „ere alle elleve skikkelige Officierer og kunne forestaa deres Charger.“ — Generalmajor J. F. Frølich, Christiania 9. Juni 1736, anbefaler den i 18 Aar som Premierlieutenant staaende Stindt, „som er den ældste i Regimentet og en retskaffen Officier, paa hvis Conduite intet er at sige,“ til at erholde Capitains Charakter for ikke at lide i sin Anciennetet, da han af valable raisons ikke kan participere i nogen Accord. 10. Marts 1738 blev han Capitainlieutenant med Capitains Charakter ved J. F. Frølichs (senere W. Ulrichsdals) gevorbne Inf. Regiment. I Marts 1740 var han blandt de 12 Capitainer, der skulde bære Generallieutn. B. N. Landsbergs Kiste ved Begravelsen. 15. Janr. 1744 henvender han sig fra Frederiksstad til General H. J. Arnoldt med Begjæring om at erholde Commandantposten i Staværn, som han dog

c. 1785 virkelig Seclt. og kom c. 1787 som saadan til Søndenfjeldske Inf. Reg. Han blev 5. Marts 1790 Premlieutn. ved samme Regim. (gevorb.), forflyttedes c. 1794 i samme Egenskab til 1. Agersh. Inf. Reg. (Bytte med W. W. Rode) og erholdt Afsked i Aaret 1800. Han maa være den Lieutn. Reichwein, hvis uægte Datter Maren (med Mari Larsdatter Nordraakeiet) døbtes i Land 24. Juni 1795. Han maa ved sin Afskedigelse have faaet Capitains Charakter, thi som saadan benævnes han, da han paa Skiftet efter sin Fader Oberstlieutenant Grønvold 15. Juli 1809 paa Gulloug i Lier erklærer, at han paa Grund af svagelig Helbred og Sindsforfatning ikke herefter vil befatte sig med sin Formues Bestyrelse og faar Regimentskvartermester og Byfoged Lyche paa Strømsø beskikket som Værge. (Chra. Intell. Sedler 1809 Nr. 59 – 61).

[1]) Justitiarius J. Chr. Bergs genealogiske Saml. i N. Rigsarchiv (Reichwein).

ikke opnaaede. S. A. udtale Capitain Stindt og Premierlieutenant Høeg Ønske om at accordere med Capitain Christopher Gutschwager om hans Compagni, mod at hver af dem betaler ham 40 Rd. i Pension, men da Capt. Stindt ikke vilde forpligte sig hertil udover sin Levetid og lade Pensionen gaa over paa sin Enke, beretter han fra Frederiksstad 30. Septbr. 1744 at have truffet Aftale med Fændrik Peter Stranger ved Livcomp. af hans Regim., om at denne skal overtage Pensionen, saafremt han i Tilfælde opnaar Avancement. 30. Octbr. 1744 kom saa Capt. S. i Gutschwagers Sted som Capitain til Garnisonscompagniet ved Agershus og afgik ved Døden 1748; 24. Mai s. A. blev han begravet i Slotsmenigheden og angives da at være 78 Aar gl. — 23. Mai s. A. ansøger Enken om at maatte hensidde i uskiftet Bo med sine 3 Døtre, hvilket 25. Mai anbefales af Generalauditeur C. v. Schulenburg. Endnu i Begyndelsen af 1760-Aarene sees hun at opholde sig i Christiania, men dette synes ikke at være Tilfældet ved hendes Død, der indtraf 15. August 1768.

De ovennævnte Døtre vare følgende: 1) Christiana Henricha Stindt, confirmeret i Slotskirken i Christiania 21. April 1748, 17 Aar gl. 2) Anna Catharina S., confirm. samtidig, 16 Aar gl. 3) Sophia S., confirm. sammesteds 25. April 1756, 16½ Aar gl. Af disse blev Anna Cath. S. begravet i Slotsmenigheden i Christiania 23. Octbr. 1753, 22 Aar gl. og Sophia S. sammesteds 11. Juni 1762, ligeledes 22 Aar gl.[1]).

Arved Christian Reichwein, Capitain F. C. R.s yngste Søn og eneste Barn af dennes andet Ægteskab med Charlotte Elisabeth v. Storm, efter hvis Fader Generalmajor A. C. Storm han er opkaldt. Han er født c. 1716, uden Tvivl paa Nes i Borge, der dengang eiedes af Forældrene, men som senere var solgt, hvorefter Forældrene boede paa Hvaler, hvor Faderen døde 1730. Boets Formue var ringe, saa hans Arv blev liden. Han opholdt sig derefter paa Hvaler, hvor han nævnes som Fadder 1733—37, og her blev han („velbyrdige A. C. Reichwein") trolovet 29. Mai

[1]) N. Rigsarch. Kirkebøger og Gev. Drag. Reg.s Documenter.

og copuleret 26. Septbr. 1743 med „dydelskende Cecilia, Casper Nummisdatter". 27. August 1743 blev han Fændrik ved nordre jydske nat. Infanteriregiment og 27. Mai 1747 charakt. Lieutenant; 17. Juni s. A. fik han Afsked til Norge, men blev 13. August s. A. virkelig Premierlieutenant i ovennævnte Regiment, hvor han endnu stod 1764, da Regimentschefen Ditlev v. Wedelfeldt, Mariager 23. Janr. 1764, udtaler sig saaledes om ham: „Premierlieutn. A. C. v. R., ernannt 13. Aug. 1747, 45 (!) Jahr alt, 30 Jahr gedient[1]). Gebohren in Norwegen. Sein Vater var Capitain. Ist attend, aber wegen natürlicher Schwachheit unvermøgend zur Hülfe der Compagnie. A famille, il est des bons parens et cependant d'une conduite fort bas et guere capable"[2]).

Naar han afgik fra Militairtjenesten er for Tiden ubekjendt, men han var Pensionist, da han døde 30. Octbr. 1784, 70 (!) Aar gl., i Fly By og Sogn, hvor han havde tinget sig i Kost hos en Bonde ved Navn Jacob Jensen, efter at hans Hustru Cecilia „Numsen" var død 16. Mai s. A. og begravet i Kobberup Sogn[3]), hvor hun og Manden havde boet i Huset hos en Bonde Jens Pedersen i Byen Kardyb. Boets Activa udgjorde 82 Rd. 5 Mk. 9 ß, Passiva 83 Rd. 3 ß; det var altsaa fallit med 10 ß. Børnene vare en Søn og 3 Døtre[4]). Adelslex. kalder ham urigtigt Friderich R. og anser ham (ligeledes urigtigt) som Slægtens sidste Mand.

---

[1]) Hvis Tjenestetiden er rigtig angiven, maa han formentlig have været Underofficier fra 1734.

[2]) Meddelelser af Oberstlieutenanterne J. C. V. Hirsch og C. J. Anker.

[3]) Paa Benzons Stamtavle i Dan. Rigsarchiv kaldes hun Elisabeth Cecilie Numsen og siges født 1712 og død paa Kobberupgaard 18. Mai 1784. Kirkebogen kalder hende Cecilia Christiane. Hun hed maaske kun Cecilia.

[4]) Ifølge velvillig Meddelelse af Archivar G. C. Saxild i Viborg efter Hald Amts Skifteprotokol.

Kammerherre, Amtmand Samuel Leopold von Schmettaus Selvbiografi.

Meddelt af **Louis Bobé.**

Forfatteren af nednstaaende autobiografiske Optegnelser, Samuel Leopold v. Schmettau, var Søn af preussisk Gehejmeraad og Kammerdirektør Heinrich Vilhelm von Schmettau og Frederikke Vilhelmine, født v. Schmettau, Datterdatter af Overrentemester Peder Brandt. Han fødtes 2. Oktober 1746 i Berlin, kom 1754 til Danmark og udnævntes allerede Aaret efter til Kammerpage hos Kronprins Christian. Sit Livs Oplevelser fra 1755 til 1795 har han skildret i følgende Meddelelser. 1802 tog han Afsked fra sit Embede som Amtmand over Aabenraa og Løgumklosters Amter og flyttede til Kiel, hvor han ugift afgik ved Døden 10. Februar 1830. Skjønt fremmed af Fødsel var Schmettau en Mand med varme danske Sympathier, var nøje knyttet til Guldberg og benyttede sig med Forkjærlighed af det danske Sprog.

Schmettaus haandskrevne Autobiografi ejedes endnu 1839 af Pastor Peter Petersen i Varnæs ved Aabenraa, hvem Schmettau havde hjulpet til at studere og vist faderlig Godhed. Originalen synes nu at være forkommen, men et Udtog af samme er meddelt i Aargangene 1838—39 af Preetzer Wochenblatt. Dette Ugeblad findes ikke i vore Bibliotheker, men saavidt vides, kun fuldstændigt i Preetz' adelige Klosters Bibliothek, fra hvilket jeg ved Priorinden Fru von Wedderkops Imødekommenhed har havt samme til Laans. Oversættelsen slutter sig nøje til den tyske Text. Jeg har kun foretaget enkelte Udeladelser af Steder, der formentlig fattes enhver Betydning.

I Aaret 1755 fik den 1749 fødte Kronprins, senere Kong Christian VII., der indtil da havde staaet under Opsyn af en Hovmesterinde, Grev D. Reventlow til Hovmester; v. Schack[1]) og v. Moltke[2]) bleve hans Kammerjunkere, Grev Holck[3]) hans Kammerpage, Rosenkranz[4]), Sperling[5]) og jeg bleve udnævnt

---

[1]) Joakim Otto v. Schack, 1728—1800, Statsminister, til Rathlousdal.
[2]) Verner Jasper Andreas Moltke, Gehejmeraad, 1755—1835.
[3]) Gustav Greve Holck, 1745—1800.
[4]) Iver Baron Rosenkrantz, 1740—1815, Kammerherre, til Villestrup og Rosenlund.
[5]) Joakim Ulrik Sperling, 1741 - 91, Gehejmeraad, Amtmand.

til Pager, og Nielsen[1]) til hans Informator. Dette skete den 31. Marts 1755 paa Kong Frederik V.s Fødselsdag, og begyndte jeg med denne Dag min Tjeneste som Page. Som saadan havde jeg fri Bolig, Spise og Drikke, Klædning, Brændsel, Lys og Opvartning og tillige 36 Rdlr. aarlig til Vask, Skotøj, Strømper og andre Smaating. Til Anskaffelsen af Sukker, The og Frokost fik jeg ugentlig 4 Skilling i Lommepenge. Jeg var den Gang 12 Aar gammel. Vi Pager havde en Hovmester og to Informatorer. Hovmesteren var Frankenau[2]), en meget værdig Mand, som jeg har skattet og elsket lige til hans Død. Vel var han stræng, men det var kun gavnligt for os unge Mennesker. Vore Lærere vare Bildsoe[3]) og Berenth[4]). Efter deres Bortgang fik vi Strøm[5]) og Zwergius[6]). Disse Lærere underviste os i Kristendommen, Historie, Geografi, Latin o. s. v. I Skrivning, Regning, Tegning, Dans, Fægtning og Fransk havde vi særskilte Lærere, som alle bleve lønnede af Kongen. Skjønt Kongen holdt saa mange Informatorer og Præceptorer til Pagernes Uddannelse, var Undervisningen dog i det Hele taget mangelfuld. Dels havde Pagerne for megen Adspredelse, brugte for megen Tid til Paaklædningen, alene til Frisuren gik der hele Timer, og selve Opvartningen om Morgenen og Aftenen ved Kongens Taffel, Appartementerne og andre Lejligheder optog en Del af deres Tid; tillige var Antallet af Pager den Gang over 30. I Paasken 1759 blev jeg, femten og et halvt Aar gammel, konfirmeret af den værdige Hofpræst Magister Bluhme, som jeg senere har skattet og elsket meget. Han var virkelig en fortræffelig Mand. To af mine Kammerater, Pagerne Falkenschiold[7]) og

---

[1]) Georg Nielsen, 1710—97, Konferensraad.

[2]) Frederik Christian Franck v. Franckenau, Etatsraad og Toldinspektør, f. 1724 † 1784.

[3]) Lorentz Christian Bildsøe, 1737—81, Præst i Næstved.

[4]) Johan Ludvig Bernth, f. 1724 † 1804, Rektor ved Herlufsholm, Prof. phil. ved Universitetet (Wad, Rektorerne paa Herlufsholm 210 ff.)

[5]) Jens Henrik Strøm, død i 1799 som Borgmester i Christiania.

[6]) Christian Frederik Zwergius. Han stod endnu 1775, da han var trolovet med Kammerfrue Marie Judith Mathiesen, paa Pension med 500 Rdlr. aarlig.

[7]) Arnold Falkenskjold, 1744—1819, først Page hos Enkedronning Juliane Marie, Oberst, Ejer af Sæbygaard

Lüttichau[1]), Comtesse Laurvig, senere gift med Grev Holck, Comtesse Reventlow, senere Grevinde Stolberg (død 1824 paa Laaland) og nogle Landkadetter bleve konfirmerede sammen med mig. I Aaret 1759 blev jeg ældste Page hos Kronprinsen, efter mine Formænd Rosenkranz og Sperlings Afgang. Førstnævnte blev Hofjunker, og den sidste Kammerpage hos Kronprinsen. I deres Sted fik jeg to nye Kammerater Rumohr[2]) og Trolle[3]).

Hos Enkedronning Sophie Magdalene var den Gang en Kammerfrue Schumann[4]), som gjaldt uhyre meget og forstod at sætte alt igjennem hos hende, hvorfor ogsaa alle Hofsnogene, baade store og smaa, besøgte hende og gjorde Kur til hende. Det hørte til god Tone, at Damerne og Kavallererne og næsten alle, der kom til Hove, besøgte hende. Om Eftermiddagen saa man næsten altid Generaler, Prinser, blaa og hvide Riddere og m. a. hos hende.

Denne Schumann var meget forstandig og kundskabsrig og forenede med stor Elskværdighed Verdensklogskab og Høflighed mod alle og enhver, selv den ringeste. Hun var henimod 50 Aar gammel, da jeg lærte hende at kjende, og slet ikke smuk. Som Page og Kammerpage tilbragte jeg mangen behagelig Time eller Eftermiddag hos hende og sad ogsaa stundom med min Ven Hobe[5]), der var Kammerfru Schumanns Page, ved hendes Taffel. Kort sagt, hun var en af de mest agtværdige Personer, jeg nogensinde har kjendt. Hun gjengjaldt min Højagtelse og Hengivenhed med Godhed og Fortrolighed. Vi stod ogsaa i venskabelig Brevvexling med hinanden; hun skrev udmærket smukke franske Breve.

Da jeg 2. Februar 1763 om Eftermiddagen kom fra Dron-

---

[1]) Adam Mogens Lüttichau, 1742—1807, først Page hos Prinsesse Charlotte Amalie, Kammerherre, Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer.

[2]) Cai Vilhelm Rumohr, † o. 1802 i Lyon (Nordalbingische Studien IV, 323).

[3]) Frederik Christian Trolle, 1747—87, Kaptejn.

[4]) Charlotte Vilhelmine Dorothea Schumann, f. 30. Okt. 1716 † 15. Juni 1779 paa Kokkedal, begravet i Birkerød. Skiftet efter hende i Hirschholm Skifteprotokol viser et ualmindeligt rigt Bo med de kostbareste Sager.

[5]) Andreas August v Hobe, 1739—1802, Kammerherre, Amtmand i Trittau og Reinbeck.

ning Sophie Magdalenes Kabinetsprædiken, hvor den værdige og berømte Cramer havde prædiket, mødte jeg min Hofchef, Gehejmeraad Reventlow, som sagde til mig, at han glædede sig ved at have opfyldt mit Ønske om at forlade Pagestanden. Kongen havde udnævnt mig til Kammerpage hos Hans Kgl. Højhed Kronprinsen. Jeg skulde kun gaa til Overhofmarskallen Grev Moltke[1]) og der faa alt nærmere at vide.

Det at Grev Holstein Ledreborg døde, som havde været Minister i Konseillet og Chef for det danske Kancelli, var Aarsagen til min Forfremmelse. Gehejmeraad Reventlow, Kronprinsens Hofmester, blev i hans Sted Minister i Konseillet, men forblev tillige paa sin tidligere Post som Hovmester. Kronprinsens ældste Kammerjunker Anton Moltke[2]) blev hans Hofmarskal. Den anden Kammerjunker Grev Holck blev ældste Kammerjunker, Kammerpagen Sperling blev anden Kammerjunker, og jeg kom saa igjen i Sperlings Sted. Snart efter aflagde jeg min skrammererede Pageklædning og tiltraadte Tjenesten som Kammerpage hos Kronprinsen. Mine Indtægter var nu 300 Rd. i fast Løn. Jeg fortsatte mine Studier i Latin, dansk Ret, Kriminalret, i Jus rerum, Folkeret, Mathematik og de skjønne Videnskaber og hørte Forelæsninger hos Professorerne Schlegel, Bugge og Anker. Tillige var jeg saa heldig at stifte Bekjendtskab med nogle ældre, værdige og indsigtsfulde Mænd, bl. a. den bekjendte, lærde og værdige Kammerherre Suhm, Etatsraad Carstens[3]) fra Rentekammeret og hans Broder i Tydske Kancelli[4]), Justitsraad Ehlers[5]), Professor Sneedorf, Professor Schlegel, Etatsraad Lowzon[6]), Hofpræst Janssen[7]), Magister og Hofpræst Bluhme o. a. Disse Herrer forsamledes hver Onsdag Eftermiddag i en Klub, for at fornøje sig efter endte Forretninger ved be-

---

[1]) Adam Gottlob Moltke.
[2]) Anton Henrik Moltke, 1734—92, Gehejmeraad, Overhofmester hos Dronning Juliane Marie.
[3]) Frederik Carstens, † 1774, Konferensraad.
[4]) Adolf Gotthard Carstens, † 1795, Gehejmeraad.
[5]) Marx Johan Ehlers, siden Etatsraad og Landskriver i Wilster.
[6]) Andreas Lowson, 1704—58, Højesteretsadvokat.
[7]) Hector Frederik Janson, 1737—1805, Prokansler, Biskop.

hagelige og underholdende Samtaler. Kortspil, der ellers altid tjener til at forkorte den kostbare Tid, kjendtes aldeles ikke i denne Klub, lige saa lidt som andre Spil. Man nød Thevand, Smørrebrød og Vin, og henimod Klokken ti gik hver til sit.

Jeg var Medlem af dette Selskab. I det hele taget syntes jeg ikke om Hoflivet, frem for alt, fordi man kun saa lidet og kun saa yderst sjældent kan gjøre nogen Gavn, og dernæst findes der hos Hoffolk saa liden Ærlighed og Oprigtighed.

Jeg bad min store Velynder, Hofchef Reventlow, som fra 1760 af tillige var Chef for det kongelige Rentekammer, at give og skaffe mig Ansættelse som Volontær i Kancelliet. Dengang var det yderst vanskeligt at erhverve en saadan Stilling, og kun faa var saa heldige. Lettere var det at blive Auskultant i Kammerkollegiet. Jeg fik mit Ønske opfyldt og blev 1764 Volontær i Kammerkancelliets Kontor, hvis Chef den Gang var Etatsraad Carstens[1]), en overordentlig dygtig Mand, som beviste mig megen Velvilje. I hans Kontor havde jeg den bedste Lejlighed til at lære og blive undervist i mangt og meget, thi herfra blive Indstillingerne til Kongen indleverede og expederede. Jeg arbejdede dér tre Timer daglig. Foruden mig var der ansat en vis Hallesen[2]), som senere hen blev Kammerraad og Toldforvalter i Rendsborg.

Palmesøndag blev min elskelige Herre Kronprinsen offentlig konfirmeret af Biskop Harboe i Kristiansborg Slotskirke. Det var en af de mest rørende og højtidelige Handlinger, jeg har overværet. Højtidelig var Handlingen i sig selv, men mere højtidelig blev den ved den Bekjendelse, som den vordende Tronfølger og Hersker over nogle Millioner Mennesker aflagde, at han vilde elske og bekjende Jesu Kristi Religion, være den underdanig og tro indtil Døden. Højtidelig og frydefuld var ogsaa denne Handling ved den Værdighed og Veltalenhed, hvormed Kronprinsen besvarede Biskoppens Spørgsmaal. Blandt de mange smukke Egenskaber, Prinsen besad, var ogsaa hans Veltalenhed;

[1]) se ovenfor.

[2]) Johan Henrik Hallensen, Sekretær i tyske Kammerkancelli, 1772 Toldforvalter i Rendsborg.

han kunde udtale sig smukt, sublimt og rørende. Ved den lange Examen, der varede mere end to Timer, viste han Kundskaber og Indsigt i Religionen, hvilket opfyldte Tilhørerne med Glæde, Beundring og Henrykkelse. Han havde valgt Apostelen Paulus' Ord 1. Timoth. Cap. 6, 12 og 14, over hvilke Biskop Harboe holdt en kort, smuk Tale før Examinationens Begyndelse. Jeg hørte de to fortræffelige Prædikener, som daværende Hofpræst Cramer holdt i Anledning af Kronprinsens Konfirmation, hvilke han lod trykke, og som bevægede alle Tilhørere til Taarer.

I tre Aar var jeg Kammerpage hos Kronprinsen, fra 2. Februar 1763—14. Jan. 1766. I Slutningen af Aaret 1765 blev den elskede Kong Frederik V. syg, og denne Sygdom forværredes, saa at Lægerne opgav Haabet om Helbredelse. Min Hofchef Gehejmeraad Reventlow opfordrede mig til at blive i Stillingen som Kammerpage hos den nye Konge, og dette var mig meget kjært, da jeg elskede Kronprinsen af hele mit Hjærte. Grunden til mine stærke og ærbødige Følelser for ham laa i den sjældne Egenskab han ejede til at vinde og drage Hjerter til sig. Han besad mange elskværdige Egenskaber og viste sig mod alle sine Tjenere, som omgikkes ham, saare omgængelig, nedladende og kjærlig. Jeg havde den Gang altid uhindret Adgang til Kongen, omgikkes personlig med ham, gik ud og ind i hans Gemakker, sov ved hans Side, var Morgen og Aften til Stede ved Paaklædningen, og den elskede Konge talte meget til mig, fortalte mig mange Ting og vilde vide min Mening derom. Under saadanne Omgivelser havde jeg altsaa den bedste Lejlighed til at se og høre alt, hvad der foregik i Kabinettet.

Den 14. Jan. 1766 hensov vor højtelskede Konge Fredrik V i sin Alders sex og fyrretyvende Aar og det tyvende af hans faderlige Regering. Hans ældste Søn, min elskede Herre, blev Arving til Tronen. Paa hans Faders Dødsdag blev han under Iagttagelse af de almindelige Formaliteter proklameret som Konge, og samme Dags Aften flyttede han efter Skik og Brug ud til Frederiksberg Slot, som ligger en Fjerdingvej fra Byen, hvorhen

ogsaa jeg, som hørende til hans Hofstat, fulgte med. Den unge Konge var saa naadig at beholde mig som Kammerpage.

De Anskuelser og Følelser, med hvilke han besteg sine Fædres Throne, vare ham til stor Ære. Jeg, som stod ham saa nær, kan give Christian VII. det Vidnesbyrd, at han var meget bedrøvet over Faderens Død. Han følte det dybt, at Regeringens Sorger og det dermed forbundne Ansvar tyngede for meget paa hans endnu ungdommelige Skuldre. Men samtidig viste han sig fuld af Mod, Iver og Beslutning om at opfylde sine Pligter som sit Folks Konge og Fader. I Slutningen af Februar blev højsalig Kongen lagt paa et Castrum doloris, som blev oprejst i Slotskirken. Den 18. Marts blev det kongelige Lig med stor Pomp ført ud af Byen til sit Hvilested i Roeskilde. Kongen og hans Broder Arveprins Frederik fulgte med det høje Lig derhen, som den 19. Marts med stor Ceremoni blev bisat i den kongelige Begravelse. Jeg fulgte til Hest i Følget foran Kongens Vogn. Det var en kold, stormfuld Nat, da jeg maatte gjøre denne Tur, og det værste var, at det havde frosset og at det derfor var baade glat og daarligt at ride. Som Kammerpage boede jeg nu i et smukt stort Værelse i Stueetagen, hvor jeg ved Hjælp af en escalier derobé lettest kunde komme til Kongen, og denne til mig. Nu havde jeg langt flere Adspredelser end før og var mere optaget. Saa mange Fritimer til Studering og Læsning som tidligere havde jeg heller ikke. Lige saa lidt kunde jeg nu gaa saa regelmæssigt paa Rentekammeret. I Begyndelsen sov jeg umiddelbart uden for Kongens Sovegemak, saa at han kunde ringe mig op, naar han ønskede at tale med mig, men allerede snart efter maatte jeg flytte ind i Kongens Kabinet, hvor der blev stilllet en liden Seng ind til mig, og da Kongen undertiden havde urolige og søvnløse Nætter, blev jeg tit forstyrret i Søvnen. Kongen gav mig Titel af Kammerjunker og tillod tillige, at jeg bibeholdt Tjenesten som Kammerpage hos ham. Den 6. Mai erholdt jeg den kgl. Bestalling gratis. Jeg bad Kongen om Tilladelse til at forblive som Auskultant i Rentekammer-Kollegiet og fik den ogsaa. I Sommeren 1766 blev Kongens yngste Søster Prinsesse Louises Forlovelse

med Prins Carl af Hessen deklareret, og Formælingen skete den 30. August i Kjøbenhavn under de sædvanlige Festligheder. Den Gang blev ligeledes Kongens Trolovelse med Prinsesse Caroline Mathilde, Søster til Kongen af England, deklareret; alle Foranstaltninger til Formælingen bleve trufne, og den tilkommende Dronnings Hofstat dannet. Ved denne Lejlighed opfordrede min høje Velynder Overkammerherre Reventlow mig til at ansøge om at faa min ældste Søster, hun opholdt sig den Gang hos vor Bedstemoder i Vallø, ansat som Hofdame hos Dronningen. Jeg gik til Kongen og Overhofmesterinden, Kammerherreinde Plessen, og virkelig blev dette mit højeste Ønske opfyldt. Min Søster blev udnævnt til Hofdame hos Dronning Caroline Mathilde og forblev sidenhen ved Hove i et Tidsrum af 29 Aar[1]). I Oktober 1766 begav sig den nye Dronnings hele Hofstat, altsaa ogsaa min Søster, til Altona, for der at modtage og ledsage Dronningen til Kjøbenhavn. Den 1. Nov. sejlede Dronningen over store Belt og indtraf den følgende Dag i Roskilde, hvor Kongen for første Gang saa og omfavnede sin Gemalinde. Han vendte om Aftenen tilbage til Residentsen, og jeg havde den store Ære at være i hans Følge. Dronningen begav sig til Frederiksberg og forblev der paa Slottet indtil den 8. Nov., Dagen for hendes højtidelige Indtog og Formæling. Vielsen blev fuldbyrdet i Kristiansborg Slotskirke og fejret ved Hove med stor Pragt og mange Slags Festligheder. De mange nødvendige Anskaffelser af Fløjlsdragter og andre Udgifter vare meget følelige for min Kasse. Den 1. Mai 1767 bleve Kongen og Dronningen kronede. Denne højtidelige Handling blev fuldbyrdet i Kristiansborg Slotskirke og havde en Mængde Forfremmelser til Følge. Den ærefulde og meget indbringende Stilling som Kongens Kammerpage blev mig misundt af mange, saa at mine Forhaabninger, mine lykkelige Dage, min Glæde over at være den opgaaende Sol saa nær, ikke alene tit bleve mig forbitrede, men tillige gaves der forskjellige unge Mennesker ved Hove, der attraaede denne Stilling. For at fjerne mig fra Kongen blev

[1]) Margrethe Vilhelmine v. S., 1733—1808, Stiftsdame i Vallø.

der iværksat mange Kabaler og Hofintriger. Jeg maatte tømme mangen bitter Kalk, maatte se og høre meget, hvad jeg gjerne havde undgaaet, hvis det havde staaet i min Magt at forandre det. I Maj 1767 afskedigede Kongen mig og antog en anden Kammerpage i mit Sted, hvad der bedrøvede mig meget, skjønt det var i Naade og med Pension af 1000 Rd. kurant. Desuden fik jeg bouche en cour og fri Bolig i Palæet. Som Kammerpage havde jeg kunnet bringe mine Indtægter op paa 2000 Rd. Efter i alt $4^1/_2$ Aar at have været Kammerpage hos Christian VII., 3 Aar hos Kronprinsen og $1^1/_2$ hos Kongen, forlod jeg Slottet ved St. Hans og flyttede ind i det mig anviste Værelse i Pælæet. Dog bevarede den gode Konge sin Naade for mig, lod mig undertiden komme til sig og talte til min store Trøst og Beroligelse meget nedladende med mig. Næppe et Aar efter min Afsked i April 1768 blev mig af Overhofmarskal Greve Moltke i Kongens Navn tilbudt at blive tjenestgjørende Kammerjunker hos Hs. kgl. Højhed, Arveprins Frederik, som den Gang var 15 Aar gammel. Grev Scheel[1]) var Prinsens Hofmester, og Hofchef Bülow og jeg Kammerjunkere, og den værdige Professor Guldberg, som senere blev Gehejmeraad, Prinsens Lærer. Om Formiddagen havde jeg ingen bestemte Pligter; først Klokken halv to gik jeg til Prinsen, og fra Klokken fire om Eftermiddagen var jeg igen fri til Kl. 7 om Aftenen. Prinsen spiste daglig hos sin Moder Dronning Juliane. Klokken ti om Aftenen var alt forbi, med mindre der var Bal, eller Prinsen besøgte Teatret o. s. v. Jeg gjorde den Gang Bekjendtskab med Professor Guldberg, og da vi sympatiserede i vore Anskuelser, kom vi til at holde meget af hinanden, og denne min Ven blev senere min og mine Sødskendes Velgører. I Foraaret 1768 tiltraadte Kong Christian VII Rejsen til Holland, Frankrig og England og vendte Januar 1769 tilbage, saa at han omtrent havde været tre Fjerdingaar borte. Nogle Maaneder efter hans Tilbagekomst begav min elskede Prins med sin høje Moder, Dronningen, sig til Fredensborg, som ligger 5 Mil fra Kjøbenhavn.

---

[1]) Jørgen Greve Scheel, 1718—86, Gehejmekonferensraad.

Der blev han ogsaa indpodet med Kopper i stor Mængde, saa at han blev mærket deraf som faa. I Slutningen af Oktober vendte de høje Herskaber tilbage til Kjøbenhavn. Den 8. April 1770 blev min Prins konfirmeret. Denne højtidelige Handling skete i Slotskirken paa samme Maade som Kongens i Aaret 1765. Arveprins Frederik aflagde sin Trosbekjendelse med Ærefrygt, Værdighed og Rørelse, udrustet med store Kundskaber. Det Skriftsted, han havde valgt, var 1. Ep. Joh. 5,20, over hvilket Biskop Harboe, der baade havde konfirmeret Kongen og Prinsen, holdt en smuk Tale, som blev trykt. Paa denne Dag gav Kongen mig Kammerherrenøglen, dog paa den Betingelse, at jeg endnu ikke maatte bære den. Samme Aar i Maj døde Dronning Sophie Magdalene, den afdøde Kong Christian VI.s Gemalinde paa Christiansborg Slot i sit 70. Aar. Hun var en meget klog og from Dame, nedladende og naadig mod enhver. Jeg stod i hendes Gunst og har tit haft den Lykke at tale med hende. Ved hendes Død led mange Mennesker et stort Tab især de til hendes Hofstat hørende Personer, som dog bleve affundne med en kgl. Pension. Men mest mistede den førnævnte Kammerfrue Schumann. Hun opholdt sig efter dette Dødsfald mest hos Etatsraad Walther[1]), som havde været Kasserer hos Dronningen og nu boede paa Landet, ikke langt fra Hirschholm, hvor han ejede et Landsted. Hun døde to Aar efter Dronningen. Jeg har undertiden besøgt hende. Denne Schumann var en aldeles fortræffelig og med store Gaver udrustet Personlighed. Paa disse Ture i Hirschholms Omegn opsøgte jeg ogsaa en af mine Venner, som altid havde vist mig megen Kjærlighed, den værdige og for sine Kundskaber almindelig bekjendte Kammerherre Suhm, som opholdt sig paa sit Landsted Øverød. I hin Tid omgikkes jeg ogsaa flittigt med Guldberg og blev mere og

---

[1]) Christian Frederik Walther, Søn af en tysk Præst (Moderen var Kammerfrue hos Dronning Sophie Magdalene) var først Kopist ved Feltkommissariatet, 1744—71 Sekretær i tyske Kancelli, 1753 Kasserer og 1764 tillige Kabinetssekretær hos Enkedronning Sophie Magdalene, blev 1759 Justitsraad, 1768 Etatsraad og 1781 Konferensraad. 1773 blev han Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer. Han ejede Eskemosegaard i Hørsholm Amt og døde 1785.

mere fortrolig med ham. Jeg havde megen Glæde af Omgangen med ham, han var baade kundskabsrig, underholdende og fortrolig i disse Samtaler. Jeg har aldrig kjendt en Lærd, der som han kunde være alt for alle. Med de mest omfattende Kundskaber forbandt han sand Fromhed; han ejede en Blidhed uden Lige og et ædelt, kjærligt Hjærte. Aldrig gik jeg tom fra ham, altid fandt jeg Forstand og Hjærte i hans Samtaler, og hvor mangen Gang har han ikke glædet og trøstet mig, naar jeg var nedbøjet. Den 24. Mai 1771 vendte mine Herskaber tilbage til Fredensborg. Min Søster, som denne Sommer opholdt sig paa Hirschholm, besøgte jeg kun sjældent, da de daværende Omstændigheder ikke tillode, at jeg tit kom til Hirschholm. Allerede Aaret i Forvejen, men mere endnu i dette Aar bleve Forholdene i Landet meget betænkelige. De Fromme og Stille sukkede over disse Tilstande og bad til Vorherre om at de maatte høre op. Vi længtes efter Hjælp og ventede paa den os tilskikkede Time. I hine mørke Dage, om hvilke man i Sandhed kan sige, at de vare onde, gik jeg tit til min Ven Guldberg, og hos ham blev mit Hjærte hver Gang let og mit Sind stille og roligt.

Den 22. Nov. 1771 forlode Dronning Juliane og Arveprinsen deres Sommerbolig og vendte tilbage til Staden. Urolighederne toge stadig til, og mange Mennesker vare opfyldte af bange Anelser. Sørgeligere Tider end disse har jeg ikke oplevet i Kjøbenhavn, og med Angst og Bæven endte Aaret 1771. Dertil kom endnu den mærkelige Hændelse med den kgl. Garde til Fods, som gjorde Oprør den 24. December. Garden bestod af lutter udsøgte tapre danske Mænd, mest Nordmænd, der ikke vilde efterkomme Befalingen til at lade sig indrangere i de andre Regimenter, da de havde kapituleret som Gardister og kun vilde tjene som saadanne eller afskediges. Paa denne uhyggelige Dag fulgte en endnu skrækkeligere Nat, som meget let kunde have faaet de sørgeligste Følger. Jeg har i denne Nat saavel som i hele denne frygtelige Tid i Kjøbenhavn set alt og følt alt med mine kjære Medborgere, som enhver retskaffen Dansker maatte gjøre. Dette Oprør drev imidlertid over uden Ulykke og Blods-

udgydelse. Den daværende Kabinets Minister Grev Struensee frygtede denne brave Garde og havde foranlediget dens Opløsning. Dog gav han nu efter, og Garden opnaaede, ikke at blive stukket ind i Feltregimenterne. Imidlertid blev Gardens Oprør, hvis Afskedigelse endnu mere havde vakt de Danskes Harme, Anledning til det i mit Fædreland saa længselsfuldt imødesete Ministerskifte, som paafulgte den 17. Jan. 1772. Jeg afholder mig med Rette her fra at beskæftige mig nærmere med denne Revolution og især dennes Aarsag og Anledning, Udførelse og endelig dens velgørende Følger, da det tildels ere almindelig bekjendte Kjendsgjerninger, og de heller ikke hører hjemme i min Biografi. Tillige har jeg om denne berømmelige Begivenhed af 17. Januar allerede sagt, skrevet og trykt saa meget[1]) at jeg nu finder det unødvendigt paa mine gamle Dage at skulle tilføje mere. Hvad jeg har skrevet om denne vigtige Sag, har ingensinde været dikteret af en ophidset og livlig Fantasi, lige saa lidt var det dikteret af Partiskhed, Hævn, Had eller Bitterhed. Det er sagt i Gudsfrygt og med den reneste Kjærlighed til Kongen, det kgl. Hus og mit Fædreland. Det er et Udslag af min Hengivenhed for Retfærdigheden, med et Ord — mit Hjærtes Sprog. Hele mit Liv vil jeg vedblive at fejre den 17. Januar som den store Dag, paa hvilken den almægtige Gud har reddet mit Fædreland fra ryggesløse Menneskers Hænder.

Den 19. Januar 1772 blev min Kollega v. Bülow[2]) Staldmester hos Kongen, og jeg derefter ældste og eneste Kammerjunker hos Arveprinsen, og forblev i denne Stilling i næsten 2 Aar. Min Tjeneste var noget vanskelig. Min ældste Søster rejste den 20. Januar paa Kongens Befaling til Kronborg for at være hos Dronning Caroline Mathilde. Den 25. April fældedes af den dertil nedsatte Kommission, den bekjendte Dom over Struensee og Brandt, som blev stadfæstet af Kongen og fuldbyrdet den 28. April. Jeg overværede ikke Henrettelsen, da det er mig imod at se saadant. Mange Mennesker vare tilstede ved

---

[1]) Om disse Arbejder er ellers intet bekjendt.
[2]) Frederik Ludvig Ernst Baron Bülow, 1738—1811.

Henrettelsen. Ak, at jeg, at mit Fædreland aldrig havde behøvet at se en saadan Dag og en saa sørgelig Exekution. Men Retfærdigheden og Loven krævede det. Den 1. Juni afrejste Dronning Caroline Mathilde fra Kronborg paa et engelsk Skib til Stade og derfra videre til Celle, hvor hun ogsaa forblev indtil sin Død. Paa Kronborg havde hun været siden 17. Januar. Hendes tre Hofdamer, som vare bleven hos hende, altsaa ogsaa min Søster, vendte tilbage til Kjøbenhavn med den øvrige Hofstat. Hele Hoffet flyttede den 6. Juni til Frederiksberg, og jeg fulgte med. Dog var dette Sommerophold langt fra saa behageligt for mig som det forrige. Den 15. Februar 1773 bad jeg min kjære Guldberg om at være behjælpelig med at skaffe mig en Amtmandspost paa Møen, der var bleven ledig ved Kammerherre Møstings[1]) Død.

Kort efter gik jeg selv til Prinsen og forelagde ham mit Ønske, som Guldberg allerede havde meddelt ham, nemlig om at forlade Hoffet og faa en Stilling som Amtmand. Prinsen talte med mig om denne Sag med den ham medfødte Nedladenhed, som glædede mig meget, og han lovede mig at erindre det. Den 19. April gav Dronning Juliane Marie mig det naadige Løfte, at min Søster skulde være Hofdame hos hende. I Maj Maaned blev Kongens Datter Prinsesse Louise Auguste indpodet med Kopper, og alt gik efter Ønske. Den 12. Juni tog alle de kongelige Herskaber ud til mit kjære Fredensborg, for at blive der Sommeren over. Jeg havde den Lykke at være med i Hofstaten. Den frygtelige Krigsfare, som truede mit elskede Fædreland i Slutningen af 1772 fra vor Nabo, den svenske Konge, Gustav III, der havde omstødt hele Regeringsformen, drev lykkeligvis over. Den allerede mobiliserede Hær og Flaade blev nu ikke brugt til Ødelæggelse. Allerede den 7. December 1772 udvexlede vort og det svenske Hof Erklæringer om, at det gode Forhold ogsaa for Fremtiden skulde vedvare. Paa Fredensborg lærte jeg Oberst og Generaladjutant Stange[2]) at kjende. Vi

[1]) Frederik Christian v. Møsting, 1717—73, Gehejmeraad, Amtmand paa Møen.

[2]) Jvfr. Efterladte Papirer fra den reventlowske Familiekreds IV, 292.

bleve gode Venner. Han var en meget from og retskaffen Mand, en tro Tjener for Kongehuset, en varm Talsmand for den retfærdige Sag, en ivrig Patriot, en dygtig, kundskabsrig og meget flittig Mand, som tillige skrev udmærket smukke Breve. Indtil hans Død stod jeg i Brevvexling med ham. 1776 blev han udnævnt til Deputeret i Generalitetskollegiet. Jeg var Formynder for hans eneste Datter, der senere blev gift med General Krigskommissær og Overvejintendant von Stockfleth, og blev hans Executor testamenti. Som Generaladjutant hos Generalfeltmarskal Prins Carl havde han været med denne i Norge. Senere blev han Generallieutenant og Kommandant i Friedrichsort. Han døde i Kiel 1795.

Den 6. Oktober fuldendte jeg et lille Skrift paa Dansk, som jeg havde skrevet i Anledning af 17. Jan., og som havde beskæftiget mig i tre Uger, for saa vidt Hoftjenesten tillod det, og hvis Udarbejdelse voldte mig sand Glæde. Hr. von Lowtzow[1]) blev udnævnt til Kammerjunker hos min Prins, men var foreløbig endnu ikke tjenestgjørende, da han først skulde fuldende sine Studier i Sorø. Jeg var altsaa stadig Prinsens eneste Kammerjunker. Prinsesse Louise Augustas Opdragelse blev nu overdraget til min ældste Søster. Den 15. Oktober blev vor elskede Kronprins overgivet til mandlig Ledelse. General Eickstedt blev hans Overhofmester, v. Urne[2]) og v. Bülow[3]) hans Kammerjunkere, v. Gedde[4]) hans Kammerpage og Prof. Sporron[5]) hans Informator.

I Aaret 1773 gav Arveprinsen Afkald paa Koadjutor Værdigheden i Stiftet Lybek, og Biskoppen af Eutins Søn blev valgt i hans Sted. Denne ædle Daad kan ikke noksom roses og taknemmelig anerkjendes af alle retskafne Danske og Fædrelands-

---

[1]) Adam Gottlob v. Lowzow, 1750—1816, Gehejmeraad.

[2]) Christian Urne, 1749—1821, Gehejmeraad, Stiftamtmand over Viborg og senere Ribe Stift, Justitiarius i Højesteret, Overpræsident i Kjøbenhavn.

[3]) Johan v. Bülow, 1751—1828, til Sanderumgaard, Gehejmeraad.

[4]) Verner Hans Rudolph Rosenkrantz Giedde, 1756—1818, Kammerherre.

[5]) Benjamin Georg Sporon, 1741—97, Konferensraad, Amtmand i Koldinghus Amt.

venner. Kongen var ikke i Stand til at byde Prinsen et Ækvivalent eller en tilsvarende Erstatning. Denne ædle Prins fratraadte Koadjutorværdigheden, fordi Rusland kun paa denne Betingelse vilde indrømme Afstaaelsen af de storfyrstelige Amter i Hertugdømmet Holsten mod Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst. Denne højmodige Beslutning, der var udsprungen af den ædleste Fædrelandskjærlighed, fortjener ikke alene at indskrives med uudslettelig Skrift i alles Hjerter, men ogsaa ristes i Erts og Sten og optages i alle Aarbøger til evig Minde for Efterverdenen. Udvexlingen af disse Lande skete den 16. Nov. 1773, og var denne Begivenhed en af de vigtigste i mit Liv.

Om Aftenen, den 2. Febr. 1774, netop samme Dag som jeg for elleve Aar siden blev Kammerpage hos Kronprinsen, nuværende Kong Christian VII., kom Etatsraad Guldberg til mig med den Eflerretning, at Arveprins Frederik havde tiltænkt mig den ved Kammerherre v. Hobes Befordring ledige Post som Amtmand i Hütten, og at jeg blot skulde indgive Ansøgning til Kongen for at faa den. Min Bestalling som Amtmand over Hütten og Domkapitels Distrikterne blev allerede underskrevet af Kongen den 14. Febr. Nu fik jeg ogsaa Tilladelsen til at bære Kammerherrenøglen. Denne Amtmandspost var den Gang, hvad Indtægterne angik, den allermindste i Hertugdømmerne og indbragte ikke mere end 200 Rdr. Kurant i Accidentser, og Gagen var 1000 Rdr. Efter at have tilbragt 20 lykkelige Aar i Kjøbenhavn tog jeg den 1. Marts 1774 Afsked med Kongen, Arveprinsen og alle de kongelige Herskaber tillige med mine to Søstre og min Ven Guldberg. Den 8. Marts ankom jeg rask og vel til Slesvig og steg af hos min Ven Kammerherre v. Hobe, hvis Efterfølger jeg blev og som den 21. s. M. afrejste til sit nye Bestemmelsessted Reinbeck, hvor han var bleven Amtmand. Sammen med ham besøgte jeg 12. Marts Overkammerherre Reventlow, hvem jeg i 4 Aar ikke havde set. Denne boede efter at være afskediget paa sit Gods Altenhof 4 Mil fra Slesvig. Af denne min store Velgiører og hans Familie blev jeg modtaget med megen Godhed.

I September 1774 gjenlød i hele Landet den lige saa vig-

tige som glædelige Nyhed, at den almindeligt elskede Arveprins Frederik vilde ægte Prinsessen af Meklenborg-Schwerin. Tillige fik jeg Efterretning om, at min ældste Søster var bleven udnævnt til Kammerfrøken hos Prinsens vordende Gemalinde. Derpaa begav jeg mig strax til Kjøbenhavn. Paa Arveprinsens Fødselsdag blev Forlovelsen fejret ved Prokuration, og den 19. Oktober fik man i Kjøbenhavn det glædelige Budskab, at Prinsessen, som med et kongeligt Orlogsskib var bleven hentet fra Lybek, lykkeligt var naaet til Dragør, 2 Mil fra Byen. Med den sædvanlige store Pragt blev den højtidelige Formæling fuldbyrdet paa Christiansborg Slot, hvilken jeg havde den Lykke og Glæde at overvære. Tillige havde jeg paa denne Dag den Ære at være tjenestgjørende Kammerherre hos Prinsessen.

Den 28. Okt. s. A. døde pludselig den brave Konferensraad Carstens[1]), Deputeret i Rentekammer Kollegiet. Han fik nemlig under sit Ophold i Kollegiet et Slagtilfælde. Han var en yderst dygtig og retskaffen Mand, med hvem jeg i sin Tid omgikkes meget, og af hvem jeg havde lært meget. Hans Død foranledigede to Maaneder senere min Forfremmelse til Amtmand i Aabenraa, thi snart efter dette Dødsfald blev Kammerherre Bardenfleth[2]), daværende Amtmand, udnævnt til anden Deputeret i Rentekammeret. Saasnart jeg havde erfaret dette under mit Besøg i Kjøbenhavn, bad jeg saavel den naadige Prins, som ogsaa min kjære Ven Guldberg om at denne Post maatte blive overdraget mig. Begge gave mig det Løfte, at jeg saa vidt muligt, skulde faa dette Embede, til hvilket der allerede fandtes mange Kompetenter og Supplikanter. Jeg rejste den 25. Nov. fra Hovedstaden og lagde min fremtidige Skæbne i Prinsens Hænder. Allerede den 28. Dec. fik jeg privat Efterretning om, at Kongen havde haft den Naade at udnævne mig til Amtmand i Aabenraa. Mit Embede som Amtmand i Slesvig nedlagde jeg den 23. Febr. og overgav det tilligemed Arkivet i de to Amtsforvalteres Hænder. Den 3. Marts kom jeg til Aabenraa. Jeg forefandt der et tomt, uhyggeligt, tre Etages stort Hus eller

[1]) se S. 138.

[2]) Frederik Bardenfleth, 1734—1800, Gehejmeraad.

saakaldet Slot, det af Dronning Margarethe byggede Brunlund. I Begyndelsen af April Maaned rejste jeg for første Gang paa Embedsvegne til Lygumkloster. Der stiftede jeg Bekjendtskab med den den Gang 63aarige brave Etatsraad Lucas, som var Amtsforvalter der, og blev hos ham og hans agtværdige Hustru i tre Dage. Efterretningen om Dronning Caroline Mathildes Død i Celle den 10. Maj fremkaldte de forskjelligste Følelser i min Sjæl.

I Efteraaret 1775 fik jeg en Medhjælper og Sekretær, som min Ven, General Stange havde anbefalet mig, og til hvem jeg meget trængte, nemlig Herr Hasse, som var en god, retskaffen og yderst kundskabsrig Mand, og som siden knyttedes til mig paa det inderligste ved Slægt og Venskab. Han var født Barkau ved Kiel, var Søn af den daværende Præst og døde som Legationsraad og Amtsforvalter i Rantzau. I Anledning af den, 29. Jan. 1776 publicerede Forordning om Indfødsretten gav jeg en Souper paa Raadhuset i Aabenraa, hvor et Selskab af over 100 Personer havde forsamlet sig. Denne store Fest blev fejret den 13. Marts og afsluttedes med et Bal, som varede til den lyse Morgen. Det var en lykkelig Dag. Vor Konges Regering og tillige Arveprinsen, der havde saa stor en Del deri, fik ny Glans ved denne Forordning, og en Berømmelse, som Efterverdenen endnu vil besynge og mindes. Uden at have ansøgt derom, blev jeg 21. Marts ophøjet i den danske Adelsstand. For at tilkjendegive det kgl. Hus min Taknemmelighed, for at besøge mine to Søstre og for at omfavne min Ven Guldberg, besluttede jeg i Foraaret 1777 at rejse til Kjøbenhavn. Jeg kom dertil den 5. April. Den følgende Dag havde jeg den høje Ære og Glæde at bevidne Prins Frederik og de kgl. Herskaber min allerunderdanigste Tak for det mig betroede Embede som Amtmand. Jeg blev modtaget med stor Naade og Nedladenhed. Min Ven Guldberg viste mig kun Godhed og Deltagelse. Arveprinsen forærede mig sit som Brystbillede malede Portræt, hvilket glædede mig meget. Den 12. Dec. 1777 holdt min Søster Dorothea Bryllup med Konferensraad Stemann. Jeg var indbudt, men kunde af Helbredshensyn ikke komme til Stede. Feber,

Gigt og Astma plagede mig skiftevis. Min ældste Søster sendte mig Recepter fra Livlægerne Berger[1]) og Aaskov[2]). Sommeren derefter besøgte jeg min Ven Hobe, Amtmand i Reinbeck, og talte paa denne Tur med min Velgjører Overkammerherre Grev Reventlow til Altenhof, min gamle Bekjendt Kammerherre v. Bülow[3]), Amtmand i Neumünster, Gehejmeraad Schimmelmann[4]) paa Ahrensburg, Konferensraad Rumohr[5]) paa Bothkamp og min gamle Ven Sperling, Amtmand i Slesvig.

Statsminister Grev Bernstorff tog sin Afsked i Begyndelsen af November 1780 af politiske Grunde. Da denne værdige Minister overalt var elsket for sin Aands og sit Hjærtes Egenskaber, vakte hans Bortgang almindelig Beklagelse og Sensation. Fire Aar efter blev han kaldt tilbage og gjenindsat som Minister; han beklædte denne Post til stor Ære og Velsignelse for sit Fædreland indtil sin Død 1797.

Den 2. Sept. 1781 døde Amtsforvalter i Aabenraa Amt, Etatsraad Kamphøvener efter et kort Sygeleje. Hans Kassemangel blev dækket ved Salget af hans Møbler o. s. v. Han havde ejet Godset Høkeberg i Løjt.

I Juni 1782 var jeg igjen i Kjøbenhavn. Jeg forsøgte at skaffe min daværende Sekretær en passende Stilling i kongelig Tjeneste. Guldberg lovede mig at opfylde denne Bøn.

Den 28. Okt. s. A. døde den fromme Prinsesse Charlotte Amalie, Frederik IV's Datter i sin Alders 76. Aar. Hun havde været et sandt Mønster paa Dyd, Menneskekjærlighed og Fromhed. I Slutningen af November fik jeg den glædelige Efterretning, at min Sekretær Dr. Hasse var bleven udnævnt til Landskriver og Amtsforvalter i Tønder Amt og tillige til kgl. Legationsraad. I Februar 1783 tiltraadte han denne Post og ægtede i Juli s. A. min elskede Søster Augusta[6])

[1]) Johan Just v. Berger, 1723—91.
[2]) Urban Bruun Aaskov, 1742—1806.
[3]) Hartvig v. Bülow, først Kaptejn i Grenaderkorpset.
[4]) (Frederik) Fritz Joseph Greve Schimmelmann, 1753—1800.
[5]) Johan Rudolph Rumohr, 1705—85, Konferensraad.
[6]) Augusta Frederikke v. Schmettau, 1752—1801, gift med Henrik Theophilus Christian Hasse, Dr. jur. Legationsraad, Amtsforvalter i Grevskabet Rantzau.

I Begyndelsen af dette Aar, i Februar, blev der meldt mig, at et tilrejsende, fattigt, fremmed Menneske var bleven dræbt i Landsbyen Gjenner af en vis Jens Iversen. Ved Kirkefogdens Hjælp lod jeg dette Menneske fængsle. Dog opklaredes det senere, at Arrestanten ikke var Morderen. Denne Sag har voldt mig uhyre megen Sorg og Ærgrelse.

Den 10. Marts 1783 fik jeg en kongelig Kabinetsskrivelse af 6. ejusd., at jeg var bleven udnævnt til Ridder af Dannebrog med Anciennitet af 1. Maj 1782, dog indtil nærmere kongelig Bestemmelse uden Tilladelse til at bære Ordenen. Denne Kabinetsskrivelse var paraferet af min Ven Høegh Guldberg, daværende kgl. Kabinets- og Statssekretær. I August Maaned var jeg 14 Dage hos den gamle Hertug af Augustenborg[1]). Han havde givet mig Tilladelse til at besøge sig og sin høje, elskelige Familie; og saa længe han levede, rejste jeg sædvanlig to Gange om Aaret til ham, en Gang til Graasten og en Gang til Augustenborg. Den salig Hertug var en meget værdig, from og god Herre, som jeg ærede meget. Det samme var Tilfældet med hans tre elskelige Søstre og hans kloge og fromme Datter, Prinsessen. Han døde, 73 Aar gammel, den 13. November 1794. I sit lange Liv havde han udrettet meget, opdraget sine Børn godt og styret sine Sager godt. Han havde været en Fader for Enker og forældreløse Børn, havde bygget mange Skoler og altid støttet de Fattige og Undertrykte. Tillige var han Bøndernes Ven. Den 20. Jan. fik jeg Underretning om, at min Ven Gehejmeraad Høegh Guldberg var bleven udnævnt til Overkammerherre hos vor naadige Arveprins. Dette var mig i mangt og meget kjært under de daværende Tilstande. For vort Fædreland, altsaa for mere end 2 Millioner Mennesker, var den 4. April en yderst vigtig Dag, fordi vor kjære Konges Søn, Tronarvingen, blev konfirmeret paa denne Dag af daværende Konfessionarius, den værdige og lærde Herr Bastholm. Snart derefter hørte jeg om de store Forandringer, som havde fundet Sted i Statsforvaltningen i Kjøbenhavn, den 14. April. Vor kjære Kronprins, som

[1]) Jvfr. den smukke Omtale af ham og Familie i Fragmente aus dem Tagebuch eines Fremden 1800, 223 ff.

nu var bleven myndig, havde stillet sig i Spidsen for Forretningerne; de hidtilværende Statsministre bleve afskedigede, og i deres Sted udnævntes andre. Blandt de afskedigede var ogsaa min Ven, den værdige Gehejmeraad Høegh Guldberg og min Svoger Gehejmeraad Stemann. Da jeg ikke alene var nøje knyttet til disse to Mænd, men da de tillige vare kloge, fromme og retskafne Mænd og Kongens tro Tjenere, bedrøvede denne Afskedigelse mig saa meget mere. Disse to havde fra 1772 af haft stor Indflydelse paa de offentlige Forretningers Ledelse. Min kjære Ven Gehejmeraad Guldberg blev udnævnt til Stiftamtmand i Aarhus, og min Svoger Gehejmeraad Stemann til Amtmand i Haderslev. Sidstnævnte kom den 25. Juni med hele sin Familie til Haderslev. Den 14. Juli passerede den naadige Arveprins Frederik med Gemalinde Aabenraa og souperede hos mig. Prinsen vilde rejse til Schwerin, derfra gjorde han en Udflugt til Berlin, hvor han ankom den 11. August, for at besøge den gamle Konge af Preussen. I November vendte han igjennem Hertugdømmerne tilbage. Den høje Forlovelse mellem vor Konges Datter Prinsesse Louise Augusta, med Hertugen af Augustenborgs ældste Søn blev deklareret den 14. Nov. ved Hoffet. I Juli 1786 besøgte jeg Gehejmeraad Høegh Guldberg i Aarhus og blev en hel Uge hos ham. Siden har jeg ikke gjenset denne min dyrebare Ven og Velgjører. Han fik senere, i Aaret 1802, samtidig med mig sin Dimission; han var som bekjendt den Gang 70 Aar gammel og døde 1808 paa sit lille Gods Hald ikke langt fra Viborg. I Aarhus fornyedes det gamle Venskab med Janssen, den forrige Hofpræst, der var bosiddende her som Biskop. Denne var ogsaa en fortræffelig Mand, som jeg altid har skattet og elsket. I Aaret 1789 tog den franske Revolution sin Begyndelse, en Begivenhed, som vil være vigtig og mærkværdig, saalænge Verden staar. Den Friheds- og Lighedssvimmel, som stiftede saa megen Elendighed i Frankrig, forplantede sig som en Løbeild igjennem hele Europa. Ogsaa Danmark blev smittet af denne Epidemi. Bl. a. kom den 14. Febr. 1790 henimod 600 Bønder og forlangte Kornudførsel af

Kammerherre Bertouch[1]), som var Amtmand i Tønder, dog havde dette Opløb i det Hele ingen videre Følger. Prins Carl rejste ved denne Lejlighed ved sin Tilbagekomst fra Kjøbenhavn d. 25. Febr. fra Haderslev til Tønder, for at dæmpe Urolighederne, hvilket ogsaa lykkedes ham. I Aabenraa havde jeg ogsaa den ubehagelige Hændelse, at Matroserne, nogle Borgere og en Del Pak nægtede den paa Slotsgrunden boende og altsaa til Amtet hørende Skipper Wiencke at sejle med sit Skib, som var fragtet med Smør, Ost og Viktualier, og som laa rejsefærdigt til Kjøbenhavn, men forlangte med Magt, at han skulde blive i Aabenraa og der sælge sine Varer. Henimod 100 Mennesker forlangte paa en uforskammet Maade af mig, at jeg skulde opfylde deres Forlangende. Men da det var imod Forordningen og Loven, kunde det ikke bevilliges. Dog maatte jeg derved døje en Del Uro, Ærgrelse og Besværligheder. Men saadan var nu den Tids Folkeaand, den franske Revolution udbredte.

Den 12. Juli blev Forlovelsen deklareret mellem den elskede Kronprins og Prins Carls Datter i Slesvig, Prinsesse Marie Sophie Frederikke som overalt var elsket og æret for sin Fromhed, Dyd og sjældne Hjærtensgodhed. Det høje Pars Formæling fandt Sted den 31. Juli i Slesvig under stor Højtidelighed. Jeg var i Slesvig, baade i Anledning af Deklarationen, som ogsaa af Formælingen. Den 4. August foranstaltede Byen en lille Fest tæt uden for Byen til Ære for de høje Formælede. Ved denne Lejlighed havde man opstillet en Altan eller Forhøjning for bedre at kunne se de dansende Par. Paa denne Altan befandt sig samtlige Herskaber og en Mængde Damer og Herrer, blandt hvilke ogsaa jeg. Men Altanen, som var for svag til at bære saamange Mennesker, styrtede sammen, og vi alle faldt til Jorden. Forskrækkelsen var stor, dog Gud være lovet, led de høje Herskaber med Undtagelse af Prins Carl, som fik en let Kontusion af Foden, ingen Skade, og næsten alle slap uskadte derfra, da Forhøjningen lykkeligvis ikke var meget høj. For min Svoger Stemann blev den 9. Nov. en vigtig Dag, fuld af Glæde, thi paa

[1]) Ernst Albrecht v. Bertouch, 1745—1815, Gehejmekonferensraad.

denne Dag blev hans Datter af andet Ægteskab, Fredrikke, gift med Kammerjunker v. Cossel[1]), Arving og tilkommende Besidder af Godset Jersbeck, hvilket denne ogsaa tog i Besiddelse 1804.

Den 26. Febr. 1794 blev det prægtige Kristiansborg Slot et Bytte for Flammerne. Min ældste Søster mistede ved denne Brand alt, hvad hun ejede, og reddede kun, hvad hun bar hos sig, tillige var hun i stor Livsfare. Hun vilde nemlig gaa op i sit Værelse, der laa i den øverste Etage, for at hente nogle Juveler, der laa i et Chatol samt rede Penge og sine vigtigste Papirer. Ledsaget af sin Tjener gaar hun ind i sin Stue, der allerede var opfyldt af Røg, aabner Chatollen, men kan for Røg ikke mere skjælne noget og fik derfor heller intet reddet. Medens hun staar der, greb Ilden saaledes om sig, at hun var nær bleven kvalt af Røgen og kunde ikke mere have naaet Trappen, dersom Tjeneren ikke havde ydet hende sikker Bistand. Denne hendes Skytsengel har jeg derfor af Taknemmelighed testamenteret 100 Rdlr. Prinsesse Sophie Frederikkes Død paa Sorgenfri (den 29. Nov. efter fem Dages Sygeleje), hos hvem min Søster havde været Kammerfrøken i 20 Aar, afsluttede hendes Virksomhed, og hun trak sig 1795 tilbage til Vallø, hvor hun havde en aarlig Indtægt af ca. 1000 Rdlr.

---

[1]) Frederikke Louise v. Stemann, f. 1769, g. 1792 m. Kammerjunker Herman Eberhard Christopher v. Cossel til Jersbeck, f. 1753, † 1832.

Falck'erne af Tønsberg og Risør.

Ved S. H. Finne-Grønn.

Blandt de borgerlige patricieslegter, der i det syttende aarhundrede spillede en rolle som trælastudskibere og jordegodsejere paa strækningen Tønsberg-Christianssand, indtog slegten Falck en fremtrædende plads. Spørgsmaalet om dens udgrening fra den store nordenfjeldske æt af samme navn har tiltrods for ganske indgaaende genealogisk undersøgelse hidtil ikke ladet sig besvare, og den vil saaledes endnu vedblive at staa isoleret som en nu paa mandssiden formentlig uddød Falck'slegt, der har sin interesse saavel i og for sig som særligt, fordi den ved sin handelsvirksomhed gav stødet til den videre bebyggelse og opkomst af Risør by.

A. Isak Lauritzsen Falck var født 1601 rimeligvis i eller ved Tønsberg og † $^{9}/_{8}$ 1669 i Risør, i hvis kirkes kjælder han blev begravet[1]). Allerede i 1620'aarene har han taget fast bopæl i Risør havn, der dengang tilhørte husmandspladsen Buvik under selveiergaarden Randvik, og herfra drev han trælasthandel. Om denne fra først af var ganske for egen regning — hvad man hidtil har troet — er imidlertid lidet rimeligt, idet han sees idelig at have foretaget skogkjøb sammen med sin broder, den driftige handelsmand Ambjørn Lauritzsen i Tønsberg, og flere omstændigheder tyder paa, at Isak Falck som sin broders fuldmægtig lagde grundlaget for sin senere selvstændige virksomhed.

Medens forretningsmænd i Tønsberg og Skien forlængst havde underlagt sig disse byers opland, var konkurrancen i trælastudskibning og paa handelsomraadet i det hele ikke synderlig udviklet gjennem det vestlige Bamble og den største del af

¹) Ifl. inskription paa en stor og overmaade smukt ornamenteret sten, der tidligere dækkede Falcks grav i Risør kirkes kjælder, men nu henligger udenfor kirken ved taarnindgangen. Tidens tand og menneskers fødder har efterhaanden mishandlet den, saa de udførlige indskrifter nu kun med største vanskelighed vil lade sig tyde. Hustruens dødsdatum, hvortil der ved stenens anskaffelse til Falcks grav var ladet aaben plads, blev aldrig indhugget — vel fordi stedet ingen kyndig arbeider havde hertil.

Nedenes med sine store og værdifulde skogarealer. I Kragerø bevirkede Adeler'ne og Kalstadætten vistnok nogen rørelse, men det stod langtfra i forhold til, hvad der kunde ydes under rationel drift, og Risør var paa denne tid en havneplads af en end mere underordnet betydning.

Det blev efterhaanden betydelige skogindkjøb, Isak Falck foretog særlig i Nedenes, og med udskibning gjennem Søndeled og Laugfjorden dannede Risør det naturlige og bekvemme midtpunkt for hans trælastvirksomhed. Trælastoplagene i den indre havn og anlæg af et mindre skibsværft drog arbeidere og sjøfolk til stedet, og saa varede det ikke længe, før den opblomstrende flække lokkede handelslystne jyder over Skagerak; der blev høkerboder og haandverksstuer, og folkemængden tiltog. I 1647 fik Risør egen kirke som annexmenighed under Gjerrestad, og en følge af den grundlæggende Falck'ske virksomhed var det vel ogsaa, at stedet i 1650 skulde faa en ny og heldigere beliggende toldbod, der imidlertid først opførtes ni aar senere.

Under $^{21}/_{10}$ 1651 udgav Jakob Madssen, der ved herredagsdom af $^{17}/_{5}$ 1632 havde faaet stadfæstet sin odelsret til Risør havn og grunde, sit brev paa halvparten i havnen til Isak Falck, og fra $^{19}/_{1}$ 1653 blev denne tillige eier af den anden halvdel, hvorefter han under en proces faar stadfæstet sin eiendomsret til hele Risør havn med grunde ved kong Frederik III's aabne brev af $^{1}/_{5}$ 1661 og yderligere ved herredagsdomme af $^{20}/_{6}$ 1661 og $^{24}/_{8}$ 1668[1]). Paa denne maade sikrede Falck sig mod en altfor nærgaaende lokal konkurrance, idet han raadede over bortfæstelsen af tomter og oplagssteder, hvad der tillige indbragte ham en aarlig indtægt, som slet ikke var at slaa vrag paa i forbindelse med afgifterne af skibsringene. Disse herligheder fulgte den Falck'ske slegt indtil aar 1797, og først i 1852 indkjøbte Risør kommune byens grunde for 19 000 kr. af en udenbysmand, paa hvis hænder de var komne.

Ved sin broder Ambjørn Lauritzsens død i 1657 flyttede Isak Falck tilbage til Tønsberg uden tvil for at administrere

---

[1]) Localia Risør i Rigsarkivet.

afviklingen af denne rigmands vidtløftige bo, forblev her til udgangen af 1661, da han bosatte sig i Brevik, hvorfra han i et par aar ledede sin forretning, der ved denne tid forøvrigt synes at have staaet temmelig stille. Sine allersidste leveaar tilbragte Falck atter i Risør, og skiftet efter ham afholdtes saavel her som i Brevik $^{17}/_{8}$—$^{8}/_{10}$ 1669[1]). Boet beløb sig til 18153 rd. aktiva, hvoraf 2411 rd. var taxten paa Risør grunde, og til 1765 rd. passiva.

Omkring aaret 1625 blev Isak Falck gift med Dorthe Ingvorsdatter, formentlig en søster af den Jens Ingvorsen, der i 1650'aarene var raadmand i Tønsberg. I 1667 skjænkede ægtefolkene Risør kirke en pragtfuld altertavle, som Falck havde erhvervet sig som vraggods ved et hollandsk skibs forlis ved Jærnæs; den skal nok have været bestemt for en kirke i Østersjøprovinsen og skylder saaledes tilfældet sin anbringelse i Risør, hvor den imidlertid har været byens seværdighed ved siden af den med symbolske figurer smukt udstyrede prædikestol, en senere gave fra samme givere.

Dorthe Ingvorsdatter døde i 1686 (skiftet sluttedes $^{22}/_{6}$ s. a.) efter sidst i aaret 1673 at have indgaaet nyt ægteskab med licentiatus juris Iver Nielsen Hirschholm, der var født $^{15}/_{6}$ 1635 i Hørsholm (alm.: Hirtzholm). Han blev i 1675 assessor i overhofretten og omtrent samtidig kgl. historiograf; i handelsforetagender synes han ikke at have indladt sig synderligt, og det blev ikke mange rigsdalere, han efterlod sig ved sin død i 1693. Skiftet efter ham sluttedes i Risør først $^{21}/_{11}$ 1696 efter at en del havnetomter, som for gjeld var bleven udlagt til Johan Becker og Christina sal. Lambert Mandels i Kjøbenhavn, atter var indløste af Isak Falcks arvinger[2]).

[Om Iver Hirschholms herkomst har man intetsteds seet antydning af oplysning udenfor den anførte betegnelse af fødested, og det kan derfor være af interesse i denne forbindelse at meddele, at han havde to brødre i Norge, nemlig fogden Peder

1) Retsprotokol no. 2888 fol. 92, Rigsarkivet.
2) Retsprotokol no 5538 fol. 22, Rigsarkivet.

Nielsen Munk[1]) i Tune i Smaalenene og fogden Oluf Nielseni Telemarken. Sidstnævnte var gift med en datter af Isak Falck, hvad der nedenfor nøiere vil omtales, og ved det efter ham i Skien $^{20}/_{7}$ 1668 afholdte skifte anføres det udtrykkeligt, at han var broder af fogden i Tune. Videre findes der bemerket, at Oluf Nielsens efterladte søn var Iver Hirschholms brodersøn, hvorfor Iver ogsaa blev betroet værgemaalet. Denne slegtskabsbetegnelse maa her tages i sin absolute bestemthed og lader sig ikke anvende paa det forhold, hvori værge og myndling forøvrigt stod til hinanden, idet som forberørt barnets moder var Hirschholms stifdatter; saafremt dette sidste forhold havde været det eneste mellem værge og myndling, vilde det efter datidens vilkaarlige udtryksmaade uimodsigeligt været angivet ved: barnets morfader.

Naar man ved, at Hirschholm og Oluf Nielsen var brødre, saa faar man ogsaa løsning paa den gaade, hvorledes en licentiatus juris og i historisk granskning varmt interesseret mand, der allerede havde gjort sig heldig bekjendt som forfatter, beslutter sig til at forlade Kjøbenhavn for at gifte sig med en syttiaarig enke i den afkrog Risør, hvor han slaar sig ned for resten af sit liv og i stedets yderlig primitive forholde unægtelig danner en noget besynderlig figur. Det ligger ikke helt fjernt at antage, at det er Oluf Nielsen, der har faaet ægteskabet istand mellem sin værmoder og sin broder, hvorved denne sidste har faaet forbedret en økonomisk forfatning, som efter den antydning, der ligger i de ovennævnte navne Becker og Mandel, vistnok har været temmelig miserabel.

Iver Hirschholm har tydeligvis taget sit fødesteds navn som tilnavn og har saaledes neppe selv havt noget familienavn, hvad der ogsaa bestyrkes derved, at broderen Oluf Nielsen alene kalder sig med faderens kristennavn. Derimod skriver den tredie broder sig Peder Nielsen Munk, og dette berettiger til at anse det sandsynligt, at brødrene paa mødrene side har tilhørt en familie Munk[2]). Det ligger da videre nær at antage, at de er lieret

---

[1]) Se dette tidsskrifts 2 bind s. 178 og 6 bind s. 179 samt E. A. Thomle: Familien (von) Cappelen s. 8 noten.

[2]) Peder Munch af Nakskov var fadder 1698 hos Smith i Risør, se s. 162.

med Munk'erne af Holstebro, maaske med Jakob Nielsen og Karen Pedersdatter Munk, hvis søn var den kjøbenhavnske borgermester Peder Jakobsen Munk, f. 1537 og † 1613, og hvis dattersøn den kjøbenhavnske prest, mag. Peder Iversen Munk, omtales i dette tidsskrifts II række, 2 bind s. 296 flg.].

Isak Falck og Dorthe Ingvorsdatter havde syv børn, der i det følgende anføres i den orden, de har faaet i faderens skiftebrev, dog saaledes at sønnerne anføres efter døtrene:

I. Johanne Isaksdatter Falck, † 1675 i Tønsberg, var her gift med borgermester Jørgen Coldevin, der † $^{16}/_{1}$ 1658 og var søn af den danskfødte Cort Coldevin. Moderen, Anna Jørgensdatter, var en datter af Jørgen Lauritzsen, der beklædte Tønsberg lagstol fra 1581 til 1597 og døde $^{25}/_{2}$ 1600. Jørgen Coldevin havde fra 1651 gaarden Teige til brug og leie, drev adskilligt skibsrhederi og byggede flere fartøier, hvoraf „et stort krigsskib" netop var færdig ved hans død, da det blev budt kongen tilkjøbs[1]). For hans efterladte børn blev først værfaderen Isak Falck formynder, og da han som fraflyttet Tønsberg frasagde sig dette, blev det fra $^{26}/_{8}$ 1665 betroet „børnenes farbroder Oluf Cortsen og svoger Kjeld Eriksen, begge ved gode midler og bosatte i Tønsberg".

II. Else Isaksdatter Falck[2]), f. $^{30}/_{5}$ 1630 i Risør og † $^{24}/_{9}$ 1685 i Kragerø, var her gift med den velstaaende trælastudskiber Hans Madssen Niemand til Kalstad, der senere indgik nyt ægteskab med Anne Nielsdatter Adeler, f. $^{18}/_{10}$ 1661 i Kragerø, hvor hun døde $^{17}/_{2}$ 1729 som enke efter sin anden anden mand commissarius, raadmand Peder Poulsen fra Horsens. Hans Niemand var en brodersøn af borgermester i Frederiksstad Anders Olufsen og søn af trælasthandler i Kragerø Mads Olufsen, der sandsynligvis var gift med en datter af raadmand i Skien Claus Niemand og Maren Jørgensdatter. Hans Niemands descendenter, Kalstadætten, hørte i flere generationer til Kragerøs mest fremtrædende familier.

[1]) Cancelli-Indlægge af $^{27}/_{2}$ 1658 i Rigsarkivet.
[2]) Jfr. dette tidsskrifts bind 1 s. 227 noten, der herved berigtiges.

III. Maren Isaksdatter Falck blev gift omkring 1662 med navigationsdirektør Bagge Wandal, men hun var allerede død ved skiftet efter sin fader i 1669. Wandal, der var født $^{22}/_{1}$ 1622 i Magstrup ved Haderslev, hvor faderen Jens Iversen Wandal var prest, og døde 1683 i Kjøbenhavn, er udførlig omtalt i dette tidsskrifts III række, 4 bind s. 194 flg., hvor der imidlertid savnes oplysning om de børn, han efterlod med Maren Falck. Af disse, der forøvrigt ikke kan have været mange, var Jens Baggesen Wandal ved aar 1700 bosat som kjøbmand i Christianssand, og hans søn igjen, Bagge Jenssen Wandal havde i ægteskab med Mette Mathiasdatter Holst († i Risør $^{28}/_{8}$ 1743, $39\frac{1}{2}$ aar gl.) mindst to børn: Inger Mathea, der blev begr. $^{29}/_{6}$ 1734, 4 aar gl. i Risør, og Laurette Marie, døbt i Risør $^{17}/_{8}$ 1734 og gift i Christianssand $^{16}/_{11}$ 1756 med Gabriel Johansen.

IV. Kirsten Isaksdatter Falck, født 1639 i Risør og begr. $^{12}/_{11}$ 1667 i Skien, blev her gift $^{26}/_{6}$ 1664 med foged i Telemarken Oluf Nielsen, der var født i marts 1638 og døde $^{12}/_{7}$ 1668 i Skien. Han er allerede ovenfor omtalt som broder af Iver Hirschholm og af fogden Peder Nielsen Munk i Tune og efterlod ved skiftet $^{20}/_{7}$ 1668 en kapital paa 13 357 rd. til sit eneste efterladte barn, Niels Jørgen Olufsen, døbt $^{8}/_{11}$ 1667 i Skien. Denne søn tilbragte sin barndom hos sin mosters familie, Coldevin i Tønsberg, blev senere skipper paa lagmand i Skien Iver Hanssens skib „Anne Cathrine“ og døde omkring 1701 antagelig paa sjøen. Midt i 1690'aarene blev Niels Jørgen gift i Risør med Antonette Augusta Smith, en datter af den rige tolder der paa stedet Jens Smith og hans første hustru Dorothea Møller, og gjennem ham er paa spindesiden navnet Hirschholm ved opkaldelse bevaret ned i nutiden.

V. Dorthe Isaksdatter Falck var født 1649 i Risør, hvor begr. $^{28}/_{2}$ 1730. Hun blev sidst i aaret 1669 gift første gang med Claus Jochumsen Schach, med hvem hun var trolovet under faderens skifte, og som førte skib fra Risør, hvor han i april 1679 nævnes som chef for indrulleringen og senere i

samme aar anføres „død forarmet i majestætens tjeneste“. Hans søster var uden tvil den Henrikke Jochumsdatter Schach, der blev gift i Skien $^{15}/_{2}$ 1665 med Burchard Dideriksen „Schærhorn“ (begges fader var maaske den Jochum Schach, der i 1670'aarene var foged paa Elingaard?). — Dorthe Falck blev gift anden gang 1680 i Risør med skibsfører Christian Hanssen Schach, født omkr. 1650 og død 1712 paa sin gaard Jærnæs i Søndeled, hvor skifte efter ham afholdtes $^{2}/_{4}$ s. a.; han havde søsteren Marie Schach i Risør 1697.

Af første ægteskab havde Dorthe Falck kun datteren Dorthe Clausdatter Schach, født 1673 i Risør, hvor begr. $^{7}/_{7}$ 1741, gift 1697 med postmester s.steds Christopher Winther, født 1666 i Eker og begr. $^{30}/_{9}$ 1748 i Risør; søn af sorenskriver 1664—74 i Eker Claus Povlsen Winther og Ellen Knutsdatter. Af andet ægteskab havde hun kun sønnen Isak Christiansen Schach, født 1680 i Risør, hvor begr. $^{11}/_{5}$ 1739 som skibsfører og eier af Jærnæs; fra ham nedstammer den yngre norske slegt Schach.

VI. Gjert Isaksen Falck, født omkring 1632 i Risør, hvor han var ved sin faders forretning og i den tid, denne opholdt sig i Tønsberg og senere i Brevik, fungerede som hans fuldmægtig, fortsatte den Falck'ske trælasthandel og døde 1682 i Risør, hvor registrering i hans velholdne bo afholdtes $^{24}/_{2}$ s. a.

Gift første gang i Skien $^{27}/_{1}$ 1661 med Dorthe Hansdatter, født der 1642 og † $^{27}/_{6}$ 1662 i Risør[1]), datter af raadmand Hans Iversen og første hustru Pernille Halvorsdatter. Gift anden gang 1668 med Maren Jensdatter Kierulf[2]), der omkring aarsskiftet 1683 som enke ægtede skibsmaaler søndenfjelds Jacob Petersen Preus, der $^{1}/_{12}$ dette aar blev stiftamtsskriver i Christianssand, hvor han døde $^{26}/_{8}$ 1713.

---

[1]) Ifl. inscription paa en gravsten af samme art, udseende og medfart som den s. 157 i noten nævnte.

[2]) Maren Kierulf var maaske en søster af den Sophie Jensdatter Kierulf, efter hvem skifte holdtes i Skien $^{12}/_{5}$ 1703, uden at arvinger eller paarørende nævnes. Hun havde tilhold hos commissarius Bertel Lauritzsen Schievings enke Anne Marie Wolfgangsdatter.

[I nærværende tidsskrifts III rækkes, 2 bind s. 287 flg. er der meddelt udførlige oplysninger om Jacob Preus[1]) og hans slegt, uden at hans ægteskab med Gjert Falcks enke dog kjendes, og da dette nødvendigvis forandrer et og andet i hin artikel, skal man anføre følgende:

I Christianssands byregnskaber for aarene 1680—90 er der ved Gjert Falcks søn af første ægteskab, Isak Gjertsen Falcks angivelse til kopskat bemerket, at „hans stifmoder er stiftamtsskriver Preus' hustru og han selv en ugift karl og en gammel borgers søn af Øster-Risør", videre angiver „Gjert Falcks enke i Risør" sig i 1683 til kopskat med fem børn og „sin kjæreste". Rimeligvis har Maren Kierulfs ægteskab med Preus saaledes fundet sted i 1683 eller muligens allerede i slutten af 1682. Allerede $^{25}/_{4}$ 1683 fødte hun nemlig Preus datteren Hedvig Marie Preus, der døde $^{22}/_{7}$ 1751 i Christianssand som enke efter raadmand Anders Mortensen Kierulf, hvem hun ægtede i 1704. Foruden en søn og en datter, der døde i yngre aar, havde hun endvidere datteren Ingeborg Christine Preus, der blev gift med oberstløitnant Siegfried Christopher Hirsch, † $^{8}/_{1}$ 1743 i Frederiksstad.

I aaret 1700 indgik Jacob Preus sit andet ægteskab med enken Maren Andersdatter [Dedekam], der var f. $^{16}/_{6}$ 1659 i Christianssand af forældrene raadmand Anders Tønnessen og Karen Hansdatter Spinch og døde $^{9}/_{8}$ 1741 i samme by. Med Preus havde hun ingen børn, derimod havde hun i et første ægteskab med raadmand Morten Olsen Kierulf, efter hvem skifte sluttedes i Christianssand $^{11}/_{1}$ 1700, ni børn, nemlig: Anders, der blev gift med Preus's ovennævnte ældste datter, Frederik, Morten og Hans, der døde ugifte, Antonius, der blev prest til Øiestad, Johannes, Engel, der blev ovennævnte oberstløitnant Hirschs anden hustru, Karen, gift med præsident Peder Wium,

---

[1]) Preus's søster Elisabeth Jacobsdatter Preus blev begr. $^{11}/_{5}$ 1742, 81 aar gl. i Risør, hvor hun levede i ægteskab med kjøbmand Hans Wendelboe, f. $^{30}/_{9}$ 1672 i Eker og begr. $^{23}/_{10}$ 1741 i Risør, søn af Hans Christensen Wendelbo fra Aarhusegnen og Karen Hansdatter. Vidtløftig efterslegt i Risør: Winther, Schlytter, Houge, Carstensen m. fl.

og Johanne Marie, gift med kaptein Christian Heusner. Skiftet efter Maren Andersdatter afholdtes $^{9}/_{8}$ 1741.

Forinden sit ægteskab med Maren Andersdatter havde imidlertid Morten O. Kierulf med en første hustru havt fem børn, hvoraf fire blev gifte: Ole, Jørgen, Johanne, gift med Hans Brandt, og Marthe, gift med Lars Nielsen].

Gjert Isaksen Falck havde af første ægteskab et og af andet fem børn [a—f]:

a. Isak Gjertsen Falck, født i juni 1662 i Risør, hvor begr. $^{17}/_{8}$ 1723, drev betydelig handel i trælast og korn og eiede adskilligt jordegods i Søndeled og Gjerrestad. I 1720 betalte han 200 rd. i krigsstyrskat og i det følgende aar 150 rd. Hans hustru var Margrete Samsing, døbt $^{29}/_{5}$ 1682 i Risør, hvor begr. $^{11}/_{8}$ 1734, datter af konsumptionsforpagter Rasmus Clemetsen Samsing og Margrete Nielsdatter, og ved skiftet efter hende $^{18}/_{8}$ 1734 gav boet 29 452 rd. til delelig arv mellem syv børn (1—7):

1. Dorthe Falck, født $^{28}/_{6}$ 1704 i Risør og † $^{29}/_{11}$ 1770 i Arendal; hun var først gift $^{21}/_{9}$ 1730 i Risør med konsumptionsforpagter Brede Bredesen, døbt $^{5}/_{7}$ 1705 i Kragerø og begr. $^{15}/_{4}$ 1733 i Risør, søn af tolder Jacob Bredesen og første hustru (Maren?) Petersdatter Povlsen. Anden gang ægtede hun $^{12}/_{1}$ 1740 i Risør sin tremænding paa mødrene side Hans Ellefsen, døbt $^{1}/_{12}$ 1706 i Arendal, hvor han † $^{31}/_{8}$ 1772, skibsrheder og verkseier, søn af skibsrheder Ellef Thomassen og Margrete Hansdatter Nielssen.
2. Margrete Falck, født $^{12}/_{8}$ 1706 i Risør, hvor begr. $^{30}/_{10}$ 1752; hun var først gift $^{8}/_{12}$ 1729 i Risør med Mads Niemand, født 1700 i Kragerø og begr. $^{7}/_{7}$ 1736 i Risør som konsumptionsforpagter, søn af Mads Hanssen Niemand til Kalstad og anden hustru Johanne Pedersdatter og sønnesøn af den førnævnte Hans Madssen Niemand og Else Falck. Anden gang ægtede hun $^{8}/_{2}$ 1746 i Risør sin tremænding Peder Ellefsen (Dund), døbt $^{11}/_{1}$ 1708 i Arendal og begr. $^{7}/_{4}$ 1789 i Risør, hvor han var velstaaende kjøbmand, verkseier og eligeret borger; søn af ovennævnte Ellef Thomassen.

3. Else Falck, født 1708 i Risør og begr. $^{1}/_{5}$ 1742 i Sem i Jarlsberg, blev gift $^{16}/_{10}$ 1738 i Risør med senere sogneprest til Tønsberg hr. Johan Solberg, født $^{16}/_{11}$ 1709 og død $^{23}/_{12}$ 1751, søn af tolder i Drammen Amund Solberg og Inger Cathrine Lachmann. Hr. Solberg blev senere gift $^{18}/_{3}$ 1744 i Hiterdal med Abigael Margrete Coch, en datter af sogneprest s.steds hr. Niels Carlsen Coch og Maren Mogensdatter Teiste.
4. Gjert Falck, blev begr. 1714, $3^{8}/_{12}$ aar gl. i Risør.
5. Helene Falck, døbt $^{11}/_{11}$ 1714 i Risør, hvor begr. $^{28}/_{10}$ 1735; ugift.
6. Gjert Isaksen Falck, døbt $^{14}/_{9}$ 1717 i Risør, hvor begr. $^{28}/_{1}$ 1789, gift $^{14}/_{1}$ 1745 i Arendal med sin tremænding Martha Ellefsen, døbt $^{27}/_{1}$ 1717 s.steds og begr. $^{25}/_{4}$ 1788 i Risør, datter af ovennævnte Ellef Thomassen. Falck var en særdeles velstaaende kjøbmand og trælasthandler i Risør og efterlod alt til sit eneste barn: Margrete Falck, der var døbt $^{12}/_{11}$ 1745 og døde ugift henved 1820 som den sidste af sin slegt i Risør.
7. Marie Falck, døbt $^{8}/_{7}$ 1721 i Risør, hvor begr. $^{20}/_{7}$ 1744, blev ogsaa her gift $^{13}/_{12}$ 1739 med sin tremænding Niels Ellefsen, døbt $^{10}/_{10}$ 1709 i Arendal og begr. $^{4}/_{5}$ 1778 i Risør, hvor han var en særdeles velstaaende skibsreder, verkseier og eligeret borger; søn af ovennævnte Ellef Thomassen. Han blev senere gift $^{22}/_{3}$ 1757 i Risør med Sophie Frederikke Rick, døbt s.steds $^{7}/_{5}$ 1738 og † $^{19}/_{7}$ 1800, datter af tolder Jacob Rick.

b. Dorthe Gjertsdatter Falck angives 11 aar gl. i Nedenes fogedregnskaber for aarene 1680—83 og er rimeligvis den „Dorthe Gjertsdatter Kymand“, der var fadder $^{28}/_{3}$ 1711 i Øiestad til nedennævnte sin søstersøn Jens Povlsen Falck.

c. Jens Gjertsen Falck, angives $9^{1}/_{2}$ aar gl. i nævnte regnskaber for 1680—83, var i 1693 skipper paa lagmand i Skien Iver Hanssens skib Fortuna, og fik sig som borger til Christianssand under $^{25}/_{11}$ 1696 tilskjødet „en hjørneplads“ der i byen af Johanna Arntsdatter sal. Peder Lauritzsen Kierulfs. I 1699

nævnes han som „forarmet skipper, givet sig i majestætens tjeneste".

d. Lauritz Gjertsen Falck, angives $8^1/_2$ aar gl. i nævnte regnskaber for 1680—83.

e. Peder Gjertsen Falck, angives 4 aar gl. i samme regnskaber og nævnes som fadder i Øiestad sidst i aaret 1700.

f. Kirsten Gjertsdatter Falck, angives 5 aar gl. i nævnte regnskaber og levede endnu i juli 1736 paa gaarden Asdal i Øiestad som enke efter Povl Lauritzsen, en driftig og foretagsom, men temmelig uforligelig og trættekjær jordegodseier. Han var ved folketællingen i 1701 24 aar gl. og søn af trælasthandler og gaardeier Lauritz Bjørnsen paa Søndeled og Birgitte Povlsdatter Asdal, hvis forældre var den velstaaende trælasthandler og strandfoged Povl Hanssen Asdal og provstedatteren Barbara Salvesdatter. Under $^{27}/_2$ 1723 fik Povl Lauritzsen moratorium for at ordne sine temmelig vidtløftige forpligtelser, hvad der for en væsentligere del ogsaa synes at have lykkedes ham, idet aktiva i hans dødsbo $^{14}/_6$ 1725 udbragtes til 10 300 rd., medens gjelden var paa 13 560 rd.

Da de fleste af Kirsten Falcks børn antog sin moders familienavn, anføres de i det følgende under 1—6, idet tre børn, der døde i spæd alder, er helt udeladt.

1. Lorentz Gerhard Povlsen Falck, db. $^2/_7$ 1698 i Øiestad, hvor han † $^{26}/_1$ 1776 paa sin gaard Lindtvedt, som han eiede fra 1754. I 1744 var han, medens hans yngre broder, sorenskriveren i Eker, opholdt sig i Kjøbenhavn, konstitueret i dette embede.

   Gift første gang 1729 med Catharine Jacobsdatter, efter hvem skifte holdtes $^{20}/_{10}$ 1730, og som tidligere havde været gift, $^{21}/_9$ 1712 i Øiestad, med gaardbruger paa Nersten og Lindtvedt Terkel Larssen, f. omkr. 1670 og † 1729, skifte $^7/_4$ s. a., søn af gaardbruger Lars Terkelsen og Marthe Olsdatter.

   Gift anden gang $^{31}/_1$ 1732 i Øiestad med Sophie Pernille Stoltenberg, der † $^{14}/_8$ 1773 paa Lindtvedt, datter af Jacob Henriksen Stoltenberg og Abel Marie Petersdatter Mansfeldt.

Af 10 børn, alle af andet ægteskab levede kun 4 ved skiftet efter Falck $^{26}/_{8}$ 1776[1]), a—d.:

a. Jacob Lorentzsen Falck, db. $^{7}/_{7}$ 1743 i Øiestad og begr. $^{9}/_{2}$ 1789 i Fjære, hvor han eiede gaarden Berge, var gift med Maren Dorothea Christensdatter Groos, med hvem han havde børnene: Christen, db. $^{12}/_{8}$ 1772, Catharine Sophie, db. $^{24}/_{6}$ 1773, Sophie Pernille, db. $^{31}/_{1}$ 1775, Louise Dorothea, db. $^{2}/_{2}$ 1777, Abel Marie, db. $^{29}/_{11}$ 1778 og gift $^{21}/_{1}$ 1799 i Arendal med Nils Boye Johnsen, Sille Birgitte, db. $^{28}/_{9}$ 1780, Isaka Margrete, db. $^{11}/_{8}$ 1782, Lorentz Gerhard, db. $^{31}/_{5}$ 1784 og begr. $^{4}/_{10}$ 1794, Peter, db. $^{28}/_{5}$ 1786 og Povl, db. $^{4}/_{5}$ 1788.

b. Abel Christine Falck, db. $^{26}/_{8}$ 1734 i Øiestad; var ugift 1776.

c. Kirsten Dorothea Falck, db. $^{21}/_{8}$ 1748 i Øiestad, var ugift 1776.

d. Gjert Lorentzsen Falck, db. $^{22}/_{7}$ 1753, begr. $^{18}/_{6}$ 1800 i Øiestad, hvor han var gaardbruger paa Lindtvedt, var gift med Ragnhild Jacobsdatter, med hvem han havde syv børn: Sophie, db. $^{13}/_{1}$ 1786, Sophie Pernille, db. $^{20}/_{9}$ 1788 og † 1815 paa Nersten som gift med Jørgen Olsen og efterladende to børn, Lorentz Christian, db. $^{2}/_{2}$ 1790, Jacob Christian, db. $^{16}/_{2}$ 1791, blev gift med Kirsten Fredriksdtr., enke efter gjestgiver David Olsen paa Nedenes sjøbod, Lorentz Gerhard, db. $^{17}/_{5}$ 1793, † $^{10}/_{2}$ 1820 ugift i Fjære, Tonje Marie, db. $^{21}/_{6}$ 1798, Tonje Dorothea, db. $^{22}/_{1}$ 1800 og begr. $^{30}/_{8}$ 1800 i Øiestad.

2. Gjert Povlsen Falck, f. i januar 1701 og † $^{14}/_{1}$ 1769 i Sigdal efter ti dages heftig sygdom. Han blev sorenskriver i Eker $^{8}/_{4}$ 1730 efter Elias Pedersen Søbodholm, virkelig cancelliraad $^{6}/_{7}$ 1753, tog afsked sidstn. aar og boede senere paa sin gaard Haugan i Sigdal. Gift $^{15}/_{8}$ 1754 i Holmens kirke s.steds med Christense Rebekka Alstrup, f. $^{10}/_{8}$ 1707 og begr. $^{6}/_{3}$

[1]) Mellem 1769 og 1776 døde datteren Isaka Margrete Falck, som i 1768 ægtede aftensangsprest ved den danske kirke i London Otto Christian Wechmann, uden at efterlade børn.

1761; datter af sogneprest til Bamble hr. Peder Alstrup, begr. $^{19}/_{11}$ 1738, 66 aar gl., som enke efter sogneprest hr. Ole Glad, hvem hun ægtede $^{14}/_{2}$ 1727 i Bamble. Uden børn.

3. Isak Povlsen Falck, db. $^{11}/_{1}$ 1702 i Øiestad, hvor skifte efter ham holdtes $^{8}/_{9}$ 1725 paa Asdal. Med sin hustru Elchen Margrete Jersin, begr. $^{2}/_{4}$ 1767, 67 aar gl. i Øiestad kirke, efterlod han to døtre, Anne Christine, db. $^{9}/_{9}$ 1723, og Isaka Margrete, db. $^{5}/_{8}$ 1725, der begge var døde før 1736.
4. Povl Hansen Povlsen Falck, db. $^{19}/_{8}$ 1705 i Øiestad, † $^{28}/_{7}$ 1736 i Skien, ugift. Han blev student 1722 og nogle aar senere rector scholæ i Skien med en løn paa 72 rd. og 24 rd. dansk skoleløn samt 7 rd. af kirken; rektor og skolen betalte 12 rd. i husleie. Under $^{1}/_{11}$ 1728 fik Falck konfirmation som successor i Kvindherred sognekald efter hr. Willum Frimann, men kom ikke i embedet, idet Frimann skjønt 37 aar ældre end Falck overlevede ham i hele 13 aar og døde 81 aar gl. i 1749[1]).
5. Birthe Marie Falck, db. $^{17}/_{11}$ 1707 i Øiestad, blev her gift $^{11}/_{10}$ 1736 med Michael Wardan, f. $^{10}/_{1}$ 1710 i Øiestad, hvor † $^{3}/_{5}$ 1776, søn af resid. kapellan til dette kald 1705—1734 Mouritz Wardan og Karen Carstensdatter Mechlenburg. Student fra Christianssand skole 1726, tog Wardan exam. theol. $^{14}/_{11}$ 1729 med haud og blev $^{18}/_{8}$ 1734 kapellan til Øiestad „for sin fader, der da var gammel og svagelig“, ordineret $^{25}/_{2}$ 1735. Han fik konfirmation som faderens successor $^{18}/_{8}$ 1734. Af deres børn blev Karen Christine Wardan, db. $^{23}/_{11}$ 1741, gift med major Jacob Frederik Bjørn i Nykjøbing paa Falster.
6. Maren Dorothea Falck, db. $^{10}/_{7}$ 1709 i Øiestad, blev gift $^{23}/_{8}$ 1734 paa Modum med Johan Christopher von Koss, f. 1700 i Skedsmo, der † som oberst ved 2det vesterlehnske inf. regimente, søn af kaptein ved Skedsmoske kompani Johan Christopher von Koss (søn af Adam Joachim von Koss til Viltz i det Mecklenburgske, f. 1634, † $^{17}/_{10}$ 1712, og Catharine Elisabeth v. Heinen til Gottin), og Marie Josepha de Butscher

[1]) Den i Lampes „Bergens Stifts Biskoper og Prester“ s. 214 anførte note faar herved sin berigtigelse.

(datter af fransk parlamentsraad Adam de Butscher og Elisabeth de Calle).

VII. Lauritz Isachsen [Falck], f. omkr. 1636 (28 aar gl. i 1664), døde mellem $^{6}/_{9}$ 1665 og $^{1}/_{8}$ 1669 i Christianssand, hvortil han, som tidligere var bosat som trælasthandler i Risør, maatte flytte i 1658 tvungen af de byen givne „indflytningsprivilegier". Han sees under $^{6}/_{9}$ 1665 at have faaet kgl. bevill. paa fritagelse for borgerlig besværing. Med sin hustru, der var en datter af borgermester i Christianssand Lauritz Christensen og Elisabeth Povlsdatter havde han to sønner:

a. Isach Lauritzsen Falck, der døde i sidste halvdel af 1701. Han var student fra 1685, men fortsatte neppe studierne, hvorimod han sees i 1690'aarene at have drevet adskillig handel med jordegods, væsentlig arvede eiendomme.

b. Lauritz Lauritzsen Falck, var umyndig i 1669 og levede i 1682 (Cancelli-Indlægge af $^{30}/_{9}$).

Disse brødre kan ikke erfares at have efterladt descendenter og i de mange adkomstdokumenter og transaktioner, der er indført i de offentlige protokoller i anledning af deres eiendomshandler nævnes heller intet, der tyder paa ægteskabelige forbindelser. Det tør vistnok ansees for temmelig sikkert, at de begge er døde ugifte.

B. Jacob Lauritzsen [Falck] var i 1662 bosat i Laurvik og gift med Kirsten Aakesdatter Benichmann, med hvem han havde to børn: Else Falck, gift med Lars Olufsen Scherven, der døde 1698 som borgermester i Larvik, søn af sogneprest til Laurdal hr. Oluf Olufsen Scherven, og Lauritz Jacobsen (paa Bragernæs?).

C. Ambjørn Lauritzsen, † 1657, var raadmand i Tønsberg og driftig trælasthandler, der efterlod 70 000 rd. til tre børn. Hans hustru var formentlig en søster af sogneprest

til Vaale i Jarlsberg hr. Augustinus Ambrosiussen Flor. Se dette tidsskrift III rækkes 2 bind. Tre børn overlevede:

I. Ambrosius Ambjørnsen, blev student $^{6}/_{6}$ 1663, var 1674 bosat i Tønsberg og var død før august 1681. Som hans „svoger“ nævnes „velfornemme“ Nils Pedersen i 1667. (Retsprotokol 1506 fol. 41).

II. Guria Ambjørnsdatter, gift $^{28}/_{2}$ 1658 i Christiania med Jeremias Boyesen.

III. Else Ambjørnsdatter, gift $^{9}/_{9}$ 1659 i Christiania med den rige trælasthandler, overhofretsassessor Knut Frantzsen, der døde 1687 paa Kjørbo.

D. Christopher Lauritzsen, var raadmand i Tønsberg 1645.

Det vil af det anførte sees, at nulevende mandlig descendents af Isak Lauritzsen Falck, stamfader for den egentlige Falck'slegt, maa antages ikke at existere, hvorimod der vistnok maa forudsættes at have været flere descendenter efter Isaks broder Jacob og muligens ogsaa efter Christopher Lauritzsen. Af særlig interesse vilde det være, om der i tilslutning til det oven anførte kunne gives meddelelse om disse og om den paa foregaaende side nævnte Lauritz Jacobsen (paa Bragernæs?).

Gaver til Samfundets Bibliothek.

Samfundet har modtaget fra

Oberst *Hans Bassø:* Stamtavle over Familien Bassøe samt nogle Oplysninger om Familierne Aalborg, Haslund, Hiort, Holst, Nørbech, Oftedahl og Smith. Kristiania 1899.

Forlagsboghandler *Otto B. Wroblewski:* Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarhundrede. Et Tidsbillede, trykt som Manuskript. Kbh. 1901.

Fra Prof., Dr. med. *Krabbe:* En med Bistand af Arkivar Thiset udgiven Stamtavle over den paa Damgaard hjemmehørende danske Adelsslægt Krabbe, trykt som Manuskr. Kbh. 1901.

Frantz Henrich Müller.

Den kgl. danske Porcellænsfabriks Stifter.

Af C. Nyrop.

Den 14 December 1746 gav Præsident under Admiralitetet, Raadmand Rasmus Holm Kommandør Didrik Mühlenphort Avktionsskjøde[1]) paa en Ejendom ude paa Kristianshavn i Overgaden oven Vandet. Den tilhørte Dødsboet efter forrige Materialforvalter ved den kongelige Holm Frantz Henrich Müller, der var død samme Aar i Marts[2]). Skjødet oplyser, at der til Ejendommen hørte en stor Frugt- og Lysthave med et Lysthus paa ti Fag samt to mindre Haver, den ene ud til Overgaden, den anden til Dronningensgade, saa man faar Indtryk af, at den Familie, der boede der, maatte være vel situeret. Materialforvalter Müller og Hustru Øllegaard Christiane f. Ehlers (f. 1706, † 1737)[2]) have formentlig siddet lunt inden Døre, og den efter Faderen opkaldte Søn Frantz Henrich Müller, der kom til Verden den 17 November 1732, er da sikkert udgaaet fra et forholdsvis velstaaende Hjem, men sine Forældre mistede han tidligt, og meget have de muligvis ikke efterladt sig. Gaarden i Overgaden oven Vandet, der var assureret for 6000 Rd., blev kun betalt med Halvdelen af denne Sum.

Vi vide i det Hele kun lidt om Frantz Müllers Barndom. Af Søskende har han haft mindst to, en Broder Otto Christian, der blev Notarius publicus og Sekretær i Raadet paa St. Croix[3]), og en Søster Louise Augusta, hvis Fødsel i Maj 1737[4]) kostede Moderen Livet. Men forøvrigt kan det kun oplyses, at han vistnok i 1746 eller 1747 kom i Lære paa Kong Salomons Apotek paa Østergade, der ejedes af Apoteker Bernhard Hagen, efter hvis Død i 1750 det gik over til Sønnen Mathias Hagen[5]). Det

---

[1]) Kbhvns. Skjødeprot. 1746—47 Fol. 202.

[2]) Vor Frelsers Kirkes Kirkebog.

[3]) Efter Müllers Testamente af 1818 (Hillerød Skifteprot. 1805—29 Fol. 248—50), her nævner han ogsaa „mine Søskendebørn Dhrr. Gebrüder Müllers Døtre i Lübeck“.

[4]) Hun er døbt i Petrikirke den 4 Juni 1737.

[5]) Ingerslev: Danm.'s Læger og Lægevæsen, II, S. 363, 474.

har dog muligvis været af mindre Betydning, hvem der ejede Apoteket; den, der fik Indflydelse paa den unge Frantz Müller, var den femten Aar ældre i Wismar fødte Provisor Joachim Dieterich Cappel, en sjælden dygtig Mand, der var en ivrig Dyrker af baade Kemi og Mineralogi[1]). Han gav sin Elev Interesser, og naar Müller 1753 tog Plads paa Bragnæs (Drammen) i Norge, har videre Uddannelse i Mineralogien muligvis spillet en Rolle, ti dér kunde han faa Lejlighed til at blive bekjendt med Gruberne ved Jarlsberg og Kongsberg. Forøvrigt hedder det, at hans Principal deroppe Christoffer Gram fik ham til ogsaa at interessere sig for Botanik[2]).

Længe blev han imidlertid ikke i Bragnæs. Aaret efter var han paany i Kjøbenhavn i sin gamle Plads. Da hans norske Principal døde i Juli 1754, fik Cappel ham herned, og nu var han i tre Aar paa Kong Salomons Apotek, indtil han i 1757 rejste til Sverige for i Upsala at høre bl. A. den store Linnée. Opholdet her varede dog ikke mere end tre Fjerdingaar, saa drog han igjen tilbage til Kjøbenhavn, men nu fik han Plads paa det ny oprettede Frederiks Hospitals Apotek, hvis Indehaverrække aabnedes af hans Lærer og Ven, den dygtige Cappel. Her var han i næsten tre Aar, og her viste han sig som en værdig Elev af sin Principal. Med dennes Tilladelse holdt han i Apotekets Laboratorium offentlige Forelæsninger over Mineralogi, og de vare saa dygtige, at den Mand, der senere kom til at docere dette Fag ved Kjøbenhavns Universitet, Professor M. Th. Brünnich, regnede dem, som han skriver: „til de første Grunde, jeg lagde i Mineralogien“ [3]).

Som vi senere skulle se, var Müller en ivrig, ikke saa lidt kolerisk Natur, der nok havde Lyst til at optræde myndigt. Det er derfor naturligt, at han paa denne Tid, han var over 25 Aar, kan have ønsket at komme i selvstændig Stilling. Og han synes i saa Henseende at have haft sin Opmærksomhed henvendt paa

---

[1]) Dansk biograf. Lexikon, III.
[2]) Personalhist. Tidskr. 4 R., I, S. 192; Jørgen W. Flood: Norges Apotekere i 300 Aar, S. 39.
[3]) Kbhvns. kritiske Journ. 1771 Nr. 31—32, Sp. 241.

den Mønt, Kurant-Banken just nu var ved at indrette. Med en Stilling ved den for Øje foretog han i 1759 eller 1760 en Rejse til Harzen for i bestemte Retninger at udvide sine Kundskaber ved Studier dér, og ved samme Lejlighed „profiterede han meget hos den berømte Docimast [d. e. Proberingskyndige] Cramer" i Hamborg[1]).

I April 1759 havde Bankens Direktion indgivet en Ansøgning til Kongen, hvori den udtalte, at den havde lidt store Tab „ved at lade komme Courant-Mynt, som er fornemmelig Bankens Soutien". Tabene skyldtes Kursforandringer. Men Operationerne vilde blive til Gevinst, hvis den selv kunde mønte de paagjældende Pengesorter, og derfor androg den om at maatte oprette en egen Mønt. Svaret herpaa kom i en Skrivelse fra Rentekammeret, der meddelte, at Kongen i en Resolution af 5te Maj havde givet den ønskede Tilladelse, og nu fik Banken travlt. Medaljør og adjungeret Møntmester ved den kongelige Mønt G. W. Wahl blev engageret til at lede Indretningen af den nye Mønt. Men det var et Arbejde, der tog Tid. Først den 4 November 1760 kunde Rentekammeret tilsende Banken Instruxerne for Wahl som Møntmester og for Guldsmed, Guardejn Christopher Fabritius som Guardejn ved den nye Mønt. Nu skulde Arbejdet begynde. Men den ene af de Nævnte kom dog slet ikke til at arbejde efter den sendte Instrux. I sidste Øjeblik skete der en Forandring med Hensyn til Guardejnen. Fabritius forsvandt og — Müller kom i Stedet. Den 8 November skrev Rentekammeret paany til Banken, og nu var det om, at Kongen havde tilladt, at „den foreslagne Person Müller" maatte antages som Guardejn. Kammeret tvivlede ikke om, at „Direktionen var forsikret om denne Persons Habilitet", og det forventede at blive underrettet om hans Fornavne for at kunne forskaffe ham kongelig Bestalling[3]).

---

[1]) Personalhist. Tdskr. 4 R., I, S. 192. Den sære Joh. Andr. Cramer (f. 1710, † 1777) havde 1739 udgivet „Elementa artis docimaticæ", en for sin Tid dygtig Bog, der hurtig blev oversat paa baade Tysk, Fransk og Engelsk (Allgem. deutsche Biographie).

[2]) Kurantbankens Kopibog Nr. 1, S. 473; Rentek. Resol. Prot. 1759 Nr. 104.

[3]) Bankens Møntprot. C, S. 46, 82.

Det var en pludselig Forandring, der her fandt Sted. Hvorledes eller hvorfra den kom, er det dog næppe muligt nu at udfinde. Men slet saa nemt, som Rentekammeret antydede, gik det ikke. Der blev Tale om mere end blot at indsende „Personens“ Fornavne. Müller maatte paa den kongelige Mønt aflægge Prøve paa sin „Bekvemhed til saadan Metier saavel ved Guld- som Sølvprøvers Tagelse“ [1]. Han bestod imidlertid Prøven, og den 23 December 1760 antog Banko-Kommissarierne i et Møde følgende Personer i den nye Mønts Tjeneste: Georg Vilhelm Wahl som Møntmester, Frantz Henrich Müller som Guardejn, Jens Ravndahl som Møntohm, Jørgen Friderichsen Kaal som Smelter, Andreas Christian Hafter som Præger og Andreas Dyrberg som Smed [2]. Men det viser sig tydeligt her, at der er noget Extraordinært ved Müllers Indtræden i Rækkerne. Alle de Andre underskrev samme Dag en edelig Forsikring om tro at ville varetage deres nye Embeder, men Müllers Forsikring er først dateret den 30 December [3]. Formularen til hans Underskrift har ikke fra Skriverens Haand været færdig; der har sikkert foreligget en Formular lydende paa Fabritius' Navn, men den kunde Müller ikke underskrive.

Han lover forøvrigt i Forsikringen at være Kongen som sin allernaadigste Arvekonge og Herre huld og tro og i Overensstemmelse med den ham af Rentekammeret givne Instrux „af yderste Formue at forebygge, at paa Mønten Noget skal vorde foretaget, hvorved Hans kongelige Majestæts høje Møntregale i nogen Maade kunde defrauderes, men derimod med største Flid at paase og paaagte, at ingen andre Møntsorter ej heller af slettere Gehalt og Valeur paa bemeldte Mønt skal vorde møntet end de kongelige Møntreglementer anbefaler og tilholder“. Han skal i det Hele med største Akkuratesse tage de ham foreskrevne Prøver og efter Skrot og Korn paa det Nøjeste undersøge alle og enhver Møntsort, som paa Mønten foretages.

Saa var han da, 28 Aar gammel, kongelig ansat Guardejn

[1]) Bankens Møntprot. C, S. 86.
[2]) Bankkommissærernes Deliberationsprot. 1736—61, Fol. 565.
[3]) Mellem Bankens Papirer.

ved Kurantbankens Mønt med en aarlig Gage af 300 Rd. Nu kunde han tænke paa at gifte sig. Men han gjorde det dog ikke før halvfjerde Aar efter. Den 23 Maj 1764 blev han efter Kirkebogen for Frederikskirken paa Kristianshavn viet til den vistnok 22aarige Anna Dorthea Berger, som jeg Intet videre kan oplyse om, hverken nøjagtigt naar hun er født eller hvem hun er Datter af. Men, som vi senere skulle se, fødte hun sin Mand tre Sønner, saa det tør sikkert antages, at det unge Hjem har været et lykkeligt Hjem.

Sikkert er det formentlig ogsaa, at Müller har passet sin nye Guardejn-Stilling med al Iver, men det kan ses, at den desuagtet ikke fyldte hans Tid. Han fortsatte saaledes de Forelæsninger, han havde begyndt paa Frederiks Hospital. Det var praktiske med Forsøg forbundne Forelæsninger, der fik det bedste Skudsmaal[1]), og han var ogsaa paa anden Maade gjærne til Hjælp. Da den daværende Etatsraad B. W. Luxdorph paa denne Tid syslede med Studiet af en Del gamle danske Mønter, kom han naturligt i Forbindelse med den unge Guardejn, som han ikke nok som kan rose. Han skriver: „Den hertil udfordrende Hjælp behøvede jeg til Lykke ikke længe at søge efter. Jeg fandt strax hos Vardinen ved den kongelige Bank velædle Mr. Müller saa stor Artighed og Redebonhed i dette Fald, at jeg fast undsaa mig ved som Ubekjendt uden Indskrænkning at benytte mig deraf, helst da det er et Arbejde, som kræver Tid og Umage, svækker Øjnene paa mere end en Maade og ikke kan være morsom for den, som efter Embeds Medfør daglig dermed skal omgaas[2]).“

Den Havn, Müller havde søgt og fundet i Guardejnpladsen ved Mønten, viste sig imidlertid lidt efter lidt ikke at være nogen sikker Havn. Mønten svarede ikke Regning. Banken satte til paa den, saaledes som det tydeligt kommer frem i en Korrespondance fra 1765. I Begyndelsen af dette Aar skriver Rentekammeret til Banken, at det er betænkeligt ved dens stadige Udmøntning af Enesteskillinger. Det tvivler ikke om, at den

---

[1]) Kbhvns. kritiske Journ. 1770 Sp. 397; 1771 Sp. 241.

[2]) Vidensk. Selsk. Skr., IX, 1765, S. 713.

har god Fordel derved, men det beder den være betænkt paa ogsaa at udmønte „Grov-Courant". Bankens Svar herpaa er imidlertid kun sørgeligt. Den har Intet vundet ved Udmøntningen. Naar den har holdt sig til Enesteskillingerne, er det, fordi de høje Kurser ikke have tilladt den at formønte andre Møntsorter[1]). Og Følgen heraf blev, at Banken vistnok i 1766 helt stansede sin Mønt, saaledes at Müller, der ikke alene havde været Guardejn, men „ved Tilfælde" ogsaa havde gjort Tjeneste som Møntmester, gik af med en Pension paa 200 Rd., der dog ikke tilsagdes ham som livsvarig.

Dette kan læses i et allerunderdanigst Andragende, som han i November 1767 indgav til Kongen[2]), og hvoraf det fremgaar, at han paa denne Tid havde det haardt. Med Kone og Børn kunde han umuligt leve af Pensionen, han havde derfor gjort „mange Anlæg og Forsøg til bedre Udkomme", men de vare „mislingede" alle. Han nævner ikke nærmere, hvori disse Forsøg bestod, men et af dem kan dog eftervises. Sidst i 1765 har han sammen med Porcellænsmaler J. G. Richter, der arbejdede ved Fajancefabriken i Kastrup, søgt om at blive sat i Stand til at gjøre Porcellænsforsøg.

Efter at Joh. Fr. Bøttcher i Aarhundredets Begyndelse havde naaet at fremstille ægte Porcellæn i Sachsen, søgte man Evropa over at naa det Samme. Saavel de smaa som de store enevældige Herrer vilde hver for sig kunne optræde med en Porcellænsfabrik, og det blev naaet i Wien (1720), Höchst am Main (1740), Fürstenberg (1750), Berlin (1750), Baden (1753), Frankenthal (1755) o. s. v. Hvorfor skulde Danmark saa ikke ogsaa være med? Og det var ikke faa Penge, som Frederik V udbetalte til udenlandske Porcellænsmagere, der her skulde realisere Ønsket. Ved Bastionen Ryssensten tæt ved Langebro byggedes de nødvendige Ovne, og her arbejdede en Tid Sachseren J. G. Mehlhorn og efter ham Franskmanden Louis Fournier, men begge uden væsentlige Resultater[3]). Det er derfor ikke

---

[1]) Bankens Møntprot. C., S. 442, 448; do. Kopibog Nr. 3, S. 363.
[2]) Dske Kancelli, sjæll. aabne Breve 1768 Nr. 79.
[3]) C. Nyrop: Den danske Porcellænsfabrikations Tilbliven, 1878.

uforstaaeligt, at Müllers og Richters Ansøgning blev besvaret med en kongelig Resolution af 7 December 1765, hvorefter Fournier skulde overlevere Ovnene til Ansøgerne, og saavel han som Mehlhorn skulde meddele dem Alt, hvad de vidste om Fremstilling af Porcellæn[1]). Videre synes Sagen dog aldrig at være kommen. Müller og Richter have ikke kunnet gjennemføre Forsøget, der selvfølgelig krævede ganske betydelige Pengemidler. Men interessant er det at se, at han allerede saa tidligt er inde paa denne Sag, hvad der forøvrigt faar sin naturlige Forklaring deri, at den interesserede i vide Kredse. Som vi nedenfor skulle se, havde ogsaa Cappel gjort ivrige Forsøg i denne Retning.

Træt af de mange „mislingede“ Bestræbelser paa at skabe sig en Stilling, indgav da Müller i November 1767 den ovenfor nævnte Ansøgning til Kongen; han ansøgte i den om at faa Bevilling til i Kjøbenhavn at maatte nedsætte sig som Materialist og Laborant. „Allernaadigste Konge!“ skriver han, „jeg har udstaaet mine Læreaar som Apoteker og lært Alt, hvad dertil henhører, jeg har og siden gjort Chymien saaledes til mit Hovedstudie, at jeg gjør mig det allerunderdanigste Haab, ifald Deres Majestæt vilde forunde mig den ansøgte højkongelige Naade, ved min Flid maaske at kunne contribuere meget til mange Penges Besparelse, som udgaa til Fremmede for medicinalia, hvilke ved Hjælp af grundig Indsigt i det chymiske Studium kan haves lige saa gode, ja ofte bedre hos os selv.“

Denne Ansøgning vakte imidlertid et ikke ringe Røre. Ogsaa den syntes en Tid at maatte regnes til de „mislingede“ Forsøg. Den faldt nemlig slet ikke i de kjøbenhavnske Apotekeres Smag. Apotekerne J. G. Becker og C. H. Mangor udtale sig i en Erklæring stærkt imod Müllers Forehavende. Han vil „misbruge“ den kongelige Naade, sige de, ligesom han vil „indtrænge sig paa andre sine Medundersaatter til deres Skade og Tab.“ Og fra Apotekerne gik Ansøgningen til Collegium medicum, hvad Müller ikke hørte med Glæde. „Jeg har,“ siger han i en Skrivelse til Obersekretæren, Gehejmeraad Otto Thott, „kun lidet

[1]) Partikulærkassens Resolutionsprot. 1765 S. 274—76; do. Korrespond. Prot. 1765—67 S. 127, Nr. 216.

Haab, men snarere en velgrundet Frygt for al mulig Resistence fra dette Collegio." De fleste af dets Medlemmer stod efter hans Mening „i Connexion enten formedelst Venskab eller Svogerskab med en eller anden af Apotekerne, som for det meste ere bemidlede Folk, der have Lejlighed at gjøre sig mange Venner og altsaa let kan faa Nys om Alt, hvad der kunde synes at præjudicere dem." Men her gjorde han dog Lægeraadet Uret. Under 17 Januar 1768 afgav Kollegiet sin Erklæring, og det viste sig da, at Lægerne slet ikke havde ladet sig paavirke af de slemme Apotekere. De havde tværtimod søgt at stemme Dhrr. Assessores pharmaciæ venligt „i Consideration af at Suplikanten er en meget duelig, kyndig og erfaren Mand ikke alene i Pharmacien, men og i Chymien, Docimaticq [Proberingskunst] og historia naturalis og fortjener for hans udviste Flittighed og application at forfremmes."

Kollegiet anbefalede hans Ansøgning, og under 19 Februar 1768 fik Müller da ganske efter sit Ønske Bevilling til som Materialist og Laborant en gros at maatte udsælge alle Slags simplicia og præparata medica et chymica, forsaavidt En eller Anden i Henseende til visse Species ikke derpaa maatte have noget særdeles Monopol, samt alle Slags Specerier og Andet, som henhører til Urtekram. Collegium medicum skulde fastsætte Kvantiteterne, i hvilke han maatte sælge Apotekervarerne, og hans Butik skulde hvert Aar undergives et Syn af Stadsfysikus.

Nu stod han igjen med fast Grund under Fødderne, men trods sit sangvinske Temperament synes han dog ikke strax helt at have stolet paa sin store Sejr. Apotekerne vare nemlig stadig paa Krigsstien, saaledes som det kan ses af et Brev, som den fra Arabien hjemkomne Carsten Niebuhr i November 1768 skriver til Legationsraad C. F. Temler. Han søger heri at værne Müller mod de vrede Apotekere, der „endnu skrige over den store Ulykke, der er sket dem af Collegium medicum". Niebuhr skriver: „Ihvorvel Hr. Müller ikke tvivler paa, at Hans kongelige Majestæt jo fremdeles allernaadigst vil beskytte ham imod Apotekerne, har han dog af mig forlangt, at jeg indstændigst skulde bede Deres Velbaarenhed gunstigst at tænke paa ham, naar

Apotekerne vende sig til Hans Excellense Gehejmeraad v. Bernstorff, og ved Lejlighed anbefale ham til Hr. Konferensraad Schumacher, naar de skulde søge umiddelbart hos Hans Majestæt[1]).“

Det er de øverste Spidser, hvis Hjælp Niebuhr paakalder for sin Ven. Men det var jo heller ingen Spøg, hvis Noget skulde blive forandret ved Privilegiet, ti det var alvorlige Udgifter, Müller maatte paadrage sig for at kunne benytte det. Da Niebuhr skrev sit Brev, havde Müller for 11,700 Rd. overtaget Kjøbmand Herm. Chr. Bargums store Ejendom Amagertorv Nr. 49 (nu Nr. 3), der ogsaa havde Façade ud imod Læderstræde[2]), og var ivrig beskjæftiget med her at indrette sit Laboratorium og sin Butik. Apotekerne satte imidlertid Intet igjennem, Müller kom lykkelig i Gang, men et Spørgsmaal er det, om han fik en saa stor Forretning, som han havde haabet. Vi skulle nærmere høre herom nedenfor. Men sikkert er det desuagtet, at han, Manden uden Examiner, den farmaceutiske Examen havde han aldrig underkastet sig, nød stor Anseelse som Kemiker og Metallurg; han blev i saa Henseende benyttet af Avtoriteterne. I 1770 afgav han saaledes en Erklæring til Generalmagasinets Kontor. Det gjaldt en Paastand af en Farver, hvorefter visse Kulører ikke kunde gjøres durable ved Brugen af norsk Allun; der skulde svensk eller engelsk Allun til[3]). Og 1771 sendtes han sammen med Professor C. G. Kratzenstein til Frederiksværk for at paase Støbningen af de til en algiersk Expedition bestemte Mørsere[4]).

Særlig skal det ogsaa nævnes, at han blev benyttet, da Livlægen Chr. Joh. Berger i Januar 1772 arresteredes ved Struensees Fald. De hos Berger fundne Medikamenter ønskedes nemlig undersøgte, og det skete ved en Kommission bestaaende af Livlægerne J. J. von Berger og Hans Piper samt Apo-

---

[1]) J. Kragh Høst: Politik og Historie, IV, 1821, S. 374—76. Konferensraad Andreas Schumacher var Kabinetssekretær.

[2]) Kbhvns. Skjødeprot 1767—69, Fol. 411—12.

[3]) Kommercekoll. dske Journ. N, 1769—71 Nr. 341.

[4]) P. Falster: Fortællinger betræffende Frederiksværk, S. 154—55.

teker Cappel og Materialist Müller. Medikamenterne befandtes uskadelige[1]). Men forøvrigt havde Müller ikke længe før selv søgt at komme i Forbindelse med Struensee for om muligt at opnaa — en forbedret Stilling. Der foreligger herom to af ham paa Tysk skrevne Breve af henholdsvis 22 November og 6 December 1771 til Struensees Broder Justitsraad Struensee, som han haabede vilde interessere sig for ham, og af disse Breve fremgaar det, at han ikke spandt Silke ved sin Materialistforretning[2]).

Hans Forfatning, skriver han, tvinger ham til at vove det Yderste. Groshandelen med Apotekervarer, paa hvilken han væsentlig havde etableret sig, var kun ringe. Kjøbenhavns Apotekere havde indrettet sig paa den samme Handel, og i mindre Partier maatte han kun sælge til Brug paa Landet. Urtekramhandelen, som han ogsaa maatte drive, forstod han sig ikke paa, han havde aldrig lært de til den hørende „Haandgreb". Han bad derfor om, at hans Privilegium maatte blive saaledes forandret, at han fik Lov til at sælge Apotekervarer ogsaa en detail. Han ønskede med andre Ord sin Materialhandel omgjort til et formeligt Apotek, og i sit andet Brev gaar han paa en vis Maade videre i denne Retning. Nu ønskede han at forpagte Vajsenhusets Apotek. Den tidligere Forpagter Engelbrecht Plattfusz var død i 1768[3]), og Enken kunde ikke vedblive. Müller havde budt 1000 Rd. i aarlig Forpagtningsafgift, men Apotekerne bød 1200 Rd., og nu er hans Bøn, at Apotekerne ikke maa faa Lov til at knuse ham. Forøvrigt havde han ogsaa andre Jern i Ilden. Iblandt de hos Struensee fundne Ansøgninger var et Forslag fra ham om en kemisk Skoles Indretning i Norge til Nytte for Berg- og Hyttevæsenet[4]).

Selvfølgelig arbejdede han dog stadig videre i sin Materialistforretning, og 1772 fik han efter et Sammenstød med Toldvæsenet Ret til indenfor et Tidsrum af sex Aar hvert andet Aar toldfrit at maatte indføre „et Stykke" Esprit paa omtrent 53 Viertler,

---

[1]) J. Kragh Høst: Struensee, III, S. 187—88.
[2]) Kancelliets Arkiv, Ansøgninger m. m. fundne hos Struensee (Nr. 84).
[3]) Ingerslev: Danm.'s Læger og Lægevæsen, II, S. 651.
[4]) Efter vedkommende Registrant i Kancelliets Arkiv.

naar han edelig forklarede, at det alene til Præparata skulde vorde anvendt. I sin Ansøgning herom siger han bl. A.: „Jeg har altid med utrættelig Flid og kummerfuld Slæb stræbt at arbejde mig frem i Verden, og Enhver, som kjender mine Indretninger, er overbevist om sammes betydelige Fordel for det Almindelige, da mine Præparata ej alene med Begjærlighed søges overalt i begge Riger, men indføres endog for en stor Del til Fremmede. Faa Etablissementer, tør jeg paastaa, indbringe Landet større Fordele end mine og kunde indbringe flere, om ej altfor mange Hindringer lagdes mig i Vejen“ [1]). Her har han selvfølgelig søgt at gjøre Etablissementet saa stort som muligt, men det ringe Kvantum Esprit, han søger om Ret til at indføre toldfrit, taler imod ham.

Der er ingen Tvivl om, at han har været sjæleglad, da han fik Underretning om, at Kongen i et Reskript af 6 Oktober 1773 til Vajsenhusets Direktion havde godkjendt dennes Forslag om for ti Aar at forpagte ham Vajsenhusets Apotek mod en aarlig Afgift af 1100 Rd., og saa fritages han desuden ved særlig Velvilje for at stille sædvanlig Kavtion paa 4000 Rd. for Overtagelse af Inventariet. Han nævnes som en „bekjendt driftig og skikkelig“ Mand, der forhaabentlig kunde sætte Apoteket „i Stand og Renommé igjen“. Vajsenhusets Inspektør, Kancelliraad Ursin, skulde kun have Ret til hvert Fjerdingaar at tage et Syn over Inventariet [2]).

Nu var Müller baade Materialist og Apoteker, nu kunde han sælge Apotekervarer baade en gros og en detail, men for at opnaa dette maatte han — tage farmaceutisk Examen. Det gjorde han otte Dage efter det kongelige Reskript, nemlig den 14 Oktober s. A. med et udmærket Resultat, hans Examinatorer „fandt dem særlig fornøjede og erfarede Kandidatens store Indsigt saavel i Chemien som Pharmacien“ [3]). Saaledes maatte Resultatet selvfølgelig blive. Men forunderligt maa det have

[1]) Rentek. Resol. Prot. 1772 Nr. 205, 280.
[2]) Danske Kancelli, sjæll. Missiver 1773 Nr. 557; A. Exner: Efterretn. om det kgl. Vajsenhus, S. 79
[3]) Personalhist. Tidsskr. 4 R. I, S. 192—93.

været for ham at sætte sig ved Examensbordet, han var næsten 41 Aar, ikke at tale om at han forlængst var baade Ægtemand og Familiefader.

Som ovenfor nævnt havde han i 1764 ægtet Anna Dorthea Berger; i dette Ægteskab var der født ham tre Sønner: Johan Henrich Christian (f. 2 Avgust 1765), Joachim Dietrich (f. 4 Januar 1767) og Frantz Henrich (f. i September 1768), og ved deres Daab havde der været ikke faa anselige Faddere. Den Førstefødtes Faddere vare Apoteker Cappel, Müllers gamle Principal og Ven fra Ungdommen, Bogholder Bornowsky, Fuldmægtig hos Provsten ved Fruekirke Otto Christian Ehlers, dennes Hustru Madam Margrethe Christine Ehlers og Jomfru Christiane Sophie Hildermann. Det synes at have været en hyggelig Venne- og Familiekreds, ti da Müllers Moder var født Ehlers, har Fuldmægtigen af samme Navn formentlig været hans Fætter. Saa vare Fadderne i 1767 væsentlig større. Som Mandsfaddere fungere Konferensraad [Henrik] Stampe, Kancelliraad [Inspektør ved Vajsenhuset C. F.] Ursin, Sekretær [i det tyske Kancelli P. C.] Schumacher og Kjøbmand Gelmuyden; som Kvindefaddere Konferensraadinde Luxdorph og Jomfru Hedvig Christiane Ehlers. Og ganske paa samme Maade forholdt det sig i 1768. Denne Gang ere som Faddere indskrevne Konferensraad [Terkel] de Klevenfeldt, Kaptajn [Carsten] Niebuhr, Sekretær [A. P.] Bartholin, Agentinde v. Hemert og Frøken Schumacher[1]).

Müller synes at have haft en Del ganske højtstaaende Bekjendte. Om de have staaet i et virkeligt Forhold til hans Hjem, er det dog næppe muligt nu at oplyse Noget om, men desværre meget livligt har Hjemmet næppe været. Hans Hustru har sikkert været svagelig, hun døde tidligt, allerede den 5 Juni 1779, ved hvilken Lejlighed Helligaands Kirkens Ligprotokol oplyser, at hun døde af Svindsot kun 37 Aar gammel. —

Som vi ovenfor have set, var 1773 et bevæget Aar for Müller, han fik Vajsenhus-Apoteket i Forpagtning og tog farmaceutisk Examen. Men endnu i anden Retning var dette Aar af

[1]) De to første Sønner døbtes i Frederikskirken paa Kristianshavn, den tredje i Helligaandskirken.

Betydning for ham. Det lagde Grunden til, at han senere kunde blive det, der særlig har gjort hans Navn bekjendt, nemlig Stifter af den kongelige Porcellænsfabrik. Porcellænsforsøgene, der ikke blev til Noget i 1765, synes at være blevne optagne igjen, ikke længe efter at han havde faaet sin Materialist-Bevilling.

Under 3 December 1772 havde han skrevet til den daværende Kommercedeputation, at han „en lang Tid havde anvendt megen Flid, Tid og Bekostning" paa at udfinde, om der gaves danske Lerarter, af hvilke der kunde laves Porcellæn. Og samtidig fremsendte han en af bornholmsk Ler fremstillet Porcellænsprøve med Bøn om en Understøttelse paa 3 à 400 Rd., for at han kunde gaa videre med Forsøgene, der alt havde kostet ham henved 200 Rd. Prøven blev sendt Professor Kratzenstein og Apoteker Cappel til Erklæring, og endnu inden Aarets Udgang udtalte de, at det var Porcellæn, og at Müllers Bestræbelser maatte betragtes som en for Fædrelandet nyttig og vigtig Sag. Allerede forinden havde Kollegiet henledt Müllers Opmærksomhed paa Fourniers Ovne, men dem erklærede han strax ikke at kunne bruge, da Fourniers Porcellæn kun havde været det saakaldte bløde Porcellæn, der ikke behøvede det ægte Porcellæns høje Varmegrad. I Februar 1773 tilskrev Kollegiet saa Müller, at det vilde indstille ham til den ønskede Understøttelse, hvis han kunde stille Sikkerhed[1]), men paa denne Skrivelse fik det aldrig Svar. Müller havde paa en eller anden Maade faaet høje Forbindelser, der lovede større og hurtigere Resultater.

Under 29 Maj sendte Arveprins Frederik Kommercekollegiet en kongelig Kabinetsordre, hvori det udtaltes, at Müllers Sag skulde være Kollegiet „højst angelegen", og at der „til Erstatning og et større Forsøg" skulde anvises ham 1000 Rd., da han var „fattig og dog haver paa Forsøg tilsat over sine Kræfter". Det var et væsentligt Skridt frem, som Müller fuldtud benyttede. Han tog strax afsted til Bornholm, paaviste her Porcellænsleret, kom tilbage til Kjøbenhavn, hvor han gik i Gang med at slemme Ler, brænde ildfaste Sten, bygge Ovne, præparere Glasur m. m.

[1]) Kom. Koll. dske. Journ. A, 1772—73 Nr. 542, 586, 589; do. dske. Forestill. 1773 Nr. XXXII.

Han forberedte en større Forsøgsbrænding. Men inden den fandt Sted, indsendte han i September 1773 fra en tildels mislykket, mindre Brand en Daase, en Flaske og en Medaljon, „hvilke Stykker underdanigst bedes at maatte præsenteres Hans Majestæt", idet han samtidig bad om en fortsat Understøttelse paa 250 Rd., de 1000 Rd. vare væsentlig brugte[1]).

Hvad han saaledes bad om, fik han. Men samtidig erfarede han, at han endnu langtfra var i Havn. Staten vilde ikke anlægge nogen Fabrik. Han maatte gjærne indsende baade Planer og Tegninger, men maatte ikke vente „nogen Godtgjørelse af de Omkostninger eller den Tidsspilde, der i den Henseende for ham maatte medgaa". Fabriken burde sikres ved privat Aktiesubskription. Og da Müller i Maj 1774 ansøgte om en fortsat Understøttelse paa 1000 Rd., fik han Afslag[2]). Kollegiets kølige Luft havde besejret Hofindflydelsen. Det maa have været en ikke ringe Skuffelse for Müller, men derfor opgav han ikke Sagen. Han troede paa Fabriken, og i Oktober 1774 udsendte han en trykt *Indbydelse til et Participantskab i en dansk Porcelain-Fabrique* (22 S., 8°), hvori han i en omstændelig, noget naiv Fremstilling gjorde Rede for Sagen.

Han fortæller her, hvorledes han „for mere end 3 Aar siden" begyndte paa sine Forsøg; hvorledes hans eget Laboratorium viste sig for lille, saaledes at han maatte leje et Smedeværksted, og hvorledes han ved egne Kræfter maatte overvinde alle Vanskeligheder, da han ikke havde Tid eller Evne til at „profitere" af Fremmedes Undervisning eller at se saadanne Indretninger i Udlandet. Det „Vanheld", der var ham det sværeste, det allerbekosteligste at komme over, var at hindre Karrene i under Brændingen at „trække sig skjæve i Periferien", men nu var han ogsaa kommen over den Vanskelighed og ønskede derfor at faa en Fabrik i Gang. Den skulde imidlertid ikke fremstille „prægtige og kostbare Sager, som kan sættes i Lighed med det

[1]) Kom. Koll. dske. Journ. A, 1773 Nr. 350, 384; B, 1773 Nr. 526; do. dske Forest. 1773 Nr. XIX. Kabinetsordren af 28 Maj 1773 er trykt i O. J. Rawerts Danm.'s industrielle Forhold, 1850, S. 396.

[2]) Kom. Koll. dske Forest. 1773 Nr. XXXII; 1774 Nr. X a.

sachsiske, franske eller berlinske Porcellæn", men „saadanne Varer, der ere hver Mands Brug", ti „hvad vil alle vore Bestræbelser sige, naar de ikke sigte til at gavne det Almindelige?" Den skal anlægges med den største Økonomi, ikke „betynges" med Arbejdere, „som ville anses for Kunstnere og fordre stor Løn for maadeligt Arbejde." Han vil hjælpe sig med nogle Fajancearbejdere, nogle duelige Malersvende, en Gibser og en Billedhuggersvend, ja til de grovere Arbejder vil han gaa endnu længere ned, Byen har jo „friske Betlere og Dagdrivere nok af begge Kjøn." Forøvrigt vil han selv oplære en Række Lærlinge. Han vil ogsaa „gjøre sine tre Sønner, om Gud lader dem leve, mere og mere skikkede til at continuere Arbejdet" efter ham. For alle Tilfældes Skyld har han endda holdt Journal over alle de Procedurer og Maader, han har brugt, og det Eneste, han betinger sig, er et anstændigt Honorar for „vaagne Nætter og graa Haar, som den vigtige Opdagelse har kostet." I Henhold til alt Dette indbyder han Publikum til at tegne 50,000 Rd. i Aktier paa 100 Rd. Stykket; han kunde hver Formiddag træffes paa Vajsenhusets Apotek mellem Kl. 10 og 12.

Det var imidlertid kun saare Faa, der ønskede at træffe ham, og saa udgav han i November et *Tillæg til min Invitationsplan* (8 S., 8⁰), hvori han gjør nærmere Rede for, hvortil de 50,000 Rd. skulde anvendes, siden „en Del af mine Landsmænd staa i den Formening, at jeg til min Fabriks Indretning har været noget resolut med den dertil forlangte Fond." Og saa forsikrer han yderligere, at Fabriken vil betale sig. Han stiller et aarligt Udbytte af 15 pCt. i Udsigt, naar de første to Aar ere overstaaede. Men lige meget hjalp det. Den 21. December skriver han til Konferensraad Theodorus Holm: „Til ydmygst Gjensvar paa højædle og velbaarne Hr. Conferenceraads Forespørgsel om hvorledes det gaar med Participantskabet . . . maa jeg have den Ære at opvarte Dem med denne, desværre for mig ubehagelige Efterretning, at jeg nu næsten ikke veed, hvad jeg skal dømme om Publico, da jeg finder Tankerne saa forskjellige og stridige . . . ikke uden en Eneste nemlig Cancellieraad

Ursin har hidtil positiv eller skriftlig tegnet sig for nogen Actie." [1])

Det var et trist Resultat, men just nu kom den saa længselsfuldt ventede Hjælp. Konferensraad Holm [2]), der oprindelig var Læge, men fra 1767 Generaldirektør for Postamtet, var i 1772 bleven Kabinetssekretær hos Enkedronning Juliane Marie, og han tog sig af Sagen. Det synes, som om Gehejmestatsminister Otto Thott, der muligvis var den, der allerede Aaret før havde hjulpet Müller til en Hofforbindelse, nu igjen blev den hjælpende Haand. [3]) Han anbefalede Müller til Holm, der strax efter forelagde Sagen for Dronningen, og nu gik det saa hurtigt, at der allerede i Januar 1775 var dannet et Aktieselskab med en Ejendom paa Kjøbmagergade (nu Nr. 50) som Fabrikationssted. Müller havde i det ovennævnte Brev til Konferensraad Holm udtalt, at der kunde begyndes med 20,000 Rd., og der raadedes nu over 19 Aktier à 1000 Rd. Dronning Juliane Marie havde tegnet 4, Arveprins Frederik 2, Kronprinsen 2, Grosserer Hansen 2, Agent P. v. Hemert 2, Historikeren Kammerherre P. F. Suhm 2, Konferensraad Holm 1, Greve A. G. Moltke til Bregentved 1, Sekretær i Generalpostamtet Søren Munk 1, Kancelliraad C. F. Ursin 1 og endelig Müller selv den nittende. Holm og Suhm valgtes til Direktører ligesom Agent Hemert til Kasserer, og et Par Dage senere tiltraadtes Direktionen yderligere af General H. H. Eickstedt og Etatsraad O. Høegh Guldberg paa Dronningens og Prinsernes Vegne. Nu var Alt i Orden, og at det betød Noget at have høje Forbindelser, saas snart. Trods Kommercekollegiets Modstand fik Selskabet under 13. Marts 1775 et Privilegium med 50 Aars Monopol paa i Kongens Riger og Lande at lave Porcellæn. [4])

---

[1]) Journalsager Porcellænsfabr. vedk. 1774 1782 (Rigsarkivets 2den Afd.)
[2]) Dansk biograf. Lexikon VII.
[3]) Dske Porcellænsfabr.'s Prot. Nr. 1, 1774—79, S. 1 (Rigsark.'s 2den Afd.)
[4]) C. Nyrop: Den danske Porcelænsfabrikations Tilbliven, S. 32 flg.; Karl Madsen: Den kgl. Porcellænsfabrik i forr. Aarh. (Tidsskr. f. Kunstind. 1893, S. 42 flg.) Dette sidste indholdsrige Arbejde er væsentlig grundet paa Fabrikens Brevskaber („Administrationens Korrespondancesager"), der nu findes i Provinsarkivet ved Kjøbenhavn, hvorimod det tilsvarende Direk-

Alt var i Orden. Men det er et Spørgsmaal, om denne Orden fuldt tiltalte Müller. Da han i Juni 1773 sendte Kommercekollegiet en Plan til Fabrikens Anlæg, tænkte han sig som kgl. udnævnt Direktør ved den med en aarlig Gage paa 1500 Rd., idet han tilmed bestemt gik ud fra, „at Kunsten maa stedse blive under min egen Disposition og allernaadigst conserveret den eller dem af mine Arvinger, som jeg dertil vil søge at danne".[1]) Nu vare Forholdene helt anderledes, og at han følte det, kan ses af et Brev, som han under 19. Januar 1775 tilskrev Kammerherre Suhm og Konferensraad Holm. Han takker dem heri, fordi „de saa ædelmodig og kraftig have antaget sig en Sag, som af Mangel paa Understøttelse var nærved at kvæles i Fødselen", og erklærer sig rede til at meddele dem „min hele Decouvert og Procedure i mit Porcelænarbejde". Men idet han betinger sig en aarlig Gage paa 1000 Rd., der, naar Fabrikens Udbytte blev over 5 pCt., skulde stige til 1500 Rd., og udtaler et Haab om, at hans Arvinger efter ham kan faa hans Stilling, understreger han stærkt, at Fabrikens Fremgang med Guds Bistand vil bero paa, „at Vedkommende kan arbejde med Lyst og Ro uden at kaldes til Regnskab for hvert Skridt, man gør efter bedste Indsigt og Overlæg."

Hvad han her ønskede, gik imidlertid ikke helt i Opfyldelse, saaledes som det kan ses af den Kontrakt, han den 1. Maj 1775 afsluttede med Selskabet, og den Instrux, han samme Dag modtog som dets — Fabrikmester[2]). Han blev ikke nogen selvstændig Direktør. Hans Opfindelse var ikke længer hans egen, men Selskabets, og under 18. Avgust s. A. underskriver han sammen med Fabrikens øvrige Funktionærer en edelig Erklæring, hvorefter han ligesom de, der alle „godvillig" ere traadte i Fabrikens Tjeneste, „imod at nyde den os bevilgede Løn tilsige og love stedse der at forblive, saa længe Gud under os Helsen og Kræfter, ligesom vi og paa kraftigste Maade forbinde os til aldrig til noget Menneske i nogen Hensigt eller for Fordels Skyld at aabenbare det

---

tions-Arkiv findes i Rigsarkivets 2den Afd. Disse Brevskaber ville nedenfor blive benyttede uden særlig Citation.

[1]) Kom. Koll. dske Journ. A, 1773, Nr. 384.

[2]) Dske Porcellænsfabr.'s Prot. Nr. 1, 1774—1779 S. 17 flg. (Rigsark. 2den Afd.)

allermindste, af hvad vi vide om Behandlingen med Porcellænet." Den sidste Gang, Müller i eget Navn skrev om sit Porcellæn til Kommercekollegiet, var i Januar 1775. Da han paa sine Forsøg af sit Eget havde tilsat 1800 Rd., ansøgte han om en Gratifikation paa 1000 Rd., og dette Beløb blev ham tilstaaet ved en kongelig Resolution af 13. Februar s. A.[1])

Det er som Balsam paa Saaret. Men forøvrigt maa det siges, at han hurtigt tog sig i den forandrede Stilling og som Fabrikmester fuldt ud viste sin ivrige Natur. Han arbejdede „ikke alene om Dagen fra 5 om Morgenen til 7 om Aftenen paa Fabriken, men vaagede endog mangen Nat ved Brændingen." [2]) Og Alt ordnedes da ogsaa væsentlig, som han ønskede det. Der antoges saaledes en Række Lærlinge, og det har sin Interesse at se, at han i en Skrivelse af 24. Juli 1775 til Direktionen holder paa, at disse Lærlinge burde være af ringe og maadelige Vilkaar, des gladere vilde de være ved de Kaar, Fabriken kunde byde dem, og des bedre vilde de kunne holdes under behørig Ave og Disciplin, „en højst nødvendig Sag paa en saadan Fabrik." Müller vilde adlydes. Men inden vi gaa videre i at se, hvorledes hans Forhold i Fabriken udviklede sig, maa vi dvæle ved en Sag, der viser, at han i Vrede over at være bleven gaaet for nær i sin Opfinderret ikke tager i Betænkning at bryde et gammelt Venskab; det maa nemlig i den paagjældende Sag vel erindres, at Fabriken fuldstændig var dækket ved sit Monopol.

I en Skrivelse af 26. Januar 1776 gjør Müller Fabrikens Direktion opmærksom paa, at Apoteker Cappel i Kjøbenhavn og Apoteker Clar i Rendsborg befatte sig med at lave Porcellæn. Han gjør udførlig Rede for, hvorledes Cappel efter ti Aars forgjæves Spekulation havde opgivet sine Porcellænsforsøg, men stærkt berørt ved Müllers Held paany havde optaget dem og paa nærgaaende Maade havde vidst at skaffe sig Kjendskab til de Stoffer og Fremgangsmaader, denne benyttede. Endelig havde Cappel formentlig sat sig i Forbindelse med Clar i Rendsborg, og fra denne var der nu til Kommercekollegiet fremsendt virke-

[1]) Kom. Koll. dske Journ., E, 1775 Nr. 638 (og i denne Sag igjen Nr. 30.)
[2]) Brev fra Müller til Direktionen af 22. Novbr. 1793.

lige Porcellænsprøver. „Jeg er uskyldig,“ skriver Müller, „i at den af mig opdagede Kunst om Porcellæn af danske Materialier ikke mere er saa ganske i mine Hænder,“ og han er „empfintlig“ over det Passerede, særlig over, at Cappel og Clar smykke sig med fra ham laante Fjer. „Men havde de ikke pløjet med min Kalv, saa havde de ikke heller opløst Kunstens Mørkhed“.

Det turde imidlertid være et Spørgsmaal, om der ikke i denne Skrivelse er Noget af en opskræmt Fantasi, navnlig overfor hans gamle Ven Cappel. Hvad han meddeler, stemmer ikke med den gode Attest, Cappel sammen med Professor Kratzenstein i 1772 gav Müllers Porcellæn (s. ovfr. S. 184), og sikkert er det, at Sagen i sit videre Forløb ikke giver Oplysning om nogen særlig Forbindelse mellem Cappel og Clar. Men selvfølgelig kjendte Cappel sin Kollega i Rendsborg. Ti ligesom han og Professor Kratzenstein efter Opfordring havde udtalt sig om Müllers Porcellæn, saaledes havde han, ogsaa sammen med Kratzenstein, til forskjellige Tider udtalt sig om indsendte keramiske Frembringelser fra Clar, der som virksom Experimentator ogsaa i lang Tid havde haft Opmærksomheden henvendt paa Porcellæn, og altsaa ikke her gik Cappels Ærinder.

Christian Friederich Gottlob Clar[1], der var født 1725 i Neder Lausitz, kom 1748 som Provisor til Garnisonsapoteket i Rendsborg, hvor han 1760 selv blev Garnisonsapoteker, samtidig med at ægtede sin Forgængers yngste Datter. Han nøjedes imidlertid ikke med sit Apotek. 1768 fik han Ret til at drive en Likørfabrik, 1769 arbejdede han paa at lave Salmiak, og allerede 1765 havde han anlagt en Fajancefabrik, som han i 1771 forandrede til en Stentøjfabrik, hvis Tilvirkninger vakte ikke ringe Opsigt. Hoffet bestilte 1772 sex Servicer hos ham, og Landhusholdningsselskabet gav ham 1773 sin store Guldmedalje. Hermed slog han sig imidlertid ikke til Ro; det var hans Maal at naa videre, at naa til Porcellænet, saaledes som det allerede 1771 bevidnes af Fabrikintendanten for Hertugdømmerne Baron A. G. von Adriani. I et Brev fra dette Aar fortæller Baronen om et

[1]) Det vil ses, at jeg nu kjender mere til Clar, end da jeg i 1889 skrev om ham i Dansk biografisk Lexikon III.

Besøg i Clars Laboratorium, og om hvorledes Clar haabede, at det vilde lykkes ham at fremstille „das völlig durchsichtige.“ Han sad herefter inde med Betingelser for at kunne have konkurreret med Müller, men som Omstændighederne vare, kunde han kun være glad over, at Porcellænsfabrikens Direktion af naturlig Forsigtighed sendte Müllers Brev af 26. Januar 1776 videre til Kommercekollegiet, ti det attesterede paa den bedste Maade hans Forsøgs Godhed. Og saa blev Resultatet, at Staten strax ydede Clar en samlet Sum paa 2000 Rd. og, saa længe han drev sin Stentøjfabrik, en aarlig Præmie paa 200 Rd., men saa skulde han ogsaa afgive en edelig Forsikring, hvorved han forpligtede sig til ikke fremtidig at gjøre Porcellæn og til ikke at meddele Nogensomhelst Noget om sin Opfindelse, af hvilken han forøvrigt skulde overgive en forseglet Beskrivelse til Magistraten i Rendsborg. Heldet vilde imidlertid ikke følge Clar. 1785 gik han fallit, hans Fabrik kom paa andre Hænder. Men da han i 1787 udfinder en ny Stentøjsmasse, som Kratzenstein og Müller give det bedste Skudsmaal, bliver han Medarbejder ved den Fabrik, han selv tidligere havde ejet. Det var dog kun en ringe Stilling, han her fik, og da han dør den 4. Juli 1798, er hans Bo insolvent.[1])

Det er aabenbart, at der kunde have truet en Fare fra Clars Side, hvis Porcellænsfabriken ikke havde haft sit Monopol. Men ham beskjæftiger Müller sig mindre med i sit Brev. Det er Cappel, han er fuld af Vrede imod, hvad der, selv om denne har været noget nærgaaende i at efterspore Müllers Opfindelser, ser mindre godt ud. Men Müller var en kolerisk Mand, der vel har været lige saa rap i Munden, som han var hurtig til Pennen, og en Mand, der ikke satte sin egen Betydning og sin egen Myndighed lavt.

Han kom derfor ikke godt ud af det med nogle „Fabrikan-

---

[1]) Om Clar se bl. A.: Kom. Koll. tyske Journ. 1769 Nr. 305, 1772 Nr. 250,261; do. tyske Privil. Prot. 1766—71 S. 211; do. tyske Forestill. Prot. 1776 Nr. XI; 1784—86 Nr. XXXII; 1786—91, S. 117 flg., 250 flg.; do. danske Journ. 1776 Nr. 60; do. Industrifagets Journ. B., 1798 Nr. 494; do. Pakkesager 606 Nr. 1; 632 Nr. 28; Adresseavisen 19. Okt. 1772; Ldhusholdn's. Selsk. Skr. III, 1790, S. VIII, XIII.

ter", som den danske Legationssekretær i Dresden Aug. Hennings i Sommeren 1776 havde skaffet Fabriken fra Meissen. De kom hertil med store Tanker om den Rolle, de skulde spille ved den unge danske Fabrik, og vare ikke villige til at rette sig efter Müllers Anordninger. Men saa fandt de en Dag i Januar 1777 Fabrikens Port lukket, hvad der vakte stor Bevægelse. Hennings, der nu var i Kjøbenhavn, tog sig ivrig af de betrængte Sachsere. Sagen blev af Direktionen henvist til Politimesterens Undersøgelse, og i Forhørsudskriften findes en for Müller karakteristisk Skrivelse af 24. Januar, hvori han bruger stærke Ord mod de sachsiske Arbejdere. „De veed Intet, uden hvad som kan ventes hos en god Drejersvend og Malersvend," og de ere Fabriken til „største Skade," da de desuagtet ville spille Herre og tilmed ere „de største Køtere af Tænkemaade." Müller sejrede i den hidsige Kamp, og det skal her i Forbigaaende noteres, at han ved denne Lejlighed blev støttet af Modelmesteren A. C. Luplau fra Porcellænsfabriken i Fürstenberg, hvem han paa en Rejse i Sommeren 1776 selv havde kontraheret med, og til hvis Løn han i de første to Aar selv bidrog. Han kalder ham en Mand, „der saavel i honnet Tænkemaade som grundige Indsigter er en Contrast mod de ommeldte Sachsere." Som vi nedenfor skulle se, blev dog heller ikke disse venlige Følelser hos ham af Varighed.

Müller sled i det. Han lavede Masse og tilberedte Farver, han skaffede som nævnt Fabriken en dygtig Modellerer, og han brændte, men desuagtet trak det ud med, at Fabriken kunde aabne et Udsalg. Der var mange Vanskeligheder at overvinde, og Direktionen saa snart, at Aktiekapitalen kun forslog saare lidt. Den maatte skaffe Penge og atter Penge, hvad der var højst besværligt, og i 1779 vidste den ikke bedre end at tilbyde Kongen Fabriken, da „Hensigten fornemmeligen i Førstningen maatte sigte mere til Værkets sande Flor end til en utidig Vindelyst." Og saa skete det virkelig, at Kongen ved en Resolution af 21. April 1779 overtog Fabriken med hele dens Gjæld.[1]) De 19 Aktier hver paa 1000 Rd. udbetaltes med 1200 Rd. Stykket.

[1]) Resolutionen er trykt i C. Nyrops Den danske Porcellænsfabrikations Tilbliven, S.39.

En Følge af denne Forandring var det, at „Materialist“ Müller under 30. Juni 1779 fik kongelig Bestalling som Fabrikmester,[1]) og at en midlertidig Direktion, bestaaende af Konferensraad Holm og General Eickstedt, i Januar 1780 blev supleret med Gehejmeraad J. G. Moltke og Statssekretær Guldberg. Fabriken var jo en Anstalt, der skulde kaste Glans over Danmark. Men i Virkeligheden forandredes der Intet i de hidtil værende Bestyrelsesforhold. Hans Majestæt gik ud fra, at Konferensraad Holm „som hidtil“ antog sig den daglige Omhu for Fabriken. Det var ham og Müller, Alt hvilede paa, og medens Holm som Udtryk for den kongelige Naade i Anledning af Ejerskiftet modtog Ringen *pro merito* og en Gulddaase besat med Diamanter, fik Müller en emaljeret Gulddaase, i hvilken der laa 1000 Rd., ikke at tale om at han, under 5. Februar 1780, udnævntes til „Inspektør“ ved den „kongelige“ Porcellænsfabrik med Titel af Justitsraad.[2]) Men nu var man ogsaa kommen saavidt, at Fabriken kunde aabne sit Udsalg. Det skete den 1. Marts 1780.

Det var en Begivenhed. Paa Kongens Fødselsdag den 29. Januar blev hans Tilladelse indhentet til Udsalgets Aabning, og nogle Dage efter besaa de kongelige Prinser „med megen Opmærksomhed“ Fabriken.[3]) Datidens Presse beskjæftigede sig paa sin Vis med Sagen, hvad der kulminerede i, at Adresseavisen for den 29. Februar og Aftenposten for den 3. Marts bragte et enslydende latinsk Digt, som det sidste Blad lidt senere meddelte i endog to forskjellige Oversættelser. Det var Holm og Müller, der hyldedes, og særlig Müller. Forfatteren opfordrer sine Medborgere til at rejse den fortjente Mand en Statue. I det Hele savnede Müller, som vi have set, ikke Paaskjønnelse. I et kort forinden udkommet Skrift *Venskabelige Breve. Skrevne af tvende Venner* fortæller den ene af Vennerne, Folkeskribenten Emanuel Balling om et Besøg, som han i August 1779 havde aflagt paa Fabriken, og han udbryder et Sted: „Hvilken Ære

---

[1]) Dske Kancelli, sjæll. aabne Breve 1779 Nr. 444.

[2]) Danske Kancelli, sjæll. aabne Breve 1780 Nr. 70 og 71.

[3]) Adresseavisen 1780 Nr. 17 (31. Januar), 22 (8. Februar) og 26 (15. Febr.)

gjør dette Værk Opfinderen! Jeg blev henrykt over de Ting, mit Øje saa. Kunde jeg formode saadanne Ting at fabrikeres i mit Fædreland og det af en dansk Mand."

Men den største Ære, der bevistes ham, var dog, at hans gamle Velynder fra Myntguardejn-Tiden Gehejmeraad Luxdorph, der i November 1780 blev Præsident i Videnskabernes Selskab, omtrent strax foreslog ham til Medlem. Han blev det i Mødet den 8. December s. A.[1]) Det var en væsentlig Udmærkelse, der stillede ham, den praktiske Kemiker ved Siden af Universitetsprofessorerne C. G. Kratzenstein og M. Th. Brünnich, ved Siden af hans gamle Ven men senere Antagonist Apoteker J. D. Cappel og ved Siden af den Mand, der var hans væsentlige Overordnede, den tidligere Professor i Naturhistorie ved Sorø, Svampekjenderen Konferensraad Th. Holm. Müller var da ogsaa i denne Tid stadig bleven benyttet som Konsulent af Kommercekollegiet. 1775 gjaldt det den Nytte, Berlinerblaat og Kurlak kunde gjøre Malerkunsten, samt Forskjellen mellem tør og frisk Krap som Farvemiddel; 1776 erklærede han sig over Barketørvs Varmeevne i Forhold til almindelige Tørv; 1777 udtalte han sig om Kandidat N. Chr. Wiborgs Forsøg i Farvekunsten, og 1779 vurderede han Kashahbønnens Betydning for Farverierne.[2])

Forøvrigt er der paa denne Tid at melde om flere i Müllers Liv indgribende vigtige Begivenheder. Hans Hustru var, som ovenfor nævnt, brystsvag, hvilket han selv siger, da han i Juli 1778 beder om Orlov for sammen med hende at foretage en Rekreationsrejse til Hamborg. For sit eget Vedkommende havde han „lidt en Del baade paa Sind og Legeme" ved Arbejdet paa Fabriken, og hans Hustru „laborerede som bekjendt af en hektisk Svaghed." Rejsen hjalp imidlertid ikke hende. Hun døde den 5. Juni 1779, og strax efter fik han kongelig Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo samt til eventuelt at skifte ved Samfrænder,[3]) Noget, der forholdsvis hurtigt blev Brug for, da han

[1]) C. Molbech: Videnskabernes Selskabs Historie, S. 320, 525, 548, 555

[2]) Kommercekoll. dske Journ. E., 1775, Nr. 537, 613; F., 1776, Nr. 53; H., 1777 Nr. 432; N., 1779, Nr. 1105.

[3]) Danske Kancelli, sjæll. Registre 73, Fol. 526 b.

den 7. Januar 1780 indtraadte i andet Ægteskab med Konferensraad Holms Søster Anna Cathrine Holm, der forsaavidt passede godt til ham, som hun ikke var helt ung længer. Hun var født den 20. Juni 1743 og gik altsaa i sit 37te Aar.[1])

Forud for Brylluppet blev det nødvendige Samfrændeskifte holdt. Den 3. December 1779 mødte i Müllers Bolig paa Amagertorv Kapellanen ved Helligaandskirken Hans Henrik Müller, der muligvis var hans Fætter, samt Inspektøren ved Vajsenhuset, Cand. theol. Christen Hee Wadum, muligvis en Slægtning af hans afdøde Hustru, og de opførte hans Aktiver til 19,000 Rd. (Gaarden paa Amagertorv sattes til 11,500 Rd., Varer i hans Materialistforretning og i Vajsenhusets Apotek til 5000 Rd., hans Indbo til 1500 Rd. og hans udestaaende Fordringer til 1000 Rd.), men samtidig satte de Passiverne til lige den samme Sum (Prioriteter i Gaarden 9000 Rd., Gjæld til Adskillige 8500 Rd., og Sikkerhed til Vajsenhuset 1500 Rd.). Der blev herefter Intet at udbetale til hans tre Sønner, af hvilke Johan Henrich Christian gik i sit 15de Aar, Joachim Dietrich i sit 14de og Frantz Henrich i sit 12te.[2]) Forøvrigt er her at mærke, at Müller ikke længe beholdt Gaarden paa Amagertorv. I Berlingske Tidende for 15. Januar 1781 findes et Avertissement, hvorefter han „formedelst agtende Forandring“ er tilsinds at sælge sin „iboende“ Gaard, og allerede den 25. s. M. skjøder han den til Agent G. P. Wolff, Direktør ved General-Magasinet, for 13,000 Rd.[3])

Salget er sikkert sket, fordi Müller trængte til Penge. Det ses i alt Fald af en Ansøgning af 7. Oktober 1782 fra ham til Kongen, at han følte sig trykket i pekuniær Henseende. Ved en altfor overdreven Patriotisme, skriver han, „har jeg mod min Sundhed opofret for meget af min Velfærd paa Porcellænsarbejdet.“ Han har ved det „indrentet“ en Slags Ære og Agt in Publico, men ingen forholdsmæssig Belønning for al den dermed

[1]) Personalhist. Tidsskr., 2 R., II, S. 52.

[2]) Skifter i Provinsarkivet ved Kjøbenhavn. — Kapellan H. H. Müller (f. 1733, † 1803) var Søn af Skrædermester Jørgen Müller; en af hans yngre Brødre Skrædermester Vilhelm Müller var Fader til den senere Biskop i Ribe Tage Christian Müller (s. Wiborg og Erslew).

[3]) Kbhvns. Skjødeprot. 1779—1781 S. 756.

forbundne Sved og Møje, og det „uagtet Fabriken er bragt til den Fuldkommenhed under min Inspektion, at der næppe nogen andensteds haves Exempel paa en saa hastig Fremgang“. Foruden sit Apotek havde han sin Løn, 1000 Rd., i Fabrikens Tjeneste, hvorfor Mange betragtede hans Indkomster for betydelige, men da Vajsenhuset skulde have sin aarlige anselige Afgift og han paa Grund af sin Stilling ved Fabriken maatte holde Provisor, kunde han Intet lægge op. Han bad derfor om nu at maatte faa det Gagetillæg paa 500 Rd., som i sin Tid betingelsesvis var stillet ham i Udsigt, samt en Gratifikation paa 4000 Rd. som et Ækvivalent fór, hvad han havde tilsat ved sine Porcellænsarbejder af sit Eget. Endelig bad han ogsaa om at faa allerhøjeste Ordre til at udarbejde en fuldstændig Afhandling om Porcellænets Fremstilling; det var nemlig stadig hans Ønske, at en af hans tre Sønner maatte sukcedere ham, og Afhandlingen skulde da efterlades til ham.

Müller havde, som man ser, mange Ønsker. Men han sad ogsaa, skriver han, med „nedslaget Sind“ i Betragtninger over sin egen og Fabrikens Forfatning. Ved en Fabriken overgaaet betydelig Ildsvaade — Skaden paa Bygninger vurderedes til 9660 Rd. — havde han faaet sin ene Arm af Led. Ja han havde været „nær at blive et Rov for Ilden“, da han uden at tænke paa sine „Pligter som Mand og Fader“ lykkelig havde reddet „en Del for Fabriken højst magtpaaliggende Maskiner og Indretninger“. Direktionen anbefalede ham til at faa den forøgede Gage, og fra 1783 oppebar han da 1000 Rd. af Fabrikens Kasse og 500 Rd. af de kongelige Finanser.

Men hermed var han endnu ikke kommen til Ende med sine Bestræbelser for at forbedre sin Økonomi. I 1785 opgav han Forpagtningen af Vajsenhus-Apoteket for at blive Apoteker paa Kristianshavn. Apoteket i lille Torvegade kom i det nævnte Aar til Avktion, og Müller blev højstbydende med 17,201 Rd. Under 27 September 1785 fik han Skjøde paa det og under 30 Juni 1786 kongelig Bestalling som Apoteker[1]). Han flyttede nu med sin Familie til Kristianshavn.

---

[1]) Kbhvns Skjødeprot. 1784—1786, S. 574; Danske Kancelli, sjæll. aabne Breve 1786 Nr. 538.

Paa Fabriken gik imidlertid Alt sin stadige, men ofte vanskelige Gang. Af Firemandsdirektionen havde han som altid kun at gjøre med sin Svoger, der forøvrigt fra 1781 ikke mere hed Holm men Holmskjold; under dette Navn var han nemlig bleven adlet. Og Dronning Juliane Maries Yndest, som han stadig bevarede, lod ham endda i 1784 stige til Gehejmeraad. Fra dette Aar staar han ogsaa som virkelig Enedirektør af Fabriken, idet saavel Guldberg som Eickstedt og Moltke afskedigedes[1]. Men det var ikke lutter Lyst at staa i Spidsen for Fabriken.

I 1780, da Udsalget aabnedes, skaffede det en Indtægt af 14,600 Rd. Hvad man den Gang kunde sælge var imidlertid efter Fabrikens eget Avertissement væsentlig Middelgods, og samlede Spisestel kunde endnu ikke præsteres. Først fra 2 April 1781 skete der i begge disse Retninger Forandring[2], hvad der lod Indtægten stige, i 1782 endda til 26,796 Rd., men saa dalede den igjen. I 1788 indbragte Udsalget kun 17,632 Rd., i 1787 havde man troet det rigtigt at nedsætte Priserne[3], og Holmskjold skrev Brev paa Brev til Müller om, at Alt maatte drives med Sparsommelighed, at Udgifterne maatte bringes ned, at Driften maatte begrænses. Det var ubehageligt at faa disse Paalæg, men endnu ubehageligere at udføre dem. En Nedsættelse i Løn er aldrig kjærkommen, og Sagen førte til skarp Strid mellem Müller og Luplau, der for Formernes Vedkommende modsatte sig en Nedsættelse af Arbejdstaxten. Men som sædvanlig var Müller ivrig. Det kan bl. A. ses af en Skrivelse af 11 December 1788 fra ham til Direktionen. Han har „i en Tid af et Aar selv forskudt Fabriken 1700 Rd. rentefrit, som jeg dog selv baade kunde behøve og anvende i min egen Vej“, og hvad angaar nogle foretagne Afskedigelser, skriver han, da „har jeg ikke forbigaaet min egen Søn, der var ansat som Lærling ved Fabriken med 96 Rd. aarlig Gehalt“. Foreløbig synes dog Luplau at have sejret, men Sagen kom igjen, og 1791 hedder det i en Skrivelse fra Holmskjold, at hvis Formerne ikke god-

---

[1] Kringelbach: Civile Direktioner under Enevælden, S. 24.
[2] Adresseavisen 1780 Nr. 17; 1781 Nr. 48.
[3] Adresseavisen 1787 Nr. 69.

villig vilde gaa ind paa en Afkortning, maatte de iblandt dem, som vare de kostbareste, afskediges.

Der forestod imidlertid endnu ubehageligere Dage, og Gehejmeraad Holmskjolds Død den 15 September 1793 dannede Indledningen til dem. Selvfølgelig havde en saa stor Mand ført Hus; han døde paa sit herskabelige Landsted Aldershvile i Bagsværd, og paa Postgaarden havde han en Lejlighed paa ikke mindre end 19 Værelser ikke at tale om Staldrum til sex Heste[1]). Men der kom underlige Ting frem i hans Bo. Sit Ordenskors — han var bleven hvid Ridder i 1781 — havde han sammen med to Guldure og en Brillantring kort før sin Død ladet pantsætte hos Jøden Amsel Wallich for i Alt 370 Rd., og Porcellænsfabrikens Obligationsbeholdning, som han havde taget til sig, og af hvilken han i nogle Aar havde svaret Renter, var ikke tilstede. Fabriken maatte i det Hele indsende en Fordring i Boet paa næsten 10,000 Rd. Obligationerne androg 6320 Rd., og hertil kom Sygekassens Formue paa 3050 Rd., som han havde modtaget til Anbringelse i sikre Effekter, ikke at tale om 500 Rd. af Fabrikens „løbende Kassebeholdning" samt en mindre Sum for kjøbt Porcellæn. Det var kun en daarlig Trøst, at det ikke gik Enkedronningen bedre end Fabriken, ti Tabet blev anseligt. Det var væsentlig kun Sygekassens Penge, der bleve udbetalte efter det vanskelige Bos Slutning i 1801; Resten blev staaende som en tom Fordring og afskreves først paa Fabrikens Regnskab for 1811. Det var Müller, der paa Fabrikens Vegne maatte optræde i Svogerens Bo og procedere med det lige til Højesteret. Det har næppe været hyggeligt, men det stod i god Overensstemmelse med saa meget Andet vedrørende Holmskjolds Efterladenskaber. Strax efter hans Død blev der en Nat, hed det, bortført mange Kostbarheder fra Aldershvile til en Gaard i Frederiksdal, som ejedes af en Major von Steuben, hvem Gehejmeraadinden „hemmelig saa efter" [2]).

Det er herefter naturligt, at Regeringen ønskede Klarhed i Fabrikens Forhold. Allerede faa Dage efter Holmskjolds Død

---

[1]) Vilh. Bergsøe: De forbistrede Drenge, S. 38.

[2]) Skifter i Provinsarkivet ved Kbhvn.; Personalhist. Tidsskr., 3 R., V, S. 55.; Tidsskr. f. Kunstind. 1 93, S. 109.

nedsattes en Kommission bestaaende af Finansminister Greve Ernst Schimmelmann og Kancellipræsident Chr. Brandt, og til denne Kommission afgiver Müller under 5 Oktober s. A. en længere Beretning. Fabriken var voxet op til en ganske stor Anstalt. Den havde 128 Arbejdere, hvorimellem kun 3 Lærlinge, det oprindelige store Lærlingehold var opgivet, og den havde til Begyndelsen af 1793 fabrikeret for 600,145 Rd. Porcellæn, hvoraf der dog kun var solgt for 278,714 Rd., saaledes at Magasinerne gjemte en Beholdning til Værdi af 321,431 Rd. Resultatet af Kommissionens Overvejelser kom i en kongelig Resolution af 30 Juli 1794, der fastslog, at Generalpostamtet skulde fungere som Direktion for Fabriken; Holmskjold havde været dets Chef, dets Personale var derfor kjendt med Fabrikens Sager, og den nødvendige aarlige Understøttelse til Fabriken udbetaltes af Postkassen. Under Direktionen skulde der staa en Administration, bestaaende af to Administratorer, en kunstforstandig (d. v. s. teknisk) og en økonomisk; Justitsraad Müller blev selvfølgelig den kunstforstandige og Sekretær i tysk Kancelli Peter Grønland den økonomiske, men medens Müller beholdt sin tidligere Gage, tillagdes der Grønland kun 500 Rd., saa Müllers Gage maa betragtes som særlig rundelig. Endelig udtaltes det i Resolutionen, at der maatte stræbes hen til, at den aarlige Produktion kom til at balancere med Salget, Oplaget maatte ikke formeres.

Der er ingen Tvivl om, at Müller nu kom til at føle, at han ikke længere var Eneinspektør. Der kom intet rigtigt Samarbejde i Stand imellem ham og den 30 Aar yngre, tyskskrivende Sekretær Grønland, der en Gang i 1796 ikke undlader at gjøre Direktionen opmærksom paa, at Müller ikke vil betragte Administrationen som en Helhed, men ganske imod Instruxen mener, at hver Administrator staar selvstændig i sit Fag. Hvad der imidlertid særlig greb ind i Forholdene, var den sørgelige Begivenhed, at den Søn, Müller havde tænkt sig som sin Efterfølger, nemlig den yngste af dem, Frants Henrich, kort før var afgaaet ved Døden, vistnok sidst i af Februar 1794[1]. Faderen

[1]) Efter Vor Frelsers Kirkes Ligprotokol blev han begravet den 4 Marts 1794.

havde „med betydelige Omkostninger holdt ham henved fem Aar paa fremmede Steder, for at han kunde lægge sig efter Porcellænsmageriet og andre derhen hørende Videnskaber". Saa var han lykkelig kommen hjem igjen, men faa Maaneder efter Hjemkomsten døde han. Der siges ikke hvoraf, men da Moderen var død af Brystsyge, kan han fra hende have modtaget en sørgelig Arv, der nu i hans 27de Aar bragte ham Døden. Men ligegyldigt om Dødsaarsagen har været denne eller en anden, for Müller maa Sønnens Død have været et haardt Slag, og det saa meget mere som den bragte stærk Uro i Forholdene paa Fabriken. Det er, som om det Müllerske Styre ved den unge, haabefulde Mands Død mistede et Udenværk.

Under 10 Januar 1795 skriver Modelmester Luplau til Direktionen, om han ikke under de forhaandenværende Omstændigheder kunde forvente at blive Müller adjungeret for senere at blive hans Efterfølger. Men en saadan Tanke kunde Müller umuligt gaa ind paa. Han erklærer sig den 20 Januar imod Luplau, og skulde dennes Ønske dog blive efterkommet, haaber han „at blive lettet nu i min høje Alder for det daglige Opsyn ved Fabriken og alene forpligtet til at gaa tilhaande med Raad og Vejledning". Skulde Nogen designeres til hans Efterfølger, maatte det efter hans Mening snarere være Laboranten J. K. Blyt. Og det er, som om denne har erfaret Noget herom, ti i en Skrivelse af 22 Januar henvender han sig nu ogsaa til Direktionen. Grønland er imidlertid afgjort for Luplau, og nu brister Müllers Taalmodighed. Han skriver igjen imod Luplau baade den 28 og 29 Januar, og i den første af disse Skrivelser udtaler han sig desuden om sit personlige Forhold til Sagen i følgende flammende Ord: „Endelig maa jeg ved denne Lejlighed bringe en Sag i Erindring som noget, jeg skylder min egen Ære og Sinds Rolighed, at jeg som ældst Administrator ved den kongelige Porcellænsfabrik ikke uden Krænkelse har i de senere Tider oplevet en Hoben Ubehageligheder, der synes at tilkjendegive en Slags Mistillid til min Bestyrelse, hvoriblandt og den, at der arbejdes paa at faa mig Folk satte ved Siden, som jeg er overbevist ikke i mindste Maade besidde de dertil fornødne enten

chemiske eller physiske Kundskaber eller i andre Maader kan anses qualificerede til et saadant Embede. En saare liden Opmuntring eller Belønning for en Mand, der har opofret 30 Aar af sin Levetid og tilsat en Kapital af 5000 Rd. for at indrette og befordre en Fabrik i sit Fædreland, der er maaske den eneste i sit Slags, som i saa faa Aar er bragt til en upaaklagelig Fuldkommenhed. Skulde det altsaa allernaadigst behage Hans kongelige Majestæt . . . at sætte mig en Person ved Siden, som jeg umulig kan værdige min Tillid og Fortrolighed eller have Ære af at staa i Classe med, haaber jeg tillige allerunderdanigst, at Hans Majestæt er saa naadig at entledige mig fra mit Administrations Embede ved den kongelige Porcellænsfabrik, da jeg udendes kan behøve en rolig Alderdom efter 49 Aars anholdende, trættende og med utallige Ubehageligheder ledsaget Arbejde, hvoraf mit Fædreland sandelig har draget den største Nytte".

Det er, som man ser, en hidsig Kamp, der her udfægtes. Det turde imidlertid være et Spørgsmaal, om denne Kamp ikke nok saa meget staar mellem Müller og Grønland som mellem Müller og Luplau. Under 28 Februar 1795 udtaler Sekretær Grønland sig i en udførlig Erklæring til Direktionen, og af den kan det ses, hvor stærkt de to Mænd divergerede. Grønland bliver Dag for Dag mere overbevist om, at Porcellænsfabriken skylder Justitsraad Müller meget mindre end Luplau; det er dennes Masse, Glasur og Ovne, der arbejdes med, dennes Mufler, Model- og Drejemaskine, der bruges; Müller havde kun foretaget mindre Forandringer ved samtlige disse Ting. Og det synes virkelig, som om Grønland tror paa, hvad han saaledes skriver. Han smiler af Müllers „Selbstzufriedenheit und Ruhmräthigkeit", der lader ham sætte den danske Fabrik mindst ved Siden af de bedste udenlandske, medens en Fjerdedel, ofte en Tredjedel, ja enkelte Gange Halvdelen af hvad der kommer ud af dens Ovne er Udskud og Vrag. Til en aarlig Produktion af 30,000 Rd.'s Værdi, hvoraf der kun sælges for c. 25,000 Rd., faar den et Tilskud af 16,000 Rd. eller, naar man vil regne lavt, 14,500 Rd., hvad der for længe siden burde have bragt dens Bestyrere til at rødme dybt. Men Müller betragtede det tværtimod som noget

Selvfølgeligt, at den skulde have de 8000 Rd., den aarlig oppebar af Postkassen, og at der ikke skulde beregnes den Rente af de Kapitaler, den efterhaanden havde forbrugt, ja han mente endog, at Fabriken ikke blev støttet tilstrækkeligt.

Müller og Grønland saa helt forskjelligt paa deres Virksomhed, de mødtes næppe paa et eneste Punkt, og det er selvfølgelig umuligt at sige, hvorledes Konflikten med Hensyn til en adjungeret Administrator under disse Omstændigheder vilde være bleven løst, hvis ikke — helt uventet — Modelmester Luplau var bleven syg og i September var afgaaet ved Døden[1]). Herefter skulde man have troet, at Laborant Blyts Udsigt til at komme i Betragtning vilde have taget hurtig Væxt. Men det viste sig nu, at det kun var som Modvægt mod Luplau, at Müller havde fremhævet ham. I Virkeligheden rangerede han ikke højere for denne end Luplau. Ingen af dem hørte til de Personer, som han mente at „have Ære af at staa i Klasse med". I December s. A. bringer Müller den 26aarige Kemiker, Professor og Apoteker Ludvig Manthey i Forslag, og den 26 Januar 1796 udnævnes denne til adjungeret og sukcederende kunstforstandig Administrator ved Fabriken.

Men hvem der nu blev fortørnet, var Laborant Blyt, og Forholdene udviklede sig hurtigt saaledes, at han søgte og fik sin Afsked. Han vægrede sig ved længere at tilberede den blaa Farve, „saaledes som den har været brugt i Fabriken nu i halvtredje Aar", idet han gjorde gjældende, at dens Tilberedning var hans egen „og ingen Andens Komposition". Men nu blev han i Müllers Erklæringer til en uvidende Charlatan og en sort Sjæl, „et slet Menneske, som beherskes af Misundelse og Egennytte". Og hvor højt Müller nu samtidig satte Manthey, kan ses af den samme Erklæring, hvorfra dette Citat er taget. Den slutter saaledes: „Imidlertid er jeg den høje Direktion meget forbunden, fordi man har værdiget at understøtte mit allerunderdanigste Forslag paa Hr. Prof. Manthey baade som min Adjunkt i Tiden og min Sukcessor efter Tiden, en Mand, hvis ædle, ret-

[1]) Efter Frederikskirkens Ligprotokol blev han begraven den 2 Oktober 1795; han var 53 Aar gammel.

skafne og føjelige Gemyts Beskaffenhed, hvis lykkelige Fatteevne og øvede Dømmekraft og hvis modne Indsigter i det kemiske Studium og alle øvrige Videnskaber, som vedkommer det nye Fag, hvormed han nu agter at sysselsætte sig, giver mig det sikre Haab, at jeg med Glæde kan gjøre fælles Sag med ham til Porcellænarbejdets heldige Udvidelse, at jeg i hans Skjød som den bedste Jordsmon sikker kan omplante de Spirer af mine møjsommelig gjorte Opdagelser og indsamlede Erfaringer i mit saa meget yndede Porcellænsmageri uden at frygte, at de dér enten skal kvæles eller opvoxe som Torne til min daglige Græmmelse eller som ny Anledning til idelige Fornærmelser og Forhaanelser, og endelig at jeg i hans Arme og til hans trofaste Omsorg ved mine Dages Ende ubekymret kan overlevere mit kjæreste og saa ofte af Avinds og Misundelsens Pile forfulgte Foster, hvis Opdragelse under idelige afvexlende Skikkelser og moderniserede Forskrifter har kostet mig flere vaagne Nætter og graa Haar end alle mine øvrige Velfærds-Anliggender, aldeles forsikret om at han ikke af Mangel paa Pleje og Tilsyn vil lade det vantrives og forkomme, saa vidt det er ham muligt. Og naar Opfyldelsen af disse mine behagelige Fornemmelser maa blive Resultatet af det Venskab og Bekjendtskab, jeg ved Forsynets Bestyrelse, skjøndt sildig, har indgaaet med denne værdige unge Mand, har jeg billig Aarsag at sige, at denne Handel kommer af Herren".

Der er en Jubel og Glæde heri, som næsten virker smittende, men — derfor tænkte Müller dog ikke paa at trække sig tilbage, kun i Sommeren 1799 er han tre Uger „i Holsten og paa Grænserne deraf" for at besøge sin Slægt, som han ikke havde set i 25 Aar. Det maa være de Søskendebørn i Lübeck, som ere omtalte ovfr. S. 172. Men her i Kjøbenhavn havde han sikkert ogsaa baade Slægt og Venner. Det berettes saaledes, at han ved Kjøbenhavns Brand i Juni 1795 var til væsentlig Hjælp for en Ven, Sekretær ved General-Kirkeinspektionskollegiet Justitsraad A. P. Bartholin (f. 1724, † 1798), der boede i Badstustræde[1].

[1]) Personalhist. Tidsskr. 2 R. II, S. 183.

Müller har ogsaa kjendt Noget til Professor Mantheys Fader, Præsten ved Petrikirke, der ligesom Sønnen hed Ludvig Manthey (f. 1735, † 1813), han var en Tid Kollega med ham i Bestyrelsen for Understøttelsesselskabet Borgervennen.

Dette Selskab blev 1788 stiftet af Kjøbmand Abraham Hviid, og Müller valgtes strax ind i dets foreløbige Bestyrelse ligesom kort efter i den endelig valgte Bestyrelse. Sammen med fire andre af Direktionens Medlemmer, Kirurg ved almindeligt Hospital N. Jacobsen, Marinekaptajn J. H. Lützow, Pastor Ludv. Manthey og Inspektør ved almindeligt Hospital J. B. Matzen protesterede han i Adresseavisen for den 29. Oktober 1790 mod et formentligt Overgreb af Selskabets Formand Agent H. C. Meinig, hvad der førte til en ganske livlig Polemik, af hvilken dog her kun skal fremdrages en Ytring af Meinig om Müller. „Da jeg blev Formand“, skriver Agenten, „vilde man endelig paabyrde mig Hovedkassen, til hvis Imodtagelse jeg ved de indstændigste Bønner formaaede Hr. Justitsraad Müller“, og skjøndt de to Mænd nu vare Modstandere, staar Müller dog stadig for Meinig som „en meget ordentlig og i Regnskabssager omhyggelig Mand.“ Det var et formelt Punkt, der tvistedes om, men Tvisten har næppe været velset, ti ved en Generalforsamling i Februar 1791 valgtes der en helt ny Bestyrelse. Den 14. Marts s. A. afleverede Müller sin Kasse, 467 Rd. i Obligationer og Penge samt 730 Kvitteringer.[1])

Müller har været en i kjøbenhavnske Kredse godt bekjendt Mand. Efter Opfordring af General-Toldkamret fremstillede han en forbedret Brændevinsprøver, hvorom han i Marts 1784 læste en Afhandling i Videnskabernes Selskab,[2]) og Kommercekollegiet vedblev stadig at raadspørge ham, dog nu med længere Mellemrum. 1787 drejede det sig om nogle af en Svensker opfundne Smeltedigler af ny Konstruktion, og 1795 gjaldt det noget af Kommerceraad Nordberg tyrkisk-rødt farvet Bomuldsgarn.[3]) Ja

---

[1]) Borgervennen III, 1791, S. 132, 134, 135, 138, 234, 258, 289; Borgervennen, et Festskrift, 1888.

[2]) Vidsk. Selsk. Skr. Ny Saml., III, 1788, S. 203; L. V. Scheel: Brændevinsbrændingen i Danm., S. 74 flg.

[3]) Kommercekoll. dske Journ. CC., 1787, Nr. 255; RR., 1795 Nr. 18.

private Industridrivende tyede til ham. Da Urtekræmmer Johan Casse 1790 ønskede at anlægge en Pibefabrik efter hollandsk Mønster, var Müller hans Raadgiver,[1]) og Dr. med. R. Frankenau offentliggjør i 1801 en Artikel om en Blegeanstalt paa Vesterbro, hvori han bl. A. oplyser, at den er indrettet under Opsyn af „Danmarks duelige Justitsraad Müller." [2])

Man saa op til ham som den, der havde oprettet den kongelige Porcellænsfabrik, en Anstalt, der, om den end ikke indbragte Landet Penge, kastede Glans over det. Den blev omtalt med Ros af flere end een Fremmed, der ved samme Lejlighed omtalte og roste Müller.[3])

Justitsraaden og Fabriken vare som sammenvoxede, og forsaavidt skulde man have troet, at dette Forhold længe kunde være vedblevet, saa meget mere som han fra 1795 helt kunde ofre sig for Fabriken. I det nævnte Aar solgte han, og det med god Avance, sit Apotek paa Kristianshavn. Ti Aar før havde han kjøbt det for 17,200 Rd., nu betaltes det ham med 30,000 Rd.[4]) Han fik baade Tid og Penge til sin Raadighed, hvorfor han ogsaa nu kjøbte et Sted paa Vesterbro, nærmest vel et Landsted, ved Siden af Christianis Institut. Men heller ikke det beholdt han længe. I September 1799 solgte han det for 10,450 Rd. til Etatsraad Ove Malling, hvorefter han flyttede ind paa Gammeltorv. Han boede altsaa nu forholdsvis nær ved Fabriken, hvor han havde sin eneste Beskjæftigelse, men hans Helbred omtales paa denne Tid som mindre paalidelig, og saa skete det da, at Professor Manthey i Aaret 1800 sendtes paa en Udenlandsrejse for at studere forskjellige af Evropas Porcellænsfabriker. Fra den kom han hjem Aaret efter, og saa indløb der under 24. Oktober 1801 en Direktionsskrivelse til Administrationen, hvorefter Hans

---

[1]) Kommercekoll. dske Journ. LL., 1791 Nr. 28.
[2]) Iris og Hebe, 1801, III, S. 82—85.
[3]) Voyage de deux Français en Allemagne, Danemark, Suède, Russie et Pologne, fait en 1790—92, I, Paris, 1796, S. 295—304; F. W. B. v. Ramdohr: Studien zur Kenntniss der schønen Natur etc. auf einer Reise nach Dänemark, I, Hannover, 1792, S. 182—185.
[4]) Kbhvns. Skjødebog 1795—96, S. 507.
[5]) Kbhvns. Skjødebog 1799—1800, S. 337.

Majestæt ved en allernaadigst mundtlig Resolution havde ladet Generalpostamtet tilkjendegive, „at Allerhøjstsamme i Betragtning af Justitsraad og Administrator Müllers Fortjeneste af den danske Porcellænsfabrik og den Nytte, han ved samme har stiftet, saa og i Betragtning af hans tiltagende Alder vil fritage ham for de med Fabrikens daglige Administration forbundne Besværligheder, men da Hans Majestæt tillige vil, at bemeldte Justitsraad Müllers Erfarenhed og Raad fremdeles skulde kunne vorde nyttige for Fabriken, saa har Hans Majestæt allernaadigst udnævnt ham til Meddirektør for samme med Bibeholdenhed af hans hidtil nydte Gage og Indkomster.“ Endelig udnævner Resolutionen endnu Professor Manthey til kunstforstandig Administrator istedenfor Müller.

Det kunde have sin Interesse at have kjendt lidt nærmere til denne Skrivelses Historie. Men der er nu først det Mærkelige, at den grunder sig paa en mundtlig Resolution, til hvilken der altsaa ikke kan paavises nogen foregaaende skriftlig Forestilling; dernæst er der den Ejendommelighed, at der ikke i Resolutionen nævnes nogen Ansøgning fra Müller om Afsked, og endelig kontrabalanceres den Afsked, han faar, derved at han gjøres til Meddirektør ved Siden af Generalpostamtet med Tilsagn om at beholde sin fulde Gage. Til Forklaring kan man tænke sig, at Manthey, hjemkommen fra sin store Rejse, har gjort et saa stærkt Indtryk ved at have medbragt nyt Syn paa forskjellige Forhold, at Direktionen har ment, at disse Erfaringer burde frugtbargjøres, at med andre Ord Øjeblikket til at gjøre en Forandring i Porcellænsfabrikens „kunstforstandige“ Ledelse efter dens Mening var kommet. Men paa den anden Side skulde den højtfortjente Justitsraad Müller behandles paa den hensynsfuldeste Maade, og saa kom der da en direkte kongelig Udtalelse, der i naadige Udtryk gjorde ham til Meddirektør og lod ham beholde sin fulde Gage.

Müller har trods Alt, hvad der var sket, indtaget en saare fast Stilling. Det er nemlig noget i høj Grad Ejendommeligt at give en Direktion som her Postdirektionen en Meddirektør, selv om det er paa et begrænset Omraade, og det viser en mærkelig

Hensyntagen at lade den saaledes paany Ansatte beholde sin fulde Gage, og det endda en Gage, over hvilken der allerede tidligere var disponeret. Da Grønland i sin Tid erklærede sig over Spørgsmaalet angaaende Mantheys Stilling som adjungeret og sukcederende kunstforstandig Administrator, henledte han Direktionens Opmærksomhed paa den Ulighed, der fandt Sted derved, at han selv kun havde 500 Rd. i aarlig Gage, medens Müller havde 1000 Rd. af Fabriken og 500 af den kongelige Finanskasse, og til denne Udtalelse blev der taget Hensyn. Den kongelige Resolution af 27. Januar 1796, der slog Mantheys Ansættelse fast, stillede denne i Udsigt, at han efter Müllers Afgang skulde faa 750 Rd. af Fabrikens Kasse og 250 Rd. af Finanserne, medens Grønland som Tillæg skulde faa de resterende 250 Rd. af Fabrikens Kasse. Og nu sloges der en tyk Streg over disse Løfter. Müller beholdt sine 1500 Rd., Grønland fik intet Tillæg, og Direktionen maatte træde i særlig Forhandling med Finansdepartementet for at skaffe Manthey 600 Rd. aarligt af Finanskassen.

Det var med fuld Honnør, at Müller traadte tilbage som Administrator, men som „Meddirektør“ var hans Myndighed selvfølgelig væsentlig formindsket. Han underskriver selvsyvende Direktionens Skrivelser, og er altsaa selvsyvende tilstede i Generalpostamtets Direktionsmøder. Men nu og da stilles der ham dog ogsaa særlige Opgaver. 1802 træder han saaledes sammen med Administratorerne til Overvejelse af, hvorledes de fra 1795 afholdte Udskuds-Avktioner, der hidtil havde fundet Sted udenfor Fabriken, herefter kunde finde Sted i dens Lokaler. Og særlig Interesse samler sig om en Erklæring, som han i 1803 afgav over en af Manthey foreslaaet ny Hestemølle til Beredelse af Porcellænsmasse. Den viser nemlig, at den nu næsten 71aarige Mand stadig førte en hurtig og meget skarp Pen. Hans tidligere Manthey-Beundring var forsvunden. Som vi nedenfor skulle se, var han misfornøjet med, at denne fra Udlandet havde medbragt Planer til Forandringer i Fabriken. Fabriken var, som den skulde og burde være, og derfor kunde han ikke give den projekterede Mølle sit Bifald. Den var efter hans Mening ikke ny, han vil

have kjendt den i 40 Aar, og saa tror han endda at kunne sige, at der i Mantheys Forslag findes „dels utidige, dels urigtige Omstændigheder."

Overfor disse Udtalelser mente Manthey ikke at kunne forblive tavs. Han siger først beskedent, at han tidligere ved en lignende Lejlighed havde erklæret, at det var upassende, om han disputerede med Justitsraad Müller, men saaledes kunde det ikke vedblive. Forslaget var, hvad Direktionen kunde forvisse sig om, udarbejdet med Sagkundskab, Eftertanke og Overlæg. Han maatte derfor holde paa det, og det lyder ganske skarpt, naar han derpaa siger: „Ifald Møllen ej svarede til Hensigten, vilde jeg anse mig for uværdig til at beklæde den mig af Hans Majestæt betroede Post." Og Møllen blev da ogsaa opført, ligesom en ny Ovn, som Manthey foreslog i 1805. Den 5. Januar 1807 Kl. $7^1/_2$ Aften sattes der første Gang Fyr paa den.

Müllers Indflydelse synes herefter at være i Aftagende, og det endskjøndt han i November 1803 havde sendt Direktionen en „Anvisning til det danske Porcellæns Fabrikation" med Tegninger samt en særlig til Manthey bestemt Vejledning. Det er i dette Forhold ogsaa uden Betydning, at han den 28. Januar 1809 blev Ridder af Dannebrog, ti Manthey, der 1804 var bleven Medlem af Videnskabernes Selskab og 1807 havde faaet Titel som Justitsraad, blev Ridder af Dannebrog den samme Dag.[1]) Og sikkert er det, at fra 1807 findes hans Navn kun sjældnere under Direktionens Skrivelser. Hertil kan der dog ogsaa søges en Grund i hans sikkert vaklende Helbred, der foranlediger, at han i 1810 eller 1811 flytter fra Kjøbenhavn til Hillerød. Men nu viser det sig forøvrigt, at Direktionen flere Gange trænger til ham. I Oktober 1811 tilskriver den ham om „behageligen" at komme tilstede i et Møde, hvis hans Helbred „nogenlunde" maatte tillade det. Sagen var nemlig, at Manthey, der Aaret før ved Grønlands Afgang[2]) var bleven Eneadministrator, ønskede at

---

1) P. Brock: Rosenborg III, S. 18.

2) Peter Grønland, der 1801 var bleven Justitsraad og 1803 Medlem af Statskammeradministrationen, dør først den 30. December 1825, 63 Aar gammel. Dødsdagen er velvillig meddelt af Hr. Overretssagfører V. Richter.

trække sig tilbage fra Porcellænsfabriken, som han efter ti Aars Arbejde ved den var træt af, medens Müller trods Alt endnu omfattede den med levende Interesse.

Müller kom sikkert tilstede, thi Sagen maa have været vanskelig, saaledes som det ses af den kongelige Resolution af 13. November 1811, der først entlediger Manthey fra 31. Marts 1812. Der var nemlig Ingen, der strax kunde tiltræde Pladsen. Manthey havde foreslaaet Løveapotekets Ejer, Apoteker Marx Boye, som ogsaa designeres, men han skal, før han endelig udnævnes, søge tilstrækkelig Undervisning hos Manthey og Müller, og Resolutionen tilsiger endelig Müller 30 Rd. for hver Rejse, han i den Anledning foretager fra Hillerød til Kjøbenhavn. Rejsernes Antal blev fem, og i April 1812 ansættes saa Boye som Eneadministrator med samme Gage, som Manthey havde haft som saadan, nemlig 600 Rd. af Finanserne og 300 Rd. af Fabrikens Kasse; efter Müllers Død skulde han have 1000 Rd. af Fabriken, men til Opfyldelsen heraf var der endnu en god Stund.

Det var en trist Tid for Porcellænsfabriken. Manthey havde allerede mærket det, da Kjøbenhavns Bombardement i 1807 haardt medtog Fabriken, og efter Bombardementet kom Krigen. I 1810 maatte Virksomheden en Tid helt standse. Det var stadig vanskeligt at skaffe ikke alene de fornødne Raastoffer men ogsaa Brændsel. I den Anledning tyede man til Müllers Raad med Hensyn til nogle Forsøg med Tørv (1812—13), og den gamle Mand indlod sig yderligere paa Forsøg med en langsom Afkøling af det færdigbrændte Gods (1813). Ingen af hans Forsøg lykkedes imidlertid, og saa skete der i Juni 1813, hvad der forøvrigt ikke stod i Forbindelse hermed, en gjennemgribende Forandring i Fabrikens Bestyrelse, der væsentlig fjærnede ham fra den. Ved et kongeligt Reskript af 15. Juni 1813 ophørte Fabriken at staa under General-Postdirektionen, den henlagdes under Kommercekollegiet.

Efter Reskriptet skulde Müllers Stilling være den samme som før, „Os elskelig Justitsraad Frantz Henrich Müller, R. af Db., skal fremdeles tage samme Del i Bestyrelsen, som han hid-

til har haft." [1]) Men det synes, som om Kommercekollegiet vilde misforstaa dette. I Statskalenderen for 1817, den første, der udkom efter Freden i Kiel, staar Kollegiet opført som Fabrikens Direktion med den Tilføjelse, at Justitsraad Müller tiltræder, „saa ofte han derom anmodes." Betegnende er det imidlertid, navnlig hvis det skyldes Müllers Initiativ, at der i Statskalenderen for 1818 staar korrekt, at Direktionen bestaar af Kollegiet og Justitsraad Müller. Selvfølgelig var det dog væsentlig ligegyldigt, hvad der saaledes meddeltes i Statskalenderen. Müller deltog kun i ringe Grad i Bestyrelsen, og naar der i 1815 og 1816 foreligger Udtalelser fra ham, ere de fremkomne efter Opfordring fra Kollegiet,[2]) den første, som vi nedenfor skulle komme tilbage til, handler om Fabrikens hele Teknik, den anden angaar de Instruxer, der skulde gives Fabrikens to Administratorer, ti i Juni s. A. var Auskultant i Fabrikdirektionen Gottfried Garlieb bleven økonomisk Administrator for Porcellænsfabriken ved Siden af Boye som kunstforstandig. Og samtidig med denne sidste Skrivelse fremsender Müller, jeg kunde fristes til at sige naturligvis, en Afskrift af sin „Anvisning til det danske Porcellæns Fabrikation" med Ønske om, at Hr. Garlieb maatte studere den. Den 83aarige Mand kunde ikke slippe Noget af det Gamle, saaledes som det stærkt fremgaar af hans lange Skrivelse om Fabrikens Teknik.

Han begynder den med at sige, at ingen Animositet hverken mod den ene eller den anden af Fabrikens Bestyrere fører hans Pen, hans Udtalelser ere kun grundede paa Sandhed, og denne Sandhed er hans „egne nogle og 30 Aars Erfaringer, for hvis heldige Anvendelse jeg mener Produkterne af godt Porcellæn til almindelig Gavn og Nytte i lige saa mange Aar kan tjene til fyldestgjørende Bevis." Alt, hvad *han* havde gjort, var godt, men Alt, hvad der senere var gjort, havde været til Fabrikens Skade. Baade mundtlig og skriftlig havde han underrettet Manthey om den Forskjel, der er mellem de Materialer, man i Ud-

[1]) Danske Kancelli, Missiver, 1813 Nr. 881.
[2]) Kommercekoll., Industrifagets dske Journ. T., 1815, Nr. 651; U., 1816, Nr. 700.

landet lavede Porcellæn af, og de, der brugtes her. Han havde haft al Grund til at vente, at den af ham givne Lærdom vilde være bleven anvendt, men han havde med Bedrøvelse set, at Manthey strax ved sin Tiltrædelse var slaaet ind paa andre Veje. „Hr. Manthey visede strax, at han ved sin Rejse og Flugt gjennem de tyske Porcellænsfabriker havde glemt, hvad han 100 Gange forsikrede mig at have indprentet sig om det danske Porcellænsarbejde“. Særlig dvæler Müller ved den Ovn fra Berlin, Manthey havde indført, og som ikke kunde taale den stærke Hede, der er nødvendig for det danske Porcellæn, men — „hans af Kongen bekostede Rejse skulde gjøres frugtbringende“. Mantheys Nyhedssyge „løb sin Bane“, der blev fortsat af hans Efterfølger trods Undervisningen fra Müllers Side, og nu er „ingen Middel i Stand til at fritage Porcellænsfabriken fra den samme truende og nærforestaaende Ruin end at opgive og forlade alle de Anstalter, som er afvigende fra den Maade og [fra] Brugen af de Midler, jeg haver anvendt“. Vil man, som han haaber, gaa denne Vej, da skal dèt, forsikrer Brevskriveren, „ej mangle fra min Side, som bedst bekjendt med denne Forandring, at bidrage til dets Held Alt, hvad jeg dertil formaar“.

Kan der forlanges større Iver og større Interesse hos en 83aarig Mand? Den flittige Avtodidakt tror blindt paa det af ham selv med saa stort Besvær Fundne, og det viser han et andet Sted i den lange Skrivelse paa en nok saa karakteristisk Maade. Administrator Boye havde ønsket forskjellige Instrumenter anskaffede til Fabrikens Laboratorium, men det er, mener Müller, unødvendigt. „Nytten og Nødvendigheden af Termometer, Endiometer og Hygrometer er for mig for den allerstørste Del fremmed, jeg har aldrig behøvet for Porcellænsarbejdet nogen Lærdom af saa fin Anvendelse; mig forekommer deslige Paafund latterlige og at anses for, hvad Tyskerne kalder ein gelehrt Gesicht machen eller som [om] man paa en fin Maade vil kaste et Slør over sine Fejltagelser, jeg vil ej sige strø den Kyndige Sand i Øjnene“.

Og dog havde med alt Dette Müller været en for sin Tid anset Kemiker og Metallurg. Vi kunne se det ved at følge hans

i Videnskabernes Selskabs Skrifter offentliggjorte Afhandlinger[1]. 1781 læste han sin første Afhandling i Selskabet „Om Sølvets Prøvelse", der sammen med en anden „Om Guldprøvens nøjagtigste Omgangsmaade" sikkert maa betragtes som videre Udviklinger af hvad han lagde sig efter, da han 1760 blev en skattet Myntguardejn. Hans „Forsøg paa Bronce eller gul Metal med Hensyn til sammes Anvendelse til Kanoners og Mørseres Støbning" minder om, at han 1771 af Regeringen blev sendt til Frederiksværk for at kontrolere Støbningen af nogle Mørsere, og der maa afgjort være tillagt denne Afhandling Betydning, ti Videnskabernes Selskab lod den oversætte paa Tysk, hvad det ogsaa gjorde ved hans „Forsøg med enkelte og sammensatte Jord- og Stenarter med Hensyn til deres Bekvemhed til Glasagtighed". Hans Afhandling: „Om Prøvemaaden af jernholdige Fossilarter ved Smeltning eller Digelprøve" gik over i et tysk Tidsskrift, og det samme gjorde, hvad han skrev om den ovenfor S. 204 nævnte Brændevinsprøver. Hans Meddelelser om den bleve optrykte i „Handelstidende" for 1789 (8de Aarg. S. 445—56). Og virkeligt Ry kom der til at gaa af hans sidste Arbejde paa dette Omraade „Forsøg med Kjøbenhavns saakaldte Springvand med Hensyn til sammes Rensning". Efter H. C. Ørsteds Udtalelse mangler Afhandlingen Skarphed i Bestemmelserne, ligesom den langtfra tager alle nødvendige Forhold i Betragtning, men desuagtet finder han den interessant nok til i Uddrag at meddeles i Dr. A. F. Gehlens Journal für die Chemie, Physik und Mineralogie (VI, Berlin, 1808), og i Dansk Litteraturtidende for 1826 (Nr. 45, S. 705) drages den paany frem med Berømmelse.

Dette Sidste oplevede Müller dog ikke. Paa den Tid havde den gamle, ivrige Mand faaet Ro. Den 4 Marts 1820 Kl. $11^1/_2$ Aften afgik han ved Døden i Hillerød[2]). Han var da nogle Maaneder over 87 Aar gammel, og nu først blev de 1500 Rd.

---

[1]) Vidensk. Selsk.'s Skr. Ny Saml., II, 1783, S. 153—173; III, 1788, S. 202—219; IV, 1793, S. 1—28; V, 1799, S. 71—81, 235—252; Nyeste Saml., II, 1, 1802, S. 161—216; II, 2, 1802, S. 155—196; III, 1805, S. 25—38.

[2]) Kommercekoll. Industrifagets dske Journ., Z, 1820, Nr. 173. Berl. Tid. 13 Marts 1820.

ledige, han som Meddirektør ved den af ham grundlagte Fabrik havde oppebaaret fra 1801, og som saa Mange havde ønsket at faa Del i. Efter et reciprokt Testamente af 13 Marts 1818[1]) blev hans Enke hensiddende i uskiftet Bo, og foruden de hende fra den almindelige Enkekasse tilkommende 300 Rd. aarligt fik hun endnu 200 Rd. om Aaret i Pension af Staten[2]). Men længe oppebar hun ikke denne Pension. Allerede den 24 April 1822 fulgte hun sin Mand i Graven[3]). — Efter Testamentet af 1818 var Forstanderen for Hospitalet i Hillerød Hans Dahlerup Exekutor i det lille Bo, og Testamentet viser tydeligt, at de to Gamle væsentlig havde sluttet sig til ham, hans Hustru Vilhelmine Marie f. Birch og deres Børn. De to Afdøde havde selv ingen Børn, og der var i det Hele ingen Livsarvinger efter dem, Müllers tre Sønner af første Ægteskab maa alle være døde unge. Her skal endnu kun mindes, hvad hans Hustru skrev om ham i Dødsavertissementet, det Eneste, der den Gang offentligt blev sagt om ham: „Hvad han har virket til Nytte for Staten, er almindelig erkjendt, han har herved sat sig et varigt Minde. Enhver, der kjendte ham, vil give ham det Vidnesbyrd, at han var en lige saa oplyst og sand Kristen som virksom Videnskabsmand og sand Menneskeven, altid sin Gud og sin Konge tro og hengiven".

Frantz Henrich Müller vil altid blive nævnt med Berømmelse som Stifteren af den kongelige Porcellænsfabrik i Kjøbenhavn, og Alle ville ogsaa erkjende, at han har styret Fabriken med myndig Energi. Men er det udelukkende ham, der har præget dens Virksomhed i den Periode, der maa kaldes hans? Er der Ingen at nævne ved Siden af ham? Vi have ovenfor hørt, at Kancellisekretær Grønland paa Müllers Bekostning tilkjendte Modelmester A. C. Luplau Palmen. Det var efter hans Mening ham, der havde gjort omtrent Alt. Men dette er absolut uretfærdigt. Skal der kun nævnes eet Navn, maa det blive Müllers.

[1]) Hillerød Skifteprot. 1805—1829, Fol. 248—50.
[2]) Kommercekoll., Industrifagets dske Journ., Z, 1820, Nr. 326, 412.
[3]) Berl. Tid., Tillæg, 6 Maj 1822.

Men det Rimeligste vil sikkert være at nævne Luplau sammen med Müller, ved Siden af ham.

Hvor har Müller ikke arbejdet! Alt har han fundet selv. Det er sikkert med selvfølende Stolthed, at han i sin „Indbydelse til et Participantskab" oplyser, at han hverken har haft Tid eller Evne til at profitere af Fremmedes Undervisning, og da han 1776 er udenlands, faar han Intet at se i Fürstenberg, hvor han, skjøndt han rejste under et fremmed Navn, formelig blev „bevogtet", og Udbyttet var ikke større i Berlin og Meissen, hvor han blev „oppasset"[1]). Det er selvfølgelig galt, naar de to franske Grever Fortia de Piles og Boisgelin fortælle, at Müller aldrig havde været udenfor Kjøbenhavn, men de have rigtigt forstaaet ham, naar de berette, at han ingen Forbilleder havde haft at gaa efter og ved egen Hjælp („par ses seules lumières") havde sat Alt i Scene[2]). Hvad han særlig har lagt Vægt paa, kan forøvrigt ses i hans ovenfor nævnte Erklæring af 28 Januar 1795, naar han i den skriver: „Porcellænsmageriet beror fornemlig paa kemiske og fysiske Indsigter, da alt det øvrige Arbejde er ikkun mekanisk, der ikke saa meget angriber Hovedet eller Synet." For ham var Porcellænsmassen, Farverne og Brændingen det Væsentlige. I alle tre Retninger har han slidt og stridt, og særlig i Henseende til Farverne har han vistnok haft en *faible*. Derfor krænkede det ham, da de urimelige Sachsere erklærede den af ham udfundne blaa Farve for umulig. „Min Uro herover lader sig vanskelig tænke". Men saa viste det sig, at det var en sachsisk Uvilje, der her gjorde sig gjældende. Tre Malere, der kom fra Berlin, kunde male Alt med Müllers Farver, og det saa godt og med samme Lethed som i Berlin. Den blaa Farve var fuldkommen; v. Ramdohr roser desuden en god grøn Farve, han har set her, og Alunpurpuret er en Opfindelse af Müller[3]).

Det er herefter naturligt, at han umuligt kunde tænke sig

---

[1]) Den danske Porcellænsfabriks Prot. Nr. 1 (1774—79), S. 34, 37.
[2]) Voyage de deux Français en Allemagne, Danemark etc., I, S. 302.
[3]) Tidsskr. f. Kunstind. 1893, S. 71, 209; Ramdohr: Studien auf einer Reise nach Dänemark, 1792, S. 183.

en Ikke-Kemiker i Spidsen for Fabriken. Alene af denne Grund maatte han protestere imod Luplau som Leder af den. Skulde galt være, maatte Fabrikens Laborant hellere tage fat. Men en virkelig Jubel bryder frem, da han fandt en Kemiker, en Apoteker, der vilde være hans Efterfølger. Det er herefter givet, fra hvilket Synspunkt han saa Fabrikationen. „Kunstneriet“ stod ikke for ham i første Plan. I sin „Indbydelse til et Participantskab“ lægger han ikke Vægt paa at frembringe kostbart Arbejde, og han ser i det Hele noget uvenligt paa Kunstnerne. Fabriken, skriver han 1774, skal ikke „betynges“ med Arbejdere, „som ville anses for Kunstnere og fordre stor Løn for maadeligt Arbejde“, og da en Englænder i 1798 ønsker Plads som Modellerer ved Fabriken, er Müller imod det. Han er bange for, at hans forøvrigt gode Egenskaber kunne være forenede med „de ikke usædvanlige Kunstnerluner“. Da han atter og atter opfordres til at drive Fabriken sparsommeligt, er det derfor ganske naturligt, at han kan raade til at indforskrive udenlandske Forbilleder til simpel Kopiering, saa behøvede man ingen kostbare Kunstnere.

Men derfor maa det ikke overses, at det var Müller, der endog med personlig Opofrelse bragte Luplau hertil, og at denne til Trods for, at det gjentagende blev Müller indskærpet, at Tilvirkningen af blaatdekoreret Brugsporcellæn var og maatte være Hovedsagen, og til Trods for de Uoverensstemmelser, der kom de to Mænd imellem, fik Lov til at arbejde saaledes, at Fabrikens Tilvirkninger fra denne Tid af Kunsthistorikeren Karl Madsen med Rette regnes til „de bedste mellem det danske Kunsthaandværks yderst faa frydefulde Fortidsminder“ [1]). Noget af Æren herfor tilfalder altsaa ogsaa Müller. Men naar Hr. Ad. Clément i stærk Tro paa fremragende Egenskaber hos Müller ogsaa i denne Retning, angriber Hr. Madsens sikkert rigtige Fremhæven af Luplaus Betydning, som det efter Hr. Clément „ikke er værd at tale om, før der foreligger positive

---

[1]) Tidsskr. f. Kunstind., 1893, S. 89—90 jfr. 50—51.

Angivelser"[1]), turde det muligvis være paa sin Plads her til Slutning at aftrykke et Aktstykke, der formentlig er en saadan „Angivelse", uden at jeg dog tør indestaa for alle dets Enkeltheder, som jeg ikke har prøvet[2]). Det ligger som Bilag ved Grønlands store Skrivelse af 28 Februar 1795[3]) og lyder saaledes: „Verzeichniss der Gruppen, Figuren, Busten, Vasen p. p., die der Modelmester Luplau selbst gemacht hat. 1. Eine Gruppe: Bacchus mit einem Satyr auf einem Felsen. 2. dito. Europa (der gröszere). 3. do. Paris. 4. do. America. 5. Eine Figur: Cleopatra. 6—26. Ein und zwanzig Normänner[4]) — nach Vorschrift und ertheilter Zeichnung. Diese sollten den Geschmack an den andern Figuren verdrängen, und Luplau gesteht, dasz er sie ungern gemacht. 27. Eine Gruppe: Zwei Bergleute an einem Felsen. 28. Eine dito. 29. Eine Potpourri mit sechs Kindern. 30. Amor als Commandeur. 31. Amor ein Groszprahler. 32. Ein Caminaufsatz von sieben Vasen. 33. Ein do. von fünf. 34. Ein Büste in Lebensgrösze: die verwittwete Königin. Ist ihm mit 100 rd. bezahlt worden. 35. Eine do. dieselbe. 36. Eine Büste. Geh. Rath Guldberg. 37. do. Geh. Rath Graf v. Schimmelmann. 38. do. General Eichstedt. Für diese eine hat er nur soviel als für die erste, nemlich 100 rd. bekommen, und ihm war, wie er versichert und wie sich von selbst verstand, von dem Geh. R. Holmschiold volle Bezahlung versprochen worden. Vermuthlich aber hat letzerer sie mit der Zulage von 60 rd., die Luplau 1790 erhielt, stillschweigends compensirt. 39. Eine grosze Plat de menage mit chinesischen Figuren. Mehre andere unbedeutenden Stücke."

Det kan være, at Luplau efter denne Liste ikke er fuld saa

---

[1]) Tidsskr. f. Kunstind., 1893, S. 208—210. Hr. Clément havde fra 1885—91 været teknisk Inspektør (Kemiker) ved den kgl. Porcellænsfabrik.

[2]) At der her er Vanskeligheder, kan ses blot ved en Sammenligning med Tidsskr. f. Kunstind., 1893, S. 97, 209.

[3]) Denne Skrivelse ligger sammen med de øvrige Skrivelser vedkommende den Luplau-Blyt'ske Affære i særligt Omslag mellem Direktionens Journalsager for 1796 i Rigsarkivets 2den Afdeling.

[4]) Det er Gjengivelser af J. G. Grunds Sandstensfigurer i Nordmandsdalen ved Fredensborg.

stor, som Karl Madsen troede. Nogle særlig gode Figurer, Hr. Madsen mente at kunne tillægge ham [1]), findes ikke paa Fortegnelsen, der derimod — noget overraskende — sætter ham i Forbindelse med Figurerne i Nordmandsdalen. Men hvorledes end en nærmere Undersøgelse af disse Forhold vil falde ud, staar det utvivlsomt fast, at Luplau har haft sin ikke ringe Betydning. Han stod jo i de mange Aar ved Siden af Müller som Fabrikens Modelmester.

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal I.

Caspar Lorentz von Tauentzin, Kaptein ved 2det oplandske Regiment, blev gift $^{20}/_{1}$ 1714 i Vinger med Maria Larsdatter Schlaicher (eller Schleicher), f. 1687, † i Sorum $^{8}/_{1}$ 1765, „Stifdotter af Presten Rosing". Naar og hvor fødtes og døde C. L. v. T.? og hvem var hans Forældre og Bedsteforældre?

Wilhelmine Brandt. Christiania.

Svar I.

(3. R. V, S. 300, Spørgsmaal 3).

Af Helsingørs Skifteprotokol for 1763, S. 756, fremgaar det, at Borgmester Matthias Ferslew, som formodet, har været gift to Gange. Af det første Ægteskab vare Børnene:

1. Anna Malene, g. m. Borger i Helsingør Hans Freboe.
2. Thomas, Urtekræmmer i Kjøbenhavn.
3. Adele Kirstine, 30 Aar, „hjemmeværende".

Af andet Ægteskab var foruden de i 4. R. III, S. 182 nævnte Børn en Søn: Johan Ludvig, 21 Aar, Underofficer ved det „Syder Jydske National Regiment". Derimod mangle Jens Jacob og Ane Kierstine, hvilke altsaa maa være døde, sidstnævnte er sikkert den „liden Datter", som Borgmesteren 1756, 29. Dec. lod nedsætte i Kirken. Borgmester F. døde selv 1763, 18. Marts og hans Lig blev under fuld Ceremoni og Ringning med alle Klokker den 25. Marts ned sat i en muret Begravelse i den nordre Gang under Koret i Helsingør St. Olai Kirke.

cand. phil. Th. Hauch-Fausbøll.
Smallegade 15, Kbh. F.

---

[1]) Tidsskr. f. Kunstind. 1893, S. 95.

En Ansøgning fra Stamfaderen til Slægten Tscherning i Danmark.

Ved G. L. Grove.

Tilgodehavende Penge var hos Frederik III, især i den sørgelige Periode 1658—60, saa vanskelige at erholde, at Fordringshaverne oftest fandt det nødvendigt til Formaalets Opnaaelse at fylde Ansøgninger herom med ydmyge, hyperloyale Anraabelser, med hjertegribende Skildringer af deres Elendighed og Trang og hyppigt en Slutningsbemærkning om Pengenes Gud velbehagelige Anvendelse, der kunde give Kongen Anledning til at vente en rigelig Belønning hisset. Nedenstaaende Ansøgning er i alle Retninger en Modsætning til de almindelige. Ansøgeren fører et frimodigt Sprog, motiverer den paa en naturlig og halvt humoristisk Maade og antyder — mirabile visu — at ville dissolvere Pengene hurtigere end Guldmageren Borri, med en Allusion fra sine ved Gælden paa Forhaand tabte („al gemiste") Penge til samme Alkemist, der ved sin Dristighed minder om de endnu saa nyligt moderne Brandere. Skønt kun faa Linier stor, forekommer den mig derfor at give et ikke ganske uinteressant Bidrag til Oplysning om Forfatteren, der er bekendt ved sin Virksomhed som Generalauditør i nævnte Krigsperiode og ifølge Lengnick er Stamfader til en fra vor nyeste Tids Historie anset Slægt. Han fødtes 25 Jan. 1627, døde 17 Sept. 1666 og nævnes i Nyerups Literaturlexikon som Forfatter til et Par Smaaskrifter. Titelbladet til et af disse viser, at han stammer fra Schlesien.

Ansøgningen opbevares i Rigsarkivet som Indlæg til kgl. Missive af 18 Apr. 1660 (Sjæll. Miss. Nr. 364).

Durchlauchtigster, Großmächtigster, Allergnedigster König und Herr,

Demnach mir berichtet worden, wie etwa eine Summa geldes von 600 Rthl. vervallen, habe ich Ew: Königl: Mtt: meine notturfft eröffnen vnd unterthenigst anfüegen wollen, daß ich zeit meiner geleisteten dienste wenig genoßen, vnd bißhero von den H: *Commissarien* mehr mit Papier alß gelde bezahlet worden, dannenhero ich wegen theurer Kost vnd nach meiner *Charge* benödigter bekleidung in tieffe schuld gerathen, vnd keine andere freude meiner treugeleisteten dienste halber empfinde, alß ein gut gewissen vnd einen gnädigsten König.

Bitte deßhalber Ew: Königl. Mtt: allerunterthenigst Sie geruhen, obgedachte *caduc*gelder mir *assigniren* vnd auff meinen alten Rest abschreiben zu laßen. Der an tugend und Laster berühmbte *Burrhus*[1]) wird das gold nicht eher *dissolviren* oder so wol daßelbe anwenden, Alß ich dieße gelder *absqve lapide Philosophorum* zu bezahlung meiner Glaübiger *al gemist* haben werde. In erwartung allergnädigster gewährung verbleibe ich Ew: Königl: Maytt:

allerunterthänigster
Knecht
P. Tscherning
Mpp.

Kopenhagen den 17 April A° 1660.

[1]) Tscherning har tidligt haft Øje for den siden her velkendte Guldmagers svage Side; thi Brevet er skrevet Aaret før denne blev henrettet in effigie i Italien, og 7 Aar før han kom til Sverrig og Danmark og „dissolverede" store Pengesummer for Dronning Christine og Frederik den Tredie (jfr. F. G. Borri i Biogr. Lex.).

En Autobiographi af Provst Cornelius Thomas Rønnau.

Meddelt af **L. Daae.**

Om denne Mand, der i sin Tid nød ikke ringe Anseelse for sin Virksomhed for almennyttige og philanthropiske Anliggender, og som efter at have været Præst i Beitstaden (1787—1802) og i Opdal (1802—1822) døde i Throndhjem 1828, vil det hidtil Bekjendte findes i Halvorsens Forfatterlexicon (IV 653—654) og den der citerede Literatur. Hans her aftrykte Autobiographi, af hvilken fhv. Statsraad N. Hertzberg har overladt mig en Afskrift, er nedskreven i en Embedsbog for det tidligere „Vestre Indherreds" Provsti. Den gaar til 1803, da han forlod Beitstaden for at drage til Opdal.

Ikke alene for at opfylde Hensigten af denne Bogs Tilværelse, men af stor Begjærlighed efter et saa godt Selskab vover jeg uden al Anmodning at antegne Et og Andet om min ringe Person.

Jeg er født i Christiansand 16 Sept. 1752. Min Fader Andreas Corneliussen *Bie* var en umærkværdig Hædersmand, kun Skibscapitaine, men udmærket ved sund Menneskeforstand, Retskaffenhed og ædleste Hjertensgodhed, over hvilke hans Egenskaber jeg i min tidlige Ungdom, blussende af Glæde, hørte mange Lovtaler af hans mange Venner. Min Moder Helene *Rønnau* var Datter af Kjøbmand paa Stedet, Thomas Rønnau, der i sin Ungdom var kommen fra Sverige og nedstammede fra de danske Rønnauer[1]).

Jeg kan neppe erindre min Fader, hvis Skib paa en Hjemreise fra Spanien maa enten være sunket eller brændt, saa man aldrig erholdt anden Efterretning om ham, end at han var afseilet fra Ladningsstedet. Min Moder døde og i min Ungdom, siden leder Forsynet mig ved Fremmede. 14 Aar gammel, blev jeg antagen i Christiansands latinske Skole og gik fra denne til Kjøbenhavns Universitet i mit 20de Aar.

En Literatus Bie fra Throndhjem — ikke af min Familie — havde just ved den Tid ved nogle smudsige Skrifter og Handlinger fortjent Fængsel og paadraget sig almindelig Foragt[2]).

---

[1]) Naar, som man nedenfor vil se, Forf. mener at høre til den noksom bekjendte danske Adelsfamilie Rønnow, er Angivelsen ikke rigtig, da denne Slægt uddøde allerede 1563.

[2]) Se Dansk Biogr. Lexicon II. S. 186—187.

*

Det var maaskee dengang ikke sædvanligt, at man altfor meget lagde Vegt paa og Mærke til Navne, og Skolens Rector den berømte Justitsraad Nicolai Femmer, der elskede mig som sin Søn, frygtende, at Navnet Bie skulde opvække Fordomme og paa en eller anden Maade geraade mig til Skade, bød og overtalte mig ved Udgangen af Skolen at antage min Morfaders Familienavn. Jeg har stedse angret dette og føler endnu en Art Samvittighed, endskjønt vist jeg ved Navnet Rønnau undertiden har spillet Rolle som en Nedstamning af gammel Adel.

I 1772 erholdt jeg Examen artium, i 1773 examen philosophicum, i 1777 theologicum og holdt samme Aar den academiske Prøveprædiken for Dr. Nicolai Edinger Balle, da Professor.

I Henseende til den sidste og de tvende første blev jeg „rosværdig“, i ex. artium fik jeg over 30 bene, i Theologi derimod, da jeg ei angav Hebraisk, befandtes jeg desværre kun „ikke at foragte“. Maatte jeg i den kjære Theologi siden stedse have bevaret denne Character, beklager jeg mig ei. Dette haaber jeg og, hvad den Kjøbenhavnske Theologi angaar, efterdi jeg siden, for at undervise andre, har lagt mig efter Hebraisk, hvortil jeg dengang hverken havde Opmuntring, saasom det da var Moden blandt mine Landsmænd ikke at agte saadant Umag værdigt, ei heller Bevæggrund, da jeg ei havde valgt nogen vis Bane, og endnu mindre Tid, da jeg kun havde et halvt Aar til Ophold i Kjøbenhavn fra et Huslærer-Embede, jeg allerede længe havde havt. Thi ovennævnte min Rector og anden Fader, Justitsraad Femmer, anbragte mig strax efter min første Tilbagekomst fra Universitetet i et ypperligt Huus hos en af det sydlige Norges berømteste Handelsmænd, Frederik *Gjertsen*[1]) i Mandal, som Opdrager for hans ældste Søn Nils Wisløf Gjertsen, der nu er Assessor i Christiansands Stifts-Overret[2]).

Denne, hvilken jeg antog i hans spædeste Ungdom, forlod jeg ikke, indtil han, efter foregaaende øvrige academiske Exa-

---

[1]) Se om denne i omtrent 150 Aar paa Agdesiden stærkt fremtrædende Patricierfamilie navnlig Skriftet: Mandal, localhistoriske Optegnelser af J. Ø. Bugge og Chr. A. Bugge, hvor Stamtavle findes.

[2]) Døde som Justitiarius i samme Ret 1823.

mina berømmelig overstaaede, havde og med bedste Character erholdt latinsk-juridisk Examen. Fra 1773 til 1780 var jeg hos ham i hans Faders Hus og fra 1780—1784 med ham i Kjøbenhavn, i hvilken Tid jeg underviste flere i Videnskaberne og nogle levende Sprog.

Da min elskede Elev gik tilbage til Fædrelandet, blev jeg af det asiatiske Compagni kaldet til Præst paa et af dets Skibe til China, Prindsesse Charlotte Amalia, siden bekjendt som Blokskib den 2 April 1801, da ført af en fortræffelig Sømand, Capt. Mauritz With.

Denne Reise varede fra 21 April 1784, paa hvilken Dag jeg var bleven indviet til Præst af min fordums academiske Velynder, den ædle Balle, til Slutningen af 1787 og gav mig at see foruden meget andet en Del af China, Kysterne af Siam, Coromandel og Malacca samt Øerne Java, Aura, Isle de France og St. Helena, ligesom tilsidst meget af England.

Omflakkende prædikede jeg saaledes i Sions Kirke i Tranqvebar, i den danske Kirke i London, hvor jeg blev Medlem af det nordiske Selskab, og i en reformert Kirke paa Malacca for en Del af Raadet og Garnisonen, der, komne fra lutherske Egne i Tydskland, selv ikke oftere communicerede, end naar et dansk Skib ankom, paa hvilket der er Præst. Jeg forrettede nu Gudstjeneste og Communion, saa godt jeg kunde, paa Tydsk. Mine Prædikener paa de to første Steder indbragte mig kun tranqvebarske og london-danske Berømmelser, paa det sidste Sted derimod et stort Offer alene i spanske Dalere.

Ved min Hjemkomst med nogen Kundskab, en svækket Helbred og en temmelig Gjeld sagde mine Venner: Du maa enten gjøre end en Reise eller og længe ligge her i Kjøbenhavn som Sollicitant. „Ingen af Delene," svarede jeg, men jeg vil søge det mindste ledige. Beitstadens residerende Capellani blev det første, jeg saa paa Cancelli-Brættet, og jeg erholdt det inden 14 Dage uden nogen Misundelse. „Det er bedrøvelig lidet," tog Cancellipræsidenten, Grev Schack Rathlou, med et Skuldertræk til Orde, da jeg efter Skik og Brug takkede ham, „men De skal inden 3 Aar have et bedre Embede." Han gik strax efter

ud af Cancelliet, og jeg beholdt det, jeg havde faaet, i 6 lange Aar.

Ved min Ankomst til Beitstaden indgik jeg i 1788 Ægteskab med en Datter af Egnens forrige Sognepræst Vilhelm *Ford*, Karen Christiane, der fødte mig en Datter, som døde strax, derefter Tvillingdøtre, hvilke leve. Da disse endnu kun var 16 Uger gamle, forlod hun dem og mig efter lidt over 2 Aars gladeste Forening og tog al mit Sinds Munterhed med sig i Graven.

I Aaret 1794 blev jeg kaldet i afgangne Pastor Morten Jelstrups Sted til Sognepræst for Beitstadens Menighed, hvilket Embede jeg tiltraadte 10 Mai 1795.

Da Provsten over Vestre Indherred, Sognepræst til Ytterøen, Jacob Christian Rosenvinge formedelst Alderdom i 1801 nedlagde Provsteforretningerne, var jeg ved Herredspræsternes enstemmige Valg bestemt til at antage samme.

Jeg skal aldrig glemme, at den Hæder at være Vestre Indherreds Provst fra 4 Febr. 1801 har givet mig mangen behagelig Stund af angenem Brevvexling med værdige Mænd.

Nødigen som jeg forlader mit Beitstaden, hvor jeg i 15 afvexlingsrige Aar af mit Liv haaber ikke at have været forgjeves, for nu at afgaa til en ny Virkekreds, kaldet 18 Juni 1802 til Sognepræst for Opdals Menighed, overleverer jeg idag Vestre Indherreds Provste-Embede.

Generalmajor Georg Reichweins Efterslægt.

Af H. J. Huitfeldt-Kaas.

III. Generalmajor Georg Reichweins Børnebørnsbørn. — a. Generalmajor Nicolai Frederik Reichweins 5 Børn.

1. *Ingeborg Kirstine*[1]) *Reichwein* fødtes 27. Februar 1736, utvivlsomt i Kjøbenhavn, hvor Faderen dengang var Capitain ved Grenadercorpset. Hun opkaldtes efter Mormoderen, Ingeborg Christine Hiort, Conferentsraad Christian Scavenius's Frue, der døde i Kjøbenhavn 21. August 1740 som Enke, og efter hvem N. F. Reichweins to Døtre hver arvede 3353½ Rd. foruden nogle uvisse Fordringer[2]). Som Barn havde I. K. Reichwein til Lærer den bekjendte philosophiske Forfatter Frederik Christian Eilschov (f. 1725, Student 1741, † 1750), og han skal efter F. C. Schønaus Beretning „ofte have med Forundring og Berømmelse talt om hendes baade skjønne Naturens Gaver, hurtige Begreb, store Skjønsomhed, gode Hukommelse og tillige lærvillige Nemme“ [3]). Formentlig under hans Auspicier holdt hun da 2. Juledag 1743[4]) en offentlig Tale, der er trykt i Kjøbenhavn og udgjør 9 Kvartblade med Fransk og Dansk Text, trykt paa hveranden Side. Den fuldstændige Titel lyder saaledes: Reflexions | sur la naissance | de | Jesus Christ | Prononcées en forme d'Harangue | dans une illustre Assemblée | Le second Jour de Noël | par | Ingeborg Kirstine de Reichwein. | MDCCXLIII. | — Nogle Betragtninger | over | JEsu CHristi Fødsel | fremførte i en offentlig Tale | for en Anseelig Forsamling | Den anden Juule-Dag 1743. | af | Ingeborg Kirstine von Reichwein. |

---

[1]) Selv synes hun dog senere at have brugt Formen Christine.

[2]) Ifølge Samfrændeskiftebrev, dateret Kbhvn. 1. Juni 1741, i Forfatterens Eie. Om Chr. Scavenius se Dansk biogr. Lexikon XV, S. 2 f.

[3]) Schønau, Saml. af Dan. Lærde Fruentimmer II, S. 1217.

[4]) Saaledes maa uden Tvivl Titelbladets Angivelser forstaaes, medens det ogsaa har været angivet, at Talen holdtes 1742 og tryktes 1743. I begge Tilfælde kan Syvaarsalderen være nogenlunde rigtig, idet hun i 1742 manglede et Par Maaneder paa 7 Aar, og i 1743 ikke endnu havde fyldt det ottende.

Imprimatur. | J. P. Anchersen, Dr. | Kiøbenhavn, | Trykt hos Andreas Hartvig Godiche, boende i Skindergaden | næst ved vor Frue Skole. |

Derefter følger en Fortale eller Tilegnelse til hendes Fader, der hidsættes: Høyt-Elskede og Høytærede Hr. Fader! Det er ikkun faa Dage siden I saae mig at forestille en fremmed Person, som, efter Anseelse, hverken stemmede overeens med min Natur, min Alder, eller mit Kiøn. I har seet mig Orator. Jeg saae med Ærbødighed i Eders Person en agtsom Tilhørere, eller rettere, en Fader, som var bevæget over at see en Orator og sin Datter at foreenes i den samme Person. Disse Taare, som rant Eder af Øynene, og paa en behagelig Maade oversvømmede Eders Ansigt, betragter jeg, som ligesaa mange Vidner paa den Lyst og Fornøyelse, som I fant derudi. Disse samme Betragtninger, som engang have opvakt denne Fornøyelse, skal tiene til at fornye den, og er det ej udi anden Absigt, at jeg dedicerer dem til Eder. Jeg sætter dem ikke i nogen Priis, uden for saa vit mine anseelige Tilhørere have holt dem deres Bifald værdige; thi ellers svarede mine Ord og min Udtale[1]) ikkun meget lidet til de høye Tings Værdi, om hvilke der blev handlet, hvilket jeg i ald Oprigtighed tilstaaer. Det skader intet. Tingene i sig selv vare af langt større Værdi, end alt det, som Verden skatterer. Man handlede om Frelserens Fødsel. Man efterfulgte Englene, som først forkyndte dette Evangelium for Hyrderne i Jødeland. Jeg søgde ikke derved min Ære, Berømmelse eller Lov-Sang; fant jeg u-formodentlig noget af alt dette, saa maae jeg føre det hiem til Himmelen, som har hiulpet mig med sin Naade, og betroet mig et Pund, som var fornøden for at udføre mit Foretagende. Elskværdige Fader! Jeg veed at I elsker Eders Datter. Værdige da denne første Grøde, som hun frembringer Eder, med eders Kiærlighed. Beær disse faa Blade med Eders Yndest, hvorudi hun offentlig bekient giør det Bryllup, som hun har holdet med det Elskværdigste Guds Lam? Værdiges at elske

[1]) Dette behøver neppe at betyde, at hun har talt paa Fransk, thi her lyde Udtrykkene: n'etoit gueres accompagnée par la grace du stile et de l'elocution.

JEsu Christi Brud; thi herudi bestaaer min hellige Selv-Roes. Værdiges at elske en Person, som aldrig skal lade af at elske sin Elskværdige Fader som en allerydmygst og lydigst Datter J. K. von Reichwein.

Af Talens 6 Sider optages den største Del af Undskyldninger for hendes Optræden som Taler tilligemed nogle helt kortfattede Betragtninger over Jesu Fødsel og hans Egenskab af Menneskenes og navnlig Børnenes Ven, hvorefter den sidste Side indeholder en Bøn, der slutter med Ønsket om tilsidst at samles med alle de nærværende for „at siunge den nye Sang for Lammet, som har været slagtet for vore Synder“ og „udtordne det ævige Halleluja.“

Denne Slutning henpeger jo særlig paa Pietismens Tidsalder, af hvilken den hele Tale vistnok maa siges at være en charakteristisk Ytring. Den „anseelige Forsamling“, hvori den er fremført, er vel derfor en af de mange pietistiske Conventikler, som dengang fandtes i Kjøbenhavn. Af Talen, som vistnok kun er trykt i et meget indskrænket Antal Exemplarer, kjendes for Tiden vel neppe noget andet end det, der eies af det store kongelige Bibliothek, og som hidrører fra Luxdorph[1]).

Dette Arbeide, der, som baade den ovenanførte Dedication og Talen selv tilstrækkelig vise, kun kan være Lærerens og ikke Elevens[2]), har skaffet den angivelige Forfatterinde Plads i alle senere Literaturlexika (Nyerups S. 487 f., Langes S. 311 og Halvorsens II S. 773 f.). Længe nød hun dog ikke godt af Eilschows Undervisning, thi om Høsten 1744 kom hun utvivlsomt med Forældrene til Christiania, hvor hun og Søsteren Else Cathrine R. 4. Octbr. 1750 confirmeredes i Slotskirken, 15 og 14 Aar gamle[3]). — De to Søstre („høivelbaarne Frøkener“) bleve

[1]) Det er dette, som nærværende Forfatter ved Overbibliothekarens Velvillie har havt Anledning til at benytte, og hvoraf ovenstaaende Uddrag ere gjorte.

[2]) Udtrykkene paa Titelbladet angive egentlig heller ikke mere, end at hun har holdt (fremsagt) Talen.

[3]) Besynderlig nok findes det samme anført i Kirkebogen ved 1. Octbr. 1752 med samme Aldersangivelse, men da denne passer bedst til førstnævnte Aarstal, er dette formentlig det rigtige.

paa en Dag, 15. Januar 1755, viede i Christiania (Slotsmenigheden) efter Bevilling uden foregaaende Trolovelse og Lysning til to Brødre Huitfeldt, „højædle og velbaarne" Hr. Major Valentin Wilhelm Hartvig Huitfeldt og „velbaarne" Hr. Capitain Christopher Christian Huitfeldt. Forloverne vare de to Brudgommes Broder Capitain Hans Christopher Kaas Huitfeldt og Svogeren Major Hans de Tonsberg.

Valentin W. H. Huitfeldt var Søn af Generallieutenant Henrik Jørgen H. til Elingaard, Kjølberg og Sande (f. 1674, † 1751) og hans anden Hustru Birgitte Kirstine Kaas (f. 1684, † 1761)[1]) og var født paa Elingaard 30. April 1719. Han er kjendelig opkaldt efter sin Moders to Svogre Generalmajor Valentin v. Eickstedt og Stiftamtmand Wilhelm de Tonsberg samt efter Farbroderen General Hartvig Huitfeldt. Allerede i 14 Aars Alderen indtraadte han i Militairtjenesten som Musqueter 1733 og tjente som saadan i et Aar, var et Aar Cadet og siges ved Begyndelsen af Aaret 1736 at have tjent 11 Maaneder som Underofficier, da hans Regimentchef F. O. Rappe meddeler ham som Sergeant den Attest, at han „fortjener ved sin Vigilence, Hurtighed og Application i Tjenesten at blive Officier; tilmed et godt Begreb og nobelt Gemyt, saa jeg haaber næst Guds Hjælp at gjøre en god Karl af ham" [2]). — 12. Novbr. 1736 blev han Fændrik ved Oberstlieutenant S. C. Hirschs Compagni af det ene gevorbne Inf. Regm. under Generalmajor Rappe og 7. Juni 1737 Secondlieutenant ved Major C. F. Rømelings Compagni af samme Regiment. Som saadan overflyttedes han 28. Decbr. 1739 til Livgarden tilfods, og 17. Decbr. 1743 henvender Faderen sig til General Arnoldt om, at Sønnen maa blive Capitain ved hans eget (1. Smaalenske) Regiment, da han af Hensyn til sit Jordegods gjerne ønsker ham ansat i Norge. I Ansøgningen til Kongen af 14. Decbr. omtaler han, at han har to Sønner ved Garden, for at de kunne desbedre profitere i deres Metier.

---

[1]) Om dem se dette Tidsskr. 1 R. VI S. 214—45 og 257—64.

[2]) Dan. Rigsarch., Refererede Sager 16. Janr. og 21. April 1736 samt Brev fra Løvenørn af 24 Decbr. 1735. (Meddelt af Jægermester C. E. A. Schøller).

I alle Fald anholder han om Capitains Charakter og Capitainlieutenants Plads for ham. For at han kunde erholde det ledigt blivende Compagni ved 2. Smaalenske Regiment, tilbødes der erlagt 3700 Rd., hvilket ingen anden Officier ved Regimentet kunde eller vilde betale. Oberst W. Ulrichsdals Udtalelse om ham, dat. Frederiksstad 5. Mai 1744, lyder saaledes: Der Lieutenant Valentin H. besitzet auch alle die Avantagen, welche man an einen jungen Officier von vieler Ambition und groszer Hoffnung seine Fortun weiter zu poussiren sich nur wünschen und vorstellen kann[1]). — 26. Juni 1744 blev han (uden at have været Premierlieutenant) Capitain, vel ikke ved 2. Smaalenske Regm. men ved det ene gevorbne Regiment under Generalmajor Ulrichsdal. I alle Fald 1746 sees hans Compagni at have ligget i Frederiksstad. 30. Juli 1749 ansattes han atter ved Livgarden i Kjøbenhavn, hvor han dog kun forblev til 4. Septbr. 1753[2]), da han med Majors Charakter vendte tilbage til Ulrichsdals gevorbne Regiment, der det følgende Aar tilfaldt Huitfeldts senere Svigerfader, daværende Oberst N. F. Reichwein; Kvarteret var fremdeles Frederiksstad. Grunden til, at han nu gik tilbage til Norge, var den, at han efter Faderens Død 1751 skulde overtage Elingaard. 19. Marts 1755 anholder han fra Frederiksstad hos Feldtmarskalk Arnoldt om nogen Tids Fritagelse for at følge sit til Christianssand beordrede Compagni, da han og hans Svoger, Major Hans de Tonsberg, paa Ansøgning have erholdt kgl. Reisepas for at bivaane Campementet i Danmark, hvortil hans Regimentschef Oberst v. Reichwein havde givet sit Samtykke. — Da Halvbroderen, Tertsmajor ved Regimentet Tønne Huitfeldt til Kjølberg, døde 25. April 1755, fik han dennes Plads 21. Mai s. A. — 2. Juni 1756 ansøger han fra Elingaard Feldtmarskalk Arnoldt om at maatte være fraværende fra den forestaaende Mønstring ved hans Compagni i Christianssand paa

[1]) N. Rigsarch. Nordenfj. Reg.s Docum. 1744.

[2]) I Juli 1750 var han tilstede paa Elingaard (i Anledning af Søsterens Bryllup), og i Januar 1751 omtales, at han har været paa Besøg hos sin Broder Capitain (H. C. K.) Huitfeldt paa Vinger. (Søndenfj. og Smaalen. Reg.s Docum. i N. Rigsarchiv).

Grund af Registrering og Vurdering efter hans ældste Brodersøn, Lieutenant Henrik Jørgen Huitfeldt paa Kjølberg, død 22. Mai næst forud, da han nemlig er Værge for den umyndige Broder H. W. C. Huitfeldt. I Christianssand var han imidlertid, da han 15. Septbr. 1756 blev Secondmajor efter Regimentschefens Indstilling af 21. August, og allerede i det følgende Aar 3. August (efter Regimentschefens Indstilling af 16. Juli) blev han Premiermajor ved samme Compagni, der i April 1758 blev forlagt til Kongsvinger. — I Anledning af Udcommanderingen til Holsten 1758 anmoder han 31. Mai fra Elingaard Feldtmarskalk Arnoldt om ikke at tilstaa hans Creditorer Overkrigsret over ham, da han har tilbudt dem suffisant Pant i Jordegods. I Begyndelsen af 1759 er han atter paa Elingaard f. Ex. 14. Februar og 28. Februar, da han hos Generallieutenant Ulrichsdal udbeder sig et Pengelaan af Major Lorentz's Bo med suffisant Pant i Jordegods. — 17. April s. A. nævner han i et Brev, dat. Elingaard, at han den følgende Dag skal reise til Holstein.

3. Novbr. 1759 fik han Oberstlieutenants Charakter ved Regimentet, der fra 1758 havde faaet Navn af det Nordenfjeldske Regiment. Allerede 27. Novbr. 1759 er han igjen paa Elingaard, da han melder Generallieutn. G. Grüner sin Ankomst til sit Hjem Dagen forud med kgl. Permission i Anledning af Broderens, Major Christopher Huitfeldts, uformodentlige Dødsfald og beder om Udsættelse med at fremstille sig, da han ønsker at overvære Skiftet og ordne nogle for ham selv vigtige Sager. 2. Marts 1760 daterer han endnu fra Elingaard. — 20. August 1760 andrager han, atter fra Elingaard, Generallieut. Grüner om Tilladelse til at lade en Underofficier hverve i det søndenfjeldske Norge, da der i hans Compagni i Holstein er over 17 døde, foruden dimitterede. I Novbr. 1760 var han endnu i Norge og 21. April 1761 omtaler han fra Elingaard, at han tænker at begive sig paa Reisen til Holstein over Land „sidst i denne eller først i næste Uge“. 27. April nævner han, at han følgende Dag afreiser. 22. April s. A. blev han Secondoberstlieutenant ved Regimentet og dispenseret for Majors Tjeneste. — Allerede 30. Decbr. 1761 melder han fra Elingaard General Grüner sin An-

komst did 24. s. M. ifølge kgl. Permission; sin Opvartning hos Generalen skal han aflægge i førstkommende Februar Maaned, da Auctionen efter hans salig Moder skal holdes i Januar. — 6. Mai 1762 daterer han fra „Friderichsberg Mühle ved Gleschendorf" et Brev, hvori han beretter, at Major Leffelman er reist til Itzehoe for at begrave sin Frue, og at Oberstlieutenant de Tonsberg ligger syg i Lübek. 22. Decbr. s. A. melder han atter fra Elingaard General Grüner sin Ankomst til Landet med kgl. Permission 12. s. M. og skal sidst i Januar eller først i Februar næstkommende personlig gjøre Generalen sin underdanige Opvartning[1]). — Fra Christiania 14. Januar 1764 udtaler hans daværende Regimentschef Generalmajor C. J. v. Schnell sig saaledes om ham: Valentin Wilhelm v. Huitfeldt ist von Persöhne behertzt, munter und dabey facil. Seine Conduite ist bedachtsam und zu rechter Zeit resolvirt. Er liebet den Dienst und ist zu denselben vollkommen geschickt. Seine Aufführung ist wohl anständig, sein Wesen freundlich, gesetzt und ganz militair. Sein Endsweck und Augenmarck ist die Ehre. Die Umstände seiner Haushaltungs Geschäfte aber sind in einiger Unordnung und mit Schulden behaftet[2])."

21. August blev han virkelig Oberstlieutenant ved 1. eller østre Smaalenske nat. Inf. Reg. under Generalmajor R. W. v. Rømeling, ved hvilket han synes at have faaet Markerske Compagni efter Oberstlieutenant J. H. Holst, men snart opnaaede han at faa det for ham beleiligste, nemlig Onsøske Compagni, i hvis Distrikt Elingaard er beliggende. 22. Juli 1766 ansøger han fra Elingaard om Obersts Charakter og om atter at komme op i den Anciennetet, som han havde som Major, idet nogle yngre Officierer senere ere gaaede ham forbi gjennem sine Accorder med ældre. Herom skriver han ogsaa 14. Octbr. s. A.[3]) I en Stamrulle fra 1767 hedder det om ham, at han er vel voxen og af god Anseelse, forstaar Fransk og taler Tydsk, er af god Conduite, ganske (ɔ: helt) bekvem og habil til Tjenesten, hvori

[1]) N. Rigsarch., Nordenfj. Reg.s Documenter.
[2]) Jfr. C. J. Anker, Norske Generalspersoner S. 137 f.
[3]) Første Smaalenske Reg.s Docum. 1766 i N. Rigsarch.

han er flittig. Har været i Holsten med Nordenfjeldske Inf. Regm., eier en Herregaard, som han bor paa. I en anden nævnes ogsaa hans gode Conduite i og udenfor Tjenesten, han hverken drikker eller spiller, er uden Midler, bruger Peruque, er af Adel og god Levemaade, bor paa Elingaard ved Frederiksstad. — 1768 erklæres han kvalificeret til ny Ansættelse, og 8. Februar 1769 blev han saa Oberst og Chef for 1. Bergenhusiske nat. Inf. Reg. og anholder 24. s. M. fra Christiania om en Commission til at overlevere ham Regimentet; 11. April melder han sin Ankomst til Bergen og 18. s. M. indsender han Ruller, Lister og Forestillinger. 9. Mai erholdt han Regimentet overleveret af den udnævnte Commission og allerede 16. s. M. ansøger han om Permission til at reise til Elingaard. — 12. Juni 1769 indberetter Oberstlieutenant Dietrichson, at Oberst Huitfeldt er angreben af en Koldfeber, saa han ikke kan reise paa Session. 20. Juni erklærer han sig igjen restitueret og vil nu begive sig paa Sessionsreiser, hvilke han i Brev fra Bergen af 1. August melder tilendebragte 25. Juli. — I Marts og April 1770 sees Oberstlieutenant Dietrichson at fungere som Chef for 1. Bergenhusiske Regiment, og 23. Mai s. A. daterer Huitfeldt et Brev fra Elingaard. Her opholdt han sig endnu 23. Octbr. 1770, da han ansøger om Permission til en Reise til Kjøbenhavn paa 3 à 4 Maaneder for sine økonomiske Omstændigheders Skyld. 13. Novbr. melder han fra Elingaard, at Reisepas for ham er udstedt 13. Octbr. for en Tid af 3 à 4 Maaneder, og at han tænker at tiltræde sin Reise midt i December. 19. Decbr. 1770 indmelder han, at han næstkommende Fredag agter at begive sig paa Reisen til Kjøbenhavn. Herfra meddeler han nu 12. Januar 1771 Generalitets- og Commissariats-Collegiet, at han er ankommen til Kjøbenhavn 6. s. M. efter 13 Dages besværlige Reise først paa Grund af Snefald og siden af Regn, saa Veiene bleve impracticable. — Han erholdt det Danske Generalitets- og Commissariats-Collegiums Tilladelse 27. April 1771 til at forblive paa sin Sædegaard Elingaard til næstkommende Foraar 1772, naar han føier saadanne Anstalter, at intet ved Regimentet forsømmes. Paa Elingaard agter han at antage en

Forvalter[1]. — 16. Juli 1771 melder han fra Elingaard sin Ankomst did 18. s. M. og skal sidst i denne eller først i næste Maaned gjøre sin Opvartning i Christiania.

Den endelige Overlevering af hans Bergenhusiske Regiment er af den dertil beskikkede Commission dateret Bergen 31. Decbr. 1771, men allerede 24. Marts 1772 ansøger han fra Elingaard om at erholde det vacante Agershusiske Regiment, da han for sine økonomiske Omstændigheders Skyld meget ønsker at forflyttes søndenfjelds. Han oplyser, at han 12. Febr. 1771 allerede havde indgivet en Memorial om Forflyttelse til det Danske Generalitets- og Commissariats-Collegium, hvorpaa mundtlig var svaret, at han skulde haves i Erindring ved forefaldende Leilighed. Han kom ikke mere tilbage til Bergen, idet han 20. Mai 1772 virkelig blev udnævnt til Oberst og Chef for 2. Agershusiske Inf. Reg. efter Generalmajor P. de Seue, og anholder derfor om, at Afleveringscommission maa udnævnes og holdes paa dennes Gaard Vestby i Rakkestad. — 22. Juli 1769 blev han udnævnt til Kammerherre, men hans Ansøgning i 1774 om at maatte bære den Medaille, der blev tildelt hans Fader efter Træfningen paa Moss 23. April 1716, var selvfølgelig forgjæves[2]. — 2. Januar 1777 blev han Generalmajor og 1. Mai 1782 Ridder af Danebroge.

Det er ovenfor nævnt, at H.s økonomiske Forfatning var slet, hvilket allerede synes at have været Tilfældet paa et ret tidligt Standpunkt. Hjemmefra vare Søskendene ret vel vante; som det af Onsø Kirkebog lader, har hver af de 3 Brødre havt sin egen Lakei. Da de to ældste Brødre som yngre Officierer laa i Kjøbenhavn, den ene ved Garden, den anden ved Grenadererne, skulle de have optraadt paa en Maade, der skaffede

[1] Fra Elingaard 8. Juli 1772 anbefaler han Christian Nagel, der i 5 Aar har conditioneret som Fuldmægtig paa Elingaard, til Controleurposten i Frederiksstad. (N. Rigsarch., Personalia, Nagel).

[2] Dan. Rigsarch., Indk. Sager 1774, 1. Dptm. (meddelt af Jægermester Schøller). Om denne Medaille se dette Tidsskr. 1 R. VI. S. 217 f. En Tradition i Familien beretter, at han pleiede at bære den i Lommen og at lægge den ved sin Side paa Bordet som en Lykkepenge, naar han spillede Kort.

dem Navn af „de Norske Prinser", hvilket formentlig tyder paa en Levemaade, der neppe har staaet i rimeligt Forhold til deres Ressourcer. Naar det har heddet, at de dengang vare Kammerjunkere, kan dette ikke forholde sig rigtigt, da de ikke findes nævnte som saadanne i Statskalenderne[1]). Stillingen forværredes efterhaanden; da den yngre Broder, Major C. C. Huitfeldt døde 1759, var hans Bo fallit, og da Moderen havde Pant i hans Gaard Kjølberg, maatte Valentin W. H. Huitfeldt lade sig den tilslaa paa Auction for c. 5500 Rdlr., da ingen vilde kjøbe den til en Pris, der dækkede Pantegjælden. I Januar 1762 ansøger han om, at Kjølberg maa beholde sin Skattefrihed, saa længe han besidder samme, da han ikke kan bebo Gaarden og for Tiden ligger i Holsten[2]). Vel solgte han 1763 Kjølberg for 6000 Rdlr. til Overkrigscommissair Peder Holter, der s. A. solgte Gaarden til Kammerraad Gustav Strømboe, fra hvem Huitfeldts Brodersøn og Myndling, Lieutn. Hans Wilh. Christopher Huitfeldt atter indløste den som Odelsmand efter Høiesteretsdom; men dermed vare langtfra de økonomiske Forviklinger, der hidrørte fra Broderens Fallitbo, tilende for Val. W. H. Huitfeldt. Som Selvskyldnercautionist paa flere af dennes Gjældsforskrivelser arvede han ved hans Død store Forpligtelser, der, i Forening med hans egne, vistnok allerede strax overstege hans Evner, men som han dog i det længste søgte at dække. Han maatte saaledes som Cautionist overtage en Rest (225 Rd.) af Broderens Gjæld til A. Karre, der endnu 1774 var ubetalt; ligesaa hans Gjæld til General Rappes Bo paa 1000 Rdr., hvorfor V. W. H. Huitfeldt 4. Juni 1760 udstedte Obligation med Pant i Gaarden Store Huseby i Onsø (thingl. 14. Juli 1761)[3]). 1767 i April omtales hans Cautionsgjæld til Oberst Grevenkops Bo. — Af hans egne Gjældsforpligtelser nævnes 1764 en til Justitsraad Hornemann i Kjøbenhavn (med Omkostninger c. 321 Rdlr.) og en til Cancelliraad Jørgensen sammesteds (med Omkostninger c.

[1]) Jfr. dette Tidsskrift, 1 R. VI S. 243.
[2]) N. Rigsarch., Rentekam. Docum. t. N. Exped. Prot. Nr. 8. Søndenfj. J. Litr. A. Nr. 2330.
[3]) Dan. Rigsarch., Militaire Skifter, P. 17, Rappe. (Meddelt af Registrator Fr. Krarup).

191 Rd.). I 1767 omtales en Gjæld til Mr. Georg Anton Roberti, der allerede skulde have været betalt, men som han nu lover at betale i 2 Terminer i 1768. Aarsagen til, at den ikke er betalt i 1766 eller 67, er den, at der i hans Gage er skeet Decourt for Rangskat, Extraskat og Oberstlieutenant-Bestallingens Confirmation. 1772 omtales en Gjæld paa 250 Rd. til H. v. Schnell i Kjøbenhavn, der har begjæret en Overcommission over ham, og 1772 til de Agersh. Munderings- og Udrustnings-Kasser (4000 Rd.). — Allerede 1764 omtales Elingaard som pantsat til Kvæsthuskassen som første Creditor for 11,500 Rd., hvortil 1765 endnu kom 1800 Rd., tilsammen 13,300 Rdr. Taxten paa Gaardens Jordvei omtales at være 20,160 Rd.

Nu fulgte en Tid, hvori Huitfeldt forsøgte at holde sig oppe ved at bortsælge forskjelligt af Elingaards underliggende Jordegods. Saaledes solgte han 17. Septbr. 1775 Nordre Hauge med Pladserne Hauge og østre Vigene til Dækkelse af en Gjæld fra 1762 paa c. 672 Rd. til Krasemann & Cron i Hamburg. I Januar og Februar 1776 bortsolgtes ved Auction 4 Gaarde fra Elingaard nemlig Tvete, Kjenne, Lere og Dyrød; 18. Januar solgtes en Del Løsøre. En Auction over Elingaard opsattes. I 1777 skulde Onsø Kirke sælges med Reservation af Familiebegravelsen og Stolestadet i Kirken, der skulde vedligeholdes af Sælgeren, hvilket senere forandredes derhen, at han reserverede sig, Hustru og Børn samt sine Søskende og deres Børn Ret til Begravelse der, medens Reparationen overtages af Kirkeeieren, som forøvrigt disponerer over Begravelsen. Ved første Auction blev høieste Bud 1482 Rd., hvorfor Salget opsattes. 12. Juni s. A. bødes der 1486 Rd., og Auctionen opsattes atter. 19. Juli 1777 melder Generalmajor Huitfeldts Regimentskvartermester Poscholan, at han har solgt Kirken under Haanden.

Situationen, der hidtil har lignet de reisendes, der efterhaanden udkaste det ene Barn efter det andet til de forfølgende Ulve, blev nu ikke længer udholdelig. Efter de stadige Paakrav og Udsættelser, Executioner og Pantsættelser, endog af Værdigjenstande, saa Huitfeldt sig ikke længer istand til at beholde Elingaard, der havde tilhørt hans Forfædre i 4 à 5 Aarhundreder

(siden Hafthorsønnernes Tid), og 26. Novbr. 1777 skriver han til Justitsraad og Generalauditeur Wessel, at han paa Grund af de store Renter af Krigshospitalskassens Capital (13,300 Rd. til 5 $^0/_0$) er nødt til at sælge Elingaard ved Auction 28. Januar 1778. Ved den endelige Auction 25. Marts s. A. blev Dr. med. og Landphysicus Hans Møller paa Menstad ved Skien høistbydende og fik Tilslaget for 18000 Rd. for Gaarden med nogen Besætning og Inventarium fra 14. April 1778[1]). En Del Løsøre udbragtes kun til 400 Rd., da tidligere Indførsler havde medtaget det bedste. 16. Septbr. 1778 afgiver Generalmajor Huitfeldt fra Elingaard den Erklæring til den nye Eier, at det vel

[1]) Hvad der solgtes ved Auctionen over Elingaard var følgende Gods: 1. *Elingaard* Sædegaard med Avlsgaarden *Valle* og *Kolbergengen* samt Øerne *Hankø*, *Søndre Sletter* og *Risholmen* af samlet Skyld $10^1/_2$ Sk℔ tilligemed 16 underliggende Pladser, et lidet Sagbrug af 400 Bords Kvantum og Kvernebrug, Teglbrug og Pottemageri. — 2. Øen *Rougø* med *Rougøkalven*, skylder 12 Tønder Havre, næsten 1 Mil lang og over en Fjerding bred, med 2 Husmandspladser og skjøn Herlighed af Skov og Havnegang. — 3. Gaarden *Hov* med 3 Pladser, skylder 6 B℔ Smør med Bygsel og Herlighed. — 4. *Kleppe* med 2 Pladser, skylder 6 B℔ Smør m. B. — 5. *Engelsvigen* med Husmandsplads, der skylder 4 Huder m. B. og Overbygsel af 2 Huder. — 6. *Lille Huseby*, skylder 4 Huder og 4 Skind m B. — 7. *Store Huseby* skylder 8 Huder m. B. — 8. *Kienne Vestre*, skylder 5 Huder m. B., dertil et lidet Kvernebrug. — 9. *Rød Vestre*, skylder 2 Huder $3^1/_2$ B℔ Smør m. B. — 10. *Havigen* skylder 1 Hud og 9 Skind m. B. — 11. *Espesti*, sk. 5 B℔ Smør m. B. — 12. *Ytterstad*, sk. $3^1/_2$ B℔ Smør m. B. — 13. *Engelsvigøen*. — 14. I Gaarden *Mellegaard* $1^1/_2$ B℔ Smør uden Bygsel. — Desuden 2 til det militaire Varemagazin pantsatte Gaarde: *Utne Vestre*, sk. 1 Sk℔ $8^1/_2$ L℔ 2 Huder og $1^1/_2$ B℔ Smør m. B. *Utne Østre*, sk. 3 Huder 4 Skind 3 B℔ Smør m. B. — Til Eiendommen hørte godt Fiskeri af Lax og anden Søfisk i den nærliggende Christianiafjord. Elingaards Hovedbygning med 2 Fløie var nybygget 1748 af bedste Materialier, indeholdende 36 Værelser, hvoraf 5 i underste og 2 i øverste Etage vare betrukne; i Værelserne fandtes 15 Jernkakelovne (2 treetages, 2 toetages, Resten enetages). Ved Gaarden var en liden Blomsterhauge og en stor Frugt- og Urtehauge, smukt anlagt, og et Lysthus i førstnævnte. Under Hovedbygningen vare 5 grundmurede Kjældere, hvoriblandt Vinkjælder, hvilke have kostet 2000 Rd. at opføre. Om Gaarden er der Volde og Canaler, apterede til adskillige Fiskedamme. Med Gaarden fulgte en meget stor Bryggekjedel paa $2^1/_2$ Tønde, en Gryde paa $^1/_2$ Tønde og en Madklokke paa Stolpeboden, der havde kostet 36 Rd. — Paa Hov var der 1773 opført en Bygning med en Stue og 2 Kammere nedenunder og et Kammer ovenpaa; i en særskilt Bygning fandtes Kjøkken og Stue til Tjenestefolkene. (Jfr. ogsaa N. Intell.-Sedler 1777 Nr. 52 og 53 samt 1778 Nr. 1).

efter Kjøbecontractens 9de Post paaligger ham at vedligeholde det af Sælgerens „høisalige Forfædre“ stiftede Hospital i Onsø Sogn og at svare de paalagte aarlige Ydelser, men at den dertil skjænkede Capital af 230 Rdlr., som ikke er nævnt deri, er forbeholdt hans egen Bestyrelse under Regnskabsaflæg til Kjøberen eller andre[1]).

Fra Elingaard flyttede Generalmajor H. til Moss, i hvis Nærhed hans ældste Datter samme Aar blev bosat, idet hun ægtede Major G. C. Sibbern til Vernekloster.

Imidlertid synes hans økonomiske Vanskeligheder ikke at være overvundne ved disse Foranstaltninger, og de have sagtens havt sin Andel i, hvad der hendte ham et halvt Snes Aar senere. Det var uden Tvivl en temmelig almindelig Skik, at Officierer og Underofficierer ved Forfremmelser eller for at opnaa disse gjorde Regimentschefen Gaver, vistnok i Almindelighed bestaaende i Madvarer, sjeldnere i Penge, saaledes som Skik og Brug var ogsaa ligeoverfor civile og geistlige Embedsmænd. Regjeringen kunde ikke betragte dette med blide Øine, og forskjellige Forordninger udfærdigedes mod dette Misbrug, der saa let fik Charakteren af Bestikkelse. Det var dog vistnok kun, naar Klager eller Angivelser herom indløb, at Autoriteterne fandt sig beføiede til at skride ind. Saadanne Gaver havde Generalmajor H. ogsaa modtaget, og Angivelse herom skede ved en af hans tidligere Capitainer, der var bleven hans Uven under en helt anden Sag. Den nævnte Capitain var Lorentz Henrich Georg v. Waltersdorff[2]), der 4. Octbr. 1781 paa Høstthinget i Enebak i Drukkenskab havde gjort Allarm og Ulyd i Retten, truet Foged og Sorenskriver og derpaa var bleven ført ud. Efter at der paa Generalitets- og Commissariats-Collegiets Befaling var optaget Thingsvidne herom, sendte Stiftamtmand Levetzau Sagen til Generalmajor H., der indvarslede Capitainen m. fl. til Krigs-

[1]) N. Rigsarch. Localia, Elingaard. — Om Hospitalet se dette Tidsskr. 1 R. VI S. 260 f.

[2]) Om ham se Personalh. Tidsskr. 3 R. IV S. 266. W. paastod, at han havde givet sin Regimentschef 100 Rd. for at opnaa Tilladelse til at indgaa det der omtalte Ægteskab med en Lensmands Enke, hvilket Huitfeldt imidlertid benegtede.

forhør paa Tobbel i Enebak i Februar 1782. Sagen endte med, at Capitain W. ved en Krigsretsdom, der fik kgl. Confirmation 22. Januar 1783, blev casseret[1]). Dette opbragte i høi Grad denne, der efter sin egen Fremstilling havde givet Generalen forskjellige Gaver for at opnaa en mild Dom. Dette benegtes af H., der kun erkjender at have faaet en Sølvthekande, som næsten blev ham paatvungen, og som han siden ikke kunde formaa W. til at tage tilbage. Capitain W. havde i flere Tilfælde været Mellemand ved de nu af ham selv paaklagede Ydelser fra Underofficierer til Regimentschefen, hvem han i alle Fald en Gang havde ført bag Lyset med Hensyn til en Drengs Alder, der var bleven indskreven som Underofficier, og Capitainen staar overhovedet selv i et ret tvetydigt Lys med Hensyn til den hele Sag. Han var imidlertid i Besiddelse af hele 23 Breve fra Generalen, der vise, at denne ventede og ønskede de nævnte Ydelser (væsentlig in natura og af temmelig ringe Betydning) fra vedkommende. Imidlertid hengik der hele 3 Aar efter W.s Afskedigelse, før han gjorde Brug af disse Breve, hvorfor det er tilladt at formode, at H. i Mellemtiden paa nogen Maade har affundet sig med W. men senere ikke kunnet eller villet gjøre dette, saa et Brud er opstaaet mellem dem og har hidført W.s Klage, som han indgav til det Danske Generalitets- og Commissariats-Collegium 4. Decbr. 1786, under et Ophold i Danmark, og hvori han, foruden Forurettelser mod ham selv, beskyldte H. for at have modtaget Skjænk og Gave af sine undergivne. Da Sagen nu engang var bleven angiven, hvilket flere betragtede med Uvillie og ansaa for en personlig Hævn, maatte den selvfølgelig have sin Gang, og kgl. Befaling udgik i Begyndelsen af 1787 til Generalmajor v. Krogh (paa Eidsvold) samt Obersterne v. Hesselberg og v. Kaltenborn om at undersøge og paakjende den. Efter Befaling af det Danske Generalitets- og Commissariats-Collegium paalagde Justitsraad O. C. Wessel, Generalauditeur i Norge, den titulaire Generalauditeur Flor at føre Protokollen i Overkrigs-Commissionen, hvorfor dog denne synes at have vægret sig, da

---

[1]) Han opnaaede dog senere Ansættelse i Vestindien.

han i Octbr. 1787 fik Paamindelse om at opfylde Commissionens Forlangende [1]).

Capitain W. havde først været paa Gottorp hos den commanderende General, Prins Carl af Hessen, med sin Klage, hvor dennes Secretair C. B. Meier foreløbig havde fraraadet W. at reise Anklagen, der ogsaa i høi Grad compromitterede ham selv. Meier skriver herom til Oberst Hesselberg saaledes: Den Hrn. General v. Huitfeldt bedaure ich von ganzen Hertzen. Sollte er die gegen ihn producirte Briefe jetzt anders tourniren und anders auslegen wollen, so bin ich bange, dass ihn solches doch nie gänzlich exculpiren wird. Er wird selbst am besten wissen, wie er sich bereits über diese Materie geäusert hat, und dannach wurde ich ihm immer rathen, lieber um seinen Abschied mit gewöhnlicher Pension und um die gänzliche Niederschlagung dieses fiscalischen Processes zu bitten. Vielleicht liessen sich Se K. Hoheit in Ansehung des Alters und der Ehren Chargen des H. Generals dazu bewegen, zumal da von keiner Privat-Satisfaction die Rede ist, und der Ausgang den Denuncianten auf höchsten Befehl, den Capt. v. W. gar nicht interessiret. Ich habe das Alles, Gott weiss es, so lange verhütet und abgewährt, als v. W. hier zu Stelle war, aber in Kopenhagen fand er andere Rathgeber [2]).

Efter kgl. Befaling af 2. Februar 1787 nedsattes en Overkrigscommission til at undersøge de af Capt. Waltersdorff fremførte Klager over Generalmajor H., der dels gik ud paa Forurettelser mod ham selv, dels mod Underofficierer og gemene af Regimentet (Modtagelse af Skjænk og Gaver). W. kunde dog mod H.s Benegtelse intet bevise om Pengegave, men Modtagelsen af Sølvkanden ansaaes upassende, hvorfor den skulde tilbagegives eller erstattes med 20 Rdlr., hvorefter H. blev frifunden i dette Punkt. Derimod fandtes han skyldig med Hensyn til Ga-

---

1) Endnu 29. August 1787 melder Huitfeldt fra Moss til Generalitetet, at han i Henhold til den commanderende Generals Ordre har indkaldt samtlige Officierer og Underofficierer til en Samling paa Skysjordet 17. Octbr. til Gjennemgaaelse af det nye Exercerreglement.

2) Meddelt af Professor, Dr. L. Daae efter et Brev hos Familien Hesselberg.

verne fra Underofficierer, og hans Forsøg paa at bortforklare Udtrykkene i de af W. fremlagte Breve ansaaes ikke fyldestgjørende, hvorfor han 12. Marts 1788 i Henhold til Forordn. af 28. Februar 1705, 21. Art., og Rescr. af 9. Juli 1760 dømtes til at have sin Charge forbrudt og at bøde til den Norske Krigshospitalskasse 200 Rdlr. samt at betale Actor, Generalauditeur Flor, i Diæt og Reisepenge 30 Rdlr. og Actuarius i Overkrigscommissionen, Auditeur Waarberg, 200 Rd. Oberst Kaltenborn fandt Sigtelserne lidet beviste og stemte kun for en ubetydelig Mulkt til Krigshospitalskassen. Generalauditeur Wessel tilføier derpaa 10. Mai 1788: „Det vil altsaa blot ankomme paa Deres Maits. allerhøieste Naade, om ikke denne gamle Mand, hvis Handle- og Skrivemaade røber en Grad af Enfoldighed, som man neppe skulde formode af hans Stand og Charge, og derfore maaske har forløbet sig fornemmelig formedelst Uvidenhed om Forseelsens Vigtighed og Følgernes Farlighed, som med en talrig Familie sukker under meget maadelige Omstændigheder, som af sine Underhavende har været saa elsket, at ingen uden en Person, dreven af privat Animosité, har meldet sig som Klager imod ham, og som endelig stedse for det øvrige har udmærket sig som en habil Officier og Regimentschef, om han ikke kunde forskaanes for en Straf, der skulde sætte hans Familie i de mest beklagelige Omstændigheder og bringe hans graa Haar med Vanære i Graven. I Tillid til saadan allerhøieste Naade er det, jeg fordrister mig til i allerdybeste Underdanighed at indstille, om ikke Oberkrigscommissionsdommen kunde saaledes forandres og derhen af sær kgl. Naade formildes, at Generalmajor H. bør udholde 3 Maaneders Arrest paa Agershus Fæstning, og de tre Fjerdedele af hans Gage imidlertid at være forfalden til den Norske Krigshospitalskasse, og Dommen i øvrigt, forsaavidt det idømte Salarium til Actor og Actuarius angaar, allernaadigst stadfæstes. Hvorledes der bør forholdes med Capitain W., der blot for at fyldestgjøre privat Hævngjærrighed, har erklæret sig skyldig i Forbrydelse mod Forordn. af 23. Octbr. 1700, vil ankomme paa nærmere allerhøieste Foranstaltning.“

Kongen bestemte, Kjøbenhavn 13. Juni 1788, at Dommen

formildes derhen, at Generalmajor Huitfeldt skal udholde 4 Ugers Arrest paa Agershus Fæstning, i hvilken Tid tre Fjerdedele af Gagen (80 Rdlr. 53 β) skal tilfalde Krigshospitalskassen, hvorefter han afskediges af Militairtjenesten med en aarlig Pension af 700 Rdlr. Actors og Actuarii Salarium stadfæstes[1]), hvilket under 28. Juni af det kgl. Danske Generalitets og Commissariatscollegium tilmeldtes det Norske[2]). — 26. Juni 1788 melder Prins Carl af Hessen fra Christiania det Norske Generalitet, at Kronprinsen har tilladt en yderligere Formildelse, idet Fæstningsarresten ombyttes med en Husarrest paa Moss fra 22. Juni til 23. Juli, hvorefter H.s Pension tager sin Begyndelse fra 24. Juli; den udgjorde for dette Aar med de sædvanlige Fradrag (for stemplet Papir etc.) c. 676 Rd.

Det er tydeligt, at alle vedkommende have fundet den gamle, engang saa høit anseede, Generals Skjebne og Straf for haard, dels fordi Forseelsen vistnok ikke var saa ganske sjelden og i Reglen gik straffri, dels paa Grund af de ubetydelige Beløb, hvorom det hele dreiede sig. — Han var fra nu af en nedbrudt Olding; allerede 21. Mai 1788 melder han fra Moss til Generalitetet, at hans langvarige, tiltagende Svaghed hindrer ham i at bivaane Regimentets Bataillonssamlinger og Campement, hvorfor han har maattet paalægge Oberstlieutenant v. Lützow i Frederiksstad at overtage Commandoen, hvilket han ogsaa tilmelder Prinsen af Hessen. — Under Indfaldet i Sverige om Høsten 1788 blev 2. Agershusiske Regiment, i alle Fald tildels, annecteret Nordenfjeldske Regiment under Oberst Hesselberg, og da Tiden dengang ikke tillod nogen Overlevering af Regimentet, skede denne først langt ude i 1789 gjennem en dertil nedsat Commission[3]).

Kort efter disse Begivenheder afskedigede H. sin gamle Tjener Hans Bergh († 1789 p. Moss som Høker) og fraflyttede Moss, hvor vistnok Opholdet mellem gamle Venner og Bekjendte var blevet ham pinligt. Han tog Ophold i Drammen (paa Tangen), hvor

[1]) N. Rigsarch. Justitsprot. for Generalauditoriatet VII A. 22, p. 507—27.
[2]) Ibid. Generalitetscollegiet 1788 (Pakke).
[3]) De fleste ovenstaaende Data ere hentede fra Generalitets- og Commiss. Coll.s Breve og Documenter i N. Rigsarch. 1787—89.

han efter 4 Aars Svaghed afgik ved Døden 20. Novbr. 1792, hvilket Byfogden Søren Ring fra Strømsø indmelder 24. s. M. med Spørgsmaal om, hvilken Officier skal være tilstede ved Boets Aabning for at udtage Karter og Tegninger. Han oplyser, at den nærmest boende er Oberstlieutenant v. Harboe (vistnok Nils Harbou paa Knive i Skauger). Huitfeldts Begravelse holdtes i Tangens Kirke 29. Novbr. 1792, hvorefter han bisattes i det Huitfeldtske Gravcapel ved den kun et Par Mile fraliggende Hudrums Kirke, hvor hans Kiste endnu henstaar med en Gravskrift, som ogsaa er indført i Norske Intelligentssedler 1793 Nr. 1, og som trods alt, hvad der var passeret, indeholder de stærkeste Lovord over hans Retskaffenhed, Pligtopfyldelse etc., som det næsten synes, helt demonstrativt[1]. — Dagen efter hans Død indfandt ovennævnte Byfoged S. Ring sig i Stervbogaarden, Madame Klejns Hus paa Tangen, hvor Justitsraad Johan Blom og Peder Grønbeck vare tilstede. Enken, der var syg og sengeliggende, bad Skifteretten forsegle afdødes Chatol og Papirer men at lade Registreringen udstaa til efter Begravelsen, da Boet, som bekjendt, er ubetydeligt, idet man 3 forskjellige Gange har været nødt til at sælge endog fornødne og for Familien næsten uundværlige Ting for at dække Gjæld. Paa Grund af den mellemkommende Juletid foretoges Registreringen først 12. Janr. 1793 i Generalindens Nærværelse, der nævnte de 5, allerede forlængst voxne Børn. Blandt de opregnede Effecter kunne gjenkjendes nogle, der endnu ere i Meddelerens Besiddelse, saaledes en forgyldt Sølvbolle (rettere: Kop), hvori er indfattet 12 af Kong Carl XII.s Kobbermynter (2 Dlr. 48 ß), en gul Egedragkiste med Beslag (3 Dlr.), en stor Kuffert med Sælhunds Betræk (1 Dlr.), et Maleri med en Almanak, Pen, Papir, Uhr etc. (1 Dlr.). Sidstnævnte er et Stillebensbillede af M. Blumendahl. Enkens Lagværge var ovennævnte Justitsraad og Tolder Blom (gift med Generalens Niece). Proclama var udstedt 17. Janr. af Byfoged S. Ring, og Auctionen holdtes 4. Februar og indbragte 252 Rdlr. 50 ß. Chatollet viste sig kun at indeholde kvitterede Obligationer, Reg-

[1]) Den er trykt i dette Tidsskr. 1. R. IV. S. 106 f. og indtages derfor ikke her. Jfr. N. Intell. Sedler 1792 Nr. 48 og 1793 Nr. 5.

ninger etc. Bloms Udlæg til Begravelsen var 214 Rd. Den største Udgift var 21 Rd. til Guldsmed Buch for Pladen til Ligkisten. Auctions- og Skifteomkostningerne samt Husleie optoge Resten af Boets Midler, saa det intet Overskud afgav[1]. — De ulykkelige Forhold i H.s sidste Aar i Forbindelse med Familiens Forarmelse gav den et Knæk, som den aldrig forvandt, saameget mere, som de Chancer, der bødes til delvis at gjenoprette det tabte, ikke bleve benyttede (se dette Tidsskr. 3 R. II S. 212 ff.) — Et Portrait af Generalmajor H. (Brystbillede i fuld Størrelse) er gaaet i Arv i hans yngste Søns Slægt og eies nu af Consul Herman Huitfeldt i Kjøbenhavn. Skjønt Billedet er malet i en yngre Alder (i 1750-Aarene?), bærer han paa samme Dannebrogsordenen (Storkorset); dette vides imidlertid paamalet i 19de Aarhundrede af hans Søns Svigerinde, Frøken Lise Wiel. Billedet er giengivet i Danmarks Adels Aarbog for 1900 og i C. J. Ankers Norske Generalspersoner. Copier findes i militaire Samfund i Christiania og hos Oberst H. J. R. Grüner. Et Miniaturportrait eies af Frøken Cathinka Sibbern p. Carlberg ved Moss. (Jfr. forøvrigt Ankers nysnævnte Skrift S. 137 f. og Dansk biograf. Lexikon VIII S. 168).

Hans Enke flyttede noget senere til Christiania, hvor hun i Begyndelsen af 1796 sees at bebo Justitsraad og Byfoged Hagerups Leiegaard. I Septbr. 1801 erholder hun Anbefaling af Christiania Magistrat til Kammerherre og Stiftamtmand F. J. Kaas for fremdeles at opnaa den Nedsættelse af Rangskatten til 10 Rdlr., som hun nu i de forløbne 5 Aar har nydt godt af, idet hun ingen Understøttelse har af Slægt og Venner, og Husleie og Levnetsmidler ere kostbare, medens hendes Alder og Svaghed tiltager[2]. — Endnu 1804 boede hun og Søsteren, Else Cathrine Reichwein, Enke efter Major Christopher Christian Huitfeldt i Christiania hos Henrich Løken, men flyttede formentlig da (i Sept.) til Moss[3]. De to gamle Fruer beskjæftigede sig med

[1] N. Rigsarch., Strømsø Skifteprot. 1783—93, fol. 568—70. (Retsprot. Nr. 5319).
[2] N. Rigsarch., Chra. Magistrats Concepter til Breve 1799—1801.
[3] Christiania Intelligents-Sedler 1803 Nr. 49 og 1804 Nr. 27.

Spinding, hvori de begge vare særdeles dygtige, og Forfatteren heraf mindes vel i sin Barndom og Ungdom i sine Forældres Hus at have seet fint Dækketøi af et særeget Mønster, kaldet „Kastekjæp", der angaves at være et Product af denne Husflid. Generalinde Huitfeldt var, i Modsætning til Søsteren, af et blidt og venligt Temperament og beholdt længe et saa ungdommeligt Udseende, at hun af fremmede antoges for at være sin Mands Datter. Paa sine gamle Dage led hun meget af Gigt i Hænderne, saa at hendes Fingre bleve stive og krumme. Hun afgik ved Døden paa Gaarden Ramberg paa Idøen hos sin Datter 16. Januar 1815, nogle Maaneder efter Søsteren, ved hvis Side hun begravedes paa Mosse Kirkegaard, uden at Stedet nu kjendes.

Om dette Ægtepars 8 Børn henvises til Stamtavlerne i dette Tidsskrift 1 R. IV og i Danmarks Adels Aarbog 1884. Fra dem nedstamme alle nulevende Huitfeldter, der tilhøre den Danske Adel og retteligen bære Navnet.

2. *Else Cathrine Reichwein* er født 11. Februar 1737, vistnok i Kjøbenhavn, og opkaldt efter Farmoderen Else Cathrine Bildt. Maaske har hun som den ovennævnte Søster havt F. C. Eilschov til Lærer; forøvrigt gjælde de samme Data som ovenfor nævnt ved Søsteren ogsaa om hende med Hensyn til Arv efter Mormoderen, Confirmation og Giftermaalstid. Hendes Mand var Svogerens Broder, *Christopher Christian Huitfeldt*, der var født paa Elingaard 27. Septbr. 1720. Formentlig har han, ligesom Broderen, først været Musqveter og Underofficier, da han i Decbr. 1754 siges at have tjent i 21 Aar; 24. Decbr. 1736 blev han Fændrik ved Capitain P. C. Ryes Compagni af det ene gevorbne Infanteriregiment under Generalmaior J. F. Frølich. 13. Novbr. 1737 meddeler Generalmajor H. J. Huitfeldt til Generallieutn. H. J. Arnoldt, at den gamle Lieutenant Neeb har ansøgt om at maatte indgaa Accord med hans Søn, Fændrik Christopher Huitfeldt af Generalmajor Frølichs Regiment, da det er N. meget magtpaaliggende at erholde disse Penge i sin store Fattigdom. 24. Decbr. anbefaler han atter Sagen til Arnoldt, og 20. Januar 1738 blev nu C. C. Huitfeldt Lieutenant ved Capitain P. de Seues (østre Rakkestadske) Compagni af 1. eller østre Smaa-

lenske Regiment under hans Fader, Generalmajor H. J. Huitfeldt, forsattes 31. Decbr. 1739 som Secondlieutn. til Grenaderkorpset og blev 29. April 1743 Premierlieutenant ved samme Corps. 14. Marts 1746 blev han Capitain ved Generalmajor Ulrichsdals (senere Oberst N. Fr. Reichweins) ene gevorbne Regiment og laa da med sit Compagni i Frederiksstad; i April 1752 forlagdes det til Akerhus og i April 1755 til Frederikshald. Regimentet kaldtes fra 1758 af Nordenfjeldske gevorb. Regiment og blev om Vaaren nævnte Aar udcommanderet til Holsten i Anledning af Uenigheden med Rusland. 5. Octbr. 1757 fik han Majors Charakter af Infanteriet. — 17. April 1749 havde han i Forening med Lieutenant Valdemar Fremming som Skifteforvaltere tilendebragt Skiftet efter Capitain J. A. Thombsen, men Skifteopgjøret var først udfærdiget 31. Marts 1751; Imidlertid var ogsaa Thombsens Enke død, og hendes Fader Knud Gyldenstjerne Sehested til Those beklagede sig derfor til Generalauditeur Schulenburg, der imidlertid efter indhentede Oplysninger meddeler, at tildels havde Enken selv traineret Opgjøret, og senere havde hendes Død forvoldt Udsættelse[1]).

Da Capitain C. Huitfeldts Brodersøn, Lieutenant Henrik Jørgen Huitfeldt til Kjølberg, var død i Aaret 1756, havde han paa Auction efter denne kjøbt Herregaarden Kjølberg i Onsø Sogn (Smaalenene), men da hverken han eller hans Hustru eiede Formue, men han allerede da synes at have været i Gjæld, blev vistnok intet af Kjøbesummen betalt, og da han 1758 udcommanderedes til Holsten, trængte Creditorerne saa stærkt paa ham, at han ingen anden Udvei saa end at gjøre Opbud nogle Dage før Regimentets Opbrud om Vaaren, hvilket declareredes paa Botolphi Lagthing (c. 17. Juni) paa Moss, og det udstedte Proclama (i Post-Tidningerne) er dateret Kjølberg 22. Juli 1758. Snart maatte derfor Major Huitfeldt søge Permission til Norge i Anledning af sine økonomiske Affairer. 14. Marts 1759 skriver han saaledes fra Frederikshald til Generalauditeur Lengnick og nævner da, at hans Permission udløber ved Midten af Marts.

---

[1]) N. Rigsarch., Personalia Thombsen.

Hvad enten denne nu er bleven forlænget, eller han har faaet fornyet Reisetilladelse, saa var han i Norge i September s. A., og under et Besøg hos Oberst C. Sibbern paa Vermekloster, „hvor han i Visite var henreist“, afgik han pludselig ved Døden 12. Septbr. 1759 Kl. 12 om Natten. Han bisattes i Onsø Gravcapel, hvor Kisten henstod til 1820-Aarene, da alle de derværende Lig nedgravedes paa Kirkegaarden. Gravskriften (af Moderen) findes aftrykt i B. Moes Tidsskr. f. norsk Personalhist. I S. 195. Den følgende Dag melder Enken, E. C. Reichwein, sal. Huitfeldts, fra Vernekloster, hvorhen hun altsaa enten har fulgt ham eller strax er bleven hentet, Dødsfaldet til Generalauditeuren[1]) og forklarer, at da han foregaaende Aar har gjort Opbud, er hun og hendes Børn ikke det eiende, hvortil de kunne helde deres Hoved. Hun begav sig derfor strax til Elingaard til Søsteren, hvis Mand da var i Holsten.

Til Opbudscommissarier vare oprindelig udnævnte Raadmand og Sorenskriver W. W. Hirsch og Procurator H. Bech, af hvilke dog kun den sidste fungerede den hele Tid. Det hedder ved Huitfeldts Død, at Opbudscommissarierne havde „anmasset sig alt“, ja endog taget Ophold paa Kjølberg til Boets Skade. De havde i Marts og April 1759 ladet afholde et Par Auctioner over Kjølberg med underliggende Bro og Pladser; første Gang blev Gaarden ansat til 10,000 Rd. og opraabtes for 5000 Rd.; Major Valentin Huitfeldt havde da budt 5400 Rd. Anden Gang var den ansat til 11,700 Rd., men intet høiere Bud skede. En Del Inventarium var solgt for 1400 Rdr. Da Major Huitfeldt var død, skulde Boet fra Opbudsbehandling overgaa til Skiftebehandling. Da derfor de beskikkede Skiftecommissarier, Generalauditeur og Regimentskvartermester Niels Brabrand samt Premierlieutenanterne Ditlev Wibe Lund og Jens Bierch, 3. Octbr. 1759 kom til Kjølberg, fandt de Storstuen, Lysthuset og Majorens Bo tillukkede og Nøglerne hos Opbudscommissarierne. Hans Feldteqvipage var i Holsten, hvor den blev opskreven og forseglet; hans Enke havde kun hans Reisekuffert med nogle Gang- og

[1]) Her maaske snarere N. Brabrand, Regimentskvartermester og titulair Generalauditeur, end den virkelige Generalauditeur Lengnick.

Linklæder hos sig paa Elingaard. — I Kjølberg havde oprindelig staaet 7000 Rdlr. paa første Prioritet, tilhørende Fru Oberhofmesterinde K. Huitfeldt, født Werenskiold, hvoraf 3000 vare afbetalte efter Major Tønne Huitfeldts Død, da Sønnen Lieutenant H. J. Huitfeldt kjøbte Gaarden paa Auctionen. Dernæst havde Major C. C. Huitfeldt 7000 Rd. af sin Moders Penge paa anden Prioritet i Gaarden; til Frøken Edel de Tonsberg skyldtes 2400 Rd., til Lieutenant H. J. Huitfeldts Bo 621 Rd. og c. 760 Rd. for Indbo, Besætning, Gaardsredskab etc., til Capitain F. M. Grønvold 300 Rd., til Lieutenant K. With 200 Rdlr., til Madame Terentia Catharina sal. Sigholts 200 Rd., en Gjæld til sal. Oberst Grevenkops Bo (1767 vare 800 Rd. betalte, men en Rest stod tilbage); et indviklet Cautionsforhold til Capitainerne Rye og Fleischer, angaaende en Vexel paa 1000 Rd., vilde mindst medføre 600 Rdlrs. Udbetaling af Moderen. Til General Rappes Bo skyldtes formentlig 1000 Rd., hvorfor Broderen V. W. H. vistnok var Cautionist. Andreas Karre havde laant ham 400 Rd., hvoraf 225 Rd. stode igjen ved hans Død; Broderen var Cautionist. Den hele Gjæld angives til 30,000 Rdlr. (!), der ikke antages at kunne dækkes af Gaarden og Effecterne.

Ved Skiftet blev saa Auction berammet paa Kjølberg 30. Januar 1760 over Sølv, Kobber, Tin, Messing, Jernfang, propre Meubler af Chatoller, Comoder, Speile, Lampetter, Stole, Borde, Sengesteder med Omhæng, Senge- og Linklæder, smukke Porcellainer, Kjøre- og Ride-Eqvipage, Geværer, Bøger, Gaardsredskab af alle Slags, Heste, Fækreature, Kornvare af alle Slags, Hø, Halm m. v., item Herregaarden Kjølberg med tilhørende Herligheder og underliggende Pladser og Gaarde, item Jernkakelovne og en temmelig stor Klokke. Fra Østby melder N. Brabrand 26. Marts 1760 til Generalauditeur Lengnick, at Oberstlieutenant Huitfeldt blev høistbydende med 5400 Rd. — 14. Mai var endnu en Del pantsatte Guld- og Sølvsager usolgte, nemlig af Guld: Lommeuhr, Snusdaaser, Hovedvandsæg og Fruentimmeretui; af Sølv: et Natbord, Skeer m. m. — Oberstlieutenant Valentin W. H. Huitfeldt blev, som ovenfor omtalt, siddende med Kjølberg til 1763, før han kunde finde nogen Kjøber.

Major Christopher C. Huitfeldts Efterladenskaber i Kvarteret i Itzehoe, en Hest i Rendsborg og en Vogn i Flensborg toges under Skiftebehandling for sig, medens Opbudsboet i Norge, som ovenfor omtalt, forvaltedes af civile Commissairer. Ved Forseglingen i Itzehoe 25. Septbr. 1759 var Broderen, Major Valentin H. tilstede, og 10. Februar 1760 gik Enken og Børnene fra Arv og Gjæld. Ogsaa dette Skifte i Holsten sluttedes med Underskud (1. Mai 1762), der navnlig hidrørte fra Godtgjørelser paa Compagniet ved Overleverelsen til Eftermanden, Capitain C. U. de Vauvert[1]). Enkens Lagværge var Major C. W. Brackel.

Et oliemalet Portrait (Brystbillede i naturlig Størrelse) af Major C. C. Huitfeldt eiedes af hans Datter, Justitsraadinde Blom, der forærede det til sin Broders uægte fødte men kuldlyste Søn, senere Consul og Trælasthandler i Soon Lars Huitfeldt, hvis Søn, Sagfører G. Huitfeldt paa Moss, nu eier samme. En Copie (ved O. Geelmuyden) tilhører Consul H. Huitfeldt i Kjøbenhavn. Det er gjengivet i Danmarks Adels Aarbog for 1900. Et Miniaturbillede i en Medaillon er af hans Sønnedatter, Frøken Henriette W. K. Huitfeldt († 1884), foræret Forfatteren heraf.

Major Huitfeldts Enke etablerede sig først i Frederiksstad, og herfra ansøger hun 26. Septbr. 1761 om at erholde en Del af sin nylig afdøde Svigermoders (Birgitte Christine Kaas, Generallieut. Huitfeldts) Pension, da denne havde antaget sig en af hendes Sønner til Forsørgelse, og hun selv nu staar ganske hjælpeløs, da ogsaa hendes Fader Generalmajor Reichwein (ligeledes † 1761) har seet sine Midler ganske forsvundne. Hun anbefaler sin Ansøgning til Overkrigssecretairen Grev Ahlefeldt; den remitteres Directionen for Kvæsthuskassen til Erklæring[2]). — „Ved den ulykkelige Ildebrand, der lagde hele Fredriksstad i Aske, blev hun ruineret og har siden aldrig kunnet sætte Husholdning men med sine Børn opholdt sig hos sine Venner under forskjellige Jurisdictioner, hvorfor hun ikke nogensteds er affordret Rangskat. Hun havde efter Branden ikke, som mange

[1]) Dan. Rigsarch., Militaire Skifter, P. 16, B. 40, Huitfeldt. (Meddelt af Registrator F. Krarup).

[2]) N. Rigsarch., Ansøgn. til Kvæsthuskassen 1761.

andre, oppebaaret Collectpenge og Gratiale. Med Svogeren, Generalmajor Huitfeldt, boede hun paa Moss til 1788, da de flyttede til Strømsø (Tangen)"[1]). — Inden Elingaard solgtes 1778 og Familien flyttede til Moss, vare begge Sønner blevne Officierer og den yngste vist allerede kommen til Generalmajor O. Fr. Brockenhuus. Ogsaa efter at Generalinde Huitfeldt var bleven Enke 1792, vedblev Søsteren, Majorinde E. C. H., at bo sammen med hende, dels i Christania og dels paa Moss, hvor den sidstnævnte døde af Koldfeber 9. Juli 1814 Kl. 5 Morg., et halvt Aars Tid før sin Søster, og blev begraven paa Byens Kirkegaard 16. s. M. — Under hendes Enkestand indtraf en større Skandale, hvorom Onsø Kirkebog indeholder følgende: 1773, 30. Juli confirmeret i Daaben det hjemmedøbte uægte Barn Christian. Det er født paa Elingaard d. *24. Mai* 1769, hemmelig opfødt paa Øerne, nu aabenbaret og efter Øvrigheds Ordre confirmeret i Daaben. Det er døbt af Maria, Diderich Espesties Kvinde; Moderen Else Cathrine Reichwein, Faderen *Lieutenant Hans Caspar Hejde.* Fadderne vare 5 Bønderfolk, hvoriblandt Klokkeren. De udhævede Ord ere senere tilskrevne med andet Blæk, og Familietraditionen har da ogsaa vidst at berette, at den virkelige Fader var Grev Valdemar H. Schmettau, i hvilket Fald vel ogsaa Aarstallet tør være feilagtigt angivet for 1768[2]). — Denne Begivenhed synes ikke at

---

[1]) N. Rigsarch., Mosse Bys Contributions-Regnsk., Annotat. v. Byregnsk. f. 1788, Rangskat Nr. 9.

[2]) Christian Hansen Heide blev Officier 1791 og Capitain v. Søndenfjeldske Inf. Reg. 18. April 1809, Ridder af Dbr. 1808. Stod paa Vartpenge, da han afgik ved Døden 27. Aug. 1822 („pludselig" ɔ: skal i Vildelse have skudt sig med en Pistol). Han angives da 54 Aar gl. og efterlod Enke og 3 Børn. Han boede paa Gaarden Liberg i Skjeberg. Han var 5. Marts 1802 bleven gift i Skjeberg med Elen Maria Mørch, Datter af Provst Jens Christian M. i Skedsmo; hun var døbt i Skedsmo 20. Apr. 1771 og døde paa Frederikshald 1833. Deres 3 Børn vare: 1) Theodor Christian H„ døbt i Skjeberg 27. Sept. 1805 (confirm. ibid. 30. Sept. 1821). Han druknede ved at falde overbord i Februar 1833, netop da han paa Hjemreisen fra Spanien saa den norske Kyst. Han var ugift men efterlod et uægte Barn paa Hvaler. 2) Peder Andreas H., f. i Skjeberg 27. Marts 1808 (døbt 3. Apr.). Han var 1833 Handelsfuldmægtig og opholdt sig da i Kjøbenhavn. 3) Cathrine Margrete H., f. i Skjeberg 25. Novbr. 1811 (d. 13. Febr. 1812), † som Enke p. Frederikshald 8. Juli 1852, 40 Aar gl. * p. Fredhald. 25. Novbr. 1834 m. Kjøbmand Thomas Scheen Falch, f. ib. 1. Novbr. 1803, † ib. 25. Novbr. 1850, 47 Aar gl. (Medd. af Bureauchef W. Lassen).

have influeret synderlig paa Forholdet mellem Søstrene; som nævnt, vedbleve de at bo sammen til deres Død.

Om Børnene (2 Sønner og 1 Datter) henvises til Stamtavlerne i nærværende Tidsskrift 1. R. IV og i Danmarks Adels Aarbog 1884. Hans Linie som Adel er uddød. Om en uægtefødt men kuldlyst Sønnesøn kan sees i dette Tidsskr. 1 R. IV. og V. og foran S. 246.

3. *Frederik Christian Reichwein*, yngste Barn af Generalmajor N. F. Reichweins første Ægteskab og opkaldt efter Farfaderen, levede endnu, da Moderen, Søster Scavenius, døde, men døde kort efter i Kjøbenhavn 3. April 1739, $^1/_2$ Aar gammel[1]).

4. *Frederik Christian Reichwein* af Faderens andet Ægteskab med Anne Maria Lillienskiold. Han døbtes i Slotskirken i Christiania 2. Juli 1750 med følgende Faddere: Feldtmarskalk Arnoldt, Generallieutenant Hausmann, Conferentsraad Vogt, Obristinderne Storm og Rømeling. Han opnaaede kun en Alder af 2 Maaneder og begravedes i samme Menighed 9. Septbr. 1750[2]).

5. *Søster Reichwein*, døbt i Christiania Slotsmenighed 8. Februar 1752 med følgende Faddere: Vicestatholder Benzon, Generalauditeur Schulenburg, Capitain Storm, Fru Justitsraadinde Vogt og Frøken Inger Kirstine v. Reichwein (Barnets Søster). Moderen introduceredes 5. Marts s. A.[3]). Denne Datter var, i alle Fald i sine senere Aar, sindssvag og omtales som saadan før 1789, i hvilket Aar Moderen ansøger om, at de 100 Rdlr., som hun siden 1763 har Løfte paa at erholde efter Moderens Død af de 200 Rdlr., der ere denne selv tilstaaede i Pension af den Danske Krigshospitalskasse, i sin Tid maa forhøies til 200 Rdlr. Hun har nemlig maattet sende Datteren til Hamborgs Tugthus, hvor den bedste Indretning findes for slige ulykkelige Mennesker, og hvor hun skal betale 200 Rd. aarlig for hende, hvilket hun vistnok kan gjøre, saa længe hun selv lever, men efter hendes Død vil Datteren være udsat for Elendighed. Der indstilles paa, at Datteren efter Moderens Død maa faa 100 Rdr.

[1]) Meddelelse af Archivar A. Thiset efter Vor Frue Sogns Kirkebog.
[2]) N. Rigsarch., Chra. Slotskirkes Ministerialbog.
[3]) Ibid. Moderen kaldes her urigtigt A. M. Lillienpalm. Barnet var opkaldt efter Faderens første Hustru.

aarlig af dennes Pension (200 Rd.) af den Norske Kvæsthuskasse, men den kgl. Resolution af 20. Marts 1789 afslaar Ansøgningen, men Moderen underrettes om, hvorledes der med mindre Bekostning kan sørges for Datterens Underhold. Dette var da formentlig Grunden til, at hun i Slutningen af Septbr. eller Begyndelsen af Octbr. s. A. flyttedes til Glückstadts Tugthus (se ovenfor S. 127)[1].

b. Lieutenant Arved Christian Reichweins Børn.

1. *Frederikke Elisabeth Reichwein*, formentlig født i Midten af 1740-Aarene, blev 20. August 1771 i Garnisonsmenigheden i Kjøbenhavn viet til Student *Jørgen Strøegaard*, men var ved Forældrenes Død 1784 Enke efter ham og var fra Kjøbenhavn flyttet til Norge, hvor hun blev gift med *Peder Rasmussen*, Sorenskriver og Byfoged i Laurvig. De oprettede reciprokt Testamente, dateret Laurvig 1. Juli 1794, da de ikke havde Børn eller Livsarvinger, der vare i Live. Skulde den overlevende indgaa nyt Ægteskab, udbetales 40 Rdlr. til den afdødes Arvinger. Naar begge ere døde uden Børn, deles det, som den længstlevende efterlader, mellem begges Arvinger efter Loven. Hun afgik ved Døden 22. Juni 1795 og 24. s. M. udsteder P. Rasmussen bekræftet Afskrift af Testamentet, der af Procurator Andreas Hyllested, Kjøbenhavn 2. Juli 1795, ansøges confirmeret, hvilket skede 24. Juli s. A.[2]) P. Rasmussen entledigedes i Naade 22. April 1812 med 300 Rdlr. Pension af Embedet.

2. *Anna Charlotte Reichwein*[3]) var ved Forældrenes Død 1784 gift med Anders Sørensen, Landsoldat af Skivehus Gods, opholdende sig i Østre Lyby i Salling. Hun var da hos Forældrene og havde nogle Børn.

3. *Edel Christiane* (eller *Christine*) *R.* havde 1784 været fraværende i 10 Aar; var maaske i Amsterdam, men rimeligvis død.

4. *Ulrik Frederik Reichwein* var ifølge Daabsattesten i Enkekassen i Kjøbenhavn, udstedt af Provst Ravn og dateret Nav-

---

[1]) Dan. Rigsarch. Kgl. Ordres og Resolutioner 1789 Nr. 187. Meddelt af Jægermester C. E. A. Schøller.

[2]) N. Rigsarch., Cancelli-Indlæg 24. Juli 1795.

[3]) Broderen kalder hende Charlotte Amalie R.

strup Prestegaard (i Salling ved Limfjorden) 24. Juli 1780, døbt i Vile Kirke 24. August 1753[1]), blev Landcadet 2. Octbr. 1766, Cadetcorporal 31. Marts 1772, Secondlieutenant i Dronningens Livregiment 17. Decbr. 1772. 1784 var han Premierlieutenant ved det Lollandske Infanteriregiment i Rendsborg, 1792 Capitain og blev tilsidst Major, i hvilken Egenskab han afgik ved Døden i Rends- 17. Septbr. 1805, 53 Aar gammel, og begravedes sammesteds 22. Septbr. Om Sommeren 1780 blev han gift med Maria Lucia Harder, Datter af Hr. Johann Joachim Harder og døbt i St. Petri Hovedkirke i Hamburg 7. April 1754[2]). Hun døde i Rendsborg 6. Juni 1813, „62 Aar og 2 Maaneder gammel", og begravedes sammesteds 10. Juni. Af dette Ægteskab kjendes følgende 4 Børn:

Major Ulrik Frederik Reichweins Børn.

1. *Wilhelm Adolph Frederik Daniel Reichwein*, født 17. Juni og døbt 25. Juni 1781 i Rendsborg.

2. *Jacob Christian Wilhelm Reichwein*, født 19. Octbr. og døbt 25. Octbr. 1782 i Rendsborg.

Begge disse Børn ere uden Tvivl døde i ung Alder, da de senere ikke nævnes, men ere ikke fundne blandt døde i Rendsborgs Kirkebog[3]).

3. *Marie Dorothea Wilhelmine Reichwein*, født 12. April 1792 og døbt 18. s. M. i Rendsborg, havde allerede i flere Aar været Enke efter afsk. Lieutn. ved Dronningens Regiment, Nicolaus v. Schmidt, da hun 19. Mai 1840 fra Kjøbenhavn (paa Tydsk) tilskrev Geheimeetatsraad Adler i Anledning af sin Ansøgning om en Pension. En af hendes Sønner, der var Officier og Elev af Høiskolen, og af hvem hun havde nogen Understøttelse, var da nylig død. Dette maa være Wilhelm Schmidt, f. i

---

[1]) Ifølge Cadetprotokollen var han født paa Mors 3. Januar 1751 (Meddel. af Jægermester C. E. A. Schøller). Enten er formentlig denne Opgave urigtig eller der maa have existeret to Brødre af samme Navn, af hvilke den ældste er død spæd, hvorefter de ere blevne forvexlede af vedkommende Prest.

[2]) Ifølge Daabsattesten i Enkekassen i Kjøbenhavn, udstedt af Oberküster Johann Nicolai Hoepfner og dateret Hamburg 10. Juli 1780. (Medd. af Cand. mag. F. Jessen).

[3]) Meddelelse af Archivassistent L. Bobé.

Lunden 31. Marts 1818, der 1. Mai 1832 blev Cadet, 1. Mai 1837 (1. Novbr. 1836) Secondlieutenant i 1. Jydske Infanteriregiment og afgik ved Døden 8. Decbr. 1839, 21 Aar gammel[1]).

4. *Frederik Theodor Reichwein* var ifølge sin paa Tydsk affattede edelige Erklæring til Enkekassen af 23. Novbr. 1835 født i Rendsborg 22. Juni 1795 (andensteds angives 1796)[2]). 1808 blev han af Frederik VI udnævnt til Fricorporal og blev 12. Decbr. 1811 Landcadet, tog 1814 Officiersexamen og blev 15. Januar 1815 Secondlieutenant i Prins Christian Frederiks Regiment samt 2. Decbr. 1825 Premierlieutenant ved samme Regiment, men paa Grund af Blodaarebrok og heftige Gigt- og Hæmorrhoidalsygdomme fik han Afsked 14. Novbr. 1830 og forflyttedes til Civiletaten, idet han 1. Januar 1831 ansattes som Postmester i Ærøskjøbing og erholdt Titel af Krigsraad. Fra dette Embede ansøgte han om Afsked 22. Septbr. 1851. Paa Grund af svækket Tænkekraft og Hukommelse har han i de sidste 5 Aar maattet holde Fuldmægtig. Hans Embedsindtægter have aldrig tilladt ham at lægge noget til Side, hvorfor han haaber paa Pension til Betryggelse for sig og Familie mod reel Mangel. Hans Huslæge, Dr. med. C. H. v. d. Lieth, attesterer, at ovenanførte Sygdomme ofte gjøre ham uskikket til at varetage sit Embede. Finantsministeriet indstillede ham 11. August 1852 til Afsked i Naade med en Pension af 500 Rdlr. aarlig, at regne fra den 1. i den paa Entledigelsen følgende Maaned. R., der har tjent Staten i henved 38 Aar, har af Generalpostdirecteuren faaet Vidnesbyrd for Troskab og Nidkjærhed, Iver og Dygtighed i sin Embedsgjerning, saalænge hans Helbred tillod det. Hans Gage har været 700 Rdr. og de uvisse Indtægter gjennemsnitlig 72 Rd. aarlig, hvorefter Pensionen er sat, som ovenfor nævnt. Indstillingen blev bifaldt ved kgl. Resolution af 13. August 1852. Han afgik ved Døden 31. Juni 1864, 69 Aar gl.

---

[1]) **Meddelt fra Dan. Rigsarchiv. Jfr. V. Richter, den Dan. Landmilitæretat 1801—94 I S. 215.**

[2]) **Seglet under Erklæringen viser i Skjoldet en fra venstre kommende Arm med en Drueklase; paa Skjoldet staa 2 Hjelme, hvoraf den første har en Vimpel mellem 2 Faner, den anden en væbnet Arm. Skjoldet er omgivet af militaire Emblemer.**

*

Reichwein blev 9. Decbr. 1835 i Ærøskjøbing gift med Anne Marie Elisabeth Lund, Datter af Uhrmager Arnt Lund og Hustru Inger Kirstine. Hun var født 11. Mai 1816 i Svendborg og døbt i Vor Frue Kirke sammesteds 3. Juni s. A. Enkefru Marie R. ansøgte fra Ærøskjøbing 24. August 1864 om en aarlig Understøttelse af Postkassen. Hun har foruden Overlevelsesrente af Enkekassen paa 50 Rd., en Pension af 96 Rd. 54 β aarlig. Hendes gamle svagelige Moder er saagodtsom udelukkende henvist til hendes Forsørgelse. Landfogden og Sognepresten i Ærøskjøbing støtte Ansøgningen med Attest for Trang og Værdighed. Paa Generalpostdirectoratets Indstilling af 7. Septbr. 1864 svarer imidlertid Finantsministeriet 12. Sept. s. A., at Ansøgningen ikke kan bevilges. — Atter ansøgte hun 23. April 1877 fra Ærøskjøbing Indenrigsministeriet om nogen Hjælp. Hun har i 13 Aar kun havt 293 Kr. 12 Øre aarlig at leve af; hun er 61 Aar gl. og imødeser med Bekymring den Tid, da hun vil være ude af Stand til Selvhjælp. Lægeattesten oplyser, at rheumatiske Smerter enten fængsle hende til Sygeleiet eller gjøre hende uskikket til at fortjene noget til sit Ophold. Hun tiltrænger kvindelig Bistand, som hun dog ikke formaar at skaffe sig. Sognepresten bevidner hendes Trang og Værdighed, men Indenrigsministeriet afslaar 16. Mai nævnte Aar Ansøgningen. Hun døde i Ærøskjøbing 19. Novbr. 1885; Ægtefællerne vare barnløse og vare utvivlsomt de sidste af Navnet og Slægten[1]).

Archivsecretair G. L. Grove har havt den Godhed at meddele, at han i Marinearchivet i Haag har stødt paa et Brev af 8. Juli 1656, hvori nævnes en „Jan Reichwijn“, førende Skibet „Leyden paa 80 Matroser, 20 Soldater, 28 Stykker“. Han antager ham for den samme Capitain „Richewyn“, der nævnes i

[1]) Meddelelse fra Cand. mag. F. Jessen. Foruden ham skyldes det ogsaa Oplysninger af Archivar Thiset, Oberstlieutenant Hirsch, Archivsecretair Grove, Cand. L. Bobé, Archivar Saxild, Jægermester Schøller, Bureauchef W. Lassen og Archivar E. A. Thomle, at det har lykkedes at faa Familiehistorien saa fuldstændig, som den er, og navnlig have de danske Meddelere gjort det muligt at forfølge Slægten omkring 100 Aar længere ned i Tiden, end den hidtil vidstes at have levet.

G. Brandts Levnetsbeskr. af M. de Ruyter, Fol. (paa Hollandsk) bl. a. som Chef paa et af de hollandske Skibe, der bidroge til at bringe Svenskerne i Nyborg til Overgivelse i 1659. Efter Tiden kunde han passe til at være en yngre Broder af den Norske Families Stamfader, Generalmajor Georg Reichwein.

Tillæg, Rettelser og Oversigtstavle.

B. III. S. 80 f. Ogsaa den som Oberst afdøde *Georg Reichwein*, den yngre, har ligesom sin Fader, Generalmajor Georg R., og sin ældste Søn, Oberst N. C. R., næret Interesse for og havt Indsigt i den hensigtsmæssigste Ordning af Armeens Samling i Krigstid. Formentlig endnu som Capitain indgav han fra Vinger 21. Septbr. 1676 til Statholder U. F. Gyldenløve et udførligere Forslag til de forskjellige Regimenters Sammenkaldelse til deres Allarmpladse. Det originale, egenhændigt skrevne Forslag, der oprindelig maa have hørt hjemme i Statholderskabets Archiv, findes nu i Rigsarchivets chronologiske Samling ved Aar 1676 og agtes senere trykt i „Meddelelser fra det Norske Rigsarchiv“.

S. 91 Lin. 16 f. n.: 1676 læs: 1692.

B. IV. S. 124 Lin. 8 f. o: eg læs: og.

S. 124 Lin. 6 f. n.: Det omtalte Exemplar af Bollings Ostindiske Reisebog findes nu i det Deichmanske Bibliothek i Christiania.

S. 126. Generalmajorinde Reichwein beboede i Christiania Sr. Colletts Leiegaard paa Hjørnet af Kongens Gade og Raadstuegaden indtil Paaske Faredag 1765 (N. Intell. Sedler 1765 Nr. 3). Dette betegner formentlig den Tid, da hun flyttede fra Christiania til Kjøbenhavn.

\- 227. Generalmajor W. Ulrichsdals Conduiteliste, dat. Frederiksstad 12. Janr. 1746, charakteriserer Capt. V. W. H. Huitfeldt saaledes: Middelmaadig Statur, ret god Exterieur Inclinerer aldeles ikke til nogen Laster, men tverimod til alt det, som dydig og berømmelig være kand, af meget god og hurtig Begreb. Saa vigilant i Tjenesten, som kan forlanges, bliver i Fremtiden ufeilbarligen en døgtig Major. Læst noget Mathesin. (Medd. af Khre. C. J. Anker efter Liste i Dan. Rigsarch.).

\- 242. Om Broderen *Christopher Christian Huitfeldt* udtaler Faderen, Elingaard 31. Decbr. 1738: Temmelig høi og anseelig og god Exterieur. Fører sig vel op og ikke inclinerer til Egennytte, Spil, Drik, Splidagtighed. Af god Begreb, beflitter sig vel paa sin Tjeneste. Meriterer med Tiden et Compagni. Har ingen aparte Videnskaber. (Meddelt af samme efter Liste i Dan. Rigsarch.).

\- 249. (A. C. Reichweins Børn). I Ministerialbogen for Hvaler Sogn (Smaalenene) i N. Rigsarchiv findes en Antegnelse, der vistnok angaar Familien Reichwein. 24. Sept. 1768 døbtes nemlig „en Frues Barn, som sagde, at hendes Mand var en Lieutenant ved Navn Weichmand og laa paa Hverving oppe i Landet. Barnets Navn *Arve Christian*“. Med Weichmand maa uden Tvivl menes Reichwein, og Lieutenanten maa da være den ovenfor S. 133 f. nævnte Lieutenant Arved Christian R. ved Nørrejydske Regiment, efter hvem Fruen altsaa har ladet Sønnen opkalde. Selv hørte hun hjemme paa Hvaler, og har vel altsaa søgt hen til sine Slægtninge her, da hun skulde føde sit Barn, der vistnok er dødt i en ung Alder, i alle Fald før Forældrene 1784.

Georg Reichwein til Aker og Disen, f. i Marburg 1593, † p. Bergenhus 15. 5. 1667, Generalmaj
begr. i Chra. 14. 1. 1649, Enke efter Borgermester Nils Toller. 3) 1653 med *Inger Olufsdat*
Kobbervigen, Capitain og Generaladjutant, † 1678) (Se N. Hist. Tidss

1.	1.	1.	3.	3.	3	3.	3.
Hans R., Capitain, † før 1658. (Personalh. Tidsskr. 4 R. III. 73 f.)	*Henrik R.*, Fændrik, † 1657. * 1656 10. 8. i Chra. m. Anna Povelsdr. Thrane, begr. i Chra. 6. 1. 1694. (4 R. III. 75 f.)	*Georg R.* til Vingnes m. m. Oberst, Commandant paa Kongsvinger, † 11715. * 1) *Lisbeth Ottesdatter.* 2) 1678 *Catharina Larsdatter Sverdrup*, f. 1659, † 1701. (4 R. III. 76—87).	*Marine Magdalene R.*, f. 1654, lev. endnu 1686. * 1680 *Christopher v. Hulsthorst*, Lieutenant v. Marinerne, † 1685. (4 R. III. 98 f.)	*Gertrud Karine R.*, f. 1656, † 1672, ugift. (4 R. III. 101).	*Sophia Amalia R.*, f. c. 1657, † 1672. (4 R. III. 101).	*Inger R.*, f. 1658, lev. endnu 1706. * 1) 1677 Capitain *Lorentz Balthazar Silbernagel*, skilte c. 1681. 2) c. 1683 *Gottfried v. Sorgern*, Generalgevaldiger-Lieutenant, † c. 1688. (4 R. III. 102—121).	*Hans H rik R.* 1659, Lieute nant(? lev. end 1708. *Margre Maane schiol* (4 R. I 87—94

1.	1.	2.	2.	2.	2.	2.	?
Nicolai Christian R., f. c. 1671, † 1718, Oberst v. Dragon., ugift. (S. 91—96).	*Jørgen Otto R.*, † 1706, Lieutenant af Inf., ugift. (S. 96 f.)	*Lorentz Reichwein*, f. c. 1680, † 1735, Generalmajor, Stiftamtmand, R. Dbr., ugift. (S. 97—105).	*Elisabeth Sophie R.*, var Enke 1717. * 1703 *Wilhelm Knoph* p. Sukkestad, Major, † 1716. (S. 105 ff.)	*Gertrud Karine R.*, † 1726. * 1714 *Johan Caspar Brockenhuus*, f. c. 1677, † 1725 p. Refling, Oberstlieutn. af Inf. (S. 107—11).	*Sophia R.*, f. c. 1686, † 1750. * 1719 *Jørgen Bjelke v. Meding*, Oberstlieutn. af Inf. † 1732. (S. 116 ff.)	*George Catharina R.*, f. 1687, † 1760. * 1718 *Hans Bugge Møllerop*, f. c. 1683, † 1749, Oberstlieutn. ved Dragon. (S. 112—16).	*Marga Otto R* Corpor † 1717 23 A. g (4 R. II 93 f.)

1.	1.
Ingeborg Kirstine R., f. 1736, † 1815. * 1755 *Valentin Wilh. Hartvig Huitfeldt* til Elingrd., Generalmajor, R. Dbr. f. 1719, † 1792. (S. 223—42).	*Else Cathri R.*, f. 1737 † 1814. * 1755 *Christopher Chr stian Huitfeldt* til Kj berg, f. 172 † 1759, Maj (S. 242—48

ftsbefalingsmand i Bergen. * 1) i Tydskland m. N. N 2) i Christiania c. 1647 m. *Karen Lucht*, *tter*, f. c. 1630, † 1697 (* 2) c. 1668 m. *Nicolaus Helvaderus*, 1671 adlet *Silberstein*, til R. V S. 337—426). G. R. adlet 1655 med Børnene af sidste Ægteskab.

3.
ederik Christian Reichwein til s, f. c. 1660, † 1730, Afsked som pitain 1710. * 1) 1687 *Else thrine Bildt*, † før 1709. 2) c. 15 *Charlotte Elisabeth v. Storm*, f. c. 1672, † 1757. (4 R. III. 94—98).

3.
George Elisabeth R., f. 1662, † 1699. * 1681 *Conrad Schløsser*, f. 1639, † 1709, Oberstlieut. og Commandant p. Frederikssten. (4 R. III. 112 ff.)

3.
Christiana Reichwein, f. 166 ., † 168 . (før 88). * 1686 *Matthias Maaneschiold*, Capitain v. Dragonerne, lev. endnu 1716. (4 R. III. 115 ff.)

1.
stina Carina R., f. 88, † 1784. 1720 *Frederik Christian Grønld*, f. c. 1692, 1757. (S. 128—31).

1.
Andreas Georg R., Premierlieutenant af Inf. †1743. * (?) *Margrete* . . . . . . † 1759. (S. 118 f.)

1.
Nicolai Frederik R., f. c. 1694, † 1761, Generalmajor. * 1) 1735 *Søster Scavenius*, f. 1699, † 1738. 2) 1746 *Anne Marie Lillienschiold*, f. 1708, † 1792. (S. 119—27).

1.
Eilert R., f. c. 1697, † 1768, Prltn. af Inf. (S. 127 f.)

1.
Anne Maria R., † 1768. * c. 1730 *Anton Günther Stindt*, f. c. 1670, † 1748, Capitain af Inf. (S. 131 ff.)

2.
Arved Christian Reichwein, f. c. 1716, † 1784, Prlieutn. af Inf. * 1743 *Cecilia Nummesdatter* (eller *Numsen*), † 1784. (S. 133 f.)

1.
rederik ristian f. 1738, 1739. . 248).

2.
Frederik Christian R., f. og † 1750. (S. 248).

2.
Søster R., f. 1752, lev. endnu 1792, sindssvag. (S. 248 f.)

Frederikke Elisabeth R., † 1795. * 1) 1771 Student *Jørgen Strøegaard*. 2) *Peder Rasmussen*, Sorenskriver. (S. 249).

Anne Charlotte R. * Landsoldat *Anders Sørensen*. (S. 249).

Edel Christiane R., formentl. † før 1784 i Amsterdam. (S. 249).

Ulrik Frederik R., f. 1753, † 1805 i Rendsborg, Major. * 1780 *Maria Lucia Harder*, f. 1754, † 1813. (S. 249 f.)

?
Arved Christian R., f. 1768 p. Hvaler. form. † ung. (S. 253).

Wilh. Adolph Fr. Daniel R., form. † ung. (S. 250).

Jacob Christian Wilhelm R., form. † ung. (S. 250).

Marie Dorothea Wilh. R., f. 1792 i Rendsborg, var Enke 1840. * *Nicolaus v. Schmidt*, † som afsk. Lieutn. v. Dronningens Livregm. (S. 250 f.)

Frederik Theodor R., f. 1795, † 1864, Pr.lieutn., senere Postmester i Ærøskjøbing, Krigsraad. * 1835 *Marie Elisabeth Lund*, f. 1816, † 1885. (S. 251 f.)

Dagbogsoptegnelser af C. Molbech fra Aaret 1819.

Meddelte af **O. C. Molbech.**

Foruden den af det Kongelige Bibliothek erhvervede Samling Skrivekalendere, hvis Indhold strækker sig over et Tidsrum af mer end 50 Aar, og hvori C. Molbech i korte, lakonisk affattede Sætninger har nedskrevet sine literaire, historiske og biografiske Iagttagelser paa en Maade, der gjør denne Samling til en værdifuld Nøgle til Forstaaelsen af Livet i hans Samtid, har han efterladt nedenstaaende Dagbogsoptegnelser fra 1819.

Ved deres mere indgaaende Skildring af en kortere Periode, som blev af varig Betydning for hans senere Livs Udvikling, afvige de dog ikke lidet fra de ovennævnte Kalenderoptegnelser i Almindelighed og give et nærmere Indblik i en Karakter, hvis ydre Tilsyneladelse ofte var haard og frastødende, men hvis Inderste forekommer blødt og følelsesfuldt — efter Tidens Særpræg ofte sentimentalt; samtidig give de en fyldigere Skildring af den Kreds af Personligheder, hvori han daglig færdedes, og som bestod af ikke faa af Kjøbenhavns mere kjendte Mænd for 50 Aar siden.

I denne dobbelte Betydning søger Meddeleren sin Berettigelse til Offentliggjørelsen af efterfølgende Personalia.

De allerfleste af de her nævnte Personligheder ville være saa vel kjendte, at nærmere Omtale i Noter maa anses for overflødig.

Matthæus, VI, 33, 34. 31 Januar. Søndag. Gud være evigen lovet og hans Navn priset! Han har skienket mig mangen af Livets gode Gaver, og langt over min Fortieneste. Han har ogsaa borttaget mangen Sorg og Ulykke fra mig; og mangen Sorg er vel overgaaet mig til min Siæls Bedste. Til Ham, den Evige, vil jeg vende mit Hierte, at han maa skienke det Fred og stille den Uro, der jævnligen forstyrrer mit Indre og tærer min Siæls Kraft. Gud være ogsaa med alle dem, jeg elsker; og husvale deres Lidelser og Sorger, der ere mig nærmest og hvis Kummer jeg ofte føler — ak maaskee dog aldrig saa dybt som jeg burde.

Besøg af Professor Nyerup om Formiddagen. Han bragte mig en Subskriptions-Plan paa et Quartalskrift: Breve og Beretninger fra danske Reisende, som han vil udgive; sagde mig, at han d. 12 Marts er 60 Aar. Jeg ønsker ret hiertelig, at vi endnu ret længe maa beholde ham!

Begyndte en Recension til Literatur-Tidende over Thieles Folkesagn. 1ste Samling. — Deichmann[1]) var hos mig, og vilde spadsere med mig; men jeg havde bestemt at ride, og reed fra $1^1/_2$ til 3; var et Øieblik inde hos Pr. Bruun i Taarnby. Veiret ikke saa klart og skjønt som forrige Dag; men mildt som i April og stille. — Ogsaa af Justitsraad Langberg[2]) modtog jeg om Formiddagen et Besøg og en Gratulation. Han talte mest om sin ældste Søn. — Om Middagen spiiste jeg hos Fru Lange[3]), hvor, foruden de sædvanlige Giæster, Bruun[4]), Bolette[5]) og Præsten Rothe, nylig forflyttet til Vartov Menighed, ogsaa vare. — Jeg befandt mig vel og var ret fornøiet. Saaledes gik jeg om Eftermiddagen til Langberg; men gik derfra med et forstyrret Humeur. Det forekom mig, at Hanne[6]) ikke var ganske oprigtig. Hun og Marie[7]) skulde til Olsens[8]); dette var afgiort. Dog sagde hun, at hun havde bestemt at blive hiemme, naar jeg blev der. Hun ønskede vist ikke det sidste ret oprigtigt. Jeg veed ikke, hvad der pludselig forstemte mig og forbittrede mit Sind — uden Tanken paa det usle Væsen, der skal giælde for noget virkeligt, og er kun tom Glimmer og Forfængelighed. Og dette, og Selskabet der, og Omgangen med Baggesen kan Hanne ønske og finde Behag i! — Jeg forstaaer endnu ikke hendes Charakteer. Hvorledes kan saa stor en Siælereenhed forenes med en kiendelig Higen efter at nyde et Verdensliv, hvortil en saadan Reenhed og et stille, fromt Gemyt dog ingenlunde passer? Nu har jeg atter for mange Dage en bitter Erindring; og med hver Dag stiger Uvishedens Uro i mit Sind. Gud allene veed, hvorledes den vil ende.

---

[1]) Jacob D. 1788—1853, bekendt Boghandler og Medejer af den Gyldendalske Boghandel.

[2]) Justitsraad, Dispacheur Knud Engelbreth L., 1760—1833.

[3]) Mulig Marie Kirstine, f. Bang, Moder til Literaten Johannes Chr. Lange, 1785—1850, en Ven af nedennævnte Prof. med. Howitz.

[4]) Rasmus Emil B., 1790—1819, Molbechs Ven, Lector i Anatomi og Prosector ved Kbh. Univ.

[5]) Ovennævnte Boghandler Deichmanns Hustru Bolette født Gyldendal.

[6]) H. Langberg, 1793—1879, siden Molbechs Hustru og [7]) Marie L., † 1885, g. m. cand. pharm. Windersleff, Døtre af Dispacheur L.

[8]) Etatsraad, Theaterdirecteur Gottsche Hans O., 1760—1829.

Jeg gik til Moldenhawer, og tilbragte en halv Time allene hos ham ikke ubehageligt. Han var meget godmodig; talte endeel om Sagerne i Holsteen, og jeg forebragte ham Indholdet af det Brev, jeg nylig modtog fra Geheimeraad Moltke i Aalborg, hvorpaa han ikke meget vilde indlade sig. Jeg bør oftere end hidtil saaledes aflægge et Besøg hos ham, hvortil Søndag Eftermiddag vel kan være Leilighed.

Om Aftenen hos Deichmanns; Sibbern og hans Kiæreste, som jeg første Gang saae, Heise[1]), Rosenvinge[2]) og hans Kone; Petersen[3]) var der. Jomfru Ibsen[4]) er meget lille, et ret vakkert Ansigt, forstandigt, deilige Øine; men ingen egentlig Ynde og ingen smuk Profil. Et meget behageligt Selskab; men jeg var ikke munter eller glad. Sibbern desmere. Hvor gode ere dog alle disse Mennesker!

1 Februar. Meget lidt arbeidet. Læst om Constantin hos Rothe, Schlosser, Müller og Planck.

Om Eftermiddagen modtog jeg et Brev fra Fru Rahbek af 31 Jan. Jeg kan ikke negte, det glædede mig saare meget, og var langt, langt venligere og hierteligere, end jeg havde ventet. Det er endog næsten, som om det kunde være skrevet for 4 Aar siden, eller mere; og jeg kiender hende deri ganske igien.

Jeg var om Aftenen hos Prof. P. E. Müller. Hans fortræffelige Charakteer og hans Kones Elskværdighed bliver mig stedse klarere, og deres Omgang kiærere. — Fru Schnell[5]) interesserede mig som sædvanligt. Hendes Talent til Samtale og hendes meget gracieuse Munterhed giøre hende i høi Grad indtagende. Blandt Selskabet var Fru Casalis, en Datter af Tutein[6]), gift med en Kiøbmand i Montpellier for 17 eller 18 Aar siden. Hun har i

---

[1]) Carl Johan H. 1787–1857; Oversætter, Seminarieforstander, død som Sognepræst i Birkerød.
[2]) Jurid. Professor J. L. A. Kolderup-R., 1792—1850.
[3]) Fr. Chr. P., Professor i Filologi, 1786—1859.
[4]) Christiane M. D. C. L. Ipsen, 1799—1870, siden Sibberns Hustru, Dtr. af Havneskriver L. F. I.
[5]) Charl. Amalie S., f. Stub, Søster til P. E. Müllers Hustru.
[6]) Peter Adolph T., 1797–1885, til Marienborg, Godsejer og Folketingsmand.

al denne Tid ikke været i Danmark, men elsker det, som da hun forlod det, og taler dansk som een der aldrig havde forladt Fædrelandet — en interessant, livelig og smuk Kone.

2 Februar. Skrev om Morgenen til Fru Rahbek.

Modtog min Bestalling som Professor og den mig anviiste Gratification af 200 Rbdlr. Sølv, hvoraf jeg har bestemt at henlægge det Halve i det mindste til ud paa Sommeren.

Adler[1]) var paa Bibliotheket for at spørge om et Manuskript til Prinds Christian (Ulrik Petersens Beskrivelse over Slesvig). Det fandtes der ikke; men er uden Tvivl i det Geh. Archiv.

Om Aftenen hos Engelstoft — et behageligt og interessant Selskab. Der var ikke mindre end 15 Professorer; Bruun og Howitz[2]) vare der ogsaa; Dr. Mynster, Deichmann, Adler o. fl. Det glædede mig, baade at see en saa talrig Forsamling af fortiente og lærde Mænd, og at der ved vort Universitet kan findes saa mange Professorer, der alle staae i et venskabeligt Forhold. — Etatsraad Thorlacius viser mig altid en meget venlig Deeltagelse. Jeg modtog her ogsaa endeel Lykønskninger, som jeg har Grund til at troe vare vel meente.

3 Februar. Om Formiddagen havde jeg Audients hos Prinds Christian. Jeg talte meget kort med ham; men han var meget venlig. Captain Schwartz traf jeg og talte længe med; ligesaa en rask, og interessant ung Sø-Officeer Lieut. Falsen, der har været i Egypten, Constantinopel m. m. og nu lægger sig her efter sin Hiemkomst alvorligen efter det arabiske Sprog. Veiret udmærket skiønt, fuldkommen klart, lidt Nattefrost. Jeg red en deilig Tour, og spiste om Middagen hos min kiære Bruun med Rosenvinge og Over-Auditeur Clauswitz. Vi blev alle meget muntre; og jeg morede mig fortræffeligt og befandt mig særdeles vel. — Den hele glade Scene forandredes pludseligt, da vi endnu Alle sad efter Bordet i lystig Samtale. Min Søster kom med Skræk og Taarer for at hente Bruun til Fru Carlsens Olavia, der laae i Krampeslag. Vi ilede derhen; B. anvendte passende Midler,

[1]) Johan Gunder A., 1784—1852, siden Cabinetssecretair hos Chr. VIII.
[2]) Frantz Gotthardt H., 1789—1826, Læge; Bruuns Ven.

og hele Faren var i sig selv ikke betydelig; men jeg saae levende for mit Øie hvad sand Moderfølelse er, og hvorledes Alt i Verden maa forsvinde for denne.

Jeg var siden hos Langbergs og tilbragte en Times Tid allene med Hanne og Marie, da Forældrene og Brødrene ikke vare hiemme. Denne Time var meget forskiellig fra en Aften i Slutningen af October, som jeg ogsaa tilbragte allene med begge Søstre og da jeg læste for dem Øhlenschlägers Lille Hyrdedreng. — Min Munterhed forsvandt her ganske, og mit hele Nervesystem blev atter paa en fordærvelig Maade angrebet. — Hertil kom, at Hanne kort før jeg gik bebreidede mig min store Irritabilitet, og at jeg ofte og let „kunde blive vred paa hende", — men ikke paa Marie. Jeg følte disse Ord dybere, end hun selv troede; hvor lidt værdig er jeg til at nærme mig denne rene og fromme Siæl, og hvorledes tør min brødefulde Natur giøre hende Bebreidelser! — Midt under dette følte jeg min evige Kiærlighed til den søde Pige saa levende, som nogensinde — og tillige den bittre Smerte over en Ulykke, der aldrig trættes af at forfølge mig.

4 Februar. Befandt mig ikke vel. Om Middagen spiste jeg hos Fru Carlsen[1]), som laae til Sengs. Heise fra Fyn var paa Bibliotheket og talte atter om Athenæum, hvortil han gierne vilde levere nogle Platoniske Dialoger.

Om Eftermiddagen hos Fru Rahbek fra Kl. 6 til 8. — Jeg fandt hende uforandret, og det forekom mig næsten, som det var 2 Dage, og ikke over 2 Aar siden jeg talte med hende. Jeg var ikke vel, og slet stemt; og hun fandt mig maaskee kold og uinteressant. Over en heel Time talte hun uophørlig om Feldborg[2]) — en mere uudtømmelig, end interessant Materie. — Irlænderen Repp kom tilsidst, et ungt Menneske, der synes at behage Fru R. — Rahbek saae jeg ikke. — Da jeg var kommen hiem, skrev jeg et Brev til Hanne, som dog maaskee er alt for mørkt til at sendes hende. — Jeg var en Times Tid nede hos

[1]) Else Margr. C., f. Nyhuus, gift med Christen Rasmussen Carlsen p. Gl. Kiøgegaard, der blev adlet 1817 og døde Aaret efter.

[2]) Andreas Andersen F., 1782—1838, Literat

Deichmanns. Frøken Recke fra Fredensborg var kommen i Gaar; hun forekom mig virkelig smuk i Aften, skiøndt høiere, end det næsten kan gaae an. Hendes naive Væsen og muntre Overgivenhed klæder hende meget godt. Aand har hun ikke; men hiertelig er hun vist i høi Grad.

5 Februar. Læste i Wiener Jahrbücher der Litteratur (1818. 2. Bd.) nogle gode Recensioner, hvoriblandt een (S. 31—35) over Schlossers Weltgeschichte, som tillægges megen Roes. Rec. bemærker dog ogsaa, hvad jeg har fundet, at Forfatteren ved sin alt for udelukkende Stræben efter at fremstille det Enkelte i fuldstændig Sammenhæng og ved sin overordentlige Rigdom paa samlede og sammenpressede Facta, jævnlig har forsømt at give os den levende Anskuelse af Tider og historiske Charakterer, som vi ønske og fordre af Historieskriveren. — Sammesteds (S. 17—31): Die Geschichte der Deutschen von C. A. Menzel 1. 2. 3 Bd., et Værk hvormed jeg maa giøre mig nøiere bekiendt, hvortil ogsaa de af Recensenten meddeelte Prøver indbyde.

Jeg var om Aftenen i Selskab hos Moldenhawers, hvor der var mange Folk, og hvor jeg i Særdeleshed morede mig med at tale med Præsten Rothe, og med Etatsraad Schmidt Phiseldeck, hos hvem jeg kom til at sidde ved Bordet. Denne Mand har for mig noget særdeles interessant og tiltrækkende. Hans aandfulde Physiognomie skuffer ikke, og hans Tale er baade kiernefuld og træffende. Forstanden er vel uden Tvivl meget, men ikke eensidigen uddannet hos ham; og man erfarer let, at Verdenskundskab er hos ham forenet med philosophisk Speculation.

6 Februar. Om Aftenen hos Langbergs og meget munter. Hanne var usigelig indtagende og elskværdig, og Marie ikke mindre underholdende. Men vist er det desværre, at disse og mange flere Besøg hos Fruentimmer, med hvilke man, som Goethe siger, paa en saa yderst behagelig og lykkelig Maade ødsler sin Tid, borttager mere af min, end jeg næsten kan forsvare. — Og dog — hvorfor skulde jeg vel unddrage mig selv de Timer, hvori jeg kan glemme det Sørgelige i min Tilværelse, og nyde Livets Glæde uden Nag og Kummer? — Det kommer

an paa, om jeg ogsaa, naar det gielder, kan lære at undvære disse Timer.

7 Februar. Søndag. Aflagde et Besøg om Formiddagen hos Fru Carlsen og Fru Lange. Min gode Bruun traf jeg ikke, da jeg vilde ønsket ham til Lykke paa hans 29de Fødselsdag. — Fru Lange bad mig til Middag, hvilket glædede mig meget. Major Rothe var der, som nylig er kommen hiem fra en Reise i Frankrige og Øvre-Italien, og snakkede mere derom (ja næsten uophørlig ved Bordet), end jeg gad hørt. I Italien havde han reist med Ingemann. Alle Mennesker reise — jeg allene kommer aldrig mere uden for Danmark!

Bruun var om Aftenen hos Mad. Jürgensen. Hun havde ikke budet mig, og jeg har alt i nogen Tid erfaret, at hun har behaget at blive unaadig paa mig. Jeg reflecterer ikke meget derpaa. Bruun sagde mig, da jeg fulgte ham hiem, at det var ham meget ukiært, og mig var dette langt kiærere, end at tilbringe Aftenen hos Jürgensens.

Jeg var en Times Tid om Aftenen hos Langbergs, og i det bedste Humeur den hele Dag, uagtet Veiret var yderst slet, som jeg længe har været. Om Aftenen hos Fru Carlsen, hvor jeg ikke synderlig morede mig. — Fru Langberg[1]) bad mig til Tirsdag Middag.

8 Februar. Havde om Formiddagen Audients hos H. M. Kongen, som jeg takkede for min Forfremmelse, og for det mig forundte Gratiale. Kongen var meget venlig og naadig, og jeg erindrer mig ikke at have havt en behageligere Audients. Han talte i 4 eller 5 Minutter med mig om Catalogen, og yttrede meget Interesse for dette Arbeide, men tillige, at Langvarigheden, som dermed er forbunden, ikke var ham kiær.

Spiste om Middagen hos Deichmanns. Lieut. Recke ved Veicorpset med hans unge, godmodige og elskværdige Kone (en Jomfru Petersen fra Fredensborg) vare der. — Om Eftermiddagen Visit hos Fru Olsen; hvor der som sædvanligt var koldt, precieust og kiedsommeligt. En meget interessant Time tilbragte

---

[1]) Birgitte Marie L., f. Jacobsen, † 6. 9. 1829.

jeg derimod hos Prof. Müller. Vi talede mest om Folkesagnenes Natur, og om Begrebets Omfang kunde jeg ikke ret blive enig med ham. Mig forekommer det, at man, i det mindste i at samle dem, maa adskille de egentlig historiske Sagn fra de øvrige; thi ellers kunde man jo gierne tage den største Deel af Saxos første Bøger med i en Samling af danske Folkesagn.

9 Februar. Om Middagen hos Langbergs. Ved Bordet morede jeg mig ikke; men en meget behagelig Time tilbragte jeg efter Bordet allene med Hanne og Marie, der om Aftenen skulde til Etatsraad Stoud[1]). Hvor gode, naturlige og elskværdige ere dog disse Piger! — eller ogsaa findes disse Egenskaber aldrig hos noget Fruentimmer. — Maatte Gud dog forunde mig det, hvortil jeg mere og mere indskrænker mit hele jordiske Livs Attraa, og som kun den uovervindelige Frygt for at synke dybere i det Uheld, jeg aldrig kan undflye, holder mig tilbage fra. Thi kan jeg vel længere tvivle om, at den hulde, elskede Piges Hierte kan blive mit?

Jeg var om Aftenen hos Viborgs[2]), og for første Gang der i Selskab med Fru Carlsen og min Søster. Ved Bordet var megen Munterhed.

10 Februar. Begyndte paa de physiologiske Octaver i den medicinske Catalog. Med Quarterne seer det langvarigt ud. Lunding[3]) har i Aar kun været der en eller to Gange.

Denne og forrige Dag skyllende Regn; et Veir som i April. Om Aftenen i det skandinaviske Selskab. Her forelæste Etatsraad Collin en Beretning fra Gouvernementet i Trankebar om Missionsvæsenets Tilstand paa dette Sted, og om dets hidtil værende Virkninger, der skildredes som ganske ringe i Forhold til de anvendte Kræfter. Neppe 2000 indfødte Hindu-Christne findes i de 3 Menigheder i Trankebar og i Districtet, og disse ere det kun af Navn; i Hierte og Sind vedblive de endnu stedse at hænge ved deres Forfædres Religion og Caste-Forskiel. — Beretningen gik ud paa at give Missionen en anden Bestemmelse,

---

[1]) **Frederik S. 1759—1823, Deputeret i Generaltoldkammeret.**
[2]) **Erik Nissen V., 1759—1822, Professor ved Veterinairskolen.**
[3]) **Conrad Mathias L., 1791—1829, Dr. med., siden Prof. med.**

ansætte flere Præster og oprette nye Skoler. Ingen af de danske Besiddelser er mere ubekiendt her hos os, end Trankebar. Her forekom dog et og andet til Stedets Statistik.

11 Februar. Læste endeel i Buchholz Journal für Deutschland af denne Forfatters Philosophische Untersuchungen über die Römer, der just ikke særdeles behager mig. Det er en Blanding af lidt Historie — og den ikke meget ordentlig eller sammenhængende fortalt — og en Mængde opskruet Raisonnement og moderne Anskuelser, indpodede i de gamle Begivenheder, som ikke er efter min Smag, saaledes som Müllers gedigne Betragtninger. — Adskilligt læste jeg ogsaa i Riegels Kirkehistorie (deriblandt i 2. Deel en Udsigt over Midlerne til Christendommens Udbredelse, der forekom mig fyndig og vel skrevet) og i en ny Bog af Prof. Stenersen (Udsigt over den lutherske Religion, med en Indledning om Kirkens Tilstand før samme), der synes mig bedre skrevet, end jeg havde formodet, og upaatvivlelig bedre, end om Grundtvig havde skrevet den.

12 Februar. Bruun fortalte mig, at han er bleven ansat som Lector Anatomiæ, med 400 Rdlr. Løn, foruden 300, som Prosector. — Han skulde spise hos Brandis om Middagen. — Jeg besøgte om Eftermiddagen Hanne og Marie paa deres Værelse høit oppe i 4de Etage, og blev der et Qvarteers Tid. — Modtog et Brev fra Hs. Ex. Geheimeraad Bülow i Fyen, som gjorde mig meget glad, og satte mig for den øvrige Deel af Dagen i en lykkelig Stemning. — Om Aftenen med Deichmann hos Viborgs.

13 Februar. Skrev til Geheimeraad Bülow; sendte ham Afskrift af Fortegnelsen over Hørbergs Efterladenskab af Malerier etc., meddeelte ham mine Planer til historiske Arbeider, m. m. — Skrev ogsaa til Etatsraad Olsen, som jeg sendte Ansøgningen fra Werlauff og mig om Fribillet til Theatret. — Om Aftenen gik jeg til Prof. Müller for at sige Fru Schnell Farvel; men blev der ikke, da jeg ikke var stemt til at høre den kiedsommelige, drillende Spøg, hvormed Damerne modtog mig.

Jeg læste Heibergs Skuespil: Tyge Brahes Spaadom, hvori jeg fandt smukke Vers og lidt Indhold. Ikke desmindre behagede det mig mere, end jeg havde ventet, ved de nationale

Træk og Reminiscentser, som det ikke mangler; skiøndt Chr. IV er langt fra at være den kongelige Helt man venter sig.

Mit Fædreland! endnu hænger min Siæl ved dig med sin varme Ungdomskiærlighed! — Du er endnu mit Hiertes Glæde, min Stolthed og mine Kræfters Støtte. Gud skienke mig den Naade, at jeg maatte kunne offre dig, mit elskede Land! de Evner jeg kan raade over, de Dage, jeg af Livet har tilbage, og hvad der ligger af Kraft og Virksomhed i min Aand. Meget er det ikke, og mindre, end det er, vil det maaskee med Aarene blive; men selv et ringe Offer forsmaaer du jo ikke, og Gud selv seer jo ogsaa paa Villien.

14 Februar. Søndag. Et fortræffeligt Veir — fuldkommen klart, behageligt som paa en smuk Aprildag. Jeg reed om Middagen, og spiste siden hos Viborgs. — Bruun var hos mig om Morgenen. — Skrev om Constantin, og Religionsforandringen under ham. Med mit Arbeide gaaer det for langsomt.

Bal om Aftenen hos Deichmanns. Jeg laae hos Bruun om Natten. Han hentede mig Kl. henimod 12, da Bolette var syg, og han derfor ikke kom hos D. — Om Aftenen var jeg et Par Timer hos Langbergs, hvor Maria morede mig som sædvanligt. Justitsraaden var utilfreds med, at jeg ikke blev der, og yttrede det med sin ikke sieldne Mangel paa al mulig Levemaade og Delicatesse.

15 Februar. Hos Fru Lange om Formiddagen for at gratulere til hendes Fødselsdag. Der var som sædvanlig en meget talrig Forsamling af spisende, drikkende og snakkende Mennesker. Major Prangen behager mig meget. Major Pedersen fra Sorøe, som jeg længe ikke har seet, var der, og klagede over, at jeg ikke besøger ham. — Hvorledes skal jeg overkomme at besøge alle dem jeg kiender, og virkelig gierne undertiden vilde see? — Ogsaa til at indrette sig til Besøg hører en stor Oeconomie med Tiden, som jeg desværre ikke besidder.

Om Eftermiddagen, i et fortræffeligt Veir, gik jeg en Tour med Fru Deichmann og vi besøgte Fru Viborg, der ikke var ganske vel. — Om Aftenen gik jeg til Langbergs. Der var noget, som hindrede min ellers ret heldige Stemning fra at yttre sig

og det var, som jeg anede, at min Glæde skulde spildes. Kort før jeg skulde gaae, vilde jeg flye Hanne et Brev, jeg i Vinter fik fra Nicholl; ved den Leilighed fik jeg den første Billet, jeg i Fior modtog fra hende, op af min Tegnebog — og ikke saasnart havde hun seet den og faaet den i sin Haand før hun rev den i Stykker. Det er ubeskriveligt, hvor dette giorde mig ondt, og hvorledes det smertede mig til det Inderste. Jeg kunde ikke skiule det, og ilede bort, for allene med mig selv, at overgive mig til den bittre Følelse, som denne Scene efterlod sig hos mig, og som jeg aldrig nogensinde vil kunne glemme. Denne lille Seddel var mig saa hiertelig kiær; jeg havde saa mangfoldige Gange læst den, og baaret den om med mig — og nu skulde den just saaledes frarives mig og tilintetgiøres af den samme Haand, fra hvem den kom! — Gud lade dette dog ikke være mig et saa uheldigt Varsel, som det kunde synes!

16 Februar. Jeg modtog Kl. 1, just som jeg vilde gaae, et Brev, fuldt af Følelse — ja, fuldt af den kiærligste Følelse og den hierteligste Fortrydelse fra den gode, elskelige Hanne. — Hun fortiente et bedre Svar, end de Linier, jeg i stor Skynding skrev — uagtet jeg endnu er ganske bedrøvet over Tabet af den usigelig kiære Billet. — Jeg besøgte Fru Rahbek, og var der en halv Times Tid inden jeg spiste. Hun var saare venlig og elskværdig, Rahbek meget artig, og jeg var ret vel tilfreds med dette Besøg; skiøndt jeg ikke var i den bedste Stemning, og Gangen generede mig. — Om Aftenen hos Deichmanns hvor Sibbern og hans Kiæreste vare. Hun forekom mig denne Aften behageligere, og lidt mere livlig, end første Gang, jeg saae hende.

17 Februar. Mit Humeur er meget slet, mit Mod nedslaaet og min Siæl syg. Gud, naar skulle mine tunge Lidelser engang endes? — Naar skal engang mit Hierte faa Ro, og min Tilværelse vinde en Skikkelse, hvori den ikke af evig fornyede Piinsler sønderrives?

Jeg skrev om Eftermiddagen et Brev til Hanne, som vel fik næsten alt af den mørkeste Farve, der herskede i mit Indre. — Om Aftenen var jeg med Deichmanns hos Rosenvinges, hvor

jeg meget længe ikke havde været. Men syg og forstemt kunde jeg her ikke nyde nogen Munterhed.

18 Februar. Mørkt og traurigt i Veiret, som i mit Væsen. Jeg saae om Aftenen Heibergs Stykke; men fra et slet Sted, Fru Dupuys[1]) Loge imellem Pillerne, hvorfra man aldrig burde see et Skuespil, da man er mere paa end udenfor Theatret. — Dandsere fra Stockholm opførte en Ballet (Slavehandleren) med stort Bifald. Ledet, Cabri, Mad. Ledet, Mademois. Brulo og hendes Moder Mad. Brulo vare de fortrinligste. Den første og hans nydelige Kone behagede mig bedst. I den komiske Dands er han uden Tvivl udmærket.

19 Februar. Saae Hanne et Øieblik om Eftermiddagen. Jeg befandt mig ilde, og mit Hierte var sammenpresset. Jeg kunde næsten ikke tale med hende; og Optrinet i Mandags Aftes blev slet ikke berørt. Jeg kunde ikke engang levere hende de to Breve, jeg havde med til hende; men sendte hende dem om Aftenen med en Bog. — Hun skulde til Grev Dohna om Aftenen, for at see franske Comedier. — Først vilde hun ikke gaaet derhen, men Marie overtalte hende. Dette er igien en Frugt af den uheldige Forbindelse med de franske Frøkener. — Jeg var om Aftenen hos Capt. Holstein, hvis Kones Fødselsdag det var.

20 Februar. Modtog atter et langt og meget kiært Brev fra min ædle Velynder og Velgiører i Fyen. Deri hans Bestemmelse angaaende Hørbergs efterladte Malerier m. m. — Hvor tidt føler jeg mig nedtrykt ved den Tanke, at jeg er meget langt fra at være værdig til al den Godhed, denne fortræffelige Mand bærer for mig. Min eneste Trøst heri er, at min Taknemmelighed skal boe i min inderste og dybeste Følelse, saalænge mit Hierte endnu slaaer. Gud giøre den Ædle lykkelig i alle hans endnu øvrige Dage, og disse ret mange!

Fra min Broder[2]) modtog jeg et ret glædeligt og hierteligt Brev, der virkelig fornøiede mig — og dog var det mørkt og

[1]) Anna Louise Frederikke, f. Müller, 1803 g. m. den bekendte Komponist Jean Baptiste E. L. C. du Puy, der 1809 af Fr. VI blev tvunget til at forlade Danmark, medens Familien blev her.

[2]) Vistnok Carl Frederik M., 1785—1864, Overlærer i Nakskov, Professor.

traurigt i min Siæl. — Det var den gode Mad. Deichmanns Fødselsdag, og jeg var der om Aftenen med Deichmanns; mon det er forbi med min Glæde ved saadanne Aftener!

21 Februar. Søndag. Tungt hviler, o Gud! Din Vredes straffende Haand over mig. Mindre led jeg, om den paa eengang knusede mig, end nu da jeg langsomt fortæres af navnløs Qval, som intet Menneske fatter. Hellige Fader, skienk mig af Din evige Naade den eneste Gave, at ikke Fortvivlelse skal fæste Rod i min Siæl og fortære dens sidste Kraft, og giv mig, af Alt hvad der giør Mennesket lykkeligt, kun Taalmodighed! — Ja, er der Vei til Redning endnu aaben for mig, da lad den vorde mig aabenbaret, at jeg kan undflye Dødens og Fordærvelsens vildsomme Veie, hvor det synes mig, som mine Fied alt have ført mig hen. Skulde jeg da paa denne Vei drage det elskede Væsen med mig, som mit Hierte hænger ved med al den Følelsens Varme, der endnu kan opfylde det? — Eller skal jeg flye hende og mit jordiske Livs sidste Haab — og hvorledes skal jeg borttage den Bedrøvelse, jeg derved vil forvolde hende — hvorledes udslette min store Brøde i den Elskedes Øine? — Hvor piinlig og frygtelig er min Tilstand, svævende imellem to Afgrunde — og hvo viser mig det frelsende Lys i Dødens Mørke?

22 Februar. Fastelavns Mandag. Om Formiddagen et Øieblik hos Bruun. Bolette, hendes Moder og Søster, Kammerjunker Rawert[1]). — Et deiligt Frostveir. Jeg gik Volden rundt ud til Sibbern, hvor Deichmanns, Fru Gyldendal, Jomfru Ibsen[2]) og alle hendes Brødre vare i Besøg. Brødrene ere de smukkeste Drengebørn, jeg længe har seet.

Om Eftermiddagen talte jeg med Hanne, der skulde til Clausens[3]). Hun var sort klædt og i høieste Grad indtagende og elskværdig. — Jeg gik derfra ud til Fru Rahbek, hvor jeg blev til Kl. 7, og blev meget opmuntret. Hun var yderst livlig og behagelig; vi saae det engelske Digt: The Tour of Dr. Syntax

---

[1]) Industrihistorikeren Ole Jørgen R., 1756—1851.

[2]) Sibberns før omtalte Forlovede.

[3]) Henrik Georg C., 1759—1840, Stiftsprovst.

in search of the picturesque[1]), igiennem, hvilket morede mig særdeles meget. Digtet er yderst underholdende og grundigen komisk; man interesserer sig for Helten, omtrent som for Don Quixote; Kobberne ere for det meste meget charakteristiske, undertiden for meget Carricaturer.

23 Februar. Skrev til Carl[2]) og til Prof. Bloch i Roeskilde, til Svar paa hans Brev af 31 Januar. — Jeg var syg og usigelig nedslaaet. — Red til Castrup, spiste hos Møller, og prøvede en Ridehest, som jeg ønskede, jeg kunde kiøbe af ham og havde Leilighed til at holde. Jeg red først ind igien Kl. 5 om Eftermiddagen. — Om Aftenen hos Langbergs, hvor jeg dog tilsidst blev noget munter; men det gik mig som sædvanligt, Samtalen med Hanne virkede med en uimodstaaelig Voldsomhed paa mine Nerver, og jeg forlod hende, angrebet af en dødelig Mathed.

24 Februar. Fandt mig om Morgenen bedre, end jeg havde ventet. — Jeg modtog Brev fra Hiort, af 30 Januar (fra Rom). Han skriver deri ikke et Ord, om naar han vil reise tilbage, og intet om sine herværende Forhold, eller om sin egentlige Virksomhed i Rom. Hans Brev var iøvrigt mere sammenhængende og interessantere, end noget af dem, jeg tilforn har faaet fra ham. — Jeg skrev et langt Brev til Hammarskiold[3]), hvori jeg ogsaa bad ham med næste Post at besvare nogle Spørgsmaal angaaende Hørbergs Efterladenskab. — I Neue Allg. geogr. Ephemeritha IV Bd. læste jeg et meget interessant Stykke: om Syriens Folkefærd, især Beboerne af Libanon. — Meget for mig nyt om Druserne, Moroniterne og andre af disse Nationer, der hverken, saa at sige, ere Christne eller Hedninger, og hvoraf særlig Drusernes Religionsprinciper ere høist besynderlige, og dog deres Moralitet langt renere, end man skulde vente sig. — Om Aftenen allene hos Deichmann og hans Kone, og spillede et Parti Schak, som vel er det 1ste i et heelt Aar. — Baggesens Trylleharpe spilledes, og blev udpebet.

25 Februar. Et usigelig deiligt Veir; klar Luft, varmt Sol-

---

[1]) Af Combe, 1820 oversat af Rahbek.
[2]) M.'s Broder, se S. 267.
[3]) Lars H., 1785—1827, Forfatter og Bibliothekar i Stockholm.

skin; en Mængde Folk spadserede paa Volden. — Om Middagen hos Fru Carlsen. Om Aftenen allene hos Fru Deichmann og Hanne D.[1]). Deichmann var hos Engelstoft.

26 Februar. Jeg var om Eftermiddagen nogle Øieblikke hos Langbergs; men hvad Glæde har jeg af disse Besøg? — Mit Sind er nedtrykt og mit Hierte sygt; kun en Magt, høiere end alle jordiske Kræfter, kan læge det.

Mad. Frederichsen besøgte jeg, for at bringe hende nogle Penge til Fru Borch. Jeg finder hende ogsaa efter hendes Giftermaal uforandret. Det er en interessant Kone, med en livlig, aandfuld Natur, og uden Affectation.

27 Februar. Øhlenschlägers Ludlams Hule, der, siden den første Vinter, da den blev givet, har været henlagt, spilledes i Aften. Der blev pebet af nogle Faae; en ny Tumult opstod; Politidirecteuren traadte frem foran Scenen og paabød Rolighed i Kongens Navn. Man raabte i Parterret: Kongen leve! og Støien ophørte virkelig.

Min gode Søster Louise besøgte mig om Aftenen og drak The hos mig. Det var første Gang i Vinter. Jeg var siden hos Henderson[2]), og glædede mig som sædvanligt ved at tale en halv Times Tid med denne fortræffelige Mand og hans blide, ret elskværdige Kone. Jeg gik fra ham ud til Viborgs, hvor Deichmanns vare, og hvor jeg kiedede mig.

28 Februar. Søndag. Endte min Recension over Thieles Folkesagn, og bragte Prof. Müller den. Nyerup besøgte mig om Formiddagen, og længere hen Dons[3]). Jeg mener, at det er anden eller 3die Gang han har været hos mig siden jeg har boet hos Deichmanns. Han er i de sidste Aar næsten ubegribelig forandret; og hvad der i hans Udvortes især er paafaldende, er at han, uagtet de Sorger, som hans Øiensvaghed har foraarsaget ham, der i et Par Aar har gjort ham næsten blind, er bleven meget fed. Jeg maa desværre erkiende, at jeg alt for meget har

---

[1]) Deichmanns Søster.

[2]) Ebenezer H., Præst ved den engelske Kirke i Helsingør.

[3]) Forfatteren Poul D., 1783—1843, Fuldmægtig i Enkekassen, M.'s og Grundtvigs fælles Ven.

forsømt ham; og, uagtet vi aldrig mere kunne harmonere som tilforn, burde jeg dog oftere besøge ham og føle mere venligt for ham, end jeg har gjort. Han var dog min første Ungdomsven, og var mig længe tro, indtil Grundtvig fængslede ham.

Jeg besøgte om Middagen Clausens, blev budet der og morede mig ret vel. Line[1]) behager mig særdeles meget. Med en god og dannet Forstand (maaskee lidt vel meget Forstand) forener hun en vis rolig Ynde i sit Væsen, der er meget indtagende, og hun er et af de Fruentimmer, jeg allerhelst taler med. Den gode Amtsprovst Hertz fra Roeskilde var der med hans Døttre og Sønner og en heel Flok af Kiærester. I det Hele morede jeg mig i dette Selskab, men endnu mere hos Langbergs, hvor jeg kom i Tusmørket og tilbragte et Par Timer, først allene med de søde, elskværdige Piger, siden med de Øvrige. Saaledes nyder jeg vel endnu mangen lykkelig Time, som jeg ikke nok erkiender; men naar skal den Time komme, da jeg nyder det Gode med Rolighed og uden Frygt for en ængstende Fremtid?

1 Marts. Om Aftenen hos Buntzens[2]), hvor jeg meget længe ikke har tilbragt en Aften. Der er ikke meget underholdende, naar Heiberg er der, thi hele Samtalen og al dens Interesse optages da af Fru B., ham og hans Moder. — Heiberg foralte mig her først, at baade han og jeg havde erholdt det Kongl. Reisestipendium paa to Aar — en Tidende, der var mig temmelig uventet, og mere, end den maaskee har været Heiberg.

2 Marts. Skrev til Fru Güldencrone[3]). — — Fra min Fader har jeg nu meget længe intet hørt — og alt for længe er det ogsaa siden jeg skrev ham til. — Til Fru G. skrev jeg bl. a. ogsaa om Fru Rahbek og om det fornyede venskabelige Forhold, som Gud give Varighed!

3 Marts. I denne Maaned maa det udføres, hvad jeg er i Stand til at bringe til Ende af min historiske Skildring af Hierarchiet; thi længer end til næste Maaneds Begyndelse kan jeg umulig udsætte at begynde paa Fragmentet af Danmarks Historie,

[1]) Pauline C., Datter af Stiftsprovst C.
[2]) Andreas B., 1781—1830, Handelsmand, g. m. Camilla C. V. du Puy.
[3]) Baronesse Louise Charl. G., f. Comtesse Knuth, paa Moesgaard.

som i det allerseneste til Juni Maaneds Ende — egentlig til Slutningen af Mai — maa være færdigt. — Jeg maa nødvendig være mere flittig, end jeg hidtil i Vinter har været. Men desværre, mine Kræfter ere faa, og mine Adspredelser mange!

4 Marts. Modtog Brev fra Fondet ad usus publicos, hvori meldes mig, at Hs. Majestæt har bevilget mig 400 Spec. aarlig i de 2 Aar 1820 og 21 til en Udenlandsreise.

Om Eftermiddagen kiørte jeg med Etatsraad Viborg og Stutmester Nielsen[1]) til Svanemøllen, hvor vi saae en enorm stor Oxe og flere Ting. Det var en ret morsom Tour. — Om Aftenen i Selskab med Langbergs. Bruun, Rawert, to Frøkener Olsen (om hvem Br. bemærkede „at de der ei kunde giøre deres Fornemhed gieldende“) den nydelige Miss Neven, vare der med flere. Der legedes Blindebuk og dandsedes. Det var ikke nogen Søndag Aften; iøvrigt ret behageligt og mindre genert, end stundom til daglig Brug. — Bruun har nu bestemt lovet mig, at gaae derhen med mig allene en Aften. — Marie var yderst munter og interessant. Veiret var i Dag usigelig deiligt, klart, varmt og stille — en Dag som sidst i April. I Haven ved Svanemøllen blomstrede Sommergiækken, og Bellis i Viborgs Have. — Paa Volden var mangfoldige Spadserende. Just som jeg gik derop fra Bibliotheket havde en efter Sigende meget velklædt Mand skudt sig i Kirsebærgangen. (Jeg erfarede senere, at det var en forhenværende Maanedslieutenant Warming, født i Sorøe).

5 Marts. Om Aftenen hos Fru Rahbek, hvor Hanne og Marie Langberg vare gaaede ud om Eftermiddagen. Jeg kom silde derud, og da begge vilde gaae hiem, fordi Fru Rahbek ikke befandt sig vel, fulgte jeg dem til Byen, og gik saaledes meget snart. Architekten Hetsch fandt jeg derude. Jeg veed ikke, hvorledes det kom, at jeg paa denne Vei til Byen blev saa heldig stemt, og følte mig saa besynderlig lykkelig, som jeg ikke meget længe veed at have følt mig. Det var klart Maaneskin; jeg vandrede tilfreds, og lettere om Hiertet, end jeg ellers pleier at være med de kiære Piger til deres Hiem, og gik derfra lige hiem,

---

[1]) Fr. Carl Emil N., 1769—1851, jfr. Erslews Forf.-Lex.

da det var noget sildigt. I en meget lykkelig Stemning gik jeg ned til Deichmann, og vilde foreslaaet ham at gaae ud med mig, da Fru Deichmann var gaaet ud til hendes Moder; men Jomfru Bruun var der; de øvrige kom siden hiem; og Fru D. havde, uden ret at kiende mig, mødt mig, da jeg gik hiem med Hanne og Marie. Jeg endte denne Dag i en ganske uformodet Munterhed.

Om Eftermiddagen skrev jeg til Conferentsraad Moldenhawer, og, efter hans Forlangende, gav ham Underretning om, hvad jeg havde skrevet til Geheimeraad Moltke i Aalborg om Bibliothekets Doubletteren. Jeg underrettede ham tillige om Erholdelsen af Reisestipendiet.

6 Marts. Skrev til Geheimeraad Bülow i Fyen (deri meldte jeg ham om Brevet til Hammarskøld, og underrettede ham om det erholdte Stipendium) til Clauswitz og til Pastor Outzen[1]) i Breklum.

Om Morgenen besøgte mig Prof. Bloch fra Roeskilde, der forekommer mig som en meget sindig, grundig, alvorlig Mand.

7 Marts. Søndag. Det giorde mig ret ondt, at jeg denne Dag ikke kom i Kirke, da jeg meget havde ønsket at høre Mynster, som prædikede til Høimesse. Herover, og over andre Tilfælde, blev denne Søndag mig næsten spildt. Jeg gik tidlig ud om Formiddagen for at gratulere Dr. Ralff[2]), hvis Fødselsdag det var; maatte her imod min Villie drikke Viin og var dermed uskikket til videre Brug af Formiddagen. Med Deichmanns gik jeg siden en lang og behagelig Tour, spiste til Middag hos Viborgs Kl. 5, og gik Kl. 8 til Langbergs, hvor jeg dog slet ikke var oprømt, og talte meget lidt med Hanne. Mr. Jones[3]) og hans Kone var der. Jeg vilde gaaet tidlig hiem; men uden at jeg vidste det, var Klokken bleven 12.

8 Marts. Et fortræffeligt Foraarsveir, og en ret heldig Dag! — Jeg havde Audients om Formiddagen hos H. M. Kongen, for at takke ham for Reisestipendiet, og fandt ham endnu mere venlig og mild, end da jeg forrige Gang var hos ham. Han

---

[1]) Nicolaus O., 1752—1826, antikvarisk Forfatter, se Dansk biogr. Lex.
[2]) Georg R., 1762—1833, Dr. med., Læge.
[3]) Richard J., Sproglærer.

talte selv til mig om Olufsens Angreb paa Christian IV og sagde mig, det havde været ham kiært at læse mit Svar derpaa i Skilderiet. Mod Olufsens Udfald yttrede han en levende Indignation. Jeg sagde ham, at man vel ikke ganske kunde tilregne Olufsen Alt hvad han i den senere Tid skriver, da Sygdom i saa høi Grad har svækket ham. Efterat han herom, og om min Reise havde talt adskillige Minuter med mig, foredrog jeg Kongen mit Ønske, at turde forelægge ham en Prøve paa en Udarbeidelse af den danske Historie, hvortil han svarede, at det vilde være ham en Fornøielse at modtage den. — Denne Audience er den behageligste, jeg endnu har havt hos H. M. og den satte mig i et overordentlig godt Humeur. — Jeg var om Eftermiddagen hos Fru Rahbek, hvor jeg morede mig et Par Timer særdeles vel. Paa Hiemveien gik jeg ind til Langbergs, og blev der et Par Timer; men gik hiem uden at spise. Fru Danckel[1]) var der — en elskværdig og behagelig Kone — og Frøken Ellbrecht, en smuk Pige, som veed, at hun er det, og for Resten ikke siger meget.

9 Marts. Skrev til Præsten Monrad[2]) i Greis, som jeg meget længe har skyldt Svar paa et Brev, jeg i Slutningen af Sommeren i Fior modtog fra denne min redelige Ven; og tilmeldte min Fader Efterretningen om Reisestipendiet. — Jeg var om Aftenen hos Deichmanns, hvor Viborgs vare budne. Mit Forsæt, herefter ikke at spise til Aften eller nyde mange spiritueuse Ting om Aftenen haaber jeg med Guds Hielp, at udføre, og troer, at det ikke blot med Hensyn til min Sundhed, men ogsaa til min Virksomhed, vil være mig meget gavnlig. Med eet kan Naturen ikke vænne sig ganske til en saadan Forandring; dog har jeg i et Par Dage befundet mig kiendeligere vel derefter.

10 Marts. Havde Besøg om Formiddagen paa Bibliotheket af Architekten, Hr. Nystrøm fra Stockholm, som bragte mig Brev fra Hammarskøld, dennes Svenske Vitterhets Historie 1ste Deel, og hans Stridsskrift imod Walmark[3]), i Anledning af dennes An-

---

[1]) g. m. W. G. D., 1785—1826, Assessor i Politiretten, siden i Højesteret.
[2]) Hans Chr. M., 1780—1825, tidligere Præst paa Guineakysten.
[3]) Peter Adam W., 1777—1858, svensk Forf. og Bibliothekar.

greb paa H. og paa min Udsigt over den svenske Literaturs Epoker, der findes i nogle Nummere af Almänna Journalen. — Denne Nystrøm, en ung, ganske opvakt Mand reiser udenlands i nogle Aar paa den svenske Krones Bekostning, hvortil han nyder et offentligt Stipendium af 500 Rdl. Hamburg. Bco. og dertil har den svenske Konge endnu af sin egen Casse lagt 100 Rdl. Han er en god Ven af Hammarskøld og naturligviis paa den nyeste Skoles Parti. Om Ling[1]) dømte han omtrent som jeg; og jeg mærker deraf, at ogsaa Hammarskøld ikke holder meget af den svenske Grundtvig.

Om Eftermiddagen var jeg hos Prof. Müller, hvor Thiele om Aftenen skulde oplæse sin Tragoedie; men jeg blev der ikke. Jeg drak Thevand hos Fru Deichmann og var siden hiemme hos mig selv.

11 Marts. Conferentsraad Moldenhawer var paa Bibliotheket og sagde mig ganske kort, at han havde modtaget mit Brev, uden at tale videre om Stipendiet. Hans Søn, hører jeg, tænker at reise i Sommer med Thiele og de øvrige. Jeg var om Eftermiddagen hos Etatsraad Collin, og hos Fru Carlsen, som jeg ganske uformodet hører, vil flytte ud til G. Kiøgegaard næste Mandag.

Om Aftenen var Hr. Nystrøm hos mig, og jeg var ellers hiemme. En halv Times Tid var jeg om Eftermiddagen hos Langbergs.

12 Marts. Hos Nyerups om Formiddagen og gratulerede ham til hans 60de Fødselsdag. Jeg bragte ham ogsaa 1 Exemplar af Hammarskølds Anteckninger om Svenske Vitterheten. — Spiste om Middagen hos Fru Carlsen, drak Thee hos Langbergs, og var siden hiemme. Deichmanns var hos Viborgs; men jeg gik ikke derud.

13 Marts. Conferentsraad Moldenhawer var paa Bibliotheket og talte om en Fornyelse af Reglementet for Bibliothekets offentlige Brug, hvortil jeg vil levere ham et Udkast. Hos Etatsraad Fischer[2]) i Cancelliet saae jeg Directionens Forestilling til

[1]) **Peter Henrik L., 1776—1839, Digter og Grundlægger af den svenske Gymnastik.**

[2]) **Georg Chr. F., 1772—1825.**

Cancelliet om en Forandring og Skærpelse i Forordningerne om Bogtrykkernes Leverance til Universitets-Bibliotheket, med Moldenhawers Erklæring derover, som var ubetydelig af Indhold, og ingenlunde klar eller fuldstændig.

Min Søster drak The hos mig, og vi vare siden inde hos Deichmanns. Om to Døgn forlader hun Kiøbenhavn; og hvor lidt har jeg egentlig nydt af hendes Omgang!

14. Marts. Søndag. Nei! Mennesker raade ikke over Livet! — men Du allene, Verdens almægtige Herre! Saa styre Du da ogsaa min ringe Tilværelse, som Din evige Godhed vil det; og Din Visdoms Spor lære min Siæl at lyde med Tro og Tillid, hvorledes end den Skiebne bliver, Du vil beskikke mig!

Veiret var paa denne Dag fortræffeligt; ganske som en smuk, solklar, noget kold Dag i Slutningen af April eller Begyndelsen af Mai. — Jeg vilde aflagt Besøg hos Geheimeraaderne Schimmelmann og Møsting, for at takke for Stipendiet; men den første var ikke hiemme, og den sidste syg. Grev Lerche vilde jeg besøgt, men traf ham heller ikke hiemme. Til Middag hos Fru Carlsen. Om Eftermiddagen med Hans[1]) hos Deichmanns. Om Aftenen hos Langbergs. Der var ikke muntert. Hanne talte meget om min Reise, hvorover ogsaa Justitsraad Langberg udlod sig paa en noget egen Maade, og saaledes som jeg kunde vente det. Mit Forsæt, ikke at spise om Aftenen, har jeg i 8 Dage holdt, skiøndt det berøver mig mangen behagelig Aftentime. Jeg troer, i det hele vil jeg komme til at befinde mig saare vel derved, og ved at aflægge Nydelsen af stærke Drikke.

15. Marts. Marie Langbergs Fødselsdag. Jeg sendte hende om Morgenen en Bog, og var der om Aftenen til The, men blev der ikke. Consul Meldahl fra Tripolis skulde komme der. Rawert, Frøken Dreierne, Frøken Claussen og Frøken Ellbrecht vare der. Fru Carlsen reiste Kl. 3, og jeg tog Afsked med hende og min Søster, inden de reiste. — — Brev fra min Broder med Efterretning om Emilie[2]). — Skrev om Aftenen paa et Brev

[1]) Hans Anthon M., f. 1786, Molbechs Broder, Styrmand, jfr. Tidskr. for Søvæsen 1901.

[2]) M.'s Søster, f. 1793, død ugift.

til Hanne, der bliver afgiørende for mit hele Livs Skiebne. — Gud styre denne til det Gode, til min Siæls Salighed og til mit Hiertes Fred — fremfor alt til det elskede Væsens Lykke!

16. Marts. Skrev et Udkast til det fornyede Reglement for Bibliotheket, som jeg i Morgen tidlig maa bringe Moldenhawer. — Om Formiddagen hos Dr. Mynster, som det altid glæder mig hiertelig at see. — Jeg var om Eftermiddagen hos Bruun, der modtog sine Bøger fra Paris — en betydelig stor Kasse — og var inderlig glad derover. — Nystrøm var hos mig om Eftermiddagen. Jeg sluttede Afskriften af mit Brev. Til Claussens blev jeg buden til Torsdag Aften. Endnu er det ikke besluttet hos mig, om jeg gaaer derhen.

Jeg var om Formiddagen hos Fru Buntzen, der var saare venlig og elskværdig indtagende.

17. Marts. Bragte Conferentsraad Moldenhawer om Morgenen mit Udkast til Bibliotheks-Reglementet. Veiret i høi Grad stormfuldt og uroligt, med stærke Byger og Snee, koldt og umildt.

Saa er det giort, det afgiørende Skridt! — Om Eftermiddagen imellem 4 og 5 tog Hanne det Brev, der skal afgiøre min Skiebne, af min egen Haand. Neppe ahnede hun dog dets Indhold; skiøndt min Siæls voldsomme Bevægelse var læselig nok i mit Udvortes, og blev heller ikke ubemærket af hende. Hvor usigelig gierne havde jeg i det Øieblik, da hun modtog Brevet, kastet mig for hendes Fod — men det maatte jo læses af hende — og jeg maatte ile med min smertelige Følelse og med al min Kiærlighed bort fra den elskede Gienstand, ud i en oprørt, stormende, umild Natur! — Et Billede paa mit Liv! — Har jeg ikke altid maattet flye det, jeg elskede? — Gud styre Alt til det Gode! Hans Villie skee, og ikke min! Gud giøre kun Hanne lykkelig — og da vil jeg gierne lide endnu mere end jeg alt har lidt og lider!

Hvor var hun sød og elskværdig! — Hvad om jeg aldrig skulde see hende mere, den ædle, hulde, fromme Skabning! — Længe stod jeg, da hun fulgte mig ud, i det ydre Værelse, inden jeg kunde rive mig bort, og tage Brevet frem. Hun tog

det, med sædvanlig Mildhed, som det syntes, uden kiendelig Bevægelse. Skal jeg i Morgen see hende?

18. Marts. Om Formiddagen et ikke behageligt Optrin med Moldenhawer paa Bibliotheket. Han var, som saa tidt, noget urimelig, men jeg blev i Utide hastig, og forsaae mig virkelig deri mod ham. Med den ham i sildigere Tider egne Godmodighed, der rørte mig meget, bød han selv til at jævne det Forefaldne, og vi skiltes venskabeligen ad.

Om Eftermiddagen, som jeg intet mindre ventede, overraskedes jeg ved en Bog og en Billet fra Hanne. Hun erklærer mig deri, at jeg først maa tilskrive hendes Fader, „at hendes Forældres Villie altid har været hende det Helligste og Kiæreste paa Jorden;“ og at det er hendes Fader „der maa bestemme hendes Skiebne.“ — Med forunderlige, aldrig i mit Liv prøvede og meget blandede Følelser læste jeg disse Linier; jeg kan aldrig glemme det Indtryk, de giorde paa mig. — Jeg maatte jo følge den elskede Piges yttrede Villie, som talte om den Følelse, hun ikke anderledes vilde — eller kunde udtrykke. Det stod klart for mig, hvad jeg maatte skrive; og inden jeg om Aftenen gik til Claussens, var mit Brev færdigt. — Jeg gik derhen Kl. 9. Der var et stort Selskab, og mange Fruentimre, som jeg ikke havde Øie for. Jeg befandt mig ilde, og min Siæl var i den heftigste Bevægelse. Seent nærmede jeg mig Hanne, som jeg længe ikke engang saae, og talte faa Ord med hende. I mange Aar har jeg ikke med saa frygtsom en Følelse nærmet mig hende. Hendes Aasyn var meget stille, ikke uden Spor af Bevægelse, og hun forekom mig, enten nedslaaet eller forlegen. Dog talte hun til mig med en udvortes Rolighed, der ikke stod i min Magt. — Jeg talte iøvrigt kun med Frøken L. Claussen, hendes Fader, Biskop Münter og Marie. Kl. 11 gik jeg hiem.

19. Marts. Om Morgenen sendte jeg Hanne mit Brev til hendes Fader, og skrev hende selv til. — Mit Nervesystem var meget angrebet; dog følte jeg mig op ad Dagen meget bedre.

Brev fra Hammarskøld og Monrad i Greis. Besøg af Major Tucher fra Nürnberg. — Hos Rosenvinge om Eftermiddagen.

Jeg drak The hos Fru Viborg; og var ikke oplagt til noget i Dag, uden til mit Arbeide paa Bibliotheket.

20. Marts. En mørk og tung Dag! — Jeg befandt mig ilde; mit Humeur var i høi Grad nedstemt, og en ængstende Modløshed betog mit Sind al Lyst og Frihed. Jeg føler en Svaghed i mit Nervesystem, der tiltager dagligen, og forundrer mig kun over, at mit Hoved ikke mere angribes deraf; thi i rolige Øieblikke kan jeg bruge dette uden Hinder, og bedre endog end i Tider, da jeg var langt mindre syg paa Siælen og langt raskere i det Hele. — Jeg besøgte om Eftermiddagen Mægler Swane — efter meget lang Tids Forløb — og traf der Line Claussen. Jeg var ogsaa hos Bruun, hvor Bolette kom; og drak The hos Deichmanns. — Om Aftenen befandt jeg mig bedre. — Hvorledes, med hvilke Følelser og hvilken Tilstand vil jeg slutte Dagen i Morgen? — Guds Villie skee! — Maatte kun, ihvad Skiebnen bringer mig, dens lykkeligste Gave ikke blive mig fordærveligere, end al Sorg og Længsel! — Dog, lad endog mit Legeme fortæres, min Aand skal dog stræbe Dag for Dag at hæve sig til et renere og høiere Liv; og dertil skienke Gud mig sin Naade! — Han giøre ogsaa Hanne lykkelig ved hendes Dyd og Fromhed, dersom hun ved min Kiærlighed ikke kan blive det! — For hende skal alle mit Hiertes Suk hæve sig til den evige Fader, som dog heller ikke har forladt mig midt i mit Livs øde og sørgelige Mørke. Gud skienke hende den Lyksalighed, der vel aldrig vil blomstre for mig i Livet, og forunde mine arme Forældre Fred og Lise i deres sidste, tunge Dage!

21. Marts. Søndag. Jævndøgn i Vaaren. Justitsraad Langberg var hos mig om Formiddagen Kl. 11. Han var meget venlig og hiertelig imod mig; og uden ganske at dølge, hvad han i min Stilling, i min Plan at reise, m. m. fandt betænkeligt, erklærede han Hannes Ønske for sit. — Jeg tilbragte Formiddagen i en ængstende Uro. Hos Fru Lange spiste jeg om Middagen. Kl. 6 var jeg hos Hanne — og til denne Time knytter sig mit hele øvrige Livs Skiebne. Aftenen gik lykkeligt; jeg mærkede ikke, hvorledes mine Legemskræfter og mit Nervesystem angrebes medens jeg nød den lykkelige Kiærligheds Salighed. Hertil kom,

at jeg nød for meget Viin. Jeg gik hiem Kl. 11; men vaagnede Kl. 2 med et saa oprørt Blod, at jeg maatte staae op; jeg tilbragte den øvrige Tid af Natten med at skrive til Hanne og Bruun.

22. Marts. Bruun besøgte mig, efter at have modtaget mit Brev, om Morgenen Kl. 9. Hans Glæde var i høi Grad inderlig, varm og deeltagende; jeg troer, Ingen kan føle det mere, end han. — Jeg var hos ham om Eftermiddagen; vi gik en lang Tour paa Volden, og han søgte at berolige mig i Henseende til min Helbreds uheldige Symptomer saa godt, det var ham muligt. — Desværre, jeg troer ikke, han seer, hvor jeg lider, og Følgerne deraf, i et ganske klart Lys. Jeg var siden hos Rosenvinge, hvis Glæde og Deeltagelse, saavelsom hans Kones, rørte og glædede mig inderligen. — Kl. 6 gik jeg til Langbergs, og fulgte om Aftenen Hanne og Marie hen til Frøken Dreierne. — Yderst mat og træt kom jeg hiem, efter en Dag, hvori min hele Stemning havde været til det yderste exalteret. — Hannes Kiærlighed overgaaer i Varme og dyb Inderlighed Alt, hvad det var muligt for mit Hierte og for min Tanke at fatte. Hvor ulykkelig er dog jeg, som i Stedet for at kunne nyde den Følelse, der vil udgiøre mit Livs høieste Salighed, i dens hele dybe Fylde, mere maa stræbe at dæmpe den, hvis den ikke skal fortære mit Livs sidste Kræfter — og Gud allene veed, om det ikke dog vil skee, og om den Tilstand, hvori jeg nu befinder mig, ikke vil endes med en Sygdom, der ender min Salighed tilligemed mine Lidelser. Gud giøre da allene den ene, mig elskede Pige lykkelig, og forunde min Siæl den Fred paa hin Side Graven, som jeg her i Livet forgiæves har søgt.

Om Morgenen skrev jeg til Hanne, til Fru Rahbek og Fru Carlsen. Jeg modtog om Eftermiddagen et inderlig kierligt og hierteligt Brev fra Fru Rahbek, og skrev hende til anden Gang om Eftermiddagen. — Bølling fortalte jeg paa Bibliotheket min Forlovelse. Hos Viborgs var jeg om Eftermiddagen og talte en Times Tid med Fruen, der var meget hiertelig oprigtig og ædel. — Om Eftermiddagen talte jeg med Fru Deichmann, som jeg Mandag Morgen havde skrevet til. Hun var, som det syntes,

ikke i godt Humeur, og hendes Alvor opmuntrede mig ikke. Hanne D. viste mig en ret elskværdig og venlig Deeltagelse, der var mit Hierte meget kiær. — Faa Mennesker kunde være lykkeligere, end jeg, med en Pige som Hanne, med saamange troe og varmt følende Venner — og dog, o Gud! bliver jeg det vel aldrig! — Maatte hun dog aldrig dele min dybt i mit inderste Væsen rodfæstede Ulykke, som det vel ikke er nogen menneskelig Magt givet at borttage, dersom ikke Gud dertil forunder mig sin mægtige Bistand.

24—27 Marts. Disse Dage ere henrundne i sørgelig Glæde. Jeg har seet og ahnet, hvad der kunde være mit Livs høieste Lyksalighed, hvad der kunde med den kraftigste Virkning føre mig paa det Godes Vei til evig Salighed; men jeg har ikke nydt det; thi en giftig Orm nager mit Indre, og fortærer min ædleste Livskraft. Forgieves vil Bruun berolige og trøste mig; jeg seer og føler det Farlige og Ulykkelige i min Tilstand bedre, end han.

Onsdag Efterm. (d. 24de) var jeg med Hanne hos Fru Deichmann og hos Fru Rosenvinge; og begge modtog hende med den hiertelige Venlighed som hun kunde vente sig af disse gode, elskværdige Koner. Hvorledes skulde man vel ogsaa anderledes modtage den himmelske Siæl i den mest indtagende udvortes Skikkelse? — Torsdag Middag gik jeg første Gang med Hanne en Tour paa Volden. Veiret var klart og mildt. Hun var lykkelig — o havde jeg dog ogsaa kunnet været det saaledes, som mit Hierte havde Evne dertil! — Vi talte meget om hendes Faders Ængstelighed. Ved Gud, den er ikke uden Grund! — Løverdag Aften vare vi paa Comedien med den fromme Line Claussen. Jeg var om Efterm. hos Bruun, der nu raadede mig indstændigen næste Form. at bruge et varmt Bad.

28 Marts. Søndag. Om Form. tog jeg Badet i Conf. R. Bruuns Bade-Indretning i Hotel du Nord. Det var første Gang i mit Liv, jeg forsøgte et varmt Bad. Det bekom mig overordentlig vel, og jeg sporede en øieblikkelig forunderlig beroligende Virkning deraf; men desværre, at den kun var forbigaaende! — Jeg følte mig styrket og oplivet, og megen indvortes Varme efter at have forladt Badet.

Jeg besøgte Fru Buntzen, som jeg i Fredags paa hendes Fødselsdag skrev til; hun havde været syg den Dag, og var endnu ikke vel. Det er i Sandhed en saare indtagende Kone.

Med ubeskrivelige Følelser fulgte jeg Hanne første Gang til Guds Huus, hvor vi hørte den ædle Mynster prædike til Aftensang. Hvor dybt smertede det mig i mit Inderste, at jeg maatte føle mig sønderknuust for Guds Aasyn, og ikke med den rolige Glæde som i fordums Dage kunde staae paa det hellige Sted. — Naar, o Gud, skal den Dag oprinde, da Din Vredes straffende Haand ikke længer skal hvile over mig? Hvor skal jeg finde den Vei, der kan føre mig til Lysets Fred, og borttage Mørkets Qval fra mit Hierte?

Om Middagen spiste jeg hos Langbergs. — Kl. 6 gik Hanne og jeg ud til Viborgs, hvor Alle modtog hende med hiertelig Venlighed, og hvor hun fandt sig meget tilfreds. — Om Aftenen vare vi hos Claussens. Her var ikke meget muntert; men jeg var det mere, end jeg i mange Dage har været.

29 Marts. Jeg befandt mig endnu i Dag meget bedre end sædvanlig, og følte en kiendelig Virkning af Badet. Men det befriede mig ikke fra en Aften, hvor mine Lidelser fornyedes ganske som tilforn. Hos Langbergs var Frøken Persling, som man kan have nogen Ret til at finde utaalelig, Frøken Ellbrecht, som var ret elskværdig, og Jacobsen, som jeg egentlig har en ganske ubillig Antipathi imod; men som det dog, uagtet jeg erkiender dette, aldrig nogensinde var mig muligt nærmere at slutte mig til. — Jeg gik hiem med det tungeste Sind af Verden — i Stedet for at jeg kom ganske munter og fornøiet. — Fra Lovise[1]) og Fru Carlsen fik jeg Brev i Dag, og begyndte et Brev til Fru Güldencrone.

30 Marts. Jeg skrev og afsendte Breve til mine Forældre, til Geh. Raad Bülow i Fyen og til Fru Güldencrone. Om Aftenen læste jeg 1ste Akt af die Jungfrau von Orleans for Hanne og Marie, der syntes at interessere dem begge, uagtet jeg læste slet og med Vanskelighed, og befandt mig denne Dag ubeskrivelig ilde og tungsindig.

[1]) Molbechs Søster, f. 1787, som opholdt sig hos Carlsens paa Gl. Kjøgegaard.

31 Marts. Om Middagen gik jeg en Tour med Hanne i Kongens Have, fulgte hende hiem og spiste allene med hende. Dette var mig usigelig behageligt, og uagtet Alt hvad der kunde hindre det hos mig, følte jeg mig i disse Timer overordentlig vel og lykkelig; jeg blev endog siden ret munter og tilbragte en Times Tid efter Bordet med Hanne og Marie ret fornøiet.

Om Aftenen modtog jeg et Brev fra Fru Rahbek, der ikke tiltalte mit Hierte saaledes som det forrige, og som jeg ikke følte mig stemt til at besvare. Jeg var hiemme om Aftenen, befandt mig ret vel, og skrev et Brev til Hanne. — Deichmann var hos mig om Morgenen og talte med mig om Sanders Udfald imod ham i Skilderiet Nr. 26, angaaende det nye Oplag af hans Odeum. Jeg kunde ikke andet end sige ham, at han ikke vel kan lade det ubesvaret.

1ste April. Veiret slet, mørkt og regnfuldt. — (I Anledning af Forslaget fra Universitets-Directionen til Cancelliet om en ny Anordn. for Bogtrykkerne i Hens. til Levering af Bøger til Bibliotheket, hvorpaa Moldenhawer havde givet en Erklæring, skrev jeg min Betænkning om denne Sag i et Brev til Et. R. Fischer). — Neppe kunde jeg om Morgenen for Mathed faae dette Brev fuldendt, og denne overordentlige Mathed fulgte mig hele Dagen. — Hanne var om Efterm. gaaet ud til Fru Rahbek, skiøndt Veien var yderst sølet. Jeg gik derud Kl. halv 8, og kom ganske udmattet derud; men befandt mig i det Hele ikke ilde ved denne Mathed. Det var mig en lykkelig Aften, og en af de gladeste, jeg længe har havt. Baade Rahbek og Fru R. vare høist venlige og elskværdige. Jeg kunde i min nærværende Tilstand ikke finde mig bedre. — Ret rolig og tilfreds gik jeg hiem med min søde Pige, og Repp fulgte os. Jeg begyndte idag at bruge den mig af Bruun foreskrevne China-Decoct.

2 April. Mindre mat om Form. end i Gaar. — Efterat have spiist gik jeg ud til Fru Rahbek for at takke hende for den forrige lykkelige Aften. Hun forærede mig en nydelig Tegning af hende selv, Thorvaldsens Billede (efter hs. eget Basrelief: Alexanders Triumf, hvor han i en af Følget har fremstillet sig selv). — Stærk Blæst; men fuldkomment Foraarsveir. Markerne

*

allerede grønnende. Mange Marker omkring Byen ere tilsaaede. Jeg var hos Langbergs om Aftenen og bedre, end nogen foregaaende Aften. — Efter Bordet kom vi til at tale om Frøken M. Dreier; og jeg var maaskee noget for aaben med at sige min Mening om hende; jeg burde i det mindste ikke giort det i de øvriges Nærværelse.

3 April. Skrev til min Broder Carl (hvis Udnævnelse til Overlærer i Nakskov Dr. Mynster Dagen tilforn havde meddeelt mig) og til Lovise. — Hos Deichmann modtog jeg endelig de i Fior Efteraar bestilte franske Bøger til Læseselskabet. — Bruun var hos mig om Morgenen; vi talte meget om min Reise, som jeg er ganske bestemt at ville tiltræde i October; dersom Moldenh. ikke sætter sig derimod.

4 April. Søndag. Hiemme hele Formiddagen. Herligt Veir. Med Hanne, Marie og Frederika[1]) gik jeg en vakker Tour over Volden til Toldboden, hvor vi Alle fandt det meget smukt. — Jeg spiste hos Langbergs, og var ret glad i mit Hierte. — Langbergs skulde om Aftenen til Bogtr. Brünnich. Jeg gik da hiem; begyndte paa et Brev til Clauswitz, og gik om Aftenen med Deichmann ud af Porten; han til sin Svigermoder, jeg til Rahbeks, hvor jeg blev, og gik siden ind med Deichmanns. — Om Middagen viste jeg Hanne min Reiseplan, som jeg Dagen tilforn havde udkastet.

5 April. Hos Viborgs om Middagen; det var Etatsraadens Fødselsdag, og der var et stort Selskab, hvor det som sædvanligt gik høist overflødigt til med Drik. Jeg morede mig ikke synderligt; mit Sind staaer ikke mere til dette Slags Lystighed. Fru V. og Etatsraaden bad Hanne og mig til om Aftenen; men hun havde ikke Lyst til at komme blandt denne Sværm af fremmede Mandfolk, og jeg lige saa lidt. — Denne hele Dag var i Øvrigt paa et Par Aftentimer nær næsten spildt for mig.

6 April. Brev afsendt til Clauswitz. — Skrev til Lovise om at reise til Gl. Kiøgegaard i Paaskedagene. — Fru Deich-

[1]) Hannes yngste Søster, f. 1803, g. 1825 m. Justitsr., Raadm. i Kbh. C. V. Th. Münter.

manns Fødselsdag — Gud lade hende leve lykkeligt og i Glæde ret mange Aar! —

Om Form. var jeg med Hanne paa Konst-Udstillingen paa Charlottenborg. Her henrykte mig især en herlig Copie af Raphaels Madonna di S. Sisto i Dresden, ved Jensen. Dette er og bliver for min Siæl det første af alle Malerier; i det mindste har hidtil intet overgaaet dette i Virkning paa mig. Copien er i det Hele skiøn; enkelte Feil kunne ikke betage den sit Værd. Man dadler Englehovederne og P. Sixti Ansigt. Titians Venus, skiøndt fortryllende ved sin uforlignelige Carnation gad jeg, ved Siden af denne Madonna, neppe see paa. — Et herligt Klippe-Landskab af Dahl indtog mig ogsaa særdeles meget, og satte mig levende ind i den svenske Natur og i Granitens Hiem.

Om Aftenen med Hanne hos Deichmanns. Jeg glædede mig usigeligt over den Interesse, hun mødte hos Alle, og over den Elskværdighed, hvormed hun deeltog i det hende fremmede Selskab. Der var ogsaa ret muntert, og jeg selv mere tilfreds, end jeg længe har følt mig.

7 April. Min Broder Carl kom hertil fra Frederiksborg, hvor han for et Par Dage siden var kommen med sin Familie. Vi vare om Middagen samlede hos Langbergs. Veiret var deiligt. Jeg gik en Tour med Hanne paa Volden.

8 April. Skiærtorsdag. I Kirke med Hanne, hvor jeg hørte Mynster til Aftensang. — Om Middagen i Selskab med min Broder, hans Familie og hans Svoger Hübner fra Frederiksborg. — Om Efterm. var jeg med Hanne hos Admiralinde Ellebrecht[1]), hos Fru Bruun, der ikke var hiemme, og hos Madame Thyberg, hvor vi endnu ikke havde været. Jeg ventede Lovise om Aftenen; men hun kom ikke. —

9 April. Om Morgenen tidlig kom Karlen til mig fra G. Kiøgegaard, og meldte mig, at Fru Carlsens Vogn var her for at hente mig, og jeg bestemte at ville kiøre Kl. 9. Just som jeg vilde gaae, kommer han med den Besked fra Hr. Schønberg, at denne Person — om hvis Udreise og Deeltagelse i den til

[1]) Birgitte Marie E., f. Arenfeldt, 1761—1842.

mig indsendte Vogn jeg var aldeles uvidende — ikke kunde kiøre før Kl. 1, i Fald det saaledes føiede sig, at han vilde reise ud. Opbragt over denne Uartighed og Impertinence lod jeg Karlen gaae sit Skud, og besluttede ikke at tage ud med Vognen, efterat jeg i et Brev til Fru Carlsen havde forklaret hende Aarsagen. — Da jeg engang havde bestemt, at ville tage paa Landet i Helligdagene, gik jeg Kl. 1 til Roeskilde, hvor jeg kom omtrent Kl. 7, og fandt den venligste Modtagelse hos den gode Postmester Sørensen og hans brave Kone.

10 April. Om Form. gik jeg en lang Tour til Bierget og omkring Byen. Jeg var hos Amtsprovst Hertz om Aftenen. Denne yderst godmodige Mand behager mig meget, og han synes ligeledes at finde Behag i mit Selskab.

11 April. 1ste Paaskedag. Spiste om Middagen hos Hertz, og var om Eftermiddagen med ham og hans Familie i Domkirken, hvor hans ældste Søn prækede til Aftensang. — Om Eftermidd. gik jeg til Bidstrupgaard, hvor jeg hilste paa Inspecteur Conradsen, hvis Omhü min Broder Carl skylder saameget i en høist ulykkelig Periode af hans Liv; videre gik jeg herfra giennem Boserup Skov, forbi Kattinge Mølleværk til Herslev, hvor den gode Pastor Krog og hans Kone meget overraskedes ved mit Besøg. — Om Form. skrev jeg til Hanne og til min Søster Lovise.

12 April. Om Form. hørte jeg en meget vakker Afskedsprædiken af Hr. Wegner, der er forflyttet som første Lærer og Bestyrer ved Seminariet i Jonstrup. Denne Mand har udmærkede Gaver til at prædike; og jeg ønskede Mynster hans ypperlige, kraftfulde Organ. — Om Efterm. kiørte jeg med Sørensen til Herslev, hvor vi tilbragte et Par Timer ret fornøieligt. — Aftenen tilforn havde jeg hos Sørensen giort Bekiendtskab med Præsten Bang[1]) og hans Familie, som ikke betydeligt interesserede mig. Hans Søn Lic. juris Bang[2]) skulde den følgende Morgen reise til Kiøbenh., hvorved jeg fandt en god Leilighed til at komme ind.

[1]) Domprovst Jacob Hansen B.
[2]) Den siden bekendte Politiker og Minister P. G. Bang.

13 April. Kiørte om Morg. Kl. 8 fra Roeskilde med Bang og et Par Jomfruer fra Kiøbenhavn. — Fra Damhuset gik jeg. Paa Vesterbro mødte jeg Hanne med hendes Søstre, der havde bestemt at gaae til Bakkehuset for at kiøre mig i Møde. — Ved et Tilfælde havde hun ikke faaet et Brev, jeg om Fredagen inden jeg gik til Roeskilde skrev hende til, og havde derfor til om Mandagen været ganske uvidende om, hvor jeg var. — Jeg forefandt et meget kiært Brev fra Geheimeraadinde Güldencrone, og skrev hende til samme Eftermiddag.

14 April. Skrev til Nicoll i Oxford og til Clauswitz med Capt. Wulff, som med Cadetbriggen seiler i Morgen til Woolwich. Med ham sendte jeg ogsaa C. nogle Bøger, Thorvaldsens Kobbere fra Bruun, og overdrog ham at kiøbe mig en Shakspeare, for en Priis af indtil 5 Pd. eller 20 Species. —

Om Efterm. giorde jeg et behageligt Besøg med Hanne hos Fru Lange; siden vare vi hos Dankel[1]), med hvem jeg kom i stærk Disput om Sibbern, som han paa en utilladelig Maade vilde nedsætte. Dette Besøg morede mig aldeles ikke.

15 April. Gik tidlig om Morgenen en Tour paa Volden, der bekom mig særdeles godt. Jeg befandt mig ogsaa den hele Dag usædvanlig vel. Om Aftenen var jeg med Hanne hos Deichmanns.

Gave til Samfundet.

Fru Provstinde Vahl har vist Samfundet den Velvillie i December Maaned 1901 at skænke det tre Pakker haandskrevne Optegnelser, hovedsagelig bestaaende af hendes afdøde Mand, Provst Jens Vahls efterladte Forarbejder til hans „Slægtebog over Afkommet af Christjern Nielsen, Borgmester i Varde o. 1500“, og hans Brevvexling med Forskjellige angaaende samme.

---

[1]) Wolrath Chr. Danchell, da Assessor i Politiretten, se ovfr. S. 274.

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal 2—4.

2. I 1751 døde i Christiania høker Mads Grøn. Han blev gift $^{19}/_{4}$ 1738 i Glemminge ved Frederiksstad med Anna Nielsdatter. Hvem var hans forældre?

3. Efterretning ønskes om den i Hammerich: „Musikere ved Christian IV's Hof" omskrevne capelmester Melchior Borchgrevinks børn og søskende?

4. Efterretning ønskes om de i Danmark forekommende personer af navnet Paus. I det syttende aarhundrede nævnes enkelte af dette navn i Kjøbenhavn, og her var ved udgangen af det attende flere børn af den bekjendte sorenskriver i Finmarken Hans Paus bosatte, t. ex. kjøbmand Henrik Christian Paus.

Ethvert bidrag vil med taknemmelighed modtages af undertegnede, der i flere aar har arbeidet paa et omfattende personalhistorisk verk om denne æt.

S. H. Finne-Grønn,
Sekretær i det statistiske Centralbureau, Christiania.

5.

Undertegnede ønsker gerne Underretning om, i hvilket Slægtskabsforhold Kancelliraad Jens Dreyer til Raschenberg († 1753) stod til Farver i Odense, Hans Peter Dreyer († 1747). Førstnævnte deltog som Enkens Lavværge 1748, 26 Sept., i Sidstnævntes Samfrændeskifte tilligemed Købmand Hans Dreyer af Odense og blev Børnenes Kurator. Til nærmere Orientering kan tilføjes, at Hans Peter D. 1721, 29. April, blev 4de Farver i Odense (C. Nyrop: Danske Farvere, Side 170) og formodentlig er Søn af Peder Hansen D. († 1718) og Sønnesøn af Hans Pedersen D., der døde i Odense 1689 efter 10. April, da han endnu opføres blandt Byens Brandmestere, men før 31. Juli, da Borgmester og Raad beskikkede Henrich Laursen Kjedelsmed til Værge for „samtlige" hans Børn. Th. Hauch-Fausbøll, Smallegade 15.

6.

Frederik VI skal have haft en Privatsekretær ved Navn Wismer, der havde to i Norge levende Døttre, Henrikke Petrine W., gift før 1815 med en Roosen og Nikoline M. W., død i Arendal 1884, 88 Aar gl. Til samme Slægt hører muligvis Dronning Sofies Hofpræst Dr. Nikolai Wismar c. 1620, og Henriette Petrine K. Wismer, der levede i Danmark 1748. Enhver oplysning om nævnte sekretær Wismers herkomst, liv og slægt, modtages med taknemmelighed.

Lensmand Chr. Løvvig, Førde i Sundhordland. Norge.

Svar II.

(4 Række, III. S. 72, Spørgsmaal 3).

Johan Leganger var født i Os Prestegjeld ved Bergen 27 April 1738 (døbt 30 s. M.) og døde 21 Januar 1796 paa Gaarden Færstad i Os, som han eiede og drev. Han var en Søn af Provst og Sogneprest til Os Niels Leganger og 2den Hustru Maria Fuiren Finde (jfr. Lampe, Bergens Stifts Biskopper og Prester, I. S. 262). Han blev 1779 i Lindaas (efter kgl. Bevilling uanseet at de vare beslægtede i 2det og 4de Led) gift med Elisabeth Catharina Frimann Finde, født paa Gaarden Helvigen i Yttre Holmedals Prestegjeld 1759, † paa Færstad 17 October 1791, Datter af Proprietær Henrik Pedersen Finde og Anna Dorothea Daae (jfr. Lampe, Familien Daae, S. 27).

E. A. Thomle.

III.

(4 Række, III. S. 72, Spørgsmaal 4).

Lars Stub, der 27 Juli 1759 tog dansk juridisk Examen, er utvivlsomt den Laurits Stub, der var en Stedsøn af By- og Raadstueskriver paa Fredriks-

hald Laurits Hogendahl, der døde paa Fredrikshald 16 August 1752 i sit 63de Aar. Moderen sad igjen med 11 smaa Børn, hvorfor Sønnen Laurits Stub, der fra Ungdommen af til hans nu snart indtrædende 22de Aar havde været i Faderens Brød, søgte om at blive constitueret i Embedet, hvortil Fredrikshalds Magistrat ogsaa anbefalede ham, da han var et skikkeligt ungt Menneske, der af Faderen s. A. var gjort til (Skriver) Karl. Han paaberaaber sig ogsaa, at have været Skriver eller Sekretær i endel Commissioner, af hvilke Stedfaderen havde været Medlem. Han var en Søn af den i dette Tidsskrift, 2 R. III. S. 143 Noten nævnte Klokker paa Fredrikshald Fredrik (Lauritssøn) Stub og Sidsel Qvislin, hvis ældste Søn Laurits netop var født c. 1730. — Moderen Sidsel Qvislin var født i Slidre i Valders c. 1713 og en Datter af Sognepresten til Slidre Hr. Christen Lauritssøn Qvislin og Hilleborg Larsdatter Bugge (jfr. W. Lassen: Wibe og Lund, S. 188, Noten). Hendes ældre Søster Sara Qvislin var gift med Klokker Fredrik Stubs ældre Broder Capellan i Slidre, senere Sogneprest til Kraakstad Jacob Stub. Procurator Lars Stub døde paa Fredrikshald 1784. E. A. Thomle.

IV.

(4 R. IV. S. 217, Spørgsmaal 1).

I Benzons Stamtavler over adelige Familier (i Rigsarkivet) nævnes Caspar Lorentz v. Tauentzien, „né 16 . . † 1727, Capitain ved 2 Oplandske Reg., indkom 1694 til Norge, g. 1711 Jfr. Maria Coll, Provstedt. n. 16 . . † 1765“, tillige med hans Brødre Joachim Christian, Johan Georg og Lucas, (preussisk Gardecapt., falden for Turin 1/9 1706) som Sønner af en (unævnt) von Tauentzien af tysk adelig Slægt.

Nogen nærmere Oplysning om Caspar L. von T.'s omspurgte Fader gives ikke her, saalidt som i Dansk Adelslexikon, hvori C. L. von T. ogsaa nævnes; men i Genealogisk-Heraldisk Selskabs Samling af Specialia (i Rigsarkivet) findes en Kopi af et Brev, dat. Breslau d. 25 Marts 1761, der leder noget nærmere paa Sporet. Den bærer Paaskriften: „copieret i 1788 efter det af Major von Tauentzien [ɔ: Major ved bergensh. Reg., Hans Jørgen von T., f. 7/1 1721] til Selskabet indsendte originale Brev fra hans Fætter, nu værende Preusisk General Gouverneur i Breslau og Ridder af den sorte Ørn, von Tauentzien. Bertouch“, og lyder saaledes:

Hochwohlgebohrne Herr Jnsonders hoch zu Ehrender Her Hauptman, lieb werthester Herr Vetter!

Mit sonderbahren Vergnügen habe ich aus Ew: Hochw. vom 21 Januarij a: c: an mich abgelaßenes Schreiben ersehen, wie ich noch das Glück habe einen nahen anverwandten, und zwar einen Bluts Freund zu finden, von dem ich und unsere gantze Familie nicht mehr gewust haben; es ist richtig, das mein Seel. Hr Vater Bruder Nahmens Casper Lorentz vor einige 60 Jahr, wie ich es von meinem Seel. Hr. Vater gehöret, nach Dännemark gegangen, so lange als ich mir aber entsinnen kan, ob ich gleich wohl schon 51 Jahr passiret, nicht das geringste gehöret, sondern viel mehr geglaubet, das er ohne Erben verstorben sey, dieses machet mir nur desto mehr Freude und Vergnügen. Mein Seel. Vater hieß Joachim Christian und meine Mutter war eine von Rexin, mein Vater ist Ao 1725 und meine Mutter 1748 verstorben, unserer waren 6 Brüder und eine Schwester, welche an einen Hr von Vitke verheyrathet ist; meine beyde älteste Brüder sind als Capitains verstorben, der 3te ist in der Bataille bey Collin als Hauptman geblieben, und der jüngste ist als Fähndrich Ao 1745 in der Bataille bey Kesselsdorff geblieben; der 5te Bruder wohnt in Berlin, nach dem Er in allen den Campagnen seine Gesundtheit zugezetzet, so hat er

seine Abschied mit eine Jahrlichen Pension erhalten, Ich bin bis dato noch Commandant von der Leib Garde, und ist meine Standeqvartier bei Friedenszeit in Potsdam, anjetzo aber bin alhier ad interim Commandant; bey Collin bin gleichfals durch den Leib geschossen allein Gotlob wieder glüchlich couriret (?). A° 1749 habe mich mit einer Fraulein von Knesebeck verheyrathet, und habe auch 4 Kinder mit ihr an Leben, als einen Sohn und 3 Töchter, und diese sind es auch alle, die von dieser Familie noch zu Leben sein, den die Kriege haben viele aufgerieben, unterdessen ist doch noch Hofnung, das die Familie nicht gantz und gar aussterben wird, ob gleich mein Bruder, der zu Berlin wohnet, noch nicht verheurathet, und auch nicht in willens ist; liebster Hr Vetter Sie werden mich unendlich obligiren, wen Sie mir die Ehre thun und fleißig an mir schreiben wollen, ich versichere das mir das größeste Vergnügen dar aus machen werde, von Ihnen angenehme Nachrichten zu hören und zu Versehen zu kenne wie ich mit größesten Hochachtung bin

Ew. Hochwohlg.

Breslau d. 25 Martj 1761. ganz ergebenster Freund und treuer Diener Tauentzien.

Der kan ikke være Tvivl om, at Brevskriveren er den fra Syvaarskrigen berømte Forsvarer af Breslau (og Beskytter af Lessing, der i 1760 blev hans Sekretær) General Boguslaw Friedrich von T., f. 18. 4. 1710 † 20. 3. 1791 (jfr. Allg. deutsche Biographie), Faderen til den i Grevestanden ophøjede ikke mindre berømte preussiske General Boguslaw Friedrich, Greve Tauenzien von Wittenberg, og gennem Brevet er det altsaa fastslaaet, til hvilken tysk Slægt de dansk-norske Tauentzienere bør henføres.

Slægtens Vugge var dens Stamgods Tauentzien ved Lauenburg i Bagpommern. Her fødtes Generalen 1710, Søn af Caspar Lorenz' ældste Broder Joachim Christian, og her bør sikkert ogsaa C. L.s Fødsel søges. Hans Faders Fornavn nævnes ikke, men efter den ældste Broders Fornavn og flere øvrige Omstændigheder at dømme turde det ikke være ganske usandsynligt, at disse Brødres Farfader var den Joachim v. Tauentzien, der, efter velvillig Meddelelse til mig fra Oberstlt. Hirsch, var i Danmark allerede 1644 som Ltn. ved Caj Ahlefeldts Livcompagni og i 1649 havde en Duel med Ltn. Johan Melchior Høpffner (hvis Hustru var bleven fornærmet af T.s Hustru bl. a. ved følgende nærgaaende Bemærkning: „dasz ausz Høpffners Liebsten Pantoffel 3 Officiere Gesundheit gesoffen und einige Libereyen von derselben Hembde und andere Sachen auff der Hüte getragen"). Han fik s. A. sin Afsked og levede en Tid som reformeret Ltn.i Glückstadt.

Om Caspar Lorenz v. T. selv meddeler nogle Optegnelser af Sønnesønnen, den norske Major Hans Jørgen v. T., (ogsaa i Geneal. herald. Selskabs Saml.) omtrent det samme som Benzon, dog med Tilføjelse af, at han var født i Bagpommern, at han 1711 ægtede Maria Koll, Præsten Hr. Colls Datter, der døde 1765 [!], og at han selv døde „omtrent 1727". — Han levede ialfald 12 Julij 1727, da han paa „Gullerudswolden paa Todten" daterer en Ansøgning (Refer. Sager 28 Juli 1727), hvori han, der i 37 Aar har staaet i Kongens Tjeneste, men nu p. G. af Alder og Svaghed ikke kan „opvarte sin Charge", beder om at maatte afstaa den for 870 Rd. til Ltn. Frantz Wilhelm Rich, hvilket approberes d. 11 Aug. s. A. I en, mig af Jægerm. Schiøller forevist, Skrivelse bl. Oversekr. Br. af 6 Okt. 1742 anbefaler Oberst D. Vauvert den „højst nødtrængende Enke, navnlig Marie Schlaicher", hvis Mand C. L. v. T. „tilsidst som Capitain har været anfortrod det Sliderske Compagni ved det andet oplandske Regiment, hvor han ved en pludselig Ulycke ynkelig endte sine dage".

G. L. Grove.

Rettelser og Tilføjelser.

3 Række, Bind IV.

S. 131, Lin. 12 f. n.: Ide Marie Poulson, læs: Cille Marie Poulson; hun døde paa Kragerup $^{2}/_{6}$ 1739.
- —, — 3 - -: Charlotte Amalie Wulff, læs: C. A. Wurff.
- 132, — 7 - -: Anne Marie Poulson, gift 1° $^{8}/_{10}$ 1750 med Justitsraad Chr. Siegfried Eenholm til Marsvinslund, dbt. i Ribe $^{11}/_{8}$ 1698, † $^{6}/_{7}$ 1769, 2° $^{13}/_{8}$ 1773 med Major Johan Harro Fock, dbt. i Fredericia $^{1}/_{7}$ 1720 (gift 1° 1762 med Christine Marie Crone). Jægermester E. A. Schøller.

4 Række, Bind III.

Tillæg II, S. 28 jfr. 18. Schau, Fred. Louise f. Kragh, læs: v. Krogh.
Gen.ltn. Kammerh. Kauffmann.

4 Række, Bind IV.

Tillæg til S. 253.

Gravskrifterne over Generalinde I. C. Huitfeldt og Majorinde E. C. Huitfeldt ere saalydende:

I. Graae Haar og megen Forfarenhed er de Gamles Krone, | Og deres Roes er Herrens Frygt. — Herunder gjemmes Støvet | Af | Den i Livet Høivelbaarne, nu i Gud salige, | Enkefrue Generalinde *Ingeborg Christine de Huitfeldt,* | Født von *Reichwein,* | der først saae Livets Lys den 27de Februar 1736, | Blev gift 15de Januar 1755, | Med | Høivelbaarne Herr Oberstlieutenant | *Valentin Wilhelm Hartvig von Huitfeldt,* Hvilken døde som Generalmajor den 9de November 1792. | I dette Ægteskab avledes 3 Sønner og 5 Døttre, | Af hvilke 3 Sønner og 2 Døttre nu gjenleve | Og begræde Moderens Afgang, | Der efter flere Aars Svagelighed og 10 Dages Sygeleie | Indtraf den 16de Januar 1815, | Efterat hun nær havde oplevet fulde 79 Aar. | — Taalmodighed under Legemets Lidelser | Ved mange Aars svageligt Helbred | Og den blideste Omgang mod Alle | Med rolig Hengivenhed i den Almægtiges Villie | Udmærkede stedse hendes Vandel. | Hun opnaaede den sjeldne Glæde | At see sine Børn, Børnebørn, | Ja Børnebørnsbørn | At omringe hendes sidste Sygeleie | Og at yde hende den velfortjente vemodsfulde Taare, | Der udpresses ved at see en saa elsket Moders nærforestaaende | Opløsning! | Fred være med hendes Støv; Gjenforeningen hisset er Trøst for de gjenlevende Børn! |

II. Herunder hviler de jordiske Levninger af den i Livet | Høiædle og Velbaarne | Nu i Gud salige, | Enkefrue Majorinde *Else Chatrine* (!) *Huitfeldt,* | Født von Reichwein, | Som første Gang saae Livets Lys i Kjøbenhavn den 11te Febr. 1737; | Indgik i Ægteskab den 15de Jan. 1755 med | Høiædle og Velbaarne Major Christian Christopher von Huitfeldt, | Som ved Døden blev henkaldt i Aaret 1759 | Og efterlod hende med tre smaa Børn, 2 Sønner og 1 Datter, | Der nu tillige begræder en elsket Moders Tab, | Hvilket efter 5 Ugers Sygeleie indtraf i Moss den 9de Juli 1814, | Efter at Hun her i Verden havde levet udi 77 Aar, 4 Maaneder 4 Uger. |

Skarpsindighed, Virksomhed og Retskaffenhed udmærkede hendes Vandel igjennem Livet; Hendes elskværdige efterladte Søster, med hvilken hun i en lang Række af Aar (begge i Enkestand) delede de huuslige Bekymringer, Livets mangehaande Afvexlinger, Glæder og Sorger, Hendes kjære Børn, nærmest Berørende og de der ellers omgav Hende, kan derfor med taareblændte Øine skue hen til den Gravhøi, der omhyller hendes Aske og trøster sig kun ved den qvægende Tanke, at de engang paa hiin Side Graven vorder samlet, naar det jordiske Støv vorder afrystet, og man gaaer Livet og Uforkrænkelighed imøde.

(Christiania Intelligentssedler 1814 Nr. 61 og 1815 Nr. 12. Dødsfaldsavertissementerne findes sammesteds 1814 Nr. 56—58, ved Svigersønnen Justitsraad J. Blom, og 1815 Nr. 6—8, ved Sønnen Major H. J. Huitfeldt).

Rigsarkivar H. J. Huitfeldt-Kaas.

Register.

(Ved Oberstløjtnant *H. F. Grandjean.*)

Uval

Meddelelse om Samfundets Anliggender i 1901.

Bestyrelsen for **Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie** bestod ved Udgangen af 1901 af følgende Medlemmer:

Norske Afdeling:

Expeditionschef **A. Collett**,* Sekretær,
Professor, Dr. **L. Daae**,
Rektor **A. E. Erichsen**, Stavanger,
Rigsarkivar **H. J. Huitfeldt-Kaas**,* Formand,
Fhv. Bureauchef **W. Lassen**,
Arkivar i Rigsarkivet **E. A. Thomle**,*
Sognepræst **D. S. Thrap**.

Danske Afdeling:

Rigsarkivar, Dr. **C. F. Bricka**,* Formand,
Professor **Nic. Bøgh**,
Justitsraad **S. Elvius**,
Arkivsekretær i Rigsarkivet **G. L. Grove**, Sekretær,
Oberstlieutenant **H. W. Harbou***,
Professor **C. Nyrop**,
Sognepræst, Dr. **H. F. Rørdam**, Lyngby,
Arkivar i Rigsarkivet **A. Thiset**,
Provinsarkivar **G. L. Wad***, Odense.

De med * betegnede Herrer udgjøre Skriftudvalgene.

Samfundets Regnskab for 1900 er aflagt af Sekretæren for den danske Afdeling, og godhedsfuldt revideret af Boghandler E. H. Hagerup og Jægermester C. E. A. Schøller. Ved Revisionen fandtes Intet at erindre. Hvorledes de enkelte Summer fordele sig paa Indtægt og Udgift, ses af omstaaende Oversigt.

Samfundets Samling af Bøger og Manuskripter opbevares hos den danske Kommissionær, hvorfra de udlaanes til Medlemmerne.

Antallet af Medlemmer var ved Udgangen af 1900 310, deraf 208 danske, 95 norske og 7 udenlandske.

Af den norske Bestyrelse er kgl. Fuldmægtig Th. Boeck afgaaet ved Døden den 21. April 1901. Om Forandringer i den danske Bestyrelse se ovenfor Side 90.

Med Udgangen af 1901 har Hovedkommissionæren for Danmark, Boghandler Otto B. Wroblewski, ønsket at fratræde denne Stilling, som fra 1 Januar 1902 er overdraget Boghandler Ejler H. Hagerup.

Oversigt over Regnskabet for 1900.

Indtægt.	Aktiver.	Kasse-Indtægt.
I. Kassebeholdning efter Regnskab for 1899:		
A. Paa Sparekassebog Nr. 1 (N. 85,922) 126,99		
B. — — Nr. 2 (N. 111,431) 361,18		488,17
Aktiverne udgjorde ved Afslutningen af Regnskabet for 1899:		
A. Indskrivningsbevis Litr. G., Fol. 1728..	500,00	
B. „En Unævnts Legat“ indestaaende paa Sparekassebog Nr. 3 (N. 64,048).....	1244,05	
C. Tilgang i 1900: Halvdelen af Aarsrenten af „En Unævnts Legat“ tilskreven Kapitalen	23,43	
II. Medlemsbidrag for 1900		1890,00
III. Solgt af Samfundets Skrifter		372.75
IV. Understøttelse fra det danske Kirke- og Undervisningsministerium		300,00
V. Renter		89,84
Balance...	1767,48	3140,76

Udgift.	Aktiver.	Kasse-Udgift.
I. Halvdelen af Aarsrenten af „En Unævnts Legat“ tilskreven Kapitalen...........		23,43
II. Honorarer		808,75
III. Papir		259,00
IV. Trykning		980,00
V. Heftning		66,60
VI. Kommissionsrabat		386,56
VII. Leje af Lokale til Opbevaring af Samfundets Skrifter hos den danske Kommissionær		36,00
VIII. Assurance, Porto og Skrivemateriale ...		31,89
IX. Kassebeholdning ved Udgangen af 1900:		
paa Sparekassebog Nr. 1 131,67		
— — Nr. 2 416,86		548,53
Per Balance anføres Beholdningen af Aktiver ved Udgangen af 1900:		
Indskrivningsbevis Litr. G, Fol. 1728 500,00		
Sparekassebog Nr. 3 1267,48	1767,48	
Balance...	1767,48	3140,76

A. W. Rasch:

Dødsfald i Norge

1900.

Tillæg til
Personalhistorisk Tidsskrif

Kjøbenhavn.

Det Hoffensbergske Etabl.

1901.

Dødsfald i Norge

1900.

Samlede af *A. W. Rasch.*

(Det efter H: anførte Navn angiver den efterlevende Hustrus Pigenavn.)

Aabel, Oline, $85^1/_2$ A., 5. 2., Aurland Sogn.
Aadnesen, G., fhv. Skolebest., 77 A., 2. 2., Lillesand.
Aagaard, Johannes, fhv. Kbmd., 79 A., 6. 4., Sandefjord.
Aall, Netta, $88^3/_4$ A., 6. 7., T.hjem.
Aamodt, Thora Margrethe, 21. 6., Christiania.
Aarestrup, Sara, 26 A., 25. 1., Aalesund.
Aars, Clara O. f. Kjerulf, 80 A., 25. 10., Chr.ania.
—, Jacob, fhv. Lensmand, $82^1/_2$ A., 13. 9., Hamar.
Aas, Hans C., fhv. Skibsf., 69 A. 29. 1., Trara pr. Fr.stad.
—, Johannes, Apotheker, 66 A., 27. 9., Bodø.
Åstrand, I. I., Observator, 19. 2., Bergen.
Abel, Adolph C., Overtoldb., 65 A., 30. 12., Fr.hald.
Agersborg, Gabriel Smith, Apotheker, 13. 3., Vermillion, South Dacota.
Agthe, C., Tømmerm., 31. 1., Chr.ania.
Alme, Laura, 8. 8., Chr.ania, bgr. Vestre Aker.
Ameln, Eleonora Christine, f. Linck, 79 A., 4. 3., Bergen.
—, Ludvig Feiling, 82 A., 5. 3., Bergen.
Amnéus, Pehr Daniel, Boghandler, 69 A., 29. 6., Mariestad, Sverige. H: Maria, f. Berlin paa Røros.
Amundsen, Karen, f. Schau, $81^{11}/_{12}$ A., 29. 6., Brooklyn.
Andersen, A. B., Advokat, 37 A., 22. 5., Chr.ania.
—, Andreas, ORsagf., $40^1/_2$ A., 13. 11., Holmestrand. H: Anna, f. Kjølseth.
—, C. Aug., fhv. Politimester, 78 A., 21. 2., Tønsberg.
—, Jacob, 30 A., Marts, New-York. H: Schuline, f. Schults i Chr.sand.
—, Karen, f. Bommen, 17. 5., Kragerø.
—, Magdalene, f. Dreyer, 13. 5., Bergen.
—, Niels, Snedkerm., 70 A., 17. 12., Chr.ania. H: Christine, f. Wennevold.
Andrén, A., Uhrmager, Marts, Aadalen.
Angell, Leviken Nicoline, f. Hagerup, Distriktslæge Erik Must A.s Enke, $78^1/_2$ A., 29. 12., Malvik.
Anker, Birgithe Dorothea, f. Fürst, Kirkeværge A.s Enke, 86 A., 25. 2., Chr.ania.
Antonisen, Chr. D. L., Generalagent, $62^5/_{12}$ A., 8. 2., Chr.ania.
Apenes, Christen C., Verksejer, 27 A., 29. 1., Fjeldberg pr. Fr.stad. H: Bergliot, f. Torgrimsen.
Apeness, Jacob Harleff, fhv. Skibsf., 79 A., 8. 2., Calais. H: Julie, f. Jensen.
Arentz, Nanna, 2. 9., Hamar.

Armauer, Wilhelmine, 88 A., 24. 1., Bergen.
Arndtsen, Helene Margrethe, 84 A., 9. 4., Stathelle.
Arneberg, Christine, f. Dahl, 63 A., 31. 10., Chr.ania.
—, Th., 69½ A., 18. 10. Chr.ania. H: Emma, f. Ullitz.
—, Wilhelm, fhv. Skolebestyrer, 75 A., 11. 6., Chr.ania. H: Ovene, f. Feilberg.
Arnesen, Caroline Andrea, f. Gjertsen, 35 A., 22. 8., Bergen.
Arntsen, I., fhv. Kirkesanger, 12. 7., Bindalen. H: Karen, f. Gundersen.
Arntzen, Karen, 80 A, 18. 1., Chr.ania.
—, Maren C., f. Nielsen, 89 A., 9. 10., Sørvaagen.
—, Petrine, 16 A., 2. 3., Oslo.
Askevold, Anders, Landskabsmaler, 65 A., 22. 10., Düsseldorf. H: Cathinka, f. Gran.
—, Nanna, 22 A., 10. 10., Levanger.
Aspaas, Petronelle, f. Sundt, 85 A., 13. 3., T.hjem.
Aston, E. Y., Professor, 25. 9., Chr.sand.
Aubert, Ida Dorothea, f. Maribo, 88 A., 11. 7., Chr.ania.
Baade, Hans Schrøder, Telegrafist, 45 A., 1. 3., Arendal.
Bache, Bjarne, 12. 9., Randsfjord.
Bachke, Bernt Anker, Ingeniør, 25. 5., New York. H: Jenny, f. Lorck i Aalesund.
Backer, Niels, Skibsreder, 22. 12., Fr.værn. H: Cathrine, f. Blehr.
Backlund, Cathrine, f. Pérson, 67 A., 24. 1., Chr.ania.
Bader, Cecilie, f. Bull, 15. 4., Chr.ania.
Balle, C. C. A., Grosserer, 81 A., 15. 3., Kbhvn. H: Frederikke, f. Lie.
Bang, Marcus Johs., 20. 2., Bergen.
Basberg, Anton, Agent, 59½ A., 30. 11., Chr.ania.
Bay, Helma Edvardine Riborg, 46 A., 28. 8., Chr.ania.
Bech, Caroline, f. Solberg, 60 A., 3. 7., Bergen.
—, Josef, 19 A., 16. 7., Bergen.
Bech, Ole Fredrik, 68½ A., 22. 4., Chr.ania. H: Karoline, f. Solberg.
—, Wintzians Johan, Styrmand, Febr., Forlis.
Beck, Niels Christian, 26 A., 9. 8., Feberhospitalet, Gravesend.
Beer, Martin, fhv. Sorenskriver 72 A., 10. 3., Furnæs pr. Hamar. H: Johanne, f. Krog.
Behrens, Wilhelmine Dominica, f. Matzau, 73 A., 28. 12., Bergen.
Bellin, Peter Johannes, 8. 10, Raade.
Belsheim, Olaug, f. Haugland, 52 A., 6. 2., Chr.ania.
Bendeke, Anna Cathinka, f. Ibsen, 84 A., 17. 6., Hamar.
Bendixen, Cathrine, f. Flemming, 70 A 6. 9., Chr.ania.
—, Nicolaj Elbing, Skomagerm., 87 A., 10. 2., Bergen.
Benemann, 82½ A., 15. 2., Bergen.
Bentzon, Caspar G., Skibsfører, 28 A., 21. 3., Progresso.
Berg, Ellen, 20 A., 29. 11., Marseille.
—, Harald, 23½ A., 5. 4., Melbourne.
—, Martha Bolette, f. Hvistendahl, 72 A., 3. 2., Chr.ania.
—, Martin, Kbmd., 69½ A., 1. 2., Tromsø. H: Oline, f. Ottesen.
—, Mathea, 16. 9., Chr.ania.
Berger, Charles. 33 A., 16. 7., Hammerfest.
Bergmann, Samuel Julius, Maler, 40 A., 13. 11, T.hjem. H: Anna, f. Høstad.
Bergh, Abraham, Konsul, c. 70 A., 14. 1., Bremerhafen.
—, Frederik Julius, Barber, 75 A., 22. 5., Chr.sand. H: Maren Elisabeth, f. Just.
—, Grethe Marie, Bundtmagerm. Ole Olsen B.s Enke, 84 A., 28. 5., Chr.ania.
—, Christian Anker, Sorenskriver, 27. 3., Saura.
—, Hans Andreas, Grosserer, 65 A., 30. 12., Chr.ania. H: Marie, f. Hovbrender
—, Karen Marie, 28 A., 21. 6., Fr.stad.
—, Hans Hovbrender, 34 A., 5. 2., Beira.

Bergh, P. H., fhv. Faktor, 81 A., 27. 7., Chr.ania.
—, Sophie, 6. 7., Chr.ania.
—, Wilhelmine, f. Hougs, 85 A., 6. 1., Bergen.
Bergstrøm, Ericha Margrethe Parelius, 29. 12. 1809, Haugesund, bgr. Bergen.
Berle, Erikka, f. Michelsen, 64 A., 20. 2., Tonningsnæs pr. Bergen.
—, Wilhelm, Kbmd., 65 A., 8. 10., T.hjem.
Berner, Fredrik Ragnvald, 63 A., 3. 6., Veldre.
—, Gudrun, $26^1/_2$ A., 21. 6., Bamble.
—, Marie, $87^1/_2$ A., 27. 2., Stavanger.
Beyer, Johan Jacob Dekke, Bogtrykker, $69^1/_2$ A., 3. 6., Bergen.
Bie, Emil, Provst, 6. 1, Østre Toten.
—, Hedvig Wilhelmine, f. Solberg, 43 A., 5. 7., Nordstrand, bgr. Chr.-ania.
—, Salve S., fhv. Skibsf., 86 A., 5. 4., Grimstad.
Bille, Molly, f. Walter, Postm. I. F. B.s Enke, 8. 5., Kbhvn.
Binneballe, F., Bygmester, 82 A., 10. 12., Sorø.
Birch, Natty, 2. 8., Moss.
Birck, Marthe, 84 A., 25. 4., Chr.sand.
Biørn, Bent Reinhardt, 8 A., 2. 9., Chr.ania.
Bjelke, Bernt Anker, 72 A., 24. 2., Chr.ania. H: Fanny, f. Kastrup.
Bjelland, Christoffer Andreas, Organist, 36 A., 15. 2., Bergen. H: Louise, f. Buhr.
Bjerke, Fransisca, f. Woihiecichowsky, 25 A., 15. 7., Chr.ania.
Bjerknes, Marie, 39 A., 3. 6., Chr.ania.
Burjsetdt, Severin August, 83 A., 27. 4., Lillestrøm.
Bjørn, A. C., fhv. Bagerm., 77 A., 6. 5., Chr.ania.
Bjørnstad, Catharina, 21 A., 1. 10., Lindaas Præstegaard.
Bjørnvall, Axel, Kaptein, 52 A., 27. 9., Chr.ania.
Blix, Arnoldus Schytte, Personelkapellan, 30 A., 24. 2. Bergen.
Blix, Polly Fredrikke, f. Holter, Provstinde, 77 A., 14. 3. Østre Aker.
Blom, Elise Hilda, 16 A., 2. 5., Chr.-ania.
Blydt, Henrik, 49 A., 31. 8., Bergen.
Blytt, Ambrosia, f. Henriksen, Professor M. N. B.'s Enke, $77^1/_2$ A., 23. 4., Chr.ania.
Bock, Regitze, f. Hansen, 74 A., 21. 4., Chr.ania.
Bomfeldt, Johan Fredrik, $72^1/_2$ A., 7. 12., T.hjem.
Bonde, Herman, Slagter, 61 A., 10. 12. Chr.ania.
Bonnevie, Donald Campbell Mackay, Ingeniør, $51^1/_2$ A., 22. 8., Chr.-ania.
—, Fredrik, Kontorchef, 54 A., 31. 10., Chr.ania.
Borch, Dora, 5. 7., Chr.ania.
—, Nils Ernst, Ingeniør, 54 A., 1. 12., Skien. H: Augusta, f. Anderson.
Borchgrevink, Lizzie, 19 A., 9. 1., Chr.ania.
Borgen, Hans Chr., Bogtrykker, $72^1/_2$ A., 24. 1., Moss.
Borthen, Johan A., $26^1/_2$ A., 19. 11., T.hjem.
Bothner, A. G., Gartner, 12. 9., Moss.
Boye, Elisar, 22 A., 16. 3., Kaafjord.
Brantzeg, P., $78^1/_2$ A., 9. 2., Chr.ania. H: Jenny, f. Teilman.
Breda, Olaves, Kbmd., $54^1/_2$ A., 20. 4., Chr.ania.
Bredal, Jan L., fhv. Bager, 55 A., 5. 1., Bergen.
Breder, Katty f. Dahl, 7. 1, Fr.stad.
Broch, Christoffer, Bogholder, 70 A., 1. 10., Chr.ania. H: Petrine, f. Aarvold.
Brodtkorb, Marie, 50 A., 21. 2., Chr.-ania.
—, Wilhelmine, f. Bøllemose, 7. 4., Chr.sand.
Bromander, A., $71^1/_2$ A, 20. 5., Chr.-ania. H: Mina, f. Baastad.
Brorsen, H. A., Agent, 11. 6., Chr.ania.
Broström, Johanne Marie, $43^3/_4$ A., 6. 12., T.hjem
Brown, Thomas Angell, 76 A., 22. 2., Fjeld.

Brun, Johan Mangelsen, 24 A., 18. 6., Ek Asyl, bgr. Østre Porsgrund.
—, Johan Nordahl, fhv. Sognepræst, 81 A., 13. 9., Rosanæs pr. Tønsberg. H: Dina, f. Arup.
Bruun, Caroline Christine, 22. 2., Laurvig.
—, Caroline Jacobine Wedel, $79^1/_4$ A., 10. 8., Chr.ania.
—, Olaf, 17 A., 19. 1., Chr.ania.
Bruenech, Peter Christian, Handelsmand, $64^1/_2$ A., 29. 8., T.hjem. H: Anna, f. Hofstad.
Brynildsen, Sophie, f. Martens, 16. 9., Bergen.
Budde, Laura, f. Dahl, 61 A., 25. 11., Kbhvn., bgr. Chr.ania.
Bugge, Cathrine Elevie, f. Myhre, 86 A., 25. 2., Chr.ania.
—, Mariane Fredrikke, 85 A., 30. 11., Bergen.
—, Nils, Skibsreder, $31^1/_2$ A., 25. 2., Tønsberg. H: Caroline, f. Dahl.
—, Ove, fhv. Kopist, 75 A., 6. 1., Chr.ania.
—, Sven Brun, Indrulleringsbetjent, 57 A., 22. 11., Larvik. H: Henriette, f. Corneliussen.
Buhr, Charlotte Amalie, 29 A., 13. 5., Bergen.
Bull, Jacob M., 86 A., 7. 1., Tønsberg.
—, G. V., Skibsfører, 67 A., 9. 1., Chr.ania. H: Ida, f. Røed.
Bull-Trafall, Vincent Stoltenborg, 7. 4., Modum. H: Clara, f. Krogh-Kierulff.
Bunde, Nicolay Lorentzen, 81 A., 25. 11., p. t. Chr.ania, bgr. Moss. H: Karoline, f. Høyer.
Bunts, Johan Fredrik, 79 A., 30. 12., Bergen.
Buschmann, Johan Christian Henrik, 8. 11., Aure. H: Gunda, f. Heidenstrøm.
Bye, Christoffer Munthe, fhv. Vaisenhusforstander i T.hjem, 69 A., 8. 12., Chr.ania.
—, Gudrun, 7 A., 5. 5., Skien.
—, Hans, Bankbogholder, 79 A., 8. 7., Skien. H: Clara, f. Müller.
—, Juliane, $82^1/_2$ A., 22. 11., Stord.
Bülow, Ida Sofie, f. B., 71 A, 6. 12., Chr.ania.
Bødtker, Fredrik Chr., 78 A., 30. 1., Harburg, Sydafrika.
—, Jens Ludvig, Cand. mag., $38^3/_4$ A., 8. 2., T.hjem. H: Anna Margarete, f. B.
—, Valdemar, Ingeniør, 30 A., Octbr. (?), Amerika.
Bøe, Gerhard H., Disponent, 64 A., 8. 9., Bergen. H: Sofie, f. Blessing.
—, Thorvald, 8. 12., Bergen.
Bøgh, Marie Bergithe, f. Harboe, $86^3/_4$ A., 22. 6., T.hjem.
Børresen, Niels, 18 A., 4. 4., paa Søen.
Børsum, Caroline Charlotte, f. Holt, 57 A., 22. 3., Chr.ania.
Böttcher, Fritz Constantin, Direktør, 37 A., 12. 8., Chr.ania.
Campbell, Christine, f. Nielsen, 85 A., 27. 2., Bergen.
Cappelen, Anna, f. Aagaard, Amtmand C.s Enke, 35 A., 24. 4., Chr.ania.
—, Johan, Kontorchef, 63 A., 4. 10., Chr.ania. H: Marie, f. Linnemann.
—, Johan, 25 A., 14. 8., Brooklyn.
Carstens, Alida, f. Serck, 78 A., 11. 2., Bergen.
Castberg, Christoffer, $62^1/_2$ A. ($66^1/_2$ A.), 19. 4., Sandefjord. H: Cary, f. Høst.
—, Jens Peter Vidsteen, 15. 9., Bergen.
—, Sophie, f. Hofgaard, 80 A., 27. 9., Chr.ania.
Christensen, Berthe Margrethe, f. Dahl, 85 A., 7. 3., Bergen.
—, Christen, fhv. Oberst, $74^1/_2$ A., 6. 6., Vik. Sogn.
—, Ernst, ORsagf., $35^1/_2$ A., 22. 2., Kragerø. H: Sofie, f. Møller.
—, Sofie f. Bohn, 65 A., 20. 2., Chr.ania.
Christiansen, Hans, Skibskapt., $62^1/_2$ A., 13. 7., Piteå. H: Adelaide, f. Irwinge, Kbhvn.
Christie, Anton M., Disponent, 51 A., 28. 9., Rø pr. Hernøsand.
—, Georgia Dorothea, f. Lund, 75 A., 5. 7., Chr.sund.
Christophersen, Christian Eilert Rasch, 60 A., 21. 11., Chr.ania. H: Cathinka, f. Wiel.

Christophersen, R., Skibsk., 15. 4., Stokke. H: Anna, f. Dahlstrøm.
Clausen, Doris, f. Hansen, $80^{1}/_{2}$ A., 2. 5., Chr.sund.
Cock, Thor, fhv. Styrmand, 27. 12., Birtavare. H: Elise, f. Hansen.
Colban, Erik Andreas, Kaptein. 59 A., 18. 11. Stavanger, bgr. Chr.ania. H: Emilie, f. Biermann.
Colbjørnsen, Anna, 75 A., 14. 6., Chr.-ania.
—, Elise Sofie, 53 A., 1. 3., Chr.ania.
Collett, Eugéne, Typograf, $24^{1}/_{2}$ A., 29. 6., Gardermoen.
—, Nicoline Cathrine, 82 A., 13. 10., Chr.ania.
—, Nicoline, f. Nagel, 84 A. 18 Dage, 10. 1., Larvik.
Collin, Christiane, 72 A., 2. 11., Rosendal.
—, Fredrik, Bankbestyrer, 3. 8., Tromsø.
Corneliussen, O. A., Direktør, 49 A., 27. 5., Chr.ania. H: Helga, f. Paasche.
Coward, Lars, 47 A., 29. 1., Oddernæs.
Crøger, Johanne Marie, f. Heidenreich, 25. 3., Tanum Præstegaard.
Dahl, Carl, 53 A., 15. 12., Bergen. H: Ingeborg Engeline, f. Josefsen.
—, Christine, f. Johanssen, 6. 1. T.hjem.
—, Ehler, Kontorfuldm., 38 A., 25. 10., Chr.ania. H: Tonny, f. Andersen.
—, Hagbart Ludvig, Urmager, 30 A., 19. 6., T.hjem.
—, Ida Louise, f. Bye, $59^{1}/_{2}$ A., 21. 6. T.hjem.
—, Johan Koren, fhv. Distriktslæge $76^{1}/_{2}$ A., 28. 6.. Gangstø i Søndhordland. H: Wilhelmine, f. Cappelen.
—, Ludvig Glückstad, Kaptein, 39 A., 29. 3., Chr.ania. H: Louise Glückstad, f. Paulsen.
—, Martha, 79 A., 14. 2, Bergen.
—, Oluf B., fhv. Skibsfører, 70 A., 23. 12., Bergen. H: Fine, f. Korneliussen.
—, Randine f. Chrislock, $67^{1}/_{2}$ A., 23. 11., T.hjem.
—, Samuel Thornson, Postmester, 31. 7., Holden. H: Ella Thornson, f. Hansen.
Dahl, Sofie, 26 A., 20. 7, Bergen.
Daniels, Marie, $87^{1}/_{2}$ A., 25. 1., Borre.
Danielsen, Otilia, f. Hald, $61^{1}/_{2}$ A., 29. 12., Arendal.
Danielssen, I. T., Foged, $79^{1}/_{2}$ A., 20. 11., Voss, H: Magda, f. Brodtkorb.
Davidsen, Hermikke Bøckmann, $78^{1}/_{2}$ A., 23. 2., Bergen.
Davidson, Gunhild, 25. 1., Chr.ania.
Debes, Fernanda, 71 A., 14. 9., Chr.-ania.
Dehkes, Ole Olsen. 20. 7., Chr.ania.
Deinboll, August Torvald, fhv. Sognepræst, 25. 4., Tysnæs Præstegaard. H: Sofie, f. Kullerup.
—, Sofie Elisabeth, 16 A., 11. 5., Barbu.
Deis, Betzy, (f. Holmberg), 6. 4., Hamburg.
Dekker, Thea, 82 A., 18. 2., Bergen.
Dietrichs, Cato Hilmar, $20^{1}/_{2}$ A., 20. 9., Lurø.
Dietrichson, Nils Dorph Fritzner, 52 A., 26. 12., Chr.ania.
—, Pauline f. Preus, Provst D.s Enke, 81 A., 30. 10., Chr.ania.
—, Sigurd, 23 A., 9. 1., Bergen.
Digre, Anna Christine, f. Dahl, 77 A., 26. 8., T.hjem.
Doran, Thomas, pers. Kapel., 33 A., 22. 5., Glemminge.
Dorph, Richard, Fabrikejer, 8. 1., Barcelona.
Dreyer, Bernholdt, Snedkerm., 76 A., 11. 2., Bergen.
—, Einar, 21 A., 2. 9., T.hjem.
—, Jacob, Seilmager, 80 A., 5. 9., Bergen. H: Oline, f. Petersen.
Duus, Adolf S., Tandlæge, 28. 4., Gøteborg, bgr. Vestre Aker. H: Tikken, f. Olberg paa Bestum.
Dybdahl, Anne, f. Krognes, 88 A., 15. 7., Rissen.
Dybdal, Anna, f. Pedersen, $66^{1}/_{2}$ A., 14. 11., Havnvik.
Dybwad, Harald Theodor Alexander, 37 A., 26. 8., Davos.
—, Jacob, Boghandler, $43^{3}/_{4}$ A., 22. 10., Chr.ania.

Dührendahl, Peter, Cand. pharm., 42 A., 29. 12., Chr.ania.

Dyrhus, Andreas, Skomager, 10. 5., Namsos.

Døscher, Margit, 16 A., 31. 1., Hop pr. Bergen.

Døsen, Elisabet Marie, f. Lem, 70 A., 13. 11., Lyster.

Ebbesen, Emilie, 89 A., 18. 2., Frhald.

—, Valdemar, fhv. Verksejer, 79 A., 20. 8., Fr.hald.

Ebeltoft, William Romanus, Bogbinder, 76 A., 1. 1., Tromsø.

Eberhardt, Oluf, 2. 2., Fr.værn.

Eche, Lina, f. Michelsen, 2. 3., Bergen.

Eckell, L. A., Kbmd., 50 A., 13. 3., Laurvik. H: Bertha, f. Riis.

Egeberg, Ida Mathilde, f. Bull, 42 A., 23. 9., Chr.ania.

Eggers, Christofer Castberg, Apotheker, 39 A., 6. 2., Chr.sand. H: Kaia, f. Sirnes.

Egidius, Fredrik Wilhelm Camillo, 3. 10., Chr.ania.

—, Th., Generalkonsul, 78 A., 17. 7., Asker. H: Augusta, f. von Bothmer.

Eilertsen, E., ORsagf., 12. 8., Fr.hald.

Elligers, Carl Fredrik, Kaptein, 32 A., 23. 4., Para, Brazilien. H: Nora, f. Kielland i Chr.ania.

Ellingsen, Johan, 87½ A., 20. 2., Aa, Lofoten.

Engelsen, Elisabeth, f. Gunnerus, Sorenskriver H. I. E.s Enke, 80 A., 5. 12., Chr.ania.

Erichsen, Ida, 83½ A., 22. 3., Chr.-ania.

Eriksen, Edvard, Seilmager, 73½ A., 19. 2., Høgsfjord Præstegaard.

—, Johan, Dampskibsexp., 1. 11., T.hjem. H: Jørgine, f. Wold.

—, M. G., Skibsmægler, 41 A., 8. 2., Preston. H: Janette, f. Kinlock.

Erland, Oluf Johan, fhv. Skibsf., 2. 1., Bergen. H: Margrethe, f. Storm.

Fahlstrøm, Elis, Fotograf, 3. 3., T.hjem. H: Valborg f. Qvam.

Falch, F. W., Apotheker, 2. 5., Laurvig. H: Agnes, f. Hansen.

Falchenberg, Johan Herman, 91½ A., 20. 2., Arendal.

Falck, Carl Fredrik, 29$^{4}/_{12}$ A., 1. 5., Chr.ania.

—, Henriette Christine, f. Holm, 54$^{8}/_{12}$ A., 21. 5., Chr.ania.

Falk, Laura, f. Lange, 75 A., 25. 3., Hønefos.

Falkenberg, Olea Christiane, f. Elligers, 72 A., 18. 2., Heaton, Newcastle o./T.

Falsen, Hulda Christine, f. Ambjørnsen, 29. 4., Baasmoen, Helgeland.

Farup, Julie Augusta, 51 A., 22. 5., Holmsbo.

Fasmer, I. Fredrik, 31 A., 27. 8., Bergen.

—, Mathilde, f. Dahl, 59 A., 5. 12., Bergen.

Finne, Chr. Albert, 77½ A., 25. 11., Appenrade.

—, Louise, f. Meincke, 88 A., 2. 11., T.hjem.

Fischer, Anne, 69 A., 6. 1., Bergen.

—, Haus Emil, Kaptein, 58 A., 9. 4., Stavanger. H: Marie, f. Røyem.

Flamers, Anna Margrethe, f. Schmidt, 81 A., 25. 5., Bergen.

Fleischer, Hans Seeberg, Kaptein, 84½ A., 24. 11., Kongsberg. H: Ludovikka, f. Juell.

Flock, Sofie Bernhardine, f. Ingier, 74½ A., 17. 3., Chr.ania.

Flood, Justine Bolette Wright, 11. 1., Lysaker.

Fohrmann, Cathrine, 78 A., 15. 7., Kbhvn.

Forbrigds, Barbro Paulsdatter, 82 A., Kvam.

Forck, Karen Jensine, f. Helvig, 60 A., 15. 7., Eidet.

Foss, Carl, Skibsreder, 46 A., 13. 2., Haugesund.

—, E. H., Kbmd., 18. 9., Chr.ania.

—, Eyvind Henrik, Styrmand, 22½ A., 11. 9., fra Campêche til Hamburg.

—, Thekla, 22 A., 10. 12., Chr.ania, bgr. Fr.stad.

Frang, Johan, 77 A., 5. 7., Stange. H: Marthe, f. Lang-Ree.

Fredrichsen, Wilhelmine, f. Winding, $81^1/_2$ A., 5. 10., Bergen.

Fredriksen, Marthe, f. Strøm, 9. 5., Paris.

Freng, Aagot, 10. 3., Sandefjord.

Fresch, Sophus, Bager, 55 A., 26. 5., Chr.ania.

Fridrichsen, Alvilde, 76 A., 18. 8., Chr.-ania.

Friele, Johanne, f. Koren, 4. 7., Bergen.

Friesenberg, Anne Cathrine, 78 A., 26. 1., Tønsberg.

Friis, Dorothea, f. Eeg, 80 A., 9. 6., Tromsø.

Frisenberg, I., Guldsmed, 55 A., 18. 3., Lillehammer. H: Kunigunde, f. Ingvoldsen.

Frisvold, Anna Margretha, f. Rydstedt, $24^{11}/_{12}$ A., 8. 4., T.hjem.

Froestad, Bolette Sofie, f. Loenechen, 71 A., 14. 12., Terøen.

Frog, Andreas, Cand. pharm., 32 A., 13. 5., Chr.ania. H: Helga, f. Hilsen.

Fürstenau, Caroline Jensine, f. Magnussen, 7. 6, Chr.ania.

Gaden, F., Bygmester, $64^1/_2$ A., 16. 8., Chr.ania.

Garmann, Jens Kahrs, fhv. Skibsf., 23. 7., Sunderland.

Gedde, Ove, 11. 11., Sitskogen, bgr. Fr.hald.

Geelmuyden, Christian, Kaptein, 38 A., 15. 8. T.hjem, bgr. Horten.

—, Ida Wilhelmine Carlotte Amalia Kühle, 75 A., 7. 6., Alversund.

Geijer, Carl Axel, $66^1/_2$ A., 24. 3., Chr.-ania. H: Anna, f. Bromander.

Gelein, Anders A., 85 A., 21. 2., T.-hjem.

Getz, Johan, Havnefoged, $50^3/_4$ A., 4. 4., T.hjem.

Giertsen, Arent Lund, 69 A., 9. 7., Laxevaagnæs H: Alette, f. Schelderup.

Gilhuus, Guttorm, 49 A., 13. 12., Lier. H: Cisilie, f. Holtsmark.

Gill, Marie, f. Lous, 48 A., 14. 5., Bergen.

Gjerding, Johannes, 27. 3., Bergen, H: Elisa, f. Larsen.

Gjersøe, Emilie Marie, 33 A., 4. 7., Fr.stad.

Gjertsen, Anon S., $72^1/_2$ A., 29. 1., Tjømø.

—, Christen L.. Skibsf., $46^1/_2$ A., 22. 1., Tjømø. H: Maren, f. G.

Gjertz, Enkefru (?), 60 A., 26. 10., Newcastle, Canada.

Gjessen, Carl Herman, ORsagf., $35^1/_2$ A., 9. 9., Chr.ania.

Gjør, Camilla Schaft, 22 A., 10. 11., Chr.ania, bgr. Hønefos.

—, Hanne Marie, f. Hoelfeldt, 94 A., 20. 1., Stavanger.

Gleditsch, Martin Theodor, fhv. Kbmd., 74 A., 14. 2., Sandefjord.

—, Thorleif F., 28. 12., Skarnæs.

Glückstad, Guletta, f. Brønstrup, 63 A., 16. 9., Chr.ania.

Gløersen, Margrethe Antonette, 90 A., 16. 12., Chr.ania.

Gmür-Harloff, Amalie, Sangerinde. 28. 6., Weimar.

Gohde, P. A., Musikdirektør, 62 A., 18. 1., Stockholm. H: Hilda, f. Meidel.

Goplen, Gustav Martinius, fhv. Toldopsynsmand, 64 A., 28. 9., Chr.ania.

—, Ragna, 26. 3., Chr.ania.

Gotaas, Ole, Landhandler, 74 A., 29. 4. Trøgstad. H: Olava, f. Hvoslef.

Graarud, A., fhv. Stadsfysikus, 77 A., 17. 12., Chr.ania.

Graff, Hedvig Cathrine, f. Tillisch, 80 A., 4. 6., Gjøvik.

Gram, Harald, fhv. Sorenskriver, 81 A., 31. 1., Chr.ania. H: Sophie, f. Wulfsberg.

—, Louise Augusta, f. Bing, 92 A., 23. 4., By ved Stenkjær.

Gran, Erik, 61 A., 26. 10., Relingen. H: Helene, f. Bucher.

—, Jens, Kammerherre, 73 A., 13. 12., Chr.ania.

Green, C. N., 47 A., 9. 1., Chr.sand.

Grieg, Divert Henriche, f. Vedeler, 39 A., 29. 6., Bergen.

—, Lorentz, Læge, 2. 10., Bergen.

Grimsgaard, Honorie Muldrup, f. Schlytter, Generalmajor Chr. Semb G. s. Enke, 11. 6., Chr.ania.

Grundt, Louise, Enkefru, 13. 3., Drammen.
Grung, Charlotte, 87 A., 10. 7., Chr.-sand.
—, Jacob, 75 A., 2. 4., Bergen. H: Anna, f. Harmens.
Grüner, H. Chr., fhv. Kaptejn, 65 A., 8. 4., Chr.ania. H: Kaia, f. Holtermann.
Grøn-Hansen, Thomas Gotthard Mathias, Sekretær, 37 A., 6. 8., Hedalen, bgr. Drøbak. H: Margit G.-H., f. Them.
Grøndahl, Carl Nicolai, 30½ A., 13. 12, Chr.ania.
—, Herman, Cand. philos., 32 A., 26. 5., Chr.ania.
—, Martin, Læge, 26. 9., Lier.
Grøndal, Hanna, Enkefru, 63 A., 14. 12, Lier.
Grøner, Jørgen C. A., fhv. Sognepræst, 86 A., 16. 10., Chr.ania. H: Hervara, f. Pettersen.
—, Villen, 25 A., 16. 10., Chr.ania, bgr. Tønsberg.
Grønn, Reidar, 19. 6., Fr.hald.
Grønstad, N. L. H., Sanitetskaptein, 54 A., 20. 6., Lillehammer. H: Ragna, f. Danelius.
Grønvold, Bernt Christian Olaus, fhv. Sognepræst til Modum, 80 A., 11. 1., Sandefjord, bgr. Modum.
Gude, Helma, f. Bryn, 33½ A., 24. 2, Laurvig.
—, Lilly Ridley, f. Egeberg, 17. 3, Horten, bgr. Chr.ania.
Guidotti, Pietro Natale, 91½ A., 6. 6., Chr.ania.
Guldberg, Johannes D., Læge, 33½ A., 22. 4., Røros. H: Karen H., f. Nielsen.
Gullichsen, Carl Peter Herman, Sognepræst, 51 A., 11. 1., Id. H: Barbara, f. Hansen.
—, Julie, 76 A., 27. 1., Drammen.
Gundersen, Eugenie, f. Wallin, 3. 11., Østre Bærum, bgr. Chr.ania.
Gunnerus, Anna, 13. 6., Hamar.
—, Catharina Elisabeth, Sognepræst J. E. G.s Enke, 92 A., 17. 1., Chr.-ania.
Gunnerus, Christiane, 25. 12., Hamar.
Gustavson, Susanne Catharina, f. Grieg, 1. 12., Bergen.
Günther, Carl Eduard, fhv. Conditor, 69 A., 30. 5., Chr.ania. H: Cathinka, f. Salvesen.
Haaland, Peder, Kemiker, 23 A., 7. 11., 1899, Machalo, Sydafrika.
Haarr, Mathilde Fredrikke, f. Sivertsen, 45 A., 10. 3., Stavanger.
Hagelsteen, Rosa, f. Røschke, Fiskevejer Søren Schjelderup H.s Enke, 80 A., 19. 6., Bergen.
Hagerup, Herman, 9. 12, Bergen. H: Adelina, f. Falck.
Halkier, P. A., Consul, 1. 2., Kbhvn. H: Elise, f. Blaauw.
Hallingby, Jesper, Gaardbruger, 63 A., 2. 12., Aadalen. H: Ragnhild, f. Grønvold.
Hals, Laura Dorthea Fredrikke, f. Døimer, 51½ A., 23. 10., T.hjem.
Halseth, Anna Regine, 81 A., 14. 3., T.hjem.
Halvorsen, Dina Didrikke, f. Hoff, 59 A., 28. 12., Bergen.
—, H. C., Agent, 49½ A., 9. 4., Chr.-ania. H: Louise, f. Bernau.
—, Jens Braage, 22. 2., Chr.ania, H: Anna, f. Qvam.
—, Sarine Ernestine, f. Meyer, 68 A., 26. 6., Bergen.
Hambro, Hans Christian Ørsted, Folkehøiskolebestyrer, 14. 3., Kbhvn., bgr. Bergen. H: Angelique, f. Ege.
Hammer, Caroline, f. Drejer, 13. 1., Chr.ania.
—, Thomas Henrik, fhv. Sorenskriver, 84½ A., 16. 2., Egersund.
Hammerbeck, Kalla Johanna, f. Lund, 25 A., 17. 6., Tromsø.
Hansen, Andrea Amalie, f. Bull, 15. 3., Chr.ania.
—, Anna Christine, f. Bostrøm, 61 A., 19. 3., Hønefos.
—, Christoffer Antoni, 75 A., 29. 1., Bergen. H: Frederikke, f. Holst.
—, H. C., Dr. philos., Universitetsstipendiat, 23. 11., Stabæk.
—, Jacobea, f. Becker, 16. 8., Chr.-ania.

Hansen, Johan, Kbmd., $37^{8}/_{12}$ A., 24. 2., Chr.ania. H: Helga, f. Lund.
—, Johanne Marie, f. Bech, 54 A., 14. 5., Oslo.
—, Marie Margrethe, f. Wetlesen, $76^{3}/_{4}$ A., 12. 10., Oslo.
Hanson, Emma Treschow, kgl. Fuldm. Petter Threschow H.s Datter, 87 A., 10. 4., Sandnæs pr. Stavanger.
Hanssen, Birgitte Marie, f. Devold, 71 A., 28. 12., Aalesund.
—, Louise Jacobine, f. Lange, Assurancedirektør Johan H.s Enke, 23. 6., Arendal.
Hanstein, Sofie Charlotte Augusta Amalie, 26. 2., Drammen.
Hartmann, G., Rektor, 30. 4., Skien.
Hauan, J. A., Lensmand, 55 A., 13. 12., p. t. Vallø. H: Emilie, f. Ekmann.
Hauge, Carl A., 63 A., 1. 11., Chr.ana. H: Anna, f. Kloed.
—, Erik, 64 A., 23. 8., Chr.ania.
—, Stein, Folkehøjskolebest., 16. 5., Bergen.
Heckmann, Jacob, 37 A., 9. 2., Bergen. H: Anne Marie, f. Haugland.
Hedin, Christiane, Enke, 84 A., 22. 9., T.hjem.
Heftye, Heinrich, Bogholder, 50 A., 21. 8., Chr.ania.
—, Jørgen Haslef, Ritmester, $71^{1}/_{2}$ A., 10. 6., Chr.ania. H: Louise, f. Skjelderup.
Heiberg, Albert Henrik Krohn, Overtolb. 17. 4., Drammen.
Heide, Petter, 13. 10., Bergen.
Heier, Ragna, f. Halvorsen, 38 A., 3. 10., Chr.ania.
Heitz, David, $65^{1}/_{2}$ A., 15. 10., Chr.ania. H: Marie, f. Jensen.
Helgesen, Lauritz, fhv. Skibsfører, 78 A., 9. 11., Chr.ania.
Helliesen, Henrik Laurentius, Toldskriver, 22. 7., Faaberg, bgr. Chr.ania. H: Thomine, f. Petersen.
—, Martha, f. Boberg, 17. 8., Ibbestad, bgr. Berg pr. Fr.hald.
—, Ole Theodor Harboe, Overtoldb., 24. 8., Nørresundby Præstegaard, bgr. Kbhvn. H: Fanny, f. Olsen.
Hemsen, Caroline, 24. 1., Tou Brug.
Henriksen, Elise, f. Gløersen, 27. 6., Borre, bgr. Chr.ania.
Henschien, Gustav Adolf, 40 A., 10. 8., Seattle, America.
—, Kirsten, f. Lund, $80^{1}/_{2}$ A., 18. 7., Lillesand.
Herlofson, Christen Næss, 56 A., 31. 12., Chr.ania. H: Magga, f. Smith.
Hermanstorff, Hanna, $80^{1}/_{2}$ A., 11. 1., Drammen.
Hess, Lauritz Johan, 8. 7., Bergen.
Heugh, Fredrik Høegh Guldberg, Foged, 73 A., 3. 8., Eidsberg, bgr. Chr.-ania.
Heyerdahl, Hakon Adelsten, fhv. Malersvend, 27. 3., Vestby.
—, Halvor, fhv. Stadsingeniør, 74 A., 27. 2., Drammen. H: Hilda, f. Haak.
—, Nils Roth, fhv. Skibsf., 9. 9., Drammen. H: Anna, f. Pettersen.
Hielm, Gunille Henriette, f. Natvig, $70^{1}/_{2}$ A., 22. 3., Chr.sand.
Hjersing, Allan, 29. 10., Moss.
Hille, Agathe Dorthea, $57^{1}/_{2}$ A., 23. 3., Bergen.
—, Absalon, Kapt., 11. 7., Island.
—, Oline, Enke, $79^{1}/_{2}$ A., 9. 2., Bergen.
Hind, Inger Margrete, f. Heitmann, 90 A., 27. 1., Mikkelbostad.
Hjorth, Mathilde, Kbmd., P. Chr. H.s Enke, 76 A., 18. 2., Chr.ania.
—, Nicoline Severine, $76^{1}/_{2}$ A., 5. 5., Langesund.
—, Peter Chr., 40 A., 21. 2., Eidsberg. H: Hulda, f. Haneborg.
Hirsch, Magnhild, $16^{1}/_{2}$ A., 19. 6., Aas.
Hoff, O., $62^{3}/_{4}$ A., 17. 1., p. t. T.hjem., Selbo.
Hofflund, Inga Christine, f. Fleischer, 30. 1., Dell Rapids, Syd Dakota.
Hofgaard, Caroline, Enkefru, $58^{1}/_{2}$ A. 3. 6., Chr.ania.
—, Kaia, $50^{9}/_{12}$ A., 22. 12., Chr.ania.
—, Mathilde, Enkefru, 75 A., 11. 9., Chr.ania.
Holm, Inger Marie Elisabeth, $46^{1}/_{2}$ A., 20. 5., Stavanger.

Holm, Sussar Petrus, Skovinspektør, 58 A., 23. 1., Laurvig. H: Tina, f. Farup.
—, Thorvald, Grosserer, 47 A., 9. 4., Chr.ania. H: Mina Julie, f. Solherg.
—, Thorvald C., Hattefabrikant, 59 A., 18. 5., Drammen. H: Gustava, f. Schøyen.
Holmboe, Elise, 25 A., 30. 10., Chr.ania.
—, Ella, 15. 1., Chr.ania.
—, Hilmar, Kbmd., 64 A., 12. 11., Pueblo Colorado. H: Petrea, f. Hansen.
Holmsen, Dagmar, f. Hansen, 28 A., 17. 10., Skien.
—, Bergmester, 77½ A., 21. 1., T.-hjem.
—, Mette Andrea, 73 A., 22. 10., Høland.
—, Ragnhild Helene, 19 A., 23. 11.. Høland.
Holst, Bernhardine, 80 A., 29. 6., Tønsberg.
—, Laura, f. Hansen, 31. 8., Chr.ania.
—, Theodora, 4. 2., Ingø.
—, Thorvald August, Agent, 75 A., 13. 12., Chr.ania. H: Thora, f. Mathiesen.
Holt, Erling, 4. 3., Chr.ania.
Holten, Jens Peter, Overdyrlæge, 30. 12., Kjøbenhavn.
Holter, Boel, f. Pay, 84 A., 1. 6., Drammen.
—, Christine, 85½ A., 30. 12., Chr.-ania.
—, Trygve, 34 A., 2. 3., Helena, Montana.
Holth, Jacob Anton, 43 A., 13. 4., Lasken pr. Sandefjord.
Homan, Henrik Olsen Biørn, Advokat, 76½ A., 5. 12., Chr.ania.
Hornbæk, Svanhild, 18½ A., 1. 7., Chr.ania.
Horneman, Henrikke Christiane, 78 A., 7. 4., T.hjem og Chr.ania.
Horst, Christian Andreas, 83 A., 7. 6., Kjøllefjord. H: Nancy, f. Ulich.
—, Grethe Kirstine, f. Hauan, 80½ A., 5. 2., Tromsø.
Horster, Margrethe, f. Gill, 17. 5., Lillehammer
Hoskelsen, Hans Tobias, Sadelmager, 68 A., 21. 11., T hjem. H: Hanna, f. Wulff.
Houlder, Ivar, 16½ A., 12. 7., Sandefjord.
Huseby, Sigmund, Organist, 18. 10., Chr.ania. H: Ida, f. Petersen.
Husher, Theresia, f. Nielsen, 67½ A., 22. 5., Lillesand.
Hvoslef, Jacobine Fredrikke, 25. 3., Tønsberg.
Hässler, Oscar, Direktør, 34 A.. 2. 8., Bamle.
Høeg, Fredrikke M., f. Jversen, 69 A., 3. 12., Fjøsanger pr. Bergen.
—, Nicoline, 60 A., 19. 5., Drammen.
—, Ragnvald, 35 A., 28. 12. 1899, Minomime, Michigan.
Høyer, Amanda Magdalene, f. Norr, 27 A., 17. 6., Chr.ania.
—, G. M., Agent, 31 A., 2. 6., Chr.-ania. H: Ragnhild, f. Leimann.
—, Gottfrid Herman, Besigtelsesmand, 69 A., 23. 4., Arendal. H: Margrethe, f. Salvesen.
—, Johan Arndt, 17½ A., 24. 4., Gravesend, England.
—, Marie, f. Petersen, 10. 3., Skien.
Jahnsen, Christine Elisabeth, f. Bentzen, 55 A., 7. 12., Lillesand.
—, Ester Marie, Enkefru, 77 A., 28. 6., Bergen.
Jansen, Johanne, f. Bartz, 59 A., 2. 3., Bergen.
Jarmann, Marthe Marie, 60 A., 9. 11., Chr.ania.
Ibsen, Laura Aline, 72 A., 4. 2., Hamar.
Jebe, Hakon Gabriel, Brigadelæge, 69 A., 14. 7., T.hjem. H: Hedvig, f. Klingenberg.
—, Herman Gabriel, fhv. Distriktslæge, 83 A., 21. 6., Chr.ania.
Jensen, Anne Marie, f. Dahl, 88 A., 5. 1., Bergen.
—, Carl H., Kjbmd., 8. 1., Larvik. H: Johanne, f. Ljungberg.
—, Jørgen, Skolebestyrer, 19. 9., Sidney. H: Ilsabel, f. Ramsay.

Jenssen, Bolly Sophie Wilhelmine, f. Haffner, 65 A., 5. 3. Chr.ania.

—, Morten, Skibskap., 58 A., 28. 1., Singapore. H: Anna, f. Dreyer i Bergen.

Jentoft, Helene, 80 A., 30. 9., Chr.ania.

Jersin, Elise Helene, Sognepræst T. H. I.s Enke, 83 A., 2. 2., Os.

Jespersen, Christoffer Silchenstedt, 34 1/2 A., 3. 11., Fjeldberg.

Ihlen, Christian, Kommandørkap., 17. 1., Arendal, bgr. Chr.ania.

Johannesen, Anne Marie, f. Lampe. 74 A., 9. 9., Bergen.

—, Carl, Lagerbetjent, 24 A., 31. 12., 1899, Bergen. H: Sofie, f. Leganger.

—, Johanne Margrethe f. Kuhnle. 75 A., 16. 1., Bergen.

—, Sofie, f. Horn, 63 1/2 A., 22. 4., Chr.ania.

Johannesén, J. F., Balletmester, 74 A., 11. 9., Chr.ania. H: Catherine, f. Altenburg.

Johannessen, Anton, fhv. Maskinmester, 43 A., 1. 5., Chr.ania. H: Hedevig, f. Wahlgren.

—, Conrad Kroepelin, 50 A., 29. 12., Woxenkollen. H: Christine, f. Serck.

—, Miche Petrine, f. Gjerssen, 87 A. 5. 3., Bergen.

Johannsen, F. L. Mægler, 74 A., 1. 3., T.hjem. H: Sara, f. Matheson.

Johansen, Jacob Lerche, fhv. Statsraad og Kontreadmiral, 81 A., 19. 1., Chr.ania.

—, Margrethe, f. Nerdrum, 44 1/2 A., 18. 11., Chr.ania.

Johnsen, Bine f. Thokle, 55 A., 21. 1., Bergen.

—, Elisabeth, f. Friis, 63 A., 9. 10. Bergen.

—, Jetmund, fhv. Adjunct, 13. 4., Bergen.

—, Johanne Bruun, f. Borchgrevink, 87 1/2 A., 24. 8., Bodø.

—, Julius, Dr., 21. 1., Chr.ania.

—, Konrad, fhv. Lodsoldermand og Havnefoged, 76 A., 23. 6., Chr.ania. H: Margrethe, f. Bang.

Johnsen, Mentz, Magistratssekretær, 36 A., 22. 12., Bergen. H: Magda, f. Meidell.

—, Pernille Elisabeth, f. Marstrander, 84 A, 25. 12., Bergen.

—, Thomas M., Cand. phil., 45 A., Marts? New-York.

Jordan, Joachim, fhv. Kjbmd., 56 A., 16. 6., Chr.ania.

—, Martin, 23 A., 9. 10., Bergen. H: Sara, f. Hansen.

Jordhøy, Amalie, f. Hennum, 34 A., 8. 6., Chr.ania.

Irgens, Marie. Enke, 91 1/2 A., Hospitalet, T.hjem.

Isdahl, Hanna Børs, 15. 12., Bergen.

Juel, Fredrikke Wilhelmine, f. Thorne, 72 1/2 A., 27. 3., Drammen.

—, K., Bager, 66 A., 18. 3., Fetsund. H: Sofie, f. Bjanes.

—, Nils, Kommandør, 8. 2., Rom.

—, Sofie, f. Bjanes, 60 A., 2. 10, Fetsund.

Junge, Fredrikke, f. Holst, 24. 2., T.-hjem.

Junghans, Anna, 28. 6., Chr.ania.

Junker, Friederich Wilhelm, 20. 6., Bergen.

Juul, A. J., Skrædderm., 81 A., 17. 11., Chr.ania. H: Emilie, f. Erichsen.

Iversen, Anne Christine, f. Næskild, 88 1/2 A., 21. 4., Chr.sand.

—, Sara Rebekka, f. Rosenvinge, Provstinde, 92 A., 29. 3., Stavanger.

Jürgensen, Hanne, 80 A., 31. 1., Bergen.

Jæger, Cathrine, 27. 4., Hop, Askøen.

Jørgensen, Anna Marie, f. Bergh, 72 A., 7. 4., Bergen.

—, Anna Margrethe, 31. 1., Bergen.

—, Elise, f. Krøger, 52 A., 7. 10., Arendal.

Joerges, Otto, Grosserer, 67 A., 25. 9., Chr.ania. H: Emma, f. Christeinicke.

Kaasbøl, Caroline, f. Thornæs, 18. 12., Bergen.

—, Sofie, f. Parelius, 82 1/2 A., 25. 3., Hitteren.

Kahrs, Ottine, f. Opdahl, 83 A., 29. 7., Bergen.

Kaurin, Christian Matheus, Portrættegner, 29 A., 12. 4., Tromsø.
—, Henning C., Ingeniør, 36 A., 29. 5., T.hjem.
—, Wilhelm Andreas Wezels, Provst, 66. A., 19. 12., Ringebu. H: Henriette, f. Petersen.
Kavli, Bertram, Bankkasserer, $22^1/_2$ A., 20. 7., p. t. Chr.ania.
Keilhau, Carl, Redaktionssekretær, 35 A., 24. 5., Chr.ania. H: Modesta, f. Konow.
van Kervel, Kirsten, f. Løvold, 6. 5., Arendal.
Kielland, Johanne Colbjørnsen Munch, 22 A., 22. 3., Brønø Præstegaard.
Kiil, Wilhelmine Catharine, f. Thomsen. 91 A., 11. 9., Tromsø.
Kjelsberg, Nicolai Andreas, 45 A., 22. 7., New-York. H: Marthe, f. Siqveland.
Kjensmo, Louise, f. Rolsdorph, 61 A., 31. 12., Grue.
Kildahl, Jenny Nicoline, 1. 6., Moss.
Kildal, Christine Marie, f. Gotaas, 83 A., 18. 10., Chr.ania.
Killengreen, Johan Andreas, Kadet, $20^1/_2$ A., 18. 6., Fr.værn.
Kindt, Jens Engesgaard, 23. 2., Bergen. H: Amalie, f. Trampe.
Kirsebom, Franciska, f. Bock, 79 A., 1. 1., Chr.ania.
Kittelsen, H. Abr., 29 A., 25. 2., Skien. H: Mina, f. Houen.
Kjær, C. A., Distriktslæge, 12. 12., Nore. H: Elvina, f. Wesmann.
Klagenberg, Andreas, 78 A., 13. 2., Bergen.
Klem, Paul, Skibsfører, $56^1/_2$ A., 9. 5., Chr.ania. H: Mina K, f. K.
Kling, James, Malerm., 59 A., 25. 2., Bergen.
—, Johan Henrik, Skibskapt., 50 A., Februar, Forlis. H: Anna, f. Steen.
Klinkwort, Marie, f. Vold, $73^1/_2$ A., 11. 4., Chr.ania.
Kloumann, Fredrik Julius, Sorenskriver, 27. 11., Larvik. H: Kaja, f. Løwold.
Klykken, Karen Helene Følnum, 85 A., 6. 2., Skogn.
Kløvstad, Herluf, Læge, 28. 12., Vardø, bgr. i Chr.ania, 10. 1., 1901.
Knap, Caspar Rasmus, Rektor, 69 A., 30. 3., Lillehammer. H: Sophie K., f. K.
—, Petrine Jacobine, f. Petersen, 14. 6., Tønsberg.
Knoph, Sophie, f. Hassel, 4. 3., Kragerø.
Knudsen, Gudrun, f. Koller, 26 A., 22. 8., Falejdet, bgr. Indviken.
—, Gurine, f. Aanonsen, Skibsr. Chr. K.s Enke, $91^1/_2$ A., 2. 5., Frednæs ved Porsgrund.
Kofoed, Inga Elise, f. Sten, 19. 9., Bergen.
Koht, Ivar, 4. 4., Østre Aker.
Kolbenstvedt, Njeld, Lensmand, 72 A., 3. 12., Sand i Ryfylke. H: Oleane, f. Linbom.
Kolderup-Hansen, Herman, 33 A., 27. 4., Chr.ania.
Kolstad, Margrethe Elisabeth, f. Abell, 65 A., 21. 6., Chr.ania.
Konow, Dagny, f. Clasen, 46 A., 5. 9., Chr.ania.
—, Ludvig, Consul, 88 A., 22. 3., Kvinge.
Koren, Wilhelm, 32 A., 18. 4., Østre Aker og Chr.ania.
Kraft, Edward, Cand. jur., 79 A., 27. 2. Chr.ania.
—, Eyvind, Læge, 16. 7., Ørkedalen. H: Anna, f. Birch.
Kramer, Christoffer, Smedesvend, $24^1/_2$ A., 19. 12., Bergen. H: Caroline, f. Berge.
—, Dirk Voss Blaauw, 3. 8., Bergen.
Krefting-Hansen, Axel Motzfeldt, 9. 3., Chr.ania.
Kristiansen, Lauritz, ORsagf., 18. 2., Nordre Aurdal. H: Aagot, f. Kjøsterud.
Krog, Johanne Brandt, $78^3/_4$ A., 10. 3., T.hjem.
—, Randi, Kokkekone, 8. 4., T.hjem.
—, Rasmus, Ingeniør, 26 A., 26. 12., T.hjem. H: Nanna, f. Thane.
Krogh, Hilda Margrethe, 47 A., 8. 5., Hobøl.
—, Johannes Christoffer Fredrik, Bankkasserer, 27. 11., Drøbak.

Krogh, Oskar Julius, Bogbinder, 17. 3., Chr.ania.
—, Ragnhild, f. Salicath, 25 A., 29. 7., p. t. Stabæk.
von Krogh, Lene, f. Baade, 86 A., 1. 10. Bergen.
—, Mette, f. Faye, 84 A., 5. 1., Bergen.
Krohn, John Robert, Styrmand, 23³/₄ A., 28. 3., fra Alexandria til Malta.
—, Fredrik Moltke Bugge, Stud. med., 8. 4., Porsgrund.
—, Olufine Elisabeth, f. Sullustad, 66 A., 19. 11., Chr.ania.
Kronsteen, Nils Andreas, Kunstdrejer, 32¹/₂ A., 2. 3., Chr.ania.
Krum, Petter Elster, Fuldm., 29. 6., Moi. H: Tonette Sofie, f. Hendriksen.
Kvigstad, Lina f. Pedersen, 46 A., 10. 5., Røros.
Køhne, Gina, f. Wiik, 25 A., 2 . 4., Bergen.
Kølbel, Heinrick, Handelsrejsende, 2. 2., Chr.ania. H: Ida, f. Stephensen.
Kønnemann, Julius Hendrik, 68 A., 25. 4., Chr.sand. H: Amalie, f. Braun.
Laache, Jacob, Stud. jur., 25. 11., Syd Afrika.
Lambrechts, M., Højesteretsjustitiarius, 28. 5., Chr.ania.
Lammers, Einar, Kaptejn, 51 A., 5. 7., Chr.ania.
Lampe, Beate Christine, f. Bergmann, 97¹/₂ A., 25. 1., Bergen.
—, Fredrik Theodor, Styrmand, 30. 5., Chr.sand. H: Kaja, f. Thorsen.
—, Jens A. B., Farver, 26. 5., Bergen.
Landmark, Elisabeth Laurentia, f. Rein, Sognepr. L.s Enke, 90 A., 23. 3., Hamar.
Lange, Halvard, 4, 11., Brooklyn.
de Lange, Christoffer G., Rebslagersvend, 57 A., 29. 9., Bergen.
—, Harriet, f. Balchen, 79¹/₂ A., 21. 1., Stavanger.
Larsen, Adolf Julius, fhv. Skibsk., 46 A., 15. 1., Moss. H: Marie, f. Bassøe.
—, Hanna Severine, f. Soelberg, 75⁵/₁₂ A., 16. 10., Chr.ania.
Lassen, Fredrik, 16. 7., Nordstrand.
—, Nils, 27 A., 3. 8., Chr.ania.
Lea, Martin, Kbmd., 62 A., 30. 1., Stavanger. H: Henrikke, f. Bostedt.
Lee, Charles, Kbmd., 24. 11., Chr.ania. H: Marie, f. Birkrem.
Leganger, Johan, Gaardbruger, 78 A., 24. 11., Molde pr. Os. H: Anna, f. Mehl.
—, Simon Johan, Kvartermester, 50 A., 6. 10., Dampskib „Gibraltar."
Leikvam, Karen, f. Fougner, 82 A., 13. 3., Gausdal.
Lem, Olave, 79 A., 9. 3., Førde.
de Lemos, Adolph, 25. 5., Chr.ania. H: Rosalie, f. Nathan.
Letort, René, 29. 7., Paris.
Lian, Emilie Sophie, f. Biørn, 63 A., 24. 4., T.hjem.
Lie, Andreas, 62 A., 31. 12., Gjøvik.
—, Elisabeth, f. Nilsen, 22. 9., Bergen.
—, Finn, 2. 8., Bergen.
—, Lagertha, f. Olssøn, 21. 9., Elverum.
—, Ole J., fhv. Skibsfører, 67 A., 23. 12., Bergen. H: Rebekka, f. Paulsen.
—, Ole Andreas, Gaardbruger, 67¹/₂ A., 1. 5., Østre Aker. H: Thea, f. Heiereth.
—, Petter, 63³/₄ A., 23. 2., Tromsø. H: Mathilde, f. Berg.
Lieblein, O. M, fhv. Stationsmester, 53 A., 7. 1., Drammen.
Lied, H. U., Apotheker, 72 A., 5. 7., Gjøvik.
Lieungh, Lina, Enkefru, 66 A, 4. 6., Gamle Aker.
Lind, Nils, Lods, 69 A., 27. 7., Stavanger.
—, Olava, f. Jørgensen, 61¹/₂ A., 25. 1., Tønsberg.
Lindboe, Anna Jørgine, f. Nordtvedt, 57¹/₂ A., 14. 12., T.hjem.
—, Marie Henriette Sofie, f. Jessen, 18. 1., Horten.
Lindbom, Erik Carlsen, 72 A., 24. 1., Bergen.
Lindeman, Eyvind, Dampskibsf., 29. 1., Bergen. H: Sofie, f. Andersen.

Lindemann, Christian, Styrmand, 11. 6., Mexico.
Lindholm, Nelly Elise, f. Agerup, 60 A., 12. 9., Tønsberg.
Lindkvist, Gemalia, f. Birkeland, $44^1/_2$ A., 22. 10., Bergen.
von der Lippe, Jacob, fhv. Assurancedirektør, 72 A., 1. 2., Grimstad.
Logn, Laura, 19. 7., Chr.ania.
Lohmann, Anna Mathea, f. Foss, 79 A., 12. 2., Granly pr. Bergen.
Lorenz, Petra, 74 A., 16. 11., Chr.ania.
Lorenzen, Lars Israel, $32^1/_2$ A., 21. 2., Bragernæs.
—, Sophie, 45 A., 9. 3., Drammen.
Lossius, Rasmus, Consul, $73^1/_2$ A., 13. 1., Chr.sund.
Lous, Helene Marie, f. Schelven, 22. 6., Stenkjær.
Lude, Hagbarth, 19 A., 8. 12., Bergen.
Ludt, August S., Grosserer, 16. 3., Kbhvn. H: Engel Marie, f. Bruland.
Lund, Andreas, Maskinist, 69 A., 6. 11., T.hjem. H: Elisabeth, f. Lindgaard.
—, Carl Otto, Sagfører, 12. 2., Larvik.
—, Daniel, $20^1/_2$ A., 10. 10., Haugesund.
—, Ellen, Overkonstabel Mikal L.s Enke, $79^1/_2$ A., 7. 4., T.hjem.
—, Erik, 86 A., 17. 2., Reine.
—, Hans Ludv., Agent, 44 A., 18. 7., Chr.ania.
—, Hedvig Marie, f. Thode, 17. 1., Østre Aker.
—, Ingmar, Skibskapt., 52 A., 30. 4. Chr.ania.
—, Johannes Bernt, Handelsmand, 13. 1., Kjeø. H: Marianne, f. Jæger.
—, Karen Margrethe, 77 A., 9. 12., Chr.ania.
—, Nils Oscar, 21 A., 7. 9., Chr.sand.
—, Ole Gunerius Nilsen, $65^3/_4$ A., 16. 10., Ullensaker.
—, Oline, f. Syversæter, 79 A., 6. 9., Chr.ania.
—, Ragna, $26^1/_4$ A., 19. 3., Chr.ania.
—, Severine Emilie Margrethe, 12. 2., Farsund.
—, Wilhelm, 13. 7., Chicago. H: Sofie, f. Larsen i Skien.
Lunde, Ida Caspara, f. Brauer, 60 A., 30. 7., Chr.ania.
Lundh, Augusta, Byfoged L.s Enke, 7. 6., Chr.ania.
—, Peter A. J., Feierinspektør, 87 A., 29. 9., Chr.ania. H: Alethe, f. Ziegler.
Lyche, Ivar, 3. 2., Chr.ania.
—, Sofie, f. Haslund, 79 A., 25. 4., Chr.ania.
Lydersen, Carl Johan, Styrmand, 27 A., 10. 4., fra Laguna til Falmouth. H: Hanna, f. Blom i Arendal.
Lyng, Georg Wilhelm Lauritz, 17 A., 12. 11., Chr.ania.
Lyng, Thorvald, fhv. Bureauchef, 80 A., 7. 4., Chr.ania.
Lysholm, Henrikke, 11. 10., Chr.ania.
Lütke, Martin Fredrik, fhv. Sognepræst, 53 A., 8. 9., Stavanger.
Lütken, Martha, 13. 7., Høland, bgr. Chr.ania.
Lütz, Anna Margrethe, f. Berentzen, Tobaksfabrikant William L.s Enke, 27. 6., Chr.ania.
Læknæs, Andrea Josefine, f. Thunold, 32 A., 3. 3., Bergen.
Løcke, Caroline, f. Kihlgren, 59 A., 25. 11., T.hjem.
Løkke, Marie, f. Fegth, 11. 8., Chr.ania.
Loennecken, Margit Ingeborg, f. Krogh, 31 A., 11. 4., Bergen.
Løvenskiold, Siegfried, 37 A., 8. 8., Fossum.
Løvstad, Solveig Therese Brinck Wessel, 20 A., 19. 1., Chr.ania.
Løwegren, Berthe Marie, f. Semb, $84^1/_2$ A., 18. 12., Chr.ania.
Løyen, Thekla, 30. 11., Famailla, Tucuman, Argentina.
Mårthén, Johan August, Fejerinspektør, 58 A., 1. 7., Chr.ania.
Mack, Fritz Christian, $16^1/_4$ A., 12. 5., Tromsø.
Madsen, Daniel Marius, 30 A., 25. 10., Bergen.
Magnus, Bolette, 30. 10., Bergen.
—, Gudny, 15. 1., Bergen.
Mamen, C. J., Kontrollør, 79 A., 22. 3., Fr.hald.
—, Christine, 5. 11., Fr.hald.

Mamen, Johanne Henrikke, 68 A., 12. 3., Fr.hald.
Mandahl, Thomas Pløen, 27. 3., Chr.-ania.
Maroni, N. A., Skibsreder, 66 A., 15. 9., Chr.sand. H: Marie, f. Weisser.
Marstrander, William Johannes, Stud. med., 23 A., 22.4., Fuse Præstegaard.
Martinsen, Eyvind, Premierl., 22 A., 31. 3., Chr.ania.
Matheson, Pauline, 36½ A., 17. 4., T.hjem.
Mathiesen, C. F., Ingeniør, 67 A., 10. 12., Chr.ania. H: Maren, f. Østgaard.
—, Nils, 71 A., 2. 12., Porsgrund.
Matthiessen, Benedix Martin, fhv. Byfoged, 79 A., 2. 12., Molde.
—, Otto Tobias, fhv. Korpslæge, 84 A., 29. 7., Dimmelsvik.
Meidell, Ditmar, 74 A., 13. 7., Chr.ania. H: Thora, f. Houge.
Meier, Tobine Christine, f. Petersen, 73 A., 3. 4., Brevig.
Mejdell, Johan Ernst, Læge, 35 A., 13. 7., Aadalen. H: Elise, f. Kolderup.
Melhuus, Frantz Wilhelm, Grosserer, 63 A., 31. 1., Chr.ania. H: Euphemia, f. Hutchinson.
Melsom, Hanna f. Aas, 30. 11., Skien.
Mercier, Paul, 4. 12., Havre. H: Hanne, f. Grønn.
Messell, Carl Camillo, 43½ A., 20 5., Chr.ania. H: Wilhelmine, f. Gølling.
Meydell, Stephan Barklay, Kaptein, 81 A, 27. 9., Chr.ania.
Meyer, Anniken Mathea, f. Tofte, 79 A., 27. 1., Chr.ania.
—, Caroline, f. Lockwood, 26. 7.. Bergen.
—, Cathrine Susanne, 91 A., 10. 12., Bergen.
—, Elisabeth Bergithe, f. Monclair, 64 A., 26. 3., Bergen.
—, Herman, fhv. Skibsf.. 16. 7., Bergen. H: Martha, f. Merlees.
—, Johan Fredrik Nieuwejaar, 21. 2., Bergen.
Meyer, Johanne Marie, f. Hermundsen, 26 A., 21. 9., Bergen.
Michelsen, Birgithe, f. Johannesen, 76 A., 7. 8., Bergen.
—, Johan Collett, 18. 12., Bergen.
—, O., Kæmner, 68 A., 21. 7., Drammen.
Middelthon, Marthine, 24. 2., Stavanger, bgr. Aardal.
Miøen, Christiane Sophie, 52 A., 31. 7., Oslo Hospital.
Mjøen, Helene, Lensmand M.s Enke, 90 A., 8. 6., Gjøvik.
Moe, Elen Karine, Enkefru, 67 A., 8. 10., Chr.ania.
—, Chr. W. A., Garver, 40½ A., 25. 5., Lillehammer.
—, Louise Wilhelmine, 28½ A., 3. 3., Chr.ania.
Moestue, Arne Sven, 17½ A., Bridgewater, Nova Scotia.
Mohn, Cathinka Benedicte, f. Grüner, 85 A., 7. 6., Bergen.
—, Harald, 45 A., 16. 2., Chr.ania.
—, Oluffine Christine, f. Rasmussen, 24. 1., Bergen.
Molle, Marie Dorothea, 79 A., 14. 5., Bergen.
Monrad, Anna, f. Melgaard, 26. 3., Decorah, Jowa.
Monsen, Henriette Magdalene, 80 A., 26. 1., Drøbak.
Mortensen, Else, f. Obstfelder? 77 A., 27. 5., Mineapolis.
Morterud, Mathias, Ingeniør, 13. 6., Chr.ania. H: Dora, f. Holtfodt.
Mosgaard, Severin, fhv. Bogtrykker, 78 A., 30. 11., Chr.ania.
Motzfeldt, Alette, 57 A., 9. 11., Chr.ania.
Mulvad, Hans Christian, fhv. Consul, 91½ A., 15. 1., Fr.stad.
Munch, Edvard, fhv. Professor, 63½ A., 18. 5., Chr.ania. H: Anna, f. Borchsenius.
—, Nathalie, f. Linaae, Professor P. A. M.s Enke, 88 A., 18. 1., Drammen, bgr. Chr.ania.
Munthe-Kaas, Thekla, f. Schelven. 79 A., 9. 11., Chr.ania.
Muus, Bernt Julius, fhv. Præst i Good-

huc Co., Minn, 68 A., 24. 5., T.-hjem.

Myklebust, Emmely Hansen, f. Dreyer, 32 A., 14. 6., Horsnæs.

Mülertz, Axel, 21. 2., Chr.ania. H: Signe, f. Haavie.

Müller, Camilla, Enkefru, 59 A., 22. 2., Chr.ania.

—, Michal Schelderup, Artillerikap., 17. 1., Bergen. H: Bolette, f. M.

—, Wilhelm Andreas Wexels, Gartner, 33 A., 24. 7., Østre Aker, bgr. Oslo.

Møller, Bolivar, 75 A., 15. 1., Fr.stad?

—, Christine Elisabeth Margrethe, f. Larsen, 2. 6., Brooklyn.

—, Elisabeth, 81 A., 7. 9., Chr.ania.

—, H. Thiis, 88¼ A., 29. 11., Molde.

—, Herman Gregus, Sorenskriver, 49 A., 26. 1., T.hjem. H: Margrethe, f. Haugan.

—, Jacob, Disponent, 65 A., 23. 10., Stavanger. H: Olava, f. Nickelsen.

—, Janniche Henriette, f. Mikkelsen, 5. 4., Bergen.

—, Lina, f. Bomhoff, 12. 2., Chr.ania., bgr. Kongsberg.

—, Thomas, Lods, 70½ A., 21. 3., Chr.sand.

Mørch, Hanna, 21 A., 1. 7., Fr.stad.

—, Jensine, f. Thorsen, 18. 4., New-York.

Mørk, Anthonette, f. Fresch, 59 A., 27. 3., Chr.ania,

Nagell, Dagmar, 18 A., 20. 11., Bergen.

Nahnfeldt, Otilia, 23. 10., Hedemora.

Nannestad, Sofie, 25. 2., Oslo Hospital.

Nathan, Emilie, f. Zadig, 67 A., 4. 12., Chr.ania.

Nerdrum, Magnhild, f. Bodom, 26. 2., Chr.ania.

Neumann, Christine, f. Gulbrandsen, Provst C. N.s Enke, 81 A., 14. 11., Chr.ania.

Nickelsen, Henrik, 69½ A., 4. 2., Chr.-ania.

Nicolaysen, Petronelle Andrine, f. Andersen, 74 A., 6. 11., Drammen.

Nielsen, Anders, Hotelejer, 77½ A., 25. 2., Grimstad. H: Hanna, f. Miøen.

Nielsen, Anna Marie, f. Klingenberg, 36 A., 13. 12., Bergen.

—, Eugenie, f. Fabritius, 4. 2., Chr.-ania.

—, H. J., Apotheker, 29. 11., Røros. H: Josefine, f. Mjøen.

—, Johan Peter Ludvig, Skuespiller, 91⁸/₁₂ A., 13. 4., Chr.ania.

—, Marie, f. Wichstrøm, 24. 8., Chr.-ania.

—, Niels, Skibsfører, 62 A., 20. 1., Langodden. H: Karen, f. Borch.

—, P., Speditør, 26. 7., Chr.ania. H: Louise, f. Müller.

—, Robert Vinand Brøgelmann, Styrmand, 41 A., August? fra Åbo til Bristol. H: Jacobine, f. Blytt.

—, Sivert, 43½ A., 19. 6., Bergen. H: Fredrikke, f. Krøger.

Nielsen-Sæther, Nathalia, f. Richter, 1. 5., Chr.ania.

Nieuwejaar, Conradine Svendsen, 45 A., 14. 1., Bergen.

—, Otto Christian Synnestvedt, Overgraver, 77½ A., 25. 2., Bergen.

Nissen, Magdalena, f. Aas, Rektorinde, 79 A., 24. 1., Chr.ania.

—, Peder Schjeldrup, Toldb., 15. 9., Namsos. H: Maren, f. Drejer.

Nitter, Christian Uchermann, Udskiftningsformand, 62 A., 6. 5., Dale. H: Hanna, f. Smith.

Norbech, Johan Martin, 28 A., 28. 6., London.

Norbye, Sofie, f. Koht, 50 A., 19. 8., Chr.ania.

Nordahl, Anders, 84¾ A., 18. 12., Bergen.

Norman, Cathrine, 60½ A., 27. 10., Korshavn.

Nossum, Johan Henrik, Direktør, 43½ A., 12. 9., T.hjem. H: Christine, f. Brænne.

Nygaard, L., Feierinspektør, 7. 1., Chr.-ania.

Nyrerød, Elise Jacobine, f. Thulberg, 78 A., 4. 5., Holmestrand.

Næss, Hans Sigvardt, Hofskomager, 81⁴/₁₂ A., 4. 5., Chr.ania.

Nørregaard, Hans Jacob, Oberst, 20. 3., Chr.ania. H: Sophie, f. Wegner.

Obstfelder, Sigbjørn, 33 A., 29. 7., Kbhvn.

Oftedal, Lars, Redaktør, 61 A., 2. 5., Stavanger.

Ohlsen, Ingeborg Sophie, Marinelæge O.s Datter, 73 A., 30. 1., Tønsberg.

Olsen, Agnes Petrine, f. Sahlquist, 52 A., 12. 1., Christiania.

—, Betzy, f. Berg, ORsagf. Johan Henrik O.s Enke, 18. 6., Amerika,

—, Birgitte Marie, f. Samuelsen, 69½ A., 3. 2., Drøbak.

—, Charlotte, f. Ledien, 35 A., 13. 4., Bergen, bgr. Arendal.

—, Franzine Antonia Angelica, f. de Clozier, 85½ A., 24. 9., Vestfossen.

—, Helge, fhv. Agronom, 71 A., 19. 12., Hvidsten. H: Margrethe, f. Bruun.

—, Hilda, f. Collombo, 27 A., 10. 10., Bergen.

—, Hilde Margrethe, f. Wiesener, 78 A., 14. 2., Bergen.

—, Jørgine Margrethe, f. Brede, 65 A., 26. 12., Bergen.

—, Marie, f. Mandahl, 51½ A., 8. 2., Mandal.

—, Mette Margrethe, f. Heitmann, 74 A., 14. 6., T.hjem.

Olstad, A. G., Kbmd., 80 A., 19. 2., Lillehammer.

Oppegaard, Maren, f. Zapffe, 84 A., 9. 2., Østre Aker.

Ottesen, Otto Christian, Sorenskriver, 81½ A., 13. 3., Askim.

Overn, Helle, 75 A., 20. 5., Lier.

Owren, Martine Severine, Enkefru, 82$^{5}/_{12}$ A., 23. 5., Hønefos.

Oxholm, Einar Fredrik Heltberg, fhv. Skibsk. 78 A., 5. 10., Mandal. H: Marie, f. Vogt.

Paasche, Fredrikke, f. Dyblie, 79 A., A., 17. 2., T.hjem.

Paaske, Johan Henrik, fhv. Postmester, 84½ A., 2. 1., Larvik. H: Johanne, f. Storm.

von Pachner, Therese, 10. 3., Østre Aker, bgr. Chr.ania. (katholske Kirke).

Palludan, Elise Sofie, f. Eckermann, 84 A., 20. 8., Diakonissehuset.

Palmgren, Bernhard, Typograf, 7. 3., Chr.ania. H: Helga, f. Kristiansen.

Paris, Herbert George, R. N., Commander, 46 A., 19. 9., Bergen. H: Marie, f. Kieding.

Pauls, Ferdinand, 9. 1., Brooklyn.

Pedersen, Anders, Bankchef, 60 A., 5. 11., T.hjem. H: Margrethe, f. Weisser.

—, Arthur William, Stud. jur., 23 A., 13. 5., Chr.ania.

—, Jens, Børstjener, 80¼ A., 11. 11., Bergen. H: Christiane, f. Holm.

—, Josefine Emilie, f. Neumann, 62½ A., 22. 10., Chr.ania.

—, Stein Johannes, 6. 4., T.hjem.

Pengel, Hulda, f. Møller, 11. 1., Danmark.

Petersen, Gunnar Christian Meidell, 26. 4., Buenos Aires.

—, Henriette, f. Thaulow, 66 A., 17. 7., T.hjem.

—, Jacob Smith, Skibsfører, 9. 12., Bremen.

—, Johan Fredrik, Plantagebestyrer, 35 A., Septbr., Sumatra.

—, Magda, 18 A., 25. 11., Bergen.

—, Peter Oluf, fhv. Brandinspektør, 77 A., 20. 2., Mandal. H: Warinka, f. Ordrop.

Pettersen, Hanny, f. Kaare, 43 A., 22. 1., Molde.

—, Mathilde Serene, f. Hadler, 62 A., 8. 3., Bergen.

Petterson, Birger, 24 A., 23. 9., Chr.-ania.

Pfützenreuter, Carl Sebastian, 55 A., 11. 4., Haughton, Amerika.

Pihlfeldt, Emilie Jonasine, f. Withbroe, 60 A., 6. 10., Waidaguba.

Plesner, Benedictus, Sagfører, 73 A., 28. 7., Skien. H: Pauline, f. Gjør.

—, Simon, Kontorchef, 10. 10., Tonga.

Poulsen, Augusta, f. Lædel, Enkefru, 22. 3., Chr.ania.

Prante, Bergitte, f. Arentz, 89 A., 6. 2., Bergen.

Prebensen, Nicoline, f. Nielsen, 89 A., 13. 12., Laurvig.

Preus, Alvilde, f. Sundby, 4. 12., Chr.-sand.

—, Martha, Provst A. C. P.s Enke 60 A., 26. 1., Chr.ania.

Prytz, Anne Margrethe, Foged P.s Enke, 80 A., 29. 11., Chr.ania.

—, Eiler Hagerup Krog, fhv. Foged, 88 A., 26. 5., Chr.ania.

Qvale, Thurid, Lærerinde, 34 A., 24. 9., Vestre Slidre.

Qvisling, Gro, Enkefru, 79½ A., 9. 10., Chr.ania.

Rafen, Elise Christiane, f. Michelsen, 34¾ A., 4. 6., Holmestrand.

Raffel, Sophie, f. Glückstadt, 62 A., 25. 9., Chr.ania.

Rahbe, Rasmine Jensen, 73 A., 25. 4., Oddernæs.

Rambech, Caroline, f. Holtermann, 80 A., 1. 11., Ørkedalen.

Randers, Hanna, f. Borch, 24. 8., Chr.-ania.

Randulf, Eleonora, Birgitte, f. Lorck, 19. 6., Kbhvn.

Rasmussen, Augusta Christiane, f. Hennicken, 68 A., 15. 11., Bergen.

—, Hanna, f. Møller, 50½ A., 12. 1., Stavanger.

Rein, Eimrich, Kunstmaler, 72 A., 5. 8., p. t. Bulken.

Reinholtzen, A. H., Malerm., 30. 1., Arendal.

Remsberg, Hanse, 78 A., 12. 7., Chr.-ania.

Reusch, Bernhardine, f. Polti, 89 A., 29. 11., Bergen.

Reutz, Johanne Lucie, 59 A., 11. 8., Landaas pr. Bergen, bgr. Bergen.

Reynholds, Carl, Skibsf., 59 A., 14. 1., Porsgrund.

Richter, Fr., Sadelmager, 72 A., 4. 8., Chr.ania, bgr. Hof pr. Arneberg.

Rieber, Paul G. L., 36 A., 22. 7., Bergen. H: Elisabeth, f. Køltzow.

Riege. Hans Jacob, Kaptein, 52 A., 2. 2., Bergen. H: Helene, f. Rosendahl.

Riegelsen, Ingeborg Marie, f. Rye, 85 A., 7. 2., Horten.

Riis, Hilleborg, f. Pharo, 28. 9., Fr.-hald.

Ring, Hildur Georgine Elvine, 68 A., 6. 12., Chr.ania.

Ringkjøb, Johan Julius, Stuert, 55 A., 2. 5., Cartagena.

Rinné, Heinrich, fhv. Musiker, 78 A., 18. 5., Vestre Aker. H: Caroline, f. Finstad.

Ritter, Carl Gustav, 45 A., 5. 12., Bergedorf ved Hamburg.

Robarth, Bromanus Oscar, 22 A., 2. 5., Chr.ania.

—, Louise Gustava, 2. 8., Chr.ania.

Roggen, Johan, Provst, 80 A., 30. 11., Chr.ania.

Rojan, Ferdinand August, Organist, 78 A., 19. 5., Chr.sand. H: Bergitte, f. Gulbrandsen.

Rolandsen, Even, 78 A., 8. 5., Stamsund. H: Karoline, f. Saxer.

Rolland, Johannes J., 55 A., 3. 3., Bergen.

Roosen, Othmar Leopold, Skibsk., 8. 12., Inderøen.

Rosaas, Theodora, 27 A., 6. 3., Sirabé, Madagascar.

Rosenberg, Erik, Smed, 80 A., 25. 7., Chr.ania. H: Johanne, f. Johansen.

Rosendahl, W. M., Kbmd., 20. 2., Bergen. H: Oddny, f. Fjeldstad.

Rosenkilde, Karen Amalie, f. Børresen, 69⅔ A., 13. 11., Brisbane, Australien.

Rosenkrone, Herman Reinholdt Hoff, Stamhusbesidder, 2. 8., Rosendal.

Rosenvinge, Andrea Wilhelmine, f. Franzen, 20. 7., Chr.ania.

Rostad, Henriette C., Enkefru, 78 A., 27. 4., Hammerfest.

Rostock, Enkefru, 76 A., 15. 12., Drammen.

Rye, Thale Cathrine, f. Rye, 22. 1., Chr.ania.

Rüsing, H. G. Nissen, Snedkerm., 75 A., 30. 3., T.hjem. H: Thora, f. Withammer.

Ryther, Johan G., Lærer, 42 A., 2. 7., Stadsbygden. H: Beret, f. Bakken.

Røed, Lucy, f. Nygaard, 21½ A., 13. 11., Røed pr. Kragerøen.

Røer, Ester, Enkefru, 30. 12., Vollene pr. Arendal.
Rømcke, Cathinka Storm, f. Sundt, 58 A., 26. 3., Fiskum.
Rømer, Benedicte Dorothea, f. Blehr, 82½ A., 12. 2., Kragerø.
—, Peter Andreas Heuch, 84½ A., 9. 12., Kragerø.
Rønneberg, Grethe Marie, Enke, 82 A., 27. 11., Chr.ania.
—, Sybilla, 19. 12., p. t. Frankfurt a M., bgr. Sogndal, Sogn.
Rønning. Fin., 25. 3., T.hjem.
—, Per, Cand. pharm., 39 A., 6. 12., T.hjem. H: Marie, f. Ryjord.
—, O., Bundtmager, 1. 2., Moss. H: Marie, f. Opsahl.
Rørdam, Jochum Louis, 75 A., 12. 11., Chr.ania.
Røsseng, Helga, 5. 9., Hønefos.
Sabro, Axel Dortheus, Forlagsboghandler, 25. 1., Kraakstad, bgr. Chr. ania. H: Amalie, f. Olsen.
Sahlgaard, Johanne Andrea, f. Horn, 73 A., 10. 2., Kongsberg.
Sandberg, Elisabeth M. N., 71 A., 31. 10., Chr.ania.
Sauren, Jørgen Michael, Tandlæge, 43 A., 1. 5., Chr.ania. H: Louise, f. Thomle.
Saxkjær, Oscar, Dyrlæge, 22. 10., Aalesund.
Schach, Christiane, f. Thiis, 57 A., 6. 3., Risør.
Scheel, A., Læge, 62 A., 12. 1., Chr.-ania.
—, Louise, f. Vogt, 83 A., 2. 4., Chr.-ania.
Scheie, Sigvard Bernhard, 17½ A., 21. 10., Bergen.
Schenson, Helene Louise, f. Dietrichs, 32¾ A., 24. 5., Karlstad.
Schibsted, Oscar E., Kbmd., 60 A., 24. 3., West Superior, Wisconsin: H: Cathrine, f. Schnitler.
Schive, Hans Adolf, Apotheker, 71 A., 17. 10., p. t. Chr.ania., bgr. Tønsberg. H: Ninni, f. Vinderen.
Schjelderup, Marie, f. Heffermehl, 78 A., 13 2., Bergen.
Schiøtt, Børrea, f. Petersen, 9. 7., Bergen.
Schmidt, Carl Anker, 34 A., 19. 4., Chr.ania.
—, Thorvald, Bagerm., 74 A., 23. 5., T.hjem.
Schou, Ingeborg, 25. 6., Chr.ania.
Schrumpf, Augusta Caroline, f. Smith, fhv. Skuespillerinde, 86 A., 7. 2., Bergen.
Schrøder, Berent, Fotograf, 6. 1., Lofthus.
—, Theodor, Maskinist, 7. 9. 1899, Forlis. H: Hanna, f. Olsen.
Schroeter, Jens Fredrik Bronn, 66 A., 25. 8., Chicago.
Schult, Jacobea Johanne, Apotheker G. S.s Enke, 62 A., 23. 2., Chr.ania.
Schulz, Frants, Hotelejer, 72½ A., 3. 3., Fr.hald. H: Nathalie, f. Hofslund.
Schwanck, C., Murmester, 69½ A., 21. 3., Chr.ania.
Schweigaard, Hanna, 15. 12., Chr.ania.
Schübeler, Hanna Louise, 3. 3., Chr.ania.
Schønberg, C. V., 9. 12., Chr.ania. H: Bertha, f. Jørgensen.
Seeberg, Ella, f. Bull, 61¾ A., 7. 7., Tønsberg.
Seehus, Søren, Stuert, 40 A., 24. 10., Bergen. H: Beret, f. Reitan.
Sejersted, Georg Ulrich Wasmuth, Lensmand, 79½ A., 4. 11., Folden.
Selliken, Olsine, Enke, 23. 1., Bergen.
Selmer, Anne Sophie, f. Meyer, 83 A., 11. 4., Chr.ania.
—, Jenny, f. Reymert, 54 A., 7. 11., Chr.ania.
—, Markus, kgl. Hoffotograf, 81 A., 18. 1., Bergen. H: Ellen, f. Rohde.
Sem, G., Sorenskriver, 76 A., 11. 11., Mandal, bgr. Chr.ania.
Semb, N. H., fhv. Dampskibsf., 77¼ A., 1. 4., Fr.stad. H: Johanne, f. Schubarth.
Sending, Hilda, f. Møller, 13. 2., Enkesædet, pr. Chr.sand.
Sevaldson, Kaja, f. Schlytter, Byfoged S.s Enke, 77½ A., 5. 7., Chr.ania.
Silchenstedt, Abigael Monrad, f. Lassen, 44 A., 7. 11., Bergen.

Simonsen, Wenche Antonie, f. Schwabe, 49½ A., 22. 9., Hafstenaune, pr. T.hjem.
Sinding, Antonie, f. Lund, 39 A., 12. 2., Chr.ania.
Siqveland, Iver, fhv. Mægler i Stavanger, 84 A., 14. 7., Røros.
Sivertsen, Ida Caroline, f. Smith, 72 A., 4. 9., Bergen.
—, Josefine Magdalene, f. v. d. Fehr, 37½ A., 9. 2., Alvøen pr. Bergen.
Skokstad, Johanne Marie Henriette L'Abbèe, f. Sverdrup, 51½ A., 8. 6., Bergen.
Smith, Axel Christian, fhv. Distriktslæge, 78 A., 14. 1., Hof, Jarlsberg. H: Marie, f. Holfeldt.
—, Carl Elieson, 3. 3., Chr.ania. H: Johanne, f. Middelthon.
—, Herman Roosen, fhv. Kommandør, 88 A., 31. 3., Horten. H: Caroline, f. Lous.
—, Magnus Louis, 23. 6., Chr.ania. H: Marie, f. Arneberg.
—, Marie, 45¾ A., 18. 3., Chr.ania.
—, Marie, f. Bruenech, 71 A., 20. 1., Chr.sand.
—, Marie Severine, f. Cappelen, 87 A., 12. 12., Oslo.
—, Trygve, Dampskibsf., 27.—28. 12., Forlis.
Sohlberg, Marie Caroline, 60 A., 25. 1., Brevig.
Solberg, Karen Bolette, f. Hetty, 77 A., 26. 2., Oslo Hospital.
Soleglad, Th., Lensmand, 76 A., 10. 7., Søndre Aurdal.
Solem, Toralf Waldemar, Typograf, 25. A., 4. 1., Chr.ania. H: Rosa, f. Baldani.
Solensteen, Erling, 18. 3., Bergen.
Solie, Daniel Svanemann, 75 A., 9. 11., Rygge.
Sollied, Olave, f. Vestre, 70 A., 11. 1., Rotvold Asyl.
Sommer, Lina, 80 A., 25. 4., Chr.ania.
Sommerfeldt, Thrine, f. S., 44 A., 6. 11., Chr.ania.
Sommerfelt, Magnhild, f. Ebbesen, 27. 2., Laurvik.
Sommerschield, Wivikke, f. Wessel, 61 A., 3. 3., Namsos.
Souther, Harry, 7. 1., Boston, Mass. H: Sigrid Lunde S.
Stabell, Frederik Wilhelm, Læge, 64 A., 8. 7., Bergen. H: Cathrine, f. Sundt.
—, Hans Leonard Emil, Kaptein, 22. 8., Munkvold. H: Barbara, f. Krohg.
Stamer, Mette, f. Wibye, 28. 12., Bergen.
Stang, Caroline, f. Schweigaard, 29 A., 28. 12., Chr.ania.
—, Regine Dorothea, 11. 4., Chr.ania.
Steen, Lorentz, fhv. Dampskibsf., 80 A., 10. 7., Bergen.
—, Signe, 2. 11., Hamar.
Steenberg, Caroline, 73 A., 11. 12., Tønsberg.
—, Cathrine, f. Weber, 77 A., 16. 7., Chr.ania.
—, Margrethe, f. Ludvigsen, 61 A., 20. 1., Horten.
Steendahl, Cornelius Tobias, fhv. Bagerm., 85 A., 6. 4., Bergen.
Steenstrup, Sophie Marie, 53½ A., 31. 10., Chr.ania.
Steffens, Asta, f. Falch, Doktor Henrik S.s Enke, 13. 6., Chr.ania.
Steimler, Anna, 73½ A., 7. 8., Bergen.
Stenbuch, E. J., Lensmand, 74 A., 17. 9., Sem, bgr. Tønsberg. H: Cathrine, f. Jacobsen.
Stenersen, Marie Rosalie, f. Nickelsen, 4. 8., Chr.ania, bgr. Østre Aker.
Stephanson, Charlotte, f. Arentz, 5. 3., Fr.hald.
Stokstad, Johanne Marie Henriette, L'Abèe, f. Sverdrup, 51½ A., 8. 6., Bergen.
Storm, Jenny, f. Krüger, 76½ A., 24. 1., T.hjem.
Straub, Joachim, 37 A., 4. 5., Chicago.
Strømme, Ole, Amtsskoleb., 10. 2., Ørskog, Søndmøre. H: Ida, f. Christophersen.
Stub, Johan Christian Koren, Læge, 45½ A., 17. 3., Kragerø. H: Margretha, f. Ihlen.
—, Knud Carl Krog, Lensmand, 74 A., 5. 7., Hønefos.

Stub, Louise Haberdorff, f. Brock, 81 A., 22. 2., Chr.ania.
—, Poul Wilhelm, fhv. Kaptein, 64 A., 6. 10., Vestre Aker.
Stuve, Ole, fhv. Bogholder, 24. 5., Moss.
Støle, Olaf, ORsagf.., 34 A., 25. 10., Dybvaag.
Størmer, Fredrik, Ingeniør, 61 A., 29. 12., Chr.ania.
Sudmann, Anna, f. Johannesen, 20. 9., Bergen.
Suhrland, Lagertha, f. Basberg, 53 A., Ømark.
Sundby, Anna, Camilla, f. Clausen, 38 A., 4. 6., Vestre Aker.
Svanøe, Ths., 63 A., 2. 5., Kbhvn., H: Margarethe, f. Holdt.
Svendsen, Gulbrand, Musiker, 82³/₄ A., 16. 8., Chr.ania.
Sverdrup, Thina, f. Carlsen, 28¹/₂ A., 5. 6., Buø.
Swensen, Einar, ORsagf., 9. 3., Kongsvinger. H: Dagny, f. Eriksen.
Sæther, Daniel, Kontorchef, 59 A., 1. 11., Chr.ania. H: Ragna, f. Ohlberg.
Sødring, Thomas Alfred, Grosserer, 56 A., 7. 2., Drammen. H: Sophie, f. Christensen.
Sølsberg, Olga Marie, f. Owren, 11. 2., Providence.
Sømme, Jonas, ORsagf., 2. 4., Stavanger. H: Ellen, f. Hoffgaard.
Sørenssen, Wilhelmine Cathrine, f. Knagenhjelm, 95¹/₂ A., 23. 4., Stavanger.
Tandberg, Christian, 78³/₄ A., 4. 10., Hønefos. H: Anne, f. Waagaard.
—, Engebret, 21 A., 14. 3., Chr.ania.
—, Hilda Marie, 34 A., 1. 8., Chr.ania.
von Tangen, Christiane Murgrethe, 31. 12., Kbhvn.
Teilman, Blandine, f. Aubert, 71 A., 22. 1., Laurvig.
Tellefsen, Carsten Fr., 19. 7., Chr.ania.
Tenggren, Carl Johan, fhv. Fabrikbestyrer, 81 A., 22. 12., Chr.ania (?). H: Marie, f. Størmer.
Testman, Thorvald Hans Christian, 70 A., 1. 10., Sandefjord. H: Emilie, f. Nielsen.
Thallaug, G. A., Brugsejer, 63 A., 15. 12., Lillehammer. H: Marie, f. Lysgaard.
Thaulow, Kaia Magdalena, f. Aas, 37 A., 26. 2., Moss.
Thesen, Anne Cathrine Margrethe, f. Brandt, 81 A., 27. 5., Knysna, Kapkolonien.
Thilo, C., 14. 11., Chr.sand.
Thode, Hanna, f. Berteussen, 22. 1., Stokmarknæs.
Thome, Carl Johan, fhv. Kbmd., 75³/₄ A., 27. 10., T.hjem.
Thompson, Marie, f. Kaurin, 52 A., 2. 11., Peekskid, N. Y., Amerika.
Thoresen, Samuel Olavus, fhv. Expd.-sekretær, 58 A., 17. 7., Chr.ania.
Thorgrimson, Marthe Andrea Mathilde, f. Stub, 43 A., 22. 3., Milwaukee.
Thorne, Blom, April, under et Ophold i Kbhvn.
—, Rino, Konsul, 26. 5., Moss.
—, Søren, 83 A., 16. 12., Soon.
Thorp, Herman, 11. 12., Eau Claire, Wisconsin.
Thorsen, Marthe Marie, 81 A., 14. 8., Bergen.
Thowsen, Gurine, f. Smith, 88¹/₂ A., 6. 6., Horten.
Thrane, Anne, f. Werenskiold, Cand. William T.s Enke, 81 A., 17. 11. Brevik.
Thrap-Meyer, Wilhelm v. T., Ingeniør, 11. 7., Heen pr. Ringerike. H: Valborg, f. Solberg.
Tidemand, Elisabeth, f. Johannesen, 80¹/₂ A.. 2. 1., Chr.ania.
Tiller, Marthine, 78 A., 22. 3., Røros, bgr. T.hjem.
Tillisch, Christian Lauritz, 37 A., 17. 1., Porsgrund.
Tischendorf, Sofie Caroline, f. Hetting, 87¹/₂ A., 9. 12., Bergen.
Todderud, Ida Henriette, f. Johnsen, 25. 1., Chr.ania.
Tonning, Eugenie Emilie Antonette, f. Bygd, 9. 1.. Bergen.
—, Ingvald, 10. 1., Bergen.
Torgersen, Annette Caroline Emilie, 6. 5., Vestre Aker.
Tornøe, Andrea, 61 A., 24. 11., Bergen.

Torp, Anton, Lærer, 30. 1., Brandval. H: Augusta, f. Reyn.
Tostrup, Marie, 27. 3., Øier.
Tronhuus, Peter Munch, 9. 8., Vaage.
Troye, Anna Barbara, f. Rieber, 87½ A., 10. 2., Bergen.
Tschudi, Peter, fhv. Grosserer og Verkseier, 87 A., 16. 3., Vallø.
Tufte, Sten, Student, 21 A., 6. 4., Hamburg, bgr. Holden.
Tølche, Albert Emil, Korrespondent, 49 A., 19. 12., Chr.ania. H: Elisabeth, f. Lie.
Tønder, Christiane Charlotte Amalie, 50 A., 20. 12, Chr.ania.
Tønnesen, Gunvilde, f. Hansen, 69 A., 10. 9., Chr.sand.
Tønning, Ane Marie, 14. 7., Chr.ania.
Ullmann, Clara Dorothea, f. Scheel, 56 A., 22. 2., Chr.sand, bgr. Chr.-ania.
Utne, Erling, 17. 12., Bergen.
Vaage, O. E., ORsagf., 68 A., 8. 4., Flekkefjord.
Vogt, Chr., 59 A., 1. 1., Vestre Aker.
—, Herman, Overlæge, 9. 1., Bergen. H: Nicola, f. Rørdam.
Volckmar, Ludvig Leth, 21. 12., Chr.-ania.
Vollmann, Julius Christian Heinrich, Murmester, 19. 1., Chr.ania. H: Marie, f. Baastad.
Vonen, Anna Birgithe 71 A., 19. 11., Dale i Søndfjord.
Voss, Baard, 46½ A., 16. 1., Chr.ania.
—, Valentin, Rektor, 65 A., 30. 3., Aalesund.
Waage, Antonette, 14. 3., Hitterø.
—, Peter, Professor, 67 A., 13. 1., Chr.ania.
Waahl, Bergithe Sofie, 26. 4., Laurvig.
Wadel, Emilie, 75½ A., 27. 4., Tromsø.
Wager, Thron, Possessionat, $72^5/_{12}$ A., 28. 1., Sundsvall.
Wahlstrøm, Carl, 23 A., 2. 1., Chr.-ania.
Walde, Niels, Maskinist, 33 A., 16. 1., Gibraltar. H: Cathrine, f. Riisnæs i Bergen.
Walther, Dagny, 16 A., 5. 11., Fr.hald.
Wang, Carl Johan, fhv. Skibsf., 68½ A., 24. 9., Chr.ania. H: Marie, f. Hansen.
Wang, Erik Thurmann, 28½ A., 2. 1., Chr.ania.
—, Peter, Arkitektassistent, 25 A., 1. 10., Chr.ania.
Warncke, Fredrik Ludvig, Bødkerm., 63¾ A., 7. 1., Bergen. H: Christine, f. Andersén.
Webjørnsen, Amalie, f. Falck, 83½ A., 18. 7., Chr.ania.
Weidemann, L. F., Overlærer, 42 A., 3. 7., T.hjem. H: Nina, f. Hirsch.
Wejdemann, Christoffer Frithjoff, Doktor, 72 A., 4. 2., Hamar, bgr. Chr.ania. H: Henrikke, f. Amundsen.
Weise-Olsen, Amalie, 47 A., 5. 2., Horten.
Weiss, A., Bødkerm., 70 A., 13. 9., Chr.ania. H: Haagine, f. Skui.
Weisse, Harriet, f. Heyerdahl, 7. 7., Kongsberg.
Welhaven, Arne, 21 A., 21. 6., Chr.ania.
Wellerop, Ernst Peter, fhv. Apotheker i Skien, 82 A., 2. 6., Porsgrund.
Wentzel, Frithjof, 37 A., 30. 3., Chr.-ania.
Werenskiold, Fredrik Helen, Landbrugskemiker, 12. 11., Chr.ania.
—, Jensine Magdalene, f. Ebeltoft, 84 A., 31. 5., Chr.ania.
Wessel, H., Borgermester, 90 A., 7. 1., Fr.hald.
—, Susanne, 44 A., 15. 11., Chr.ania.
Westergaard, Johannes, 86½ A., 6. 6., Arendal.
Westerling, Carl Johan, 4. 2., Bergen.
Westly, Johan P., Bogholder, 13. 2., Chr.ania. H: Amalie, f. Hynie.
Westman, Marie, Enkefrue, 7. 7., Chr.-ania.
Wettre, Elen, f. Aaby, 64½ A., 7. 1., Asker.
—, Karen, Enkefru, 4. 8., Chr.ania.
Wibe, Lina, f. Næsgaard. 65½ A., 12. 10., T.hjem.
Widsteen, Anne Kathrine, f. Karlsen, 80 A., 10. 4., Bergen.
Wiel, Andreas Melchior Glückstad, 74 A., 19. 7., Fr.hald.

Wiers, Johanne Christine, f. Køppen. $86^1/_2$ A., 29. 3., Bergen.
Wiese, Georg, 27. 2., Bergen. H: Marie, f. Aall.
Wiesener, Berthe Christine, f. Knudsen. 28 A., 14. 12., Bergen.
Wiig, Karen Marie, $84^1/_2$ A., 8. 4., Larsnæs pr. Flaavær.
Wikstrøm, David, Skuespiller, 59 A., 21. 1., Chr.ania.
—, Frantz, Murm., 33 A., 24. 5., Chr.-ania. H: Anne, f. Fjeld.
Wilhelmsen, Elisabeth, 26 A., 22. 10., Befato, Madagaskar.
Wille, Carl, $17^3/_4$ A., 23. 4., Fr.stad.
Willoch, Andreas, ORsagf., 81 A., 17. 11., Chr.sand.
—, Willoch, Christian Fr., fhv. Overtoldb., 7. 3., Chr.sand.
Willumsen. Karen, f. Helliesen, 71 A., 27. 2., Chr.ania.
Winge, Peter August, fhv. Snedkerm., 83 A., 22. 1., Chr.ania. H: Martha Marie, f. Nilsen.
Winsnes, Joachim Fredrik, fhv. Korpslæge, $91^1/_2$ A., 1. 10., Kongsvinger.
Wisløff, Reidar Christian, Stud. art., 2. 1., Nordre Aurdal.
With, Anders Isachsen, 40 A., Agent, 26. 12., Chr.ania.
Wittusen, Axel, $17^1/_2$ A., 3. 3, Østre Aker.
Wold, Andreas, Snedker, $76^1/_4$ A., 20. 2., Chr.ania. H: Marie, f. Meier.
Woxen, Harald, 31 A., 23. 11., Chr.ania.
—, Julie Henriette, f. Woxen, 68 A., 17. 3., Chr.ania.
Wright, Anna, f. Jørgensen, 13. 8., Philadelphia.
Wright, C. O., 58 A., 5. 2., Chr.ania.
—, Jacob Cudrio, 46 A., 20. 6., Halden pr. Langesund.
Wærness, Lorentz Andreas, Bager, 65 A., 26. 3., T.hjem.
Zahl, Kjerskow, Handelsmand, 74 A., 29. 4., Kjerringø.
Zapffe, Carl Marcus, 20 A., 29. 7., Chr.ania.
—, Sigrid Marie, 18 A., 22. 4., Chr.-ania.
Zaura, Gyda, 29. 4., T.hjem.
Zeiner, Diederikke Marie, f. Brochmann, 65 A., 29. 1., Chr.ania.
Zernichow, Christian Emil, 52 A., 7. 4., Brooklyn.
—, Jacob Andreas Wille, $62^1/_2$ A., 15. 5., Chr.ania. H: Birgitte, f. Udbye.
Ziesler, Jonathan Julius Aars, Cand. jur., $28^1/_2$ A., 22. 3., Krødsherred, bgr. Chr.ania.
Ziiølner, Elise, f. Young, 96 A., 28. 3., Chr.ania.
Zimmermann, Hans Jacob, $82^1/_2$ A., 15. 8., Næsodden.
Ørbech, Ragnhild, Enkefru, 78 A., 8. 5., Trysil.
Østbye, Peter Selmer, fhv. Sognepræst, 64 A., 24. 9., Fagersvang. H: Henriette, f. Sverdrup.
Østrem, Lina, f. Lambrehts, Forretningsfører Carl Ø.s Enke., 8. 3., Chr.-ania.
Øverland, Charlotte Louise, f. Weltzin, $36^1/_4$ A., 28. 4., Chr.-ania.
Øye, Thomas Th., 46 A., 10. 4., Næs, Hallingdal. H.: Wilhelmine, f. Tanberg.

SOFUS ELVIUS

BRYLLUPPER OG DØDSFALD

I

DANMARK

1900

SAMLEDE FRA OFFICIELLE KILDER

TILLÆG TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

KJØBENHAVN

J. COHENS BOGTRYKKERIER

– GEORG A. BACH –

1901

Aaby Gyda Vilh. Marie g. Miskov.
Aae Tandlæge i Aalborg g. Frue K. 6 Apr. m. Rosa Johanne Stibolt, D. af Cand. theol.
Aagaard Joh. Micheline see Koch.
— Oline Mathilde see Rahlff.
Aalborg Ellen g. Rosendahl.
Aamodt Vilh. fhv. Skibsintendant † 5 Jan. 81 Aar.
Aasted Andr. Chr. Toldkontr. Løjtn. † 30 Juni Aalborg, 46 Aar.
Abel Carl Fred. Sagfører g. Odense St. Knuds K. 2 Febr. m. Anna Elisab. Hansen, D. af Skomager.
Abildgaard Just Nielsen, Kjøbmand i Stouby g. Trin. K. 30 Nov. m. Mariane Elisab. Hald, D. af Lærer.
Abrahams Fred. Johs. Henr. Sev. Prløjtn. g. Vartov 21 Juli m. Harriet Rigm. Mogensine Flensborg, D. af Klasselotterikoll.
— Johs. Henr. Sever. Direktør for Folketheatret † 31 Marts, 57 Aar.
Achen Dagm. Emilie Carol. g. Skjoldager.
Adeler Christ. Herm. Baron, Cand. jur. g. Jac. K. 14 Juli m. Ingeborg Ravn, D. af Kapt.
Agerlin Hed. Nic. Chr. Guldberg g. Knudsen.
Ahlberg Jul. Henr. Postexp. † 3 Dec.
Ahlbom Helga Aurora g. Dahl.
Ahlefeldt Soph. Marie Albertine see Benzon.
Ahlefeldt-Laurvigen Aug. Henr. Pouline Eleonore f. Daue, E. e. Greve, Toldkasserer † 5 Maj, 82 Aar.
— Fred. Julius, Greve til Ulstrup g. Frederiks K. 27 Sept. m. Emma Gelrika van Capelle fra Arnhem i Holland.
— Inger Marie f. Hansen † 24 Apr. 50 Aar, M. Greve.

Ahlefeldt-Laurvigen Julie Louise Soph. see Tramp.
— Louise Oline Julie Charl. f. Neergaard, E. e. Greve † 2 Nov. Møllerup, 60 Aar.
Ahlgrensson Brig. Elisab. Skjoldann g. Borring.
Alberti Eugenie g. Cornelius.
Albinus Jul. Gotthold, Restauratør † 14 Okt. 59 Aar.
Albrectsen Niels Vrigsted Blixencrone, Provst (E. 172. 16) † 10 Okt. Aalborg.
Algreen Ussing Thorkild, Cand. polyt. g. Frdberg 29 Dec. m. Alma Fischer Møller, D. af Overretssagf.
Alstrup Hjalmar Chr. Louis, Cand. phil. Kommunelærer g. Jac. K. 27 Dec. m. Ingeb. Marie Gudmansen, D. af Portner.
Amdrup Holg. Chr. Handelsbogholder g. Kbhvns. Raadstue 30 Maj m. Joh. Dor. Larsen, D. af Tømrermester.
Amundin Hans Virgil Moreau, Isenkræmmer † 3 Nov. 80 Aar.
Andersen Anders Carl Alfr. Postmester og Telegrafbestyrer † 11 Dec. Kjerteminde, 55 Aar.
— Anders Hans, Prløjtn. g. Garn. K. 18 Dec. m. Anna Marie Christine Petersen, D. af Detailhandler.
— Anders Nielsen, Landinspektør i Odense † i Kbhvn. 28 Juli, 49 Aar.
— Axel Oluf, Grosserer g. Matth. K. 7 Juli m. Ellen Nyholm, D. af Proprietær.
— Bol. Olive f. Kofod, E. e. Lærer † 31 Aug. Rønne, 83 Aar.
— Chr. Viggo, Toldkontr. † 12 Juni, Rudkjøb. 71 Aar.
— Jul. Aug. Postmester g. Storehedinge 14 Febr. m. Christiane Fred. Sahlertz, D. af Organist.

Andersen Morten, Præst (E. 533. 5) † 3 Apr. i Balslev.
— Niels Alfr. fhv. Inspektør i Grønland † 13 Jan. Sorø, 57 Aar.
— Otto Vald. Cand. phil. g. Johs. K. 26 Aug. m. Jac. Catr. Adamine Jordan, D. af Traktør.
— Rasm. Chr. Overlærer † 15 Maj, Stubbekjøb. 60 Aar.
Andreasen, Chr. Adolf, Cand. jur. g. Frederiksberg K. 24 Aug. m. Carla Sigrid Locher, D. af Marinemaler.
Arboe Olivia Elisab. g Esbensen.
— Otto. Dav. Johs. Driftsinspekt. g. Marie Kirkesal 10 Marts m. Margr. Soph. Vilh. Kuhlenhencke, D. af Teglmester.
Arctander Hans Nic. kgl. Bogholder † 25 Juli paa St. Thomas, 65 Aar.
v. Arenstorff Anna Soph. Cathr. Elisab. Jul. f. Jermiin. E. e. Cand. jur. † 4 Aug. Randers, 72 Aar.
Arnesen Vilh. Carl Ferd. Marinemaler g. Odense St. Knuds K. 9 Nov. m. Agnes Valb. Mogensen, D. af Konsul.
Arnkiel Thora † 8 Nov. Gaabense.
Arntz Soph. Louise g. Løwe.
Arntzen Frode Karelius Arne, Cand. jur. g. Frdberg K. 26 Maj m. Anna Helfrid Georgia Astrid Gudman Svendsen, D. af Prokurator.
August Helga Louise g. Slysser.
Baagøe Herm. Tobaksfabrikant † 29 Marts, Nykbg. F. 79 Aar.
Bache Hans Andr. Oberst, Generalintend. g. Matth. K. 4 Okt. m. Ellen Ramm, D. af Oberstl.
Bachmann Ludv. Vilh. Clemens Ishøy, Læge g. Garn. K. 12 Maj m. Soph. Phil. Aug. Bachmann, D. af Overserg.
Bagger Vald. Wentzel, Præst g. Frdberg K. 21 Febr. m. Martha Madsen, D. af Handsketilskærer.
Bahner Anna Laura Christine f. Jensen, E. e. Farver † 22 Marts, Hjørring
Baland Carl Vald. Oberst † 18 Okt. 82 Aar.
Baltzersen Søren Moses Jul. Chr. fh. Skibsfører † 21 Marts, 72 Aar.
Bancke Fanny Vict. see Carøe.
— Olga f. Kofod † 20 Aug. Longreach, Australien.
Bang Aage Hjalm. Cand mag. g. Aarhus St. Pauls K. 9 Juli m. Ellen Joh. Margr. Gjentrup.
Bang Jac. Ludv. Pastor emer. (E. 594. 18) † 17 Febr.
— Sophus, Læge g. Frdberg K. 15 Juni m. Anna Margr. Christensen, D. af Oversergent, Godsinspektør.
— Paul, Koncertsanger g. Frue K. 4 Maj m. Marie Gertrude Trolle, D. af Landskabsmaler.
Barnekow Adolf Chr. Prløjtn. g. Vedbæk K. 29 Sept. m. Ida Athalia Konow, D. af Kjøbm.
— Agnete g. Hamburger.
Barner Edele Margr. see Gyldenkrone.
Barth Johs. Uhrmager † 4 Apr. 25 Aar.
Bartholin Joh. Charl. fh. Hofdame † 26 Okt. 81 Aar.
Basse Ingeborg g. Edwards.
Bau Peter Andr. Vald. Snedkerm. † 29 Okt. 77 Aar.
Bauditz Charlotte Vilh. † 15 Juli, Horsens, 88 Aar.
Baumgarten Carl Oscar, Manufakturh. g. Frdberg K. 23 Maj m. Thora Fransiska Havemann, D. af Kjøbm.
Baungaard Signe Marie Jensen g. Nielsen.
Bay Andrea Marie Louise g. Grønqvist.
— Ellen Ragnhild g. Wibolt.
— Joh. g. Jönsson.
— Joh. Marie g. Lehrbach.
— Marie Cæc. see Hagemann.
— Mart. Ludv. Cand. theol. g. Frdberg K. 8 Aug m. Marie Jessine Amalie Fechtenburg, D. af Kjøbmand.
— Niels Hansen, Læge † 17 Maj, Randers, 52 Aar.
Bech Christoph. Jul. Hansen, Stud. mag. † 4. Jan. 28 Aar.
Beck Louis Soph. Fabricius, Prløjtn. g. Helsingør Olai K. 18 Dec. m. Anna Soph. Rohmann, D. af Skibsbygm.
Becker Georg Ludvig fh. Apotheker † 25 Maj, 63 Aar.
Beckett Francis, Dr. phil. g. Frdberg K. 30 Aug. m. Ulricha Margr. Lucie Mørck, D. af Bankdirektør.
Beeken Louise Cathr. see Good.
Behncke Fred. g. Brüel.
Beier Hans Adolf, Cand. jur. g. Thisted

K. 7 Nov. m. Inger Marie Bendixen, Adoptivd. af Fabrikant.

Beissenherz Didrik Theod. Postmester † 28 Jan. Koldby, 78 Aar.

Bendix Abelone Cath. g. Øigaard.

— Julie Soph. f. Meyer, E. e. Provst (E. 1130. 17) † 12 Nov.

Bendz Cornelia Mart. Carol. g. Berg.

Bense Elna Clara g. Lercke.

Bentzen Fritz Theod. Roepstorff, Bogh. v. Kbhvns. Kommunehosp. † 28 Maj.

Benzon Soph. Marie Albertine f. Ahlefeldt, E. e. Kammerherre, Postmester † 27 Febr. 89 Aar.

Berg Clemense Emilie f. Marcker, E. e. Rektor † 18 Marts, 87 Aar.

— Holger, Trafikassist. g. Johs. K. 12 Maj m. Cornelia Mart. Carol. Bendz, D af Cand. theol.

— Oline Marie f. Wibroe, E. e. Stolemager † 21 Okt. Næstved, 83 Aar.

Bergh Hans Nic. Løjtn. Kasserer g. Jac. K. 16. Jan. m. Laura Cathr. Malling, D. af Kjøbmand.

Bergström Carol. Agnete f. Westh, E. e. Kjøbmand † 10 Marts, Maribo.

Berlin Knud Kugleberg, Cand. jur. g Garn. K. 14 Oct. m. Agnes Birg. Reinertdine Marie Nielsen, D. af Fæstemand.

Bernhoft Rita Mercedes g. Zahle.

Bestle Gottholf Alfr. Soph. Toldass g. Johs. K. 28. Okt. m. Thyra Aug. Kirst. van der Loo, D. af Maskinmester.

Betzer Joh. Cathr. g. Reinhold.

Beyer Andr. Fred. fhv. Proprietær † 12 Okt. 89 Aar.

— Cec. Lov. f. Crone, E. e. Præst (E. 355. 16) † 25 Sept.

Bie Simon Jørg. Kammerherre, fhv. Toldintendant † 27 Jan. St. Thomas, 90 Aar.

Bierberg Christiane Sev. f. Blicher, E. e. Oberstl. † 11 Okt. Mariager.

Billmann Aage Alex. Grosserer g. Garn. K. 27 Apr. m. Valb. Anna Klara Olsen, D. af Litograf.

— Hakon Johs. Saxdorph, Styrmand g. Frue K. 4 Sept. m. Harriet Aug. Camilla von Jessen, D. af Kapt.

Bille Mariane (Molly) Louise f. Walter, E. e. norsk Postmester † 8 Maj, 56 Aar.

Bille-Top Mariane Christine f. Sørensen, E. e. Translatør † 13 Sept. 73 Aar.

Bindseil Kristian, Arkitekt g. Holm. K. 22 Maj m. Goradine Amalie Spilcker f Nielsen.

Binneballe Thøger Leonard, Bygmester, 9 Dec. Sorø.

Birch Carl Chr. Inventarieskriver g. Johs. K. 16 Marts m. Valborg Emma Marie Birch, D. af Underbetjent.

— Soph. Fred. f. Knoblauch, E. e. Etatsraad, Rektor † 4 Maj, 88 Aar.

Bjerregaard Eleon. Edv. Marie Birg. see Rye.

Bjerring Anna Soph. † 16 Juli, 84 Aar, M. Kapt.

Bladt Peter Jørgensen, Prokurist g. Stubbekjøb. 31 Maj m. Ellen Nic. Haurum, D. af Snedker.

Blangstrup Soph. Fred. Aug. f. Thaning, E. e. Landinspekt. † 12 Apr. 68 Aar.

Blaumüller Edv. Theob. Jul. Præst (E. 53. 29) g. Frdberg K. 29 Juni m. Selma Anna Elisab. Fleisner, D. af Væver.

Blesberg Alfr. Maskinmester g. Hvidovre K. 30 Juni m. Agnes Soph. Wulff.

Blicher Christiane Sev. see Bierberg.

Blichfeldt Chr. Jul. Albert, Billardfabrikant g. Johs. K. 7 Sept. m. Inger Marie Horsfeldt f. Bertelsen, D. af Husmand.

— Ellen Kirst. Louise Gersdorff, g. Holbech.

Bloch Emilie Fred. f. Leerbech, E. e. Præst (E. 764. 18) † 31 Marts

Block Theod. Postexp. g. Helligaands K. 14 Juli m. Maria Angelika Veronika Schmidt, D. af Forfatter.

Blom Jul. Andr. Etatsraad, Tømrermest. † 14 Juni, 85 Aar.

— Sigv. Aug. Grosserer † 5 Maj, 83 Aar.

Boberg Christen Lærer † 20 Nov. 78 Aar.

Bock Rich. Aug. Alex. Fabrikant † 25 Maj, 50 Aar.

— Vandela Thyra g. Müller.

Boeckmann Soph. Fried. Ernestine f. Peters, E. e. Proprietær † 18 Marts, Nykbg. F. 91 Aar.

Boesen Ulr. Chr. Justitsr. Hospitalsforst. fhv. Landsthingsmand † 2 Maj, Vejle, 71 Aar.

Boetius Leo Xavier, Elektriker g. Frdberg K. 1 Maj m. Emma Maria Christensen, D. af Bademester.
Bohn Peter Herm. Kilerich, Bogholder g. Matth. K. 8 Apr. m. Mariane Lov. Olsen, D. af Møller.
Bolwig Fred. see Collin.
— Hans Vald. Uhrmager † 16 Aug.
Bondrup Theod. Emil Const., Kapt. Stenograf † 8 Juli, 74 Aar.
Bonnesen Nic. Isak Jakob, fhv. Tobaksfabrikant † 21 Nov. 70 Aar.
Borchmann Petrea Marie see Haupt.
Borella Alessio Joh. Dominico, fh. Købmand † 9 Marts, 74 Aar.
— Har. Læderhandler † 16 Marts, Aarhus, 58 Aar.
Borgstrøm Alma Gun. Chr. g. Lütken.
— Ebba Vilh. Fred. Nath. g. Thorup.
— Otto Petrus, fhv. Borgmester g. Holm. K. 25 Apr. m. Amalia Henr. Elisab. von Platen.
Borre Vald. Handelsfuldm. g. Stukkekjøb. 1 Juni m. Ellen Andersen, D. af Overlærer.
Borrebye Eman. Manufakturh. † 4 Nov.
Borring Holg. Har. Theod. Grosserer g. Kbhvns Raadstue 2 Nov. m. Brigitta Elisab. Skjoldann Ahlgrensson, D. af Theatermaler.
Boserup Math. Petrea f. Reedtz † 20 Dec.
Boysen Fred. Vald. Apotheker † 3 Nov. Nykbg. F. 34 Aar.
Brabrand Edv. Sidenius, Skibsfører † 3 Apr. 40 Aar.
Braëm Henri Monod, fh. Konsul i New York † 13 Feb. Wien, 64 Aar.
von Brakle Samuel Will. Kammerherre † 8 Jan. 78 Aar.
Bramhelft Georg Henr. Handelsagent g. Nykbg. F. 2 Maj m. Agnes Theresia Pedersen, D. af Gartner.
Brammer Corn. Bened. Provst (E. 918. 18) † 14 Febr.
— Math. Aug. Emilie f. Schaltz † 10 Okt. Sundbyøster.
Bramsen Ida see Klein.
Brandorff Peter, Kjøbmand † 13 Sept. Kolding, 76 Aar.
Brandt Peter Theod. Malermester † 4 Sept. 54 Aar.
Brasch Hans Jørg. Høegh, Exam. jur. † 21 Apr. Aarhus, 87 Aar.
Bredahl Laur. Will. Manufakturh. g. Frue K. 1 Dec. m. Ane Kirst. Joh. Thomsen f. Christensen, D. af Værtshush.
Bredorff Georg Vilh. Cand. pharm. g. Frue K. 29 Apr. m. Helga Selchau, D. af Læge.
Bredsdorff Thom. Vilh. Birkedal, Cand. theol. g. Vartov K. 17 Apr. m. Marg. Lunn, D. af Oberst.
Bredsted Hansine see Gøtzsche.
Brehm Jul. Theod. Kjøbmand † 26 Aug. Nykbg. F. 65 Aar, Hustruen Elisa Cec. Marie f. Engberg † 20 Marts, 59 Aar.
Bremer Edvard Siegfr. Toldass. † 16 Marts, Holbæk.
Breton Catherine Jane, Baronesse see Meyer.
— Julie, Baronesse see Heyliger.
de Bretteville, Louis Claude le Normand, Overretssagf. g. Garn. K. 18 Jan. m. Thushelda Michelsen, D. af Kapt. i Flaaden.
Breuning Emil Fred. Aug. Cand. pharm. g. Frederiks K. 7 Aug. m. Elise Marie Kindt, D. af Sadelmager.
Breyen Christoffer Will. Overtelegrafist g. Holm. K. 19 Okt m. Vilh. Carol. Reehoff.
Brinckopff Henr. Vilh. Arkitekt † 15 Maj, 76 Aar.
Brinkmand Elisab. g. Kabell.
Brix Hans Chr. Steph. Pastor emer. (E. 930. 22) † 4 Dec.
Broberg Sev. Carl Olfert Fischer, fh. Adjunkt (E. p. 668) † 13 Maj.
Brock Louise see Nansen.
Brochenhuus-Løwenhjelm Erik, Assist. g. Johs. K. 2 Sept. m. Ellen Drewsen, D. af Cand. polyt.
Brosbøll Joh. Carl Chr. (Carit Etlar) Professor † 9 Maj Gjentofte, 83 Aar.
Brown Lily de Nully † 23 Dec. Slagelse,
Bruhn Margaret Mc. Fadyen g. Sidenius.
— Vilh. Marie see Gjerløff.
Brummer Henn. Fred. Pastor emer. (E. 710. 18) † 27 Juli.
Bruun Jens Andr. Bech, Grosserer g. Holm. K. 10 Aug. m. Asta Wilstrup, D. af Persiennefabrikant.

Bruun Malte Emil, Prløjtn. i Flaaden g. Holm. K. 2 Okt. m. Emily Berry Hansen, D. af Etatsr. Grosserer.
— Vald. Euseb., Kapt. † 22 Apr.
Brüel Georg Vilh. Stenograf g. Frels. K. 18 Aug. m. Fred. Behncke, D. af Distriktslæge.
Brynjulfsson Marie Nic. f. Gerdtzen, E. e. Docent, † 12 Apr.
Brünniche Einar, Læge g. Kbhvn.s Raadstue 13 Okt. m. Ellen Fred. Hirschsprung, D. af Grosserer.
Brøgger Semine g. Zahrtmann.
Brøndsted Vilh. Mariane f. Petersen, † 28 Dec. M: Skoleinsp.
Brøndum Chr. Axel Anders Anth. Bankkasserer g. Frue K. 3 Nov. m. Emma Sophy Betty Torp, D. af Telegrafist.
Buch Edv. Magn. Pastor emer. (E. 468. 19) † 13 Nov.
— Elise Cathr. Math. see Thaning.
Buchwaldt Astrid f. Carlsen, † 4 Febr. Hjørring, 20 Aar. M: Jernbaneassist.
Buhl Jes, Toldass. g. Odense St. Knuds K. 21 Aug. m. Luise Soph. Elisab. Dreyer, D. af Redaktør.
Bull Carla Georgette Benzon g. Castenskiold.
Busch Aug. Vilh. see Eiersted.
Buttenschøn Fred. Constantia f. Voigt, † 25 Juni Aarhus, 40 Aar. M: Dampmøller.
Bülow Axel Vald. Sognepræst g. Helligaands K. 23 Maj m. Fred. Christine Cec. Steenberg, D. af Styrmand.
— Hansine Malvine Henr. Jac. E. e. Kurvemager, † 15 Maj, 65 Aar.
— Holger Jørg. Eichstedt, Grosserer † 16 Aug., 44 Aar.
— Marie Ingerslev g. Herbst.
Bøegh Ingeb. Nielsine Baronica Stamperine, † 19 Maj, 68 Aar.
Bøggild Jens Dan. Fred. Provst (E. 305. 17) † 9 Marts Thisted.
Bøje Chr. Anton, Cand. mag. g. Ordrup 1 Dec. m. Alma Draminski, D. af Farver.
Bønnelykke Niels Erik, Skibskapt. † 30 Dec. 60 Aar.
Bønsøe Elisa Fred. Berth see Rønne.

Bøttzauw Peter Andr. Proprietær, † 13 Okt. Stenderup.
Calundan Carl Sof. Albert, Gipser g. Trin. K. 20 Maj m. Anna Elisab. Christiane Soph. Hengooss, D. af Skomager.
Cappel Louise Leop. f. Scheil † 11 Okt. Roskilde.
van Cappelle Emma Gelrica g. Ahlefeldt-Laurvigen.
Carl Adolph Peter Ant. Grosserer g. Holmens K. 15 Sept. m. Ellie Mary Normann, D. af Underdirektør.
— Karen Marie Julie g. Skovgaard-Petersen.
Carlsen And. Peter Carl Joh. Assist. g. Johs. K. 27 Okt. m. Helga Fred. Grove, D. af Fabrikmester.
— Hugo Hjalm. Chemigraf g. Hjørring 16 Maj m. Vilh. Marie Margr. Heerfordt, D. af Distriktslæge.
— Theod. Guido Michael Georg Emil, Cand. jur. g. Frdberg. 6 Maj m. Joh. Elisab. Clemmensen, D. af Kjøbmd.
Carstensen Niels Lorentz fh. Kontorchef i Finantsministeriet, † 1 Febr.
Carøe Andrea Marie † 11 Apr. 84 Aar.
— Fanny Vict. f. Bancke † 8 Nov. M: Cand. phil.
Castenskiold-Benzon Ludv. Helmuth Fred. Kmrjkr. Cand. mag. g. Garn. K. 26 Maj m. Stamhusbesidderinde Carla Georgette Bull, D. af Kammerjunker.
Christensen Axel Ant. Cand. phil. g. München 30 Juli m. Elsine Henr. Anina Schübeler, D. af Malermester.
— Charl. Ernst fh. Konsul † 25 Apr. 62 Aar.
— Harald Vilh. Cand. theol. g. Ballerup 21 Apr. m. Andrea Louise Andresen, D. af Skibsrheder.
— Svend Peter, Gaardejer fh. Folkethingsmand † 25 Sept. Brønderslev, 77 Aar.
— Thomas, fh. Folkethingsmand † 1 Juli, 62 Aar.
Christgau Peter Vald. Knud, Kreditforeningsassist. g. Odense St. Knuds K. 8 Maj m. Marie Sus. Lohmann, D. af Handskemager.

Christiani Carol. Vilh. Soph. Sylvia see Höckendorff.

Christiansen Andr. fh. Stempelpapirforvalter for Slesvig, † 16 Apr. 84 Aar.

— Knud Ludv. fh. Toldkontr. † 3 Okt.

Clasen Hans Andr. Kasserer i Nakskov, g. Vartov 2 Febr. m. Harriet Helene Jul. Sørensen, D. af Barber.

Claudius Marius Matth. Chr. Læge, g. Frdberg 11 Nov. m. Agnete Mathea Lütken, D. af Amtsforv.

Clausen Soph. Henr. f. Scherwin † 19 Dec. M: Prløjtn.

Clausen-Bagge Laurine Julie g. Fries.

Claussen Ellen g. Holl.

— Karen Bothilde g. Kjølseth.

Clemens Annette Math. Elisab. see Viberg.

Clemmensen Erik Chr. Cand. polyt. g. Johs. K. 12 Okt. m. Aug. Jac. Franc. Hansen.

Cohn Carl Herm. Pianist, g. Kbhvns. Raadstue 26 Sept. m. Emilie Anna Helene Haste f. Levin, E. e. Bankassist., D. af Stukkatør.

Cold Chr. Magdalus, fhv. Direktør for Kunstflidslotteriet, † 27 Marts 79 Aar.

Colding Axelline Philippa see Holm.

Collet Nic. Cathr. † 13 Okt. 82 Aar.

Collin Fred. f. Bolwig, Enke, † 28 Nov.

Collstrup Carl Osk. Fiskehandler, † 11 Dec. 46 Aar.

— Ida Louise Poul. see Hahn.

Conradsen Regina Louise f. Ørgaard † 22 Apr. M: Medaillør.

Conradt-Eberlin Peter Joh. Alexei, Cand. phil. † 13 Maj paa Rejse fra Sydney 37 Aar.

Cornelius Laur. Peter, Operasanger ved det kgl. Theater, g. Andr. K. 16 Maj m. Eugenie Alberti f. Møller D. af Dampskibsexped.

Cortsen Elna Elisab. g. Faber.

la Cour Eugen, Oberstløjtn. † 21 Jan.

Cramer Joh. Christiane f. Wigelsen. E. e. Præst (E. 902. 14) † 20 Jan.

Crawford Maja Vilh. Enkefru, † 27 Maj 55 Aar.

Curdts Agnes Cathinca Marie see Vesth.

Dahl Chr. Sev. Jensen, Cand. mag. g. Frdberg 27 Okt. m. Helga Aurora Ahlbom, D. af Partikulier.

Dahl Joh. Vald. Bald. Pianist, g. Gjentofte 23 Okt. m. Sophie Grønbech, D. af Proprietær.

— Niels Petersen Lorentsen, Præst i Brande, g. Frelsers K. 4 Sept. m. Angelica Maria Sørensen, D. af Distriktsforst.

Dahlgreen Ulr. Emilie g. Ottosen.

Dahlstrøm Joh. Fred. Cand. mag. † 17 Juni, 62 Aar.

Dalberg Olaf, Prløjtn. g. Garn. K. 31 Maj m. Elisab. Marg. Harhoff, D. af Oberst.

Dalsgaard Christen, Forstkandidat, g. Balslev 11 Aug. m. Hilda Høgsbro, D. af Folkethingsformand.

Dam Philip Rask, Kapt. Borgmester, † 5 Febr. Aakirkeby.

Damkier Olga, † 20 Marts, 55 Aar.

Damsgaard, Nic. Chr. Tandlæge, g. Nykbg. F. 27 Juli m. Agnes Schultz, D. af Kjøbmand.

Darre Marie Margr. Dor. Emilie g. Wiberg.

Daue Aug. Henr. Pouline Eleon. see Ahlefeldt-Laurvigen.

Deichmann Henning Carl Vilh. Ferd. Oberstløjtn. † 24 Nov., 75 Aar.

— Karen Abel. Dor. f. Worm, E. e. Provst (E. 422. 18) † 1 Juni.

Deville Marie Louis Alexis, Administrator, g. Gjentofte 15 Jan. m. Hulda Nath. Nic. Hedemann f. Stampe, D. af Fuldm.

Dibbern Carl Joh. Neergaard, Forp. g. Storehedinge 5 Juli m. Fred. Thomsen, D. af Forp.

— Will. Væver, g. Frdberg. 10 Maj m. Anne Marie Frandsen, D. af Værtshusholder.

Diers Carl Vilh. Grosserer, g. Holm. K. 27 Okt. m. Elisab. Christine Pahl, D. af Grosserer.

Dichmann Soph. Aug. see v. Jessen.

Ditzel Christoph. Andersen, fh. Skibsfører, Løjtn. † 11 Apr. Helsingør.

Dohm Heinr. Aug. Emil, Figurmaler g. Johs. K. 13. Juni m. Ingeb. Christiane Madsen, D. af Glarm.

Dohm Heinr. Peter, Fabrikbestyrer † 8 Okt.
Dorph Augustine Margr. † 19 Okt. Nykbg. F. 73 Aar.
— Jens Peder Chr. fh. Adjunkt (E. p 669) † 27 Jan.
— Niels Vinding, Kunstmaler g. Citadels K. 2 Juni m. Bertha Olga Vilh. Herlich Green, D. af Vexellerer.
Drachmann Emilie Julie see Hørup.
Draminski Alma g. Böje.
Draminsky Otto, Assistent i Statsanst. f. Livsfors. g. Holm. K. 10 Apr. m. Astrid Joh. Dorth. Andreasen.
Draskau Vilh. Oluf Aug. Postassist. g. Johs. K. 7 Dec. m. Ane Christine Joh. Hansen f. Nielsen, D. af Arbejdsmand.
Drewsen Ellen g. Brochenhuus-Löwenhjelm.
— Joh. Chr. Rentier † 9 Maj, 66 Aar.
— Jonas Collin, Murermester † 8 Maj, 83 Aar.
Dreyer Emma Emilie Fred. g. Weilbach.
— Georges, Læge g. Søllested K. 23. Nov. m. Carol. Margr. Jørgensen, D. af Godsejer.
— Hannibal, Postexp. g. Gjentofte 16. Nov. m. Anna Geelmuyden, D. af Redaktør.
— Juliane Vilh. f. Becker † Dec. M: Konsul.
— Luise Soph. Elisab. g. Buhl.
Dræby Lovise † 19 Marts
Duelund Ida Cathr. Elisab. g. Warming.
Dujardin Anna Maria g. Jensen
Duus Fred. Jul. Qvintus, Kjøbmand g. Johs. K. 11 Nov. m. Joh. Legardh Hansen, D. af Postmester.
Edeler Vilh. Charl. see Thøyer.
Edwards Edward Fred. Ingeniør g. Frdbg. K. 14 Febr. m. Ingeborg Basse, D. af Kjøbmand.
Ehlert Ingeb. Hulda Charl. g. Møller.
Eickhoff Alma Ellen g. Schrøder.
Eiersted Aug. Vilh. f. Busch, E. e. Bankbogholder † 11 Marts, Hjørring, 79 Aar.
Eigtved Joh. Edv. Expeditør † 21 Aug. 74 Aar.
Ekeroth Thomine Ida Leon. see Wolters.
Elling Jens Michael Thorv. Boghandler i Kallundb. g. Nykbg. M. 30 Jan. m. Dorth. Margr. Fischer, D. af Gjæstg.
Elmquist Edv. Eman. Overretssagfører Aalborg † 7 Juni, 49 Aar.
— Har. Kristian, Tandlæge g. Nakskov K. 8 Nov. m. Ingeborg Balslev, D. af Præst.
— Marie Helene g. Nielsen.
— Vilh. Cand. phil. † 19 Dec. Aalborg.
Elster Joh. Vald. Restauratør † 4 Febr.
Engberg Elisa Cec. Marie see Brehm.
Engel Hans Anker, fh. Ejer af Lehnsgaard † 25 Apr. Rønne, 79 Aar.
— Ingeb. g. Mantzius.
Engelking Rud. Vald. Musiker † 5 Okt.
Engholm Oscar, Ingeniør g. Odense St. Knuds K. 10 Nov. m. Inger Margr. Rasmussen.
Eriksen Niels Rasm. Kammerraad, Ejer af Louisenhøj † 31 Marts, 85 Aar.
Ernst Marie Therese Alma see Svane.
Esbensen Kay, Assistent i Fnminist. g. Frdberg K. 6 Apr. m. Olivia Elisab. Arboe, D. af Skibsfører.
— Ragna g. Krabbe
Esche Jul. Fred. Grosserer † 18 Febr.
Eschricht Anna Marie Louise g. Koch.
Evers Elisab. Alfr. g. Schultz.
Faber Chr. Ernst Gylding, Direktør for Kornkomp. i Aalb. g. Aarh. Frue K. 18 Dec. m. Julie Dor. Jacobsen, D. af Bødkerm.
— Gunnar, Murerm. g. Frue K. 9 Nov. m. Elna (Else) Elisab. Cortsen, D. af Tømrerm.
— Ida Helene f. Mathiesen E. e. Skibsfører † 21 Marts, 73 Aar.
— Vald. Kreditfor.-Assist. g. Aarh. Domk. 8 Juni m. Maren Valb. Kathr. Madsen, D. af Kjøbmand.
Fabricius Hanne g. Løwegreen.
Faith Ant. Thomas, Grosserer † 22 Nov. 87 Aar.
Falgreen-Schäfer Theod. Emil, Prløjtn. g. Odense St. Hans K. 12 Okt. m. Jenny Emilie Theod. Christophersen, D. af Fuldm.
Falkenstjerne Ane Cathr. Enke † 23 Marts, 74 Aar.
Fallesen Amanda Flora Mathilde f. Thomsen, E. e. Kmherre, Theaterchef † 25 Juni, 64 Aar.
Farre Niels Einar, Kommunelærer g. Gjen-

tofte K. 26 Sept. m. Nanna Bolbroe, D. af Fuldm.
Fechtenburg Jørg. Peter, Direktør g. Frdberg K. 27 Febr. m. Friederike Soph. Frank, D. af Hotelejer.
— Marie Jessine Amalie g. Bay.
Feddersen Fanny Sof. Eduardine g. Tilly.
Feldthusen Nic. Ludv. Musiker g. Kbhvns. Raadstue 2 Febr. m. Anna Math. Ros. Gotfrida Eliassen, D. af Smedemester.
Feuerhake Aug. Handelsbestyrer † 7 Okt.
le Fevre Peter Benth, Antikvarboghandler † 28 Sept. 54 Aar.
Fibiger Christine Aug. see Thrige
Fife Dorothy Georgine see Primon.
Filseth Joh. Martinussen, Redaktør g. Matth. K. 31 Maj m. Laura Emilie Anna Krabbe, D. af Cand. jur.
Fischer Dorth. Margr. g. Elling.
Fjeldberg Ida Jak. Hansine g. Viale.
Fjelstrup Conr. Vilh. f. Ryder † 11 Nov. M: fh. Intendant.
Flagstad Aug. Reenberg, Præst † 9 Jan. Pedersker, 39 Aar.
— Edv. Emil, Byfogedfuldm. g. Matth. K. 13 Juli m. Ellen Amalie Lorentzen, D. af Sekretær.
Fleinert Carl Joseph, Guldsmed † 14 Maj, 65 Aar.
Fleisner Selma Anna Elisab. g. Blaumüller.
Flensborg Carl Jul. Klasselotterikoll. † 14 Okt. 60 Aar.
— Harriet Rigm. Mogens. g. Abrahams.
Fock Soph. fh. Lærerinde † 30 Juni, Oringe, 62 Aar.
Foersom Peter Krogh, Kjøbmand g. Aarhus Domk. 8 Juli m. Maria Elisab. Jensen, D. af Overpolitibetj.
Fog Chr. Fred. Godsforv. Exam. jur. g. Odense St Knuds K. 27. Okt. m. Ingeb. Elisab. Haugsted, D. af Proprietær.
Fohlmann Marie Soph. see Platou.
Fonnesbech Axel Vilh. Forpagter g. Frd.-berg K. 5 Okt. m. Nina Petrea Paulsen, D. af Justitsr.
de Fontenay Vald. Aug. le Sage, Skomager † 24 Apr. 61 Aar.
Franck Ellen Margr. g. Jngwersen.
Frank Fried. Soph. g. Fechtenburg.
Frederiksen Niels Chr. Direktør i Østifternes Kreditfor. Kammerraad † 13 Maj, 66 Aar.
Freitag Joh. Vilh. Ferd. Snedkermester † 6 Nov. 86 Aar.
Freuchen Fred. Nic. Pastor emer. (E. 440. 18) † 25 Sept.
Freudenthal Marie Elisab. f. Freudenthal, E. e. Glarmester † 3 Jan. Nakskov, 49 Aar.
Freund Georg Christian, Billedhugger, Professor † 6 Apr. 80 Aar.
Freytag Jul. Ferd. kgl. Kok g. Slotskirken 11 Maj m. Siegfrida Caroline Svendsen, D. af Murermester.
Fries Mathias Otto, Fuldm. i Finansmin. g. Helligaands K. 10 Aug. m. Laurine Julie Clausen-Bagge, D. af Forpagter.
Friis Axel Bolbroe, Ølhandler g. Aarhus Frue K. 28 Jan. m. Henr. Math. Kunst, D. af Lokomotivfører.
— Carl Fred. Chr. Stud. jur. † 26 Apr.
— Elisab. Margr. g. Westergaard.
— Gabr. Michael, Læge, Dr. phil. † 14 Juli, Tønder, 67 Aar.
—**-Hansen** Joh. Einar Enev. Ingeniør g Holm. K. 27 Apr. m. Agnes Emilie Petersen, D. af Grosserer.
Frisenette Carl Soph. Vald. Musiker g. Matth. K. 20 Apr. m. Louise Math. Andersen, D. af Lejetjener.
— Knud Georg Oluf, Gartner g. Frue K. 7 Sept. m. Elsa Axeline Poulsen, D. af Kontorbud.
Fritz Andrea Jac. Henr. f. Schreiber, E. e. Præst (E. 465. 17) † 5 Febr.
Frost Axel, pens. Lærer † 22 Sept. 76 Aar.
Frøkjær Inger g. Nielsen.
Frølund Theod. Soph. Fred. Kontorchef i Fnminist. † 24 Febr. 59 Aar.
Fugl George Edv. Kommandør † 25 Marts. 58 Aar.
Fønss Ida Lov. Rosalie f. Preysz, E. e. Præst (E. 778. 17) † 7 Okt. Aalborg,
Gad Hans Schultz, Præst (E. 444, 3) † 29 Sept. N. Broby.
Galle Eduard Vald. Fabrikant † 25 Dec. Hellerup, 56 Aar.
Gamborg Knud Fred. Tegner † 3 Jan.
Gammeltoft Fanny Margr. Louise see Heiberg.

Gandil Hansine see Jessen.
— Julie Vilh. Mathilde, fh. Lærerinde † 27 Maj, 72 Aar.
Garde Aage, Skuespiller g. Valsølille 30 Jan. m. Christine Fred. Hed. Claussen, D. af Adjunkt.
Gedde Ove Fred. Alex. Prløjtn. g. Frue K. 25 Apr. m. Soph. Charl. Hedemann, D. af Generalløjtn.
Geelmuyden Anna g. Dreyer.
de Geer Karl Fred. Gerhard, Friherre, Gartner g. Frdberg K. 8 Maj m. Louise Magd. Øllgaard, D. af Præst.
Geismar Eduard Osvald, Præst i Veggerslev g. Frederiks K. 26 Juni m. Lina Ella Margr. Clara v. Przienska, D. af Kjøbmand.
Gerner Eduard Aug. Forvalter † 8 Marts.
Gether Emilie Theod. see Spang.
Gjentrup Ellen Joh. Marg. g. Bang.
Gjerum Ingeb. Joh. g. Nielsen.
Gjødesen Niels Colind, Forp. i Trustrup g. Aarh. Frue K. 16 Sept. m. Jak. Marie Sofie Wetzlar, D. af Slagterm.
Glahn Carl Soph. pens. Kapt. † 8 Jan.
— Kirst. Marie Elisab. see Winther.
Gleerup Anders Gudisen, Bogbinder g. Trin. K. 2 Sept. m. Eline Marie Joh. Rasmussen, D. af Smed.
Gleje Maren Hansine f. Gleje † 16 Marts, Nakskov, 37 Aar, M: Sadelmager.
Glückstadt Soph. see Raffel.
Goldschmidt Anna Marie Vilh. f. de Meza † 8 Sept. 50 Aar, M: Dr. med.
— Joh. Marie f Sonne, Enke e. Forf. Professor, † 9 Okt. 75 Aar.
Gomard Joh. Nic. fh. Folkethingsmand, fh. Assistent v. Fængselsvæsenet † 27 Apr. Nyborg, 85 Aar.
Good Louise Cathr. f. Beeken, E. e. Oberst † 4 Dec. 66 Aar.
Gorm Astrid Dagm. Ingeb. g. Spandet.
Gørnitzka Birg. Marie f. Eilersgaard, E. e. Skomager † 20 Febr. 79 Aar.
Gradman Soph. Toldinsp. † 20 Dec. Hellerup, 67 Aar.
Gram Dan. Petersen, Garvermester † 30 Dec. 87 Aar.
— Louise see Hecksher.
— Louise Ida Christiane f. Lohse † 19 Maj, 34 Aar, M: Prof. med.
Grandjean Thora Cam. Vilh. g. Jepsen.
Green Bertha Olga Vilh. Herlich g. Dorph.
Grove Har. Manufakturh. † 19 Febr.
— Helga g. Carlsen
— Henr. Henkel, Postmester † 10 Juli, Æbeltoft, 72 Aar.
Grundtvig Dorthea, Enke † 13 Sept. 76 Aar.
Grunert Carl Peter, Læge g. Jesus K. 30 Okt. m. Dagny Gudmann, D. af isl. Kjøbmand.
Grüner Hak. Har. Justitsraad † 13 Marts, 84 Aar.
Grønbech Marinus Georg, Kasserer g. Garn. K. 26 Jan. m. Victorine Gunnilda Karen Johansen, D. af Restauratør.
— Sophie g. Dahl.
— Vilh. Petri, Cand. mag. g. Garn. K. 5 Maj m. Pauline Ramm.
Grönqvist Osc. Carl Magn. Sagfører g. St. Johs. K. 30 Juni m. Andrea Marie Louise Bay, D. af Løjtn.
Gudjonsson Pjetur, Cand. phil. † 7 Apr. Rønne, 29 Aar.
Gudmann Dagny g Grunert.
Gudnitz Axel Jul. Assist. g. Holm. K. 17 Febr. m. Rigmor Schmidt, D. af Grosserer.
Guldberg Otto Emil, Cand. phil. Skolebestyrer g. Johs. K. 7 Aug. m. Cathinka Reb. Lautrnp, D. af Skibsbygmester.
Gulstad Elisab. g. Ringsted.
Gyldenfeldt Margr. Louise Vilh. g. Knudsen.
Gyldenkrone Edele Margr. f. Barner, E. e. Lehnsbaron † 20 Juni, 57 Aar.
Güllich Geert Frantz Keutsch, Overkrigskommissær † 3 Nov. St. Croix, 83 Aar.
Gülstorff Moritz Georg, Konditor g. Frue K. 30 Okt. m. Clara Elisab. Nielsen, D. af Detaillist.
Gædeken Carl Georg, Professor, Dr. med. † 8 Nov. 69 Aar.
Gøth Anna Marie Soph. see Just.
Gøtzsche Fred. Vilh. Jul. Justitsr. † 22 Apr. Roskilde, 79 Aar.
— Hansine, f. Bredsted, E. e. Landmand † 3 Aug. Odense, 89 Aar.
— Marie Fred. Kommunelærerinde † 19 Maj, 47 Aar.

Haar Hans Henr. Rud. Cand. jur. g. Frue K. 11. Apr. m. Anna Soph. Lundgaard, D. af Oversergent.

v. Hadeln Elise Ovidia Carol, see Meinig.

Hadersen Marc. Jens, Cand. pharm. Kjøbmand † 1 Juni, Hjørring, 42 Aar.

Hage Arnette Margr. g. Tegner.

Hagemann Fred. Gust. fh. Forpagter † 25 Okt.

— Marie Cæc. f. Bay † 9 Dec. M: Arkitekt.

Hagen Carl Jac. Overretssagf. g. Frdberg K. 29 Dec. m. Ane Joh. Charl. Broun Røse, D. af Pakhuskarl.

Hahn Ida Louise Poul. f. Collstrup, E e. Overlæge † 25 Okt. 89 Aar.

Hald Ane Louise f. Hansen, E. e. Cand. pharm. † 7 Nov. Vartov, 85 Aar.

— Jac. Marie see Spies.

— Mariane Elisab. g. Abildgaard.

— Theod. Bankbogh. † 2 Nov. Horsens.

Halgreen Adolf, Blikkenslager † 18 Apr. Storehedinge, 39 Aar.

— Jul. Indvor Vilh. Prokurist g. Frue K. 10 Nov. m. Julie Fred. Thielemann, D. af Grosserer.

Halkier Peter Andr. Grosserer, Konsul † 31 Jan. Paris, 54 Aar.

Halling Jørg. Holg. Prløjtn. g. Garn. K. 15 Aug. m. Louise Cathr. Kirst. Holst, D. af Handelsbetjent.

Halse Ellenius Chr. Fred. Skomagerm. † 25 Maj, 62 Aar.

Hamburger Vilh. Edw. Ove Vald. Læge g. Frederiks K. 21 Apr. m. Agnete Barnekow, D. af Prof.

Hammer Morten Larsen, Postexped. g. Gjentofte K. 6 Juni m. Alma Marie Jakobi Kroll, D. af Forp.

Hammerich Marie Koës see Richardt.

Hannibal Marie Louise, Enke † 26 Okt.

Hansen Anders, Læge g. Odense St. Knuds K. 30 Maj m. Laura Emilie Cathr. Larsen, D. af Værtshush.

— Carl Aug. Ritmester † 19 Okt. 76 Aar.

— Carl Peter, Postexp. g. Holm. K. 12 Maj m. Carol. Helene Schwalbe.

— Hans Chr. Michael, Kateket v. St. Andreas Kirke g. Johs. K. 12 Maj m. Laura Hansine Joh. Nielsen, D. af Rentier.

Hansen Hans Jac. Landsthingsmand † 6 Marts, Marsvinslund, 45 Aar.

— Hans Otto Fred. Student † 30 Okt. 21 Aar.

— Hans Peter, Prløjtn. g. Odense St. Knuds K. 14 Apr. m. Karen Jenny Christine Nielsen, D. af Gaardmand.

— Henr. Chr. Distr.læge † 4 Juni, Hørsholm, 74 Aar.

— Jens Peter, Sagfører i Maribo g. Gjentofte K. 25 Maj m. Karen Elisa Margr. Voigt, D. af Proprietær.

— Laur. Chr. Kjøbmand g. Hjørring K. 3 Apr. m. Elise Marie Helmig, D. af Tømrer.

— Marie Vilh. f. Stangerup, E. e. Adjunkt † 1 Apr. 65 Aar.

— Niels Peter, fh. Landsthings- og Folkethingsmand, Boelsmand † 1 Decb. Lyngby, 91 Aar.

Harboe Hans Fred. Munch, Skibsfører † 6 Maj, 75 Aar.

Harhoff Elisab. Margaret g. Dalberg.

— Georgine Fred. g. Ramm.

Harslöf Vald. Johs. Hansen, Læge i Randers g. Majbølle 11 Maj m. Julie Dagm. Vett.

v. Harten Louis Emil, fh. Godsejer † 7 Nov.

Hartmann Henr. Andersen Soph. Bager g. Frue K. 12 Maj m. Anna Sørine Sørensen, D. af Sømand.

— Joh. Peter Emilius, Dr. phil. Professor, Organist † 10 Marts, 95 Aar.

— Johanne † 29 Sept. Roskilde.

Hase Jul. Chr. Kapt. Fuldm. † 13 Nov. Ordrup, 74 Aar.

Hasselager Andr. Kjærulff, Overlærer p. Herlufsholm g. Odense St. Knuds K. 26 Febr. m. Anna Marie Petersen, D. af Herredsfoged.

Hassing Alfr. Georg, Grosserer, † 9 Aug. Hellerup, 51 Aar.

Haste Emilie Anna Helene g. Cohn.

Hastrup Johs. Jul. Cand. phil. g. Kbhvns. Raadstue 22 Juni m. Folgia Mariana Elisab. Svensson, D. af Præst.

— Knud Dan. Aug. Tobakshandler g. Frdberg 1 Juni m. Aug. Carol. Jessen, D. af Mægler.

Hatting Carl Hjalmar Harald, Arkitekt

g. Frdberg 8 Dec. m. Jutta Marie Nielsen, D. af Smedemester.

Hatting Helga Marie Chr. Aug. g. Thisted.

Hauch Niels Chr. Hauge, Præst (E. 32. 16) † 29 Aug. i Knebel.

Haugsted Ellen Soph. g. Steenbach.

— Ingeb. Elisab. g. Fog.

Haunstrup Chr. Linde, Toldkontr. † 20 Maj, Faaborg, 77 Aar.

Haupt Petrea Marie f. Borchmann, Enke † 19 Okt.

Haurowitz Erika g. Thomsen.

Havemann Thora Fransiska g. Baumgarten.

v. Haven Sofus Ferd. Præst (E. 630. 16) † 25 Aug. i Stiftsbjergby.

Haxthausen Aug. Carl Ove Baron, Stud. mag. † 23 Apr. Hillerød, 22 Aar.

— Henr. Chr. Baron, Generalmajor † 7 Febr. 68 Aar.

Heckscher Herm. Theob. Vilh. Oberst † 10 Marts, Hevringholm, 76 Aar.

Hecksher Louise f. Gram, Enke † 30 Nov.

Hedemann Ellen, g. Münter.

— Hulda Nath. Nic. g. Deville.

— Maria Julia Fred. f. Marcher † 7 Apr. M: Generalmajor.

— Soph. Charl. g. Gedde.

Hee Jørgen Johs. Bork, Cand. pharm. g. St. Johs. K. 26 Juli m. Antoin. Kristina Oline Malm, D. af Litograf.

Heerfordt Vilh. Marie Margr. g. Carlsen.

Heering Bertha Mathilde Louise f. Leth † 12 Okt. 49 Aar, M: Cand. polit.

Heger Joh. Carl Peter, Forstraad † 27 Aug. 82 Aar.

Hegner Hilma Bianka Olufa g. Specht.

Helberg Carl Chr. Justitsraad, fh. Apotheker † 25 Feb. Odense, 76 Aar.

— Fanny Margr. Louise f. Gammeltoft † 16 Marts, M: Præst (E. 254. 17).

Heidemann Mette Thea g. Vandborg.

Heidenheim Annine Vilh. E. e. Vexellerer † 16 Nov. 42 Aar.

Heilmann Adolph. Vilh. Charl. f. Utke, E. e. Præst (E. 171. 16) † 2 Maj.

— Marius Chr. Aug. Direktør for Cementfabriken Cimbria g. Nykbg. F. 2 Febr. m. Christine Simonsen, D. af Kjøbmand.

Hein Einar, Figurmaler g. Søllerød K. 17 Okt. m. Elisab. Carol. Mathilde Jacobsen.

Heinlein Ferdinand, Uhrmager † 27. Okt.

Heinricy Har. Vald. Vilh. Prokurist g. Gjentofte 3 Jan. m. Andrea Christine Florentine Dahl, D. af Ritmester.

— Mogens, Bagermester † 7 Marts, 30 Aar.

Hellenberg Heinr. Fred. Will. Cand. phil. Kasserer g. Garn. Sygehus Bedesal 21 Dec. m. Elna Marie Sommer.

Hellerie Louis Chr. Aug. Glarmester g. Frue K. 30 Dec. m. Christine Jørg. Marie Laursen, D. af Gaardmand.

Helliesen Ole Theod. Harbo pens. Overtoldbetjent † 4 Aug. 82 Aar.

Helmig Elise Marie g. Hansen.

Helm-Petersen Christian, Manufakturh. i Sæby g. Thisted 26 Dec. m. Karla Rasmine Sørensen, D. af Kjøbmand.

Helms Fred. Bager, Pastor emer. (E. 1135. 18) † Marts.

— Johs. Skovrider g. Frdberg 6. Okt. m. Thyra Valb. Weismann, D. af Avlsforv.

Helsted Eduard Mads Ebbe, Professor fh. Koncertmester † 1 Marts, Fredensborg, 83 Aar.

Hempel Louise Margr. see Vahl.

Hengooss Anna Elisab. Chr. Soph. g. Calundan.

Henriksen Carl Chr. Theaterdir. g. Randers 27 Marts m. Julie Emilie Marie Lorentzen, D. af Smed.

Herbst Jul. Dor. f. Willerup, E. e. Postmester † 12 Aug. 83 Aar.

— Peter Michael, Kammerherre, Oberstløjtn. g. Vejle 30 Marts m. Marie Ingerslev Petersen, f. Bülow, E. e. Forstcand. D. af Ritmester.

Hermann Axel Viggo, Lærer i Hove g. Holm. K. 30 Okt. m. Andrea Dorth. Kirstine Munk.

Hermansen Axel, Cand. polyt. g. 23 Jan. m. Cand. med. & chir. Birthe Elisab. Margr. Baronesse Zypthen-Adeler, D. af Lehnsbaron.

Herold Marie, E. e. Murmester, † 20 Nov.

Herskind Jørg. Anders, Kjøbm. g. St. Johs. K. 23 Aug. m. Helga Elisab. Wulff, D. af Toldklarerer.

Hersleb Ove Malling, Justitsraad, fh. Her-

redsfoged, fh. Folkethingsmand † 16 Juli, 86 Aar.

Hertz Oluf, Grosserer g. Vejle 12 Juni m. Ebba Sofie Camilla Ørsted, D. af Borgmester.

— Vilh. Kancelliraad, fhv. Redaktør † 26 Okt.

Heskler Bertrande f. Schiønning † 10 Deb. M: Bandagist.

Hess Gyda Trane Thora g. Wolff.

Hessen Viggo Fred. Louis Carl Johs. Postexp. g. Frdberg 8 Maj m. Vilh. Fred. Hoffmann, D. af Bogholder.

Heydorn Gesa f. Jørgens, Enke † 14 Okt.

Heymann Frederik, Brygger † 19 Juni.

Heyliger Julie f. Baronesse Breton, E. e. Plantageejer † 1. Aug. St. Croix.

Hinrichsen Har. Vald. Olaf, Cand. jur. g. Frdberg 27 Nov. m. Maria Nathalie Christensen, D. af Kjøbmand.

Hinsch Hulda Aug. g. Meldahl.

Hirschsprung Ellen Fred. g. Brünniche.

Hjorth Johs. mus. Instrumentmager † 19 Dec. 91 Aar.

Hoff Betty Mart. f. Krabbe † 21 Febr. 35 Aar, M: Kapt.

— Joh. Fred. Hofsadelmager † 22 Apr. 88 Aar.

Hoffmann Carol. f. Wilson, E. e. Artillerikapt. † 27 Nov.

— Osc. Theod. Løwenhaupt, Assist. g. Gjentofte 27 Maj. m. Aug. Henr. Sekra Ludvig, D. af Bestyrer.

— Sofus Løvenhaupt, Bogtrykker g. Andr. K. 2 Juni S. m. Skuespillerinde Julie Marie Soelgaard (Thomsen), D. af Vognmand.

— Vilh. Fred. g. Hessen.

Hoffmeyer Ingeb. Fred. Andrea g. Thaarup.

— Vilh. Forretningsfører g. Storehedinge 17 Maj m. Hed. Margr. Sørensen, D. af Møller.

Hofman Holg. Peter, Skuespiller ved det kgl. Theater g. Slotskirken 27 Okt. m. Balletdanserinde Olga Astrid Kreutzer, D. af Skuespiller.

Holbech Jens Ludv. Vexelmægler g. St. Johs. K. 25 Maj m. Ellen Kirst. Louise Gersdorff Blichfeldt, D. af Rodemester.

Holbek Carol. Petrea g. Sødring.

Holck Carl Chr. Fred. Greve, fh. Postinsp. † 22 Jan. Hamborg, 74 Aar.

— Valdemar, Greve, Kommandør † 25 Sept. 81 Aar.

—**-Hardenberg-Reventlow** Ida Louise Henningia f. von Qualen, Enkegrevinde † 29 Jan. paa Damp, 78 Aar.

Holl Ferd. Plantør g. Hjørring 1 Juni m. Ellen Claussen, D. af Lærer.

Holm Ascan Carl, Præst (E. 331. 13) † 24 Febr. Hatting.

— Axelline Philippa f. Colding, E. e. Ritmester † 13 Marts, 72 Aar.

Holmbuch Alvilda Jos. Carol. g. Østerbye.

Holst Emma Leop. f. Meincke, E. e. Præst (E. 613. 19) † 25 Okt.

— Hans Christoffer, Telegrafist † 28 Juli,

von Holstein Christiane Elisab. † 1 Maj, 83 Aar.

Holten Jens Peter, Overdyrlæge † 30 Dec.

Holtzweisig Joh. Gottl. Ludv. Hofskomager † 2 Aug. 79 Aar.

Hoppe Karen Aug. Hemmer † 7 Okt. 74 Aar.

Hornbech Carl Johan, fh. Fuldm. i Krigsminst. † 12 Marts, 76 Aar.

— Vict. Olaf Vald. Bogholder i Bikuben g. Gjentofte 30 Juni m. Emilie Louise Fænøe.

Hornsleth Christen Kjersgaard, Kjøbmand g. Odense St. Knuds K. 25 Febr. m. Astrid Elisab. Dahlsen Schmidt, D. af Kjøbm.

Horsfeldt Inger Marie g. Blichfeldt.

Hougs Carol. Bol. see Weberg.

Howitz Joh. Chr. Georg, Etatsr. fh. Gasværksbestyrer † 9 Okt.

Hovoldt Edgar Joach. Chr. Handelsbestyrer g. Kbhvns. Raadstue 28 Sept. m. Ansine Marie Pedersen, D. af Kjøbmand.

Hude Charl. Chr. Ingeniør g. Matth. K. 24 Apr. m. Bodil Aug. Jensen, D. af Politiass.

Hunæus Dagm. Cathr. Andrea Petrine see Madsen.

Hummelgaard Ingeb. Petersen g. Jensen.

Husman Joh. Henr. Vinhandler g. Frdberg 30 Juni m. Adelaide Carol. Elisab. Jørgensen, D. af Kunstmaler.

Hvass Hans Henr. Cand. jur. g. Aarh.

Domk. 24 Apr. m. Margr. Winge, D. af Prokurator.
Hüttmann Sara Christine g. Skjerk.
Høckendorff Carol. Vilh. Soph. Sylvia f. Christiania, E. e. Kancellist † 27 Apr. 77 Aar.
Høffding Inger g. Munck.
Høgh Edv. Vald. Theod. Entreprenør † 13 Febr. 76 Aar.
Høgsbro Hilda g. Dalsgaard.
— Olav, Læge g. Asminderød 7 Juli m. Tandlæge Mette Kirstine Thomsen, D. af Gaardejer.
Hørup Emilie Julie f. Drachmann † 28 Aug. M: Lærer.
Høst Peter Chr. Muusfeldt, Hof-Boghandler † 25 Feb. 52 Aar.
Høyer Olga Laura g. Wissenberg.
Ilsøe Carl Vilh. Læge i Grenaa g. Ørsted 8 Sept. m. Dagm. Julie Frandsen, D. af Distriktslæge.
Ingemann Anna f. Møller † 12 Febr. 27 Aar, M: Arkitekt.
Ingerslev Johs. Skibsfører † 26 Aug.
Ingwersen Christen Linde Schougaard, Fuldmægtig g. Korsør 8 Febr. m. Ellen Margr. Franck, D. af Krigsass.
Itallender Jacobine † 9 Nov.
Jackerath Knud Andersen, Vinhandler g. Randers 22 Maj m. Marie Sev. Juhl, D. af Kjøbm.
Jacobi Carl, Skovejer, g. Frederiks K. 14 Juli m. Rosa Anna Christensen, D. af Skibsfører.
— Fred. Ferdinand, Oberst † 6 Okt.
— Fritze Ida Flies g. Langkilde.
Jacobs Ferd. Benj. Grosserer † 4 Jan.
Jacobsen Georg Gottlieb, Præst (E. 129. 22) † 29 Jan. Bregninge.
Jahn Fred. Vexelsen Ingeniør g. Vartov 6 Juni m. Ellen Busck Nielsen, D. af Oberst.
Jensen Hans Chr. Søltoft, Cand. mag. g. Kbhvns Raadstue 13 Juli m. Ingeb. Petersen Hummelgaard, D. af Grosserer.
— Hans Peter Theod. Emil, pens. Kapt. † 24 Juni, 69 Aar.
— Jens Christian (Quist), Prløjtn. g. Frdberg 26. Okt. m. Mathilda Aug. Marie Petersen, D. af Forpagter.
Jensen Jens Daugaard, Inspektør, Nordgrønl. g. Nakskov 5 Maj m. Ida Louise Cathr. Jensen, D. af Landinsp.
— Jens Peter Chr. Sagfører † 27 Nov.
— Knud Fridlev, Cand. phil. Kommunelærer † 14 Okt.
— Niels, Kjøbmand i Struer g. Frederiks K. 21 Juli m. Anna Marie Dujardin, D. af Bogholder.
— Peder, Gaardejer i Lysholt, Landsthingsmand † 6 Juli, Odense, 58 Aar.
— Victor, Sekretær i Magistratens 4. Afd † 1 Dec.
Jepsen Joh. Peter Vilh. Grosserer g. Frue K. 25 Okt. m. Thora Cam. Vilh. Grandjean f. Leflang, D. af Proprietær.
Jermiin Anna Soph. Cathr. Elisab. Jul see v. Arenstorff.
Jespersen Niels Jac. Kommandør † 13 Juli, 65 Aar.
Jessen Hansine f. Gandil, Enke † 20 Dec.
von Jessen Soph. Aug. f. Dichmann, E. e. Kmherre, Borgmester † 26 Okt. Horsens, 75 Aar.
Johansson Axel Gust. Løjtn. i den svenske Flaade g. Holm. K. 27 Dec. m. Nanny Betsy Madvig, D. af Grosserer.
Johansen Thora f. Oldenburg † 23 Maj, Svanninge, M: Præst (E. 714. 18).
Jónsson Helgi, Cand. mag. g. Johs. K. 6 Sept. m. Joh. Bay, D. af Forp.
Jopp Evald, Cand. jur. g. Holm. K. 19 Maj m. Erna Cathr. Andersen.
— Ulla Charl. f. Petersen † 12 Febr. Hellerup, 27 Aar.
Jordan Joh. Catr. Adamine g. Andersen.
— Thyra Lud. g. Nathanson.
Juel Elisab. Ottilie Jul. Christine, Baronesse see Olsen.
Juel-Brockdorff Carl Fred. Soph. Vilh. Lehnsbaron † 12 Sept. Valdemars Slot.
Juhl Marie Sev. g. Jackerath.
Just Albert, Bundtmager † 13 Dec.
— Anna Marie Soph. f. Gøth † 13 Okt. M: Farver.
Juul Axel Niels, Fuldm. i Landmandsbanken g. Garn. K. 10 Apr. m. Thora Nath. Emilie Carlsen, D. af Overintend.
— Carl Fred. Slagterm. † 20 Apr. 78 Aar.

Juul Louis Chr. Johs. Distriktslæge i Hjørring † 21 Dec. Aarhus, 49 Aar.
Jæhringen Henr. f. Prahl † 5 Nov. Sorø, M: Organist.
Jørgensen Axel, Læge g. Frue K. 7 Maj m. Ingeborg Kampmann, D. af Handelsfuldm.
— Carl Chr. Cand. phil. † 3 Nov. Nakskov, 88 Aar.
— Jens Peter, Kjøbmand g. Korsør 26 Okt. m. Elisab. Charl. Andrea Vedel, D. af Pakmester.
— Jørgen Peter, Vicekonsul, Skibsmægler † 17 Marts, Korsør, 65 Aar.
Kaae Jens Peter, Partikulier 9 Dec. 63 Aar.
Kaas Fred. Carol. g. Schubart.
— Mathilde f. Hansen, E. e. Stamhusbesidder † 11 Apr. Nedergaard.
Kabell Astrid g. Nordentoft.
— Peter, Læge g. Thisted 18 Marts m. Elisab. Brinkmann, D. af Kjøbmand.
Kall Herm. Thomas, Cand. phil. Assist. † 4 Apr. 71 Aar.
Kallesøe Peter Andr. Assist. g. Frue K. 10 Maj m. Gerda Magd. Christine Schmidt, D. af Brændevinsbr.
Kalom Charl. Amalie see Leffland.
Kamla Agnes † 4 Apr. 21 Aar, M: Boghandler.
— Cathr. f. Nielsen † 11 Nov. 60 Aar, M: Slagter.
Kamp Jens, Lærer † 22 Maj, 55 Aar.
Kampmann Ingeb. g. Jørgensen.
Kann Vilh. Soph. f. Petersen † 6 Okt. Fensmark, M: Lærer.
Kanstrup Joh. Kirst. g. Mygh.
Kastrup Peter Henr. Pastor emer. (E. 570. 20) † 4 Juni.
Kattrup Fred. Theod. Borgmester i Sorø † 30 Sept. 53 Aar.
Kauffmann Anette f. Tronier, E. e. Generalløjtn. † 16 Febr.
— Ant. Vilh. Maler i Nykbg. F. g. Trin. K. 10 Maj m. Ellen Alfr. Kauffmann, D. af Maler.
— Chr. Ludv. Postexp. † 26 Okt.
— Eleonora f. Mielche, Enke † 4 Nov.
Kielsen Sig. Thorv. fh. Overlærer paa Herlufsholm † 22 Nov. 86 Aar.
Kierulff Arnold Vald. Grosserer g. Garn. K. 12 Marts m. Anna Marie Magr. Eriksen, D. af Portner.
Kierkegaard Vilh. Jul. Partikulier † 10 Okt.
Kindt Elise Marie g. Breuning.
Kirketerp Math. Margr. see Schmidt.
Kirschner Peter Gottl. Skræderm. † 18 Aug. 78 Aar.
Kisach Ane Soph. E. e. Tøjmager † 21 Dec.
Kiærskou Hjalmar, Docent † 18 Marts.
Kiørboe Emma Michaeline Elise f. Søegaard † 15 Marts, 79 Aar, M: Grosserer.
Kjeldal Joh. Gust. Christoph. Thorsager, Professor, Dr. phil. † 18 Juli, Tidsvilde, 52 Aar.
Kjeldgaard Carol. Vilh. f. Lebrecht † 18 Nov. Sæby, M: Prokurator.
Kjer Tyge Kapt. Vinhandler † 21 Sept.
Kjerulf Else g. Meyer.
Kjær Asmus Vald. Postexp. g. Slotskirken 7 Juli m. Mathilde Cecilie Betty Marie Starup, D. af Manufakturh.
— Kristjan Pedersen, Cand. polyt. g. Johs. K. 29 Sept. m. Harriet Joh. Langkow, D. af Gibser.
Kjølseth Nic. Birger, Cand. theol. g. Hjørring 10 Apr. m. Karen Bothilde Claussen, D. af Lærer.
Klagenberg Joh. Andrea Henr. see Schou.
Klein Chr. Soph. fh. Justitsminister, Dr. jur. † 9 Jan. 76 Aar.
— Ida, f. Bramsen, E. e. Justitsraad † 4 Jan.
Klingenberg Axel Vald. Handelsfuldm. g. Johs. K. 7 Dec. m. Emmy Louise Hansen, D. af Grosserer.
Klint Leop. Gotfr. Jens, Exam. jur. g. Gjentofte 22 Maj m. Marguerite Møller, D. af Havnekapt.
Knauer Christine, E. e. Major † 19 Juni.
Knippel Carl Chr. Malermester † 7 Juli.
Knobelauch Soph. Fred. see Birch.
Knudsen Andr. Vald. Dampskibsf. g. Nathan. K. 23 Okt. m. Marg. Louise Vilh. Gyldenfeldt, D. af Kapt.
— Kuno, Læge i Fjellerad g. Matth. K. 31 Jan. m. Fllen Soph. Magd. Clausen, D. af Arbejdsmand.
— Lars Nannestad, Skuespiller v. det kgl. Theater g. Slotskirken 4 Aug. m. Hedevig Nic. Chr. Guldberg Ågerlin, D. af Bagermester.

Knudsen Minna f. Wolfhagen, E. e. Etatsraad, Borgmester † 2 Febr. 86 Aar.
Knuth Gottholdine Math. Komtesse g. Thomsen.
— Ida Margr. Komtesse, g. Schimmelmann.
Koch Joh. Micheline f. Aagaard, E. e. Forstraad † 31 Marts, Saxkjøb. 77 Aar.
— Jørg. Hansen, Kriminalretsassessor g. Holm. K. 10 Marts m. Anine Suenson, D. af Kommandør, Kammerherre.
— Peter Ferd. Etatsraad, fh. Godsforv. † 10 Febr. Valby.
— Rud. Chr. Grosserer g. Stubbekjøbing 17 Maj m. Anna Maria Louse Eschricht, D. af Fotograf.
— Poul Gotfr. Læge i Aarhus g. Idestrup 31 Aug. m. Charl. Marie Hansen (Harsløf), D. af Præst (E. 273. 16.)
Kochen Vald. Har. Frode, Partikulier † 16 Febr. 84 Aar.
Koefoed Axel Aage, Assist. i Fnm. g. Frdberg 24 Nov. m. Martha Madsen, D. af Kjøbmand.
— Ejvind, Prløjtn. g. Frelsers K. 18 Maj m. Ellen Økenholt Larsen, D. af Bankdir. Etatsraad.
— Henning Emil, Dr. phil. Direktør g. Frdberg 19 Juli m. Hansine Birg. Lunøe, D. af Prokurator.
— Margr. Emilie see Kühle.
— Maria Soph. Christiane f. Ramlau † 23 Juni i Medevi, 66 Aar, M: Etatsr.
Kofod Bolette Olive see Andersen.
— Chr. Albert, Kapt. fh. Ejer af Lauegaard † 7 Okt. Rønne, 60 Aar.
— Olga see Bancke.
Kolderup-Rosenvinge Margr. Lov. g. Lenthe.
Koldberg Fred. Lassen Jensen, Sagfører g. Andr. K. 28 Juli m. Agnes Elisab. Ingeb. Bentzen, D. af Rodemester.
Kongsted Thork. Cand. theol. Lærer (E. p. 675) † 2 Maj.
Konow Ida Athalia g. Barnekow.
Kornbech Vilh. Ingeniør g. Johs. K. 6. Jan. m. Ida Christine Jensen, D. af Politiassist.
Krabbe Adolph Fred. Ingeniør g. i svensk Kirke i Paris 20 Maj m. Ragna Esbensen, D. af Forpagter.
Krabbe Betty Mart. see Hoff.
— Fred. Chr. Assist. g. Frue K. 10 Maj m. Inger Trolle, D. af Landskabsmaler.
— Laura Emilie g. Filseth.
— Oluf Haraldsen, Cand. jur. g. Frue K. 2 Okt. m. Petrea Neergaard, D. af Rektor.
Kragh Ida f. Unger † 10 Nov. Saeby, M: Exam. jur.
Krarup Daisy g. Skovgaard-Petersen.
Krause Olivo Vilh. Eduard Osk. Kapelmusikus g. Frue K. 15 Maj m. Olufa Jak. Nielsen, D. af Vognfabrikant.
Krebs Aage, Læge i Hundslund † 7 Nov. Odder.
— Julie f. Wellmann, E. e. Læge † 27 Dec.
Krenchel Henr. Bertel, Cand. jur. g. Helligaands K. 1 Dec. m. Johanne Hansen, D. af Konferentsraad.
Kreutzer Olga Astrid g. Hofman.
Krieger Hugo Lorenz Aage, Blikkenslager g. Johs K. 20 Maj m. Alexine Aug. Christensen, D. af Bud.
— Vilh. Anker, Partikulier † 26 Febr. 81 Aar og hans Enke Cathinca Marie f. Otterstrøm † 15 Juli, 75 Aar.
Krogh Sybrant Birk, Toldkontr. † 10 Maj.
Kroll Joh. Edv. Urtekræmmer † 5 Juni.
Kruse Betty Julie Carol. see Thorup.
— Carl Joh. Heinr. Murermester † 19 Juli, 60 Aar.
— Jensine Albertine f. Jensen, E. e. kgl. Kapelmusikus † 5 Dec.
Krüger Carl Joh. Gust. Fred. Cand. polyt. † 4 Aug. 76 Aar.
Krøldrup Alfr. Grosserer † 24 Feb. 27 Aar.
— Chr. Vald. Læge g. Frue K. 4 Dec. m. Olga Margr. Mammen, D. af Snedkerm.
Krøyer Elna Carol. g. Lindegaard.
Kuhlenhencke Margr. Soph. Vilh. g. Arboe.
Kunst Henr. Math. g. Friis.
Kühle Margr. Emilie f. Koefoed, E. e. Oberst † 21 Febr. 71 Aar.
Købler Agnes Emilie g. Lindeborgh.
Kønigslieb Ch. Heinr. Barber g. Johs K. 9 Febr. m. Jenny Vilh. Hansine Mathiesen, D. af Konduktør.
Køster Carl Adolf, Læge i Flakkebjerg g. Egebæksvang 3 Aug. m. Læge

Josephine Antonie Theresia Marschall, D. af Landinsp.
Køster Hans Vilh. Aug. fh. Skibsfører † 25 Aug. 72 Aar.
Lacoppidan Margr. g. Suenson.
Lambrecht Alma Fred. Theod. Skolebestyrerinde † 5 Dec. 46 Aar.
la Motte Joh. Peter, Skorstensfejer g. St. Johs K. 27 Apr. m. Jensine Petersen Jørgensen, D. af Tømrer.
Lander Hilda Christine g. Ulrich.
Lange Carl Georg, Professor med. † 29 Maj.
— Esther g. Paulsen.
Langkilde Hans Peter, Cand. jur. g. Fredberg 17 Maj m. Fritze Ida Flies Jacobi, D. af Oberst.
Langkow Harriet Joh. g. Kjær.
Larsen Hans Har. Georg, Læge † 4 Aug. Boulstrup 28 Aar.
— Hans Herman, Artist g. Kbhvns Raadstue 10 Aug. m. Anne Mac Mahon.
— Har. Kapt. † 18 Marts, 78 Aar.
— Jens Carl Eman. Hotelforp. g. Garn. K. 23 Apr. m. Anna Joseph Vict. v. Thun.
— Jens Kristian, Cand. mag. g. Slotskirken 11 Aug. m. Julie Anna Henr. Christensen, D. af Theaterfunktionær.
— Jørg. Lars Osk. Læge i Græsted g. Fredensborg 3 Juli m. Christine Norup, D. af Kapt.
— Laur. Peter, Prløjtn. g. Glostrup 16 Juni m. Caroline Emilie Mortensen.
— Niels Anton, Cand. mag. g. Frelsers K. 4 Maj m. Martha Nielsen, D. af Tobakspinder.
Lasson Inger Agnete g. Ramsing.
Laurberg Emilie Fred. f. Jørgensen (Printz) E. e. Præst (966.21), 17 Sept.
Lautrup Cathinka Reb. g. Guldberg.
Lebrecht Carol. Vilh. see Kjeldgaard.
Leerbech Emilie Fred. see Bloch.
Leffland Charl. Amalie f. Kalom † 24 Dec. M: Arkitekt.
Lehmann Rich. Bentley, Overretsprok. † 15 Okt.
— Theod. Aug. Ludv. Grosserer g. Jac. K. 2 Maj m. Emma Margr. Nickolin, D. af Generalløjtn.
Lehrbach Carlo Jens Bodo, Prløjtn. g. Garn. K. 8 Juni m. Joh. Marie Bay, D. af Overretssagf.
Leifer, Niels Erik, Kancelliraad, Sagfører † 25 Juni, Nykbg F. 70 Aar.
Lemming Hans Peter Ant. Toldforv. i Christiansted † 11 Juni.
Lenthe Georg Chr. Carl, Prokurist g. Frue K. 30 Okt. m. Mary Lovise Vilh. Kolderup Rosenvinge, D. af Oberstløjtn.
Lentz Marie f. Lind, Enke † 24 Nov.
Lercke Viggo Jul. Michael, Tandtekniker g. Aarh. Frue K. 30 Okt. m. Elna Clara Bense, D. af Dampskibsfører.
Leth Bertha Math. Louise see Heering.
— Ida Soph. see Otterstrøm.
— Niels Joh. Einar, Mølleforp. g. Trin. K. 27 Okt. m. Laura Hansine Marie Jensen, D. af Møller.
— Thomalia Margr. Christierna f. Bojesen, † 9 Okt. M: Præst (E. 823. 17).
von Leunbach Soph. Theod. Klasselotterikoll. † 17 Juni, 54 Aar.
Levin Emilie Anna Helene g. Cohn.
— Siegfr. Jos. Fredericia, Grosserer, † 29 Okt.
Lichtenberg Carl Fred. Bagerm. Cand. polyt. † 6 Juni, 63 Aar.
Liebe Carl Chr. Vilh. Gehejmekonferentsraad † 24 Aug.
Lilienskiold Jan Poul Gersdorff, Partikulier † 5 Marts, 64 Aar.
— Louise Ant. see Wegener.
Linck Vilh. Joseph. Enke † 17 Okt.
Lind Johs. Kapellan p. l. g. Johs. K. 7 Juni m. Henr. Elise Holst, D. af Gaardejer.
Linde Fred. Forretningsfører g. Trin. K. 23 Maj m. Kathr. Marie Muxoll, D. af Smedemester.
Lindeborgh Otto Johs. Assist. i Statsanst. f. Livsfors. g. Johs. K. 4 Sep. m. Agnes Emilie Købler, D. af Farveribestyrer.
Lindegaard Vald. Forpagter g. Aarh. Domk. 30 Okt. m. Elna Carol. Krøyer, D. af Oberst.
Lindgreen Einar Thorv. Fred. Læge g. Trin. K. 7 Febr. m. Thomasine Christine Marie Jensen, D. af Fuldm.

Lindhard Osc. Oxelberg, Murmester g. Trin. K. 18 Maj m. Louise Ella Bendixen, D. af Grosserer.

Lindhardt Jens Fred. Grosserer, † 2 Dec.

Lindholm Vilh. Otto Vict. Kmjkr. Bogholder † 24 Febr. 39 Aar.

Lindloff Johs. Heinr. Vilh. Fabrikant, Fredrikssund g. Frue K. 16 Febr. m. Soph. Nielsen f. Olsen, D. af Indsidder.

Lobeck Henr. Alb. Glarmester i Randers † 5 Nov. 26 Aar.

Locher Carla Sigrid g. Andreasen.

Lohse Louis Christel Roepstorff, Skuespiller g. Frue K. 8 Juni m. Carol. Soph. Marie Svendsen, D. af Snedkersvend.

— Louise Ida Christiane see Gram.

Lomborg Frode, Sagfører † 3 Dec. Thisted.

van der Loo Thyra Aug. Kirst. g. Bestle.

Lorck Eleon. Birg. see Randulff.

Lorenzen Thom. Peter, fh. Toldkasserer, Etatsr. † 15 Nov.

Lose Jørg. Jul. Skibsfører † 1 Juli, Hellerup, 69 Aar.

Loth Elna f. Olsen † 29 Sept. M: Boghandler.

Ludvigsen Joh. Cec. † 9 Okt. Christiansdals Kloster.

Lumbye Thora Julie Kathr. g. Mickdal.

Lund Fred. Nic. fh. Materialforv. v. Telegrafv. † 28 Juni.

— Henr. Magn. fh. Adjunkt, Landinspekt. † 19 Okt. Rønne.

— Sigurd Ant. Melbye, Læge i Korsør g. Garn. K. 4 Dec. m. Ingeb. Schaumburg Müller, D. af Kontorchef

— Troels, Snedkermester g. Immanuels K. 31 Maj m. Ida Cec. Nic. Rosendahl, D. af Stationsforv.

— Viggo, Løjtn. † 30 Aug. paa Cuba.

— Vilh. Peter Otto, Herredsfuldm. g. Frdberg 9 Nov. m. Ida Ella Emilie Selchau Hansen, D. af Forpagter.

Lundh Thora Petrea f. Marzetta, E. e. Læge † 2 Nov. 60 Aar.

Lundsgaard Chr. Jacobsen Mikkelsen, Lærer † 3 Jan. Storehed. 32 Aar.

— Fred. Krist. Vinkel, Bogholder i Svendborg g. Thisted 6 Nov. m. Nielsine Florine Meilsø, D. af Lodsoldermand.

Lundsteen Dan, Maskinmester † 16 Okt.

Lundwall James Webster, Prløjtn. † 17 Nov.

Lunn Margr. g. Bredsdorff.

Luno Vilh. fh. Toldkontr. † 29 Okt. Rødovre 82 Aar.

Lunøe Hansine Birg. g. Koefoed.

Luplau Chr. Johs. Ernst, Mejeribestyrer. g. Randers 20 Apr. m. Ane Christine Christensen.

Lütken Agnete Mathea g. Claudius.

— Vict. Fred. Carl, Koncertsanger, Cand. phil. g. Jac. K. 19 Apr. m. Alma Gunild Christine Borgstrøm f. Weber, D. af Grosserer.

Lüttichau Marie Fred. Sev. Clementine, Klasselotterikoll. † 14 Dec. 53 Aar.

Løffler Fred. Ludv. Skibsfører g. Frdberg 30 Juni m. Annine Sofie Boline Nielsen, D. af Arbejdsmand.

— Marie Soph. † 11 Nov. 83 Aar.

— Vilh. Lov. Ludovika, Enkefru † 23 Febr. 89 Aar.

Løser Josephine f. v. Stapf, Enke † 22 Okt.

Løwe Alfr. Fuldmægtig, g. Helligaands K. 29 Juni m. Soph. Louise Arntz, D. af Læge.

— Fred. Chr. Andr. Handelsgartner g. Jac. K. 6 Nov. m. Laura Ant. Scharff, D. af Solodanser.

Løve Viggo Chr. Translatør † 20 Juli.

Løwegren Carl Gøsta Joach. Medic. Licen. g. Holm. K. 16 Okt. m. Hanne Fabricius, D. af Justitsr.

Maar Eduard Vilh. Emil, Læge g. Kbhvns. Raadstue 26 Okt. m. Adelaide Franciska Ant. Christensen, D. af Exam. jur.

Mac Mahon Anna g. Larsen.

Mackeprang Georg Jul. fh. Forpagter † 8 Marts, 77 Aar.

Madsen Dagm. Cath. Andrea Petrine f. Hunæus † 30 Dec.

— Oluf Marius Gerh. Kateket v. Frederikskirken g. dér 17 Apr. m. Anna Louise Emilie Mathilde Nielsen, D. af Sejlmager.

Madvig Nanna Betzy g. Johansson.

Maegaard Fred. Frydendahl, Handelsgartner g. Odense St. Hans K. 11

Nov. m. Cæc. Reb. Magd. Rasmussen, D. af Slotsgartner.
Magnus Anna Eliza † 5 Aug. 70 Aar.
Mahnfeldt Anna Grethe, E. e. Bødker † 21 Nov. 78 Aar.
Malling Laura Cathr. g. Bergh.
Malm Ant. Kristina Oline g. Hee.
Malmberg Olga g. Schou.
Malthe Else Aug. g. Mollerup.
Mammen Olga Margr. g. Krøldrup.
Mansa Frands Ant. Maskintegner g. St. Johs K. 28 Jan. m. Kirst. Ane Marie Rasmussen.
— Jac. Henr. fh. Boghandler g. Kbhvns. Raadstue 12 Juni m. Dor. Margr. Møller, D. af Købmand.
Mansfeld-Büllner Har. Vald. Fabrikant, Generalkonsul † 22 Maj, Wiesbaden.
Mantzius Aage, Cand. mag. g. Frdberg 4 Juli m. Ingeborg Engel, D. af Justitsraad.
Marcher Clemenze Emilie see Berg.
— Maria Julia Fred. see Hedemann.
— Niels Joach. Chr. Oberst † 29 Jan.
Marquard Hans Fred. Emil Thorv. Cand. mag. g. Fredriks K. 27 Maj m. Agnes Olga Christiane Nielsen, D. af Snedkermester.
Marquardt Marius Aug. Mægler † 11 Febr. Nykbg. F. 79 Aar.
Marschall Joseph. Ant. Theresia, Læge g. Køster.
Marstrand Anna Katarine g. Petersen.
Martins Marius, Fuldm. g. Frue K. 25 Maj m. Agnes Starup, D. af Urtekræmmer.
Martin Peter Chr. Grosserer † 7 Jan. 57 Aar.
Marx Carl Vilh. Skuespiller † 23 Sept.
Mazar de la Garde David, Justitsraad, Kasserer, † 24 Aug. 68 Aar.
Marzetta Thora Petrea see Lundh.
Mazanti Ferd. Anth. fh. Fængselsinsp. † 18 Apr.
Meder Poul Wehle fh. Detailhandler † 12 Marts, 74 Aar.
Meier Carl Ferd. Toldinspekt. † 20 Maj.
Meilse Nielsine Florine g. Lundsgaard.
Meincke Emma Leop. see Holst.
Meinig Elise Ovidia Carol. f. v. Hadeln, E. e. Herredsfoged † 12 Okt. Roskilde, 80 Aar.
Meins Anna Aug. Henr. see Topp.
Melchior Soph. Sus. † 18 Nov.
Meldahl Paul, Kontorist g. Aarh. Frue K. 27 Okt. m. Hulda Aug. Hinsch, D. af Snedker.
Meyer Carl, Købmand i Hamborg, g. Kbhvns. Raadstue 18 Dec. m. Elise Marie Rothe, D. af Skibskapt.
— Cathrine (Kate) Jane f. Baronesse Breton, E. e. Læge, Etatsr. † 17 Aug. Snekkersten, 68 Aar.
— Henr. Alb. Georg, Præst (E. 693. 20) † 16 Okt. i Sønderby.
— Poul Vilh. Cand. phil. g. Frdberg 28 Okt. m. Else Kjerulf, D. af Komponist.
de Meza Anna Marie Vilh. see Goldschmidt.
Michelsen Marc. Chr. Vilh. Distriktslæge i Grenaa † 6 Nov. 59 Aar.
Mickdal Vilh. Hansen, Grosserer, g. Helligaands K. 4 Juli m. Thora Julie Kathr. Lumbye, D. af Kontorbestyrer.
Mielche Eleonora see Kauffmann.
Mikkelsen Lars Svenné Langkjær, Læge g. Johs. K. 18 Nov. m. Ida Maren Mathea Petersen, D. af Proprietær.
Minet Minna f. Nietmann, Enke † 24 Nov.
Miskov Jul. Meyer, Lagerexped. g. Johs. K. 18 Maj m. Gyda Vilh. Marie Aaby, D. af Musiklærer.
Mogensen Jens Fred. Jernstøber, † 24 Dec.
Molbech Johs. Carl Hieron. Past. emer. (E. 337. 14) † 30 Apr.
Mollerup Janus Sev. Provst (E. 256. 15) † 4 Aug. Gjelsted.
— Viggo, Cand. theol. g. Randers Hosp. K. 7 Nov. m. Else Aug. Malthe, D. af Billedhugger.
Monrad Eli Margr. g. Nielsen.
Mortensen Jens Larsen, Læge i V. Hassing, g. Vartov 20 April m. Joh. Oline Olsen, D. af Købmand.
Mottlau Hansine Soph. f. Lassen † 11 Nov. 74 Aar, M: Tømmerhandler.
Munck Ove Holg. Ingeniør g. Frue K. 3 Marts m. Inger Høffding, D. af Ingeniør.
Munk Andrea Dorth. Kirst. g. Hermann.
Muus Niels Rothenborg, Dr. med. g.

Kbhvns. Raadstue 28 April m. Agathe Rambusch, D. af Kommandør.

Muxoll Kathr. Marie g. Linde.

Mygh Niels Nielsen, Købmand g. Thisted 18 Nov. m. Joh. Kirst. Kanstrup, D. af Restauratør.

Mygind Vald. Handelsfuldm. g. Randers 10 Aug. m. Helga Eline Stilling, D. af Landsthingsmand, Bagerm.

Müller Hans Chr. Carl, Cand. jur. g. Holm. K. 15 Nov. m. Vandela Thyra Bock, D. af Tømmermester.

— Jac. Chr. Johs. Kontorchef g. Gjentofte 27 Marts m. Ingeb. Marie Aug. Rasmine Behrens, D. af Købmand.

Mylord Conr. Henr. g. Tarp.

Münnich Joh. Fr. Chr. Emil, Toldassist. † 8 Juli Nykbg. F.

Münster Thomas Georg, Kaptajn, Herredsfuldmægtig † 31 Dec. Fredericia.

Münter Herm. Sekløjtn. i Flaaden g. Holm K. 2 Marts m. Ellen Hedemann, D. af Kapt. i Flaaden.

Møhl Inger Louise Aug. f. Schram, E. e. Præst (E. 1177, 15) † 25 Apr.

Møldrup Jens Johs. Ludv. Bogholder † 9 Dec. Aarhus, 60 Aar.

Møller Christopher Vilh. Overretssagf. g. Frdberg 16 Nov. m. Ella Elisab. Wognsen, D. af Branddir.

— Hans Chr. Theod. Cand. pharm. g. Nykbg. F. 12 Juni m. Else Marie Andersen, D. af Kjøbmand.

— Niels Aug. Postexp. g. Frue K. 11 Okt m. Ingeb. Hulda Charl. Ehlert, D. af Pianofortefabr.

Mørck Ulr. Margr. Lucie g. Beckett.

Nagel Carl fh. Kaligraf i Udenrigsministeriet † 25 Dec. 87 Aar.

Nansen Louise f. Brock (Frederiksen), Skuespillerinde † 6 Dec.

Nathansen Ludv. Hartv. Prokurist g. Kbhvns. Raadstue 1 Nov. m. Thyra Ludovica Jordan, D. af Boghandler.

de Neergaard Aage, Kapt. i Fodf g. Jesus K. 19 Maj m. Karen Andrea Schjønning, D. af Manufakturh.

Neergaard Louise Oline Julie Charl. see Ahlefeldt-Laurvigen.

— Petrea g. Krabbe.

Neergaard Vilh. Marie f. Ulrich, E. e. Skovrider † 1 Maj, 74 Aar.

Neermann Peter Rud. Snedkermester † 18 Nov.

Nees Gerh. Soph. Cec. Prokurator † 30 Marts, Grenaa.

Neidhardt Georg Chr. Ferd. Vallentin, Cand. phil. g. Odense St. Knuds K. 14 Aug. m. Vilh. Joh. Andresen, D. af Barber.

Nellemann Jens Hansen, Snedkerm. g. Randers 30 Nov. m. Karen Kirst. Gjesing, D. af Skipper

— Laur. Kjøbmand i Randers g. Aarh. Domk. 27 Febr. m. Kristine Jørgensen, D. af Husmand.

Neuhaus Viggo Chr. Docent † 19 Juni.

Neumann Soph. Elias, Skuespiller g. Odder 6 Sept. m. Sigfride Petersen, D. af Distriktslæge.

Neven Johs. Herm. Otto, Fabrikant g. Gjentofte 27 Apr. m. Eleonore Christine Hansen, D. af Maler.

Nickolin Emma Margr. g. Lehmann.

Nielsen Ant. Marius, Præst i Tønning g. Frederiks K. 4 Sept. m. Eli Margr. Monrad, D. af Præst.

— Fritz, Oberstløjtnant † 27 Sept.

— Holg. Beckwith, Løjtn. g. Trin. K. 21 Aug. m. Ingeb. Joh. Gjerum, D. af Bogholder.

— Joh. Chr. Erhard, Præst paa Endelave g. Horsens 21 Marts m. Soph. Gjetr. Hansen, D. af Fuldm.

— Kristian, Cand. pharm. Mineralvandsfabrikant i Aalborg g. Nykbg. F. 30 Nov. m. Ellen Bech Bruun, D. af Fabrikant.

— Niels, Sagfører g. Frdberg 28 Okt. m. Signe Marie Jensen Baungaard, D. af Forp.

— Niels, Vicekonsul, Kjøbmand † 13 Maj, Æbeltoft.

— Niels Adolph Fred. Oberstl. † 27 Sept.

— Osc. Andr. Ferd. Cand. theol. g. Matth. K. 4 Aug. m. Frida Elisab. Kirst. Petersen, D. af Politibetjent.

— Peder, Lærer i Thisted g. dér 5 Aug. m. Inger Frøkjær, D. af Gaardejer.

— Viggo Halfdan, Fabrikdirektør g. Nak-

skov 8 Nov. m. Marie Helene Elmquist, D. af Præst.
Nietmann Minna see Minet.
Nimb Holg. Theod. Grosserer g. Frue K. 22 Okt. m. Ragna Beate Bentzen, D. af Dyrlæge.
Nissen Hans Chr. Etatsraad, fh. Toldforv. i Varde † 5 Dec.
Nommels Chr. Partikulier † 19 Jan. 59 Aar.
Noor Fred. Vilh. Hof-Optikus † 11 Apr.
Nordentoft Poul, Læge g. Thisted 13 Okt. m. Astrid Kabell, D. af Kapt.
Nordmann Vald. Joh. Heinr. Cand. mag. g. Garn. K. 16 Nov. m. Vilh. Margr. Hansen, D. af Typograf.
Normann Ellie Mary g. Carl.
Norup Christine g. Larsen.
— Vilh. Carl Marius, Sognepræst i Deibjerg og Hanning † 26 Jan.
Nyberg Niels Peter Andr. fh. Fuldmægtig v. Holmens Klokkerkontor † 20 Sept. 76 Aar.
Nyeland Ole Chr. Gammeltoft, Grosserer † 17 April, 72 Aar.
Nygaard Kirstine g. Touborg.
Nyholm Ellen g. Andersen.
Nyrop Joh. Ernst, fh. Distr.læge † 20 Febr.
Nystrøm Frantz Eiler, Cand. phil. g. Kbhvns. Raadstue 5 Jan. m. Ida Gottfr. Maren Petersen, D. af Cand. pharm.
Ottosen Peder Vandet Stockholm, Boghandlermedhjælper g. Kbhvns. Raadstue 9 Nov. m. Ulr. Emilie Dahlgreen, D. af Ingeniør.
Obstfelder Sigbjørn, Forfatter † 29 Juli.
Ogilvie Mary † 12 Okt. Diakonissestift.
Oldenburg Thora see Johansen.
Olesen Peter Alto, Etatsr. fh. Kontorchef † 10 Aug.
Ollendorf Franciska f. Plesner † 2 Okt. Holbæk, M: Kjøbmand.
Olsen Alfred, Oliemøller, Cand. polit. † 24 Febr. 57 Aar.
— Elisab. Ottilie Jul. Christine f. Baronesse Juel, E. e. Præst (294. 11) † 18 Juni, Gudumlund.
Oltmann Carol. Elise see Tybjerg.
Olufsen Ole, Prløjtn. g. Odense St. Knuds K. 7 Sept. m. Hansine Henr. Emilie Hansen, D. af Tømrermester.
Orr John, Maskinmester † 26 Sept.
Ostenfeld Søren Rasmussen, Præst (E. 847. 16) 19 Nov. Skibby.
Otterstrøm Cathinca Marie see Krieger.
— Ida Soph. f. Leth, E. e. Bankkasserer † 11 Juli, 61 Aar.
Overskou Julie Math. † 25 Dec. Hillerød.
Pagh Ida Emilie f. Tofft, E. e. Justitsr. † 1 Maj.
Pahl Elisab. Christine g. Diers.
Pape Einar Lund, Prløjtn. † 13 Nov. 25 Aar.
— Freja Caroline † 17 Nov.
Paulli Agnete g. Thulstrup.
Paulsen Axel, Stabslæge † 22 Sept. 54 Aar.
— Julius, Figurmaler g. Frederiks K. 2 Maj m. Esther Lange, D. af Prof. med.
— Nina Petrea g. Fonnesbech.
Paustian Theod. Heinr. Chr. Grosserer † 15 Juli, 53 Aar.
Pay Birger, Handelsfuldm. g. Frue K. 11 Apr. m. Caroline Amalia Larsen, D. af Gaardejer.
Pedersen Holg. Dr. phil. g. Andr. S. 14 Febr. m. Jenny Soph. Math. Dahl Petersen.
— Michael, Gaardfæster, fh. Medl. af Rigsraadet † 29 Aug. Vindinge, 80 Aar.
— Peder Lars, Prløjtn. i Flaaden g. Grenaa 28 Sept. m. Soph. Charl. Viale.
Pers Fritz Henr. Herm. Blikkenslager † 28 Sept.
Peters Soph. Fried. Ernstine see Boeckmann.
Petersen Andr. Chr. Overlærer † 2 Nov. Roskilde.
— Carl Ludv. Landskabsmaler, Tegnelærer † 3 Dec. 76 Aar.
— Fritz Ferd. Professor, Malerikonservator † 11 Febr. 83 Aar.
— Georg Asmus Didr. Etatsraad, Grosserer † 20 Dec. 80 Aar.
— Hans Carl, Kjøbmand i Charlottenlund g. Nykbg. F. 25 Febr. m. Anna West, D. af Sagfører.
— Hans Hendr. Lytzhøft, Cand. theol. Bogtrykker g. Gjentofte 28 Apr. m. Mathea Bruun, D. af Partikulier.
— Jeppe Findanus, fh. Folkethingsmand, Uhrmager † 6 Marts.
— Lor. Vilh. Ingeniør g. Frederiks K. 21 Marts m. Anna Katarine Marstrand, D. af Bagermester, Raadmand.

Petersen Ludv. Schmidt, Oberstløjtn. af Artill. † 28 Dec. 57 Aar.
— Marie Kirst. f. Jespersen, E. e. Præst (264. 19) † 18 Okt.
— Peter Nic. Kapt. Assist. i Invalidebest. † 29 Sept. Gjentofte.
— Rasm. pens. Kapt. † 31 Dec.
Petri Chr. Fred. Cand. mag. g. St. Pouls K. 9 Nov. m. Elisab. Marie Topsøe-Jensen, D. af Højesteretsass.
Petræus Peter Mart. Dist.læge † 16 Jan. Nibe, 61 Aar.
Peuckert Ernst Osc. Bogholder g. Frue K. 3 Apr. m. Maren Christine Hansine Krogh, D. af Skræder.
Pingel Anna f. Henrichsen, E. e. Advokat, Klasselotterikoll. † 6 Okt. 63 Aar.
Piper Har. Alfr. Fedor, Etatsraad, fh. Apoteker † 1 Apr. 76 Aar.
Philipsen Helene Mathea f. Cohen, Klasselotterikoll. † 13 Okt. Odense, 74 Aar.
Pjetursson Sigurdur, Cand. polyt. † 7 Okt. Reykjavik.
von Platen Amalia Henr. Elisab. g. Borgstrøm.
Platou Marie Soph. f. Fohlmann † 15 Febr. Brønshøj, 83 Aar, M: Pensionist i Søetaten.
Plenge Eduard Andr. Etatsraad, fh. Kontorchef † 22 Maj.
Plesner Franciska see Ollendorf.
Ponsaing Joh. Poul Carl Ant. Provst (E. 688. 28) † 25 Juli.
Pontoppidan Har. Bened. Assist. g. St. Johs. K. 7 Febr. m. Amy Henr. Elisab. Westrup, D. af Bogholder.
— Jensine Fred. see Rothe.
de la Porte Ida Emilie Alma Adele g. Voldby.
Posselt Carl Ludv. Otto Fred. Oberst † 23 Nov. 78 Aar.
Poulsen Jens Jensen, Landinspektør g. Nykbg. M. 18 Febr. m. Laura Juliane Marie Wimmelmann, D. af Brygger.
Prahl Henr. see Jæhnigen.
Pramman Fred Chr. Bager † 5 Jan. 87 Aar.
Preysz Ida Lov. Ros. see Fønss.
Primon Dorothy Georgine f. Fife † 9 Dec. M: Manufakturhandler.
Przienska Ella Margr. Clara g. Geismar.
Qvade Carl Ant. Agent, Kjøbmand † 24 Juli, Maribo.
v. Qualen Ida Louise Henningia see Holck-Hardenberg-Reventlow.
Quist Jens Krist. Jensen, Prløjtn. g. Frdberg K. 26 Okt. m. Mathilde Aug. Marie Petersen, D. af Forp.
Raffel Sophie f. Glückstadt † 25 Sept. Christiania.
Rahlff Oline Mathilde f. Aagaard † 25 Okt. 58 Aar, M: Grosserer.
Rambusch Agathe g. Muus.
Ramm Axel, Prløjtn. g. Holm. K. 20 Juli m. Georg. Fred. Harhoff, D. af Bankdir.
— Ellen g. Bache.
— Pauline g. Grønbech.
Ramsing Aage Utke, Prløjtn. g. Frederiks K. 10 Juli m. Inger Agnete Lasson, D. af Grosserer.
Ranch Theod. Andre Sustratus, Kjøbm. g. Randers 24 Maj m. Jensine Marie Kathr. Andersen, D. af Træhandler.
Randlev Peter Jul. fh. Folkethingsmand, Gaardejer † 1 Jan. Taaning.
Randrup Caroline Vilh. g. Sonne.
— Fred. f. Mathiesen, E. e. Apotheker i Reykjavik † 28 Okt.
Randulff Eleonore Birg. f. Lorck, E. e. Læge † 19 Juni, 83 Aar.
Ransy Chr. Conr. Bundtmager † 26 Apr.
Rantzow Laura Margr. f. Rudebech, E. e. Greve, Toldinsp. † 26 Nov. 86 Aar.
Rasmussen Ant. Gustav, fh. Bandagist, † 27 Dec. Ordrup.
— Axel Ant. Chr. Cand. jur. g. St. Johs. K. 3 Juli m. Thyra Margr. Rasmussen, D. af Sergent.
— Laur. Ferd. Stiftsforv. † 6 Dec. Vallø.
Rathsach Maren Kirst. f. Olsen, Enke † 13 Nov.
Raun Antoinette Hansine fh. Lærerinde † 1 Nov. 84 Aar.
— Valb. Sem. Emilie Simonsen g. Østergaard.
Ravn Ingeb. g. Adeler.
Ree Alfons Vill. Cigarfabrikant g. St. Johs. K. 4 Juni m. Laura Emilie Davidsen, D. af Snedker.
Reeh Wolf Alb. Overretssagf. † 30 Marts, Aarhus, 50 Aar.
Reehoff Vilh. Carol. g. Breyen.

Reetz Math. Petrea see Boserup.
Rehder Caroline Soph. see Sponneck.
Reimuth Sophie † 10 Nov. Sønderborg.
Reincke Emilie Vilh. † 11 Nov. 90 Aar.
Reinhold Seyer Malling Meyer, Postexp. g. St. Pauls K. 14 Apr. m. Joh. Cathr. Betzer, D. af Kapt. Toldkontr.
Reventlow Hilda Soph. Charl. Komtesse, Hofdame † 29 Jan. 71 Aar.
Richardt Marie Koës f. Hammerich, E. e. Præst (E. 1184. 15) † 26 Marts.
Richter Chr. fhv. Forpagter † 15 Nov. Horsens.
— Louis Fred. Vilh. Toldforv. i Frederiksted † 12 Aug. i Bagsværd.
Riisager Carl Cilius, Dyrlæge g. Randers 6 Nov. m. Karen Margr. Mogensen, D. af Kjøbmand.
Ringsted Hans Chr. Læge, g. St. Johs. K. 5 Okt. m. Elisab. Gulstad, D. af Herredsfoged.
Rippe Ant. Diedr. Prokurist, g. Frue K. 31 Okt. m. Elna Aug. Vaupell, D. af Hattemager.
Risting Jensius, Gartner † 5 Nov.
Roepstorff Joh. Gottlr. Skomager † 9 Okt.
Rohding Chr. Riddermann, Kapt. Isenkræmmer † 14 Aug. Næstved, 74 Aar.
Rohleder Agnethe Elisab. f. Petersen † 10 Dec. Frdværk.
Rohmell Vilh. Jørg. Johs. Fabrikant † 19 Nov. 74 Aar.
Rosen Fernanda f. Tutein † 8 Nov. Holbæk, M: Læge.
v. Rosen Jac. Alfred Axel Carl, Ingeniør g. Jesus K. 5 Juni m. Malvine Therese Ræder, D. af Proprietær.
Rosenberg Georg Jul. Cand. jur. Kontorbestyrer i Hof- og Stadsretten † 21 Okt. 55 Aar.
— Ludv. Vict. Adolf, Cand. jur. g. St. Lukas K. 15 Sept. m. Hedv. Agnes Elisab. Larsen, D. af Metaltrykker.
Rosendahl Emil, Cand. jur. g. Odense St. Knuds K. 6 Dec. m. Ellen Aalborg, D. af Distrlæge.
— Ida Cec. Nic. g. Lund.
— Ida Emilie f. Wulff † 11 Dec.
Rosenstand Peter Edv. Vald. Nyborg, Kjøbm. g. Aarh. Frue K. 4 Nov. m. Ane Soph. Charl. Petersen, D. af Kjøbm.
Rosenvinge Joh. Carl Aug. Hænel Snedkerm. g. Odense St. Knuds K. 1 Dec. m. Ida Nielsine Marie Petersen, D. af Smed.
Rosing Aug. Birkefuldm. † 10 Maj, Fredensborg, 52 Aar.
Rothe Alfr. Vilh. Trangott, Guldsmed g. Frelsers K. 28 Jan. m. Joh. Sørensen, D. af Gaardejer.
— Elise Marie g. Meyer.
— Gerda Julie g. Tillisch.
— Jensine Fred. f. Pontoppidan, E. e. Proprietær † 2 Apr. Stubbekjøbing.
Roulund Oline Hansine see Winkel.
Rubin Gotfred, Vexelerer † 29 Marts.
Rudebeck Laura Margr. see Rantzow.
Rump Nic. Reimer, Amtmand, fh. Justitsminister † 16. Aug.
Rungwaldt Lebrecht Peter Emil, Fuldmægtig g. Frdberg 20 Nov. m. Josephine Valeska Philipsen, D. af Grosserer.
Rybsahm Joh. Dan. Ludv. Pastor emer. (E. 781. 20) † 30 Maj.
Ryder Conr. Vilh. see Fjelstrup.
Rye Eleon. Edv. Marie Birg. f. Bjerregaard, E. e. Toldass. † 12 Apr. 71 Aar.
Ryge Cathr. Elisab. Henr. f. Ulbrich, E. e. Distriktslæge † 1 Aug. 72 Aar.
Ræbild Cathinca, Lærerinde † 29 Dec.
Ræder Malvina Therese g. Rosen.
Røen Harald Gerh. Cand. pharm. g. Garn. K. 23 Nov. m. Hed. Marie Charl. Jensen Thorsager.
Rømer Niels Wadum Chr. Kjøbmand † 7 Juli, 64 Aar.
Rønholdt Jens Peter Jensen, Guldsmed † 16 Juli, 57 Aar.
Rønne Elisa Fred. Berthine f. Bønsøe † 28 Apr. M: Præst (E. 959. 21).
Rørbye John Mart. Inspektør g. Johs. K. 18 Dec. m. Harriet Petersen, D. af Isenkræmmer.
Røse Ane Joh. Charl. Broun g. Hagen.
Saaby Carol. Kristine Elisab. f. Bentzen, E. e. Docent † 8 Maj.
Sahlertz Christiane Fred. g. Andersen.
— Fanny Adolfine Adelaide † 15 Apr.
de Saint-Aubain Caia g. Stackelberg.
— Jul. Alb. see Schwarz.

Sandberg Chr. Gerh. Undersøminemester † 22 Dec. 52 Aar.
— Vilh. Christine f. Wesenberg, Enke † 27 Dec.
Sarauw Chr. Fred. Kapt. † 29 Nov. 76 Aar.
Saxkjær Oscar, Dyrlæge † 23 Okt. Aalesund.
Saxtorph Matth. Hieronymus, Kfrraad. Læge † 14 Marts, 77 Aar.
Scavenius Anna Christine † 21 Aug. 58 Aar.
Schack Vilh. Bothilde f. Olsen. E. e. Major 7 Apr.
Schacke Heinr. Fred. Chr. Grasserer † 16 Dec. 59 Aar.
Schaffalitzsky de Muckadell Cai, Baron, Sekløjtn. i Flaaden g. Holm. K. 15. Dec. m. Ellen Ingeb. Seiersen, D. af Fabrikejer.
Schaldemose Frode Hjalmar, Dyrlæge g. Frdberg 18 Apr. m. Maren Nielsine D. af Proprietær.
Schaltz Math. Aug. Emilie see Brammer.
Scharff Laura Ant. g. Løwe.
Schartau Ane Cathr. see Schow.
Schaumburg-Müller Ingeb. g. Lund.
Schell Henr. Soph. Emil, Sporvognkondukt. g. St. Johs. K. 15 Juli m. Petra Jac. Larsen, D. af Arbejdsmand.
— Preben Jørg. Greve, fh. Prløjtn. i Flaaden † 11 Sept. 61 Aar.
Scheibel Ludv. Vilh. fh. Rodemester † 23 Maj, 67 Aar.
Schell Louise Leop. see Cappel.
Schepelern Georg Soph. Fred. Holmens Provst (E. 508. 16) † 16 Apr.
Scherwin Soph. Henr. see Clausen.
Schieltved Fritz Edv. Vald. Urtekræmmer † 20 Jan. 66 Aar.
Schilder Jens Madsen Bernh. Læge g. Slotskirken 25 Apr. m. Jenny Margr. Christine Johansen, D. af kgl. Stafet.
Schiønning Bertrande see Heskier.
Schjønning Karen Andrea g. de Neergaard.
Schjørring Jens Nic. Ludv. Præst (E. 1181. 14) † 14 Marts.
Schiøtz Johs. Peter Spendrup, Tobaksfabrikant † 31 Juli, 77 Aar.
— Theod. Ludv. Brygger † 31 Aug. Odense, 79 Aar.
Schjøttz Emil Eduard, Uhrmager † 10 Febr. Hjortespring, 86 Aar.
Schlawitz Marc. Ant. Boghandler g. Trin. K. 15 Febr. m. Hilda Aug. Salmonsen, D. af Urtekræmmer.
Schleisner Peter Ant. Etatsraad Dr. med. † 26 Febr. 81 Aar.
Schmalfusz Hulda Math. g. Verdelin.
Schmidt Math. Margr. f. Kirketerp, E. e. Kammerraad † 5 Maj, Aarh. 58 Aar.
— Niels Charl. pens. Kaptain † 5 Dec Sygehjemmet, 80 Aar.
— Vald. Iman. Cand. phil. Bogholder g Andr. K. 1 Dec. m. Julie Elfride Magd. Bruun, D. af Porcellænshandler.
Schmock Jac. Peter Nic. Manufakturhandler, g. Frue K. 11 Apr. m. Thyra Amalie Vilh. Boysen, D. af Skrædern.
von Scholten Peter Chr. Fred. Partikulier † 27 Sept. Marienberg, 44 Aar.
Schou Erik Sparre, Cand. mag. g. Slagelse 22 Juni m. Olga Malmberg, D. af Murmester.
— Hendr. Toldoppebørselskontr. i Svaneke † 24 Aug. 65 Aar.
— Joh. Andrea Henr. f. Klagenberg † 8 Nov. M: Detailh.
— Rud. Albert, Inspektør, fh. Fotograf † 4 Febr. 50 Aar.
Schoug Theod. Justitsraad, fh. Trafikinsp. † 27 Dec. 71 Aar.
Schousboe Vilh. Chr. Biskop, Medstifter af Geneal. Inst. † 26 Febr. Aalborg.
Schow Ane Cathr. f. Schartau, Enke † 23 Okt.
— Øllegaard Soph. Charl. Priorinde † 10 Dec. Støvringgaard.
Schram Peter Angell, Kjøbmand, Vicekonsul † 20 Marts, Rosk. 75 Aar.
Schreiber Andrea Jac. Henr. see Fritz.
Schrøder Anna Pouline f. Wagner † 20 Dec. 56 Aar, M: Grosserer.
— Christian, Skuespiller g. Frdberg 5 Dec. m. Maren Caroline Pedersen, D. af Avlsbruger.
— Otto Sev. Trafikassist. g. Holm. K. 8 Maj m. Elisab. Charl. Schmidt, D. af Grosserer.
— Rolf, Arkitekt g. Matth. K. 29 Maj m. Alma Ellen Eickhoff, D. af Mekanikus.

Schubart Therk. Carl Bygningstegner g. Frue K. 27 Apr. m. Fred. Carol. Kaas, D. af Snedkersv.
Schultz Agnes g. Damsgaard.
— Karl Aage, Proprietær g. Gjentofte 18 Okt. m. Elisab. Alfr. Evers, D. af Bygmester.
Schumacher Otto Carl Chr. Kapt. † 23 Apr. 41 Aar.
Schwalbe Carol. Helene g. Hansen.
Shwarz Julie Alb. f. de Saint-Aubain, E. e. Kapt. † 2 Sept. 68 Aar.
Schäffer Carl Laur. Læge † 20 Juli, Aarhus, 86 Aar.
Schöller Casp. Oberst † 1 Marts, 79 Aar.
Schønberg Ernst Henr. Justitsraad † 18 Sept.
Schønecker Fred. Vilh. Bogbinder † 3 Maj, 73 Aar.
Schønemann Claus Max Vilh. Boghandler † 25 Marts, Nyborg, 67 Aar.
Secher Edv. Emil, Overretssagf. g. Aarh. Domk. 27 Okt. m. Anna Margr. Jensen, D. af Overdyrlæge.
Sehested Hannibal, Ritmester † 3 Nov.
Seidelin Amalie Hed. † 22 Febr. 77 Aar.
— Bol. Juliane, f. Skovgaard † 12 Maj, 58 Aar, M: Professor.
Seiersen Ellen Ingeb. g. Schaffalitzsky de Muckadell.
Seifert Karl Paul, Handelsagent g. Trin. 6 Apr. m. Karla Emilie Dor. Oluffa Jørgensen, D. af Politibetjent.
Selchau Helga g. Bredorf.
— **Hansen** Ida Ella Emilie g. Lund.
de Serene d'Acqueria Marie Soph. f. Utke, E. e. Kammerjunker † 12 Nov. 80 Aar.
Severinsen Peter, Cand. theol. g. St. Johs. K. 25 Maj m. Ellen Vict. Carla Nielsen, D. af Politibetjent.
Sick Elisab. Joh. Soph. see Uldall.
Sidenius Aage, Handelsgartner g. Nykbg. F. 5 Okt. m. Nanna Margr. Bodil Voigt, D. af Murermester.
— Nic. D. af Præst † 24 Febr. Nykbg. F.
— Thorgeir, Kjøbmand g. St. Johs. K. 10 Nov. m. Margaret Mc. Fadyen Bruhn, D. af Toldass.
Silberloh Jac. Joh. Margr. f. Lund, E. e. Major † 2 Jan. 87 Aar.
Silfverberg Jul. Vilh. Jac. Grosserer g. Frdberg 16 Nov. m. Marie Elfrida Hansine Hermine Høyer, D. af Fourer.
Simonsen Carl Fred. Sagfører g. Odense St. Knuds K. 6 Dec. m. Andrea Sofie Jensen Raaen, D. af Overvagtmester.
— Joh. Ludv. Kjøbmand i Aarhus g. Korsør 18 Maj m. Laurine Elisab. Gudrun Rasmussen, D. af Konsul.
Skaarup Otto Christoffer, Præst (E. 290 13) † 8 Apr. Terslev.
Skeel Preben Jørg. Greve, fh. Prtøjtn. i Flaaden † 11 Sept. 61 Aar.
Skjerk Peter Vald. Skolebestyrer g. Emmaus K. 27 Dec. m. Sara Christine Hüttmann, D. af Tømrermester.
Skjoldager Eggers Herm. Kalkar, Assist. g. St. Johs. K. 10 Juni m. Dagm. Emilie Carol. Achen, D. af Arbejder.
Skovgaard Bol. Jul. see Seidelin.
Skovgaard-Petersen Einar, Cand. theol. & mag. g. Jac. K. 14 Juli m. Dajsy Krarup, D. af Direkt.
— Olaf, Grosserer g. Garn. K. 12 Dec. m. Karen Marie Julie Carl, D. af Grosserer.
Skrumsager Asbjörn Snare Kloppenborg, Forpagter † 2 Nov. Toftlundgaard.
Slysser Vill. Ferd. Handelskommis g. Trin. K. 5 Juli m. Helga Louise August, D. af Smedem.
Smidth Jens Kjørbo, Præst (E. 233. 28) † 6 Okt. Rudkjøbing.
Smith Henr. Soph. Professor, fh. Overlærer † 29 Juni.
Sommer Elna Marie g. Hellenberg.
Sonne Carl Chr. Overingeniør g. Frdberg K. 7 Juli m. Caroline Vilh. Gravesen f. Randrup, D. af Brændehandler.
— Joh. Marie see Goldschmidt.
— Ottomine Carol. g. Westh.
Spandet Peter Johansen Neergaard, Cand. theol. g. Frue K. 20 Nov. m. Astrid Dagm. Ingeb. Gorm, D. af Løjtn.
Spang Emilie Theod. f. Gether † 5 Juni, M: Præst (E. 653. 22).
— Johs. Cand. pharm. † 16 Dec. Vejle.
Spangenberg Jensine f. Mouritzen, E. e. Handskemager † 27 Okt. 69 Aar.
Specht Joh. Conr. Slagter g. Matth. K. 8 Maj m. Hilma Bianka Olufa Hegner, D. af Bager.

Speyer Constantin, Oberstløjtn. † 17 Jan.
Spies Jac. Marie f. Hald, E. e. Skræderm. † 9 Apr. Nakskov, 59 Aar.
Spilcker Goradine Amalie g. Bindseil.
Sponneck Carl Vald. Greve, Prløjtn. † 26 Aug. 78 Aar.
— Caroline Soph. f. Rehder † 29 Maj, Nøddebo, 67 Aar, M: Greve.
v. Stackelberg Bruno Peter Otto, Baron, Godsbesidder g. Næstved 24 Aug. m. Caja de St. Aubain, D. af Oberst.
Stage Carl Fred. Cand. theol. g. St. Johs. K. 30 Jan. m. Elise Marie Magd. Dahl, D. af Urtekr.
Stampe Hulda Nath. Nic. g. Deville.
Stallknecht Kai Lorents, Grosserer g. Odense St. Knuds K. 15 Juni m. Laura Andersen, D. af Grosserer.
Stangerup Marie Vilh. g. Hansen.
Starup Agnes g. Martens.
— Math. Cec. Betty Marie g. Kjær.
Staugaard Henning Smith, Maskinist g. Thisted 14 Apr. m. Caroline Poulsen, D. af Fiskeexportør.
Steenbach Henr. Herm. Forpagter g. Odense St. Hans K. 15 Maj m. Ellen Soph. Haugsted, D. af Brygger.
Steenberg Emma Octavia f. Janssen, E. e. Præst (E. 812. 1) † 24 Juli.
— Fred. Christine g. Bülow.
Steffens Fred. Emil Aug. Blikkenslager † 15 Marts, 49 Aar.
Stein Har. Aug. Eduard, Biskop † 5 Jan. (E. 534. 1).
Steiness Niels Chr. Aage, Handelscommis g. St. Pauls K. 19 Juli m. Marie Soph. Nilsson, D. af Snedker.
Steinthal Cecilie, D. af Overretsprok. † 27 Okt. 34 Aar.
Stiboit Casp. Henr. Cand. theol. (E. p 681) † 24 Aug.
— Rosa g. Aae.
Stilling Helga Eline g. Mygind.
— Ingeb. Jul. Vilh. g. Svendsen.
Stockfleth Hannibal Hugo, Rekrut † 20 Maj, Odense, 18 Aar.
Strambo Edv. Arn. Sekretær g. Garn. K. 6 Maj m. Josepha Elisab. Brinch. D. af Kunstdrejer.
Struckmann Edvin, Ingeniør g. Frue K. 25 Marts m. Marie Vilh. Christine Olsen, D. af Skibsfører.
Strøyberg Else Joh. g. Wulff.
Stürup Jul. Chr. Nic. Generalkonsul † 9 Sept. Puerto Cabello, 46 Aar.
Suenson Anine g. Koch.
— Chr. Forp. af Lammehave g. Garn. K. 12 Okt. m. Margr. Lacoppidan, D af Forp.
Svane Marie Therese Alma f. Ernst † 17 Nov. M. Jernbaneassist.
Svendsen Helge, Forststuderende g. Frdberg 14 Juli m. Ingeb. Jul. Vilh. Stilling, D. af Stadsbygmester.
— Peter, Cand. phil. Redaktionssekretær g. Randers 11 Apr. m. Joh. Emilie With. D. af Rebslager.
Synnestvedt Adolph Theod. Cand. pharm. † 30 Nov. 30 Aar.
Søderberg Theod. Herm. Alfr. Oberst 10 Nov.
Sødring Caroline Petrea f. Holbek, E. e. Konsul † 21 Juli, 71 Aar.
Søht Andrea. † 29 Aug. 33 Aar, M: Toldass.
Sørensen Carl Theod. Niels, Prløjtn. g. Trin. K. 20 April m. Laura Marie Vonsild, D. af Brænderibestyrer.
— Joseph Albr. Provst (E. 466. 14) † 23 Apr. i Jerslev.
— Knud Jacobsen, resid. Kapellan paa Læsø g. Gjentofte 8 Marts m. Olga Anna Christine Nielsen, D. af Præst (E. 1004. 21).
v. Tangen Christiane Margr. † 31 Dec.
Tarp Frants Givskov Marc. Sof. Kjøbmand g. Nakskov 22 Juni m. Cam. Henr. Mylord, D. af Fæstemand.
Tauber Chr. Joh. Litograf † 1 Marts.
Tegner Jørg. Henry Aug. Bankdirektør, Kapt. g. St. Johs. K. 31 Juli m. Arnette Margr. Hage, D. af Konsul.
Teigelkampff Ludv. Snedkerm. † 22 April.
Teilgaard Alfr. Theod. Ludv. Prløjtn. g. Frdberg 16 Marts m. Camilla Soph. Jessen f. Petersen, D. af Værtshush.
Teilmann Anna Soph. † 6 Dec. 81 Aar.
Teisen Hans Chr. Engelbert, Kjøbmand † 17 Nov. Nørresundby, 65 Aar.
Thaa Jens Arentzen, fh. Grosserer, † 24 Maj, 67 Aar.

Thaarup Carl Lorentz, Sognepræst g. Storehedinge 3 Jan. m. Ingeb. Fred. Andrea Hoffmeyer, D. af Oberst.
Thaning Daniel Chr. Bonoventura † 15 Okt. Duisburg.
— Elise Cathr. Math. f. Buch † 9 Apr. 69 Aar, M: Inspektør.
— Fred. Præst † Dec.
— Soph. Fred. Aug. see Blangstrup.
Therchilsen Jens Soph. res. Kapellan i Vesterborg og Birket g. Frdborg 17 Aug. m. Ingrid Marie Therchilsen, D. af Bogbinder.
Thielemann Julie Fred. g. Halgreen.
Thisted Jac. Vald. Arkitekt g. Andr. K. 27 Dec. m. Helga Marie Christine Aug. Hatting, D. af Kontorchef.
Thomsen Adolfine Bille f. Top † 28 Aug. Nykbg F. 37 Aar, M: Adjunkt.
— Carl Chr. ord. Medhjælper i Vejle og Hornstrup, g. Hornstrup 6 Apr. m. Komtesse Gottholdine Mathilde Knuth.
— Christen, Sognepræst til Konsted og Raasted † 31 Jan. 37 Aar.
— Ludv. Jac. Marius Ulr. Pastor emer. (E. 877. 19) † 26 Apr.
— Niels Lassen, Vejermester † 8 Okt.
— Ove Lange, Prløjtn. g. Matth. K. 1 Juni m. Erika Haurowitz, D. af Konsul.
— Peter, Bankdirektør † 24 Nov. Slagelse.
— Thomas Flensborg, Kammerraad, fh. Landsthingsmand † 5 Marts, Kolding.
Thorn Johs. Chr. Skipper, † 1 Sept. Rønne, 94 Aar.
Thorup Betty Julie Carol. f. Kruse, E. e. Provst (E. 870. 18) † 19 Marts.
Thrane Hansine Marie g. Thun.
— Henr. Ivarina, E. e. Kapt. † 17 Dec.
Thrige Christine Aug. f. Fibiger † 17 Juli, 77 Aar, M: Professor.
Thulstrup Vill. Chr. Magnus Carl, Læge g. Frue K. 8 Nov. m. Agnete Paulli D. af Stiftsprovst.
v. Thun Anna Joseph. Vict. g. Larsen.
— Joh. Ernst Peter, Løjtn. Styrmand, g. Frue K. 16 Juni m. Hansine Marie Thrane, D. af Restauratør.
Thymann Fred. Peter Christlieb, Læge † 16 Sept. 37 Aar.
Thøyer Chr. Vald. Forgylder † 4 Dec. 58 Aar, Hustruen Vilh. Charl. f. Edeler † 12 Juli, 64 Aar.
Tillisch Chr. Fred. Herredsfoged, Kmjkr. † 19 Maj, Kolding, 66 Aar.
— Chr. Ludv. Casp. Holten, Forpagter af Bjørnsholm, g. Slotsk. 20 Nov. m. Gerda Julie Rothe, D. af Slotsgartner.
— Fred. Georg Christoph. Chr. Kmjkr. Forpagter † 27 Dec. Aunsøgaard.
Tilly Ludv. Grosserer g. Immanuels K. 6 Dec. m. Fanny Sofie Eduardine Feddersen, D. af Kmjkr.
Tofft Ida Emilie see Pagh.
Top Adolfine Bille see Thomsen.
Topp Anna Aug. Henr. f. Meins † 21 Okt. M: Tømrermester.
Topsøe Fred. Vilh. Wolfgang, Præst (E. 338. 16) † 22 Maj.
Topsøe-Jensen Elisab. Marie g. Petri.
Tornøe Einar Octav, Lærer † 16 Febr.
Torup Jac. Fred. Cand. philol. g. Holm. K. 1 Nov. m. Ebba Vilh. Fred. Math. Hansen, f. Borgstrøm, E. e. Kjøbmand.
— Lars Fred. Chr. Kommunelærer. g. St. Johs. K. 11 Apr. m. Anna Møller, D. af Kjøbmand.
Touborg Johs. Lærer i Ø. Assels g. Nykbg. M. 16 Apr. m. Kirstine Nygaard, D. af Assurancebestyrer.
Trautner Viggo, Ingeniør g. Odense St. Knuds K. 22 Aug. m. Ingeb. Christiane Nielsen, D. af Isenkræmmer.
Trolle Inger g. Krabbe.
— Marie Gertrude g. Bang.
Tronier Annette see Kauffmann.
Tutein Fernanda see Rosen.
Tybjerg Caroline Elise f. Oltmann, Enke † 13 Nov.
Tramp Julie Louise Soph. f. Komtesse Ahlefeldt Laurvigen, E. e. Greve, Hofchef, † 26 Jan. 86 Aar.
Trojel Marie Henr. f. Hansen, E. e. Birkedommer † 23 Nov. 86 Aar.
Ulbrich Cath. Elisab. Henr. see Ryge.
Uldall Elisab. Joh. Soph. f. Sick, E. e. Etatsr. Fysikus † 21 Marts, 90 Aar.
Ulrich Georg Vald. Fritzsche, Skovbetjent g. St. Johs. K. 22 Maj m. Hilda Christine Lander, D. af Klasselotterikoll.
— Vilh. Marie see Neergaard.

Unger Ida see Kragh.
Ursin Johs. Peter Georg, Exam. jur. g. Aarh. Frue K. 17 Aug. m. Jenny Marie Agnes Theod. Carol. Bertelsen, D. af Bødkerm.
Utke Marie Soph. see de Serene d'Acqueria.
Utne Herborg g. Wibroe.
Vahl Luise Margr. f. Hempel, E. e. Generalm. † 29 Dec 84 Aar.
Waldtiew Johs. Peter Emil, Cand. theol. g. Hørsholm 2 Aug. m. Yelva Dort. Maria Clausen, D. af Grosserer.
Valentin Falk, Konsul, Grosserer, † 28 Sept.
Wallich Fred. Soph. Marie † 7 Juni. 78 Aar.
Wallee Jan Carl Vald. Politibetjent g. Frederiksb. 1 Juni m. Bertha Louise Nielsen, D. af Politibetj.
Walsøe Niels Secher, fh. Landmand † 27 Okt. 86 Aar.
Walter Mariane Louise see Bille.
Vandberg Jens Chr. Philipsen, Kjøbmand, g. Hjørring 16 Maj m. Mette Thea Heidemann, D. af Mølleejer.
Wandler Gottlieb Georg, Oberstløjtn. † 23 Febr. Helsingør, 66 Aar.
Warberg Edv. Carl, fh. Skibsreheder † 5 Apr. 80 Aar.
Warming Emil Jak. Theaterdir. g. Næstved 27 Jan. m. Ida Cathr. Elisab. Duelund, D. af Bogholder.
Vaupel Elna Aug. g. Rippe.
Weber Alma Gun. Christine g. Lütken.
Weberg Carol. Bolette, f. Hougs, E. e. Manufakturhandler † 10 Okt.
Vedel Elisab. Charl. Andrea g. Jørgensen.
Wedell-Wedellsborg Vilh. Baron, Prløjtn. i Livgarden g. 4 Maj m. Baronesse Louise Wedell-Wedellsborg.
Wederkop Cæc. Ida Vilh. Joh. see Wolf.
Wedersøe Julie, fh. Skolebestyrerinde † 24 Jan. 86 Aar.
Wedseltoft Elisa † 4 Maj, 70 Aar.
Wegener Chr. Carl, Oberst † 15 Marts, Randers, 82 Aar, hans Enke Louise Ant. f. Lillienskiold † 8 Juni, 82 Aar.
— Hans Chr. Overretssagf. † 1 Jan. 53 Aar.
Weidemann Søren, Postdampskibsfører † 30 Okt. Korsør, 78 Aar.
Weilbach Philip, Sekretær v. Kunstakademiet, Medlem af Geneal. Inst. † 22 Nov. 66 Aar, Hustru Emma Emilie Fred. f. Dreyer † 24 Marts, 49 Aar.
Weismann Thyra Valb. g. Helms.
Weistrup Chr. Carl, Uhrmager † 9 Apr.
Weller Frants Clemens Steph. Fotograf, † 17 Juli, 62 Aar.
Wellendorf Carl Rud. Manufakturhandler g. St. Johs. K. 8 Juli m. Ane Karol. Pedersen, f. Rasmussen, D. af Husmand.
Wellmann Julie see Krebs.
Wendelboe Carl Soph. Magd. Adjunkt † 12 Marts, Aalborg 53 Aar.
Wengler Jul. Kurvemager, † 26 Sept.
Verdelin Olaf Axel Thorsen. Mekaniker g. Frdberg 14 Febr. m. Hulda Math. Schmalfusz, D. af Væver.
Wernich Joh. Preben Sutor, Præst (p. 660) † 31 Maj.
Wesenberg Vilh. Christine see Sandberg.
West Anna g. Petersen.
Westergaard Reginald Ludv. Andr. Emil, Cand. pharm. & phil. g. Frue K. 17 Maj m. Elisab. Margr. Friis, D. af Justitsraad.
Vestergaard Thomas, Cand. theol. g. Frue K. 20 Juli m. Kirst. Jensine Soph. Madsen, D. af Vognmand.
Vesth Agnes Cathinca Marie f. Curdts, E. e. Skibsfører † 24 Jan. Rønne, 71 Aar.
— Ane Cathr. f. Nielsen, E. e. Løjtn. † 14 Nov. Rønne, 84 Aar.
Westh Caroline Agnete see Bergstrøm.
— Niels Ole, Cand. theol. g. Vestermarie 17 Dec. m. Ottomine Carol. Westh f. Sonne, E. e. Proprietær, D. af Gaardejer.
Westrup Amy Henr. Elisab. g. Pontoppidan.
Vett Astrid † 25 Dec. Vejle Sanatorium.
— Julie Dagm. g. Harsløf.
— Karen Soph. Petrea f. Wolck, E. e. General † 14 Marts.
Wetzlar Jak. Marie Sofie g. Gjødesen.
Viale Hans Peter Antoine, Assistent, g. Sundby 24 Febr. m. Ida Jak. Hansine Fjeldberg.
— Soph. Charl. g. Pedersen.
Viberg Annette Math. Elisab. f. Clemens † 31 Marts, M: Præst (E. 829. 3).

Wiberg Marie Margr. Dor. Emilie f. Darre, E. e. Distriktslæge † 26 Marts.
— Oluf Theod. Mejeribestyrer g. Odense St. Knuds K. 10 Okt. m. Anna Larsen, D. af Mursvend.
Wibolt Laur. Har. Aage, Kjøbmand i Nakskov g. Holm. K. 12 Okt. m. Ellen Ragnhild Bang.
Wibroe Henry Johs. Cand. jur. g. Frdberg 1 Dec. Herborg Utne, D. af Overlærer.
— Oline Marie see Berg.
Wigelsen Joh. Christiane see Cramer.
Wildt Ingeb. Georg. Charl. f. Schmidt, E. e. Godsforv. † 19 Marts, Odense.
Willer Marc. Varemægler † 17 Marts.
Willerup Jul. Dor. see Herbst.
Wilson Carol. see Hoffmann.
de Wilster Emilie Mariane Charl. † 7 Jan. 62 Aar.
— Julie Dor. Caroline † 10 Sept. Bromme.
Wilstrup Asta g. Bruun.
Vilstrup Harald, Læge i Skive † 20 Okt.
— Johs. Gaardejer i Demstrup g. Aarh. Domk. 20 Marts m. Frida Petersen, D. af Boghandler.
Wimmelmann Laura Juliane Marie g. Poulsen.
Winding Emil, Konsul † 1 Nov. Læsø.
— Winge Margr. g. Hvass.
Winkel Oline Hansine f. Roulund, E. e. Godsejer † 28 Jan. 85 Aar.
Winning Fred. Emil, Grosserer † 22 Jan.
Winther Kirst. Marie Elisab. f. Glahn, E. e. Præst (E. 881. 18) † 18 Jan.
Visén Ösk. Charl. Tandlæge g. Trin. K. 25 Apr. m. Conradine Christine Marie Petersen, D. af Høker.
Wismann Johs. Peter, Trafikassist. g. Nakskov 17 Maj m. Thora Carol. Elise Larsen, D. af Dampskibsfører.
Wissenberg Vilh. Carl Chr. Præst g. Næstved 10 Apr. m. Olga Laura Høyer, D. af Snedkerm.
Wissing Lucie f. Wissing, E. e. Boghandler † 18 Marts, Aarhus, 73 Aar.
With Aug. Vict. Kunsthandler † 25 Sept.
Wittrup Jens Peter Andreasen, Justitsraad † 5 Febr. 69 Aar.
Witzansky Antonie, Enke † 29 Okt.
Wognsen Ella Elisab. g. Møller.
Voigt Fred. Const. see Buttenschøn.
Voigt Karen Elisa Margr. g. Hansen.
— Nanna Margr. Bodil g. Sidenius.
Wolck Karen Soph. Petrea see Vett.
Voldby Ludv. Philip, Boghandler g. Frdberg 23 Maj m. Ida Emilie Alma Adele de la Porte, D. af Kapt.
Wolder Henr. Chr. Jul. Overtelegrafist g. Frdberg 2 Dec. m. Franciska Nielsen, D. af Skibsrheder.
Wolf Cæc. Ida Vilh. Joh. f. v. Wederkop † 14 Dec. Aarhus M: Musiker.
Wolff Arnold Andr. Xenius Fred. g. Trin. K. 6 Maj m. Gyda Franziska Thora Hess, D. af Litograf.
— Mathias, Mægler † 3 Febr. 82 Aar.
Wolfhagen Minna see Knudsen.
Wolters Thomine Ida Leonidas f. Ekeroth, E. e. Distriktslæge † 4 Nov.
Vonsild Laura Marie g. Sørensen.
Worm Erik, Ingeniør † 24 Maj. 28 Aar.
— Karen Abel. Dor. see Deichmann.
Wulff Georg Fred. Fabrikant g. Frue K. 3 Apr. m. Else Joh. Strøyberg. D. af Fabrikejer.
Wøldike Marc Thomas, Provst (E. 107. 15) † 8 Dec. i Haagerup.
Zachariae Christine Cathr. Mathilde f. Nielsen † 30 Juli, Helsingør. M: Generalm.
Zahle Otto, Cand. mag. g. St. Pouls K. 16 Juli m. Rita Mercedes Bernhoft, D. af Generalkonsul.
Zahrtmann Jac. Nic. Præst (E. 21.5) g Aarh. Frue K. 3 Aug. m. Semine Brøgger, D. af Havnefoged.
Zeller Heinr. Leop. Charl. Prløjtn. g. Frdberg 16 Marts m. Martha Joh. Jensen, D. af Gaardejer.
de Zerega Louis Aug. Dr. med. g. Frdberg Birk 15 Sept. m. Paula Hansen, D. af Bogholder.
Zytphen-Adeler Birthe Elisab. Margr. g. Hermansen.
Ølgaard Carl Chr. Alb. Alex. Læge i Nibe g. Nykbg. M. 4 Aug. m. Abelone Cathr. Bendix, D. af Prokurator.
Øllgaard Louise Magd. g. de Geer.
— Niels Rasmussen, Pastor emer. (E. 910. 24) † 23 Febr.
Ørgaard Regina Louise see Conradsen.
Ørkild Hansen Ove Hjalm, Læge i Kol-

ding g. Gjentofte 5 Maj m. Karen Elisab. Lundsteen D. af Driftsbestyrer.

Ørsted Alb. Nic. Inspektør, Cand. polyt. † 10 Juni, 70 Aar.

— Ebba Sofie Camilla g. Hertz.

— Fred. Chr. Gebhard, Assist. g. St. Johs. K. 23 Nov. m. Anna Marie Petersen, D. af Opsynsmand.

Østerbye Rud. Vilh. Læge g. Helligaands K. 16 Okt. m. Alvilda Jos. Carol. Holmbuch, D. af Skrædder.

Østergaard Hans Chr. Farvehandler g. Frue K. 26 Maj m. Valb. Semine Emilie Simonsen Raun, D. af Bedemand.

